ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
1
MERCREDI
1er JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ: 160 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 350 Ֆ. - Հատը: 2 Ֆ.

56րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.940 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 56e ANNÉE — No 14.940

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԷՀՐԱՆ

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ՝ 72 ՄԵՌԵԱԼ

ԻՍԿԱԿԱՆ ՁԱՐԴ ՄԸ, ՈՐ ԿԸ ԳԼԽԱՏԻ ԿՐՕՆԱՄՈԼՆԵՐԸ

Գուշակուելէն պակսիր, նախատեսե – լու համար Իրանի ապագան, այն ահա – ւոր եղեռնափորձէն ետք, որ կիրակի դի– մեր արեան լոգանքի մը վերածեց իսլա– մական կուսակցութեան «ընտրանիին» հաւաքոյթը: 72 մեռեալ, որոնց մէջ կու– սակցութեան հիմնադիրը՝ Այաթոլա Պէ– հէշթի, 4 նախարար, 6 փոխ – նախարար եւ Խորհրդարանի քառորդը: Ասիկա խոր– հիլ կուտայ ոմանց, որ Իրան քաղա – քացիական պատերազմի մը նախօրեա – կին է, ուրիշներու՝ որ վերջաւորութեան սկիզբն է Խոմէյնիի համար, բայց խոր – քին մէջ, ամէնէն ապահով նախատեսու – թիւնը կ'ըլլայ հետեւիլ բրիտանական ի– մաստութեան՝ սպասել ու տեսնել (ուէյթ էնտ սի) վասնզի ոչինչ կարելի է նախա– տեսել, բացի այն անխուսափելի ու ան– միջական հետեւանքէն, որ ուրիշ բան չի կրնար ըլլալ քան՝ սաստկացում հալա – խանքներուն եւ զնդակահարումներուն բոլոր անոնց որոնք քիչ թէ շատ կաս – կածելի են Խոմէյնիի եւ իր շրջապատին համար:

Այս ահաբեկչական արարքին, ոչ ոք սէր եղած էր սկիզբը բայց յետագային ազգ հաւասարութեան կուսակցու – թիւն» միրուած գաղտնի կազմակեր – պութիւն մը, որ իր հիմնադրութիւնը յայտնած էր անցեալ տարի Մոսթաթար Շարապաղի նախագահութեան ներքեւ որպէս բանբերը Իրանի թրքական ծագում ունեցող ցեղերու, հեռաձայնով՝ Անգա– րայի մամուլի գործակալութեանց ըս – տանձնած էր պատասխանատուութիւնը:

Ամէն պարագայի մէջ, այս «մաքրա – գործումը» իր տարողութեամբ աննա – խընթաց է ահաբեկչական արարքներու շարքին: Գլխաւորաբար Այաթոլա Պէ – հէշթիի մահը, կարեւոր պարապ մը կը ստեղծէ նուիրապետութեան մէջ: Ժողո– վրդական դէմք մը չէր, քանի չէր սի – րեր ամբոխային ելոյթները բայց ծա – նօթ էր որպէս զարգացած (միակը որ կը ճանչնար Արեւմուտքը) եւ խորամանկ անձ մը: Ամուսնացած ըլլալով արքունի– քի մէկ անդամին քրոջը հետ, կրցած էր նոյնիսկ Շահին վստահութիւնը վայելել: Տիպար ապարաչիկ, կը գրէ Էրիք Ռուլօ Մոնտի մէջ, Այաթոլա Պէհէշթի յայտ – ած էր պատրաստել այն ցանցը, որու մէջ պիտի սեղմէր Պանի Սատրը: Ճար – պարապան էր իսլամական կուսակցու – թեան որ նախ Խորհրդարանը լեցուց, ապա նախարար եւ խատր հայթայթեց: Աներեւակայելի «չափաւոր» մը կը նկատէին այս Այաթոլան, որու անհետացումը, Մոնտի աշխատակիցին համար, բաց դուռ մըն է ծայրայեղներուն առջեւ:

Երեքշաբթի առտու, արդէն աւելի քան հարիւր հազար հոգի հաւաքուած էին Թեհրան յուղարկաւորութեան համար 72 մեռեալներուն: Խոմէյնի կոչ ըրած է որ ժողովուրդը հանդարտ մնայ բայց ար – դէն իսկ բանտին տնօրէնը սպանուած է, նոյն առաւօտը:

Խոմէյնի իսկոյն նոր նշանակումներ ըրած է փոխարինելու համար մեռած – ները բայց հետապնդումները կը շա – րունակուին աւելի քան երբեք: Արդէն Պանի Սատրի «պաշտօնազրկումէն» ի վեր, այսինքն երկու շաբթուան մէջ, շուրջ 70 հոգի զնդակահարուած էին:

ՕՏԱՐԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒ

ԽՈՐՀՐԴ. ՆՈՐ ՕՐԻՆԱԳԻԾ

—o—

Յունիս 24–ին, Մոսկուայի մէջ Գերա– գոյն Խորհուրդը, Խորհրդային Միու – թիւն բնակող օտարներու կեցուածքի մասին նոր օրինագիծ մը հաստատած է: Օրինագիծը հիմնովին չի փոփոխեր կա– գութիւնը, այլ կը մէկտեղէ տարբեր օրէնքներու մէջ ցրուած կանոնները: Պատասխանատուները կը չեշտեն թէ խորհրդային օրէնսդրութիւնը հիմնովին կը զանազանուի դրամատիրական եր – կիրներու օրէնսդրութենէն, որ «աւելի կը ծանրանայ օտարներու բնակութեան եւ տեղափոխութեան արգելքներուն»: Ընդհակառակն, խորհրդային նոր օրէն– քը կը թուէ այն բոլոր ազատութիւննե – րը՝ զորս օտարները Խորհրդային Միու – թեան մէջ կը վայելեն: Հիմնական ըս – կզբունքը այն է որ օտարահպատակ – ները նոյն իրաւունքներն ու ազատու – թիւնները ինչպէս և նոյն պարտաւորու – թիւնները ունին, ինչ որ խորհրդային քա– ղաքացիները ունին: Միակ սահմանափա– կումը այն է, որ այս ազատութիւնները ու իրաւունքները չվնասեն խորհրդային ընկերութեան շահերուն:

Ինչ կը վերաբերի օտարներու բնակու – թեան և տեղափոխութեան, այս օրէնքին գործադրութիւնը հետեւեալ արգիլքը կուտայ.– Սկզբունքով «օտարահպատակ– ները կրնան ընտրել Խորհրդային Միու– թեան մէջ իրենց բնակավայրը, բայց «բնակավայրի ընտրութեան թէ տեղա – փոխութեան» արգելափակումներ կարե – լի են, երբ անոնք անհրաժեշտ են երաշ – խաւորելու համար պետութեան ապահո– վութիւնը, պաշտպանելու համար հանրա– յին կարգը,, բնակչութեան առողջապա– հութիւնն ու բարոյականը, Խորհրդային Միութեան քաղաքացիներուն թէ այլ ան– ձերու իրաւունքներն ու արդար պահանջ– ները պահպանելու համար»: Ասով հաս– կընալի կը դառնայ թէ օտարները միայն հակողութեան տակ եղող կեթթօնները կր– նան բնակիլ որոնց մուտքը բացարձա – կապէս արգիլուած է խորհրդ. քաղա – քացիներուն, եւ առանց յատուկ հրա – մանի 40 քիլոմեթրէն աւելի չեն կրնար հեռանալ Մոսկուայի կեդրոնէն:

Մինչեւ հիմա, օտարներու բնակու – թեան յատկացուած չէնքերու հսկողու – թեան համար ձեռք առնուած միջոցները կը բացատրէին «անպատասխանատու տարրերու» դէմ գանոնք պաշտպանելու անհրաժեշտութեամբ: Այլեւս, չնորհիւ այս նոր օրէնքին, դիտենք թէ խնդիրը կը կայանայ խորհրդ. քաղաքացիները պաշտպանելուն մէջ՝ վարակումի բոլոր վտանգներուն դէմ՝ յատկապէս գաղա – փարային: Ու Մոնտի թղթակիցը կ'եզ – րակացնէ. – Նոր օրէնքը կ'ըսէ՝ օտար – ները ամէն ինչ կրնան ընել, բացի այն ամէն ինչէն՝ որ արգիլուած է: Այս ի– մաստով, իրապէս հաւասար են խորհր – դային քաղաքացիներուն:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒՆԻՍ 24 – 25)

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 120–ԱՄԵԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Գրիգոր Զօհրապի ծննդեան 120ամեա– կին առթիւ Հայաստանի ձայն – հեռա – տեսիլը կազմակերպած է հաղորդում – ներ գրագէտին կեանքին ու գրականու – թեան մասին: Ալ. Միասնիկեան գրագա– րանին մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած է Զօհրապի գրական ժառանգութիւնը: Գ. Զօհրապի տաղան – դը փայլած է յատկապէս նորավէպի սե– ռին մէջ, որուն համար ալ արեւմտահայ իրականութեան մէջ իրեն տրուած է «Նորավէպի իշխան» անունը: Ցուցադր – ուած են «Անհետացած սերունդ մը» վէպը, «կեանքը ինչպէս որ է», «խղճմը– տանքի ձայներ», «Լուռ ցաւեր» նորա – վէպերու հաւաքածոները, որոնք զանա – զան տարիներ լոյս տեսած են Կ. Պոլիս, Պէյրութ, Ալեքսանդրիա, Փարիզ եւ այլուր: Զօհրապի գործերը մեծ տպա – քանակով հրատարակուած են Հայաստա– նի մէջ: Ցուցահանդէսին առանձին բա – ժին մը յատկացուած է գրագէտին մասին Հայաստան եւ Սփիւռք հը – րատարակուած գիրքերուն:

×

ԲԱԲԿԷՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԿՈՑԹ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Գրողներու Տունը տեղի ունեցած է Բաբկէն Կարապետեանի նը – ւիրուած երեկոյթ մը: Խօսք առած են Արամ Գրիգորեան, բանաստեղծներ Մի – քայէլ Յարութիւնեան, Նանոէն Մինասեան եւ Արտաշէս Պօղոսեան, վեր առ – նելով բանաստեղծ, արձակագիրը եւ լը– րագրող Բաբկէն Կարապետեանի գրական վաստակը: Անոր քնարական բանաստեղ– ծութիւնները ու երգիծական գործերը թարգմանուած են ռուսերէնի եւ առան – ձին գիրքերով լոյս տեսած Մոսկուայի մէջ:

×

ԿԱՐՊԻՍ ՍՈՒՐԷՆԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԿՈՑԹ

Հայաստանի Գրողներու Տունը տեղի ունեցած է գրող եւ թարգմանիչ Կարպիս Սուրէնեանի նուիրուած երեկոյթ մը: Խօսք առնելով Գրողներու Միութեան քարտուղար Պերճ Զէյթունցեան նշած է, որ Կարպիս Սուրէնեան հայ գրակա – նութեան մէջ զարգացուցած է էսէի սե– ռը, զայն վերածելով գեղարուեստական արժանի: Կարպիս Սուրէնեան ծնած է Ա– թէնք. ուսանած է Կիպրոսի Մելքոն – եան վարժարանը եւ 1946–ին ներգաղթած Հայաստան: Գրական ասպարէզ մտած է 1950–ին: Հրատարակած է «Բնիկ որտե – ղացի ես» էսէներու հաւաքածոն եւ «Ա– րեւորդիներ» գիրքը: Թարգմանած է Դոստոյեւսկիէն եւ Գոլսուորսիէն դոր – ծեր: Ազատ Գասպարեան հատուածներ կարդացած է «Արեւորդիներ» գիրքէն: Երեկոյթը վերջ գտած է Կարպիս Սու– րէնեանի չնորհակալութեան խօսքով:

×

ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Թանգարաններու միջազգային օրուան առթիւ գիտական նստաշրջան մը տեղի ունեցած է Երեւան, կազմակերպու – թեամբ Հայաստանի Պատմութեան Պե – տական Թանգարանի եւ «Էրեբունի» Թանգարանի: Զեկուցումներ կարդաց – ուած են հայ ժողովուրդի պատմութեան, ինչպէս նաեւ հնագիտութեան եւ ազգա – գրութեան կարգ մը հարցերու մասին: Ստեփան Եսայեան խօսած է Աչտարակի շրջանի Օշական գիւղի Ն. Ք. 7 – 6–րդ դարերու պալատական համադրոյթներու պեղումներու մասին: Զօր. Վլադիմիր Տամրուչիի մասին դասախօսութիւն մը կարդացած է Պատմութեան Պետական Թանգարանի տնօրէն Բորիս Ղարիբեան: Ազգութեամբ հայ Վ. Տամրուչի ռուսա – կան բանակին հետ մասնակցած է Ա. Աչխարհամարտին եւ կռուած Թրքական ճակատին վրայ: Այդ ժամանակ ան նկա– րած է Արեւմտեան Հայաստանի պատ – մական յուշարձանները: Այդ նկարներու հաւաքածոն ներկայիս բացառիկ արժէք կը ներկայացնէ ուսումնասիրողներու համար: Նստաշրջանին զեկուցումներ կարդացած են նաեւ պատմաբան Խաչիկ Մուշեղեան, Հայկ Եսայեան, Լեւոն Խա– չատրեան:

×

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՏՈՐ ՄԸ

Լիթուանիոյ «Վագա» հրատարակչա – կանը «Խորհրդային Հանրապետութիւն – ներու մէջ» մատենաշարով լոյս ընծայած է էդուարդաս Գիրչիսի Հայաստանի նը – ւիրուած «Սեւանի Հայելիին մէջ» ակ – նարկներու հաւաքածոն: «Քարէ համա – նուագ» խորագիրը կրող բաժնին մէջ տեղ գտած են հայ ժողովուրդի պատմական անցեալի, «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազ – նավէպի, հայկական առասպելներու մա– սին ակնարկները: Հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի «Արարատի այս կողմը» ակնարկը: «Վազը կանաչ է յաւերժ» գը– լուխին մէջ տեղ գտած են Հայաստանի քնութեան մասին գրուած յօդուածները: «Լեզենդ կրակի մասին» բաժնին մէջ հեղինակը կ'անդրադառնայ Մեծամօրին, Բիւրականի Աստղադիտարանին, Զօրի ոսկիի հանքերուն, Արարատ լերան: Հա– ւաքածոն կ'աւարտի «Վարդապետի 36 նշանը» գլուխով, ուր տեղ գտած են «Գիրք եւ Արիւն» (Մատենադարանի մա– սին), «Քարացած երաժշտութիւն» (հայ– կական խազերու մասին) եւ այլ նիւթեր: 30 հազար տպաքանակով հրատարակ – ուած գիրքը ձեւաւորուած է նկարիչ Վի– լիւս Ամբրազեւիչիւս:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ Թրքական «ինքնակոչ» պե – տութեան ընտրութիւնները չհաւեցաւ Ռաուֆ Տէնքթաշ, նոր հնդամեակի մը համար: 1976–ին ստացած էր ձայներու 76 առ հարիւրը, այս անգամ միայն 53 առ հարիւրով ապահովեց իր յաղթանա– կը: Իր մրցակիցն էր, նաեւ ալ, «Ազա– տագրում» կուսակցութեան պետը Զիյա Ուիզքի, որ ստացաւ 30,43% մինչ Հա – մայնավար կուսակցութիւնը կը ստանար 12,75%:

ՉԱՃՆ – ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ ՄԷՋ երթալ – զալերը կը չարունակուին եւ մեկնողնե – րուն վերջին մեծ պլուխն է՝ Ժան – Փիէռ Էլքապաշ, որ համրու դրուեցաւ առջի օր վարչական խորհուրդին կողմէ, որու կը նախագահէր Անթէն 2–ի հրաժարեալ նա– խագահը...: Էլքապաշ յայտարարած էր թէ ինք չի հրաժարիր, երբ նոր վարչա– կարգի պատասխանատուները ըսած էին «ոչ ոք կը համբենք, բայց ոչ ոք ալ վար կը դնենք»...:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ իր առաջին պաշ– տօնական մասնակցութիւնը բերաւ եւրո– պական վեհաժողովին, Լիւքսանպուրկի մէջ եւ որպէս նախագահ ալ առաջին ճամբորդութիւնն էր արտասահման:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ Արտաքին նախարարը հերքած է թէ իր երկիրը, գաղանի, ա– մերիկեան կազմած ծախած ըլլայ Փա – քիստանի հիւլէական ռումբ չինելու ա– տակ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ

«Հայկական ՍՍՀ տասներորդ գումարման Գերագոյն Սովետի երրորդ նստաշրջանը» տեղի ունեցած է Ցունիս 11–12–ին: Նախորդը՝ երկրորդ նստաշրջանը գումարուած էր անցեալ Նոյեմբերին, որու ընթացքին գլխաւորաբար ներկայացուած եւ քննութեան առնուած էր ներկայ տարեշրջանին տնտեսութեան ծրագիրը:

Օրակարգը բաղկացած է չորս կէտերէ: Հայաստանի ժողովրդական դեպուտատներէն Սովետներէն խնդիրները, հիմ ունենալով Լ. Բրեժնեւի ցուցմունքները: Առեւտուր եւ կենցաղի սպասարկութիւն: Մնայուն յանձնախումբերու տեղեկատը – ւութիւնները չինանիւթերու արդիւնաբերութեան, առողջապահութեան, ընկերային ապահովութեան եւ մարմնամարզութեան մասին, եւ, վերջապէս, Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութեան «հրամանագիրներուն հաստատումը:

Առաջին զեկուցաբերը՝ Բ. Սարկիսով, որ Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութեան նախագահն է, հաստատած է դը – րական երեւոյթ մը. այն թէ՝ վերջին տարիներու ընթացքին նկատելի կերպով բարելաւուած է պետական իշխանութեան մարմիններուն տնտեսական գործունէութիւնը: Նկատելի ձեւով ամէն տեղ աշխուժացած է Խորհուրդներուն «կազմակերպչական եւ վերահսկողական աշխատանքի ոճը՝ հնգամեակի իւրաքանչիւր տարուայ տնտեսական եւ սոցիալական զարգացման պետական պլանի մասին Հայկական ՍՍՀ օրէնքը կատարելու ուղղութեամբ»:

Այս ընդհանուր հաստատումին կարդին, Բ. Սարկիսով մասնաւորաբար չարքով մը յիշեցուցած է առաջադրութիւնները: Արձանագրենք մէկ քանին. – բնակչութեան համար կենսական նկատուած խնդիրները պարբերաբար քննութեան կողմէ: Այդ հարցերէն են հողին օգտագործումը, բնութեան պահպանութիւնը, չինարարութիւնը, ժողովուրդին ծառայող ապրանքներուն արտադրութիւնը եւայլն: Ընդգծած է հանրային արտադրութեան բոլոր ճիւղերուն արդիւնաւէտ զարգացումին կարեւորութիւնը, սպասարկութեան բոլոր ոլորտներուն կանոնաւոր բարելաւումին, բնակարաններու չինութեան արագ թափին անհրաժեշտութիւնը: Խօսած է նաեւ կարգապահութեան պահպանումին մասին տնտեսութեան – առեւտուրի եւ այլ մարզերուն մէջ, դիտել տալով, թէ «անհրաժեշտ է ամենուրեք էլ աւելի բարձրացնել պետական եւ կառավարչական կարգապահութիւնը»:

Առեւտուրի եւ կենցաղի սպասարկութեան հարցերուն անդրադարձած են առեւտուրի եւ կենցաղի սպասարկութեան նախարարները՝ Ռ. Սաֆարեան եւ Ս. Թումանեան, ինչպէս նաեւ Հայկօօպի վարչութեան նախագահը Լ. Սարգսեան:

Առաջինը յիշեցուցած է փոքրաքանակ ապրանքներուն առուծախին հնգամեայ ծրագիրը՝ 32,4 տոկոսի յաւելում 1985ին, բաղդատմամբ անցնող տարուան: Աւելի խորհրդային միջինէն, որ 22 – 25 տոկոս – ման է, առաւել բարձր է: Նախապատրաստելով հանդերձ, թէ վերջին ամիսներուն չօչափելի յաջողութիւններ արձանագրուած են ուտեստեղէնի եւ ոչ – ուտեստեղէնի ճիւղերուն արտադրութիւններուն մէջ, մատնանշած է չորս իրողութիւնը յայտարարելով. – մեզ մօտ դեռեւս բնակչութեան պահանջարկը չի բաւարարում գրեթէ բոլոր տեսակի շինանիւթերի, սանտեխնիկական սարքաւորումների (ըսել կ'ուզէ առողջապահական), այգեբանջարեղէնային գործիքների, տուրիստական ու սպորտային հանդերձանքի գծով»: Ապատուած է օրինակներ բերելով, թէ տեղական արդիւնաբերական նախարարութեան չուկայ հանած արտադրութեանց մէջ դեռ բակչիռ մասը կը ներկայացնեն կարի, հիւսուածեղէնի եւ ոսկերչական ապրանքները: «Միջդեռ բնակչութիւնը ըզգում է լուսամուտների համար մղլակների ու բանջարանոցի համար բահերի եւ տնտեսական շատ տեսակի ապրանքների կարիք, որոնք, սակայն չեն արտադրում: Պետպլանը պէտք է հաշուի առնի այս հանգամանքը»:

Հրապարակ դրուած առաջադրութիւններէն մէկն է անընդմիջելի նոր տեսակներ ընդհանրացնել, մասնաւորաբար կէս – պատրաստուած (կիսափաբրիկատ) եւ պատրաստուած ուտեստեղէններ ծախելով, որպէսզի խնայողութիւն արձանագրենք տնային տնտեսուհիներուն ժամանակի մէջ, թեթեւնայ անոնց աշխատանքը: Ծրագրուած է 150–ի հասցնել յառաջիկայ հինգ տարիներուն խանութ – տաղաւարներուն թիւը, յատկապէս արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններուն մօտ:

Նախարարը յիշեցուցած է Կ. Դեմիր – ճեանի խիստ քննադատութիւնները առեւտրական չարաշահումներուն դէմ: Առեւտուրի ցանցին մէջ, ըսած է ան, դեռ մեծ չափերու կը հասնին չարաշահումներն ու կանոններու խախտումները՝ դժգոհութիւն ստեղծելով ժողովուրդին մօտ: «Առանձնապէս թոյլ է պայթարը մեծ պահանջարկ ունեցող ապրանքներ վաճառասեղանի տակից վաճառելու երեւոյթների դէմ»: Պայքարը յոռի երեւոյթներուն դէմ դեռ հարկ եղած արդիւնքը չի տար: Նոյնիսկ հաստատում մը կատարած է բնակչութեան կենցաղի սպասարկութեան նախարարը Ս. Թումանեան:

Գերագոյն Խորհուրդի շինարարութեան եւ շինանիւթերու արդիւնաբերութեան մնայուն յանձնաժողովին նախագահը՝ Գ. Բարիկեան, հսկողութեան միջոցներուն բարելաւումին մասին արտայայտուած է: Այս շրջադիծին մէջ յատուկ ուշադրութիւն դարձուցած է նախակրթարաններու եւ մանկապարտէզ – մսուրներու շինարարութեան աշխատանքներուն վրայ, քանի տարիներէ ի վեր չեն ապահովուիր ծրագիրներուն իրագործում – ները: Ներկայիս մնայուն հսկողութիւն հաստատուած է:

Առողջապահութեան, ընկերային ապահովութեան եւ ֆիզիքական կուլտուրայի յանձնաժողովին կատարած աշխատանքներուն մասին արտայայտուած է նախագահին տեղակալը՝ Բ. Մկրտչեան: Բացատրած է իրենց աշխատանքին բը – նոյթը՝ յանձնաժողովին իրաւասութիւն – ներուն սահմաններուն մէջ «աւելի ակտիվօրէն վերահսկել առողջապահու – թեան, սոցիալական ապահովութեան, ֆիզկուլտ – մասսայական եւ սպորտային աշխատանքի հարցերով զբաղուող պետական մարմիններուն ու կազմակերպութիւնների աշխատանքը...»:

Վերջին տարիներուն զգալի կերպով բարելաւուած է առողջապահութեան նախնական օղակներուն աշխատանքը. – բազմատեսակ հիւանդութիւններու հիւանդանոցներ, զիւղական տեղամասերու հիւանդանոցներ, հիւանդակառք եւայլն: Կարգ մը մասնագիտութիւններ առաւել տարածուած են՝ սրտաբանութիւն, ուռուցքաբանութիւն, ջղային – հոգեբուժութիւն եւայլն: Նախադպրոցական քննութիւններու դրութիւնը բարելաւուած է: Նուազած են մանուկներուն, մայրերուն մահերուն, ինչպէս նաեւ վարակիչ հիւանդութիւններուն տոկոսները:

Ցանձնաժողովը յատուկ ուշադրութիւն դարձուցած է հիւանդանոցներու մահճակալներուն թիւին յաւելումին եւ լաւ օգտագործումին վրայ: Այս տարուան համար նախատեսուած է չինել 1·100 տեղ բովանդակող հիւանդանոցներ:

Թ. Ա. Թ.

Զինաստանի ռազմավարական կայաններ

Զինաստանի այժմու վարիչները թէեւ ժամանակէ մը ի վեր կ'աշխատին սահմանափակել կամայական բնոյթի հալածանքները եւ դատապարտութիւնները (Մշակութային Յեղափոխութեան ընթացքին լայն ծաւալ ստացած էին), այնուհանդերձ, ինչպէս կը հաստատեն նախկին աքսորականները, դեռ լայնածաւալ ցանց մը դոյութիւն ունի արգելափակման ճամբարներու:

Դժուար է, եթէ ոչ անկարելի սահմանափակել աքսորական – բանտարկեալ – ներու թիւը արդելափակոցներուն մէջ: Ոմանք հարիւր հազարաւորներ կը հաշուեն, ուրիշներ մէկ միլիոնի կը հասցնեն: Համաձայն վերջերս ազատ արձակուած աքսորեալի մը, աշխատանքը կը սկսի առաւօտեան ժամը 6–ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 18: Շաբաթական եօթը օրուան հաշուով: Մէկ օրուան հանդիստ կը սահմանուի երկու շաբաթը մէկ: Եթէ օրուան աշխատանքին բաժնեչափը չի բականացուի՝ բանտարկեալները կրնան զրկուիլ իրենց ուտեստեղէնէն, կրնան նոյնիսկ առանձին խուցերու մէջ առանձնացուիլ: Ընթացիկ ճաշը՝ առաւօտեան երեկոյ կը բաղկանայ անհամ չերտ մը բըլլիթ (չէօրէք), ջրառատ ապուրէ կամ փոխինդէ: Միսը՝ ամիսը երկու անգամ:

Բանտարկեալներուն կամ աքսորեալներուն մեծ մասը իրենց դատապարտութիւնները կը կրեն առանց օրինական դատավարութեան: Ֆիզիքական պատիժները կը տարբերին ճամբարէ ճամբար: Ժելինի կայանին մէջ, օրինակ, բանտարկեալները ծեծի կ'ենթարկուին, չատեր կը մեռնին:

Բանտարկեալները ճամբարներուն մէջ կը բաժնուին զանազան դասերու: Գարգ ոճրագործներ՝ դատապարտուած տուեալ ժամանակամիջոցի մը համար: «Դաստիարակութեան» կոչուածները, անշուշտ աշխատանքի ճամբով: Վերջապէս, ուրիշներ, որոնց միակ մեղքը «դատապարտուած» չըլլալն է, այլ խօսքով պէտք է «վերադաստիարակուին»:

Քաղաքական բանտարկեալներու պարագան գրեթէ անկարելի է սահմանել: Բոլոր աքսորականները նոյն ամբաստանութեան տակ կը մնանեն. – հակայեղափոխականներ: Փեքինի Չընդունիը քաղաքական բանտարկեալներու դոյութիւնը:

Ամէն քաղաք ունի իր ճամբարը: Այսպէս, Փեքինի Հանրային Ապահովութեան մարմինը «կը բանեցնէ» իր ճամբարը՝ 20·000 բանտարկեալներով: Կան նաեւ գործատուներ, այլազան բնոյթով եւ միջա բանտարկեալներով:

Առաւել մեծերը կը գտնուին չրլանների մէջ՝ հեռու բազմամարդ քաղաքներէն եւ կեդրոններէն: Մեծագոյնը կը նկատուի Թիպէթի սահմանիներուն մօտիկ մէջ հաստատուած Քինկհայը:

Զինաստանի արդելափակման կայաններուն կամ ճամբարներուն մասին կարելի չէ ճշգրիտ պատկերացում մը կազմել: Պաշտօնական մարմինները, իշխանութիւնը կ'ուրանան սոսկ գոյութիւնը: Պարզապէս կ'ընդունին գաստիարակիչ կայաններու գոյութիւնը, իրրեւ շատ բնական եւ օրինական երեւոյթ:

Թ. Մ. Թ.

ԺՈՐԺ ՍԱՆԴ, ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԸ

Գրեց՝ ԼԵՒՈՆ Թ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ

Սանդ Շոպէնի հետ հանդարտ օրեր կ'անցընէ: Ֆրանսացի հանրապետական ու ընկերվարական տարրերուն ու Փարիզ ապաստանած օտար քաղաքական տարագիրներուն հետ – ինչպէս Հայնրիխ Հայնէ, գերմանացի բանաստեղծը, իշխանուհի Տրիվուլծիօ Բէրճիոժոզօ իտալացի հայրենասէր գրագիտուհին, Ճակոբ Մէյէրպէր գերմանացի նուագահանը, Ֆրանց Լիսթ հունգարացի դաշնակահար – նուագահանը – գրական ու ընկերային կապեր կը հաստատէ, եւ միտքն ու հոգին համայն մարդկութեան սիրոյն տրամադրելով, դաշտապահի զգեստով բարեմիտ փիլիսոփաներու, կուսակցապետներու, արուեստագէտներու, դերասաններու, լրագրողներու ընկերութիւնը կը փընտռէ, ազատ – որմնադրութեան կ'անդամագրուի, Ջուլհակ, հացագործ, սափրիչ, որմնադիր, կօշկակար, բանուոր ու գիւղացի գրողներու գործերը կը հովանաւորէ եւ չհասած մեծամեծ գումարները անոնց հետ կը ծախսէ:

Ցայտարարելով թէ ինք ժողովուրդին մէջ ինքնակոչ տարր մը չէ, եւ թէ սրտի եւ արեան կապերով խոնարհ տարրերուն կը պատկանի, հեռհեռէ ալ աւելի ընկերվարական, կը յայտարարէ թէ ապագան ժողովուրդին, ու մասնաւորաբար բանուոր դասակարգին կը պատկանի, ու կ'աւելցնէ.

«Պատրանքներով չեմ օրօրուիր. դիտեմ թէ ի՛նչ խոչընդոտներ, ի՛նչ վտանգներ այդպիսի ձեռնարկի մը կը սպասեն, սակայն ժամանակի ընթացքին ժողովուրդը դուրս պիտի ելլէ այն կուրութենէն որուն մէջ լուսաւորեալ կոչուած դասակարգը զինքը չղթայուած կը պահէ դարերէ ի վեր: Հաստատելով մէկտեղ թէ զանգուածներու մօտ քաղաքական դաստիարակութիւնը կը պակսի, համայնավարութիւնը ճշմարիտ քրիստոնէութեան հետ բաղդատելով, անոր յաղթանակը կը դուշակէ գալիք հարիւր տարուան ընթացքին:

Ռըվիւ տէ Տէօ – Մոնտո հանդէսին պահպանողական տնօրէնը Սանդի ընկերը – վարութիւն հատող գործերը կը մերժէ հրատարակել, ու գրպտիտուհին, իր բազմամեայ բեմէն զրկուած, Պիէր Լըրուի եւ Լրագրող Լուի Վիէրդոյէ (1800 – 1883) հետ 1841–ի Նոյեմբերին կա Ռըվիւ Էնդէպանդանտը (Անկախ հանդէս) կը հիմնէ, ուր Պրոլետարական բանաստեղծութեան մասին մտերիմ տեսութիւնը (1842) եւ ընկերային դատին նուիրուած կարգ մը թերթօններ կը հրատարակէ, Պիէր Լըրուի կա Ռըվիւ Սոսիալին (Ընկերային հանդէս) մէջ գրական տեսութեան սիւնակը կը ստանձնէ եւ կա Շատրի էկզէկսիոր ընկերվարական թերթը կը հիմնէ:

×

ԺՈՐԺ ՍԱՆԴ ԵՒ 1848–Ի ՓԵՏՐՈՒԱՐԵԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

1848–ի Փետրուարեան Յեղափոխութեան առեն Սանդ Նոհան կը գտնուի: 1830ի վիժած ապստամբութեան յաջորդող արքայական կարգերուն վրայ դըրուած յոյսերը չէին իրականացած. ընդդիմադիր տարրերը երկրին չորս կողմը բողոքի խնջոյքներ կը կազմակերպէին. ներքին գործոց նախարարութեան կողմէ 1848 Փետրուար 22–ին այդպիսի հատքական ճաշի մը խափանումը փողոցային ցոյցերու, ռազմիկանական միջամտութեան եւ արեան կը հանդի: Զինեալ ցոյցարարները Փարիզի քաղաքապետարանը եւ արքայական պալատը կը գրաւեն (*), Լուի – Ֆիլիպ Փետրուար 24–ին կը հրաժարի ու քովնտի գուռէ մը կը փախչի, եւ բարեհոգչական, արմատական, ընկերվարական տարրերէ բաղկացեալ ժամանակաւոր կառավարութիւնը 25–ին Հանրապետութիւնը կը վերահաստատէ:

(Շար. 18)

(*) Զմիւռնահայ ազատասէր հրապարակագիր Ստեփան Ոսկան(եան), որ Եւրոպայի ազատասէր ընտրանիին հետ կապեր հաստատած էր եւ «գէն ի ձեռին» Թիւլլըրի մտած, իր այդ օրուան ընթացքը սապէս կը բացատրէ. «Ուր որ գտնուիմ ազատութեան հետ պիտի մըգտնուիմ. բռնութիւնը չպիտի սիրեմ ոչ հաճեմ. բռնութիւնը չպիտի սիրեմ ոչ հաճեմ. (Ա-յերուն մէջ եւ ոչ օտարներուն մէջ»: (Արեւմուտք, Փարիզ, 1859 Սեպտեմբեր 1):

ՅՅՍՎՊՎՃ ԿՈՏՎՈՒ

= ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ =

ՊՍՍ ԵՐԵՎԱՆԻ ՀՈՆԴԿ ՀՅՈՒՑ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՀՈՆԴԿ ՀՅՈՒՑԸ ՀԱՅՏՆՈՒՄ Է, ՈՐ ՀՈՆԴԿԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ԵՎ ՀՈՆԴԿԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՀՈՆԴԿԻ ԱՆԴԱՄ ԸՆՏՐՎԱԾ ՀՈՂԱՄԱՍԻ ՎՐԱ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾ ՀՈՆԴԿԱՅԻՆ ՏՈՒՆԸ ՀՈՆԴԿԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀՈՆԴԿԱՅԻՆ ՏՈՒՆ ՉԻ ՀԱՄԱՐՎՈՒՄ ՀՈՆԴԿԻ ԱՆԴԱՄ ԸՆՏՐՎԱԾ ՀՈՂԱՄԱՍԻ ՎՐԱ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾ ՀՈՆԴԿԱՅԻՆ ՏՈՒՆԸ ՀՈՆԴԿԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀՈՆԴԿԱՅԻՆ ՏՈՒՆ ՉԻ ՀԱՄԱՐՎՈՒՄ

ՀՈՆԴԿԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

Մի քանի վարկած կա, որոնք ես ձեզ կասեմ, իսկ դուք ընտրեցեք ինքներդ ձեզ համար ամենահավանականը: Առաջին վարկածը հետևյալն է, որ մեր հյուրը, որ ինքնաթիռով ժամանեց Երևան, ոչ թե Ամերիկայից էր եկել, այլ Ամերիկայի հակառակ կողմից, այսինքն՝ Ասիայից: Ասիայում նա ապրել է երկար տարիներ, ուսումնասիրել է Ասիայի ժողովուրդների կյանքը, սովորել է նրանց լեզուները, ուսումնասիրել է նրանց պատմությունը, ավանդությունները, սովորությունները, ինչպես նաև նրանց կրոնները: Ասիայում նա ծանոթացել է մեծ թվով մարդկանց, որոնցից շատերը դարձել են նրա ընկերները: Ասիայում նա ամուսնացել է, ունի կին և երեխաներ, որոնք մնացել են Ասիայում: Ասիայում նա ունի տուն, ունի ընտանիք, ունի ընկերներ, ունի գործ, ունի կյանք: Ասիայում նա ունի ամեն ինչ, որ մարդ կարող է ունենալ կյանքում: Ասիայում նա երջանիկ է: Ասիայում նա ապրում է այնպես, ինչպես ուզում է ապրել: Ասիայում նա ազատ է: Ասիայում նա ինքն իր տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կյանքի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ճակատագրի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր երջանկության տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ազատության տերն է: Ասիայում նա ինքն իր անկախության տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ինքնիշխանության տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պետության տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ժողովրդի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր հայրենիքի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մայրենի լեզվի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մշակույթի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ավանդությունների տերն է: Ասիայում նա ինքն իր սովորությունների տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կրոնի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր աստվածների տերն է: Ասիայում նա ինքն իր տոների տերն է: Ասիայում նա ինքն իր երգերի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պարերի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր նվագարանների տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ճաշատեսակների տերն է: Ասիայում նա ինքն իր հագուստի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կոշիկների տերն է: Ասիայում նա ինքն իր գլխարկների տերն է: Ասիայում նա ինքն իր զարդերի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկու տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակու տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր եղջյուրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մորթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կաշվաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրդաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բամբակաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր մետաքսաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր արծաթաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր պղնձաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր բրոնզաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր քարաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր փայտաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր կավաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ապակեթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելի տերն է: Ասիայում նա ինքն իր ոսկրաթելաթելաթելաթելաթելաթելաթելա

Տիկին Սերբինազ Քեչեան, Պ. Յարու – թիւն Քեչեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պա– հարեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Պապիկեան (Ամերիկա) ինչ – պէս նաեւ Քեչեան ընտանիքը եւ Տէր եւ Տիկին Ժան Վարդուկեան (Մարսէյլ) խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, քրոջ, քրոջ զաւկին եւ ազգականին՝

ՕՐ. ՍՈՆԱ ՔԵՉԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 28–ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի Յուլիս 2–ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Ռիւէյ – Մալ– մէզոնի Նոր Գերեզմանոցը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ»– Մեր ցաւակցութիւնները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Տիկին Արաքսի Փիրան – եան, Տիկին Անահիտ Զէքինի եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Փիէռ Քոմէս, Տէր եւ Տի– կին Ալպէռ Պապիկեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Փիրանեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Վարդանոյշ Անթոբիկեան եւ զա – ւակները, Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Փի – րանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Ալեանաքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Փիրանեան եւ զաւակ– ները, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Փիրան – եան, Օր. Մարի Փիրանեան, ինչպէս նաեւ՝ ընտանեկան բոլոր պարագաները, խոր ցաւով կը ծանուցանեն՝ իրենց ա– մուսնոյն, հօր, մեծ – հօր, եղբօր, հօ– րեղբօր եւ ազգականին՝

ՎԱՐԴԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ՝ Յունիս 23–ին, 77 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունիս 25–ին, Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցին, եւ մարմինը ամ – փոփուեցաւ Մազարկի գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մանաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի՝ ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Madame A. PIRANIAN;
23, Boulevard de la Pugette,
13009 - Marseille

«ՅԱՌԱՋ»·– Մեր ցաւակցութիւնները՝ ողբացեալին ընտանիքին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ի նպաստ
ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Կիրակի, Յուլիս 5–ին, առաւօտեան ժամը 10–էն սկսեալ մինչեւ ուշ առեն:

Պէնոյի Փարք – Մոնտըրու–ի մէջ:

Հայկական ջերմ մթնոլորտ – Ճոխ պիւֆէ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մաս– նակցութիւնը կը բերեն՝ Հայկազեան Վարժարանի երկսեռ աշակերտութիւնը, ինչպէս նաեւ՝ ՍԱՑԱՔ – ՆՈՎԱ Նուագա– խումբը:

L'OFFICE NATIONAL
DE LA CULTURE ET DES
TRADITIONS ARMENIENNES

Présidents d'Honneur:
Monsieur ALAIN POHER
(Président du Sénat)
S.E. Mgr. JEAN RUPP (Arhevêque)

Organise

Un 3e PELERINAGE en Roumanie aux Monuments et aux Eglises Arméniennes

(du XIVe au XIXe siècle)
DU 6 AU 20 AOUT
Animé par: GERARD STEPHANESCO

et

Un PELERINAGE en Bulgarie, aux Eglises et Communautés Arméniennes de Bulgarie

DU 28 AOUT AU 11 SEPTEMBRE

Renseignements et documentation:
Tél.: 734. 61. 41 (*le matin*)
Office National de la Culture et
des Traditions Arméniennes
16, *Rue José - Maria de Heredia*
75007 - *PARIS*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Տէր եւ Տիկին Կարապետ Մէհլէմեան, իրենց ամուսնութեան յիս– նամեակին ուրախ առթիւ՝ 300 Ֆ· *կը նուիրեն:*

ՓԱՐԻԶ.– Տիկին Վեհանոյշ Գազանճեան իր թոռնիկին յիշատակին 50 Ֆ· *կը նը– ւիրէ:*

ՓԱՐԻԶ.– Տիկին Լիւսի Աչճեան 200 Ֆ· *կը նուիրէ:*

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՋ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Պելֆոնթէն մեկնող խումբը կը մեկնի Յուլիս 4–ին, Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30–ին Փորթ տ'Օռլէանէն (սթատին դի– մաց):

ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ

Կը փնտռուի ոեւէ անձ՝ որ ճանչցած ըլլայ Գեղամ ՌՈՒԲԻՆ–ը, ծնած 1901–ին, ձայնասփիւռի գործիք չինող, որ Պուլ – վար Պոիւս ապրած է 1945–ի աոեններըը, կամ իր ազգականները՝ կարապետ Ռուբէն եւ Երմոնի Ալեանաքեան – Մկրտիչեան, Ռուչչուքէն եկած (Պուլկարիա), եւ կամ իր առաջին ամուսնութենէն, 1924–ին, Ժ. Թիքէի հետ, Ռիւ Մոնֆալմ, ծնած մանչերը:

Հեռաձայնել·– 058· 40· 34

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Հերմինէ Խանէտանեան 150 Ֆ· *կը նուիրէ «Յառաջ»ին, իր ամուսնոյն՝ Արշաւիր Խանէտանեանի մահուան 7–րդ տարելիցին ի յիշատակ:*

U. G. A. - ARDZIV - MARSEILLE

Grande Fête Champêtre

DIMANCHE, 5 JUILLET, TOUTE LA JOURNEE
Parc des Loisirs de Valabre
Ensemble Folklorique: GAROD Concours de boules - Jeux d'enfants
Buffet arménien — Ambiance

SEVAN VOYAGES
ANNONCE
L'OUVERTURE D'UN VOL DIRECT
LYON - BEYROUTH
DEPART TOUS LES SAMEDIS —
RETOUR TOUS LES SAMEDIS

Pour tous Renseignements:
Varoujan SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48. Cours de la Liberté 69003 - LYON
Téléphone: (7) 860. 13. 66

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն – Ժէռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ.Բ.Ը. Միութեան հովանաւորած երկօրեայ դպրոցի Ամավերջի Հանդէսը՝ Շաբաթ, Յուլիս 4, ժամը 21–ին, եկեղեցւոյ սը – րահին մէջ: Երգ, պար, արտասանու – թիւններ եւ զաւեշտ մը աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Տիկին ՄԱՑՏԱ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆի եւ ուսու– ցիչ ԽԱՉԻԿ ԵԼԻՄԱՉԵԱՆի:

Կը հրաւիրուին թաղեցիները եւ ծնողք– ները, քաջալերելու համար աշակերտու– թիւնը, եւ վայելելու՝ ուրախ երեկոյթ մը: Զուլացուցիչներ՝ Տիկնանց Օժանդակ Մարմնին կողմէ:

L'UNION DES COMPATRIOTES
DE CESAREE ET ENVIRONS

Organise le 5 *Septembre*

Un VOYAGE de 16 Jours

Dont: 3 Jours à Leningrad, 12 Jours à Erévan (l'Arménie Historique et Pélérinage à Nor-Césarée), 1 jour à Moscou.

Au prix forfataire de 4.350 F.
Hôtel de 1ère Classe.

Pour les inscriptions:
Au Trésorier: SAADETIAN KEVORK;
18, Rue de Picardie - 75003 Paris
Tél.: 887. 99. 06 — 412. 34. 04
C. C. P. 3413602 — LA SOURCE

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ–ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ, ԹԵԻԿՆԵՐՈՒ և ԳԱՅԼԻԿՆԵՐՈՒ

Բանակումը՝ Յուլիս 12 – Օգոստոս 3

իրենց սեփական «Այգեստան» Բանակավայրին մէջ:

Camp des Hay - Arénouches — Bastide des Jourdans Vaucluse; Tél. (90) 77.81.68

Ղեկավարութեամբ՝ փորձառու խմբապետուհիներու:

Աւագ խմբապետուհիներ·– Ֆ· ՇԱՔԱՐԵԱՆ եւ Է· ԳԱՍԱԳԱԼԵԱՆ
Գորշ Գայլ·– Վ· ՃԱՒԱՑԵԱՆ –Գորշ Փետուր·– Ս· ՀՈՓՈՓԵԱՆ

Ագանապրուելու համար հեռաձայնել՝ Տիկին Մ· Շահմիրեան·– 62· 11· 18

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 5, Կիրակի օր, ժամը 11 – 22

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանիին մէջ:

– Արեւելեան եւ եւրոպական ճաշեր՝ արագ սպասարկութեամբ:
– Վիճակահանութիւն՝ մեծ պարգեւներով:
– Զանազան հետաքրքրական խաղեր ու ժամանց:
– Ընտանեկան հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ:
– Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ մասնակցութեամբ·–
Երգչուհի Վիրճինիա. ՓԱՓԹի–ի եւ Աչուղական Ֆոլկլորի Անսամպլին:

Սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով·– 878· 02· 99· եւ 281· 17· 80

Մոնմորանսի երթալու համար·– Մուտքը ազատ է:

Prendre le train de la Gare du Nord, descendre à Enghien-les-Bains et puis prendre l'Autobus N° 6 et descendre à l'arrêt Groslay.

Navette assurée de la Gare d'Enghien au parc de Montmorency (Volkswagen orange, coté station de taxis).

SABERATOURS

DEMENAGE

A partir du 1er Août

Sa nouvelle adresse sera:

31, RUE D'ARGENTEUIL
75001 - PARIS

l'UCFAF, LA JAF LA CROIX ROUGE ARMENIENNE
Présentent en version originale à Marseille
Jeudi, 2 Juillet, à 20h.45
au Cinéma ODEON - 160 *La Canebière*

l'Etoile de l'Espoir

d'Après le célèbre roman de:
SERO KHANZADIAN
« MEKHITAR SPARABED »
Participation aux frais: 20 F.

ՏԷՍԻՆԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
15, Rue du 24 Avril — DECINES
Samedi, 4 Juillet, à partir de 17 h.
PRESENTATION et SIGNATURE
du dernier ouvrage de:
VAHE KATCHA
«UN POIGNARD DANS CE JARDIN»
La Saga Arménienne

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Ծաչի Վիէնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 5, Կիրակի ամբողջ օրը, Ժէմանի դաշտը: Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ, հայկ. ճաշեր, պատրաստուած Ծաչուհիներու կողմէ: Երգ, պար, դպրոցի աշակերտու– թեան կողմէ:

ՉԲՕՍԱՊՏՈՑ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

NEMOURS - MORET S / LOING

Ֆրանսահայ կապոյտ Ծաչի Փարիզի մասնաճիւղի զբօսապտոյտը՝ Յուլիս 5ին: Կէսօրուան ճաշը տեղւոյն վրայ, պատ– րաստուած՝ Ծաչուհիներու կողմէ, նը– պաստաւոր պայմաններով:

Մեկնում·–
Gare de l'Est:- 8 h. 30
Porte d'Orléans: 9 h. 00
Porte d'Italie: 9 h. 15

Երթուդարձը՝ 50 Ֆ·: *Անձրեւի պա– րագային՝ սրահը ապահովուած է:*

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ, վերա– յիշեալ ժամադրութիւններուն: Փոխադ– րակառքի ապահովութեան համար հեռա– ձայնել հետեւեալ Թիւերուն·–
533· 06· 31 կամ 206· 42 ·50

Collège Arménien Samuel-Moorat

Les Inscriptions pour l'Année Scolaire 1981 — 1982 *sont ouvertes.*

A.- Le Collège admet des élèves arméniens EXTERNES et INTERNES, GARCONS et FILLES à partir de 6 ans

B.- Le Collège dispense les cours depuis les classes élèmentaires jusqu'à la classe terminale du baccalauréat, section A. B. C. D.

C.- L'Internat est réservé aux garçons

D.- *Un service d'auto-car est assuré pour les transports aller - retour des élèves externes.*

E.- *Il a été décidé que des conditions spéciales de tarifs scolaires seront prévues pour tout élève MERITANT, lors de son inscription.*

F.- *L'ouverture d'une section relative à un NOUVEAU JARDIN D'ENFANTS est prévue.*

Les parents s'y intéressant sont invités à se mettre d'urgence en rapport avec la Direction du Collège.

26, *Rue Troyon* - 92310 *SEVRES*
Tél.: 534. 68. 28

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
2
JEUDI
2 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ: 160 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 350 Ֆ. - Հատը: 2 Ֆ.

56րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.941

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

56e ANNÉE — No 14.941

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒՆԻՍ 24 – 25)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՑԷԼԻ երեսփոխանական ընտրութիւնները, Զորեքշաբթի առաւօտ, դեռ վերջնական բնոյթ չունէին բայց յայտնի էր թէ Մ. Փէրէսի աշխատաւորական կուսակցութիւնը զգալի առաւելութիւններ արձանագրած է Պեկինի Լիքուտի բազդատմամբ: Իսրայէլի Քնէսէթը 120 խորհրդարանական ունի և ընդհանրապէս համախմբման կառավարութիւն մըն է, որ կը ծնի քանի երկու դիմաւոր կուսակցութիւնները Պեկինի եւ Փէրէսի երբեք բացարձակ մեծամասնութիւն չեն կրցած ձեռք ձգել: Այդ իսկ պատճառով, միշտ կրօնական երկու փոքր կուսակցութիւններն են, որոնք իրաւարարի դեր կը խաղան եւ պարզ է որ աւելի կը հակին Պեկինի աջ կուսակցութեան, քան թէ մյուս տարով անոր որ կառավարութիւնը կազմէ: Շատ հաւանական է, որ այս անգամ ալ, հակառակ Փէրէսի յաղթանակին, Պեկինի վիճակուի կրկին, համախմբման կառավարութիւն մը կազմել:

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ կուսակցութեան վարչի դաշնակցային կոմիտէն 11 շաբաթին եւ Անրի Ֆիլպէնը արտաքսեց, իբրեւ հիմնադիրները «ռանֆոնքր fոմիւնիսթ Ընպուս» պարբերականին, ուր կարելի պիտի ըլար վիճաբանիլ ներքին հարցերու շուրջ: Արտաքսման շրջաբերակը կը հաստատէ որ պարբերականին 11 անդամները «կը մերժէին անմիջապէս վերջ տալ կուսակցութեան կանոնաւոր կեանքին զուգահեռ իրենց գործունէու-թեան»:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ գինուորական իշխանութիւնը յայտնած է սահմանադրական ժողով մը պիտի պատրաստէ նոր սահմանադրութիւն մը եւ օրէնքներ քաղաքական կուսակցութեանց եւ ընտրութեանց վերաբերեալ: Ըստ Երեքշաբթի օր հրապարակուած օրէնքին, Սահմանադրական Ժողովը պիտի կազմուի Ազգային Ապահովութեան Խորհուրդին, որ կը գործէ իբրեւ վերադոյն ժողով եւ խորհրդատու ժողովի մը կողմէ, կազմուած 67 զանուածներու տեղական 120 ներկայացուցիչներէն: Քաղաքական գէմքերը իրանք պիտի չունենան մասնակցելու: Գաւառական ներկայացուցիչներու ընտրութիւնը պիտի կատարուի երկու աստիճանով: Իւրաքանչիւր գաւառի կառավարիչ թեկնածուներ պիտի նշանակէ «պատուաւոր անձնաւորութեանց» ապահովութեան Ազգ. Խորհուրդը: Հասարակ աղբիւրներու համաձայն նոր սահմանադրութեան պատրաստութիւնը եւ ընտրութիւնները առնուազն մէկ տարի կ'տեւեն:

ՎԱՐՁԱԿՐԳԵՐԸ կը փոխուին բայց յաւելումները կը մնան: Այսպէս Յուլիս 1ին ելեկտրականութիւնը 15 առ հարիւր եւ կարն ալ 22 առ հարիւր յաւելում կը կրեն: Կառավարութիւնը կը մեղադրէ նախկին վարչապետը, որ յետաձգած էր այս յաւելումները ընտրական դրդապատճառներով: Փոխադրութեանց նախարարը համայնավար Ֆիթէման առաջիկայ յետաձգեց երկաթուղիի եւ փոխադրութեանց (մետրօ, օթօպիւս) սակերու յաւելումը:

ԼԻԻՔՍԱՆԳՈՒՐԿի մէջ, Եւրոպայի Տաները կարդ մը հարցերու շուրջ բոլորովին համաձայն էին եւ այլ հարցերու շուրջ հիմնովին տարակարծիք: Համաձայնութիւնը կը վերաբերի գլխաւորապէս միջազգային հարցերու եւ Աֆղանիստանի առաջին առթիւ (տասերը կրկին կ'ուզեն որ խորհրդային զօրքը քաշուի) եւ տարակարծութիւնը՝ ընկերային հարցերու: Նախագահ Միթերան կ'առաջարկէր «եւրոպական ընկերային շրջափակ» մը ստեղծել, ինչ որ ընկերվարական ազգմավարութեան մաս կը կազմէ բայց Տիկին Թաչըը եւ Հելմութ Շմիտ բնաւ համակարծիք չեն թէեւ Միթերան դլուխ գլխի նախաճաշով մը փորձած է համոզել «երկաթէ Տիկինը»: Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին ալ, Ֆրանսայի Նախագահը բացատրած է թէ չէշտը դրած է եւրոպական քաղաքականութեան տըն-տեսական եւ ուրեմն ընկերային երեւոյթին վրայ: «Հարկ է, որ, կ'ըսէ Միթերան, Եւրոպան կարենայ խօսիլ աւելի մեծ համերաշխութեամբ մը, ոչ միայն չհաւաքաժիններու սակերու, երրորդ աշխարհի եւ ճարտարարուեստականացած երկիրներու յարաբերութեանց, միջազգային դրամական հարցերու, ուժանիւթի մասին այլեւ՝ տնտեսական եւ ուրեմն՝ ընկերային քաղաքականութեանց հարցերու: Կը յուսամ որ պիտ մտիկ ընեն»:

ՋԱՀԼԻԻ (Լիբանան) պաշարումը վերջ գտաւ երեք ամիս եռք: Սուրիական զօրքը թուլցուց իր սեղմումը քաղաքին շուրջ եւ քրիստոնեայ ուժերու մէկ մասը փոխարինուեցաւ լիբանացի պահակազօրքերով:

ՄԱՐՈՔ ԵՒ ՄԱՒՐԻՏԱՆԻԱ վերահաստատեցին դիւանագիտական իրենց յարաբերութիւնները, որոնք խզուած էին Մարտին:

ՍՊԱՆԻՈՑ նախարարապետը Սոթելօ Փարիզ կը հասնի, Հինգշաբթի օր, պաշտօնական կարճ այցելութիւն մը ընելու համար: Ճաշի հիւրը պիտի ըլլայ Նախագահ Միթերանի: Այս հանդիպումը կարեւոր կ'որակուի: Արդարեւ երկու թըղթածրար կայ Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ միջեւ՝ Եւրոպայի հասարակապետութեան անդամակցութեան հարցը եւ զօրակցութեան հարցը պաղ ահաբեկչութեան դէմ:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութիւնը, առանց իրենց անունը տալու Մուճահիտտինները (իսլամական ձախ կազմակերպութիւն) իբրեւ հեղինակները կիրակի իրիկուան եղեռնափորձին: Մուճահետտինները, կողմնակից Պանի Սատրի, որ միշտ թաքստոց մըն է Թեհրանի մէջ ըստ կարգ մը աղբիւրներու, դլխաւոր ընդդիմադիր ուժն են Խոմէյնիի մօտ եւ ղեկավարները ահաբեկչութեան դէմ:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ «չարերու» ցանկը պատրաստած է Ուաշինկթընի համալսարանի պատմութեան եւ քաղաքական գիտութեանց ուսուցչական կազմը: Անոնց մէջ կը գտնուին՝ Կալիֆուլա, Նէռոն, Ատտիլաս, Քաթրին տը Մետիսիս (Ֆրանսայի թագուհի, որ հրահրեց կաթոլիկներու եւ բողոքականներու պատերազմները) Իվան Դ. սարսափելին Ադոլֆ Համիտ, Հիթլէր, Սթալին, Մաո-Ցէ-Թունկ եւ Ամին Տարա...

ՋԻԱՐՇԱԽԵՐՈՒ պաշտօնեաներու գործադուլը վերջ գտաւ Զորեքշաբթի օր, նախորդ իրիկունը համաձայնութիւն մը դոյացած ըլլալով:

ՋԻՆԱՍՏԱՆԻ Մէջ Հիւա Կիւօֆէնկի հրաժարումէն ետք, կուսակցութեան գլուխը կ'անցնի Հիւ Եաոպանկ, ինչ որ կը հաստատէ ապամոյացումի նոր հոսանքը:

ՓՈՓ. ԱՇՈՏ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ ԿԸ ԲԱՑԱՅԱՅՏԷ ԾԱԾԿԱԴՐԵՐԸ

Բացայայտուած են հարիւրաւոր ծածկագրերը, որոնք կը խօսին դարերու ընթացքին այլ ժողովուրդներու հետ Հայերու ունեցած պետական, ռազմական, առևտրական-տնտեսական և մշակութային կապերու մասին: Ծածկագրերու բնագիրները վերծանած է Երեւանի Պետական Համալսարանի Փրոֆ. Աշոտ Աբրահամեան, օգտագործելով շուրջ 50 բանալի, որոնց կէսէն աւելին ինք գտած է: Այս առթիւ պատմաբանը ըսած է, թէ այս վաւերագրերը կը պահպանուին ոչ միայն խորհրդային պետական հիմնարկներու եւ թանգարաններու մէջ, այլեւ արտասահման՝ Լոնտոն, Վենետիկ, Վիէննա, Երուսաղէմ եւ այլուր: Հայկական ծածկագրերու ուսումնասիրութեամբ զբաղած եւ լուրջ արդիւնքներու հասած են անուանի հայագէտներ՝ Պետերբուրգի ակադեմիայի անդամ Մարի Բրոսէ, Նիկողայոս Մառ, Հրաչեայ Աճառեան, Տաուսէք: Ծածկագրերու վերծանումի հետազօտութիւնները այսօր ալ կը շարունակուին ամբողջ աշխարհի մէջ: Այնուամենայնիւ, ծածկագիր բնագիրներու կարեւոր մէկ մասը բարդութեան պատճառով չէ վերծանուած: Հին հեղինակները առանձին բնագիրներ կազմած են հատուկ ծածկագրութեամբ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ ՄՈՆՐԷԱԼԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Մոնրէալի «Մարդը եւ իր բնական հարստութիւնները միջազգային ցուցահանդէսին, Խորհ. Միութեան տաղաւարին մէջ տնտեսութեան, գիտութեան, թէքնիկի ու մշակոյթի մարզերու մէջ իր նուաճումները կը ցուցադրէ նաեւ Հայաստան:

ՍԱՐԳԻՍ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱԼՊՈՄ ՄԸ

Մոսկուայի «Սովետսկի Խուդոժնիկ» («Սովետական Նկարիչ») հրատարակչականը «Սովետական արուեստի վարպետները» շարքով լոյս ընծայած է Հայաստանի ժողովրդական նկարիչ Սարգիս Մուրադեանի արուեստին նուիրուած ալպոմ մը: Յառաջաբանը գրած է Վ. Մարտինով: Ալպոմին մէջ առնուած են մօտ 90 գործեր: 54ամեայ նկարիչը ստեղծած է աւելի քան 500 կտաւ՝ զանազան սեռերով: Շատ մը գործեր ան նուիրուած է Հայաստանի եւ անոր ժողովուրդին: Ծանօթ են «Վերջին գիշեր. Կոմիտաս», «Խաղաղ երկնքի տակ», «Լուսաբացից առաջ», «Սարդարապատ» նկարները:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԷՍՏՈՆԻՈՑ ՄԷՋ

Էստոնիոյ Պետական Գեղարուեստական Թանգարանին մէջ բացուած է Հայաստանի կերպարուեստի երեք վարպետներու՝ Մ. Քամալեանի, Ա. Նալբանդեանի եւ Ս. Ռաշմաջեանի գործերու ցուցահանդէսը: Այս առթիւ, Էստոնիոյ Մշակոյթի նախարարը՝ Ի. Լոտ, ըսած է, թէ Հայաստանի նկարիչներու ցուցահանդէսը մասնաւոր հետաքրքրութիւն ստեղծած է արուեստասէր հասարակութեան մօտ: Ասիկա կը բացատրուի երկու ժողովուրդներու վաղեմի բարեկամու-թեամբ: Էստոնիան կը հպարտանայ, որ իր լուման ունած է հայ մշակոյթի զարգացման համար եւ խնամքով կը պահպանէ Յակոբ Աբովեանի յիշատակը: Տարտուի (նախկին Դորպատ) համալսարանին մէջ, ուր ուսանած է Աբովեան, իր անունով կոչուած է լսարաններէն մէկը, ինչպէս նաեւ քաղաքի փողոցներէն մին:

×

ՓՈՂՈՑՆԵՐ՝ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՎ

Երեւանի քաղաքապետարանի որոշումով Շահումեանի շրջանի Վլխոկովոլա նայա փողոցին մեծ մասը այսուհետեւ կը կոչուի Գուսան Շերամ (Գրիգոր Տալեան): Երեւանի փողոցներու պատմութիւնը կը սկսի անցեալ դարու կէսերէն: Ծանօթ է, որ Երեւանի առաջին յատակագիծը հաստատուած է 1856-ին: Այդ ժամանակ անուններ ստացած են քանի մը փողոցներ, որոնց մէջ կեդրոնականն էր Աստաֆեանը, որ 1921-ին վերակոչուեցաւ Յակոբ Յակոբեան: Նախկին Տէր-Ղուկասով փողոցը կոչուեցաւ Նալբանդեան, որուն առաջին բնակելի տուները նախագծած է ճարտարապետ Նիկողայոս Բունիաթեան: Այդ տուներէն մէկուն մէջ 1927 – 1936 թուականներուն ապրած է Ակսել Բակունց: Երեւանի գեղեցիկ անկիւններէն է Թումանեան փողոցը, ուր 1953-ին բացուած է բանաստեղծին տուն-թանգարանը, որուն սանդուխներու 54 աստիճանները կը խորհրդանշեն Թումանեանի ապրած տարիներու թիւը: Երեւանի 78 փողոցներ ներկայիս կը կրեն հայ, ռուս եւ համաշխարհային անուանի գրողներու անունները:

ՍՏԱԼԻՆ, ՄԱՐԻԷՏՏԱ ՇԱՀԻՆԵԱՆ ԵՒ ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

ԽՄԲ. – Վրաստանի Խորհրդայնացման 60–ամեակին առթիւ, երկրին Համայնա – վար կուսակցութեան Կենտկոմի օրգան «Կուսակցական Խօսք» հանդէսը դիմած է խորհրդային կարգ մը յայտնի գրողնե – րու, գիտութեան եւ արուեստի ներկա – յացուցիչներու որպէսզի արտայայտուին եւ ըսեն թէ ինչն է որ զիրենք կը կապէ Վրաստանի: Հանդէսին արձագանգած են շարք մը հեղինակներ, որոնց կարգին՝ Սերօ Խանզադեան, ինչպէս նաեւ խոր – հըրդային գրականութեան ծանօթ ներ – կայացուցիչ «սոցիալիստական աշխա – տանքի հերոս» եւ լենինեան մրցանակա – կիր՝ 91–ամեայ Մարիէտտա Շահինեան, որու յօդուածը խոր վրդովում ստեղծած է մտաւորական շրջանակներու մէջ: Ար – դարեւ, յօդուածի վերջաւորութեան «սոցիալիստական աշխատանքի» մեր այս «հերոսուհին» լորձնաշուրթն տոդե – րով գովքը կը հիւսէ ... Ստալինի: Ի՞նչ ըսել: Կարելի է խորհիլ թէ «հերոսու – հին» զառամած է քայց այդ ալ չի բա – ւեր արդարացնելու համար նարդարա – նալին: Ուրե՞մն: Ուրեմն խօսքը տանիք Սերօ Խանզադեանի որ «քաց նամակ Մարիէտտա Շահինեանին» գրութեամբ մը կատանիք հարկ եղած պատասխանը: Նախքան Ս. Խանզադեանի այդ գրու – թիւնը Մարիէտտա Շահինեանի յօդ – ուածին խնդրոյ առարկայ հատուածը (յօդուածը լոյս տեսած է «Երեկոյ – եան Թպիլիսի»ի 1980 Նոյեմբեր 27–ի թիւին մէջ): Գալով Ս. Խանզադեանի այս «քաց նամակ»ին (որքան գիտեմ՝ ցարդ անտիպ) պէտք չէ շփոթել վերը յիշուած յօդուածին հետ, որ լոյս տե – սած է «Կուսակցական Խօսք» հանդէսին: Այլապէս գնահատակէի արժանի է Սերօ Խանզադեան, որ նոր յայտնութիւններ – րով աւելի կը ճանչցնէ – եթէ հարկ է – Սթալինը: «Յառաջ»ի համար ռուսերէն բնագրերէն թարգմանութիւնը կատա – րած է Հ. Գեղամեան:

———×———

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ Մ. ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ

«Վերջերս տարբեր հրատարակչու – թիւններում ռուսերէն եւ վրացերէն լե – զուներում տպագրուեց ձեր յօդուածը եր – բայրական Վրաստանի, խորհրդային տարիներին վրաց ժողովրդի յաջողու – թիւնների, վերափոխուած երկրի մասին: Կարելի է միայն ողջունել եղբօր հա – յկէին բարի խօսք ասելու բնական ցան – կութիւնը, յատկապէս համաժողովրդա – կան ոճի՝ Խորհրդային Վրաստանի 60–ամեակի նախօրէին: Դա եւ մեր ոճն է: Հայ ժողովրդի ոճը, մեր երկրի բոլոր ժողովուրդների ոճը: Իմ յիշողութեան մէջ դեռ թարմ են Խորհրդային Հայաստանի 60–ամեակին նուիրուած վերջերս կա – տարուած հանդիսութիւնները եւ դրան – ցում Վրաստանի Համայնավար կուսակ – ցութեան կենտկոմի քարտուղար Լ. Շե – վարնաձէի փայլուն ելոյթը, որը հայ ժողովրդին նուէր բերեց Հայոց եւ Քարթլոս երկուորեակ եղբայրների՝ Հա – յաստանի եւ Վրաստանի նախահայրերի հիասքանչ դիմանկարը: Այնպէս որ մեր ժողովուրդների միջեւ յարաբերութիւն – ները դարեր շարունակ եղել են եւ միշտ կը մնան եղբայրական: Իսկապէս եղ – բայրական: Ահա թէ ինչու ես կարող եմ միայն ողջունել իւրաքանչիւրին, ով որ բարի խօսք կ'ասի մեր եղբօրը: Սակայն ինձ, որպէս գրողի, որպէս համայնա – վարի, որպէս մարդու, որի աչքերի առ – ջեւով է անցել մեր ընկերվարական հայ – րենիքի ողջ պատմութիւնը, ուղղակի ապ – շեցրեց այն փաստը, որ Դուք ձեռնար – կել էք հանդէս գալ որպէս Ի. Ստալինի փաստաբան, որի անհաշտելիութեան յանցա – դործութիւնները խորհրդային ժողո – վըրդի հանդէպ, կուսակցութիւնը խիստ եւ վճռականօրէն դատապարտել է իր բազում համագումարներում:

Դուք հրապարակայնօրէն վիրաւորել էք ոչ միայն Ստալինի վայրագութեան տարիներին անմեղօրէն զոհուած միլիո – նաւոր մարդկանց յիշատակը, այլեւ հենց իր՝ Լենինի անունը, անուանելով Ստա – լինին «պատմական հզօր դէմք, որը կա – րողացաւ Լենինի մահից յետոյ տասնեակ տարիներ կատարել եւ իրագործել հսկա – յական խնդիրը...»:

Մենք չատ լաւ գիտենք, թէ դա ինչ խնդիր էր:

Դուք այդպէս գրում էք մի մարդու մասին, որը նախ եւ առաջ ոտնահարել է հենց Լենինեան սկզբունքները երկրի հա – սարակական կեանքի բոլոր ոլորտներում: Դուք վիրաւորել էք պատերազմի 20 մի – լիոն զոհերի յիշատակը, որի մասնակիցն եմ եղել ես առաջին օրուանից մինչեւ վերջինը: Դուք վիրաւորել էք ռուս մեծ ժողովրդին, որը բոլորից աւելի է տու – ժել Ստալինի յանցագործութիւններից: Վիրաւորել էք եւ վրաց ժողովրդին, որի պայծառ մտաւորականութիւնը դործնա – կանում ամբողջովին ոչնչացուեց անձի պաշտամունքի տարիներին:

Եւ վերջապէս, որպէս հայ պիտի ասեմ, դուք վիրաւորել էք իմ ժողովրդին, որը ցեղասպանութեան ահաւոր սարսափնե – րից յետոյ անտանելի բեռ եւ ցրկանքներ կրեց անձամբ Ստալինից:

Ընթերցողներին դուք քաջ յայտնի էք նախ որպէս հետազօտող: Հենց այդ պատճառով պիտի բերեմ մի քանի փաս – տեր, որոնք լուսաբանում են Ստալինի կանխամտածուած յանցաւոր դործու – նէութիւնը ամբողջ մի ժողովրդի հան – դէպ:

1921 թուականին սկզբին Մոսկուա էին ժամանել Թրքական պատուիրակութիւն – ներ: Նրանք հանդիպել են Ստալինին: Ահա թէ ինչ է գրում յետագայում պատ – ուիրակութիւններից մէկի ղեկավար՝ Եուսուֆ Քեմալ բէյը: «1921 թուական, Փետրուար 22–ին Ստալինի հետ մեր ա – ռաջին հանդիպման ժամանակ նա մեզ առաջարկեց զէնք, դրամ եւ կենդանի ուժ օդնութիւն: «Հայկական հարցը դուք վճռել էք արդէն ինքներդ», ասաց նա» (Թ. Բիյօղլու «Ազգութիւրքը Անա – տոլիում (1919 – 1921)», Ստամբուլ, 1959, էջ 21):

Թրքական յայտնի գինուորական եւ քաղաքական դործիչ, Մոսկուայի առա – ջին Թուրք դեսպան, կեներալ Ալի Ֆուատ Ջեբեսոյը, ո ր ը մասնակցել է Թուրք – խորհրդային բանակցութիւննե – րին 1921 թուականին, գրում է իր յու – շերում. «Զիչերինը չէր կամենում լուծել սահմանների հարցը յօդուտ Թուրքիայի եւ միայն չնորհիւ Ստալինի միջամտու – թեան, յաջողուեց համաձայնութեան դալ: Ցաջողուեց լուծել այն հարցերը, որոնք բանակցութիւնները հասցրել էին փակուղու: Պատուիրակութեան անդամ – ների այն հարցին, թէ «քննարկուե՞լ է արդեօք խորհրդակցութիւնում հայկա – կան հարցը», Ստալինը պատասխանեց. «Ոչ, այդպիսի հարց չկայ: Դուք այն արդէն վճռել էք: Եթէ դեռ մնացել են չվճռուած հարցեր, լուծէք ինքներդ» (Թերթ «Վաթան», Ապրիլ 20, 1954 թուական):

Այսօր ողջ աշխարհը չատ լաւ գիտի, թէ ինչ նկատի ունէր Ստալինը, խօսե – լով «չվճռուած հարցերի» մասին: Խօս – քը վերաբերուում էր նրան, որ Թուրքիա – յում, աւելի ճիշդ՝ Արեւմտեան Հայաս – տանում այդ ժամանակ ողջ էին մնացել դեռ 800 հազար Հայեր: Ահա դա էր «չվճռուած հարցը»:

Ստալինը խոստացաւ Թուրքերին, որ քանի դեռ ինքը ողջ է, երկրում կը մո – ռանան «ցեղասպանութիւն» խօսքը: Եւ դուք լաւ գիտէք, որ դա իրօք այդպէս էլ եղաւ իրականում: Ստալինի անձնա – կան հովանաւորութեամբ Թուրքիայում փաստօրէն չարունակուեց այսպէս կոչ – ուած խաղաղ, խուլ ցեղասպանութիւնը: Սկսենով 1915 թուականից ազատուած – ներից մնաց ընդամէնը 60 հազար Հայ: Իսկ «ցեղասպանութիւն» խօսքը մենք լսե – կապէս լսեցինք միայն կուսակցութեան 20–րդ համագումարից յետոյ:

Այսպիսի բազում օրինակներ կարելի է բերել: Կարծում եմ, որ հարկ չկայ յի – շատակել Ստալինի վերաբերեալ Լենինի տուած բնութագիրը:

Լենինին ուղարկած իր մի հեռագրի մէջ Ստալինը գրել է. «Ընկ. Լենին, ե – րէկ ես իմացայ, որ Զիչերինը իսկապէս ուղարկել է ինչ որ մի յիմար, դրչիչ (պրովոկացիոն) պահանջ Վանի, Մուշի, Բիթլիսի (Թրքական չրջաններ, Թուր – քերի հսկայական պերակշռութեամբ) ա – զատագրման մասին յօդուտ Հայաստա – նի: Հայկական այդ իմպերիալիստական պահանջը չի կարող մեր պահանջը լի – նել: Հարկաւոր է արդիլել Զիչերինին, որպէսզի ազգայնամոլօրէն տրամադ – րուած Հայերի թելադրմամբ նոտա չու – ղարկի Թուրքերին» (Փետրուարի 12, 1921 թուականին, Խորհրդային Միու – թեան Համայնավար Կուսակցութեան 1921 թուականին, Խորհրդային Միու – թեան Համայնավար Կուսակցութեան Կենտկոմի Մարքսիզմ – Լենինիզմի հիմ – նարկութեան կենտր. կուսակց. արխիվ, Ֆոնդ 3 (Ստալին), դոյքացուցակ 1, պահպ. միաւոր 52 – 14, թերթ 2):

Հայ դրողների հետ ձեր բանաւոր ըն – դոյցների ժամանակ դուք մէկ անդամ չէ, որ յայտարարել էք ձեր ստալինիստ լինելը: Ձեր տեսակէտները չեն թաք – նում: Դուք կարծիք էք յայտնել այն մասին, որ 1937 թուականին Ստալինը ոչնչացրել է լոկ «փտած մտաւորակա – նութիւնը»: Ցիշեցնեմ մի չնչին բան, միլիոնաւոր զոհերի թւում էր եւ հան – ճարեղ Չարենցը, որի հետ ձեր բարեկա – մութեամբ դուք սկսեցիք այնպէս հը – պարտանալ միայն անձի պաշտամունքի մերկացումից յետոյ: Այո, բանաւոր ըն – դոյցներում դուք ձեզ չատ բան էք թոյլ տուել: Բայց եւ չատ ձեզ ներուել է, նը – կատի ունենալով ձեր տարիքը, ձեր տա – ղանդը, ձեր անվիճելի ծառայութիւն – ները, խորհրդային դրականութեան եւ արդիօք խորհրդակցութիւնում հայկա – կան հարցը», Ստալինը պատասխանեց. «Ոչ, այդպիսի հարց չկայ: Դուք այն արդէն վճռել էք: Եթէ դեռ մնացել են չվճռուած հարցեր, լուծէք ինքներդ» (Թերթ «Վաթան», Ապրիլ 20, 1954 թուական):

Այսօր ողջ աշխարհը չատ լաւ գիտի, թէ ինչ նկատի ունէր Ստալինը, խօսե – լով «չվճռուած հարցերի» մասին: Խօս – քը վերաբերուում էր նրան, որ Թուրքիա – յում, աւելի ճիշդ՝ Արեւմտեան Հայաս – տանում այդ ժամանակ ողջ էին մնացել դեռ 800 հազար Հայեր: Ահա դա էր «չվճռուած հարցը»:

Ստալինը խոստացաւ Թուրքերին, որ քանի դեռ ինքը ողջ է, երկրում կը մո – ռանան «ցեղասպանութիւն» խօսքը: Եւ դուք լաւ գիտէք, որ դա իրօք այդպէս էլ եղաւ իրականում: Ստալինի անձնա – կան հովանաւորութեամբ Թուրքիայում փաստօրէն չարունակուեց այսպէս կոչ – ուած խաղաղ, խուլ ցեղասպանութիւնը: Սկսենով 1915 թուականից ազատուած – ներից մնաց ընդամէնը 60 հազար Հայ: Իսկ «ցեղասպանութիւն» խօսքը մենք լսե – կապէս լսեցինք միայն կուսակցութեան 20–րդ համագումարից յետոյ:

Այսպիսի բազում օրինակներ կարելի է բերել: Կարծում եմ, որ հարկ չկայ յի – շատակել Ստալինի վերաբերեալ Լենինի տուած բնութագիրը:

Լենինին ուղարկած իր մի հեռագրի մէջ Ստալինը գրել է. «Ընկ. Լենին, ե – րէկ ես իմացայ, որ Զիչերինը իսկապէս ուղարկել է ինչ որ մի յիմար, դրչիչ (պրովոկացիոն) պահանջ Վանի, Մուշի, Բիթլիսի (Թրքական չրջաններ, Թուր – քերի հսկայական պերակշռութեամբ) ա – զատագրման մասին յօդուտ Հայաստա – նի: Հայկական այդ իմպերիալիստական պահանջը չի կարող մեր պահանջը լի – նել: Հարկաւոր է արդիլել Զիչերինին, որպէսզի ազգայնամոլօրէն տրամադ – րուած Հայերի թելադրմամբ նոտա չու – ղարկի Թուրքերին» (Փետրուարի 12, 1921 թուականին, Խորհրդային Միու – թեան Համայնավար Կուսակցութեան Կենտկոմի Մարքսիզմ – Լենինիզմի հիմ – նարկութեան կենտր. կուսակց. արխիվ, Ֆոնդ 3 (Ստալին), դոյքացուցակ 1, պահպ. միաւոր 52 – 14, թերթ 2):

Հայ դրողների հետ ձեր բանաւոր ըն – դոյցների ժամանակ դուք մէկ անդամ չէ, որ յայտարարել էք ձեր ստալինիստ լինելը: Ձեր տեսակէտները չեն թաք – նում: Դուք կարծիք էք յայտնել այն մասին, որ 1937 թուականին Ստալինը ոչնչացրել է լոկ «փտած մտաւորակա – նութիւնը»: Ցիշեցնեմ մի չնչին բան, միլիոնաւոր զոհերի թւում էր եւ հան – ճարեղ Չարենցը, որի հետ ձեր բարեկա – մութեամբ դուք սկսեցիք այնպէս հը – պարտանալ միայն անձի պաշտամունքի մերկացումից յետոյ: Այո, բանաւոր ըն – դոյցներում դուք ձեզ չատ բան էք թոյլ տուել: Բայց եւ չատ ձեզ ներուել է, նը – կատի ունենալով ձեր տարիքը, ձեր տա – ղանդը, ձեր անվիճելի ծառայութիւն – ները, խորհրդային դրականութեան եւ

ԺՈՐԺ ՍԱՆԴ, ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԸ

Գրեց՝ ԼԵՒՈՆ Թ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ

Սանդ, իր օրը հասած նկատելով, ման – չը Նոհանի քաղաքապետ կարգել կուտայ եւ չունչը Փարիզ կ'առնէ դրիչն ու խոր – հուրդները յեղափոխութեան տրամադ – րութեան տակ դնելու համար: Լա Գոզ տիւ Պօէպլը (Ժողովուրդին դառը) կը հիմնէ, Նախարարաց Ժողովին որոշու – մով Ներքին Գործոց նախարար Ալէք – սանդր – Օգիւստ Լէդրիւ – Րոլլէնի խնդ – րանքով Բիւլլըտէն դը լա Րէբիւպլիքը (Հանրապետութեան Տեղեկագիրը) կը խմբագրէ գրեթէ մինակը, լա Վրէ Րէ – բիւպլիքի (Ճշմարիտ Հանրապետութիւն) կ'աշխատակցի, եւ առանձին տեարակ – ներով – թուղթ առ, ... – համայնավա – րութիւնը վաղուան ձգելով, Հանրապե – տութիւնը փրկելու համար հարուստ, մի – ջակ եւ աղքատ դասակարգերուն առան – ձին առանձին միութեան կոչեր կը հրա – տարակէ:

Սանդ այդ օրերուն Մօրիսի փարիզ – եան տունը, 8 ռիւ դը Կոնդէ, կը բնակի, ու դրաշարի բաճկոնակով տպարաններու մարմարին հակած, խմբագրելով ու սրբ – ագրելով դիւերներ կը լուսցնէ, Երես – փոխանական Ժողովին քով Մայրերու Ժողով մը կը պահանջէ, պառնկութիւնը վերցնելու համար կնոջ պաշտպանութեան յ ա տ ո ւ կ օրէնքներու քուէար – կութիւնը կ'առաջարկէ, եւ Ամերիկայի սեւամորթներուն ու Ռուսիոյ հողատերուն չահագործումին եւ կառավարութեան դաղութարարական քաղաքականութեան դէմ ազդու կերպով կը բողոքէ: «Կնոջ ձայնը» թերթը երեսփոխանական Ժող – ովին ընտրութիւններուն Սանդի թեկնա – ծութիւնը կ'առաջարկէ, զոր Սանդ կը մերժէ, եւ իսօք կ'ըլլայ նախարարի թղթակալով մը պատուել ինքը:

Բայց կ'երեւի թէ Սանդ իր պաշտպա – նած դատին յաջող ելքին մասին կաս – կածներ ունի. Ֆրանսայի Ժողովուրդին մեծամասնութիւնը կոյր, դիւրահաւան, ապերախտ, չար ու տխմար է», կ'ըսէ, ու նպատակին հասնելու համար կը թե – լադրէ նոյնիսկ ապօրինութեան դիմել ե – թէ Սահմանադիր Ժողովին (1848 Ապրիլ 23) յաջորդող օրէնդիր Ժողովին ընտ – րութիւնները (Մայիս 13) հանրապետա – կան մեծամասնութիւն մը չապահովեն: Սանդի այս ձախաւեր թելադրութիւնը մեծ ազմուկ կը հանէ:

Քաղաքական յեղափոխութեան կողմ – նակից Ֆրանսացիները ընկերային յեղա – փոխութենէ կը խուսափին: Լըդրիւ – Րոլլէնի բարեկամները, որոնք փոքրա – մասնութիւն կը կազմեն, իրենց ծայրա – յեղ դիրքաւորումներուն համար կը հալածուին, կը բանտարկուին կամ ար – տասահման կ'անցնին, իսկ Սանդ չունչը Նոհան կ'առնէ, ուր հակահամայնավար գիւղացիութիւնը դղեակը կրակի տալ կ'ուզէ:

Լուի – Ֆիլիպ թագաւորը գահընկէց ընող տարրերը իրարու հետ չեն համա – ձայնիր, հանրաքուէով Ժողովուրդը չորս տարուն համար ջախջախիչ մեծամաս – նութեամբ Նապոլէոն Ա.ի եղբօր որդին իշխան Նապոլէոն Բոնապարտը Հանրա – պետութեան նախագահ կ'ընտրէ Դեկ – տեմբեր 10–ին, իսկ 1851 Դեկտեմբեր 2–ի պետական հարուածով նախագահը Հան – րապետութիւնը կը ջնջէ եւ Կայսրութիւ – նը կը վերահաստատէ իր հաշուոյն:

Սանդ 1848–ի Յեղափոխութեան ձա – խող ելքէն յուսախաբ, իրաց կացութեան հետ կը հաշտուի: «Ժողովուրդը ընդու – նեցաւ պէտք է համակերպինք» ըսելով ձեռնթափ կ'ըլլայ – նոյն խորհուրդը կու – տայ համախոհներուն, – եւ վախնալով թէ դինքն ալ կը ջնջեն, 1852 Յունուար 29–ին Նապոլէոն Գ.ի ներկայանալով ի – րեն եւ հալածուած ընդդիմադիր տար – բերուն համար ընդհանուր ներում կը խնդրէ բորբոքած հանրային կարծիքը հանդարտեցնելու համար. այդպիսով կը յաջողի քանիներ բանտէ եւ աքսորէ ա – զատել, եւ ուրիշներու ալ քաղաքին նիւ – թական կարեւոր օգնութիւններ կը հա – ցընէ արտասահման: Կարդ մը անցիկող տարրեր Սանդի յարմարողական դիրքա – ւորումը կը քննադատեն:

Սանդի եւ Շոպէնի սիրային վէպը 1847–ին արդէն վերջ գտած էր. Սանդի աղջկան Սոլանժի արձանագործ Օգիւստ Կլէսէնժէի հետ ամուսնութիւնը – որուն դէմ է Շոպէն – եւ մանաւանդ վիպասա – նուհիին իրմէ տասնըչորս տարու երիտա – սարդ Վիկտոր Հոլիի (1818 – 1880) ծա – ռադ Վիկտոր Հոլիի (1818 – 1880) ծա – ռադ սէրը պատճառ եղած էին որ նա – ծուկ սէրը պատճառ եղած էին որ նա – նաւ երգահանը խորասէս վճռանայ: Նաւը երգահանը խորասէս վճռանայ: Շոպէն 1849 Հոկտեմբեր 17–ին մեռած էր եւ յաւուկ հոգեհանդիսաը փարիզի Լա Մադըլէն եկեղեցւոյն մէջ կատար – ուած:

(Շար. 19)

ՆԱՅՈՅՏ ՄՈՒԶԻ
ՏԱՐԵԿԱՐԳ ՀԱՆԴԵՍԻ
ԽՈՒՄԲ ԱՐՎԵՍՏԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ
ՆՅՈՒ ՅՈՐՔԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ
ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂԻ ԿՈՂՄԻՑ

ՀՈՒՆԻՍԻ 10-Ի,
ՇԱԲԱԹ, ԿԵՍՕՐ 8:30-ԻՆ

ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂԻ
ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՆԴԵՍ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐՈՒՄ ԵՆ
ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ
ԵՎ
ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ԿՈՒՆԵՆԱ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԵՐԳԵՐԻ ԵՎ ՊԱՐԵՐԳԱՆՔՆԵՐԻ
ՄԱՍԻՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է
ՄԻԱՅՆ ՀԱՐԿԱՎՈՐ ՄԻՋՈՑՈՎ
ՄՈՒՏՔ ԳՈՐԾԵԼ ԿԱՐԵԼԻ Է
ՄԻԱՅՆ ՆՐԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
ՈՐՈՆՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԵՐԳԵՐԻ ԵՎ ՊԱՐԵՐԳԱՆՔՆԵՐԻ
ՄԱՍԻՆ ՉԵՆ ՈՒՆԵՑԵԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆ
ՆՐԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱԶԱՏ ՄՈՒՏՔ
ԿԱՐԵԼԻ Է ՆԱԵՎ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԵՐԳԵՐԻ ԵՎ ՊԱՐԵՐԳԱՆՔՆԵՐԻ
ՄԱՍԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐԻՆ

ՄՈՒՏՔԻ ՀԱՄԱՐ ԿԱՐԴԱԼ ԿԱՄ
ՆԱՄԱԿԱԶԱՏՎԵԼ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԵՐԳԵՐԻ ԵՎ ՊԱՐԵՐԳԱՆՔՆԵՐԻ
ՄԱՍԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ

ՇԱՒԻՒԼ
Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Ս.յս կիրակի, Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչի տօնին առթիւ, Պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝ ԳԻՒՏ ԵՊՍ· ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ Պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի՝ եկեղեցւոյ հան – գուցեալ բարերարներու, հոգաբարձու – թեան անդամներու, սատարողներու, եւ ի մասնաւորի՝ Պ.Պ. Արմենակ Համբար – ձումեանի, Սարգիս Պալապանեանի, Սարգիս Մատաքի հոգւոց հանգստեան համար:

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ
ԱԼՖՈՐՎԻԼ
Կոմիտաս Փողոց, 4

1981 / 82 Տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են: Հեռաձայնել՝–
– *Տիկին ԳԱՐԱՃԵԱՆ* 375· 27· 89
– *Տիկին ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ* 376· 68· 19

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 5, կիրակի օր, ժամը 11 – 22
Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանիին մէջ:

– *Արեւելեան եւ եւրոպական ճաշեր՝ արագ սպասարկութեամբ:*
– *Վիճակահանութիւն՝ մեծ պարգեւներով:*
– *Զանազան հետաքրքրական խաղեր ու ժամանց:*
– *Ընտանեկան համեմի եւ ջերմ մթնոլորտ:*
– *Գեղարուեստական ճոխ յայտագիրը՝ մասնակցութեամբ՝–*

Երգչուհի ՎԻՐՃԻՆԻԱ ՓԱՓԹԻ–ի եւ Աչուղական Ծոլքլորի Անսամպլին:
Սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով՝– 878· 02· 99· եւ 281· 17· 80
Մոնմորանսի երթալու համար՝– Մուտքը ազատ է:

Prendre le train de la Gare du Nord, descendre à Enghien-les-Bains et puis prendre l'Autobus N° 6 et descendre à l'arrêt Groslay.

Navette assurée de la Gare d'Enghien au parc de Montmorency (Volkswagen orange, coté station de taxis).

ՏԷՍԻՆԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
15, Rue du 24 Avril — DECINES
Samedi, 4 Juillet, à partir de 17 h.
PRESENTATION et SIGNATURE
du dernier ouvrage de:
VAHE KATCHA
«UN POIGNARD DANS CE JARDIN»
La Saga Arménienne

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Ծովի Վիեննի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 5, կիրակի ամբողջ օրը, Թէմանի դաշտը: Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ, հայի· ճաշեր, պատրաստուած Ծաչուհիներու կողմէ: Երգ, պար, դպրոցի աշակերտու – թեան կողմէ:

ԿԱՊՈՅՏ ԾՈՎ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Պելֆոնթէյն մեկնող խումբը կը մեկնի Յուլիս 4–ին, Շաբաթ առաւօտ ժամը 7·30–ին Փորթ տ'Օռլէանէն (սթատին դի– մաց):

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Կապոյտ Ծովի Փարիզի մասնաճիւղի Յուլիս 5–ի Զբօսապտոյտը յետաձգուած է՝ Սեպտ· 13–ին:

ARMÉNIE

Nos prochains départs de PARIS, LYON et MARSEILLE

juillet: du 18 au 31
août: du 3 au 14, du 3 au 17, du 15 au 28
septembre: du 5 au 18
du 21 septembre au 5 octobre

Voyages accompagnés par: VAROUJAN SARKISSIAN

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
3, Rue de l'Arrivée
Imm. CIT - 7e étage
75749, Paris — Cedex 15
Tél.: (1) 538. 67. 47

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՐԿՍԵՌ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ
ԱՂՋԿԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ

1981 – 82 Տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը եւ պատրաստէ Պէ· Ը· Փէ· Սէ–ի քննութեան:

Կարեւորութեամբ կ'ուսանդուին նաեւ հայերէն ճիւղեր՝ Լեզու, Գրականութիւն եւ Պատմութիւն:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

COLLEGE ARMÉNIEN TEBROTZASSERE

CLASSES PRIMAIRES MIXTES
CLASSES SECONDAIRES DU Ier CYCLE
POUR JEUNE FILLES
INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1981 — 82 sont ouvertes.

Application intégrale du programme des écoles françaises et préparation au B. E. P. C.

Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

DIRECTION

S'adresser à: Direction de l'ECOLE TEBROTZASSERE
1, Boulevard du Nord; 93340 LE RAINCY — Tél.: 381. 01. 72

LES FONTAINES D'ANI

épicerie fine - traiteur

SPECIALITES FRANCAISES ET ETRANGERES

4, RUE BAUSSET - 75015 PARIS — (Métro: Vaugirard)
Tél.: 828. 15. 05

Ouvert tous les jours, ainsi que le Dimanche matin et tout le mois d'Août.

*

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆՊԱՐՏԱՏՈՒՆ
Եւրոպական եւ Արեւելեան Ընտիր Մթերքով
Բաց է ամէն օր, նաեւ կիրակի առաւտ եւ ամբողջ Օգոստոսին:

*

U. G. A. - ARDZIV - MARSEILLE
Grande Fête Champêtre
DIMANCHE, 5 JUILLET, TOUTE LA JOURNEE
Parc des Loisirs de Valabre
Ensemble Folklorique: GAROD Concours de boules - Jeux d'enfants
Buffet arménien — Ambiance

CENTRE D'ENSEIGNEMENT UGAB
STS. SAHAK — MESROB

33, Cours Pierre-Puget;
13006 Marseille — Tél.: 37. 75. 97

339, Ave. du Prado;
13008 Marseille — Tél.: 77. 84. 70

Vacances Enfants

du Dimanche 12
au Vendredi 31 Juillet

Le Centre Agréé de Vacances: RIVIERA accueillera vos enfants de 7 à 15 ans à ANGELLE (05) 1350 m. d'altitude, 16 km. de Gap. Les enfants seront logés en chambre de 2, 4, au 6, nourris, blanchis et encadrés par des moniteurs d'origine arménienne.

Pour tous renseignements veuillez téléphoner aux numéros suivants:
- M. M. Harounian: 40. 08. 74 et
- U. G. A. B.: 37. 75. 97

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ի նպաստ
ԼԻՈՆԻ ՀԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

կիրակի, Յուլիս 5–ին, առաւտեան ժամը 10–էն սկսեալ մինչեւ ուշ առեն:
Պէնոյի Փարք – Մոնտըրու–ի մէջ:
Հայկական ջերմ մթնոլորտ – Ճոխ պիւֆէ
Գեղարուեստական բաժնին իրենց մաս– նակցութիւնը կը բերեն՝ Հայկազեան Վարժարանի երկսեռ աշակերտութիւնը, ինչպէս նաեւ՝ ՍԱՑԱՔ – ՆՈՎԱ. Նուագա– խումբը:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն – Ժէռմէն Ս· Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ·Բ·Ը· Մխիթեան հովանաւորած երկօրեայ դպրոցի Ամավերջի Հանդէսը՝ Շաբաթ, Յուլիս 4, ժամը 21–ին, եկեղեցւոյ սը – րահին մէջ: Երգ, պար, արտասանու – թիւններ եւ զաւեշտ մը աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Տիկին ՄԱՑԱՍ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ եւ ուսու– ցիչ ԾԱՋԻԿ ԵԼԼՄԱՋԵԱՆԻ:

Կը հրաւիրուին Թաղեցիները եւ ծնող– ները, քաջալերելու համար աշակերտու– թիւնը, եւ վայելելու՝ ուրախ երեկոյթ մը: Ջովացուցիչներ՝ Տիկնանց Օժանդակ Մարմնին կողմէ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ Վարչ·ը, չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, եկե – ղեցւոյս ողբացեալ նախագահ՝ Ա· Ջըր – բաշեանի մահուան Ա· տարելիցին առթիւ. Այրի Տիկին Լիլիզ Ջրբաշեան 5·000 եկ·, եւ Հ·Բ·Ը·Մ·–ի մխացեալ դպրոցին ա– մառուան բանակումին, 2·000 ե·պ· 1·000 Սահակ – Մեսրոպ Երգչախումբին, Տէր եւ Տիկին Ժան Մելքոնեան 2·000 բանա– կումին, Տէր եւ Տիկին Շառլ Կուրտիկ – եան 2·000 բանակումին, Պ· Ռուժէ Ջըր– բաշեան 1·000 ե·պ·, Տիկին Զուարթ Պէ– զոյեան 200 Հ·Բ·Ը·Մ·–ի, Աթոյեան ընտ· 500 ե·պ·, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Պան– տիկեան 300 դպրոցին եւ 200 ե·պ·, Տէր եւ Տիկին Քլոյեան 50 ե·պ· Տէր եւ Տի– կին Պերճ Կարապետեան 100 դպրոցին, Տիկին Շէլէկեան 100 Հ·Բ·Ը·Մ·–ի, Տիկին Մատլէն Խօքսիւզեան 500 դպրո– ցին, Վարուժան Պօղոսեան 300 ե·պ·, Տէր եւ Տիկին Ճակոր Վարժապետեան 200 ե·պ·, Տէր եւ Տիկին Արշամ Պա – պայեան 1·000 Սահակ – Մեսրոպ Երգ– չախումբին, Տէր եւ Տիկին Փէօ Ղա – զարեան 1·000 ե·պ·, Վասպուրականի Հայր· Մխիթեան 100 ե·պ·, Տէր եւ Տի– կին Աւետիս Կուսուզեան 100 ե·պ·, 100 Պոլսահայ Մխիթեան, Ա.Հարոնեան ընտ· 200 դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Վռամ Գրիգորեան 200 ե·պ·, Տիկին Նուարդ Մելքոնեան 300 ե·պ·, Տէր եւ Տիկին Ա· Բարութեան 200 ե·պ·:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Մխի– թեան 1981 – 1982 տարեշրջանի կրթա – թոշակներու թեկնածու ներկայանալ պա– պաքող ուսանողներէն կը խնդրուի զե – րաւոր կերպով դիմել Մխիթեան կեդ – րոնատեղիին, ստանալու համար հար – ցարանները՝

ՄԻՋԻՒ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 15
LES ANCIENS DU LYCEE GUETRONAGAN
32, Rue de Trévise - 75009 Paris

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hautevilie — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
3
VENDREDI
3 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ: 160 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 350 Ֆ. - Հատը: 2 Ֆ.

56ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.942 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 56e ANNÉE — No 14.942

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒՆԻՍ 26–30)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ խորհրդարանական ընտրութիւնները ակնկալուած արդիւնքը տուին, այսինքն ոչ ոք կրցաւ բացարձակ մեծամասնութիւն ձեռք ձգել: Սիմոն Փէրէսը 49 աթոռով, եթէ նոյնիսկ զգալի յառաջդիմութիւն մը կ'արձանագրէ (նախորդ 1977–ի ընտրութեանց 32 էր) չի կրնար սակայն առանձին կառավարել – թիւն կազմել: Ուրեմն կրկին Պեկինն է, ինչպէս զրած է ինք, որ համախմբում մը պիտի կարենայ գոյացնել կրօնական կուսակցութեանց հետ քանի, որ ինք ալ 45 աթոռով (ընդհանուրը՝ 120 է) չի կրնար դահլիճ կազմել:

ՌՈՄԷՆ ԿԱՒՈՒ, յետ մահու, զրական գործակցութեան» մը զուռ բացաւ: Պարոնը իր եղբօր զաւակը՝ Փօլ Փաւլովիչ փոքրիկ ռումբ մը պայթեցուց նոր գիրքով մը «մարդը զոր կը կարծէին», ուր կը յայտնէ որ Էմիլ Աժառ (Կոնքուռ մրցանակ 1975 «կեանքը մեր առջեւ» հատորին համար) ուրիշ մէկը չէր եթէ ոչ ... նոյնինքն Ռոմէն Կաուին, որ ուրեմն պիտի ապրած է երկու անգամ Կոնքուռի արժանանալ, մէկը իր անունով, մէկը՝ ուրիշ: Յարդ ծանօթ էր որ Աժառ ծածկանունն մըն է, բայց գաղտնիքը լաւ պահուած էր: Ցայտնութենէն ետք ալ պիտի գործակցութիւն մը կը ծնի, որուվրայ պրպտիչին տղան՝ Տիէկօ (նաեւ կոչուած Սիպերկի) կ'ըսէ թէ հայրը միայն թոյլ տուած էր գաղտնիքը քօղազերծելու իրաւունքը եւ ուրեմն Փաւլովիչ զեղծարար մըն է: Երբ 1975ին գոյութիւն չունեցող Աժառը Կոնքուռը կը ստանար, լրագրողները կը սկսէին փնտռել, ի վերջոյ «գտնելու» համար Փաւլովիչը...: Ըստ երեւոյթին հարցը չէ փակուած եւ պէտք է ընդունիլ որ յետ մահու այս ինքնախնդիր ալ քիչ մը անախորժ բը – նոյթ ունի բայց հաւանաբար յետաքննութեան վերապրուի, երբ մարդիկ պիտի նախանձախնդիր ըլլան բարոյական արարքներու...:

ՆԱՒԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ իր առաջին հարցազրոյցը տուաւ Ֆրանսական մամուլին, յանձնին՝ Մոնտ եւ այդ առիթիւ չեչտած է. – «Սահմանադրութեան չնորհած իրաւութիւններուն ամբողջութիւնը պիտի գործադրեմ՝ ոչ աւելի, ոչ պակաս»: Նախագահին համար, Ատլանտեան դի – նակութեան ծոցը, կարելի չէ գոհանալ ամէն ոք իրեն համարի սկզբունքով, տըն – տեսական մարզի մէջ:

ՆՈ – ՖՐԱՆՍ 5–էն 12% յաւելում որոշած է դէպի արտասահման իր ապրանքին վրայ:

ՓԱՐԻԶԵՒՆ ՀԻՆԱՆի աշխատաւորներու պատուիրակութիւնները, Ուրբաթ ամբողջ օրը, ցոյց պիտի ընեն 17 ռիւ տ'Անգլաթա, Քրջական դեսպանատան առջեւ, Սէ – ծէ – Թէ-ի հրաւէրով, դիմումնագրեր ալ պիտի յանձնեն ի պաշտպանութիւն Քրջական Տիսէ Սենտիքայի անդամնե – րուն: Գաւառներն ալ նման ցոյցեր պիտի ընեն: Ծանօթ է որ վերջերս 52 անդամ վերադիչեալ սենտիքային մահավճիռի սպառնալիքին տակ են:

ՅԱՆ – ՔԼՕՏ ԿՕՏԷՆ, Պուշ – Տիւ – Ռոնի երեսփոխան միաձայնութեամբ նախագահ ընտրուեցաւ Իւ – ՏԷ – էֆ–ի խորհրդարանական խմբակցութեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ ՄՈՆՐԷԱԼԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Մոնրէալի «Մարդը եւ բնական հարցաւորութիւնները» միջազգային ցուցահան – դէսին, Յորհ. Մխիթեան տաղաւարին մէջ Հայաստանի բաժինը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է այցելուներու մօտ, որոնք իրենց հիացումը արտայայտած են տպաւորութիւններու մատեա – նին մէջ: Ուշադրութեան առանցքը կազմած է արեգակնային այն սարքը, որ թոյլ կուտայ կուտակելու արեւի ուժը եւ զայն փոխակերպելու էլեկտրականի: Այդ սարքը անցեալ տարի ոսկէ մետալի արժանացած է Լայպցիգի տօնավաճառին: Հայաստան ցոյց տուած է, թէ ինչպէս կ'օգտագործէ բնական հարստութիւնները: Պեղիտէն մանուածք ստանալու եղանակը, որ մշակուած է Հայաստանի մէջ, կը վկայէ տնտեսութեան զարգացման է նպաստ բնական հարստութիւն – ներու առաւելագոյն եւ խելացի օգտագործման մասին: Գնահատուած է նաեւ աղուտներու լուացման նոր եղանակը:

×

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻԶՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵՐԸ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ

Հայաստանի նկարիչներէն Պետրոս Մալայեան եւ Հենրիկ Մամեան, միասին պատրաստած են ցուցահանդէս մը, նը – ւիրուած՝ Լեհաստանի քաղաքներուն եւ դիւղերուն: Պետրոս Մալայեանի ստեղ – ծած լեհական չարքը կ'ընդգրկէ 70–է աւելի ջրաներկներ, որոնք կը պատկերացընեն Վարշաւայի, Քրաքովի նորակառոյցները, միջնադարեան դղեակներու ճարտարապետութիւնը, քանուորներու եւ գիւղացիներու, ուսանողներու եւ մտաւորականութեան ներկայացուցիչ – ները: Հենրիկ Մամեանի նոր գործերու թեմաներն են՝ Երիտասարդութիւնը, մանկական աշխարհը եւ մայրութիւ – նը:

×

ԽԱՂՈՂԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՓՐՈՖ. ՍՈՒՐԷՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑԱԾ Է ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ

Քոմելիանօ (Իտալիա) տեղի ունեցած միջազգային գիտական ժողովին Յորհ. Մխիթիւնը ներկայացուցած է համա – միութենական գիւղատնտեսական ակա – դեմիայի թղթակից անդամ, Փրոֆ. Սուրէն Պօղոսեան: Գիտական 3–րդ այս ժո – ղովը զբաղած է խաղողի տեսակներու ընտրութեամբ: Ջորս տարին անգամ մը գումարուող ժողովին մասնակցած են 13 երկիրներէ գիտնականներ, որոնք քըն – նած են ներկայիս գործադրուող նոր եղանակները, ինչպէս նաեւ գիւղատըն – տեսական, ծագումնաբանական, բնախօ – սական եւ կենսաբանական եղանակները, խաղողի նոր տեսակներու ստեղծման եւ ընտրութեան հարցը, որոնք աւելի տո – կուն են վիրիւսային հիւանդութիւններու, բնական պայմաններու նկատմամբ եւ ու – նին բարձր յատկութիւններ, որոնք ար – ժէքաւոր են գինիի – քոնեաքի արտադ – րութեան մէջ: Սուրէն Պօղոսեան, որ վերջերս բոլորեց իր 70–ամեակը, աւելի քան չորս տասնամեակ է, որ կ'ուսումնասիրէ նասիրէ խաղողը: Մոսկուայի գիւղատընտեսական ակադեմիան 1931–ին աւարտելէ ետք ան սկսած է աշխատիլ Հայաստանի խաղողագործութեան, գինեգործութեան եւ պտղաբուծութեան հետազոտական հիմնարկին մէջ, ուսումնասիրե – լով բազմամեայ մշակոյթներու ծագում – նաբանութիւնն ու ընտրութիւնը: Ան մշակած է խաղողի 13 տեսակները, որոնց – մէ 9–ը կը դիմանայ ցուրտին: Ասոնցմէ չատեր կ'աճին Հայաստանի մէջ, ինչ – պէս նաեւ Յորհ. Մխիթեան այլ չրջան – ները եւ արտասահման: Վերջերս Պե – տական ճանճնաժողովը արմատաւորման համար յանձնարարած է գիտնականի մշակած խաղողի երկու նոր տեսակները ալ՝ «մեղրաթոյր»ը եւ «կապուտան»ը: Տարիներու փորձերը երեւան հանած են անոնց գլխաւոր արժանիքները, այն է՝ պահպանելով լաւ բերքատուութիւնը, անոնք կը դիմանան մինչեւ 30 աստիճան ցուրտի: Փրոֆ. Սուրէն Պօղոսեան ունի 12 ոսկէ եւ նոյնքան արծաթէ մետալ – ներ:

×

ԿԱՐԼԷՆ ԱՆԱՆԵԱՆի ԻՏԱԼԻՈՅ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՆԿԱՐՆԵՐԸ

Նկարիչ Կարլէն Անանեան 50 կտաւ ու գծանկար ստեղծած է Իտալիոյ նուիրուած: Հայաստանի ճարտարապետը եր – կու անգամ ճամբորդած է Իտալիա, ուր ուսումնասիրած է ճարտարապետութեան եւ դասական մշակոյթի յուշարձանները: Կտաւներէն յատկապէս հետաքրքրական են «Փողոց Ճենովայում», «Սան Մար – քոյի տաճարը», «Ռիալթոյի կամրջին» եւ այլ գործեր, որոնցմէ մէկ քանին ցուցադրուած են Երեւանի մէջ, անհատա – կան ցուցահանդէսներու ժամանակ, ինչ – պէս նաեւ մտած են հրատարակուած պատկերագիրքի մէջ:

×

ԶՐՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԻՒՐԵՐՈՒ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հայաստան իր զարգացած տնտեսու – թեամբ, գիտութեամբ ու մշակոյթով, պատմական յուշարձաններով ու բնու – թեամբ աւելի ու աւելի մեծ թիւով արտասահմանի զբօսաշրջիկներու ուշադ – րութիւնը կը գրաւէ: Վերջին հինգ տարիները Հայաստան այցելած են 120 երկիրներէ զբօսաշրջիկներ եւ հիւրեր: Ամէն տարի Հայաստան կ'երթան 60 հազար հոգի, այդ կարգին նաեւ Սփիւռքի Հայեր, որոնց հետաքրքրութեանց գոհացում տալու համար Զբօսաշրջիկութեան Պետական Կոմիտէն կը դիմէ զանազան միջոցներու, կարելիութիւն ընծայելով ծանօթանալու գիտական ու մշակութային հիմնարկներու, գործարաններու գործունէութեան: Հիւրերու համար կը կազմակերպուին «կլոր սեղանի» չուրջ հանդիպումներ, երեկոյթներ, ցոյցեր, համերգներ, ներկայացումներ եւ մարզական մրցումներ: Հիւրերու ժամանցի ծրագրին մէջ յատուկ տեղ կը գրաւէ տեսարժան վայրերու ցուցադրումը: Մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ Սարդարապատի հաթիւն կը վայելէ Սարդարապատի հա – մադրոյթը, որ կը ներկայացնէ հիւրերուն Հայոց ազգային ազատագրական պայքարի փայլուն էջերէն մէկը: Ներկայիս մեծ ուշադրութիւն կը դրաւէ նաեւ Երեւանի մէթրօն: Մօտ ատենէն հիւրերու առջեւ իր դռները կը բանայ Կոմիտասու անուան պետաշիտարանը, որուն սարքերը ղրկուած են Արեւելեան Գերմանիայէն: Այդ պետաշիտարանի դիտական ղեկավարութիւնը ստանձնած է ակադ. Վիկտոր Համբարձումեան:

×

ԲԵՄԱԴԻՐ ՌՈՒԲԷՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆՑԻ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բեմադիր Ռուբէն Գէորգեանցի «Բարի հետք» փաստանկարը արժանացած է Օպէրհաուզէնի (Արեւմտեան Գերմանիա) կարճ ժապաւէններու միջազգային փառատօնի գլխաւոր մրցանակին, իսկ Լիթուանիա տեղի ունեցած համամիութենական փառատօնին պարգեւատրուած է «Թեմայի մարդասիրական մարմնաւորման համար» մրցանակով: «Բարի հետք»ը խորհրդային առաջին ժապաւէնն է որ այդ պարգեւին կ'արժանանայ: 35–ամեայ բեմադիրը Հայաստանի անցեալին ու ներկային նուիրուած 30 չարժանկար – ներու հեղինակն է: Ամէնէն ծանօթ ու դնահատուած ժապաւէնները են՝ «Ներչընչանք», «Ընտանիքը» (Քրաքովի միջազգային փառատօնի մրցանակակիր) եւ այլն: Շարժապատկերահաղէտը կը զբաղի նաեւ գրականութեամբ ու նկարչու – թեամբ: Ներկայիս Երեւանի մէջ հրատարակութեան կը պատրաստէ բանաստեղ – ծութիւններու երկրորդ հատորն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՆՈՐ ՍԱԿԵՐԸ

Ինչպէս մեր ընթերցողները պէտք է նկատած ըլլան, վերջին շրջանի յարաճուն յաւելումները (թուղթ, առաքման ծախք՝ – 8,50% Փետրուարին, 8,63% Յուլիսին, – աշխատավարձի եւ ընկեր – բային տուրբերու, էլեկտրականութեան, եւայլն, եւայլն.) ստիպեցին տեղական մեր բոլոր պաշտօնակիցները, գլխաւորապարհ օրաթերթերը, որ բարձրացնեն իրենց գիները:

1980 Մայիսէն ի վեր «Յառաջ» անփոփոխ պահեց իր սակերը բայց անկարելի – լիութեան մէջ է շարունակելու: Այդ իսկ պատճառով, երկուշաբթիէն սկսեալ (Յուլիս 7–ի թիւ) հատավաճառի գինը կը բարձրանայ 2 Ֆ. 50–ի եւ թերթիս վարչութիւնը բացառիկ պայմաններ շնորհելու համար իր հաւատարիմ բաժանորդներուն, մինչեւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1, կը յետաձգէ բաժնեգիրներու յաւելումները, առիթ տալով նաեւ որ մինչեւ այդ թուականը, բոլոր անոնք որոնք առկախ հաշիւ ունին, փակեն ներկայ սակով:

Իր հրատարակութեան 56–րդ տարուան սեմին, «Յառաջ», որու պիւտճէն ապահովուած է միայն ու միայն բաժնեգիրներով, ծանուցումներով, հատավաճառութեամբ եւ իր բարգաւաճման համար եղած ինքնաբուխ նուէրներով, վստահ է որ իր բաժանորդները դիւրաւ կը հասկնան թէ կանոնաւորապարհ շարունակելու համար իր հրատարակութիւնը, «Յառաջ» ուրիշ ելք չունէր:

Կանխայտ շնորհակալութեամբ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
«ՅԱՌԱՋ»Ի

ՊՈՓՈՒԽՎՈՒՄ Է «WHO'S WHO»-Ն

Ո՞Վ Է ՆԱ [*]

ՆԿԱՏԱԾ ՀՈՍԱՆՈՂ ՄԵՆ

Մոսկվայի մեր թղթակիցը հետևյալ տեղեկությունները է ստացել Ֆրանսիայի ներկայացուցչական հաստատությունների մասին։

Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի պատգամավորների ընտրությունները տեղի են ունեցել 1936 թ. մայիսի 3-ին։ Ընտրվել են 618 պատգամավորներ։ Ընտրությունների ժամանակ ձայների մեծամասնություն ստացել են ժողովրդական ճակատի կուսակցությունները։ Ժողովրդական ճակատի կուսակցությունների ներկայացուցիչները կազմում են պատգամավորների մեծամասնությունը։ Ժողովրդական ճակատի կուսակցությունների ներկայացուցիչները կազմում են պատգամավորների մեծամասնությունը։ Ժողովրդական ճակատի կուսակցությունների ներկայացուցիչները կազմում են պատգամավորների մեծամասնությունը։

Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի նախագահ է ընտրվել Էդուարդ Հերրիոն։ Նա ծնվել է 1872 թ. հուլիսի 5-ին Ռանս քաղաքում։ Հերրիոն ավարտել է Լիոնի համալսարանը։ Նա եղել է Լիոնի համալսարանի պրոֆեսոր։ Հերրիոն եղել է Լիոնի քաղաքապետ։ Նա եղել է Ֆրանսիայի վարչապետ։ Հերրիոն եղել է Ազգերի լիգայի խորհրդի նախագահ։ Հերրիոն եղել է Ազգերի լիգայի ասամբլեայի նախագահ։ Հերրիոն եղել է Ազգերի լիգայի խորհրդի նախագահ։ Հերրիոն եղել է Ազգերի լիգայի ասամբլեայի նախագահ։

Ֆրանսիայի Սենատի նախագահ է ընտրվել Ժուլ Ժանենեյ։ Նա ծնվել է 1864 թ. հոկտեմբերի 27-ին Ռոդեզ քաղաքում։ Ժանենեյ ավարտել է Տուլուզի համալսարանը։ Նա եղել է Տուլուզի համալսարանի պրոֆեսոր։ Ժանենեյ եղել է Տուլուզի քաղաքապետ։ Նա եղել է Ֆրանսիայի վարչապետ։ Ժանենեյ եղել է Ազգերի լիգայի խորհրդի նախագահ։ Ժանենեյ եղել է Ազգերի լիգայի ասամբլեայի նախագահ։

Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի փոխնախագահներ են ընտրվել Ժան Լեբրեն, Ժան Ֆրեդերիկ Ժոլիո-Կյուրի, Ժան Ֆրեդերիկ Ժոլիո-Կյուրի, Ժան Ֆրեդերիկ Ժոլիո-Կյուրի։

Ֆրանսիայի Սենատի փոխնախագահներ են ընտրվել Ժան Լեբրեն, Ժան Ֆրեդերիկ Ժոլիո-Կյուրի, Ժան Ֆրեդերիկ Ժոլիո-Կյուրի, Ժան Ֆրեդերիկ Ժոլիո-Կյուրի։

Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի նախագահ Էդուարդ Հերրիոն ծնվել է 1872 թ. հուլիսի 5-ին Ռանս քաղաքում։ Հերրիոն ավարտել է Լիոնի համալսարանը։ Նա եղել է Լիոնի համալսարանի պրոֆեսոր։ Հերրիոն եղել է Լիոնի քաղաքապետ։ Նա եղել է Ֆրանսիայի վարչապետ։ Հերրիոն եղել է Ազգերի լիգայի խորհրդի նախագահ։ Հերրիոն եղել է Ազգերի լիգայի ասամբլեայի նախագահ։

Ֆրանսիայի Սենատի նախագահ Ժուլ Ժանենեյ

ՆՈՏԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

= ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է =

ՅԱՎԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ

ՄԱՐՏԻ ԴԱՀԼԻՃԻ ՀՈՂԱՏԱՐԱԾՔԻ

ՎԱՃԱՌՔԻ

Մի քանի ձգձգումներից հետո, որ տեղի ունեցան նախապատրաստական աշխատանքների ընթացքում, վերջապես հրատարակվում է Հայաստանի Գրողների միության պաշտոնաթերթ «Գրական թերթ»-ը: Նոր պարբերականի առաջին համարը, որ լույս է տեսնում հունվարի 30-ին, ունի 16 էջ: Ինչպես հայտնի է, «Գրական թերթ»-ը հրատարակվելու է շաբաթական երկու անգամ՝ հրապարակելով գրական նորություններ, գրողների ստեղծագործական կյանքի արձագանքներ, գրական-գեղարվեստական քննադատության հարցեր, ինչպես նաև գրական կյանքի ամենօրյա հարցերի լուսաբանում: Խմբագրական կոլեգիայի նախագահ է Հրաչյա Աճառյանը, պատասխանատու քարտուղար՝ Վահան Դավթյանը:

Ներկայացնելով նոր պարբերականի ծրագրային հիմնական ուղղությունները՝ խմբագրական կոլեգիայի նախագահ Հրաչյա Աճառյանը գրում է. «Ժամանակակից հայ գրականության ամենաբնորոշ գծերից մեկը նրա ներքին ուժն է, որ ստեղծագործական ամենատարբեր ուղղությունների ու ձգտումների մեջ էլ ապահովում է նրա զարգացման ընդհանուր ընթացքը: Այդ ուժի շնորհիվ է, որ հայ գրականությունը կարողացել է ոչ միայն պահպանել իր ազգային դիմագիծը, այլև ամրապնդել իր կապերը համաշխարհային առաջադեմ գրականության հետ: Ներկայիս հայ գրականության ամենաբնորոշ գծերից մեկը նրա ներքին ուժն

Այրի Տիկին Վերժին Միլտոնեան, Պ. Գէորգ Միլտոնեան, Տոքթ. եւ Տիկին Վանիա Դաւուտեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Զրբաչեան եւ զաւակները, Տիկին Շուշան Միլտոնեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Արտաշէս Միլտոնեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան պարագները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր, տագրոջ եւ հօրեղբօր՝

ԱՐՏԱԻԱԶԴ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 1–ին, Սան – Ռեմօ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Յուլիս 3–ին, Սան – Ռեմօ եւ թաղումը՝ տեղւոյն գերեզմանատունը:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չընդունուելով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Վիա Փրիվաթէ էլ սոլ 3/8
Սան – Ռեմօ, Իտալիա

«ԾԱՌԱՋ». – Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Վ. Միլտոնեանի եւ զաւակներուն:

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սէն – Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը եւ Տիկնանց Միութիւնը իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն՝ Տիկին Արաքսի Փիրանեանի եւ զաւակներուն, եւ Փիրանեան ընտանիքին՝ Վարդան Փիրանեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը, չնորհակալութեամբ առացած է՝ ժիրայր Փիւրմ – ճեանի հոգեհանգստեան առթիւ 200 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Արփիար Անտոնեանէ եւ 100 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Վարուժան Անտոնեանէ:

×

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ Վարչ.ը, չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները, փ.ծ.–ի ողբ. Ալեքսան Գօճաօղլուեանի (Գոճան) մահուան առթիւ.– Սէն – Ժէռմէն Մինասեան եղբ. Սահակ – Մեսրոպ Երգէ.ին 50, Ֆրանսահայ Մշ. Միութեան 50, Տիկին Ենովքեան Սանոր է.պ. 50, Սիմոն Փիէռրի 50, Տէր եւ Տիկին Զարքճեան 50, Տիկին Ալիքսանեան Թուրֆանտա 20, Պր. Տէլիպօյաճեան 100, Ֆէրոի Հրաչ – եան 100, Արթիւր Մամալեան 50, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Պալիկեան 50 Ֆ.:

×

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ Կրթարանը չընորհակալութեամբ առացած է 300 Ֆ. Տիկին Ֆաքիրեանէ, իր ամուսնոյն ապաքինման առթիւ, Տոքթ. Սիմոնեանի կատարած գործողութեամբ, 150 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Գապայեանէ եւ 50 Ֆ. Գր. Գալուստեանէ (Տէսին):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Սողոմոնեան, եւ Տէր եւ Տիկին Միհրան Քիւրքճեան, իրենց սիրելի հայրենակիցին՝ Այրի Տիկին Մաբրիճէ Թորոսեանի մահուան քառասունքին տխուր առթիւ՝ 100–ական Ֆ. կը նուիրեն «Ծառաջ»ի բարգաւաճման:

ՇԱՒԻԼ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի տօնին առթիւ, Պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝ ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Ցաւարտ Պատարագի, Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի՝ եկեղեցւոյ հանգուցեալ բարերարներու, հոգաբարձու – թեան անդամներու, սատարողներու, եւ ի մասնաւորի՝ Պ.Պ. Արմենակ Համբար – ձումեանի, Սարգիս Պալապանեանի, Սարգիս Մատաքի հոգւոց հանգստեան համար:

COMMUNIQUÉ

DE L'ASSOCIATION DES ANCIENS ELEVES MOORAT - RAPHAEL

Nouvelle attribution de deux bourses d'un montant de 8.000 F. *chacune*, pour l'Année Scolaire 1981 / 1982. Les candidatures doivent parvenir avant le 14 JUILLET 1981 (le cachet de la poste faisant foi) à l'adresse suivante:-

A. A. E. MOORAT - RAPHAEL
Commission des Bourses
11 bis, Rue Marceau
92130 — Issy-les-Moulineaux

Le dossier doit comporter obligatoirement
- *Etat-civil complet de l'enfant, nombre de frères et sœurs.*
- *Adresse, numéro de téléphone et profession du père et de la mère.*
- *Bulletins scolaires des deux dernières années* (79/80 *et* 80/81).
- 2 *Photos d'identité.*
- 2 *Enveloppes timbrées (au nom des parents) pour la réponse.*

———×———

ՀԱՂՈՐԴԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութիւնը երկու նոր կրթաթոշակ կը յատկացնէ, իւրաքանչիւրը՝ 8.000 Ֆ.–ի: Թեկնածուութիւնները պէտք է կատարուին մինչեւ Յուլիս 14 (թղթատարի կնիքը կը վկայէ), վերը նշանակուած հասցէին:

Թղթածրարը պէտք է պարտադրաբար բովանդակէ.–

– Երախային ամբողջական ինքնութիւնը, քոյրերու եւ եղբայրներու թիւը:

– Հօր ու մօր հասցէն, հեռաձայնի թիւ եւ արհեստ:

– Դպրոցական վիճակացոյց, վերջին երկու տարեշրջաններու.– 79/80 եւ 80/81

– 2 լուսանկար:

– Դրոշմաթուղթ վակցուած երկու պարհարան ծնողքին հասցէին, պատասխանի համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն – Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը, չնորհակալութեամբ ընտացած է հետեւեալ նուէրները, Աբրահամ Մօրուճեանի յիշատակին.– Այրի Տիկին Շնորհիկ Մօրուքեան 300, Պօյաճեան ընտ. 100, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ճանիկեան 50, Ֆ.:

Փիւրճեան եւ Գարաօղլանեան դեր – դաստաններու յիշատակին.– Փիւրքճեան եւ Գարաօղլանեան ընտ 200 Ֆ.:

Մկրտիչ Պօյաճեանի յիշատակին.– Պօյաճեան ընտ 300, Դանիէլեան ընտ. 300, Տէր եւ Տիկին Ժաք Փիլավճեան, Մանուէլ Փիլավճեան 100–ական, Նազարէթ Քէօսէեան, Կարօ Թապիպեան, Հայաստան Մըսըրեան, Երուանդ Պապոյեան 50ական, Եսայի Տէր – Մարգարեան, Արտաշէս Պօղոյեան 100–ական, Մարի Ժամկոչեան 30 Ֆ.:

Այլ նուէրներ.– Արմենուհի Եղիայեան 80, Արուսեակ Յովակիմեան, Պայծառ Տրդատեան, Զուարթ Ակոռեան, Խըսըրլեան, Ոմն 20–ական, Իօժէնի Տէր–Պատեան 50, Մարի Զալղճեան 40, Եղսա Յակոբեան 10 Ֆ.:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 5, Կիրակի օր, ժամը 11 – 22

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ:

– Աբեւելեան եւ եւրոպական ճաշեր՝ արագ սպասարկութեամբ:
– Վիճակահանութիւն՝ մեծ պարգեւներով:
– Զանազան հետաքրքրական խաղեր ու ժամանց:
– Ընտանեկան հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ:
– Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ մասնակցութեամբ.–

Երգչուհի ՎԻՐՃԻՆԻԱ ՓԱՓԹԻ–ի եւ Աչուղական Խոլքլորի Անսամպլին:

Սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով.– 878·02·99· եւ 281·17·80

Մոնմորանսի երթալու համար.– Մուտքը ազատ է:

Prendre le train de la Gare du Nord, descendre à Enghien-les-Bains et puis prendre l'Autobus N° 6 et descendre à l'arrêt Groslay.

Navette assurée de la Gare d'Enghien au parc de Montmorency (Volkswagen orange, coté station de taxis).

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

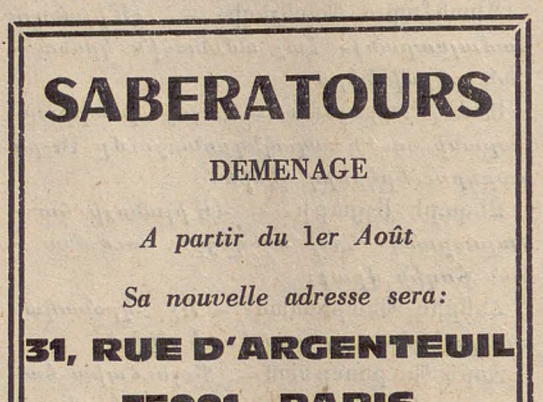
ի նպաստ
ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Կիրակի, Յուլիս 5–ին, առաւօտեան ժամը 10–էն սկսեալ մինչեւ ուշ առեն:

Պէճոյի Փարք – Մոնմըրու–ի մէջ:

Հայկական ջերմ մթնոլորտ – Ճոխ պիւֆէ

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝ Հայկազեան Վարժարանի երկսեռ աշակերտուհիները, ինչպէս նաեւ՝ ՍԱՅԱՔ – ՆՈՎԱ. Նուագախումբը:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 5, Կիրակի առաջին օրը, ժէմանի դաշտը: Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ, հայկ. ճաշեր, պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ: Երգ, պար, դպրոցի աշակերտու – թեան կողմէ:

ԷՍՍԵՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 12–ին

ԲԱՅԱՌԻԿ ԽՐԱԽՃԱՆՔ

«BAGATELLE» Parc de Loisirs Sur la Côte de la Manche

Circuit par petit train — Zoo
Mini - Golf — Canotage — Piscine
Baptême de l'air — Jeux — Spectacle
etc...
RANCH pour pique-nique
Restaurant self - service

Pour tout ranseignement:-
Tél.: 372.04.20 (*le matin jusqu'à* 10*h*)

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ Ս. ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԿԵԴՐՈՆԸ

կազմակերպած է բացառիկ ճաշ – պարահանդէս մը, Յուլիս 11, Շաբաթ դիշերը, ժամը 21–ին, Փխիճ տը Լիւմինիի չքեղ հաստատութեան մէջ: Ընտիր ըսպասարկութիւն եւ հայկական մթնոլորտ: Հասոյթը ամբողջութեամբ կը յատկացուի՝ հայերէնի դպրոցի գոյատեւման:

Տոմսերու համար դիմել այժմէն, հետեւեալ հասցէներուն.–Հ.Բ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի գրասենեակը, հեռաձայն՝ 37·75·97 եւ Մայր եկեղեցւոյ գրասենեակը, հեռաձայն՝ 77·84·70: Ինչպէս նաեւ՝ Դպրոցի պատասխանատուներու մօտ:

VOYAGES EN ARMENIE 1981

1° VOYAGES DE 12 JOURS

du 01 au 12 Août 81 — 3.990 F.
du 05 au 16 Sept. 81 — 3.990 F.

2° VOYAGES DE 14 JOURS

du 18 au 31 Juillet 81 — 4.290 F.
du 08 au 21 Août 81 — 4.290 F.
du 02 au 15 Octobre 81 — 3.490 F.

3° VOYAGE DE 16 JOURS

DU 01 AU 16 AOUT 1981 — 4.690 F.

Renseignement - inscriptions

MONDOTOURS OCIVEP

Spécialiste des Voyages
sur l'Arménie depuis 15 ans

2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis
de 14 à 19 h.

S'adresser à:
Elia PEHLIVANIAN
tél. domicile: 384 31 28

Les places étant limitées, veuillez nous renvoyer le coupon-réponse le plus tôt possible. Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN
Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris

Nom .....
Prénom .....
Adresse .....
..... Tél. .....
Ville ..... Code postal .....

1) M'inscris au Voyage spécial Arménie du ..... au .....
ci-joint 25% d'acompte.

2) Désire recevoir une documentation sans engagement de ma part pour:
.....

Rayer les mentions inutiles

L'OFFICE NATIONAL DE LA CULTURE ET DES TRADITIONS ARMENIENNES

Présidents d'Honneur:
Monsieur ALAIN POHER
(Président du Sénat)
S.E. Mgr. JEAN RUPP (Arhevêque)

Organise

Un 3e PELERINAGE en Roumanie aux Monuments et aux Eglises Arméniennes
(du XIVe au XIXe siècle)
DU 6 AU 20 AOUT
Animé par: GERARD STEPHANESCO

et

Un PELERINAGE en Bulgarie, aux Eglises et Communautés Arméniennes de Bulgarie
DU 28 AOUT AU 11 SEPTEMBRE

Renseignements et documentation:
Tél.: 734. 61. 41 (*le matin*)
Office National de la Culture et des Traditions Arméniennes
16, *Rue José - Maria de Heredia*
75007 - *PARIS*

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
4
SAMEDI
4 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 160 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 350 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ.

56ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.943 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 56e ANNÉE — No 14.943

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒՆԻՍ 26–30)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ, ինչպէս կը նա – խատեսուէր, Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ընտրեց իր նախագահը յանձին Իզէրի ընկերվարական երեսփոխան Լուի Մեր – մազի: Արդարեւ, Ֆրանսայի ընկերվա – րական կուսակցութեան չարքերէն ներս իր տարած 25 տարիներու անխոնջ աշխա – տանքի պսակումն է այս ընտրութեամբ կարեւոր ու պատասխանատու պաշտօնի իր կոչումը: Ընտրութենէն ետք իր ար – տասանած ճառով Լուի Մերմազ չեչոր դնելով խորհրդարանական կեանքի, յատկապէս Ազգային Ժողովի դերին վե – րայ, ըսաւ. «Խորհրդարանի եւ մասնա – ւորաբար Ազգային Ժողովի դերը երկար տարիներ նուազած էր ... Այսօր պէտք է Խորհրդարանին վերադարձնել իր իրա – ւունքներն ու արժանւոյութիւնը»:

ՓԱՐԻԶԻ պարսկական հիւպատոսարա – նը Հինգշաբթի առաւօ գրաւուեցաւ Մո – ջահետիններու (իսլամական ձախ կազ – մակերպութիւն) համակիր 30 երիտա – սարդներու կողմէ, բողոքելու համար Պարսկաստան տեղի ունեցող ճնշումնե – րու դէմ: Ցուցարարները բախում ու – նեցան պարսկական վարչակարգի կողմ – նակիցներու հետ, որոնք կը ջանային պաշտպանել հիւպատոսարանը: Ժամը 12:30–ին, ոստիկանութիւնը ցրուեց ցու – ցարարները:

Միւս կողմէ, Իրանի մէջ կը շարու – նակուին դնդակահարութիւնները: Ա՛հ – ուագի եւ Պապոլի մէջ Մոճահէտտին – ներէն 6 հոգի դնդակահարուած են, «Իս – լամ ապահովութեան ուժերու դէմ զէնք բարձրացուցած ըլլալ»ուն համար:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Մէյերկրականի մէջ ամրացուցած է իր նաւատորմը եւ կրնայ զօրք իջեցնել Սուրիա, տեղական ուժերու հետ գործողութիւններ կատա – րելու համար, դիտել տուած են ամե – րիկեան տեղեկատուական սպասարկու – թիւնները: Ըստ յիշեալ աղբիւրներու, Մէյերկրականի մէջ խորհրդային ռազ – մանաւերու թիւը 40–էն բարձրացած է 53–ի:

ՊԱՐԶԵԼՈՆԱՑԻ հոծ բնակչութիւն ու – նեցող թաղամասերէն մէկուն մէջ Հինգ – շաբթի իրիկուն կազի գործատուն մը պայթած է, մեծ վնասներ պատճառելով: Մօտակայ հիւանդանոցի մը մէկ մասը քանդուած է, 3 հոգի մեռած է եւ 7 վի – րաւոր կայ:

ՄԱԿ–ի ընդհ. քարտուղարը՝ Քուրթ Վալտհայմ, որ Հինգշաբթի օր Փարիզ եկած էր, մէկ ժամ հանդիպում ունեցաւ Նախագահ Միթերանի հետ: Յօսակցու – թենց նիւթ եղած են Աֆղանիստան, Քամպոճ, Նամիպիա, Մէյէին Արեւելք, Հիւսիս – Հարաւ երկխօսութիւն եւ Ա – րեւելք – Արեւմուտք լարուածութիւնը: Ներկայ դրուած է Հիւսիս – Հարաւ եր – կխօսութեան եւ Երրորդ աշխարհի հետ հարաբարուեսականացած երկիրներ – ու յարաբերութիւններուն վրայ: Վալտ – հայմ տեսակցութիւն մըն ալ ունեցած է Արտաքին Ցարաբերութիւններու նախա – րար Շէյոնի հետ:

ՍՊԱՆԻՈՑ նախարարապետը Սոթելօ Հանդիպումներ ունեցաւ Նախագահ Մի – թերանի եւ նախարարապետ Փիէռ Մօռ – ուայի հետ՝ Եւրոպայի հասարակապե – տութեան Սպանիոյ անդամակցութեան եւ պասք ահաբեկչութեան դէմ Ֆրանսա – յի ու Սպանիոյ գործակցութեան հարցե – րու շուրջ: Փիէռ Մօռուա Սպանիոյ նա – խարարապետին յայտնած է Ֆրանսայի պարբաստականմութիւնը օգնելու Սպա – նիոյ, ահաբեկչութեան դէմ իր մղած պայքարին մէջ:

ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ԹԵՐԹԵՐ

Լոյս տեսած է «Նայիրիտ» գործատան «Կիրովեց» թերթի 2500–րդ թիւը: Մեծ տպաքանակ ունեցող թերթը կը ներկա – յացնէ բանուորներու առօրեան, տնօրէ – նութեան, արհեստակցական միութեան կոմիտէի գործունէութիւնը քիմիագործ – ներու աշխատանքի, հանգիստի ու ապ – րուստի պայմաններու բարելաւման ուղ – ղութեամբ եւայլն: Այդ տեսակ թերթեր լոյս կ'ընծայեն նաեւ Հայաստանի հիւ – լէական ելեկտրակայանը («Մաղաղ ա – տոմ»), Լենինականի հիւսուածեղէնի գործատունը («Տեքստիլագործ»), կառ – քի, ալիւմինեհիւմի եւ այլ արտադրու – թիւններու գործատուները: Իրենց պար – բերականները ունին Երեւանի Պետական Համալսարանը, Բազմարուեստից, բը – ժշկական, մանկավարժական հիմնարկ – ները եւ այլ հաստատութիւններ: Նման թերթերու թիւը Հայաստանի մէջ կը հասնի չիւնւի:

×

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՇԻՐԱԿԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

Ախուրեան գետի ձախ ափին, Ջրամ – բարի հինարարութեան ընթացքին յայտ – նաբերուած են նախնադարեան, հին ու զարգացած միջնադարեան ժամանակա – շրջաններու բնակատեղիներ ու ճարտա – րապետական եզակի յուշարձաններ, ո – րոնցմէ մէկ քանին տեղափոխուած են եւ կը վերակառուցուին Ջրամբարի տա – րածութենէն դուրս: Այսպէսով Շիրակի հարթավայրի նախնադարեան պատմա – կան յուշարձաններու թիւին վրայ կ'ա – ւելնայ հատ մը եւս: Պատմական Շիրա – կը եղած է նախնադարեան Հայաստանի ամէնէն խիտ բնակեցուած հատուածնե – րէն մէկը: Հին Արեւելքի ու Կովկասի կարեւոր ճամբաներու վրայ գտնուելով, Շիրակը մեծ դեր կատարած է հայկա – կան լեռնաշխարհի, Փոքր Ասիոյ եւ հիւ – սիսային շրջաններու մշակութային կեդ – րոններու միջեւ կապերու եւ փոխազդե – ցութիւններու մէջ: Հնադէտներու, պատ – մաբաններու եւ ազգագրագէտներու հա – մար այսօր ուսումնասիրութեան հա – րուստ նիւթ կը հայթայթէ Շիրակաւանի հին վայրը, որ կը գրաւէ աւելի քան 50 հեկտար տարածութիւն մը, բաղկացած՝ զանազան ժամանակաշրջաններու պատ – կանող զիւղերէ, ամրակուռ ամրոցէ, դամբարաններու դաշտերէ: Ուսումնա – սիրութիւններէ պարզուած է, որ յայտ – նաբերուած բնակավայրը բազմաշերտ յուշարձան մըն է, որ իր տարածութեան զանազան մասերուն մէջ ունի 3 – 5 մեթր խորութեամբ մշակութային շերտեր: Ա – նոնք կը պատկանին Ն. Ք. 3 – 1 հազա – րամեակներուն: Հոն չուրջ 2000 տարի բնակութիւն կանքը Ն. Ք. 6 – 5–րդ դարերուն կ'ընդհատուի եւ կը վերսկսի զարգացած միջնադարուն՝ Բագրատուն – եաց դարաշրջանին:

Հնադոյն գիւղը կը պատկանի Ն. Ք. 3–րդ հազարամեակին: Հոն բացուած են քարաշէն ընդարձակ բնակարաններ. սեն – եակներէն մէկուն մէջ յայտնաբերուած են մահճակ – թմբիկ, խեցանօթներ, օճախ – հարթակ, որ շրջապատուած է կենդա – նակերպ, կաւաշէն արձանիկներով, պաշ – տամունքի առարկաներով: Գիտնական – տամունքի առարկաներով: Գիտնական – ներու ուսումնասիրութիւնները կը վկա – յեն, որ բնակավայրին մէջ հանրային – տնտեսական կեանքը աշխոյժ եղած է Ն. Ք. 2–րդ հազարամեակի վերջաւորու – թեան եւ առաջին հազարամեակի սկիզ – բը: Ասիկա կ'արտայայտուի երկրագոր – ծութեան եւ անասնապահութեան, ար – հեստներու զարգացումով, հասարակու – թեան զանազան խաւերու միջեւ եղած նիւթական ու իրաւական տարբերութիւն – ներու գոյութեամբ: Գիւղական փոքր համայնքի նախկին բնակավայրը կը փո – խարինէ քաղաքային բնոյթով բնակա – վայրը իր բնորոշ թաղամասերով, պաշ – տամունքի եւ այլ հրապարակներով ու ամրոցներով: Հետաքրքրական են դամ – բարանաղաշտերու մէջ կատարուած պե – ղումները: Ցայտնաբերուած եւ ուսում – նասիրուած են բազմաթիւ դամբարան – ներ, որոնք կը ցոլացնեն մշակոյթի զար – գացման ընթացքը պրոնզի դարաշրջանէն մինչեւ երկաթի դարաշրջանը: Արժէքա – ւոր են գտնուած պրոնզաձոյլ ճարմանդ – ները, խեցանօթները, պրոնզէ երեսպա – տումով լայն աղեղները, որոնք կը յի – շեցնեն Մովսէս Խորենացիի յիշատակած Հայկ Նահապետի աղեղը: Կիրառական արուեստի նմոյշներու կողքին գտնուած են նաեւ զանազան մետաղներէ պատրաս – տուած զէնքեր, աշխատանքի գործիք – ներ:

×

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ Է
ՃԱՐՏ. ԵՈՒԻՐԻ ԹԱՄԱՆԵԱՆԻ
«ՔԱՐԷ ՏԱՐԵԳՐՈՒԹԻՒՆ» ԳԻՐՔԸ

Հայկական ճարտարապետական միտ – քը կառոյցներ ստեղծելուն առընթեր ըզ – բաղած է նաեւ հիներու վերահաստա – տումով: Այսպէս, անուանի քաղաքագէտ – նարար Ալեքսանդր Թամանեան, 1920–ա – կան թուականներուն Երեւանի առաջին նախագիծը կազմելէ զատ, ստանձնած էր նաեւ հնութիւններու պահպանութեան կոմիտէի անդրանիկ նախագահի պաշ – տօնը: Անցեալ 60–ամեակին Հայաստանի ճարտարապետական յուշարձաններու պահպանութեան պատմութիւնը կուտայ ակադեմական Թամանեանի որդւոյն՝ ճարտ. Եուրի Թամանեանի «Քարէ Տա – րեգրութեան Վերականգնումը» գիրքը, զոր լոյս ընծայած է «Հայաստան» հրա – տարակչականը: Այդ ժամանակամիջո – ցին նորոգուած են մօտ 330 միջնադար – եան յուշարձանները, տաճարները, կոթող – ները եւ այլ կառոյցներ, փրկուելով կոր – ծանումի վտանգէն: Հեղինակը փաստե – րու վրայ հիմնուած, առաջին անգամ ըլլալով, կազմած է հնութիւններու մէջ կատարուած աշխատանքներու մասին տեղեկութիւններու յաւելուածը, ի տար – բերութիւն անցեալին ընդունուած օ – րէնքներու, տարեգրութեան նոր էջերուն մէջ պատուոյ տեղ յատկացնելով զանոնք կերտողներուն:

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԱԾԿԱԳՐԵՐՈՒ
ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՊԱՏՄԱԲԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Պատմաբաններու համար մեծ հետաքրքրութիւն կը ներ – կայացնէ այն շրջանի նիւթերու վերծա – նումը, երբ Հայերը յարաբերութիւններ ունեցած են Պետրոս Ա.ի հետ եւ ար – ծարծած հայ ժողովուրդի ազատագրա – կան պայքարին ռուսերու կողմէ օգնու – թիւն ցոյց տալու հարցը: Հետաքրքրա – կան են Հնդկաստանի, Պարսկաստանի, արաբական արեւելքի հետ գոյութիւն ունեցած կապերուն վերաբերող փաստա – թուղթերը:

Հայկական ծածկագրերու մէջ օգտա – գործուած են յունական, արաբական, պարսկական եւ այլ գիրեր: Փրոֆ. Աբ – րահամեանի հետազօտութիւնները օգ – նած են մանրամասնութիւններու տեղե – կանալու անցեալի կարեւոր դէպքերու եւ անուանի մարդոց կեանքի մասին: Իր վերծանած ծածկագրերէն շատեր կը պա – րունակեն հին արհեստաւորներու վար – պետութեան գաղտնիքներ, որոնք ներ – կայիս կ'օգտագործուին ժողովրդական արհեստներու զարգացման համար: Փը – րոֆ. Աշոտ Աբրահամեան, որ կը տի – րապետէ քանի մը լեզուներու, դրեթէ կէս դարէ ի վեր կ'ուսումնասիրէ ծած – կագրերու հարցերը, ձեռագիր մատեան – ները եւ հեղինակն է չուրջ 300 յօդուած – ներու եւ գիրքերու:

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԻՒՐԵՂԱՊԱԿԻԻ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Հնդկաստան բացուած հայկական բիւ – րեղասակի ցուցահանդէսին, այցելու – ներէն մէկը այնքան հանուած է մեր ազ – գային սկահակներու հաւաքածոյին, որ ուզած է՝ ինչ գնով ալ ըլլայ, ձեռք ձը – գել զայն: Հայկական բիւրեղասակին կ'արտայայտէ մեր ժողովուրդի ինքնա – տիպ արուեստի ամէնէն զեղեցիկ գիծե – րը: Անոր արմատները թաքնուած են գե – ղարուեստական փորագրութեան աւան – դութիւններու մէջ: Վերջերս «Հայբիւ – րեղասակի» ձեռնարկութիւնը ապըս – պըրանքներ ստացած է Դանիայէն, Իտա – լիայէն եւ Ճորդանանէն: Մոնրէալ բաց – ուած ցուցահանդէսի այցելուները եւս կը հիանան դիտելով «Դայեանէ», «Մաշ – տոց», «Զուարթնոց» եւ «Հայաստան» ինքնատիպ յարդարական սկահակները:

×

ՀԱՑ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵՐԸ
ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՄԱՍԻՆ

Քանդակագործ Աբա Շիրազ ձծանկար – ներու շարք մը պատրաստած է՝ «Արեւ – մտեան Գերմանիոյ քաղաքներով եւ երկ – րամասերով» թեմային նուիրուած: Աբա – տորիոյ եւ Արեւելեան Գերմանիոյ նուիր – ուած իր ուրուանկարներու շարքերու հետ այդ գործերը կազմած են ամբողջական ցուցահանդէս մը: Հետաքրքրական է, որ Աբա Շիրազ, նախ քան այդ երկիր – ները ճամբորդելը, գրեթէ հանդէս չէր ե – կած գծանկարիչի ղերով: Քննադատնե – րու կարծիքով ուշադրութեան արժանի են «Պաւարիական պատկերներ», «Հոե – նոսով», «Համպուրկում», «Գիւղական դեղեցկուհիներ» գործերը, ինչպէս նաեւ Վիէննայի, Սալզպուրկի եւ Կրացի տե – սարանները ներկայացնող նկարները: Հա – յաստանի նկարիչները վերջին տարինե – րուն շատ ճամբորդած են Արեւմտեան Գերմանիա: Այդ մասին կը վկայեն Սար – դիս Մուրադեանի, Ռուդոլֆ Գարզալոյ – եանի, Աբա Շիրազի եւ քանի մը այլ ե – րիտասարդ նկարիչներու գործերը: Հայ նկարիչները յաջողութիւններ ձեռք ձը – գած են Քէօլն, Արեւմտեան Գերմանիոյ այլ քաղաքները տեղի ունեցած ցուցա – հանդէսներու մէջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԻՉ

ՀՐԱՉ ՆԱԶԱՐԵԹՅԱՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՎ

Գիրք՝ ԱՌԱՋԻՆ Ի. ՊԱՏՄԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Հրատարակչության պատասխանատու խմբագիր՝ Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Տպագրված է Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի տպարանում

Ստորագրված է տպագրության 15.VII.1958 թ.

Թուղթ 70×108 1/16, տպագրական 12 մամուլ, հրատարակչական 11,5 մամուլ

Տպաքանակ 1000 օրինակ

Պատվեր 1958

Գինը 5 ռուբլի

Հրատարակչության հասցեն՝ Երևան, Աբովյան 124

Գրքի ներքին ձևավորումը՝ Ա. Ղազարյանի

Տպագրության ձևավորումը՝ Ա. Ղազարյանի

Տեխնիկական խմբագիր՝ Ա. Ղազարյան

Սրբագրիչ՝ Ա. Ղազարյան

Հրատ. № 1958

Պատ. № 1958

Տպարանի № 1

Գրքի տպագրության ծախսերի նշանակությունը՝ 1 ռուբլի 50 կոպեկ

ԵՅՍՕՐՎԱ ՀԱՏՎԱԾ

= ՀԱՅԱՍՏԱՆ =

ՊԱՏԱՍ ԲԱԿՈՒՄԻ

Ընծայ՝ Հովնան Դավթեանի

Մի գեղացի տատ ամեն գիշեր մոմ կը վառէր իր տան պատուհանին առջեւ, որպէսզի ճամբորդները տեսնեն եւ գան իր տունը գիշերանոց։ Հետզհետէ այդ պատուհանին մէջ տեսնողները սկսան ըսել, թէ ձիւն Տարօնը այլեւս չի ճանչնար, որովհետեւ ան ամէն գիշեր կը տեսնէ նոյն մոմը։ Ուրեմն ինչո՞ւ պիտի գար Տարօն։

Մի գիշեր մոմը չվառեցին։ Ձիւնը եկաւ եւ Տարօնը ձիւնով ծածկեց։

– Ինչո՞ւ մոմը չվառեցիր, տատ,– հարցուցին անոր։

– Ձիւնը գիտէ, որ ես կը սպասեմ իրեն, ուրեմն ինչո՞ւ պիտի գայ ան ուրիշներուն համար։

Ձիւնը լսեց այս խօսքերը եւ ամաչեց։ Ան գիտէր, որ տատը կը սպասէ իրեն, ուրեմն ինչո՞ւ պիտի գար ան ուրիշներուն համար։

Ձիւնը եկաւ եւ ամբողջ գիշեր տատին տունը ձիւնով ծածկեց։

Առաւօտուն տատը ելաւ եւ տեսաւ, որ ձիւնը եկած է։

– Ես գիտէի, որ դուն պիտի գայիր,– ըսաւ տատը ձիւնին։

– Ո՛չ, տատ, ես ամաչեցի, որ դուն ինծի համար կը վառէիր մոմը, իսկ ես կու գայի ուրիշներուն համար։

– Ինչո՞ւ ուրեմն եկար,– հարցուց տատը։

– Որովհետեւ գիտէի, որ դուն ինծի համար կը սպասես։

– Ուրեմն դուն ինծի համար եկար, ոչ թէ ուրիշներուն համար։

– Ես ինծի համար եկայ, որովհետեւ գիտէի, որ դուն ինծի համար կը սպասես։

– Ուրեմն ինծի համար եկար, ոչ թէ ուրիշներուն համար։

– Ես ինծի համար եկայ, որովհետեւ գիտէի, որ դուն ինծի համար կը սպասես։

Տատը ուրախացաւ, որ ձիւնը ինծի համար եկած է, ուրեմն ինչո՞ւ պիտի գար ան ուրիշներուն համար։

Ձիւնը ուրախացաւ, որ տատը ինծի համար կը սպասէ, ուրեմն ինչո՞ւ պիտի գար ան ուրիշներուն համար։

Ձիւնը եկաւ եւ ամբողջ գիշեր տատին տունը ձիւնով ծածկեց։

Առաւօտուն տատը ելաւ եւ տեսաւ, որ ձիւնը եկած է։

– Ես գիտէի, որ դուն պիտի գայիր,– ըսաւ տատը ձիւնին։

– Ո՛չ, տատ, ես ամաչեցի, որ դուն ինծի համար կը վառէիր մոմը, իսկ ես կու գայի ուրիշներուն համար։

– Ինչո՞ւ ուրեմն եկար,– հարցուց տատը։

–

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՋ ՓԱՐԻՋ

Հինգշաբթի օր, Յուլիս 9-ին, Տօն է Սրբոց Թարգմանչացն Մեծոց՝ Սահակայ եւ Մեսրոպայ:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը, իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ՝ Տիկին Արաքսի Փիրանեանի եւ զաւակներուն, ինչպէս նաեւ՝ Փիրանեան ընտանիքնե - րու անդամներուն, վարդան Փիրանեանի մահուան առթիւ:

ԷՍԱՆԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՊՏՈՅՏ

կիրակի, Յուլիս 12-ին

ԲԱՑԱՌԻԿ ԽՐԱԽՃԱՆՔ

«BAGATELLE» Parc de Loisirs
Sur la Côte de la Manche

Circuit par petit train — Zoo
Mini - Golf — Canotage — Piscine
Baptême de l'air — Jeux — Spectacle
etc...
RANCH pour pique-nique
Restaurant self - service
Pour tout ranseignement:-
Tél.:372.04.20 (*le matin jusqu'à* 10h)

SEVAN VOYAGES
ANNONCE
L'OUVERTURE D'UN VOL DIRECT
LYON - BEYROUTH
DEPART TOUS LES SAMEDIS —
RETOUR TOUS LES SAMEDIS

Pour tous Renseignements:
Varoujan SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48. Cours de la Liberté 69003 - LYON
Téléphone: (7) 860. 13. 66

ՁԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՀԱՑԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԿԵԴՐՈՆԸ

կազմակերպած է բացառիկ ճաշ - պարահանդէս մը, Յուլիս 11, Շաբաթ դիշեր, ժամը 21-ին, Փիսին տը Լիւմինիի չքեղ հաստատութեան մէջ: Ընտիր ըս - պասարկութիւն եւ հայկական մթնոլորտ: Հասոյթը ամբողջութեամբ կը յատկա - ցուի՝ հայերէնի դպրոցի գոյատեւման:

Տոմսերու համար դիմել այժմէն, հե - տեւեալ հասցէներուն.-Հ.Բ.Ը.Մ.ի Մար - սէյլի գրասենեակը, հեռաձայն 37.75.97 եւ Մայր Եկեղեցւոյ գրասենեակը, հե - ռաձայն՝ 77.84.70: Ինչպէս նաեւ՝ Դըպ - րոցի պատասխանատուներու մօտ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէն Թրանթուանի մասնաճիւղին դաշտա - հանդէսը՝ Յուլիս 12-ին, Ֆոպրըկուլի դղեակը, Մարսէյլի հանրակառքի ընկե - րութեան դաշտը: Շամփուրով խորոված, ճոխ պիւֆէ:

Նուագախումբ ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
Կոմիտաս Փողոց, 4
1981 / 82 *Տարեշրջանի արձանագրու - թիւնները սկսած են: Հեռաձայնել.-*
- Տիկին ԳԱՐԱՃԵԱՆ 375.27.89
- Տիկին ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ 376.68.19

Le Restaurant
EREVAN

a ouvert

son magasin
de TRAITEUR et de COMESTIBLES
29, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS

RESTAURANT
EREVAN
26, Rue Bergère, 75009 Paris
Tél.: 770.85.81 - Fermé le Mardi
40 Sortes de Hors - d'œuvres
25 Sortes de Plats

TRAITEUR
EREVAN
29, Rue Bergère, 75009 Paris
Tél.: 523.44.73
Toutes sortes de Hors-d'œuvre, Charcuterie et Spécialités Arméniennes

Organisé par La J. A. F.
SEJOUR TOURISTIQUE EN
ARMÉNIE
du 8 au 29 AOUT 1981 - Prix; 3.900 F.
21 JOURS, DONT 17 EN ARMENIE
Séjour: 8 Août arrivée à MOSCOU — 10 Août départ pour EREVAN
27 Août départ pour LENINGRAD — 29 Août retour à PARIS
Réservé aux jeunes de 18 *à* 35 *ans - Date limite d'inscription* 8 *Juillet*
RENSEIGNEMENTS et DEMANDES D'INSCRIPTION:
Dans tous les secteurs de la J. A. F.
— *PARIS:* 6, Cité Wauxhall - 75010 Paris - Tél.: 208. 76. 49
(Mardi et Jeudi soir, de 20 h. à 22 h.)
— *LYON:* 295, Rue Boileau -69003 Lyon.
— *MARSEILLE.* 65, Allées Léon-Gambetta, 13001 Marseille; Tél.: 08.10.38
Par courrier uniquement: Mme.YAZIDJIAN; 29, Av. Pasteur, 93100 Montreuil

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.- Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը, շնորհակալութեամբ ըս - տացած է Պր. Ղազար Ղազարեանէ 100 Ֆ. եւ Պր. Աւետիս Գէմէճեանէ 100 Ֆ. առ ի շնորհակալութիւն՝ հիւանդանոց իրենց այցելութեան:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1981-1982 Ուսումնական Տարեշրջանի Արձանագրութիւնները բացուած են

Ա.- Վարժարանս կ'ընդունի ՅԵՐԵ - ԿՕԹԻԿ եւ ԴԻՇԵՐՕԹԻԿ հայ աշա - կերտները, ՄԱՆՉ եւ ԱՂՋԻԿ, 6 տա - րեկանէն սկսեալ:

Բ.- Վարժարանս ունի՝ ՆԱԽԱԿՐ - ԹԱՐԱՆԷՆ մինչեւ ՊԱՔԱԼՕՐԷԱՑ-ի աւարտական դասարան՝ Ա. Բ. Գ. Դ. բաժիններով:

Գ.- Գիշերօթիկ բաժինը վերապահ - ուած է մանչերուն:

Դ.- Ապահովուած է ինքնաշարժի յատուկ սպարասարկութիւն, ցերեկօթիկ աշակերտները հաւաքելու եւ ցրուելու համար:

Ե.- Որոշուած է թոշակի վերաբեր - եալ յատուկ դիւրութիւններ կատա - րել՝ ԱՐԺԱՆԱՒՈՐ ամէն աշա - կերտի արձանագրութեան համար:

Զ.- Ծրագրուած է բանալ ԱՐԴԻՒ - ԿԱՑ ՆՈՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ԲԱԺԻՆ:

Հետաքրքրուող ծնողքները կը հրա - ւիրուին փութով յարաբերութեան մէջ մտնել վարժ.-իս Տեսչութեան հետ:

26, *Rue Troyon - 92310 SEVRES*
Tél.: 534. 68. 28

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Վարչ.ը, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ողջ. Վռամշապուհ Ճնտիկեանի մահուան քա - ռասունքին եւ հոգեհանգստեան առթիւ.-

Ս.յրբ Տիկին Թագուհի Ճնտիկեան 200 ե.պ., «Յառաջ» թերթին 200, Անարատ Յղութեան Քոյրերուն 200, Յակոբ Ճնտիկեան 200 ե.պ., Սահակ - Մեսրոպ Եղբ.-ին 200, եկեղեցւոյ եւ Հ.Բ.Ը.Մ.-ի միացեալ դպրոցին 200, Սէն - Թաֆայէլի Ծերանոցին 200, Մուրատ - Ռաֆայէլի Սանուց Միութեան 200, Յարութիւն Ճնտիկեան ե.պ. 200, եկեղեցւոյ եւ Հ.Բ.Ը.Մ.-ի միացեալ դպրոցին 200, Սահակ - Մեսրոպ Եղբ.-ին 200, Սէն - Թաֆայէլի Ծերանոցին 200, Տէր եւ Տիկին Մարգար Ճնտիկեան ե.պ. 200, Սէն - Թաֆայէլի Ծերանոցին 200, Տէր եւ Տիկին Կիւրճեան ե.պ. 200, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Եսայեան ե.պ. 50, եկեղեցւոյ դպրոցին 50 Ֆ.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ի նպաստ՝ Հայկ. Վարժարաններու
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 6-ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդ - ներէն կը խնդրուի որ, իրենց հասցէնե - րու առժամեայ փոփոխութեան համար՝ դիմեն մեկնումի Թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 12 Ֆ.-ի դրոշ - մաթուղթ:

Մեր այն բաժանորդները, որոնք կըր - նան իրենց թաղի թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մե - ծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած Վարչութեան աշխա - տանքը:

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատ - ճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱ - ԻՈՐ: Հեռաձայնով չընդունուիր:

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն՝ փակել իրենց առկախ հաշիւները, ար - ձակուրդներէն առաջ:

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

OPTIMA Tours
ARMENIE 1981
CALENDRIER DES PROCHAIN DEPARTS
Δ 17 et 31 Juillet 1981
Δ 14 Août 1981
Δ 4 et 18 Septembre 1981
Pour chaque départ 3 *formules de séjour* 12 - 14 *et* 16 *jours.*
Cette année des formules originales:
1°/ *Voyages combinés en Arménie avion / bateau «LITVA».*
— *Départ par avion le* 27 *Juillet (séjour du* 28 *Juillet au* 6 *Août Erevan).*
— *Croisière en bateau du* 7 *au* 14 *Août arrivée Marseille.*
— *Croisière bateau du* 15 *au* 23 *Août séjour à Erevan du* 23 *Août au* 2 *Septembre et retour par avion le* 3 *Septembre.*
2°/ *Voyages combinés:*
— 1 *semaine EREVAN / 1 semaine Lac Sevan.*
— 1 *semaine EREVAN / 1 semaine Sotchi (Mer Noire)*
RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS:
OPTIMA Tours
67-69 rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
75003 PARIS
Telex: 211 324 F.
Métro: Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
MARCEL UMIDIAN PRADO VOYAGES
353, *Avenue du Prado* 13008 *MARSEILLE*
Tél.: (91) 76-21-80 chaque jour de 17 à 19 h.
Pour la Région Lyonnaise:
MAISON DEL CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
Jusqu'à 16h.00: *Mme. BARAVIAN — de* 16h.00 *à* 18h.00: *Mme. ANTABLIAN*
15, Rue de 24 AVRIL, 1915 - 69150 DECINES
Tél.: 849. 42. 97

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
5
DIMANCHE
5 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Թիւ 52

HARATCH

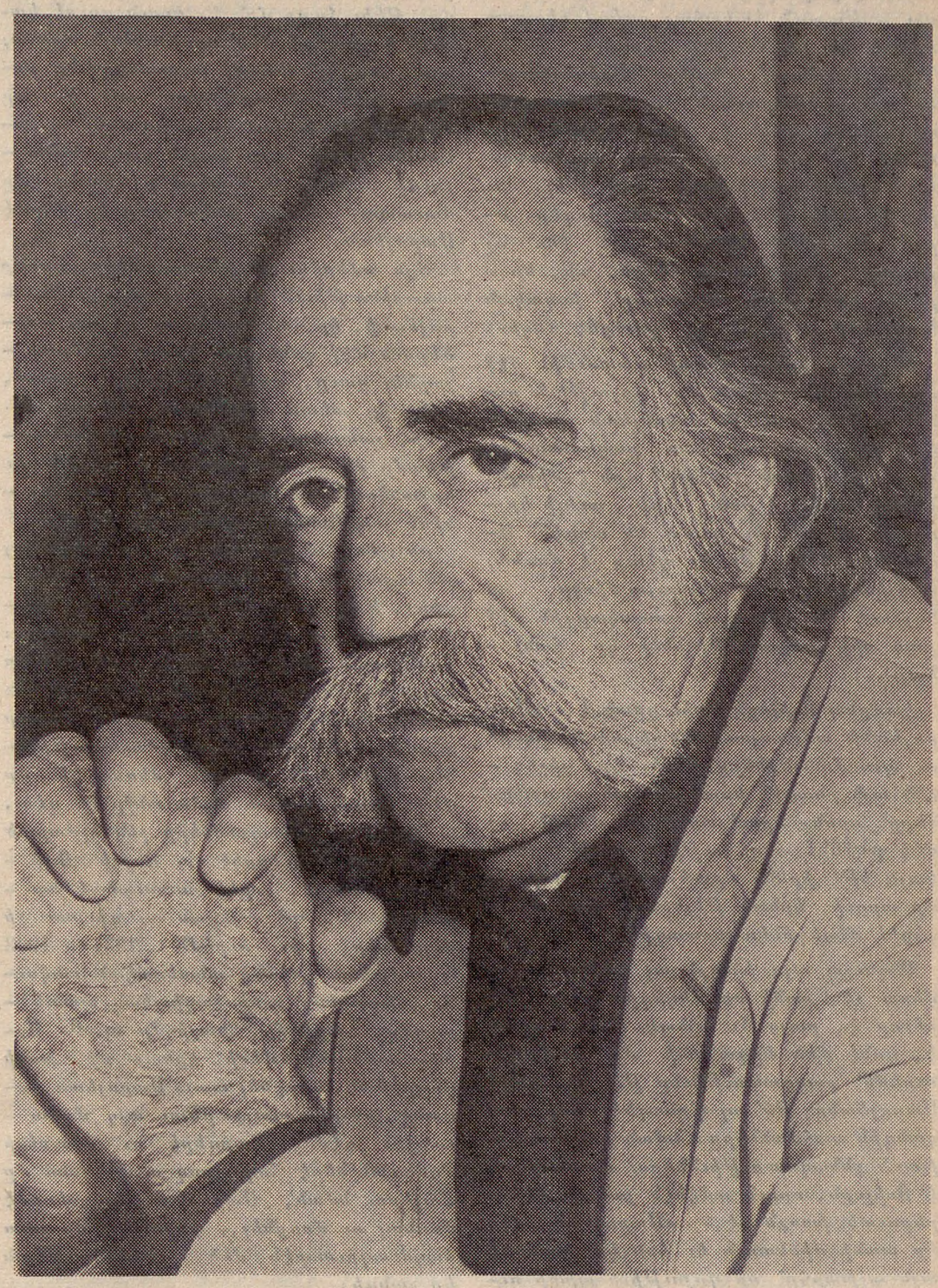
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 160 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 350 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ.

56ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.944 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 56e ANNÉE — No 14.944

«ՈՎ ԷՐ ԱՅԴ ՄԱՐԴԸ(1) - ԳՐՈՂ ՄԸ»

1960-ին, երբ 16 տարեկան էի, ընտանեօք Ամերիկա գացինք: Հոն հասատուելէ քիչ եառ պատասխանատուութիւնը զգացի լրջօրէն Ուիլեըմ Սարոյեան կարդալու, եւ յաջորդ երկու տարիներու ընթացքին բաւական բան կարդացի,- պատմուածքները, երկու վէպ, կարճ թատերախաղեր: Անշուշտ կազմուած ճաշակ կամ հասուն դատում չունէի, բայց զրել - կարդալ սորվելէս ի վեր անդադար կարդացած էի, եւ կարծեմ, տարիքիս համեմատ՝ բաւական լաւ դատում ունէի: Մեծ համակրանք մը չզգացի Սարոյեանի գրականութեան հանդէպ. ոչ ալ՝ մեծ հակակրանք մը: Հետաքրքրութիւնն ու յուսախարութիւնը իրարու կը յաջորդէին ընթերցման ընթացքին,- հոս երկու էջեր, որոնք կը խանդավառէին զիս. ապա երկու էջ, որոնք կեղծ ուրախութիւն կամ բռնազբոսիկ լաւատեսութիւն կը ծորէին, ապա էջ մը՝ չափազանց անոյշ, անուշեղէնի նման... ու հազիւ գիրքը վար դնելու կը պարտաւորուէի, նորէն խանդավառուղ կայուբենէկ մը եառք, որու ընթացքին Պուլկարիա էր, գրողներու համագումար մը առթիւ:

Երբ վերադարձայ Ամերիկա, մի քանի հարիւր էջեր կարդացի, կամ աւելի ճիշդ՝ համոզուեցի իր հին գրուածներէն ու նորերէն: Նշմարեցի որ հինները կը չարունակէին նորերէն լաւ թուիլ ինծի. նոյնիսկ կրնամ ըսել որ իր վերջին գործերէն չատերը նախընտրելի էր թերթատել՝ հոս - հոն մի քանի էջ կարդալով, քան թէ փորձել կազմակերպուած ընթերցում, սկիզբէն մինչեւ վերջ: Խօսող, յաճախ ինքզինք կրկնող մարդու մը խօսքերն էին անոնք, եւ ոչ «արուեստ» ըլլալու ձգտող արձակ,- թէեւ քանի որ «արուեստ»ի դիմակին տեսեւ բաւական խեղճութիւններ կը պատահին, այս խօսքը պէտք է զգուշութեամբ կարդալ:

Վերջին ընթերցումս՝ Սարոյեանի գործէն, եղաւ իր անտիպ ու անվերնագիր մէկ միասրար, բայց երկար թատերգութիւնը, գրուած Փարիզի մէջ, Յունիս - Յուլիս 1979-ին: Այս թատերգութիւնը «տեղի կ'ունենայ» «Յառաջ»ի խմբագրատան մէջ, ու նկարագիրներուն անունները կը բնորոշեն ընդհանրապէս իրական անձեր,- թերթին խմբագիրը՝ Սրբուհի Միսաքեան, բանաստեղծ Զուլալ Գազանճեան եւ այցելուներ, որոնց կարգին՝ ես: Եթէ ընթերցողին տարօրինակ թուի որ թատերագիր մը թատրոն ստեղծէ՝ ապրող անձեր իրրեւ իր գործի դերակատար գործածելով, ու անոնց իսկական անունները պահելով, պէտք է յիշել որ 1940ին Ամերիկայի մէջ մանր թատերագիր մը իր մէկ կտորին մէջ... Սարոյեանը իրրեւ դերակատար գործածած է:

Համեստութիւնն ու անկեղծութիւնը կը պահանջեն որ աւելցնեմ թէ՝ «դերս» յաճախ կը համապատասխանէ այդ նոյն երկու չաբաթներու իրականութեան՝ երբ ես կը հանդիպէի Սարոյեանի,- «Ախէ՛կ, այ տղա՛յ, ուիսքի մը լեցո՛ւր», կ'ըսէր ան ինծի, կեանքի մէկ, ու կը չարունակէ ըսել, թատերգութեան մէջ:

Աւելցնեմ նաեւ որ թատերգութիւնը կեանքին հետ ուրիշ ձեւերով ալ կը կապուի,- խօսակցութիւններուն մէկ քառորդը, իմ հաշուով, իսկապէս խօսուած բաներ են: Սարոյեան սուր յիշողութիւն ունէր, եւ յաճախ կը նօթագրէր զինք հետաքրքրող բաներ (2):

Այսքանը կը գրեմ, Սարոյեանը «ընդօրինակելով»,- այսինքն՝ կը քնորոշեմ են-թակայական այն իրականութիւնները, որոնք մաս կը կազմեն իմ ճանչցած Սարոյեանի պատկերին, անձնական ծանօթութեան եւ ընթերցանութեան ընդմէջէն:

×

Կայ ուրիշ Սարոյեան մը,- ո՛չ այն Սարոյեանը՝ որ Ռիւ Թէքպուս կը բնակէր. ո՛չ այն՝ որ Հայաստանի ու որոշ չափով նաեւ Սփիւռքի մէջ կը փառաբանուէր մարդոց կողմէ՝ որոնք աւելի իր համբաւին ծանօթ էին, քան նոյնիսկ իր գործի մի քանի էջերուն, այլ ա՛յն Սարոյեանը՝ զոր կը կարդային ու կը դատէին ամերիկացի քննադատներ: Ի վերջոյ, ան կը պատկանի, նախ՝ ամերիկեան գրականութեան,- իսկ թէ կը պատկանի՞ հայ գրականութեան կամ ոչ, այդ՝ դատողին խստակրօնութեան հետ կապ ունի:

Ըստ իս՝ պէտք ունինք նոր բառի մը, նկարագրելու համար Սարոյեանն ու իր նմանները, որոնց թիւը անխուսափելիօրէն պիտի բազմանայ Սփիւռքի մէջ,- էթնահայ կամ էթնիֆահայ գրողն է ան, այսինքն՝ էթնոս-ի մը կամ էթնիֆ հաւաքականութեան մը գրող, որ անպայման կը գրէ օտար լեզուով: Շահնուրը՝ հայ գրող է, Լիւքէնը՝ ֆրանսացի կամ էթնահայ,- (իմ կարծիքով՝ վերջին երկու բառերը զիրար չեն հակասեր):

Ի՞նչ է ամերիկացի քննադատներու եւ դրախօսներու կարծիքը իսկապէս, Սարոյեանի մասին: Ամփոփ ձեւով կրնամ ըսել, քանի որ ես ալ կը բաժնեմ զայն,- գրող մը, որ հակառակ իր մեծ համբաւին ու յաջողութեան, աւելի՛ գրող էր, քան գրագէտ, բայց որ սակայն ունեցաւ ու ցոյց տուաւ մեծ տաղանդ մը. տաղանդ մը, որ իր գործերէն ոմանք, եւ ուրիշ գործերէն մասեր՝ լուրջ արուեստի մակարդակին հասցուց: Նաեւ տաղանդ մը՝ զոր յաճախ մոխեց ան:

Եւ կամ, եթէ «գրող» ու «գրագէտ» բառերու տարբերութիւնը չի գոհացներ, կրնանք ըսել,- գրագէտ մը, որ կրնար շատ լաւ գրել եւ երբեմն այնքա՛ն լաւ գրեց, որ ամերիկեան գրականութեան «փոքր անմահներու» շարքին մէջ անցաւ, բայց որ շատ աւելի յաճախ գրեց տկար ու անհնամ կտորներ, որոնք արդէն մոռցուելու դատապարտուած են:

Հիմա տեսնենք, աւելի մանրամասն ձեւով, թէ ի՞նչ ըսին (3):

Նախ, կարելի է հաստատել թէ ամերիկացի քննադատներն ու գրականութեան ուսուցիչները բաւական դիւրին կը գըտնեն համաձայնիլ՝ Սարոյեանի ամէնէն լաւ գործերու «Ծաղկեփունջ»ի մասին, եւ անոնց ընտրութիւններն ու կարծիքները կ'արտայայտուին՝ հաւաքածոներու եւ գրականութեան դասագիրքերու մէջ զետեղուող կտորներով, որոնք մի՛շտ պատմուածք ու թատրոն են: Նոյնիսկ երբ նկատի առնենք թէ որքա՛ն դժուար է վէպ ու վիպական հատուածներ պարփակել ընտրեալ կտորներու հաւաքածոյի մը մէջ, նորէ՛ն ստիպուած ենք ընդունիլ, որ Սարոյեանի վէպերը, նոյնիսկ՝ «Մարդկային կատակերգութիւնը», իր պատմուածքին ու թատրոնի մի քանի գործերուն չափ բարձր համարում չեն ստանար:

Ուրեմն՝ «Ծաղկեփունջ»ը,- ա) «Տը Տէյրինկ Եանկ Մէն օն տը Ֆլայինկ Թրըփիզ»,- այսինքն՝ «Ճանդուսն երի - տատարդը՝ Թռչող Մարզաճողին Վրայ»: բ) «Տհը Թայմ օֆ Եուր Լայֆ»,- այսինքն՝ «Կեանքիդ (ամէնէն լաւ) ժամանակը»: գ) «Մայ Հարթց ին տհը Հայլէնտ»,- այսինքն՝ «Սիրտս Բարձրավայրերուն մէջն է»: Այս երեքը կը կազմեն Սարոյեանի պատմուածք - թատրոն գործին կորիզը,- նշել որ՝ ան յաճախ պատմուածքը միաբար թատերախաղի վերածած էր, կամ՝ փոխադարձաբար: Օրինակ՝ «Մարդկային Կատակերգութիւն»ը իրրեւ չարժանկարի սեճարիօ գրած է նախ, եւ յետոյ վերածած վէպի:

Աւելցնել նաեւ՝ որ կան խմբակ մը քննադատներ, որոնք կ'ուզեն այս կորիզ կազմող բարձրորակ գործին մէջ դնել «70·000 Ասորիներ» կտորը, եւ «Անունս Արամ է»-ն:

Նկատելի է որ գրագէտի մը համար, որ՝ ըստ Յակոբ Փափազեանի (տե՛ս «Յառաջ», Յունիս 16, 1981) 40 հատորի մօտ գործ արտադրած է, չատ մեծ քանակ չէ ոսկեայ դափնիներու արժանացող գործը,- այս արդէն մեզ կը բերէ այն քննադատութիւններուն եւ գովեստներուն՝ որոնք յաճախ կրկնուած են ծանօթ ու անծանօթ քննադատներու եւ ուսուցիչներու կողմէ, եւ ուրեմն՝ այլեւս կը կազմեն մասամբ կազապարուած՝ բայց եւ այնպէս չատ ազդեցիկ քննադատական կարծիքի կորիզը Ամերիկայի մէջ:

Իմ ընտրած Ուիլըըն, որ Սարոյեանի արձանագրած ամենամեծ յաջողութեան տանամեակին (1934 - 1943) Միացեալ

●▶

Գրեց՝
ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՍԱՐՈՅԵԱՆ ԵՒ «ՅԱՌԱՋ»
ԿԱՄ
ՈՒԻԼԵԼՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Սարոյեանի դրուագիւնը ունի զուտ հայկական կողմ մը, որ մնացած է մութ, անորոշ, նոյնիսկ՝ չատերու համար, բոլորովին անծանօթ: Բայց երբեք կարելի չէր կասկած ունենալ իր հայկական ինքնութեան մասին. զայն հաստատած է միշտ, հանրօրէն, չեշտակի կերպով: Մանաւանդ, իր գրական գործունէութեան առաջին շրջանին գրած պատմուածքները ունին հայկական պատառներ եւ լի են հայ նկարագիրներով կամ դէպքերով: Անշուշտ, Անուանս Արամ Է–ի հատորիկն (1940)ասոնց ամէնէն ծանօթն է:

Մեծ մասով ինքնակենսագրական բոյր – նոյթ ունի Սարոյեանի Ռոմ Ուակրամ վէպը (1951), որուն հերոսը՝ Արամ Վակրամեան, Ֆրէզնոյէն, դերասան մըն է, եւ որուն անկեղծ ու վաւերական հայկական շրջանի կեանքը հակադրուած է այն կեղծիքին ու անվաւեր արժէքներուն դէմ՝ զորս կը ներկայացնէ Հոլիվուտը,– որուն կեանքի ձեւերը Ռոպ – Արամ կը մերժէ, որմէ չի փորձուիր, եւ որուն՝ ի վերջոյ, չի յարմարիր: Այս դրքի հրատարակութենէն անմիջապէս ետք Սարոյեան սկսաւ գրել յուշագրական շարք մը, հեծանիւ նստող մը Պէվերլի – Հիլզի մէջ (1952), ապա ակնարկներու եւ էսքիզային գրուածքներու շարք մը, որոնք կ'աւարտին 1978–ին միայն, իր Մահաճշմարիտ գրքին մէջ: Այս մատնանշուած բոլոր գործերը, ուշագակի կամ անուշադակի, հայկական նիւթեր կը չօշափեն:

Սարոյեանի ծաւալուն օրագրութիւնները եւ նոյնիսկ աւելի ծաւալուն նամակագրութիւնը, որոնք խնամքով պահուած են, օր մը չատ օգտակար պիտի ըլլան գրագէտին հայկական կողմի վերլուծումին: Սակայն, կարելի է ըսել որ, այս գործերը Սարոյեանի հայ արմատներու հետ ունին յարաբերաբար երկրորդական կապեր, որովհետեւ ուրիշ երկու գրականներու մէջ է որ Սարոյեան բացէ ի բաց եւ ուղղակի կը ճակատէ իր հայ արմատները: Այս սեռերուն առաջինն է այն ներածականներն ու նախաբանները, որ ան գրած է ուրիշ հայերու համարներուն հ ա մ ա ր – վիպագիրներու, պատմագէտներու, թարգմանիչներու, փորձագիրներու հատորներուն:

Սարոյեան չատ քիչ (եթէ երբեք) բեք) մերժած է խնդրանք մը՝ իր անունին փայլը եւ վարկը «փոխ տալու» նոր դրողի մը, երբ ան խնդրած է նման բացման խօսք մը: Որքան որ դիտեմ, նըման դրուագիւններու վերջինը լոյս տեսաւ 1980–ին, իբր նախաբան՝ անգլերէն, թարգմանաբար լոյս տեսած հատորի մը, որ կը կոչուի Վան – Վասպուրականի Փառապանծ Դիմադրութեան Պատմութիւն: Իսկ Սարոյեանի առաջի՛ն գրուագիւնը, նոյն այս սեռին մէջ, լոյս տեսաւ 1939–ին, իբրեւ նախաբան ծաղկաքաղի մը,– Երեք Աշխարհներ (հրատարակուած Պոսթընի մէջ, Հայրենիք–ի կողմէ): Կարելի է ըսել, նաեւ, որ 1970–ական թուականներու ընթացքին գրած է հայ իրականութեան մասին ամէնէն երկար ու սուր հատուածները մէկը՝ իբր նախաբան Գառնիկ Գէորգեանի գրքին՝ Ձիֆուշապատում:

Թատրոնը կամ թատերգութիւնը եղաւ այն երկրորդ սեռը, որուն միջոցաւ Սարոյեան իր Հայութիւնը հետախուզեց եւ արտայայտեց իր անձնական հակազդեցութիւնը՝ հայկականութեան գրած հարցերուն: Այս «հայկական» թատերախաղերու վերջին ու ամէնէն կարեւորն է Յառաջ:

Գուցէ տարօրինակ թուի անոնց, որոնք մօտէն ծանօթ չեն Սարոյեանի գործին,

Գրեց՝

ՏԻԳՐԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

որ ան թատրոնը ընտրեց իբր միջոց՝ իր հայկականութիւնը ուսումնասիրելու համար, եւ չընտրեց, օրինակ, փորձը կամ յուշագրութիւնը: Սակայն Սարոյեան թատրոնը կը սիրէր աւելի՛, քան գրեթէ միւս բոլոր գրական սեռերը,– գուցէ նոյնիսկ աւելի՛, քան պատմուածքը: երկախօսութիւնը կը սիրէր եւ կը տիրապետէր անոր՝ իբր գրական ձեւ: Իր առաջին գրական յաջողութիւններուն մէկ կարեւոր մասը թատրոնի միջոցաւ իրագործուեցաւ,– Սիրտս Բարձրավայրերու Մէջ է կամ կեանքիդ Ամենալաւ Ժամանակը, եւայլն: Այնքա՞ն կը սիրէր թատրոնը եւ համոզուած էր անով որ 1941–ին ի՛ր իսկ դրամով գնեց Պէլասքօ թատրոնի չէնքը՝ Նիւ Եորքի մէջ, ու հիմնեց «Ուիլեըմ Սարոյեան» թատրոնը, ուր պիտի բեմադրէր թատերախաղեր՝ գրուած ի՛ր կողմէ, բեմադրուած ի՛ր կողմէ, ի՛ր դերաբաշխումներով: Գիտէր որ Շէյքսփիրի անունն ալ Ուիլեըմ էր, եւ անոր նման կ'ուզէր ոչ միայն թատերագիր ըլլալ, այլեւ՝ մաս կազմել թատերախաղի մը ստեղծման ամէն մասնիկին: Ցաւելեալ, իր ծանօթները կը տեսնէին, որ ունէր բնածին եւ դրեթէ անհատնելի կարողութիւն մը՝ ամէն ինչ երկախօսութեան եւ թատերգութեան վերածելու: Իր կեանքի վերջին տասնամեակին, երբ Փարիզ ալ կը բնակէր, ինք կը յոխորտար որ տարին մէ՛կ երկար ու մի քանի աւելի փոքր թատերգութիւններ կը գրէր, եւ թէ՝ զանոնք չէր հրատարակեր կամ բեմադրեր, միայն այն պատճառաւ, որ թատրոնի ներկայ

●►

Նահանգներու ամէնէն ազդեցիկ քննադատն էր, հաստատած է որ մեծ քնադատին տաղանդ ունի Սարոյեան (թէեւ ի վերջոյ անոր գործին մասին չատ ալ մեծ համարում չունի Ուիլսըն): Կը գրէ,– «Սարոյեանի քնաւորութիւնը (իբրեւ խօսող – գրող) այնքա՛ն հաճելի է, որ մեզի ընդունիլ կու տայ բաներ, որոնք անտանելի պիտի ըլլային՝ եթէ գային ուրիշէ մը»: Ճիշդ այս բանը նշմարած են ուրիշներ, որոնք աւելի վարկաբեկիչ եւ նոյնիսկ ցեղապաչտ մօտեցումով եւ հպիւ – թաքուն հակահայ ոգիով նկարագրած են նո՛յն գիծը: Այսպէս, Հ. Է. Պէյց (ծնունդով, նշենք, Բրիտանացի) կը գրէ,– «Սարոյեան՝ արեւելեան գրդի վաճառականն է, օտար երկրի մէջ. մարդ մը՝ որ խօսիլ գիտէ, հոգեբանական կախարդութիւններ գիտէ ընել, եւ թեւին տակ ունի կեղծուած գորգեր, որոնք բամպակէ հիւսուած են (եւ ոչ բուրդէ)՝ բայց որոնց մէջէն, ան, երբեմն, երբ չենք ակնկալեր, իսկական Սպահանի գորգ մը կը հրամցնէ մեզի»:

Անշուշտ կրնայ որակի դատումին մէջ որոշ ճշմարտութիւն մը գոյութիւն ունենալ հոս, սակայն արեւելեան «խալի – ճի» գորգավաճառի հետ բաղդատումը՝ վարկաբեկչական թափթիփ մըն է միայն: Նոյնը կարելի է ըսել, ուրիշ, աւելի կըշռուած ձեւով, եւ բա՛ց են արդէն՝ Ամերիկացիները: (Երբեք պէտք չէ մոռնալ Անգլիացիներու հակահայութիւնը, որ նոյնիսկ մտաւորական դասակարգին մէջ չատ քիչ բացառութիւններ կը ճանչ – նայ...):

Էմերսըն Ուիլսըն նաեւ գրած է,– «Սարոյեանի ամենալաւ մենախօսութիւնները ու պատմուածքները մեզի կը յիշեց – նեն այն բնածին երաժշտական տաղանդները՝ որոնք երաժշտութեան մասին ոչ մէկ թէօճիք տեղեկութիւն չունին, սա – կայն եթէ իրենց երաժշտական գործիք մը տրուի, կրնան թելերուն վրայ դե – ղեցիկ մեղեդիներ արտադրել»:

Անշուշտ այս խո՛սքն ալ անխառն դովեստ չէ, քանի որ մեղեդին թէեւ կարեւոր է, բայց եւ այնպէս անբաւարար է, գոնէ մեծ երգահանի մը համար,– ուրեմն՝ բաղդատութիւնը թէ՛ կը գովէ Սարոյեանը, թէ՛ ալ կ'ընդգծէ անոր տաղանդին սահմանները: Նման գովեստ – խառն քննադատութիւններու մասնագէտն է Ուիլսըն, որուն ամէնէն չաճախ մէջ – բերուած խօսքն է,– «Սարոյեան մեզ կը տանի դինեհաուն եւ հոն կը ստեղծէ այն աշխարհը՝ որ գոյութիւն պիտի ունենար, երբ եւ եթէ ամէն մարդ գինով ըլլար: Սարոյեան գիտէ մեզ յաւերժական դինարբուքի մէջ պահելու գաղտնիքը: Այդ՝ իր արուեստի բանալին է»: Կրնան զուտ գովեստ թուիլ այս տողերը անոնց՝ որոնք գինովութեան չառաջ բերած երջանկութիւնն ու խմաստութիւնը կը համարին իտէալ երջանկութիւն եւ խմաստութիւն, սակայն Ուիլսըն՝ որալքոլամոլ էր այդ թուականին (1940), չայտնօրէն այդպէս չէր մտածեր: Կ'ընդունէր Սարոյեանի կախարդելու կարողութիւնը, իր բոլոր սահմանափակումներով:

Ուիլսըն կը մէջբերէ Քիփլինկի նչանաւոր մէկ ցուցմունքը, երիտասարդ դերասնէրուն,– «Երբ գիտես թէ ի՛նչ կրնաս ընել, ուրի՛չ բան չըլրաս: Կրկնեց այն, ինչ որ արդէն չատ լաւ կ'ընէր 1934–ին, եւ կրկնութեան ու ժամանակի փոփոխութեան պատճառաւ՝ երթալէն աւելի ձախողեցաւ: Ժոզէֆ Ռէմէյնի կը գրէ,– իր «խմաստութեան» տեւական կրկնութիւնը՝ գինք վերածեց «ճակատագրի հապիհին», գրողի մը՝ որուն վաստակին մէջ «հասունցնելու հոլովոյթը» նշմարելի չէ:

Ռէմէյնի անվարան կը յիշէ Սարոյեանի մեծ տաղանդը, եւ նոյնքա՛ն անվարան կ'ողբայ անոր ձախողանքը: Նախ կը գրէ,– «Իր բարոյական համոզումները կրնայ հոգեկան փորձառութիւններու վերածել մեզի համար ա՛լ՝ իր գրութեան ընդմէջէն»: կը չափաւորէ այս գովեստը, դրելով,– «Չեխով մը ըլլալու կարելիութիւնը ունէր, սակայն վիժեցուց իր տաղանդը», եւ վերջապէս կ'ողբայ,– «Չրախառնումի մասնագէտ է Սարոյեան», լաւին վրայ անդադար տկարն ու զէշը աւելցնող ու չափազանց չատ արտադրող մէկը: «Երանի՛ թէ կարենար իր գործը սրբագրել սորվիլ ան», կ'եզրակացնէ Ռէմէյնի, որ կը գրէր՝ երբ կ'ապրէր Սարոյեան: Ամերիկացին չէր կրնար գիտնալ անշուշտ, որ հայերէնի մէջ «սրբագրել» բառը կը թելադրէ «սուրբ – ա – գրել» գաղափարը:

Մինչ Ուիլսըն «գինարբուք» պատճառելու կարողութիւնը կը վերագրէ Սարոյեանի զգացական եւ մարդամօտիկ ոճին (գոնէ անոր ամենալաւ նմոյշներուն), Ֆիլիփ Ռահվ կը հերքէ որեւէ հիացումի կարելիութիւն: Սարոյեանի լեզուն, ըստ անոր, պարզ չէ, այլ՝ նախնական, եւ իր մտածելակերպն ալ պարզ չէ, այլ՝ դիւրին խմաստակութիւն: Ռահվ, որ 1930–ական եւ 1940–ական թուականներուն ծանօթ քննադատ էր, Սարոյեանը կ'որակէ «երախաներու համար թուլամոյ» մը. թէեւ խօսք մըն է, որուն գուցէ կարելի է դրական մեկնաբանութիւն մըն ալ տալ, այդ չէ՛ Ռահվի նպատակը: Իր յաճախ կրկնուած գանգատը այն է, որ մարդկութեան համար պարզ դրել ու լաւատես ըլլալ՝ մարդկային ցաւի ճանաչումը կը մերժէ չի նշանակեր. Ռահվ կը չեմը մերժել չի նշանակեր. Ռահվ կը հաւատայ որ այդ ճանաչումը կը մերժէ Սարոյեան:

Այն ամերիկացի քննադատները, որոնք առաքինութիւններ կը վերագրեն Սարոյեանի, կը հաստատեն որ իր լաւ գործերուն մէջ գոնէ, ան կրցած է ներկայացնել ցաւը, զայն «հերքելէ» առաջ, մինչ իր տկար գործերուն մէջ անդադար, չատախօս ու ժպտուն լաւատեսութեամբ մը... պատգամած է լաւին ու երջանկութեան կարելիութիւնը եւ նոյնիսկ յաղթանակը՝ ցաւին դէմ:

Ինչպէս հաստատած է ամերիկահայ քննադատ Նոնա Պալաքեան (անգլիա – գիր), Սարոյեան կ'ուզէր «քնակեղի աշխարհ մը ստեղծել, մարգուն համար»: Նմանապէս, Ուիլեըմ Ֆիչըր կ'ընդգծէ որ Սարոյեան «պատմութեան մղձաւանջէն» կ'ուզէ փրկել մարդը, ու նաեւ՝ «մահը մերժել»: Անշուշտ հսկայ դժուարութիւններ կան նման գրական ձեռնարկի մը մէջ: Պատմութեան մղձաւանջը (ի դէպ, ամերիկացի քննադատները չեն նշմարած որ խօսքը կ'ակնարկէ Ճ. Ճոյսի «Ոդի – սեւս» գործին, ուրկէ առնուած է նախադասութիւնը) այնքան ալ դիւրաւ չի մերժուիր, եւ ուրեմն 1934 – 1943 պատմական շրջանի անտեսական անկումը, Սպանիոյ քաղաքացիական պատերազմը, Նացիզմը, Ֆաշիզմը ու Բ. Աշխարհամարտը մեզի կրնայ մի. քանի վայրկեան «մոռցնել տալ» Սարոյեան, առանց լրջօրէն պայքարելու այդ մղձաւանջին դէմ: Յարդերէ ու անտեսելի մղձաւանջներէ ճողոպրող ուրիշ չատ մը Հայերու նման, Սարոյեան կը փորձէ մոռնալ ու մոռցնել,– փորձ մը՝ որ չատ հազուագիւտօրէն մեծ դրականութեան կը յանգի:

Երբ Սարոյեան «Տէր Հիւմըն Քոմէտի» կամ «Մարդկային Կատակերգութիւն» բառերը կ'ընտրէ իբր իր անդրանիկ վէպին խորագիրը, կը հրաւիրէ բաղդատութիւններ՝ որոնք վտանգաւոր են իր գործին համար,– ա) Հակասութիւն՝ մարդկային ողբերգութեան հետ, որ աւելի՛ համատարած է: բ) Բաղդատութիւն՝ Պալզաքի չատ աւելի բարդ ու կոթողական վէպերու չարքին հետ, որոնք նոյն մակդիրը կրած են: գ) Բաղդատութիւն՝ Տանթէի «Կատակերգութեան» հետ, որ իր մահէն ետք ճանչցուած է իբր «Աստուածային Կատակերգութիւն», եւ վերջապէս՝ դ) Բաղդատութիւն՝ Ճոյսի «Ոդիսեւս»ին եւ Հոմերոսի «Ոդիսական»ին հետ, Սարոյեանին գրքի դերակատար – ներուն եւ տեղերուն տուած անուններուն պատճառաւ: Հոս՝ կը տեսնուի թէ այս բաղդատութիւնները հրաւիրող Սարոյեանը իր չահած համբաւով մոլեգնած էր, ինչպէս կը հաստատէ Ռահվ:

Անշուշտ, ողբերգութիւնը Հայ ժողովուրդի ճակատագիրը նկարագրող բառ մըն է սովորաբար, եւ Սարոյեանի կապը՝ իր հայկական արմատներուն հետ, յաճախ կը յիշուի, առանց լրջօրէն ուսումնասիրուելու: Հ. Քէնպի՝ «Անունս Արամ է»–ի մասին գրած ատեն կ'ըսէ թէ գիրքը՝ կը նկարագրէ «Հայ մը, որ ամերիկանալու ընթացքին մէջ է... Նոր ազգ մը կը ստեղծուի այս տղուն մէջ, «ազգ» մը՝ որ իր մեծ հայրը աւելի՛ կը չուարեցնէ, քան նոյնիսկ իր ամերիկացի ուսուցիչները... Արդարեւ, Հայու մը մանկութեան այս պատմութիւնը՝ այս տարուան ամէնէն ամերիկեան պատմութիւնն է»:

Հայ – ամերիկացին, որ ոչ մէկ ազգն է լիօրէն, ոչ ալ միւսը, յարաբերաբար նոր ու կարեւոր տիպար մըն է, եւ, ինչպէս կը գրէ Լ. Հոկլընտ,– «Սարոյեան նորաստեղծ էթնիքութեան գրողն է, Ամերիկայի առաջիններէն»: Այս վիճակը անբաժան է կորուստի զգացումէն ու վերադարձի յոյսէն, որոնք համամարդկային զգացումներ են, եւ զորս չատ լաւ օգտագործել գիտէ Սարոյեան:

Անշուշտ իր հօր եւ իր ժողովուրդի մահուան ու մահերուն ծանօթ, մանկութեան որբացած գրագէտը գիտէր թէ անվերադարձ բան մըն է անձնականի՛ն մահը, եւ իր չաճախ բռնազբօսիկ լաւատեսութիւնը՝ սերտ կապեր ունի իր մահուան հանդէպ ունեցած մտասեւեռումին հետ: Ֆիչըր այնքան ալ սխալ չէ, երբ կը գրէ թէ Սարոյեանի նպատակն էր «մահը մերժել»: 1939–ի իր «Անբուժելիները» կամ «Բարկացած մի՛ Մեկնիք» թատերգութիւնը տեղի կ'ունենայ հիւանդանոցի մը անբուժելիներու չատակուած բաժնին մէջ, ուր բոլորը կը սորվին ապրիլ՝ մահուան սպասելով, ինչպէս կը սպասենք բոլորս: Նոնա Պալաքեան՝ Հայու չատուկ չափազանցութեամբ, կ'ըսէ թէ Սամուէլ Պէքըթի «Ան Ամթանտան կսաս» մը կրնար ըլլալ այս գործը, եթէ Սարոյեան այս – կամ – այն ըրած ըլլար: «Եթէ»–յով Պէքըթի կարելի չէ ըլլալ, բայց եւ այնպէս՝ ճշմարտութեան փոքր կորիզ մը կայ Պալաքեանի խօսքին մէջ:

Ամէն պարագայի, իր մահէն մի քանի օր առաջ՝ Սարոյեան ըսաւ,– «Ամէն մարդ պէտք է մեռնի, բայց ես կը կարծէի որ՝ իմ պարագայիս բացառութիւն մը պիտի ընէին: Իսկ հիմա՞»: Այս խօսքերը Նիւ Եորք Թայմզ–ի մէջ մէկերթեկ հատ, Ռասըլ Պէյքըր գովեց այն՝ ինչ որ գովուած է միշտ Սարոյեանի մօտ,– պարզութիւն եւ ժպտելու կարողութիւն. եւ ըսաւ,– «Գլխարկս կը բարձրացնեմ իրեն», այսինքն՝ «չափօ», որ կը մնայ ամերիկեան մամուլի վերջին խօսքը մարդուն՝ եթէ ոչ միշտ գրողին:

ԽԱՉԻԿ ԹՒՕԼՅՕԼԵԱՆ

1.– Առաջին ճախադասութիւնը, Սարոյեանի վերջին ու անտիպ թատերախաղէն: Հարցումը կ'ուղղէ Շաւարշ Միխաղէն: Հարցումը կ'ուղղէ Շաւարշ Միխաղէն: (Տե՛ս՝ ճօպրըւթիւն թիւ 2):

2.– Այս թատերգութեան մէկ օրինակը ինծի ղրկած է Փրոֆ. Տիգրան Գույումճեան, Սարոյեանի արտօնութեամբ:

3.– Շնորհակալութիւններ ցակոբ Փափազեանին, որ իր ձեռքին տակ եղող ինքնատակաց գրութիւններու օրինակները յանձնեց ինծի, Փարիզի մէջ:

Ա. Ղազարյանի անվան մանկական գրադարանի տնօրեն Ռ. Ղազարյանը հանդիպում է ունեցել Ջրվեժի 1-ին միջնակարգ դպրոցի աշակերտների հետ։ Հանդիպման ընթացքում նա խոսել է գրադարանի գործունեության մասին, ներկայացրել գրադարանի ֆոնդերը, ընթերցասրահը, ինչպես նաև գրադարանի կողմից կազմակերպվող միջոցառումները։

Հանդիպման ընթացքում աշակերտները հետաքրքրվել են, թե որքան հաճախ է գրադարանը համալրվում նոր գրքերով, ինչպես նաև ինչ ձևով կարելի է գրադարանից գրքեր ստանալ։ Ռ. Ղազարյանը պատասխանել է հարցերին և հրավիրել աշակերտներին հաճախ այցելել գրադարան։

Ջրվեժի 1-ին միջնակարգ դպրոցի աշակերտները հանդիպել են նաև գրադարանի աշխատակիցների հետ

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ

«ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ»

ՎԷՊԻՆ ՄԱՍԻՆ

«Մարդկային կատակերգութիւնը» Սարոյեանի հրատարակած ինը վէպերէն առաջինն է, գրուած 1943–ին: Պատմու – թիւնն է Մաքոլէյ ընտանիքին: Տան հայրը մեռած է: Անդրանիկ տղան՝ Մարքս, պատերազմի կը ղրկուի: Ուրիշ տղայ մը, Հոմըր, զլրոց կ'երթայ եւ դիւերները հեռագրատան գրասենեակը կ'աշխատի: Իւլիսըս տան կրտսերն է: Ապա կան Տիկին Մաքոլէյ եւ տան աղջիկը՝ Պէսս: Վէպին մէջ երկու տարբեր աշխարհներ կան,– մէկ կողմէն Մաքոլէյ ընտանիքը, միւս կողմէն՝ արտաքին աշխարհը: Հեռագրատան ծեր պաշտօնեան, Պր. Կրոկընը՝ թելերով կապուած է տարբեր աշխարհի մը,– մարդոց ուրախ եւ տխուր հեռագիրներուն, որոնք կը յանձնուին Հոմըրի կողմէ:

Վէպը բաժնուած է 39 գլուխներու, որոնցմէ իւրաքանչիւրը առանձին խորագիր ունի: Կը սկսի «Իւլիսըս»ով եւ կը վերջանայ «Տուն»ով: Յատկանշական ըսկիզբ մը, եւ վերջաւորութիւն մը: Դէպքը տեղի կ'ունենայ Իթաքա քաղաքին մէջ, Քալիֆոռնիա: Ամառասիկ, անունները եւ տեղանունները, սկիզբ մը եւ վերջաւորութիւն մը՝ որոնք անտարբեր չեն թողուր բաղդատական գրականութեան ընթերցողը:

Իւլիսըս (հայերէնով Ոդիսեա) դիւցազնական հերոսն է եւրոպական գրականութեան առաջին մեծ բանաստեղծին՝ Հոմերոսի նոյնանուն դիւցազներգութեան: Իթաքան այն կղզին է, ուրկէ Ոդիսեա կը մեկնի իր արկածախնդրութիւններուն: Կը մասնակցի Տրովադայի պատերազմին, ապա քսան տարի յետոյ միայն կը վերադառնայ տուն՝ Իթաքա, ա'յն պահուն, երբ իր տղան՝ Թէլէմաքը իր հայրը փնտռելու ելած էր եւ վստահ չէր թէ ան մեռա՞ծ է, թէ ո՞ղջ:

«Իւլիսըս» կը կոչուի նաեւ իրլանդացի վիպասան Ճէյմս Ճոյսի կարեւոր վէպը: Ճոյս կը նկատուի «նոր վէպ»ի նախակարապետներէն: Իր այս վէպը մեծ ազդեցութիւն ձգած է քաներորդ դարու արդի վէպին վրայ: Գործին հերոսը՝ Սթիվըն Տէտըլըս անունով ուսուցիչ մը՝ իր ամսավճարը առնելէ յետոյ, շրջանը կ'ընէ ամբողջ քաղաքին, ապա կը վերադառնայ հոն՝ ուրկէ սկսած էր: Ան կ'առէ իր հայրը: Այս շրջապտոյտի ընթացքին կը հանդիպի Լէոփոլտ Պլումի՝ որուն զաւակը մեռած էր, եւ որ կ'ըլլայ Սթիվընի հոգեկան հայրը: Ընտանեկան կապը նախ հոգեկան է...:

Բաղդատական ի՞նչ եզրեր, կարելի է դնել այս երեք գործերու միջեւ: Ին – չո՞վ կ'արդարացուի դիւցազներգական մեծ գործի մը անունով կոչել այլ գործի մը հերոսներուն անունները: Արդեօ՞ք Սարոյեան դիտումնաւոր կերպով դրած է այդ անունները: Ծանօթ է որ, Սարոյեան մեծ ընթերցող մը եղած է, ընդարձակ գիտութեան եւ ծանօթութիւններու տէր դրող մը: Միւս կողմէն՝ եթէ նոյնիսկ պատրաստ էր անոր զաւակն ըլլալու՝ եթէ այդ պիտի մեղմէր – մէր մօր ցաւը: «Ծանկարծ,– կ'ըսէ Հոմըր,– տարբեր կը զգամ. երբեւիցէ այդպէս չէի զգացած. նոյնիսկ երբ հայրիկս մեռաւ՝ այդպէս չզգացի: Երկու օրուան մէջ ամէն բան փոխուեցաւ: Առանձին եմ, եւ չեմ գիտեր ինչո՞ւ առանձին եմ»:

Վէպին վրայ միահեծան տիրապետող հերոս մը չկայ:

Հոմըրը սակայն՝ վէպին հերոսն է, այն իմաստով որ՝ հոն պատահող դէպքերը Հոմըրն է որ խորապէս կ'ապրի, ինչպէս Հոմերոս ինք հեղինակն է առասպելներուն: Այս պարագային հարց կը դրուի հեղինակ – տիպարի արտաքին աղերսութիւններու կապին մասին. այլ խօսքով՝ Հոմըրը ինք Սարոյեանն է, Սարոյեանը՝ ինք իր ստեղծած տիպարներն է: Գործի կարեւոր մէջ, վէպի ըմբռնումով ֆոնֆլի չկայ դէպքերու եւ տիպարներու միջեւ, այլ՝ գոյութենական վիճակ մը, անծանօթին առջեւ հարցումներ կան: Վէպին մէջ, հետաքրքրական խօսք մը կ'ըսէ Տիկին Մաքոլէյ.– «Իւրաքանչիւր մարդ՝ ինքը աշխարհն է»: Սարոյեան դրողն ալ ինքը այդ աշխարհն է, եւ այդ բոլոր տիպարները են, որովհետեւ Սարոյեանական աշխարահայեացքը որոշ տարբերութիւններով ներկայ է բոլոր տիպարներուն մէջ: Միւս կողմէն, Հոմերոս ինքն է բանաստեղծութեան հայրը, եւ աշխարհը կը տեսնէ առասպելներով, աստուածներով եւ արկածախնդրութիւններով: Սարոյեանի վէպն ալ առասպելական է, իրապաշտ գործ մը չէ: Մերժելով իրականութիւնը՝ Սարոյեան կը ստեղծէ իր երեւակայած բարի աշխարհը, որ միայն առասպելական կրնայ ըլլալ եւ իրեն համար առասպելականը եւ իրականը կը նոյնանան:

Ուրիշ հարց մը, որ կարեւոր է դրքին մէջ,– վերադարձը՝ դէպի տուն: Իւլիսըսի կեանքին առաջին մեծ դէպքը կ'ըլլայ սեւամորթին պատասխանը, երբ ան տուն կը վերադառնայ: «Տուն կը վերադառնամ, ա'յ տղեկ, կը վերադառնամ այնտեղ՝ ուր կը պատկանիմ»: Հին երդիքը՝ չատ հեռու: Իթաքայի ճամբուցուցատախտակին վրայ գրուած է «Իթաքա, Քալիֆոռնիա, Արեւելք, Արեւմուտք, Տունն է լաւագոյնը – Բարի եկար օտարական»: Հոն՝ երիտասարդ մը կու գայ հեռագրատուն, մօրը հեռագիր կը ղրկէ, եւ դրամ կ'ուզէ, որովհետեւ տուն վերադառնալ կ'ուզէ: Բանակի մէջ, Մարքս կը ծանօթանայ երիտասարդի մը, Ճորճ Թօպիին, որ պատկանելիութիւն եւ ընտանիք չունի: Մարքս անոր կը պատմէ իր ընտանիքին եւ Իթաքայի մասին: Ճորճ կը սիրէ Իթաքան: Մարքս կը ըսպաննուի պատերազմի ընթացքին, Ճորճ կը վերադառնայ Իթաքա՝ «իր տունը», եւ կը փոխարինէ Մարքսը: Մարդիկ չեն մեռնիր Սարոյեանի համար, երբ պատկանելիութիւն կ'ունենան:

Ցատկանշական է նաեւ պատմութեան ծեր ուսուցչուհին՝ Օրիորդ Հիքս: Ան, արդի պատմութեան ուսուցչուհի չէ, այլ՝ հին պատմութեան եւ հին ժողովուրդներու՝ Ասորիներու, Հրեաներու, Հիթիթներու, Բաբելոնացիներու, Եգիպտացիներու: Վէպին մէջ որեւէ տեղ չէ յիշուած Մաքոլէյ ընտանիքի պատկանելիութիւնը: Միայն, Օր. Հիքս, Հոմըրը խրատելու պահուն կ'ըսէ անոր.– «Մարքսը եւ Պէսսը, երկուքն ալ լաւ աշակերտներ էին,– պատուաւոր եւ քաղաքակրթուած. այո՛, քաղաքակրթուած հին ժողովուրդներու վարքն ու կացը քաղաքակրթած էր զիրենք, սկսեալ իրենց ծնունդէն»:

Տունի, երդիքի մղձաւանջը ներկայ է նաեւ խանութպան Արայի մօտ: Ցատուկ զլուխ մը յատկացուած է ատոր: Ան – նուիրեալի փոքր տղան խնճորը, չաքրեղէնը, պանանը մերժելը՝ զգացական ամբողջ վիճակ մը կը ստեղծէ, ցաւերը կը բացուին. «Հոն էին անունք, Իթաքա, Քալիֆոռնիոյ մէջ. հաւանաբար եօթը հազար մղոն հեռու անկէ, որ դարերէ ի վեր, աշխարհի վրայ իրենց երդիքը եղած էր»: Տունի մղձաւանջը մէկ կողմէն, ներկայի մերժումը՝ միւս կողմէն:

Հոմերոսի «Ոդիսեա»ին մէջ, Թէլէմաք կը փնտռէ հայրը: Ճոյսի պարագային, Սթիվըն Տէտըլըս կը գտնէ իւ հոգեկան հայրը: «Մարդկային կատակերգութիւնը» վէպին մէջ, հեղինակը երկու անջատ գլուխներ կը յատկացնէ Հոմըրի մօր՝ Տիկին Մաքոլէյին: Երկու պարագային ալ, մօր եւ զաւկին հանդիպումը տեղի կ'ունենայ՝ երբ Հոմըր մահացողի հեռագիրը կը յանձնէ, եւ խորապէս ցնցուած է այդ վիճակէն: Մօրը կը բանայ սիրտը, որ իր խորապէս մարդկային ու խարհահայեացքով կը բարձրացնէ տղուն կորովը: Նկատելի է, որ մայրը ամէն դիւերը ուշ առեն կը սպասէ տղուն վերադարձին: Ցատկանշական է նաեւ որ, Հոմըրի երրորդ խոր տպաւորը՝ մահուան պատճառը էր. այսինքն՝ երբ եղբօրը մահը կ'իմանայ: Այս պարագային, իր սիրտը կը բանայ հեռագրատան վարիչին՝ Պր. Սփանկլըրին:

Հոմըրի պարագային, հօրը բացակայութիւնը ձեւով մը կը լեցուի հոգեկան կապ մը ստեղծելով մօրը հետ, ապա Պր. Սփանկլըրին եւ Կիրսընին հետ: Իւլիսըսի պարագային, հօր պատկերը աւելի կը չեշտուի. ատիկա առընչուած է ուժի, հետեւաբար՝ հոգածութեան հետ: Հսկայ Քրիսը երբ Իւլիսըսը կ'ազատէ թակարդէն, կ'ըսէ,– «Ամբողջ աշխարհը պիտի տայի, քեզի պէս տղեկ մը ունենալու համար»: Ապա, անոր գլուխը կը չոյէ, ինչպէս հայր մը՝ իր զաւկին գլուխը պիտի չոյէր: Առաջին պարագային, Քրիսն է որ հայրական զգացում կ'ունենայ, ուրովհետեւ զաւակ չունի, որովհետեւ ամուսնացած չէ: Իւլիսըս, թակարդի մէջ բանտարկուած պահուն, Հոմըր հարց կուտայ Քրիսին, թէ ի՞նչ կ'ուզէ: Իւլիսըս հայրը եւ Մարքսը կ'ուզէ: Մօրը հետ խօսած միջոցին, մայրը կ'ըսէ որ Մարքսը պատերազմի զացած է, եւ կը սպասեն որ գայ. «Այն տաճն ո՞ւր է հայրս» հարց կուտայ Իւլիսըս. «Եթէ սպասենք տուն պիտի գա՞յ Մարքսի նման»:

Մարդիկ զիրար կը փոխանցեն եւ պարապը կը լեցնեն: Ճորճ Թօպին Մարքսը կը փոխանցէ, կը վերադառնայ տուն, Իթաքա, եւ ընտանիք կը կազմէ,– այն, ինչ որ Մարքսը պիտի ուզէր ընել: Հսկայ Քրիսը հայրական զգացումներ կ'ունենայ Իւլիսըսի հանդէպ, մինչ Իւլիսըսը հօր հոգածութեան զգացումներ կ'ունենայ Քրիսի հանդէպ: Հոմըր պատրաստ է Տիկին Սանտովալի սպասնուած զաւկին տեղն առնելու: Ներ Քրոկընը եւ Հոմըր լաւ բարեկամներ են, եւ յաճախ «տղաս» կը կոչէ զինք: Այս բոլոր վիճակները կան, քանի՝ մահը կայ, մահը՝ որպէս կեանքի իրողութիւն, մահը՝ միւս կողմէն պատերազմի արդիւնք: Պէտք է արդիլել մահուան, որ Իթաքա երթայ: Մահը, այլ խօսքով՝ պէտք չէ քանդէ ընտանիքը: Եօթը հազար մղոն անդին ալ մահ կայ: Քրոկըն կը մեռնի ճիշդ այն պահուն, երբ կը մեքենագրէր Մարքսի սպանութեան հեռագիրը: Սակայն չի մեքենագրեր մահուան լուրը: Մեռնիլ, բայց չմեքենագրել:

Վէպին մէջ, տեղի, ժամանակի եւ խորքի հետաքրքրական հակադրութիւններ կան: Իթաքա, հին յոյն քաղաքի անուն, Քալիֆորնիոյ մէջ: Պատմութեան ուսուցչուհին, արդի ժամանակներու պատմութիւնը սերտելու մասին կը խօսի, սակայն, անհրաժեշտ կը նկատէ նաեւ սերտել հին պատմութիւնը: Քաղաքակրթուած ըլլալը եւ հին ժողովուրդներու պատկանիլը՝ հոմանիշներ են եւ ինք կ'ուզէ որ իր աշակերտները քաղաքակրթուած ըլլան:

Առնք բոլորը ցոյց կու տան կապը անցեալին եւ ներկային միջեւ, որոնք չաղախուած են իրարու այնչափ որ ըզգացական պարզ վիճակ մը եօթը հազար մղոն հեռու պիտի փոխադրէր Նուբիական Լիբան: Նոր «Մարդկային կատակերգութիւն» մըն է որ տեղի կ'ունենայ, նոր օրերու դիւցազներգութեան ընդմէջէն: Անհրաժեշտ է հոս յիշել, որ Պալզաքի գործերուն չարքն ալ կը կոչէ Պալզաքի հետ:

Մահը, կեանքի կողքին յաճախ ներկայ եղած է Սարոյեանի գործերուն մէջ: «Չէի ուզեր որ ատիկա (մահը...) տեղի ունենար մեզմէ ոչ ոքի, եւ եթէ տեղի ունենար, պիտի մտածէի ի՞նչպէս յետաձգել զայն, բան մը ընել, առնել անկէ դրդել զայն, դանել մեզ ընդունելի փակումէն, վերջաբանէն...»:

Սարոյեանի վերջին հանդիպումը մահուան հետ, տեղի ունեցաւ՝ 18 Մայիս 1981–ին: Հակառակ անոր ծանօթ ըլլալուն, երեք տարեկանէն սկսեալ, հօր մահէն ի վեր, նոյն մահը չըրաւ այնքան սպասուած «բացառութիւնը»...

Բայց, Սարոյեանական աշխարհահայեացքով՝ մարդ երբեք չի մեռնիր... ○

Գրեց՝

ՅԱԿՈԲ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Նէն արագ հեռագիրներ մեքենագրող պաշտօնեան է, եւ Հոմըրի համար՝ աշխարհի ամէնէն մեծ մարդը: Իւլիսըս, աշխարհը դիտելու արկածախնդրութեան ընթացքին կը բանտարկուի Քովինկթընի ամէնէն արդիական թակարդին մէջ: Հսկայ Բրիսը վրայ կը հասնի, կը կոտրէ եւ ուրեմն՝ թակարդէն կ'ազատագրէ Իւլիսըսը, եւ առանց դոյզն ակնարկութեան կը վճարէ թակարդին գինը՝ նուիրատուական տիրոջը:

Հեռագրատան վարիչը՝ Պր. Սփենկլըր՝ դրամի արկղը ամբողջ կը յանձնէ դողին, որ եկած էր զինք սպաննելու: Նոյնչափ մեծ է դողը, որովհետեւ՝ չէր եկած դողնալու, այլ՝ վստահ ըլլալու որ իրապէս աղնիւ էակ մը կայ աշխարհի վրայ:

Ինչո՞ւ սակայն դիւցազնագիր Հոմերոսի անունը տալ դլխաւոր հերոսին: Վէպին մէջ, Հոմըր դէմ – յանդիման կու գայ աշխարհի մը՝ զոր ինք չի կրնար բացատրել: Կը փորձէ հասկնալ: Աւա – ջին բախումը աշխարհին հետ՝ կը պատահի երբ տակաւին հազիւ երկու օրէ ի վեր կ'աշխատի, եւ մահուան հեռագիր մը կը տանի Տիկին Սանտովալին՝ որուն տղան սպաննուած է պատերազմի ընթացքին: Ան նոյնիսկ պատրաստ էր անոր զաւակն ըլլալու՝ եթէ այդ պիտի մեղմէր – մէր մօր ցաւը: «Ծանկարծ,– կ'ըսէ Հոմըր,– տարբեր կը զգամ. երբեւիցէ այդպէս չէի զգացած. նոյնիսկ երբ հայրիկս մեռաւ՝ այդպէս չզգացի: Երկու օրուան մէջ ամէն բան փոխուեցաւ: Առանձին եմ, եւ չեմ գիտեր ինչո՞ւ առանձին եմ»:

Վէպին վրայ միահեծան տիրապետող հերոս մը չկայ:

Հոմըրը սակայն՝ վէպին հերոսն է, այն իմաստով որ՝ հոն պատահող դէպքերը Հոմըրն է որ խորապէս կ'ապրի, ինչպէս Հոմերոս ինք հեղինակն է առասպելներուն: Այս պարագային հարց կը դրուի հեղինակ – տիպարի արտաքին աղերսութիւններու կապին մասին. այլ խօսքով՝ Հոմըրը ինք Սարոյեանն է, Սարոյեանը՝ ինք իր ստեղծած տիպարներն է: Գործի կարեւոր մէջ, վէպի ըմբռնումով ֆոնֆլի չկայ դէպքերու եւ տիպարներու միջեւ, այլ՝ գոյութենական վիճակ մը, անծանօթին առջեւ հարցումներ կան: Վէպին մէջ, հետաքրքրական խօսք մը կ'ըսէ Տիկին Մաքոլէյ.– «Իւրաքանչիւր մարդ՝ ինքը աշխարհն է»: Սարոյեան դրողն ալ ինքը այդ աշխարհն է, եւ այդ բոլոր տիպարներն են, որովհետեւ Սարոյեանական աշխարահայեացքը որոշ տարբերութիւններով ներկայ է բոլոր տիպարներուն մէջ: Միւս կողմէն, Հոմերոս ինքն է բանաստեղծութեան հայրը, եւ աշխարհը կը տեսնէ առասպելներով, աստուածներով եւ արկածախնդրութիւններով: Սարոյեանի վէպն ալ առասպելական է, իրապաշտ գործ մը չէ: Մերժելով իրականութիւնը՝ Սարոյեան կը ստեղծէ իր երեւակայած բարի աշխարհը, որ միայն առասպելական կրնայ ըլլալ եւ իրեն համար առասպելականը եւ իրականը կը նոյնանան:

Ուրիշ հարց մը, որ կարեւոր է դրքին մէջ,– վերադարձը՝ դէպի տուն: Իւլիսըսի կեանքին առաջին մեծ դէպքը կ'ըլլայ սեւամորթին պատասխանը, երբ ան տուն կը վերադառնայ: «Տուն կը վերադառնամ, ա'յ տղեկ, կը վերադառնամ այնտեղ՝ ուր կը պատկանիմ»: Հին երդիքը՝ չատ հեռու: Իթաքայի ճամբուցուցատախտակին վրայ գրուած է «Իթաքա, Քալիֆոռնիա, Արեւելք, Արեւմուտք, Տունն է լաւագոյնը – Բարի եկար օտարական»: Հոն՝ երիտասարդ մը կու գայ հեռագրատուն, մօրը հեռագիր կը ղրկէ, եւ դրամ կ'ուզէ, որովհետեւ տուն վերադառնալ կ'ուզէ: Բանակի մէջ, Մարքս կը ծանօթանայ երիտասարդի մը, Ճորճ Թօպիին, որ պատկանելիութիւն եւ ընտանիք չունի: Մարքս անոր կը պատմէ իր ընտանիքին եւ Իթաքայի մասին: Ճորճ կը սիրէ Իթաքան: Մարքս կը ըսպաննուի պատերազմի ընթացքին, Ճորճ կը վերադառնայ Իթաքա՝ «իր տունը», եւ կը փոխարինէ Մարքսը: Մարդիկ չեն մեռնիր Սարոյեանի համար, երբ պատկանելիութիւն կ'ունենան:

Ցատկանշական է նաեւ պատմութեան ծեր ուսուցչուհին՝ Օրիորդ Հիքս: Ան, արդի պատմութեան ուսուցչուհի չէ, այլ՝ հին պատմութեան եւ հին ժողովուրդներու՝ Ասորիներու, Հրեաներու, Հիթիթներու, Բաբելոնացիներու, Եգիպտացիներու: Վէպին մէջ որեւէ տեղ չէ յիշուած Մաքոլէյ ընտանիքի պատկանելիութիւնը: Միայն, Օր. Հիքս, Հոմըրը խրատելու պահուն կ'ըսէ անոր.– «Մարքսը եւ Պէսսը, երկուքն ալ լաւ աշակերտներ էին,– պատուաւոր եւ քաղաքակրթուած. այո՛, քաղաքակրթուած հին ժողովուրդներու վարքն ու կացը քաղաքակրթած էր զիրենք, սկսեալ իրենց ծնունդէն»:

Տունի, երդիքի մղձաւանջը ներկայ է նաեւ խանութպան Արայի մօտ: Ցատուկ զլուխ մը յատկացուած է ատոր: Ան – նուիրեալի փոքր տղուն խնճորը, չաքրեղէնը, պանանը մերժելը՝ զգացական ամբողջ վիճակ մը կը ստեղծէ, ցաւերը կը բացուին. «Հոն էին անունք, Իթաքա, Քալիֆոռնիոյ մէջ. հաւանաբար եօթը հազար մղոն հեռու անկէ, որ դարերէ ի վեր, աշխարհի վրայ իրենց երդիքը եղած էր»: Տունի մղձաւանջը մէկ կողմէն, ներկայի մերժումը՝ միւս կողմէն:

Հոմերոսի «Ոդիսեա»ին մէջ, Թէլէմաք կը փնտռէ հայրը: Ճոյսի պարագային, Սթիվըն Տէտըլըս կը գտնէ իւ հոգեկան հայրը: «Մարդկային կատակերգութիւնը» վէպին մէջ, հեղինակը երկու անջատ գլուխներ կը յատկացնէ Հոմըրի մօր՝ Տիկին Մաքոլէյին: Երկու պարագային ալ, մօր եւ զաւկին հանդիպումը տեղի կ'ունենայ՝ երբ Հոմըր մահացողի հեռագիրը կը յանձնէ, եւ խորապէս ցնցուած է այդ վիճակէն: Մօրը կը բանայ սիրտը, որ իր խորապէս մարդկային ու խարհահայեացքով կը բարձրացնէ տղուն կորովը: Նկատելի է, որ մայրը ամէն դիւերը ուշ առեն կը սպասէ տղուն վերադարձին: Ցատկանշական է նաեւ որ, Հոմըրի երրորդ խոր տպաւորը՝ մահուան պատճառը էր. այսինքն՝ երբ եղբօրը մահը կ'իմանայ: Այս պարագային, իր սիրտը կը բանայ հեռագրատան վարիչին՝ Պր. Սփանկլըրին:

Հոմըրի պարագային, հօրը բացակայութիւնը ձեւով մը կը լեցուի հոգեկան կապ մը ստեղծելով մօրը հետ, ապա Պր. Սփանկլըրին եւ Կիրսընին հետ: Իւլիսըսի պարագային, հօր պատկերը աւելի կը չեշտուի. ատիկա առընչուած է ուժի, հետեւաբար՝ հոգածութեան հետ: Հսկայ Քրիսը երբ Իւլիսըսը կ'ազատէ թակարդէն, կ'ըսէ,– «Ամբողջ աշխարհը պիտի տայի, քեզի պէս տղեկ մը ունենալու համար»: Ապա, անոր գլուխը կը չոյէ, ինչպէս հայր մը՝ իր զաւկին գլուխը պիտի չոյէր: Առաջին պարագային, Քրիսն է որ հայրական զգացում կ'ունենայ, ուրովհետեւ զաւակ չունի, որովհետեւ ամուսնացած չէ: Իւլիսըս, թակարդի մէջ բանտարկուած պահուն, Հոմըր հարց կուտայ Քրիսին, թէ ի՞նչ կ'ուզէ: Իւլիսըս հայրը եւ Մարքսը կ'ուզէ: Մօրը հետ խօսած միջոցին, մայրը կ'ըսէ որ Մարքսը պատերազմի զացած է, եւ կը սպասեն որ գայ. «Այն տաճն ո՞ւր է հայրս» հարց կուտայ Իւլիսըս. «Եթէ սպասենք տուն պիտի գա՞յ Մարքսի նման»:

Մարդիկ զիրար կը փոխանցեն եւ պարապը կը լեցնեն: Ճորճ Թօպին Մարքսը կը փոխանցէ, կը վերադառնայ տուն, Իթաքա, եւ ընտանիք կը կազմէ,– այն, ինչ որ Մարքսը պիտի ուզէր ընել: Հսկայ Քրիսը հայրական զգացումներ կ'ունենայ Իւլիսըսի հանդէպ, մինչ Իւլիսըսը հօր հոգածութեան զգացումներ կ'ունենայ Քրիսի հանդէպ: Հոմըր պատրաստ է Տիկին Սանտովալի սպասնուած զաւկին տեղն առնելու: Ներ Քրոկընը եւ Հոմըր լաւ բարեկամներ են, եւ յաճախ «տղաս» կը կոչէ զինք: Այս բոլոր վիճակները կան, քանի՝ մահը կայ, մահը՝ որպէս կեանքի իրողութիւն, մահը՝ միւս կողմէն պատերազմի արդիւնք: Պէտք է արդիլել մահուան, որ Իթաքա երթայ: Մահը, այլ խօսքով՝ պէտք չէ քանդէ ընտանիքը: Եօթը հազար մղոն անդին ալ մահ կայ: Քրոկըն կը մեռնի ճիշդ այն պահուն, երբ կը մեքենագրէր Մարքսի սպանութեան հեռագիրը: Սակայն չի մեքենագրեր մահուան լուրը: Մեռնիլ, բայց չմեքենագրել:

Վէպին մէջ, տեղի, ժամանակի եւ խորքի հետաքրքրական հակադրութիւններ կան: Իթաքա, հին յոյն քաղաքի անուն, Քալիֆորնիոյ մէջ: Պատմութեան ուսուցչուհին, արդի ժամանակներու պատմութիւնը սերտելու մասին կը խօսի, սակայն, անհրաժեշտ կը նկատէ նաեւ սերտել հին պատմութիւնը: Քաղաքակրթուած ըլլալը եւ հին ժողովուրդներու պատկանիլը՝ հոմանիշներ են եւ ինք կ'ուզէ որ իր աշակերտները քաղաքակրթուած ըլլան:

Առնք բոլորը ցոյց կու տան կապը անցեալին եւ ներկային միջեւ, որոնք չաղախուած են իրարու այնչափ որ ըզգացական պարզ վիճակ մը եօթը հազար մղոն հեռու պիտի փոխադրէր Նուբիական Լիբան: Նոր «Մարդկային կատակերգութիւն» մըն է որ տեղի կ'ունենայ, նոր օրերու դիւցազներգութեան ընդմէջէն: Անհրաժեշտ է հոս յիշել, որ Պալզաքի գործերուն չարքն ալ կը կոչէ Պալզաքի հետ:

Մահը, կեանքի կողքին յաճախ ներկայ եղած է Սարոյեանի գործերուն մէջ: «Չէի ուզեր որ ատիկա (մահը...) տեղի ունենար մեզմէ ոչ ոքի, եւ եթէ տեղի ունենար, պիտի մտածէի ի՞նչպէս յետաձգել զայն, բան մը ընել, առնել անկէ դրդել զայն, դանել մեզ ընդունելի փակումէն, վերջաբանէն...»:

Սարոյեանի վերջին հանդիպումը մահուան հետ, տեղի ունեցաւ՝ 18 Մայիս 1981–ին: Հակառակ անոր ծանօթ ըլլալուն, երեք տարեկանէն սկսեալ, հօր մահէն ի վեր, նոյն մահը չըրաւ այնքան սպասուած «բացառութիւնը»...

Բայց, Սարոյեանական աշխարհահայեացքով՝ մարդ երբեք չի մեռնիր... ○

(*) «Ծառայ»– Պէտք է նշդեցիք որ՝ Սարոյեան չէ հանդիպած Հ.Հ.–ի «Ծառայ»–ի խմբագրատան մէջ, ոչ ալ՝ Սեբուհ Արփ.ի:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris Commission paritaire : N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
7
MARDI
7 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տրամյա: Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ: 160 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 350 Ֆ. - Հատ: 2 Ֆ. 50

56ԿԱ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.945

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

56e ANNÉE — No 14.945

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ պաշտօնապրկուած նախագահը՝ Պանի Սատր, Լոնտոն հրատարակուղ անգլիատառ արաբական թերթի մը՝ «էյթ Տէյզ»ի տուած հարցազրոյցի մը մէջ դիմադրութեան կոչ ըրած է զայնամոլ կրօնաւորներու դէմ: Հարցազրոյցը կատարուած է Յունիս 16-ին տեղ մը Քիւրտիստանի մէջ, ուր ապաստանած է նախկին նախագահը Մուճահէտտիններու օգնութեամբ: Միւս կողմէ, ձերբակալութիւններն ու զնդակահարութիւնները կը շարունակուին: Կի-րակի 70 հոգի ձերբակալուած են եւ 7 հոգի զնդակահարուած յեղափոխութեան պահակներու ձեռամբ:

Իրանեան յեղափոխական դատական առեան մը կը յայտնէր թէ ամէն անոնք որոնք չեն յարգեր Իմամատանի պահքը մարտի 25 հարուած պիտի ստանան, եւ անոնք որ չորս անգամով այս չեն ջանքը գործեն՝ մահապատիժի պիտի ենթարկուին: Արդէն լսկ հինգ ընդդիմադիրներ, որոնց մին կին մը, զնդակահարուած են Մաշատի եւ Ամոլի մէջ, ըստ Իսլամական Հանրապետութեան թերթին:

ԼՈՆՏՈՆ եւ Լիվըրփուլ արիւնալի բախումներ տեղի ունեցան Ուրբաթ-էն կի-րակի, մեծ վնասներ պատճառելով: Ցեղապատ բնոյթ ունեցող բախումները սկսած են Ուրբաթ իրիկուն, ծրագրուած դրդռութեան մը հետեւանքով «ափիճած գլուխ»ով երիտասարդներու կող-մէ, որոնք յարձակած են Սաուէհօլի (Լոնտոն) հնդիկ համայնքի եւ այլոց խանութներուն վրայ, հրոյ ճարակ դարձնելով եւ կողոպտելով զանոնք: Ոս-կիկանութիւնը միջամտած է եւ երկուսթը վիրաւորներ կան, որոնց թիւը կը հասնի 200-ի:

ԹՈՒՐԻՈՑ մէջ սկսած է Ֆրանսացի թիւկի մը և հիւանդապահուհիի մը դատաւարութիւնը: Ինչպէս ծանօթ է, անոնք կը պատկանին «Առանց սահմանի թիւկիներ»ու կազմակերպութեան եւ Ապրիլ 14-ին ձերբակալուած էին «Թրքական հողին վրայ քրտական Պետութիւն մը հիմնելու համար անջատողական փորձի»ու» կատարելու մեղադրանքով: Դատաւարութիւնը տեղի կ'ունենայ Ցարպէգիր: Միւս կողմէ, Շաբաթ օր-ւընէ ի վեր Պալէօյի պարուհիներէն մէկը՝ կալինա Զիւրչինա, անհետացած է Պոլսոյ մէջ: Խումբը, Պոլիս գացած էր ներկայացումներ տալու: Ոստիկանութեան կարծիքով խորհրդային արուեստ-ագիտուհին կրնայ Արեւմուտք ապաստանելու միջոց փնտռած ըլլալ:

ՊԱԿ-ի քաղաքական Պիւրոյի անօրէն Ֆարուք Քատումի ընդունուեցաւ Քէ-նի'Օրսէի մէջ Արտաքին Ցարաբերութիւններու նախարար Քլօտ Շէյսոնի կողմէ: Այս տեսակցութիւնը, կը յայտնէ Քէ-նի'Օրսէ, կատարուած է պաղեստինցի զեկավարին «ինդրանքին վրայ»: Քլօտ Շէյսոն ընդունած է Ֆարուք Քատումը մինչդեռ կ'ընէին իր նախորդները, եւ յար եւ նման պարագաներու մէջ»: Քատումի Ցրանսայի նոր կառավարութեան անդամի մը կողմէ ընդունուած առաջին պաղեստինցի զեկավարն է: ՊԱԿ միա-ւնէն ի վեր Պալէօյի պարուհիներէն մէկը՝ կալինա Զիւրչինա, անհետացած է Պոլսոյ մէջ: Խումբը, Պոլիս գացած էր ներկայացումներ տալու: Ոստիկանութեան կարծիքով խորհրդային արուեստագիտուհին կրնայ Արեւմուտք ապաստանելու միջոց փնտռած ըլլալ:

ՆԱՒԱԳՒՀ ՄԻԹԵՐԱՆ կ'իրակի կը մասնակցէր 1944-ի Յունիսին 12·000 մաքիներու զերմանացի ուժերուն դէմ մղած պայքարը ոգեկոչող արարողութիւններուն, Մուշէ Լերան վրայ: Աւելի քան հինգ հազար բազմութեան մը ներկայութեան, Միթերան չատագոված է ընդդիմադրութեան ոգին. «ինչպէ՞ս հնարաւոր է Օվէրնի այս մաքիներուն համար մասնակցիլ Օվէրնի մէջ, 1944-ի Յունիսին ըսկսելու, պատերազմի խոր հաւատքի մը արտայայտութեան հետ միասին ազգային միութեան մը խոր ներկայութիւն մը չկայ միութեան մը խոր ներկայութիւնը»:

ՈՒԻՄՊԼԸՏՈՆի թենիսի մրցաշարքը չահեցաւ երիտասարդ ամերիկացի Մաք Ինրօ, վերջ տալով չուէտացի Պորկի նոյն մրցաշարքին հինգ յաջորդական յաղթանակներուն:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

«HARATCH» à 2F.50 à partir d'aujourd'hui

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒՆԻՍ 26 – ՅՈՒԼԻՍ 2)

«ԱՆՈՑՇ» ՕՓԵՐԱՆ Կը ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒԻ ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Յառաջիկայ աշնան Միչիկընի (Միացեալ – Նահանգներ) Օփերային մէջ կը ներկայացուի Արմէն Տիգրանեանի «Անոյշ» օփերան, անգլերէն: Օփերային առաջին ներկայացումը տեղի կ'ունենայ Հոկտեմբեր 30-ին: Անգլերէն թարգմանութիւնը կատարած է Ժիրայր Բարազեան, որ իր ուսումը առած է Երեւանի Գեղարուեստա – Թատերական Հիմնար-կին մէջ: Միչիկընի Օփերայի հրաւէրով ան իրականացուցած է «Անոյշ»ի անգլերէն բեմադրութիւնը, Մէթրոփոլիթէն Օփերայի երգիչներէն Արա Պէրպէրեանի գործակցութեամբ:

×

«ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔ» ՀԱՆԴԷՍԻ Մը ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Քլիվլենտ (Միացեալ – Նահանգներ) Համալսարանի հրատարակչականը լոյս ընծայած է «Հայ լեզուաբանական տարեգիրք» հանդէսի Ա. թիւը, որով հիմքը կը դրուի լեզուաբանական նոր պարբերականի մը հրատարակութեան: Հանդէսին յօդուածները լոյս կը տեսնեն չորս լեզուներով՝ անգլերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն եւ հայերէն: Հրատարակութեան նախաձեռնողն է Քլիվլենտի Համալսարանի լեզուաբանութեան ամպիոնի զեկավար Ճոն Կրեփին, որ գրած է հայկական թուչնանուններու վերաբերող չուրջ 40 յօդուածներ եւ ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը: Թերթին կ'աշխատակցին զանազան երկիրներէ ան-ուանի գիտնականներ: Հայաստանէն թերթի խմբագրական կազմին կը մասնակցի ակադ. Գէորգ Զահուկեան: Տարեգիրքը լոյս կը տեսնէ Ալէք Մանուկեան Մշակութային Հիմնադրամի նպաստով:

×

ՇՐՋԱՊԱՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայ մանանգէտները առաջարկած են կրաքիւսի արտադրութեան ժամանակ յառաջացող փոշին օգտագործել հրակայուն աղիւսի պատրաստութեան համար: Աֆրիկա կարելիութիւն կուտայ ամբողջովին օգտագործել չինանիւթեր արտադրող ձեռնարկութիւններու մէջ գոյացող մնացուկները: Հայաստանի մէջ, հոն՝ ուր կան հանքի արդիւնաբերութեան, քիմիայի եւ գունաւոր մետաղագործութեան չատ գործատուներ, մեծ ուշադրութիւն կը դարձուի շրջապատի մաքրութեան: Այդ աշխատանքը կը տանին ազգային ակադեմիայի հիմնարկութիւնները, որոնց պահանջով Երեւանի ալիւմինիումի գործատան մէջ կառուցուած է մինեիմի գործատան մէջ կառուցուած է կազի զտիչ մեծ կայան մը: Նման մի-ջոցներու կը ձեռնարկեն Ալավերդի, Կիրովական, Ղափան եւ այլ քաղաքներ:

ՇԱՀԵԿԱՆ ԳԻՐՔ ՄԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան լոյս ընծայած է պատմաբան Վարդան Գրիգորեանի «Ուկրանիայի եւ Լեհաստանի հայկական գաղութների պատմութիւն» խորագրով աշխատութիւնը, որ տարիներու հետազօտութիւններու արդիւնքն է: Ձակատագրի բերու-մով հայ ժողովուրդի կարեւոր մէկ հատուածը հին ժամանակներէն ստիպուած էր լքել իր հայրենիքը եւ բնակութիւն հաստատել դրացի, երբեմն նաեւ հեռաւոր երկիրներու մէջ: Հայ գաղթական-ներու զգալի մասը զանազան ուղիներով հասած է Ուկրանիա եւ օգտուելով տե-ղական իշխանութիւններու բարեացակամ վերաբերումէն հաստատուած է հոն: Հին ռուսական եւ ուկրանիական իշխանները, ապա նաեւ պիրենք փոխարինած լիթուա-նացի իշխանները ու լեհ թագաւորները, նկատի առնելով հայ բնակչութեան օգ-տակար դերը տնտեսութեան ու պաշտպանութեան զարգացման մէջ, անոնց զանազան արտօնութիւններ տուած են: Դարեր շարունակ Լեհաստան բնակու-թիւն հաստատած հայերը կ'օգտուէին ներքին ինքնիշխանութեան իրաւունքէն, ունէին սեփական վարչական մարմիններ եւ դատարան: Հայերը կը միանային հայ-կական եկեղեցիներու չուրջ, որոնք կ'ենթարկուէին Լվովի հայ Եպիսկոպոսին, իսկ վերջինս ալ՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին:

Ուկրանիոյ եւ Լեհաստանի այն քաղաքները, ուր բնակութիւն հաստատած էին հայերը՝ Լվով, Կամենեց – Պոդոլսկ, Եազլովեց, Զամոստիէ, Մոգիլեով – Պոդոլսկ եւ այլուր, բոլոր պայմանները ստեղծուած էին հայ մշակոյթի եւ զբաղութեան զարգացման համար: Հոն հիմնադրուած էին զբչութեան կեդրոններ եւ հայ հեղինակները իրենց գեղարուեստական ու պատմական գործերուն մէջ, խօսելով հոն տեղի ունեցած այս կամ այն կարեւոր դէպքի մասին, սիրով եւ երախտագիտութեամբ կ'արտայայտուին սլաւ ժողովուրդներու մասին: Հակառակ իրենց տրուած արտօնութիւններուն, Լեհահայերը՝ որոնք երկար տարիներ պահեցին իրենց մշակոյթը, ազգային յատկանիշները եւ մասամբ ալ լեզուն, հայրենիքէն հազարաւոր քիլոմեթրներ հեռու ապրելով, շրջապատի, ժամանակի եւ պայմաններու բերումով դատապարտուած էին ձուլման:

Իր աշխատութիւնը գրելու նպատակին անդրադառնալով տոքթ. Վարդան Գրի-գորեան նշած է, թէ Ուկրանիա եւ Լեհաստան գոյութիւն ունեցած հայկական գաղութները հինէն արժանացած են հայ եւ օտար գիտնականներու ուշադրութեան: Հրապարակի վրայ կան բազմա-թիւ ուսումնասիրութիւններ՝ նուիրուած այդ գաղութներու տնտեսական ու քաղաքական կեանքի պատմութեան, մշակոյթին: Սակայն այդ ուսումնասիրութիւնները միակողմանի էին: Առաւելապարբ անոնք կը վերաբերին Լվով եւ Կամենեց ապրող Հայերուն, կ'արծարծեն մասնաւոր հարցեր՝ առանձին դէպքեր, անուանի գործիչներու կեանքն ու գործունէութիւնը եւ կը խօսին այս կամ այն պատմական յուշարձանի մասին: Պէտք է ըսել որ, դիտել տուած է պատմաբանը, այդ հարցով զբաղող հայ գիտնականներու մեծ մասը ծանօթ չէր Ուկրանիոյ եւ Լեհաստանի դիւաններու մէջ պահպանուող նիւթերուն, յատկապէս լեհերէն փաստաթուղթերուն, իսկ լեհ կամ ուկրանացի գիտնականներն ալ, փոքր բացառութեամբ, տեղեակ չէին հայերէն աղբիւրներէն, հայ գիտնականներու աշխատութիւններէն: Ուստի, բնական է, որ երկու պարագաներուն ալ ուսումնասիրութիւնները չէին կրնար ամբողջական ըլլալ:

Պոդոլիէի հայկական գաղութներու պատմութիւնը մինչեւ այսօր ամբողջո-վին եւ բազմակողմանի կերպով հետազօտուած չէր: Ահա այս պատճառով է, որ պատմաբանը ձեռնարկած է յիշեալ գործին եւ գրեթէ երկու տասնամեակ եռանդ լոյս ընծայած իր ուսումնասիրութիւնը: Հեղինակը ծանօթացած է իր նիւթին վերաբերող ամբողջ գրականութեան, աղբիւրներուն, այցելած է վայրերը, պրպտած է Մոր-հ. Միութեան եւ Լեհաստանի գրադարաններու, թանգարաններու եւ դիւաններու մէջ գտնուող նիւթերը: Պոդոլիէի հայկական գաղութներու պատմութեան ուսումնասիրութիւնը հնարաւորութիւն կուտայ խօսելու հայ – ուկրանական, հայ – լեհական կապերու եւ բարեկամութեան մասին, բարեկամութիւն՝ որ ներկայիս նոր երանգ ու բովանդակութիւն առացած է:

«ԴԻՆԱՄՕ» ԹԻՓԼԻՍ – «ԱՐԱՐԱՏ» ԽԱՂԸ (*)

Մորհրդային 44-րդ ախոյենութեան երթի վերջին իր հանդիպումը «Արարատ» ունեցաւ Թիֆլիսի «Դինամօ»ի հետ, այս վերջնոյն դաշտին վրայ, եւ պարտուե-ցաւ 1-ի դէմ 3 կէտով: Խաղին առաջին քսան վայրկեաններուն Երեւանցիները զբաղած են միայն իրենց բերդին պաշտպանութեամբ: Դինամօցիները իրենց գործողութիւններն ու զրոհները կրցած են արդիւնաւորել 18-րդ վայրկեանին՝ գլխու հարուածով մը նշանակելով կոլ մը: «Արարատ»ի տղաքը անցած են հակագրոհի, սակայն չեն կրցած հաւասարութեան կոլը նշանակել: Երկրորդ կի-սախաղը Երեւանցիները սկսած են զրոհներով, սակայն իրենց պաղարիւնութիւնը կորսնցուցած Բոնդարենկօ, Մխիթար-եան, Մելիքեան եւ Յովհաննիսեան չեն յաջողած արդիւնաւորել իրենց դեղեցիկ փոխանցումներն ու գործողութիւնները: Փորձառու Թիֆլիսեցիները ոչ միայն կասեցուցած են «Արարատ»ի յարձակումները, այլեւ 71-րդ եւ 75-երորդ վայրկեաններուն նը-շանակած են մէկական կոլ: Խաղի աւարտին երեք վայրկեան մնացած Մխիթարեան կոլ մը նշանակելով փրկած է իր խումբին պատիւը: Ներկայիս «Արարատ» հանդիստի եւ պատրաստութեան շրջանի մէջ է: Ախոյենութեան դարձի մրցումները կը սկսին Յուլիս 11-ին եւ «Արարատ» իր առաջին հանդիպումը կ'ունենայ Թիֆլիսի «Դինամօ»ի հետ, Երեւան:

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ» Յունիս 26-ի թիւով:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ ՕԴԱՓՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Պելֆոնթէնեն կը հեռաձայնեն, թէ Կապոյտ Խաչի երախաները ողջ – առողջ հասած են:

ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԱՐՔԵՏԻՆԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ

ՄՈՍԿՎԱ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՈՒՅՍ ՍՈՒՐԵՆ

Գրքեր, որ ոսոտ ապրուներ մեզ համար ստեղծած և Մեծ Հայրենական պատերազմի ժամանակ զոհված հերոսների մասին։ Հեղինակ՝ Ս. Ալեքսանդրով։ Գինը 1 ռ. 50 կ.։

Ս. Ալեքսանդրով. Ռուսական զորքերի հրամանատարները

ՅԱՍՎԱԾ ԿՈՒՏԱԾՈ

= ՀԱՏՈՒԱԾ =

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ՀՈՆԱՐ ՎԱՆԵՑՈՒ

Մի գեղեցիկ երեկո ծնողներս, ի՞նչ ասեմ, որ տեսան. պետնի պարտադ՝ գեղին էլ չէ, ո՛չ էլ սև է: Նկի ալեր էդ ա, ո՛չ էլ ճերմակ: Ես էլ չգիտեմ, թե ինչ գույն է: Ասում են՝ կարմիր է, ես էլ չեմ տեսել: Ես ինչ գիտեմ, որ ես ծնվել եմ, ես էլ ալեր եմ: Ինչ ասեմ, ինչ անեմ, ինչ ուզեմ, ես էլ ալեր եմ: Ինչ ասեմ, ինչ անեմ, ինչ ուզեմ, ես էլ ալեր եմ: Ինչ ասեմ, ինչ անեմ, ինչ ուզեմ, ես էլ ալեր եմ:

Ես ծնվել եմ Վանում, Ղալե Գեղ կոչված թաղում, Ղալե Գեղ կոչված թաղում, Ղալե Գեղ կոչված թաղ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲԱՅԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
60–ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ
3 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ – 18 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Առանց նիւթական ակնկալութեան. հեռաւորաբար՝ անմրցելի գիներով :

Արձանագրութեան համար դիմել՝
Հայ կարմիր խաչի գրասենեակը
32 Ռիւ տը Թրէվիզ, 75009 Փարիզ:
երկուշաբթի օրերը, ժամը 16 – 18,
եւ կամ հեռաձայնել :–

— *NAVASSARTIAN;* 985. 36. 53
— *SAGHATELIAN;* 854. 35. 74
— *SIRICA;* 790. 30. 53

ԷՍԱՆԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 12–ին

ԲԱՑԱՌԻԿ ԽՐԱԽՃԱՆՔ

«BAGATELLE» Parc de Loisirs
Sur la Côte de la Manche

Circuit par petit train — Zoo
Mini - Golf — Canotage — Piscine
Baptême de l'air — Jeux — Spectacle
etc...
RANCH pour pique-nique
Restaurant self - service
Pour tout ranseignement:-
Tél.:372.04.20 (*le matin jusqu'à* 10*h*)

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ
Ս. ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՀԱՑԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ
ԿԵԴՐՈՆԸ

կազմակերպած է բացառիկ ճաշ – պարահանդէս մը, Յուլիս 11, Շաբաթ դիշեր, ժամը 21–ին, փիսին տը Լիւմինիի հեթեղ հաստատութեան մէջ: Ընտիր ըմպարարկութիւն եւ հայկական մթնոլորտ: Հասոյթը ամբողջութեամբ կը յատկացուի՝ հայերէնի դպրոցի գոյատեւման:

Տոմսերու համար դիմել այժմէն, հեռաւոր հասցէներուն.–Հ.Բ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի դրասենեակը, հեռաձայն 37.75.97 եւ Մայր Եկեղեցւոյ դրասենեակը, հեռաձայն՝ 77.84.70: Ինչպէս նաեւ՝ Դպրոցի պատասխանատուներու մօտ:

Ecole St. Grégoire de Nareg

AVIS IMPORTANTS

— Les inscriptions à l'Ecole St. Grégoire de Nareg sont dès maintenant ouvertes pour l'Année Scolaire 1981-1982.

— La Colonie de vacances aura lieu en Italie, du 13 Juillet au 3 Août. Elle s'adresse aux garçons de 7 à 14 ans.

Pour tous renseignements s'adresser au Père ZABARIAN.-
38, Route de Collonges
69450 - St. Cyr au Mont d'Or
Tél.: (7) 847. 28. 65

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ
ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ, իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար՝ դիմեն մեկնումի Թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 12 Ֆ.–ի դրոշմաթուղթ:

Մեր այն բաժանորդները, որոնք կըրնան իրենց թաղի թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած Վարչութեան աշխատանքը:

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ: Հեռաձայնով չընդունուիր:

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն՝ փակել իրենց առկախ հաշիւները, արձակուրդներէն առաջ:

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի օր, Յուլիս 9–ին, Տօն է Սրբոց Թարգմանչացն Մեծաց՝ Սահակայ եւ Մեսրոպայ:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէն թ'Անթուանի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 12–ին, Ֆապրըկուլի դղեակը, Մարսէյլի հանրակառքի ընկերութեան դաշտը: Շամփուրով խորոված, ճոխ պիւֆէ:

Նուագախումբ ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՑ–ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ, ԹԵՒԻԿՆԵՐՈՒ և ԳԱՑԼԻԿՆԵՐՈՒ

Բանակումը՝ Յուլիս 12 – Օգոստոս 3

իրենց սեփական «Այգեստան» Բանակավայրին մէջ:

Camp des Hay - Arénouches — Bastide des Jourdans Vaucluse; Tél. (90) 77.81.68

Ղեկավարութեամբ՝ փորձառու խմբապետուհիներու:

Աւագ խմբապետուհիներ.– Ֆ. ՇԱՔԱՐԵԱՆ եւ Է. ԳԱՍԱՊԱԼԵԱՆ
Գործ 2 Գայլ.– Վ. ՃԱՒԱՑԵԱՆ –Գործ 2 Փետուր.– Ս. ՀՈՒՌԵԱՆ

Արձանագրութեու համար հեռաձայնել՝ Տիկին Մ. Շահմիրեան.– 62. 11. 18

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Ողբերու Օգնութեան Մարմնի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ի նպաստ՝ Հայկ. վարժարաններու
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 6–ԻՆ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
Կոմիտաս Փողոց, 4
1981 / 82 *Տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Հեռաձայնել.–*
– *Տիկին* ԳԱՐԱՃԵԱՆ 375. 27. 89
– *Տիկին* ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ 376. 68. 19

ARMÉNIE

Nos prochains départs de PARIS, LYON et MARSEILLE

juillet: du 18 au 31
août: du 3 au 14, du 3 au 17, du 15 au 28
septembre: du 5 au 18
du 21 septembre au 5 octobre

Voyages accompagnés par: VAROUJAN SARKISSIAN

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
3, Rue de l'Arrivée
Imm. CIT - 7e étage
75749, Paris — Cedex 15
Tél.: (1) 538. 67. 47

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՄԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութեան 1981 – 1982 տարեշրջանի կրթաթոշակներու թեկնածու ներկայանալ փափաքող ուսանողներէն կը խնդրուի դիմել տրուր կերպով դիմել Միութեան կեդրոնատեղիին, ստանալու համար հարցաբանները՝

Մինչեւ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 15
LES ANCIENS DU LYCEE GUETRONAGAN
32, Rue de Trévise - 75009 Paris

LOTERIE

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

կազմակերպած է վիճակահանութիւն մը, որուն հասոյթը պիտի յատկացուի Միութեան կրթաթոշակի պիւտճէին:

Իմքնաշարժ մը՝

RENAULT 5 - GTL

վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ Միութեանս տարեկան պարահանդէսի դէսի դիշերը՝ Նոյեմբեր 7–ին:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՐԿՍԵՒ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ
ԱՂՋԿԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿՆԱՑ

1981 – 82 *Տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:*

Վարժարանը կը կիրարկէ Ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտու – հիները կը պատրաստէ Պ. Ը. Փ. Սէ–ի քննութեան:

Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայերէն ճիւղեր՝ Լեզու, Գրականութիւն եւ Պատմութիւն:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

COLLEGE ARMÉNIEN TEBROTZASSERE

CLASSES PRIMAIRES MIXTES
CLASSES SECONDAIRES DU I° CYCLE
POUR JEUNE FILLES
INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1981 — 82 *sont ouvertes.*

Application intégrale du programme des écoles françaises et préparation au B. E. P. C.

Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

DIRECTION

S'adresser à: Direction de l'ECOLE TEBROTZASSERE
1, Boulevard du Nord; 93340 LE RAINCY — Tél.: 381. 01. 72

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Քամբանեը Ֆրէզի Սուրբ կարապետ Եկեղեցւոյ վարչութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Հովանաւորած միօրեայ զուարճութեանց ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ Յուլիս 11, ժամը 16–ին Եկեղեցւոյ կից վազդէն Ա. սրահին մէջ: Աշակերտներու կողմէ երգ, պար եւ արտասանութիւն ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի երջկին Գոհարիկ Քէչիչեանի:

Ճոխ սեղան եւ զովացուցիչներ կը հրամցուին բոլորին, Տիկնանց Միութեան կողմէ:

Ծնողքներէն կը խնդրուի խուռներամ ներկայ գտնուիլ, քաջալերելու եւ վայելելու համար իրենց զաւակներուն յառաջդիմութիւնները:

Optima Tours

Voyage Spécial ARMÉNIE

Au départ de LYON
DU 17 AU 30 JUILLET 1981
Renseignements et Inscriptions:
Maison de la Culture Arménienn de Décines
- *Mme. BARAVIAN* (*jusqu'à* 16 *h.*)
- *Mme. ANTABLIAN* (*de* 16 *à* 18*h.*)
15. Rue du 24 Avril 1915
69150 - DECINES
Tél.: 849. 42. 97

L'UNION DES COMPATRIOTES DE CESAREE ET ENVIRONS
Organise le 5 *Septembre*

Un VOYAGE de 16 Jours

Dont: 3 Jours à Leningrad, 12 Jours à Erévan (l'Arménie Historique et Pélérinage à Nor-Césarée), 1 jour à Moscou.
Au prix forfataire de 4.350 F.
Hôtel de 1ère Classe.
Pour les inscriptions:
Au Trésorier: SAADETIAN KEVORK;
18, Rue de Picardie - 75003 Paris
Tél.: 887. 99. 06 — 412. 34. 04
C. C. P. 3413602 — LA SOURCE

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB
10 bis, Rue Thouin - 75005 PARIS

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄՇ. ԿԵԴՐՈՆ

Հայերէնի դասընթացքները կը շարունակուին Երեքշաբթի օրերը, ժամը 20 – 21.30, սահմանուած չափահաս սկսնակներու:

×

Թատերական արուեստի վերապահուած օրը փոխուած է եւ ասկէ յետոյ հայհաւաքոյթները կը կատարուին Չորեքշաբթի օրերը, ժամը 20.30–ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Ծաչէ Անիէռ – Պուա–Ֆոլոմպէ մասնաճիւղը, չնորհակալութեամբ ընդունած է 100 Ֆ. Տիկին Իրմա Ախպենկ, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Ալեքսանեանի մահուան առթիւ: Ինչպէս նաեւ՝ 300 Ֆ. Տիկին Աւագեանէ:

×

Սէն – Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը, չնորհակալութեամբ ընդունած է հետեւեալ նուէրները.–

Մելոճ եւ կիւլիզար Գուլաքսզեանի յիշատակին.– Տէր եւ Տիկին Գուլաքսզեան 50 Ֆ.:

Թագուհի եւ կարապետ Հէքիմեանի յիշատակին. – Հէքիմեան եւ Տավիսեան ընտանիքներ 100 Ֆ.:

Մարգրիտ Առաքելեանի յիշատակին.– Սրբէն Առաքելեան 100, Մկրտիչ Պալեան 50 Ֆ.:

Ֆրանճ Յովհաննէսեանի յիշատակին.– Ազապի Յովհաննէսեան 30 Ֆ.:

Պօղոս Խաչատուրեանի յիշատակին.– Տէր եւ Տիկին Զաւէն Մելոնեան 200, Յովսէփեան ընտ. 100 Ֆ.:

Նուարդ Գալփաքեանի յիշատակին.– Տէր եւ Տիկին Ժաք Գալփաքեան 300, Տէր եւ Տիկին Թիւրայր Բարակեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Առաքելեան 150– ական, Նազելի Պուճաուեան 100 Ֆ.:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
8
MERCREDI
8 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ. 50

56ուդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.946 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 56e ANNÉE — No 14.946

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

Վաթիքի Տեսակցութիւնը Հայր Թադաթեանի հետ

ԿԻԼԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐԻՉԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Նոր ստացանք Թեհրանի մեր պաշտօնակիցին «Ալիք»ի Յունիս 24-ի թիւը, ուր կը տեսնենք հարցազրոյց մը Իրանի հիւսիսային պատգամաւոր՝ Հայր Յովհաննէսի հետ, նախագահ Պանի Սատրի դէմ խորհրդարանին քուէարկութեան եւ իր դիրքին մասին: Սորեւ այդ տեսակցութիւնը.-

ՀԱՐՑ.- Ձեր ստորագրութիւնը չկար այն պաշտօնագրի մէջ, որով 120 պատգամաւորներ պահանջել էին Պանի Սատրի պաշտօնազրկումը:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.- Ոչ չկար: Ես չէի ստորագրել:

ՀԱՐՑ.- Արդեօք դիմե՞լ էին ձեզ:

ՊԱՏ.- Այո, դիմել էին եւ ես չէի ստորագրել, ասելով որ՝ այս խնդրում ես անկողմնակալ եմ եւ ձեռնպահ:

ՀԱՐՑ.- Ոչ գրաւոր հուէարկութեան համանակ, ըստ ականատեսների դուք առած էք մնացել: Արդեօք դա ընդդիմութեան նշան չէ՞:

ՊԱՏ.- Ոչ գրաւոր քուէարկութեան համանակ (դիամ - ղբուդ) թեր պատգամաւորները ոտքի են կանգնում, իսկ դէմ եւ ձեռնպահ պատգամաւորները նստած են մնում, հետեւաբար խնդրին անտեղ - նաեւ դիտողի համար հնարաւոր չէ զանազանել դէմ եւ ձեռնպահ պատգամաւորներին:

ՀԱՐՑ.- Այս պարագան չէ՞ք կարծում որ շփոթ եւ նոյնիսկ թիւրիմացութիւն յարուցանել է առաջացնել դիտողների եւ մասնաւոր այն տարրերի մօտ, որոնք գալիս են խորհրդարան պահանջելու, որ պատգամաւորները Պանի Սատրի դէմ քուէարկեն:

ՊԱՏ.- Անշուշտ խնդրին անծանօթ մարդկանց մօտ կարող է նման չփոթ առաջ գալ եւ հէնց այդ պատճառով էլ, անցեալ շաբաթ վաւերացուած յատուկ հաղորդարական կանոնադրքի մէջ յստակուած է, որ Պանի Սատրի պաշտօնազրկման քուէարկութիւնը պէտք է լինի բաց եւ գրաւոր: Այսինքն պատգամաւորները քուէատուփ պիտի գցեն իրենց այն քուէները, որոնց վրայ որ պատգրուած է նրանց անունները: Եւ այդ քուէները երեք գոյն ունին.-

Սպիտակը՝ թեր, կապոյտը՝ դէմ, Դեղինը՝ ձեռնպահ:

Ես դեղին քուէ եմ գցել եւ այդ մասին պիտի արդէն նրանք, որոնք չհաղորդուած են այդ պարագան գիտնալու:

ՀԱՐՑ.- Ինչո՞ւ դեղին քուէ:

ՊԱՏ.- Որովհետեւ ես յանձինս հիւսիսային իրանահայութեան, պահում եմ չեզոքութիւն, եւ աւելի ճիշդ գրական չեզոքութիւն՝ մի խնդրում, որը կարելի է համարել մէկ հատուածական վէճ: Ես կարծում եմ որ հայութիւնը նման խըն-դիրներում եւ վէճերում ճիշդ չէ որ կողմ լինի եւ այդպիսով վտանգի իր բարե-յաւութիւնը եւ ինչու չէ նաեւ ապահովութիւնը:

ՀԱՐՑ.- Ձեր ընթացքը չէ՞ք կարծում դժգոհութիւն առաջ բերի:

ՊԱՏ.- Ինչու չէ, մեծամասնութիւն կազմող պատգամաւորների ծայրայեղական թեւի մէջ դժգոհանք կայ ձեռնպահների նկատմամբ: Նրանք պահանջում եւ նոյնիսկ յայտարարում են թէ՝ մեզ հետ կամ մեր դէմ, եւ այդ բերումով էլ թերեւս, փոքրամասնական երկու պատգամաւորները ստորագրել են նախագահութեան դէմ տրուած պաշտօնագիրը: Սակայն իմ կարծիքով սա սկզբունքի հարց է եւ մեր համայնքի ապահովութեանն ու անվտանգութեանը վերաբերող խնդիր. հետեւաբար իմ անձիս դէմ յարուցուելիք հասանական դժգոհանքի պատճառով, ես ինձ իրաւունք չեմ տալիս վտանգել հայութեան ապահովութիւնը՝ գրգռուած որեւէ պայքարող կողմի դիմաց»:

———×———

Կացութիւնը միշտ ծանր է երկրին մէջ եւ զնդակահարութիւնները ալ իրենց թափը չեն կորնցներ: Առջի օր ալ ըսպանուած է Կիլանի գաւառի կառավարիչը՝ Մոհամէտ Անսարի, երբ կառքով իր գրասենեակը կ'երթար:

Միւս կողմէ, 23 ձախ ընդդիմադիր եւս զնդակահարուած են Թեհրանի Էվին բանտին մէջ, մինչ մարքսիստ Փէյքար կազմակերպութեան երեք անդամներ մեռած էին կռիւներու ընթացքին: Գրնդակահարուած են նաեւ բազմաթիւ ուրիշ անձեր, որոնց դէմ եղած ամբաստանութիւնը չնութենէն մինչեւ բռնաբարում կ'երկարի:

Երթալով կը հաստատուի, որ Պանի Սատր երկրին հիւսիսային կողմը կը դտնուի (իրանեան Քիւրտիստան), ուրկէ կրնայ դիմադրական չարժում մը վարել: Կը կարծուի, որ չահ չունի արտագաղթելու, արդէն Թուրքիան չատ «տաք» չէ դինքը ընդունելու համար իսկ Արեւմտեան Եւրոպան ալ, բոլորովին կը խզէ դինքը իր կողմնակիցներէն:

Վերջին օրերուն ալ սաստկացած են Իրանի եւ Իրաքի միջեւ կռիւները (ի դէպ կը մոռցուի որ այս 2 երկիրները պատերազմի մէջ են...) եւ ըստ կողմերու՝ թշնամին 300-էն 350 զինուոր կորնցուցած է չաբաթավերջին:

× Իրանեան իշխանութիւնները ամբաստանած են Մուճահետինի (իսլամական ճախ) անդամ ուսանող մը, որպէս հեղինակը եղեռնափորձին: Ներկայիս այդ երիտասարդը փախած է:

× Ֆրանսական ոստիկանական իշխանութիւնները հաղորդած են նախկին վարչապետ՝ Շափուր Պախթիարի, որ նոր մահափորձ մը կը պատրաստուի իրեն դէմ: Այդ առընչութեամբ Ներքին նախարարութիւնն ալ պաշտպանութեան յատուկ միջոցներ ձեռք առած է: Ենթական, ըստ Ֆիկարոյի չատ իրար անցած չէ եւ յայտարարած է թերթին աշխատակին. - «Երբեք այսքան լաւատես չեմ եղած: Երկրին ներքին դիմադրութիւնը օրէ օր աւելի լաւ կը կազմակերպուի: Բազմաթիւ մարդիկ, որոնք միամտօրէն կարծած էին որ իսլամական իրենք թէ յեղափոխութիւնը կրնար բան մը բերել Իրանի, հիմա հասկցան որ միայն քաոս եւ մարդասպանութիւններ կը բերէ: Այլեւս կարելի չէ հաշուհակիրոը կազմել այն խենթութեանց զոհ խեղճ երկիրս կ'ապրի երկու տարիէ: 2000 հոգի զնդակահարուած են եւ ասոր մէջ ոչ մի զնդակահարութիւնները կան, ոչ ալ համառօտ զնդակահարութիւնները գոհ կը կատարրեն յեղափոխութեան պահապանները»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ գործատիրութիւնը եւ սենտիքաները համաձայնութեան գետին մը գտան չաբաթական 39 ժամի չուրջ: Օրինքը կը քուէարկուի Ազգ. Ժողովին կողմէ, աշնան:

ԻՏԱԼԻԱ. կրկին չատ անճկոտ ժամեր կ'ապրի: Կարմիր Զոկատները ուզեցին հասկցնել թէ մամուլին պահած լռութիւնը իրենց նկատմամբ օգուտ չունի զի-նը իրենք զինաթափ ընելու համար, ոչ ալ րենք զինադադար յայտարարած կարծել: պէտք է զիրենք գլխատուած կարծել: Առջի օր, արդարեւ, Վենետիկի մօտ գտնուեցաւ «Կ. Զ.»ներու չորս պատանդներէն մէկուն դիակը գողցուած կառքի մը բնտուկին մէջ: Զեւը կը յիշեցնէ անչուշտ Ալմօ Մորոյի պարագան: Դեռ եւ րեք պատանդ ալ կայ Կարմիր Զոկատնեբու ձեռքը:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՕՏԱՐ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

———o———

Ճաճախ գրուած եւ խօսուած է այս հարցին մասին, քանի անիկա սուր բը-նոյթ ստացած է Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, նաեւ այլուր: Գերմանիա իր դուռները լայն բանալ սկսաւ օտար աշխատող ձեռքերուն առջեւ 1960-ական թուականներուն: Ճարտարարուեստը իր յառաջընթացին համար պէտք ունէր բանուորներու: Արդ, ներկայիս, երբ երկիրը անտեսական դժուարութեանց դէմ յանդիման կը գտնուի, օտարներուն ներկայութիւնը առնուազն անմարսելի կը նկատուի չատ - չատերու կողմէ:

Այս ուղղութեամբ երկու հիմնական կէտեր նկատի առնելու է: Առաջին՝ Արեւմտեան Գերմանիոյ բնակչութեան չուրջ 7 տոկոսը կը ներկայացնեն օտարականները, իրենց 4,5 միլիոն թիւով: Երկրորդ՝ վերջին տուեալներով անգործներուն թիւը 1·300·000-ի կը հասնի, պարզելով աշխատող բնակչութեան 5,6 տոկոսը: Իրաց այս վիճակին մէջ, մօտաւորապէս 2 միլիոն օտարականներ այլազան աշխատանքներ կը կատարեն: Կայ վերջապէս այլ կէտ մը, որ առաջին երկուքէն դուրս մնալով հանդերձ, աննկատելի պէտք չէ մնայ.- առժամեայ կերպով կամ հիմունքներով Գերմանիա ժամանած օտարականներուն մեծ մասը կ'ուզէ մնայուն կայք հաստատել հոն: Հոսկէ նաեւ ընկերային չատ լուրջ հարցի մը ծնունդը:

Պատկերը ամբողջացնելու համար անհրաժեշտ է հետեւեալ կէտերն ալ նկատի առնել: Նախ այն, որ չատ մը ճիւղեր անտեսութեան կամ գործատուներուն մէջ, ներկայիս, կը բանին չնորհիւ օտարականներուն: Անիկա կը նշանակէ, թէ այս վերջինները օգտակար, չբսելու համբ կենսական տարրերը կը ներկայացնեն, ընդունելով միաժամանակ, թէ կ'աշխատին երկրորդական, երրորդական կարգի աշխատանքներու վրայ: Արդէն բուն հարցը հոսկէ կը բխի, քանի Գերմանացիները կը մերժեն ընդունիլ այդ դասի աշխատանքները:

Կը հետեւի, ուրեմն, որ եթէ օտարականները մեկնին, Գերմանացիները չեն, որ պիտի փորձեն կամ ուզեն լրացնել այդ աշխատանքները: Օրինակ մը այս ուղղութեամբ.- Գերմանիոյ ածխահանք-ներու գլխաւոր կեդրոնին՝ Ռուրքօհլի մէջ օտարականները աշխատուժին 15 տոկոսը կը ներկայացնեն. միւս կողմէ սակայն, գրեթէ հարիւր առ հարիւրը կը պարզեն բազմաթիւ ածխահանքերու աշխատաւորներուն:

Ընկերային հարցերու պատասխանատուի մը կարծիքով, Գերմանիոյ մէջ ստեղծուելու վրայ է օտար բանուորական դասակարգ մը: Ասոնք աշխատաւորներուն զաւակներուն կամ յետնորդներուն մասին է: Նոյն պատասխանատուին համաձայն, տնտեսական դժուարութիւններուն կամ տաղնապներուն պարագային, առաջին տուժողները կ'ըլլան օտարահպատակ աշխատաւորները, ասոնց զաւակները, որոնց կրթական մակարդակը չատ ցած կը մնայ: Աչխատանքի կը կանչուին, երբ ասոնց անհրաժեշտութիւնը կը նկատուի, աշխատանքէն կ'արձակուին եւ անգործներ կը դառնան, երբ տնտեսական դժուարութիւններ հրապարակ կ'ելլեն: Եւ այս առաւել չափով, բաղդատմամբ բնիկներուն, այսինքն՝ բուն Գերմանացիներուն: Գարգ օրինակ մը. վերջին տուեալներով Դաշնակցային Գերմանիոյ աշխատող տարրին 5,6 տոկոսը անգործութեան մատնուած էր. այդ տոկոսին մէջ օտարականները կը ներկայացնէին 7,3 տոկոսը:

Ըսուեցաւ, թէ կարեւոր կէտերէն մէկն ալ օտարականներուն մնայուն կայք հաստատելու տրամադրութիւնն է: Վերջերս, Պերլինի մէջ կատարուած քըն-նութեան մը ընթացքին, 78 տոկոսը օտարականներուն ետ՝ իրենց երկիրները չվերադառնալու որոշումը կամ ձգտումը արտայայտեց: Մնաց որ դուրսէն ժամանածներուն մէկ կարեւոր մասը այսպէս կամ այնպէս արդէն մնայուն կրնայ նկատուիլ: Անցեալ Սեպտեմբերին կատարուած քննութեան մը համաձայն, Գերմանիոյ օտար բնակչութեան առնուազն 50 տոկոսը տասը տարիէն աւելի է, որ Գերմանիա կը գտնուի: Օտարական-ներէ բնակուած կէտեր ստեղծուած են Դաշնակցային Գերմանիոյ գրեթէ բոլոր գլխաւոր քաղաքներուն մէջ: Տոկոսը ոճիրներուն, յանցագործութիւններուն՝ դողութիւններէն մինչեւ արիւնալի կռիւներն ու բախումները, առաւել չափով չեշտուած են այս շրջագծերուն մէջ: Եւ, հետեւաբար, զարմանալի չէ Գերմանացիներուն արտայայտած դժգոհութիւնները:

Մամուլը եւ քաղաքական դէմքերը բողոքագիրներ կը ստանան նկատելի թիւով եւ անվերջ: Հիմնական հարցումը կը մնայ հետեւեալը.- մինչեւ ե՞րբ աշխատուժի աղբամանը պիտի մնանք:

Իշխանութիւններուն համար ուսման հարցն եւս մտահոգութիւն կը պատճառէ: Գերմանիոյ օտարականներուն մէկ չորրորդը 16 տարեկաններէն վար կը ներկայացնեն: Աւտաւովոր չէ տեսնել դըպրոցներ եւ դասարաններ, ուր օտարականները, - այլազան լեզուներով արտայայտուող, - մեծամասնութիւն կազմեն, 50-էն մինչեւ 70 տոկոս: Նկատուած է, թէ օտար աշակերտութեան 60 տոկոսը կը հեռանայ դպրոցէն առանց համապատասխան վկայական մը կամ մասնագիտութիւն մը ապահովելու: Ընկերային քնոյթի քննութիւն մը ցոյց կուտայ, թէ օտարականներուն զաւակները «միջնակարգ» դիրքի մէջ կը գտնուին, այսինքն՝ ո՛չ հարիւր առ հարիւր իրենց ծնողքին-ըուն բարքերն ու մշակոյթները կ'իւրացնեն, ո՛չ ալ կը չաղախուին տեղացի-ներուն հետ:

Ահա լուծման կարօտ հարցեր:

Թ. Ա. Թ.

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒԼԻՍ 1 - 2)

ԺԱՊԱՒԷՆ ՄԸ

ՅԱԿՈԲ ԳԻՒՐՋԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

Ֆրանսահայ քանդակագործ Յակոբ Գիւրջեանի (1881 - 1948) կեանքին ու գործին նուիրուած ժապաւէն մը պատրաստած են Երեւանի չարժարուեստագէտները, Մոսկուայի հեռատեսիլի համար: Օգտագործուած են ժամանակակիցներու յուշերը եւ դիւանական բամբիռ նիւթեր: Լեռնային Ղարաբաղ ծնած Յակոբ Գիւրջեան, երիտասարդ տարիքին ուսած նած է Փարիզ, ուր եւ մեռած է: Իրեն կը պատկանին Տոլստոյի, Գորկիի, Ռախմանինովի, Սարեանի դիմաքան-դակները: Իր գործերը ցուցադրուած են տասնեակ երկիրներու մէջ, մեծ քանդակագործներու աշխատանքներու կողքին: Իր մահէն ետք արուեստագէտին գործե-րը Հայաստան ղրկուեցան Յակոբ Առաքելեանի ջանքերով:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

Երեւանի մէջ լոյս տեսած է Լեռնային Ղարաբաղի պատմա – ճարտարապետական յուշարձանները խորագրուած հատորը: Հեղինակն է՝ Շահէն Մկրտչեան: Գիրքը խմբագրած են ճարտարապետ Վարազդատ Յարութիւնեան եւ բանասէր Բագրատ Ուլուբաբեան:

Գիրքին հրատարակութեան առթիւ զրահանական մը տեղի ունեցաւ Հայկ Խաչատրեան Գրական Թերք հաստատութեան մէջ: Առաւելաբար ներկայացուցած է բովանդակութիւնը, ինչ որ չհեկան է, քանի կը պատկերացնէ չրջանին հայկական դիմագիծը պատմական գետնի վրայ՝ յուշարձաններուն ընդարձակ թեան միջոցով:

Գրախօսը նախ իրաւունք մը հատատումը կատարած է ըսելով, թէ Ար – ցախի մէջ գոյութիւն ունին անհամար եկեղեցիներ, վանքեր, աղբիւր – յուշարձաններ, ջրաղացներ, աւերակ դարձած բնակավայրեր, բերդեր եւ, բնականա – բար, խաչքարեր: Հեղինակը ձեւով մը տեղեկատուութիւնը կատարած է չըր – ջանի 1160 պատմա – ճարտարապետական յուշարձաններուն:

Հեղինակին հետեւութեամբ գրախօսը նկատել տուած է, թէ Ղարաբաղի հայ – կական ճարտարապետութեան պակը կը կազմէ Գանձասարի վանքը: Ֆրանսացի Շարլ Տիլ, չատ ծանօթ մասնագէտ ճար – տարապետական հարցերու, դիտել տը – ւած է, թէ այս վանքը համաչխարհային գանձատունը մուտք գործած հայկական հինգ յուշարձաններէն երրորդը կը ներ – կայացնէ: Ուրիչ մը՝ Ա. Եակոբսոն, գայն համարած է հայ ճարտարապետութեան մարգարիտը: Այս վերջինը հետեւեալ հատատատումը կատարած է. – Գանձասա – րի վանքը ոչ միայն լինքնատիպ է եւ իր կատարելագործութեամբ լինքնուրոյն, այլեւ բացառիկ է իր տեսակին մէջ. մենք չենք կրնար ատոր նման այլ յուշարձան մը մատնանշել Հայաստանի հողին վրայ: Մասնագէտներուն կարծիքով ասիկա ԺԳ. դարու հայ ճարտարապետութեան տեսակ մը հանրագիտարանը կը պար – զէ:

Գանձասար, Թ. դարէն սկսեալ հանդի – սացած է քաղաքական եւ հոգեւոր հատ – քատեղի մը Արցախի եւ շրջակայքի հայ – կական գաւառներուն համար: Վանքին դեռ կանգուն եկեղեցին սկսած է չինուիլ 1216–ին, վերջ գտնելով 1238–ին: Եկե – ղեցին հմայքը, ինչպէս դիտել տուած է հեղինակը, 16 զոյգ զարդասիւներ ունե – ցող գմբէթակիր թմբուկն է: Զարդասիւ – ներէն իւրաքանչիւրը գլուխ – գործոց մըն է: Ղարաբաղցի ճարտարապետը հիւ – սած է աստղերու, ծաղիկներու եւ ժան – եակներու չղթաներու նրբակերտ քան – դակներ: Եկեղեցին գաւիթը Հասան – Ջալալեան տոհմին դամբարանը հանդի – սացած է:

Արցախ – Ղարաբաղի տեղանուններն ու կառոյցները պահած են իրենց գուտ հայկական դիմագիծը: Գրախօսողը հե – դինակին դիրքէն քաղելով արձանագրած է անունները. այսպէս՝ Կօչիկ անապատ, Հաւապատուկ վանք, Վաճառ գիւղաքա – ղաք, Հնձան եկեղեցի, Կաչաղակաբերդ, Արա – աղբիւր, Հաւքախազաց, Մայրա – քաղաք եկեղեցի, Ազոխ (գրաբարի մէջ՝ խակ խաղող), Գրիգոր Նարեկացի եկե – ղեցի, Ցորաբերդ, Ճարտար, Սոս, Հա – ցի, Քերթ, Հարաւ, Մարտակերտ, Թա – լիշ եւայլն.: «Վաղնջական ժամանակնե – րից մեզ հասած այդ անունները հայերէ – նի, հայկական տեղագրութեան, հայ պատմութեան ու մշակոյթի իւրովի պա – հոց են»:

Գրախօսը յիշեցնելէ ետք, թէ խաչքա – րերը բացառապէս հայկական դիմագիծ ունին, աւելցուցած է՝ Ղարաբաղի բոլոր անկիւններուն ալ կան խաչքարեր: Ասոնք թանգարանի նմոյշներ են: Քաղելով դիր – քէն արձանագրած է Կօչիկ անապատին չուրջ քան խաչքարերը, որոնց վրայ պատկերացուած են հայ հեծեալ, ձիաւոր զինուորներ, իրենց համազգեստներով եւ զրահներով: Ասոնք անտիպարինելի ազ – բիւրներ են ուսումնասիրելու համար միջնադարեան զինուորական հանդեր – ձանքները: Ղարաբաղի խաչքարերը ար – ժէքաւոր տուեալներ կը հայթայթեն նոյնպէս միջնադարեան հայկական նուա – գարաններուն, երաժիշտներուն մասին: Բոլորն ալ իրենց ոճով յար եւ նման են Հայաստանի այլ չրջաններու խաչքարե – րուն: Այս մասին Բագրատ Ուլուբաբեան հետեւեալը գրած է. – Խաչէնի մշակոյ – թը չի կարելի պատկերացնել հայկական ընդհանուր կեանքից մէկուսի: Այն հա – ւասր Հայութեան մշակոյթի մի օղակն էր, հետեւապէս սնունդ էր առնում նրա բազմադարեան աւանդներից եւ իր ը – պաստն էր բերում համազգային մշակոյ – թի գանձարանին»:

Գիրքին քաղելով Հ. Յակատրեան ապա անդրադարձած է Ղարաբաղի եօթը հրա – չալիքներէն, – սահմանումը հեղինակինն է, – Տրտու (Թարթառ) գետահովիտին կառուցուած Դադի կամ Խուժա վանքին: Այս ինքնատիպ կառոյցին հիմերը գրուած են ԺԱ. դարուն: Ցետագային կառուց – ուած է վանական նոր համալիրը՝ նկատ – ուած հայկ. ճարտարապետութեան ըս – քանչելի կոթողներէն մէկը: Երկրաբան Ա.պիխի հատատատումով աննկարագրելի դեղեցկութիւն մը ունի: Վանքը օժտուած է նաեւ գործատունով, դրատունով հնձանով, ձիթհանով, սրբատունով, միաբաններուն սահմանուած խուցերով եւայլն:

*Աչխարհի մեծագոյն քարանձաւներէն մէկը կը գտնուի Ազոխ գիւղին մօտ, Հադրութի չրջան: Հնադարեան այդ լա – բիւրինթոսը հանդիսացած է բնակավայր նախամարդուն համար: Ունի վեց սրահ՝ ամէնէն մեծը երեք հազար քառակուսի մեթր տարածութեամբ: Քարանձաւին մէջ յայտնաբերուած են երեք հարիւր հազար տարուան հնութիւն ունեցող քա – րէ գործիքներ եւ ոսկորներ: Այս վեր – ջին գործիքները պատկանած են այժմ անհետացած տեսակներու, կենդանինե – րու: Գիտնականները հոն գտած են նաեւ մեզմէ 50 – 100·000 տարի առաջ ապրած Նէանտերթալեան՝ Մուստէրեան մարդու մը ներքին ծնօտը, որ իր մեծութեամբ եւ ակռաներուն դասաւորումով կը տար – բերի ժամանակակից մարդուն ծնօտէն: Մինչեւ այս ծնօտին յայտնաբերումը, ինչպէս գրած է գրախօսը հիմնուելով դիրքին տուեալներուն վրայ, նախամար – դու մնացորդները գտնուած են չորս վայ – րու մնացորդներ գտնուած են չորս վայ – ր

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐԱՆ

ՎԱՀԱԳՆ ՏԱՐԱԿԱՆ

Ծնվել է 1919 թ. Ավարտել է Երևանի Ա. Ծ. Ստեփանյանի անվան 1-ին միջնակարգ դպրոցը 1936 թ. Ներկայումս Մատենադարանի գրականության բաժնի վարիչն է։ Հրատարակել է «Ոսկեդար» (1957 թ.), «Ծաղկած նուռ» (1958 թ.), «Ոսկե ճյուղ» (1959 թ.) և «Ոսկե ծիրան» (1960 թ.) ժողովածուները։

ՀՐԱՇԱԼԻ ՄԱՐԴԸ

Ես ծնվել եմ Ղարաբաղի Ջրաբերդ գավառի Ղարաշեն գյուղում։ Հայրս՝ Ավետիսը, ինձ ծնելուց հետո ընդամենը երեք տարի ապրեց։ Ես նրա դեմքը չեմ հիշում։ Մայրս՝ Մարիամը, ինձ մեծացրեց, դաստիարակեց, ուսում տվեց։ Նա ինձ համար ամեն ինչ էր։ Ես նրա միակ զավակն էի։ Մայրս ինձ ասում էր՝ Հրաշալի։ Ես էլ նրան ասում էի՝ մայրիկ։

Մայրս ինձ ասում էր՝ Հրաշալի,

ՊՐԻՍԼԻ. – Տիկին Հելէն Պարսամեան – եան, Տէր եւ Տիկին Սթէֆան Վըրհիւլպ – Պարսամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պէնը Վան Լուի – Պարսամեան եւ զաւակները, Պ. Ֆիլիբ Պարսամեան, Օր. Իզապէլ Պարսամեան, Տէր եւ Տիկին Ժան – Փիէռ Պարսամեան, Տէր եւ Տիկին Ա– մէն Ստեփանեան, Պր. Ֆրէտէրիք Պար – սամեան ,Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Պար– սամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անուշ Պարսամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լուսար Սիրաքեան եւ զաւակ– ները, Տէր եւ Տիկին Ժան Սիրաքեան խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սի– րելի ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր, եղ – բօր, հօրեղբօր եւ քեռայրին՝

ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻ

Նախագահ

Պելժիոյ Հայկ. Հիմնադրութեան փոխ – նախագահ

Պելժիոյ գաղութային վարչութեան

անակնկալ մահը որ պատահեցաւ Յուլիս 4–ին, 61 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Յուլիս 8, ժամը 11–ին, Անկլիզան Մայր – տաճարին մէջ, ուր Քափիթէն Քրէսփէլ 29, Պրիւհէլ, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Անվերսի գե – րեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

ՍԷՆ–ՄՕՐԻՍ. – Այրի Տիկին Ծաղիկ Գամ– պէրեան, Տէր եւ Տիկին Տօնիկ Գամպէր– եան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վար– դեվառ Գամպէրեան, Տէր եւ Տիկին Վա– րուժան Գամպէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գամպէրեան եւ զա – ւակները, Տէր եւ Տիկին Սիամի եւ զա– ւակը, Տէր եւ Տիկին Ալէն Պրոնինկ, Տէր եւ Տիկին Դանիէլ Գամպէրեան եւ զաւա– կը, Այրի Տիկին Մարթա Թուֆէնքճեան, Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Թուֆէնքճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շահվէր– սեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Աբրահամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Խոճեան եւ զա– ւակները, սրտի խոր կսկիծով կը ծանու– ցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, աներ – ձագին եւ ազգականին՝

ԿԱՐՊԻՍ ԳԱՄՊԷՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 3–ին, 80 տարեկանին ՍԷՆ – Մօրիս տը Պէնօ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Երկուշաբթի, Յուլիս 6, կէսօրէ առաջ ժա– մը 3–ին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ տեղ– ւոյն գերեզմանատան մէջ:

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. – Ֆրանսահայ Մշակութա – յին Միութեան Մարսէյլի Շրջ. Վար – չութիւնը այս տարի ևս կազմակերպած է իր սովորական ծովագնացութիւնը, դէպի

ILES - EMBIEZ

Սոյն ծովագնացութիւնը տեղի կ'ունե– նայ Յուլիս 26–ին, ամբողջ օրը:

Մեկնում՝ Մարսէյլէն, առաւօտեան ժամը 8–ին, հանգստաւէտ օթոքառով եւ շարունակութիւնը նաւով, անցընելու հա– մար հայկական օր մը այս գեղեցիկ կըղ– զիին վրայ. յայտնի ճաշարանի ընտրեալ ճաշէն յետոյ՝ հաճելի խաղեր ու ծովային լողանք:

Մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի՝ արձանագրուիլ մինչեւ Յուլիս 22, ներ– կայանալով կամ հեռաձայնելով Միու – թեան քարտուղար՝ Պր. Ալիքսանեանի, Սէն – Ժիւլիէնի մէջ:

Հեռաձայն.– 93. 04. 90

Երթուդարձ եւ ճաշ.– 120 Ֆ.:

CENTRE CULTUREL

ST. MESROB

10 bis, Rue Thouin - 75005 PARIS

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄՇ. ԿԵԴՐՈՆ

Հայերէնի դասընթացները կը շա– րունակուին երեքշաբթի օրերը, ժամը 20 – 21.30, սահմանուած չա– փահաս սկսնակներու:

×

Թատերական արուեստի վերապահ– ուած օրը փոխուած է եւ ասկէ յետ՝ հաւաքոյթները կը կատարուին Չորեք– շաբթի օրերը, ժամը 20.30–ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.– Կապոյտ Ափէի Լիոնի մասնա– ճիւղի Պարահանդէսը՝ Նոյեմբեր 7–ին, Casino Charbonnière.

SEVAN VOYAGES

ANNONCE

L'OUVERTURE D'UN VOL DIRECT

LYON - BEYROUTH

DEPART TOUS LES SAMEDIS —

RETOUR TOUS LES SAMEDIS

Pour tous Renseignements:

Varoujan SARKISSIAN

SEVAN VOYAGES

48. Cours de la Liberté 69003 - LYON

Téléphone: (7) 860. 13. 66

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի օր, Յուլիս 9–ին, Տօն է Սրբոց Թարգմանչացն Մեծաց՝ Սահակայ եւ Մեսրոպայ:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին Պատարագ կը մատուցուի:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համահայրենակցական Միութեան Սէն թ'Անթուանի մասնաճիւղին դաշտա– հանդէսը՝ Յուլիս 12–ին, Ֆոպրըկուլի դղեակը, Մարսէյլի հանրակառքի ընկե– րութեան դաշտը: Շամփուրով խորոված, ճոխ պիւֆէ:

Նուագախումբ ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ

HISTOIRE DE L'ACTUALITE..... — .....ACTUALITE DE L'HISTOIRE

VIENT DE PARAITRE:

Justicier du Génocide Arménien

Le Procès de TEHLIRIAN

Traduction: Marcus FISCH

Préface: Ara KRIKORIAN Postface: CDCA

Publié aux Editions DIASPORAS

« *Dans une rue de Berlin, le 15 Mars 1921, un jeune Arménien abat l'ancien ministre de l'Intérieur Jeune-Turc et grand Vizir de l'Empire Ottoman, TALAAT.*

« *A la police allemande, Tehlirian déclare:- Oui, je suis venu à Berlin pour le tuer - Comme 1.500.000 Arméniens, toute sa famille a péri au cours du 1er génocide du XXe siècle, conçu, organisé et exécuté sous la responsabilité de Talaat.*

« *Trois mois plus tard, la Cour criminelle le déclare non coupable!.*

« *La justice a tranché. Le Procès de Tehlirian est devenu le Procès de Talaat. et celui de la Turquie* ».

Dans ce livre, vous trouverez notamment:

— *La traduction intégrale de cet extraordinaire PROCES de BERLIN.*

— *Des documents inédits et des notes explicatives.*

— *Les principaux extraits du PROCES des UNIONISTES.*

306 pages, avec illustration et cartes — Format 15,5 x 24

Couverture pélliculée — Prix environ 65 F.

En vente chez votre libraire habituel, ainsi qu'auprès du CDCA et des Maisons de la Culture Arménienne

Imprimé sur les presses du Journal «Ha ratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Քամբանեը Ֆրէզի Սուրբ Կարապետ եկեղեցւոյ վարչութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած միօրեայ զոյգ դպրոցներու ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ Յուլիս 11, ժամը 16–ին եկեղեցւոյ կից վազդէն Ա. սրա – հին մէջ: Աչակերտներու կողմէ երգ, պար եւ արտասանութիւն զեկավարու – թեամբ՝ ուսուցչուհի երջկին Գոհարիկ Քէչիչեանի:

Ճոխ սեղան եւ զովացուցիչներ կը հը – րամցուին բոլորին, Տիկնանց Միութեան կողմէ:

Ծնողքներէն կը խնդրուի խուռներամ ներկայ գտնուիլ, քաջալերելու եւ վայե – լելու համար իրենց զաւակներուն յա – ռաջդիմութիւնները:

ՁԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ Ս. ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՏՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԿԵԴՐՈՆԸ

Կազմակերպած է բացառիկ ճաշ – պարահանդէս մը, Յուլիս 11, Շաբաթ դիշեր, ժամը 21–ին, Փիսին տը Լիւմինիի չքեղ հաստատութեան մէջ: Ընտիր ըս – պասարկութիւն եւ հայկական մթնոլորտ: Հասոյթը ամբողջութեամբ կը յատկա – ցուի՝ հայերէնի դպրոցի գոյատեւման:

Տոմսերու համար դիմել այժմէն, հե– տեւեալ հասցէներուն.–Հ.Բ.Ը.Մ.ի Մար– սէյլի գրասենեակը, հեռաձայն 37.75.97 եւ Մայր եկեղեցւոյ գրասենեակը, հե – ռաձայն՝ 77.84.70: Ինչպէս նաեւ՝ Դպը– րոցի պատասխանատուներու մօտ:

Organisé par La J. A. F.

SEJOUR TOURISTIQUE EN

ARMÉNIE

du 8 au 29 AOUT 1981 - Prix; 3.900 F.

21 JOURS, DONT 17 EN ARMENIE

Séjour: 8 Août arrivée à MOSCOU — 10 Août départ pour EREVAN

27 Août départ pour LENINGRAD — 29 Août retour à PARIS

Réservé aux jeunes de 18 à 35 ans - Date limite d'inscription 8 Juillet

RENSEIGNEMENTS et DEMANDES D'INSCRIPTION:

Dans tous les secteurs de la J. A. F.

— *PARIS:* 6, Cité Wauxhall - 75010 Paris - Tél.: 208. 76. 49

(Mardi et Jeudi soir, de 20 h. à 22 h.)

— *LYON:* 295, Rue Boileau -69003 Lyon.

— *MARSEILLE.* 65, Allées Léon-Gambetta, 13001 Marseille; Tél.: 08.10.38

Par courrier uniquement: Mme.YAZIDJIAN; 29, Av. Pasteur, 93100 Montreuil

MEETING D'INFORMATION ET DEBAT

Pour MARDIROS JAMGOTCIAN Combattant de la Cause Arménienne détenu en Suisse, depuis le 9 Juin

Jeudi, 9 Juillet, à 20 h. 30

à l'A.G.E.C.A.

177, Rue de Charonne; Paris 11e

Métro: Alexandre Dumas

COMITE DU SOUTIEN AUX PRISONNIERS POLITIQUES ARMENIENS

L'OFFICE NATIONAL DE LA CULTURE ET DES TRADITIONS ARMENIENNES

Présidents d'Honneur:

Monsieur ALAIN POHER

(Président du Sénat)

S.E. Mgr. JEAN RUPP (Arhevêque)

Organise

Un 3e PELERINAGE en Roumanie aux Monuments et aux Eglises Arméniennes

(du XIVe au XIXe siècle)

DU 6 AU 20 AOUT

Animé par:GERARD STEPHANESCO

et

Un PELERINAGE en Bulgarie, aux Eglises et Communautés Arméniennes de Bulgarie

DU 28 AOUT AU 11 SEPTEMBRE

Renseignements et documentation:

Tél.: 734. 61. 41 (*le matin*)

Office National de la Culture et des Traditions Arméniennes

16, *Rue José - Maria de Heredia*

75007 - *PARIS*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայ Ուսանողներու եւ Երիտասարդ – ներու Միութիւնը կը փնտռէ տրամադը– բելի վայր մը, իր հերթական հանդի – պումներուն, մշակութային ձեռնարկն – րուն եւ գործունէութեանց համար:

Հեռաձայնել ամէն օր (բացի՝ Շաբաթ եւ Կիրակի) Պ. Ֆիլիփէ.– 981. 65. 17

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Կոմիտաս Փողոց, 4

1981 / 82 Տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են: Հեռաձայնել.–

– Տիկին ԳԱՐԱՃԵԱՆ 375. 27. 89

– Տիկին ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ 376. 68. 19

Collège Arménien Samuel-Moorat

Les Inscriptions pour l'Année Scolaire 1981 — 1982 sont ouvertes.

A.- Le Collège admet des élèves arméniens EXTERNES et INTERNES, GARCONS et FILLES à partir de 6 ans

B.- Le Collège dispense les cours depuis les classes élèmentaires jusqu'à la classe terminale du baccalauréat, section A. B. C. D.

C.- L'Internat est réservé aux garçons

D.- *Un service d'auto-car est assuré pour les transports aller - retour des élèves externes.*

E.- *Il a été décidé que des conditions spéciales de tarifs scolaires seront prévues pour tout élève MERITANT, lors de son inscription.*

F.- *L'ouverture d'une section relative à un NOUVEAU JARDIN D'ENFANTS est prévue.*

Les parents s'y intéressant sont invités à se mettre d'urgence en rapport avec la Direction du Collège.

26, *Rue Troyon* - 92310 *SEVRES*

Tél.: 534. 68. 28

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
9
JEUDI
9 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 160 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 350 Ֆ. - Հատ՝ 2 Ֆ. 50

56րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.947
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
56e ANNÉE — No 14.947

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻԶԱՊԼ ՓԵՌՈՆ հինգ տարուան բանտարկութենէ ետք, ազատ արձակուեցաւ առջի օր: Նախկին պարուհի, ամուսնացած էր Արժանթինի նախագահ Խուան Փեռոնի հետ, եւս Փեռոնի մահէն ետք: Սպանական ոսկեզօծ աքսորէ մը ետք, Փեռոն վերընտրուած էր 1973–ին, ինք ալ զարճած՝ փոխ – նախագահուհի, ապա մերժեց հրաժարիլ ամուսնոյն մահէն (1974) ետք եւ նոյնիսկ երբ երկիրը սբնանկութեան կ'երթար բայց ի վերջոյ զինուորականները չկրցան որ մինչեւ վայրը մնայ եւ իշխանութիւնը ձեռք առին 1976–ին, Իզապէլ Փեռոնն ալ հրկողութեան տակ առնելով:

«ԱՐԵՒԱՑԻՆ ՕԴԱՆԱՒ» մը, առաջինը Մանչը անցաւ առջի օր: Փարիզի մօտէն մեկնելով 9·28–ին, Քենթ իյալ 14·53–ին, իրրեւ միակ «վառելանիւթ» գործածե – լով՝ արեւը: Ասիկա խորագրել կուտայ Վիպերասիոնի Զորեքշաբթի առաւս՝ Իկարի վրէժը: Ծանօթ է որ Դետալոսի որդին՝ Իկար հօրը հետ փորձեց փախիլ Քրետէի լաբիւրինթոսէն թեւերով որոնց փետուրները մեղրամոմով փակցուած էին իրենց ուսերուն: Բայց շատ վեր արձրացած էր երկնքին մէջ եւ արեւին ջերմութիւնը այրած ըլլալով թեւերը, Իկար ծովը ինկաւ: Զորեքշաբթի օր, ութսն Սոլառ Նալէնները, արեւային ուժանիւթով թռչող առաջին օդանաւը յաջողութեամբ կատարեց իր պաշտօնը, որպէս օդաչու ունենալով քալիֆորնիացի Պէֆը Փթաչէք: Պարզ է որ արագութիւնը նոյնը չէր, քանի որ ժամական 60 քիլոմեթր էր միայն:

ՊԱՊ նշանակեց կարդինալ Վիչինակիի յաջորդը յանձին՝ գերպ. Կլեմիի, 52 տարեկան, որ ամէնէն հաւատարիմ աջակիրներէն նկատուած է կարդինալ Վիչինակիի:

ՄՈՍԿՈՒԱ, ինչպէս կ'ակնկալուէր, բացարձակապէս մերժեց Եւրոպայի Հաստատակեցութեան առաջարկը՝ մի – ջազգային ժողովի մը Աֆղանիստանի մասին:

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ հազարաւոր բանուորներ ցոյց կատարեցին Կարմիր Զոկատներուն դէմ մինչ սենոհքանները կը պահանջեն կառավարութենէն որ նախապատուութիւն տրուի հակահաբեկչական պայքարին: Վենետիկի բանուորական ցոյցը կը բացուէր հսկայ պաստառներով, ուր կարելի էր կարդալ՝ «Կարմիր Զոկատներու նպատակները սպաննեցին Թալքէօնու»:

ԼԵՀԱՍՏԱՆի մէջ մթնոլորտը կրկին ձգտած է որովհետեւ տոֆէէները ոչնչեցին անակնկալ գործադուլի չար – տամ մը: 40 հազար է ատոնց թիւը եւ սիկա պատճառ է որ ամէն ինչ խնդրոյ առարկայ դառնայ:

ԼԻՎԸՐՓՈՒԼի մէջ բախումները չէն դադրած, սկսելէն երեք օր ետք: 75 հոգի ձերբակալուած է:

ՄԱՐՈՒԲի մէջ չուրջ 350 հոգի դատուեր են, ջազպլանքայի Յունիս 26–ի միջադէպերու իրրեւ հետեւանք: Կարգ մը պատիժներ մինչեւ 10 տարուան բանտարկութեան հասած են:

ՊՈԼԻՍ «ապաստանած» խորհրդային պարուհին՝ կալինա Յուրչինա, գտնուեցաւ ամերիկեան հիւպատոսարանը: Թուրքիայէն Ամերիկա պիտի անցնի, քաղաքական ապաստան ուզած ըլլալով Ուաշինկթընէն:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷ ԻՐ ՀԱՐՑԵՐՈՎ

Հար. Ափրիկէի Հանրապետութեան դրացի երկիրները ժամանակ առ ժամանակ զէնքի մը դէմ յանդիման կը գտնուին: Հանրապետութեան ցեղային խարականութեան քաղաքականութիւնը դատապարտելով, կը պահանջեն, որ Ազգաժողովը տնտեսական պատժամիջոցներ ձեռք առնէ Փրեթորիայի դէմ: Միւս կողմէ, սակայն, լռելեայն կը դիտակցին, թէ նման որոշումի մը պարագային, առաւելապոյն տուժողները իրենք պիտի ըլլան: Որովհետեւ տնտեսական գետնի վրայ մեծ չափով կախում ունին իրենց հարուստ եւ զօրաւոր դրացիէն:

Պատկերը ցայտուն դարձնելու համար, ահա քանի մը տուեալներ:

Զիմպապվէի արտածումներուն չուրջ 95 տոկոսը կը կատարուի Հար. Ափրիկեան երկաթուղիին ցանցով եւ նաւահանգիստներով: Նոյն պատկերը նաեւ նէ – րածումներուն մարզէն ներս: Այսպէս քարիւղը կ'ապահովուի չնորհիւ Հար. Ափրիկէի: Երկրին հեռա – կապին դիծը կ'օգտագործէ Եոհանեսպուրկի համապատասխան կեդրոնը:

Մոզամպիք: Հար. Ափրիկեան մասնագէտները կը յանձնաձեն երկրին նաւահանգիստները եւ կ'օժանդակեն երկաթուղիին ցանցին բարւոք պահպանումին, դործունէութեան: Զրելեկտրուժի մեծ քանակութիւն մը Մոզամպիքէն Հար. Ափրիկէ կ'երթայ, իսկ այս վերջինը, իր կարգին, երկրին մեծագոյն քաղաքին՝ Մափութոյի ելեկտրուժը կը հայթայթէ: Փրեթորիա կ'ապահովէ Մոզամպիքի արտածումին 20 տոկոսը: Անդին, չուրջ 35·000 Մոզամպիքցիներ կ'աշխատին Հար. Ափրիկէի հանքերը:

Հար. Ափրիկէ ամբողջովին կ'ապահովէ Զամպիայի անհրաժեշտ հացահատիկը: Անոր երկաթուղիներն ու նաւահանգիստներն են, որ կը փոխադրեն երկրին հանքային թիւ մէկ հարստութիւնը՝ պղինձը: Գործատուները կը հայթայթեն ճարտարարուեստի ապրանքներ, արտադրութիւններ, ինչպէս նաեւ հագուստեղէն:

Մալաուի չի ծածկեր իր սերտ կապը Փրեթորիայի հետ: Զեւով մը տնտեսական – առեւտրական գործակիցը կը մը – նայ: Հացահատիկէն մինչեւ գինին, մեքենաները եւ այլն, բոլորն ալ ձեռք կը ձգէ հարաւային Ափրիկէէ: Հանքագործները Մալաուիէն ոսկեհան – քերու մէջ կ'աշխատին երբենց երկրին ապահովելով այնքան կենսական տարադրամը: Հար. ափրիկեան մասնագէտները կարեւոր դերքեր կը գրաւեն Մալաուիի կառավարութեան մէջ:

Թանզանի, որուն նախագահը Նիէրէրը դաղափարախօսական առաջնորդը կը նկատուի ցեղային խարականութեան դէմ մղուած պայքարին, Հար. Ափրիկէի հետ գործակցաբար՝ Օփէնհայմըր – Տը Պիրզ ընկերութեան ճամբով, ադամանդի հանքեր կ'օգտագործէ:

Զայիր իր արտադրած պղինձին 60 տոկոսը, իսկ իր ներածումներուն դրեթէ բացարձակ մեծամասնութիւնը կ'ապահովէ չնորհիւ Հար. Ափրիկէի փոխադրական դիծերուն:

Փրեթորիայի համաձայն, Հար. Ափրիկեան կապեր հաստատած է երկիր տնտեսական 53 երկիրներէն 46–ին մեւ ափրիկեան երկիրներէն 46–ին հետ: Եւ այս թիւը օր աւուր կ'ընդլայնի: Հար. Ափրիկէի արտածումներուն տարողութիւնը 50 տոկոսի յաւելում կ'արձանագրեն 1979–էն 1980–ի միջեւ, 959 միլիոն տոլարէն բարձրանալով չուրջ 1,5 միլիառ տոլարի: Գալով ներածում – ներուն, միշտ մեւ ափրիկեան երկիրներէն, 333 միլիոնէն 364 միլիոնի կը բարձրանայ նոյն ժամանակամիջոցին:

Իրաց այս վիճակին պարզ բնորոշումը կը կատարէ արեւմտեան դէտ մը ըսե – լով.– Հար.Ափրիկէ բոլորին կոկորդը սեղմած է: Մենք անոր պատանդներն ենք, կ'աւելցնէ պետական դէմք մը, սևամորթ: Այս կապերը, զուտ տնտեսական գետնի վրայ, տրամաբանական կը մնան: Հար. Ափրիկէի մերձ սեւ երկիրները չունին հարկ եղած տնտեսական կառոյցը՝ յարկ եղած թեթնիք միջոցներով: Հետեւաբար, բարդ հանգոյց մը ստեղծուած է ատոնց եւ Հար. Ափրիկէի միջեւ: Եւ այս վերջինը կրնայ անհրաժեշտ ճնշումները բանեցնել՝ կազմալուծելով այս կամ այն երկրին տնտեսութիւնը:

Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, ցեղային խորականութեան քաղաքականութեան իսկ կիրարկումով, Հար. Ափրիկէ միշտ կը դատապարտուի հրապարակային կը դատապարտուի հրապարակաւ: Տնտեսութիւն, քաղաքականութիւն: Մէկ կողմէ անհրաժեշտ կերպով նկատի առնել տեղական շահերը, իսկ միւս կողմէ հակադարձ դիրք բռնել Փրեթորիոյ դէմ:

(Յուլիս 2, «ԱԶԴԱԿ»)

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՄԱՏԷՄ, ՇԷյԽ ՇԱՄՍԷՏԻՆԻ և ԱՍԱՏԻ

Հայ երեսփոխանական պլոքի ներկայացուցիչ ընկեր Տօքթ. Մելքոն Էպլիղաթեան եւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան Լիբանանի կեդրոնական կոմիտէի ընկեր ներկայացուցիչը այցելութիւններ տուին զրօսաշրջիկութեան Նախարար Մարուան Համատէի, չիի փոխ համայնքապետ շէյխ Մոհամէտ Մեհտէ Շամսէտտինի եւ Խորհրդարանի նախագահ Քամէլ Ասաատի:

Նախարար Համատէի հետ խորհրդակցութիւնները ընդգրկեցին երկրին այժմու կացութիւնն ու մասնաւորաբար, Զահլէի տագնապին լուծման իրրեւ արդիւնք ըստեղծուած նոր մթնոլորտը:

Շէյխ Շամսէտտինի եւ խորհրդարանի նախագահին հետ խորհրդակցութիւնները նոյնպէս ընդգրկեցին երկրին այժմու իրադարձութիւնն ու յատկապէս՝ հրաւի տագնապին հոլովոյթը:

(Յուլիս 2, «ԱԶԴԱԿ»)

RUE COPERNIC ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԵՏՔԸ...

Ծանօթ է որ անցեալին Ֆիկառոյի «լաւատեղեակ» աշխատակիցը ռիւ Կոպերնիկի սինակոկին դէմ եղեռնափորձին պատասխանատուութեան մէջ գտած էր նաեւ հայկ. հետք մը, այն պատճառով որ ռումբը յարեւնման է եղեր Արա Ենիդոմչեանի ձեռքը պայթած ռումբին (Ժընեւ): Աւենին բաւական բազոքներ ղրկուած էին Ժան – Շառլ Ռեքթ մինչ վերջերս Քոք-խոխէեն տը Փարի սպանական հետք մը գտած էր: Զորեքշաբթի օր երկար յօդուածի մը մէջ, կը յիշուի թէ ոստիկանական քննութիւնը զանազան ուղղութիւններ առած էր՝ Լիբիա, Պաղեստինցիները, Հարաւ. – Եմէն, Հայերը...: Ժերար Լըքլէր պարզ յիշատա – կոմը կ'ընէ զանազան «ենթադրութիւն – ներուն» ու կրկին կը խօսուի սպանական հետքի վրայ (Քոք-խոխէեն, Յուլիս 8)

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՔԱՏՈՒԹ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒԼԻՍ 1 – 2)

ԱՐՀԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ

Մօտ 32 հազար երիտասարդներ չրջան – նաւարտ եղած են Հայաստանի արհես – տագիտական ուսումնարաններէ եւ աչխատանքի անցած զանազան քաղաքներ – րու եւ գիւղերու գործատուներու մէջ: Մասնագիտական 101 ուսումնական հաստատութիւններու մէջ յատուկ ուչադրութիւն կը դարձուի ապագայի ճիւղերու համար վարիչներ պատրաստելու գործին, ինչպէս՝ էլեկտրոնիք, սարքաչինութիւն, ելեկտրական արուեստագիտութիւն, առանց մոռնալու նաեւ ժողովրդական հին արհեստները: Մօտ 200 մասնագիտութիւններու ապագայ աչխատաւորներու տրամադրութեան տակ դրուած են արդիական աչխատանոցներ ու տարբրաւծարաններ, արհեստանոցներ: Անցեալ հնգամեակին ուսումնական հաստատութիւնները տուած են աւելի քան 140 հազար չրջանաւարտներ:

×

ԿՕՇԻԿԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի նիւթական մչակոյթի հին յուչարձաններէն է Արագածի ստորոտը գտնուող «Սատանայ դարը», ուր հնա – դէտներու յայտնաբերած քարէ դործիք – ները կը վկայեն, որ անոնցմէ օգտուած են սպանուած կենդանիի մորթին քերթելու եւ զայն վերամչակելու համար: Մանադէտներու կարծիքով այդ ժամանակ երեւցած է առաջին կօչիկը: Թէ ի՞նչ ձեւ ունեցած է ան, դժբախտաբար, նը – մոյշներ չեն հասած մեզի: Այդ բանը ըրին աւելի ուչ ... բրուտագործները: Անոնք սափորներուն մաչիկի ձեւ կուտային: Հնախոյզներու յայտնաբերած խեցգ սափորները իրենց կառուցուածքով կը նմանին ժամանակակից նորաձեւ կօչիկին: «Մասիս» կօչիկի գործատան գլխաւոր պատասխանատուներէն Արշալոյս Ամրազանեան մեծ դեր կը կատարէ ազգային ոճով կօչիկի տեսակներ պատրաստելու ուղղութեամբ: Ան գրած է նաեւ «Հին Հայաստանի կօչիկը» խորագրով դիրք մը, որ հնադարեան ազգային արհեստի ինքնատիպ հանրագիտարան մըն է. արհեստ՝ որուն ուղղակի ժառանգորդն է «Մասիս» գործատունը: Ան ծանօթ է կօչիկի պատմութեան: Օրինակ, առանձ կօչիկներու կրունկներու յառաջացման պատմութիւնը: Կը պարզուի, որ առիկա կը պարտինք հնադարեան թատրոնի այն դերասաններուն, որոնք աստուածներու եւ հոգեւորականներու դերեր կը խաղային: Հարցը այն է՝ որ անոնք պէտք չէ նոյն հարթութեան վրայ կանդնած ըլլային հասարակ մարդոց դերը կատարողներու հետ: Անոնց համար նախ կը կատուցանէին պատուանդան, բայց ասիկա կը սահմանափակէր չարժումները: Ահա այդ ժամանակ է որ երեւցան կօչիկի կրունկները: Ինչ կը վերաբերի կօչիկի պատրաստութեան արուեստին, պէտք է նչել որ, ինչպէս կը պարզուի, հին կօչիկակարները մեզմէ չատ առաջ գացած էին: Անոնք կօչիկը կը պատրաստէին մէկ կտորէ: Միայն մեքենաներու երեւան ելլելու չնորհիւ է, որ անցեալ դարուն մանրամասնութիւններու քանակը աւելցաւ: Բայց, Ա. Ամրազանեանի կարծիքով, հեռու չէ այն ժամանակը, երբ կօչիկակարները կը վերադառնան այն եղանակին, որով աչխատած են իրենց հնադարեան պաչտօնակիցները:

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԱՅՐԱՆՈՒՆԸ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԱՄԱՐ

ԳՐՈՂ՝ Լ. ԲԱՂՈՒՆԻ

ՊԱՏՄՈՒՎԱԾՔԻ ՄԱՍԻՆ

Ես ծնած եմ Զեյթունում, 1874 թվին։ Հայրս՝ Մարտիրոս Բաղունին, Զեյթունի ամենահարուստ մարդկանցից մեկն էր։ Ունեցել է մեծ առևտրական գործ, ունեցել է մեծ տներ, ունեցել է մեծ հողեր։ Ես եղել եմ հայրիկիս միակ որդին։ Ինձանից հետո ունեցել է երեք դուստր։ Մայրս՝ Մարիամ Բաղունին, Զեյթունի ամենահարուստ տներից մեկի աղջիկն էր։ Ես մանկությունս անցկացրել եմ Զեյթունում։ Ինչպես ամեն հարուստ տղա, ես էլ ունեցել եմ հոգատար դաստիարակություն։ Ինձ համար վարձել էին ռուս ուսուցիչ, որ ինձ սովորեցնի ռուսերեն։ Ինձ համար վարձել էին հայ ուսուցիչ, որ ինձ սովորեցնի հայերեն։ Ինձ համար վարձել էին թուրք ուսուցիչ, որ ինձ սովորեցնի թուրքերեն։ Ինձ համար վարձել էին ֆրանսիացի ուսուցիչ, որ ինձ սովորեցնի ֆրանսերեն։ Ես սովորել եմ Զեյթունի ռուսական դպրոցում, հետո՝ Կարինի ռուսական գիմնազիայում։ Ես ավարտել եմ Կարինի գիմնազիան 1892 թվին։ Հետո ես ընդունվել եմ Պետերբուրգի համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետը։ Ես ավարտել եմ Պետերբուրգի համալսարանը 1896 թվին։ Ես ստացել եմ իրավաբանի դիպլոմ։ Ես վերադարձել եմ Զեյթուն։ Ես ամուսնացել եմ Զեյթունի ամենահարուստ տներից մեկի աղջկան հետ։ Ես ունեցել եմ հինգ երեխա։ Ես ունեցել եմ մեծ տուն, ունեցել եմ մեծ կալվածքներ, ունեցել եմ մեծ հողեր։ Ես ունեցել եմ մեծ առևտրական գործ։ Ես ունեցել եմ մեծ հարստություն։ Ես ունեցել եմ մեծ անուն։ Ես ունեցել եմ մեծ պատիվ։ Ես ունեցել եմ մեծ հեղինակություն։ Ես ունեցել եմ մեծ ազդեցություն։ Ես ունեցել եմ մեծ իշխանություն։ Ես ունեցել եմ մեծ ուժ։ Ես ունեցել եմ մեծ կամք։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր հայրենիքի հանդեպ։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր ժողովրդի հանդեպ։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր ազատության հանդեպ։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր արդարության հանդեպ։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր ճշմարտության հանդեպ։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր գեղեցկության հանդեպ։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր բնության հանդեպ։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր կյանքի հանդեպ։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր մարդկանց հանդեպ։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր ինձ հանդեպ։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր ինքս իմ հանդեպ։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր ամեն ինչի հանդեպ։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր ամեն բանի հանդեպ։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր ամեն ինչի հանդեպ, որ կա աշխարհում։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր ամեն ինչի հանդեպ, որ կար աշխարհում։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր ամեն ինչի հանդեպ, որ կարող է լինել աշխարհում։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր ամեն ինչի հանդեպ, որ կարող էր լինել աշխարհում։ Ես ունեցել եմ մեծ սեր ամեն ինչի հանդեպ, որ կարող էր լինել աշխարհում, բայց չեղավ

ՅՅՍՎՊՎՃ ԿՊՏՎԱՈ

= ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ =

ՊԱՆՈՒ ԲԱՀԱՐՈՎ

ՇԲՆԱՀԱՅ ՀՈՍՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՉ

– Ես ասածին համոզված եմ, որովհետև ես 25 ձիասրտերով կատեղած եմ: Ինչպես, ցրտեցին, Շէյլտեն, ես ձեզ ձեռք չեմ բերել, որովհետև ես ինքս ինձ ձեռք չեմ բերել: Ես, սուտ, ատամ ինձ – ես ինձ չեմ սիրում, որովհետև ես ինձ ինքս ինձ չեմ ներում: Ես ինձ ինքս ինձ չեմ ներում, որովհետև ես ինձ ինքս ինձ չեմ սիրում, որովհետև

ԼԻՈՆ.- Պ. Նշան Ֆրունճեան և Թունանեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցա – նեն իրենց կնոջ եւ ազգականին՝

ԼՈՒՍԻՆ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 7–ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի Յուլիս 9, ժամը 9–ին Ս. Յակոբ Եկեղեցին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Ագապի Կիրակոսեան, Տէր եւ Տիկին Բենիամին Մովսէսեան, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Եանկընեան, Օրիորդ Ռոզէթ Եանկընեան, խոր ցաւով կը ծա– նուցանեն, յետ կարճատեւ հիւանդու – թեան, իրենց ամուսնոյն, քեռայրին եւ փեսային՝

ՆՈՒՊԱՐ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 2–ին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յուլիս 6–ին, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցին, եւ թաղումը՝ Առնուվիլի գերեզմանատան իրենց ընտանեկան դամ– բարանին մէջ:

Մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պրն. Գէորգ Ուշագլեան, փոխան ծաղ– կեպսակի 100 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին, Նուպար Կիրակոսեանի մահուան առթիւ:

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Կոմիտաս Փողոց, 4

1981 / 82 Տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են: Հեռաձայնել.–

– Տիկին ԳԱՐԱՃԵԱՆ 375. 27. 89

– Տիկին ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ 376. 68. 19

ԿՈՉ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՒՆ

Աղքատախնամը վերջերս բազմաթիւ գործի դիմումներու դէմ – յանդիման կը գտնուի: Կը խնդրուի գաղութիս գործա– տէրերէն, որ եթէ պաշտօնեայի կամ գործաւորի անհրաժեշտութիւն ունենան՝ փութով տեղեկացնեն գրասենեակ:

Աղքատախնամի վարչութիւն

Հեռ.– 878.02.99 – 281.17.80

77. Rue Lafayette - 75009 Paris

SABERATOURS

DEMENAGE

A partir du 1er Août

Sa nouvelle adresse sera:

31, RUE D'ARGENTEUIL

75001 - PARIS

Tél.: 261. 51. 13

Métro: Pyramides

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համահայրենադիտական Միութեան Սէն թ'Անթուանի մասնաճիւղին դաշտա– հանդէսը՝ Յուլիս 12–ին, Ֆապրկուլի դղեակը, Մարաէյլի հանրակառքի ընկե– րութեան դաշտը: Շամփուրով խորոված, ճոխ պիւֆէ:

Նուագախումբ ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Ֆրանսահայ Մշակութա – յին Միութեան Մարսէյլի Շրջ. Վար – չութիւնը այս տարի ևս կազմակերպած է իր սովորական ծովագնացութիւնը, դէպի

ILES - EMBIEZ

Սոյն ծովագնացութիւնը տեղի կ'ունե– նայ Յուլիս 26–ին, ամբողջ օրը:

Մեկնումը՝ Մարսէյլէն, առաւօտեան ժամը 8–ին, հանգստաւէտ օթոքառով եւ չարունակութիւնը նաւով, անցընելու հա– մար հայկական օր մը այս գեղեցիկ կղզ– ղիին վրայ. յայտնի ճաշարանի ընտրեալ ճաշէն յետոյ՝ հաճելի խաղեր ու ծովային լոգանք:

Մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի՝ արձանագրուիլ մինչեւ Յուլիս 22, ներ– կայանալով կամ հեռաձայնելով Միու – թեանս քարտուղար՝ Պր. Ալիքսանեանի, Սէն – Ժիւլիէնի մէջ:

Հեռաձայն.– 93. 04. 90

Երթուդարձ եւ ճաշ.– 120 Ֆ.:

LES SECTIONS JAF et UCFAF DE LA REGION PARISIENNE

Vous donnent rendez-vous à leur

Fête Champêtre Annuelle

«CARREFOUR DE L'ANEMOMETRE» au Bois de Clamart

Le Dimanche, 19 Juillet de 10 à 22 h.

PARTIE ARTISTIQUE

Buffet franco - arménien — Jeux et Stands

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ Ս. ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՀԱՑԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԿԵԴՐՈՆԸ

Կազմակերպած է բացառիկ ճաշ – պարահանդէս մը, Յուլիս 11, Շաբաթ գիշեր, ժամը 21–ին, փիսին տը Լիւմինիի չքեղ հաստատութեան մէջ: Ընտիր ըս – պասարկութիւն եւ հայկական մթնոլորտ: Հասոյթը ամբողջութեամբ կը յատկա – ցուի՝ հայերէնի ղպրոցի դոյատեւման:

Տոմսերու համար դիմել այժմէն, հե– տեւեալ հասցէներուն.–Հ.Բ.Ը.Մ.ի Մար– սէյլի գրասենեակը, հեռաձայն 37.75.97 եւ Մայր Եկեղեցւոյ գրասենեակը, հե – ռաձայն՝ 77.84.70: Ինչպէս նաեւ՝ Ղպր– ոցի պատասխանատուներու մօտ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Քամբանեը Ֆրէզի Սուրբ Կարապետ Եկեղեցւոյ վարչութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած մխիթեայ զոյգ դպրոցներու ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ Յուլիս 11, ժամը 16–ին Եկեղեցւոյ կից Վազգէն Ա. սրա – հին մէջ: Աչակերտներու կողմէ երգ, պար եւ արտասանութիւն դեկավարու – թեամբ՝ ուսուցչուհի երէցկին Գոհարիկ Քէչիչեանի:

Ճոխ սեղան եւ զովացուցիչներ կը հը – րամցուին բոլորին, Տիկնանց Միութեան կողմէ:

Մնողքներէն կը խնդրուի խուռներամ ներկայ գտնուիլ, քաջալերելու եւ վայե – լելու համար իրենց զաւակներուն յա – ռաջդիմութիւնները:

Le Docteur

B. VARTIVARIAN

Médecine Générale

Communique sa nouvelle adresse:

238, *Rue de Belleville* - 75020 *Paris*

Métro: Télégraphe

Tél.: CABINET - 636. 93. 42

DOMICILE - 268. 03. 51

Tous les jours, de 8 à 11 h. et de 15h.30 à 20 h.

TAKVOR TAKVORIAN

Signera son livre:

ARMENOUCH

A la Kermesse de l'Eglise Arménienne de Nice

le Samedi 11 *et le Dimanche* 12 *Juillet*

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»

83, Rue d'Hautevilie — 75010 Paris

Commission Paritaire: N° 55935

TRANSTOURS

ORGANISE PLUSIEURS VOYAGES POUR L'ANNEE 1981

AVEC LES MEILLEURES CONDITIONS ET DES PRIX IMBATTABLES.

Hôtel COSMOS à MOSCOU et Hôtel ARMENIA à EREVAN 1e classe

De PARIS:

du 5 Août au 20 Août — Prix: 4400 F.

3 Sept. au 18 Sept. — Prix: 4400 F.

du 5 Oct. au 20 Oct. — Prix: 3800 F.

De MARSEILLE:

— 1e Voyage: du 1 Août au 14 Août

— 2e Voyage: du 5 au 18 Septembre — 3e Voyage: du 3 au 16 Octobre

○ PARIS — MR. OUNDJIAN: 25, Rue d'Argenteuil, 75001. Tél.: 261.58.28
Mercredi et Vendredi: de 14 à 18 h.

○ MARSEILLE — Z. ALEXANIAN: 11, Rue du Bassin, SAINT - JULIEN
Tél. 93. 04. 90 — (42) 83. 31. 55

○ LYON — CHEMIDIKIAN: Rue Chardonnet, N° 16, 69120 Vaulx-en-Velin

○ VALENCE — N. KASBARIAN: 9, Rue Sully; Tél.: 868. 53. 05

ARMÉNIE

et

CAPITALES SOVIÉTIQUES

CIRCUIT DE 14 JOURS

MOSCOU — EREVAN — TBILISSI — LENINGRAD

DU 17 AU 30 AOUT

Voyage organisé par l'Union des Eglises Evangéliques ARMENIENNES de France

Sous la direction du Pasteur LEONIAN

Organisateur Technique: SEVAN Voyages

Renseignements et Inscriptions:

Pasteur LEONIAN

4, Rue Dr. Paul - Diday — 69003 LYON — Tél.: (7) 853. 54. 16

Prix: Paris / Paris 4200 F. Tout compris

Inscriptions:

Varoujan SARKISSIAN

SEVAN VOYAGES

48, Cour de la Liberté — 69003 LYON

Tél.: (7) 860. 13. 66

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբ. Յովհաննէս Գաբլանեանի մահուան առթիւ, Սէն – Ժէռոմի Ս. Սահակ – Ս. Մեսրոպ Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւ– եալ նուէրները.– Գաբլանեան Հաստա – տութեան գործաւորները 200 ե. պ., Գաբլանեան, Մարթա – եան ընտանիքները 100–ական ե. պ. եւ 100–ական դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Գր– իգոր Դաւիթեան, Պօյաճեան ընտ. (Վա– լանս), Տէր եւ Տիկին Ժան Մէլիեան, Տէր եւ Տիկին Թորոս Ճէնտէրէճեան 100– ական, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչիճեան, Տիգրան Սարաֆեան (Վալանս), Տէր եւ Տիկին Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Վարպետեան, Տէր եւ Տիկին Մի– նաս Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Գումրուեան 50–ական, Մանկիեան ընտ., Ենովքեան ընտ., 50–ական ե.պ. եւ 50– ական դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Ասարլիքեան, Աբրահամ Մանկասարեան 30–ական, Այրի Տիկին Պետրոսեան 20, Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Պաչատուրեան դպրոցին 100, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Տէր Մինասեան, Նուպար Տէր–Մինասեան Օննիկ Տօրումեան 50–ական դպրոցին:

×

Տարաբախտ Լօրան–Նուրիան Էօֆսիւզ – եանի մահուան առթիւ, Մարսէյլի Սբրոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցին շնորհա– կալութեամբ ստացած է հետեւեալ նը – ւէրները, փոխան ծաղկեպսակի.–

Այրի Տիկին Մատլէն Էօքսիւզեան, իր հանգուցեալ ամուսնոյն յիշատակին.– Եկեղեցւոյ պայծառութեան, Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբին, Մայր Եկեղե– ցւոյ Տիկնանց Միութեան, Հ.Բ.Ը.Մ.–ին, եւ դպրոցին 5.000–ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ռօսի եւ Քրիսթիան Էօքսիւզեան, Էտուար Զազար, Տիկին Էլիզ Զրբաչեան և Աթոյեան ընտ. ե. պ. 500ական, Տէր եւ Տիկին Հայկ Թերզեան, Տէր և Տիկին Ալ– պէռ Սողոմոնեան և Ժաք Սողոմոնեան ե. պ. 300ական, Սէն թ'Անթուանի Մարզա– կան Միութիւն, Տէր և Տիկին Ալմօ և Վա– քա ընտանիքներ, Տէր և Տիկին Քիւմէն, ե.պ. 200–ական, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Սիսակեան ե.պ. եւ Հ.Բ.Ը.Մ.–ին, Տէր եւ Տիկին Թիւլքեան դպրոցին եւ Տէր եւ Տիկին Սիմոնեա Գլօտ ե.պ. 100ական Ֆ. Ժան – Պերնար Զազար 250 ե. պ.:

COMMUNIQUÉ

DE L'ASSOCIATION DES ANCIENS ELEVES MOORAT - RAPHAEL

Nouvelle attribution de deux bourses d'un montant de 8.000 F. *chacune*, pour l'Année Scolaire 1981 / 1982. Les can - didatures doivent parvenir avant le 14 JUILLET 1981 (le cachet de la poste faisant foi) à l'adresse suivante:-

A. A. E. MOORAT - RAPHAEL

Commission des Bourses

11 bis, Rue Marceau

92130 — Issy-les-Moulineaux

Le dossier doit comporter obligatoirement

- *Etat-civil complet de l'enfant, nombre de frères et sœurs.*
- *Adresse, numéro de téléphone et pro- fession du père et de la mère.*
- *Bulletins scolaires des deux dernières années* (79/80 *et* 80/81).
- 2 *Photos d'identité.*
- 2 *Enveloppes timbrées (au nom des pa- rents) pour la réponse.*

———×———

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մուրատ – Ռափայէլեան նախկին Ա– շակերտաց Միութիւնը երկու նոր կրթա– թոշակ կը յատկացնէ, իւրաքանչիւրը՝ 8.000 Ֆ.–ի: Թեկնածուները պէտք է կատարուին մինչեւ Յուլիս 14 (Քըր– թատարի կնիքը կը վկայէ), վերը նչ– նակուած հասցէին:

Թղթածրարը պէտք է պարտադրաբար բովանդակէ.–

– Երախայրի ամբողջական ինքնութիւ– նը, քոյրերու եւ եղբայրներու թիւը:

– Հօր ու մօր հասցէն, հեռաձայնի թիւ եւ արհեստ:

– Դպրոցական վկայագրոյց, վերջին երկու տարեշրջաններու.– 79/80 եւ 80/81

– 2 Լուսանկար:

– Դրոշմաթուղթ փակցուած երկու պա– հարան ծնողքին հասցէին, պատասխանի համար:

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
10
VENDREDI
10 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՆԴԷՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ: 160 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 350 Ֆ. - Հատը: 2 Ֆ. 50

56րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.948 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 56e ANNÉE — No 14.948

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱՆ ՁԱՄԲԱՅ ԵԼԱԻ

ՄՕՌՈՒԱ ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՑՈՒՑ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՊԱՏԳԱՄԸ՝ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ

Հինգշաբթի առաւու, վարիզեան մամուլի խորագիրները լինքնին խօսուն էին եւ ցոյց կուտային հակազդեցութիւննե– րը, ըստ հոսանքներու, նախարարապետ Մօռուայի ներկայացուցած ծրագրին համբ: Այսպէս, Ֆիկարօ, հաւատարիմ ինքն իրեն կը գրէր՝ «ՄՕՌՈՒԱ՝ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ՕՐԷՆԴԲ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՑ», Մաթէն, ընկերվարութեան ծօտ, անպաշտօն ձեւով բայց ըստ երեւոյթին խոհեմ «ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԾԸ – ՐԱԳԻՐԸ», Իւմանիթէ նաեւ «ՀՐՋԱՀԱՅ – ԱՑ» (այնքան փորձանքներ եկան կու– սակցութեան գլխուն, վերջերս, որ կը հասկնաս) – կը խորագրէր՝ – «ՄՕՌՈՒԱ՝ ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՁ ՊԻՏԻ ԸՆԵՆՔ», Ֆրաճս – Սուար, հակառակ տաւերով ամբողջ էջի եր– կայնքին «ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ», Լի – պերասիոն, որ ընդհանրապէս աւելի դի– տուկ խորագրեր կը գտնէ կը զոհանար ըսելով «ՄՕՌՈՒԱ ՄԻԹԵՐԱՆԸ Կ'ԸՆԴՕ– ՐԻՆԱԿԷ» ինչ որ մասնաւոր ինքնատիպ գոյք մը չունի: Հաւանաբար, Քոթի – պիճեան է, որ յաջողած էր մէջին ճամբայ մը գտնել, չքօղարկելով որոշ մտահո– գութիւն մը՝ «ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ... ՁԱՄԲԱՅ ԵԼԱԻ, Կ'ԵՐԹԱՅ ԲԱՅՑ ԻՐՕ»...:

Ուրեմն Զորեքշաբթի օր էր, որ Ազգ. Ժողովին առջեւ նախարարապետ Մօռուա կը ներկայացնէր կառավարութեան ծը– րագիրը, Ժողովին նախագահին՝ Մեռ– սաղի կատարած ընթերցումէն ետք Հան– րապետութեան նախագահին պատաս– խանը:

Մէկ ժամ քառասուն վայրկեան պիտի տեւէր Մօռուայի ծրագիրը, որ յարեւելեան էր Ֆ. Միթերանի ծրագրին այնպէս ինչպէս ներկայացուցած էր ընտրապայ– քարի ընթացքին, որպէս թեկնածու: Ուրեմն, բոլոր անոնք որոնք լաւ մտիկ ըրած էին թեկնածուն, կրնան գոհ ըլլալ տեսնելով թէ, ընտրեալը հաւատարիմ կը թեկնածուին առած յանձնառութեանց, իսկ անոնք որոնք Միթերանի ի նպաստ քուէարկած են միայն ու միայն ժխտքարի դիմ քուէարկած ըլլալու համար, կար– ելի որ հարկ չէ «մտահոգուիլ» Միթե– րանի ընկերվարական ծրագիրներով, ե– թէ ընտրուի կը փոխուի, քանի չատ չի պատահիր որ ընտրուելէ ետք, թեկնա– ծու մը տէրը մնայ իր խոստումներուն, անոնք կրնան իրենց մասը խածնել...:

Բայց տեսնենք թէ ի՞նչ ըսաւ Մօռուա: Նոր ոչինչ եւ հո՛ս բացարձակապէս հա– մաձայն է Լիպերասիոնի խորագիրը, երբ կը գրէ՝ Մօռուա կ'ընդօրինակէ Միթե – րանը: Նախ քան սակայն կառավարա – նի ծրագրին անդրադառնալը, յիշենք նախարարապետութեան նախագահին պատ – ասխանը, զոր Ազգ. Ժողովին մէջ կարդաց նաեւ Մեռսաղ եւ Ծերակոյտին մէջ՝ Ալէն Փոէր:

Նախագահը կ'ըսէ սկիզբը թէ ինչպէս ինքն քոյլ կուտայ Սահմանադրութեան 18–րդ յօդուածը, իր խօսքը կ'ուղղէ Խոր– հրդարանին օրէնսդրութեան սկիզբը եւ իրաքանչիւրին, իրենց անձնական ընտ– րութիւններէն անդին, մաղթանքներ կ'ը– նէ, պաշտօնի մը համար, որու մեծու – թեան ու նաեւ պարտադրանքներուն լաւ ծանօթ է, երկար տարեն վարած ըլլալով գայն: Ապա Միթերան կ'ըսէ. – «Քանիցս ըսած եմ, որ յանձնառութիւններս կը կազմեն կառավարական գործունէութեան ուխտը: Պիտի աւելցնեմ, քանի որ հան– րաքուէն, երկրորդ անգամ արտայայ – տուեցաւ, որ անոնք դարձան ձեր օրէնս– դրական գործունէութեան ուխտը: Ծա– նօթ էք անոնց եւ այլեւս չեմ անդրադառ– նար: Կառավարութիւնը, իր իրաւասու – թեանց սահմաններուն մէջ, արդէն գոր– ծի անցած է իրագործելու համար զա – նոնք»: Ապա, Նախագահ Միթերան պայ– մանագրութիւն կ'որակէ ինչ որ Մայիս 10–ին եւ Յունիս 21–էն ի վեր ժիրենք կը կապէ Ֆրանսացի ժողովուրդին: Եւ, կ'ը– սէ, քանի որ պայմանագրութեան գաղա– փարը ոգեկոչած է, կը հաղորդէ որ եթէ օր մը, հարկ ըլլար առնուած յանձնառու – թիւններէն ալ աւելի անդին երթալ, ա– տիկա կրնար պատահիլ միայն երբ ժո – ղովուրդը կրկին ըսէ իր վերջին խօսքը: Միթերան կը յիշէ նաեւ 1936–ին ընտըր– ուած Ազգ. Ժողովը եւ Լէոն Պլումի կա– ռավարութիւնը վստահութիւն յայտնե – լով թէ պիտի յաջողի: Իրրեւ եզրակա – ցութիւն, նախագահը կ'ըսէ. – «Համո – զումն ունիմ, որ Ֆրանսան պիտի յաղթէ անգործութեան եւ դրամահոսութեան ե– թէ Ֆրանսացիներն ու Ֆրանսուհիները սերտօրէն միացած զգան իրենք զիրենք մեր ձեռք առած աշխատանքին: Ազգ. միասնականութիւնը այնքան աւելի ամ– րապնդուած կ'ըլլայ որքան ամէն ոք լինք– զինքը պատասխանատու զգայ եւ նը – պաստկել երկրէն պահանջուած հա – ւաքական ճիգին: Խօսքս ուղղելով Խոր– հրդարանին, կոչ կ'ընեմ բոլորին կամ – քին, պատասխանատուութեան դիտակ – ցութեան, քաղաքացիական պարտակա – նութեան, երեւակայութեան՝ մեր ժողո– վուրդին, որ դիտցած է դէմ դնել ամէն անգամ երբ իրեն վստահութիւն ցոյց տրուած է իր պատմութեան ընթացքին: Կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը, կեցցէ՛ Ֆը – րանսան»:

Կարդը կուգար, ուրեմն նախարարա – պետին ծրագիրը – Ճառին, որուն գլխա – ւոր գլուխները են. – ազգայնացում եւ արտարարուեստի:

Ճարտարարուեստի տասնեամեակ խում – բեր պիտի ազգայնացուին օրէնսդրական ընթացքին: Անմիջականին մէջ նախա – տեսուած են. – Տասօ, Մաթրայի զինա– կան ճիւղը, երկաթագործութեան մէջ՝ Սաիլոռ եւ Իւզինոր, Ելեկտրականու – թեան Ընդհ. Ընկերութիւնը, Փեշինէ – Քիւլման, Ռոն – Փուլէնք, Սէն – Կոմէն Փոնթ՛ ա Մուսոն և Թոմսոն–Պրանտ: Բա– նակցութիւններ պիտի սկսին Հոնէ – ուէլ Պուլի, Իթթ – Ֆրանսի եւ Ռուաէլ – Իւքլաֆի հետ:

Դրամատուներու դեռնին վրայ, կա – ռավարութիւնը կը նախատեսէ վարկը ազգայնացնել բայց կը ճշդէ որ ոչ օտար դրամատուները, ոչ «Ֆօսֆերսաֆի եւ միւթիւալիսթ» ճիւղի դրամատուները, ոչ ալ փոքր անկախ դրամատուները խնդրոյ առարկայ են:

Ֆրանճի պաշտպանութիւն. – Ֆրանքը պիտի պահպանուի դրամական եւրոպա – կան դրութեան մէջ: Կը կրկնուի վճռա – կան դրութիւնը պաշտպանելու ազգ. դրա – մանիշը եւ պայքարելու դրամահոսու – թեան դէմ:

Գաղթողներու սահմանափակում. – Կառավարութիւնը կը սահմանափակէ օ– տար աշխատաւորներու մուտքը եւ ա– տար աշխատանքի երկիրներուն պի– տի առաջարկէ երկկողմանի համաձայ – նագրեր աշխատանքի պայմաններուն եւ իրենց երկիրը վերադառնալու մասին:

Ապակեդրոնացում. – Շրջանային խոր– հուրդի նախագահը կը գառնայ շրջանին գործադիրը:

Արտաքին քաղաքականութիւն. – Ծը – րանսա տէրն է իր առած բոլոր յանձնա– ռութեանց եւ յատկապէս պիտի չընէ ա– նոնք որոնք իր մէջ պարկեշտ ընկեր մը գտած են:

Տուրք մեծ հարստութեանց վրայ. – Մեծ հարստութեանց վրայ տուրք մը մաս պիտի կազմէ 1982–ի պիւտճէին ծը– րագրին բայց պիտի չվերաբերի աշխա – ատանքի գործիքին: Տուրքը կը սկսի 3 միլիոն ֆրանքէն անդին:

Նոր քաղաքացիութիւն. – Հոս, փըն – ալըռուածը բաւական անորոշ է: Պիտի չնչուին Պետութեան ապահովութեան Ատեանը եւ պինեալ ուժերու հերթական դատարանները, Ապահովութիւն եւ Ազատութիւն օրէնքը, մահապատիժը:

Աշխատանք. – Դեկտեմբերին կառա – վարութիւնը 2 տարուան ծրագիր մը պի– տի ներկայացնէ, որ զարկ տայ աշխա – տանքին, առեղծելով աշխատանքի 210 հազար պաշտօն զեղչելով աշխատանքի տեւողութիւնը:

Այս ամբողջին մէջ, մտահոգողը, պարզ է, տնտեսական մարդն է եւ ազգայնա – ցումները, որոնց, մէկ կարեւոր մասին, անհրաժեշտութիւնը չարդարացուիր: Ֆրանսական ճարտարարուեստի ամէնէն վայրկեան նմոյշներն են Փէշինէ, Ռոն – Փուլէնք, Թոմսոն եւ մանաւանդ՝ Ռուաէլ – Իւքլաֆ եւ չի հասկցուիր թէ ի՞նչ պի– տի փոխուի կամ աւելի ճիշդ՝ բարե – փոխուի: Եւ որովհետեւ ձախին եւ ընդ– հանրապէս ընկերվարականներու Ապիլ– էսի կրունկն է տնտեսութիւնը, ընդդիմա– դիրները հո՛ն, այդ անկիւնադարձին կը սպասեն իրենց յաջորդներուն, մաղթե – լով անշուշտ, որ (ըստ «աւանդութեան») ձախողին: Կը մնայ Միթերանի եւ իր կառավարութեան հերքել տալ նման նա– խատեսութիւնները:

Նախարարապետին ճառէն ետք, ընդ– դիմութիւնը խօսք ունէր ըսելիք Իւ – տէ – էֆի բանբերը՝ Կոտէն ամպխոն բարձ – րացաւ եւ նոյն պահուն ու ցուցական կերպով, ժողովէն դուրս ելան Շիրաք եւ Փոնս հասկցնելով թէ իրենց «բարեկա – մին» ըսելիքները բնաւ չի հետաքրքրեր զիրենք: Կոտէն, նախ կը փորձէ պաշտ – պանել եօթնամեակի հաշուեկշիռը, որ կ'ըսէ, նոր իշխանութիւնը կ'այլափոխէ եւ պիտի չյաջողի համոզել Ֆրանսացի – ները, որ թէ թշուառութեան մէջ թաղ – ուած էին եւ թէ բոլոր ազատութիւննե – րէն զրկուած:

Խօսք առաւ նաեւ, յանուն ընկերվա – րական խմբակցութեան Լիոնէլ Ժոսփէն, որ հարկ տեսաւ չեշտել. – «Առաջարկ – ները, զորս ներկայացուցիք, պ. նա – խարարապետ, մեր առջեւ, օրէնքի ուժ չեն կրնար առնել առանց խօսակցու – թեան ձեր կառավարութեան եւ Խոր – հրդարանին միջեւ: Որովհետեւ, գօրա– ւոր մեծամասնութիւն մը կը վայելէք ժողովին մէջ, որովհետեւ նոյն ըմբռըռ – նումներն ունինք, որովհետեւ մեզմէ էք, մի՛թէ՞ մեզի պիտի վիճակուի միայն ինքնաբուխ հաւանութիւն տալ: Կամ, ընդհակառակն, փաստելու համար ժո – ղովրդավարութիւնը, հարկ է՞ որ տեւա– կան քննադատութեան դիմենք: Չեմ կար– ծեր, որովհետեւ հարցը մէկ անգամէն հաւանութիւն կամ տարակարծութիւն յայտնելը չէ այլ՝ վիճաբանութիւն տա– նիլ, հիմնարկութիւնները բանեցնել եւ յարգել անոնց դերը»:

×

Ինչ կը վերաբերի ազգայնացումներուն ճարտարարուեստի մէջ Ֆիկարօ կը ներ– կայացնէր տասնեամեակ մեծ խումբերը: Անդրադառնանք միայն Ռուաէլ–Իւքլաֆի, որու նորընտիր նախագահն է՝ Լուսար Սագըզ(եան), քնիկ պոլսեցի եւ որ տա– րիներու ընթացքին բարձրանալէ ետք տնօրէնութենէն փոխ – նախագահու – թեան, անցեալ ամիս կ'ընտրուէր նախա– գահ (այս մասին, մանրամասնութիւն – ներ կուտանք Յուլիս 14–ի մեր թիւով Գ. էջ):

Ուրեմն, գերման հսկան է, Հէօքսթը, որ Ռուաէլ – Իւքլաֆի ղրամագլուխին 57,94 առ հարիւրն ունի, ինչ որ կը նը– շանակէ թէ իշխանութիւնները կ'ուզեն ձեռք առնել օտար ընկերութեան մը հսկակշիռը: Երբ 1972ին կը մեռնէր ժան – Քլօտ Ռուաէլ, գործակցութեան համա– ձայնագրերը կը վերածուէին մասնակցու– թեան: Ռուաէլ օժիտին մէջ կը գտնէր արտաքսման, մանաւանդ Ամերիկա, ոտք դնելու միջոցները: Եւ եթէ այսօր Ռուաէլ մէկն է դեղագործութեան հա – մաշխարհային մեծերէն մէկուն, նաեւ տարին 375 միլիոն կը տրամադրէ հե – տազօտութեան: Տարեկան առուծախ՝ 5 միլիառ, պաշտօնէութիւն՝ 17·000:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Անգլիա չի հանդարտիր եւ Զորեքշաբ– թիէն Հինգշաբթի լուսանալիք դիշերը չատ բուռն բախումներ տեղի ունեցած են նախ Մանչեսթըր, ուր երեք միլիոնի վնաս կայ, նաեւ Լոնտոնի Հարաւը: Հիւսիսա – յին Իրլանտա ալ միջադէպեր ծագած են իրրեւ հետեւանք կամաւոր ծոմի դի – մած 5–րդ իրլանտացի երիտասարդին մահուան:

ՌՕՄԻ ՇՆԱԳՑԸՐԻ տարաբախտ զա – կին, 14–ամեայ Տաւիտի յուղարկաւորու– թիւնը կատարուեցաւ Սէն – Փերմէն ան Լէյ խիտ մարիմ շրջանակի մը մէջ: Ծանօթ է որ դերասանուհիին տղան տու– նին ցանկապատէն անցնիլ փորձելով սա– հած էր եւ ճողը փորը մտած: Դերասա– նուհին, ինք ալ նոր ելած էր հիւանդա – նոցէն, ուր մէկ երիկամունքին հատումին ենթարկուեցաւ, եւ հարուածը չատ ծանր է իրեն համար, քանի իր անձնական ա– պարահա կեանքին, գլխաւոր մխիթա – րութիւնն էր՝ զաւակը:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս մեր ընթերցողները պէտք է նկատած ըլլան, վերջին շրջանի յարա – ճուն յաւելումները (թուղթ, առաքման ծախք՝ – 8,50% Փետրուարին, 8,63% Յուլիսին, – աշխատավարձի եւ ընկե – րային տուրքերու, էլեկտրականութեան, եւայլն, եւայլն.) ստիպեցին տեղական մեր բոլոր պաշտօնակիցները, գլխաւո – րարար օրաթերթերը, որ բարձրացնեն իրենց գիները:

1980 Մայիսէն ի վեր «Ճառաջ» անփո– փոխ պահեց իր սակերը բայց անկարե – լիութեան մէջ է շարունակելու: Այդ իսկ պատճառով, Յուլիս 7–էն ի վեր, հատա– ւածի գինը բարձրացաւ 2 Ֆ. 50–ի եւ թերթիս վարչութիւնը բացառիկ պայ – մաններ շնորհելու համար իր հաւատա – րիմ բաժանորդներուն, մինչեւ ՀՈԿՏԵՄ– ԲԵՐ 1, յետագոյ բաժնեգիրներու յաւե– լումները, առիթ տալով նաեւ որ մինչեւ այդ թուականը, բոլոր անոնք որոնք առկախ հաշիւ ունին, փակեն ներկայ սակով:

Իր հրատարակութեան 56–րդ տարուան սեմին, «Ճառաջ» որու պիտոեէն ապա – հովուած է միայն ու միայն բաժնեգի – ներով, ծանուցումներով, հատավաճա – ռութեամբ եւ իր բարգաւաճման համար եղած ինքնաբուխ նուէրներով, վստահ է որ իր բաժանորդները դիւրաւ կը հասկը– նան թէ կանոնաւորաբար շարունակելու համար իր հրատարակութիւնը, «Ճառաջ» ուրիշ ելք չունէր:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

A Propos de ma Thèse de Doctorat

J'ai lu avec le plus grand intérêt les commentaires substantiels de MM. Khatchik Teuleulian et A. Beylerian sur la soutenance de ma thèse (*). Les deux critiques admettent que n'ayant pas lu son contenu, ils ne peuvent émettre une opinion vraiment fondée et se contentent en conséquence de porter leurs appréciations sur quelques sujets qui ont été débattus, particulièrement à propos de l'antagonisme entre Arméniens et Turcs, problème qui pour des raisons fort compréhensibles leur tient à cœur. Je me bornerai donc à faire quelques observations à ce sujet. La période qui nous intéresse concerne l'état des rapports entre Arméniens, Azéris et Géorgiens aux 19e et 20e siècle. Il est notoire que ce n'est qu'après l'annexion de la Transcaucasie par la Russie que l'antagonisme entre les trois principaux peuples du Caucase s'est manifesté d'une manière apparente. La division territoriale de la Transcaucasie par les tsars sans tenir aucun compte des réalités ethniques, économiques et religieuses, son expansion économique qui eut pour corollaire le déplacement d'une partie de la population arménienne vers les territoires habités par les Azéris et les Géorgiens, où des richesses ont été créées surtout grâce à l'esprit d'entreprise des Arméniens, ont provoqué une rivalité entre les trois peuples, rivalité qu'amplifia la politique tsariste. Qu'il y ait eu des pressions des musulmans sur les chrétiens et des mouvements pantouraniens dans le passé, nul ne le conteste, mais que ces phénomènes n'aient pas entrainé d'affrontements entre les allogènes du Caucase à l'exception de ceux qui se produisirent entre Arméniens et Azéris en 1905, provoqués par le gouvernement tsariste à la veille de la période révolutionnaire de 1905-1907, cela me semble évident. M. Teuleulian évoque la disparition des Arméniens de Gantzak (l'actuel Kirovabad). Se réfère-t-il à l'époque sassanide? Sait-il qu'il y a plus d'Arméniens aujourd'hui dans cette ville qu'avant 1914? Les Azéris auraient pu répliquer: où sont les musulmans du Zangezour «disparus» en 1919, et ainsi de suite. L'antagonisme entre nations n'est pas permanent, à preuve les relations franco-allemandes.

M. Beylerian, qui lui se base sur les refléxions de M. Teuleulian, me paraît sortir du cadre caucasien et du sujet que j'avais soigneusement défini. Certes les musulmans du Caucase étaient solidaires des Turcs anatoliens par la langue et la réligion, mais cela n'a pas empêché ces derniers d'abandonner l'Azerbaïdjan pour se rapprocher des Soviets en 1920. Ce n'est pas moi qui verserai de l'eau au moulin des Turcs sur les origines du génocide et sur les raisons de l'antagonisme arméno - turc, points qui sont loin d'être absents de ma thèse. L'objectif de celle-ci faut-il le rappeler, est essentiellement de contribuer à l'étude d'une période qui s'étend de l'indépendance à l'instauration du pouvoir soviétique dans les républiques transcaucasiennes (1917-1923) à l'aide des nombreux documents inédits disponibles dans les archives du ministère français des Affaires étrangères, des Républiques soviétiques d'Arménie et de Géorgie, à l'aide aussi de plus de 150 ouvrages publiés effectivement en plusieurs langues étrangères que j'ai eu le privilège de connaître. Je rends hommage à l'historien américain Richard G. Hovannissian dans l'avant-propos de ma thèse et, comme M. Beylerian, j'attends avec intérêt et impatience la parution des volumes suivants, ce que Mr. Hovannissian peut confirmer par l'échange de correspondance que j'ai eu l'avantage d'avoir avec lui. Or, qu'écrit l'honorable professeur dans son livre: *The Republic of Arménia;* (Vol. I, 1918-1919, Berkeley-Los-Angeles - Londres, 1971, pp. 5-7).-

« *Au début du 20e siècle, la rivalité entre Arméniens et Tatares (Azéris) avait atteint des proportions dangereuses, car les paysans arméniens ne voulaient plus accepter le statut de fermiers ou de métayers et la classe commerciale arménienne,très active,avait commencé à saper le pouvoir et le prestige de l'aristocratie rurale musulmane. Les bureaucrates tsaristes,, poursuivant leur politique de « diviser pour régner » excitèrent l'antagonisme latent jusqu'à ce qu'il éclate en affrontements sporadiques (...) Bien que les Arméniens et les Géorgiens, peuples chrétiens eussent beaucoup de traditions similaires, ils devinrent en quelque sorte des rivaux. La rivalité provenait en grande partie du pouvoir croissant de la bourgeoisie arménienne et son infiltration rapide et de sa domination à Tiflis, capitale naturelle de la Géorgie et de la Transcaucasie. La classe commerciale arménienne avait même étendu l'investissement de ses excès de capitaux dans les districts ruraux, grignotant ainsi l'autocratie géorgienne décadente* ». Cette thèse ést confirmée par des historiens tels que Adontz, Ananoun et Kharmandarian.

Certes, on ne peut écrire d'une manière exhaustive en 360 pages l'histoire de la période considérée, mais que faut-il alors penser de l'ouvrage de Hrant Pastermadjian, qui traite en 467 pages l'Histoire de l'Arménie depuis ses origines jusqu'au traité de Lausanne? Ne constitue-t-il pas un apport à une recherche qui demeure ouverte?

Que mon «émotivité» se soit manifestée lors des débats, j'en conviens. L'amitié si nécessaire entre les trois peuples me tient aussi à cœur. Mais alléguer que cet état d'esprit aurait pu me guider dans ma thèse, est démenti par de nombreuses confrontations entre les thèses des partisans et adversaires du bolchevisme suivies de synthèses, exemptes de tout préjugé.

L'ouvrage que j'espère faire paraître à l'automne, et qui reprendra très fidélement la thèse soutenue en Juin, apportera, je l'espère, d'autres réponses à mes respectables critiques qui, me semble-t-il, ont éxprimé leurs jugements à travers l'optique d'un prisme déformant d'un débat circonstantiel. J'espère qu'ils n'hésiteront pas à revenir sur le sujet.

S. AFANASYAN

(*) *Voir* « *Haratch* » *des* 12, 13 / 14, 27 / 28 *et* 30 *Juin* 1981.

ՀԻՒՍ. ԻՐԼԱՆՏԱ

ԱՆԳԼԻՈՑ ՀԱՆՐԱՑԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

ՀԱՐՑԵՐ ԵՒ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անցյա գոյավիճակ մը այն իմաստով, որ լուծում մը գտնելու հնարաւորութիւնները չեն տեսնուիր: Գոնէ մօտաւոր ապագային համար: Ճիշդ այդ պատճառով ալ, ցայսօր, իրլանտական ծովէն այն կողմ, անգլիական ցամաքամասին վրայ, մարդիկ կը փորձէին «անտեսել» Հլսթըրի խնդիրը: Եւ այս, հակառակ այն փաստին, որ Հիւս. Իրլանտայի հարցը ամէնէն բարդն է Անգլիոյ համար:

Աւրդ, ժամանակէ մը ի վեր յեղաշրջում մը նկատելի կը դառնայ այս ուղղութեամբ: Յատկապէս այն օրէն սկսած, երբ ԻՐԱ-ի բանտարկեալները կամաւոր ծոմի դիմեցին պահանջելով, որ նկատուին քաղաքական բանտարկեալներ: Ցայսօր հինգ ազգայնականներ մեռան ուժասպառ, հիւծած:

Այս իրողութեան արձագանգը կը հանդիսանայ Ու. Պորտըրս, Հերըլտի Լոնտոնի թղթակիցը աւելցնելով անմիջապէս, թէ ԻՐԱ՝ Իրլանտական Հանրապետական Բանակը յաղողեցաւ խախտել Անգլիացիներուն կրաւորական դիրքը Հիւս. Իրլանտայի ներկային, մանաւանդ ապագային հանդէպ:

Աւրդէն, կը զրէ ան, անգլիական կարգ մը շրջանակներուն մէջ մարդիկ կ'արտայայտեն դեռ մինչեւ վերջերս քապու նկատուած միտքեր. – զոհացնել ազգայնականներուն երկար տարիներու պահանջը՝ ճամբան հարթելով երկու Իրլանտաներու վերամիացումին:

– Իրլանտա չեմ եղած, կ'ըսէ անգլիացի բժիշկ մը: Կ'աւելցնէ՝ ո՛չ իսկ կը փափաքիմ այցելել: Սակայն, երբ հեռատեսիլէն կը դիտեմ կամաւոր ծոմի զոհ Իրլանտացիներու յուղարկաւորութեան չմեցուցիչ պատկերները՝ հարց կու տամ ինծի՝ ինչ գործ ունինք հոն:

Միամուխն եւս կը սկսի հարցումներ հրբաւարակ դնել, մտահոգութիւններ արտայայտել եւ քիչ թէ շատ առաջարկները ներկայացնել:

Հանրային կարծիքին մօտ ծայր առնող շարժումը հիմնականին մէջ սա չորս ծագիծով կը ներկայանայ. – 12·000 անգլիացի զինուորները, տեղական ապահովութեան ուժերուն հետ, ոստիկանի դեր կը կատարեն. ինչո՞ւ: Հիւս. Իրլանտա պէ՞տք է թէ ոչ չարունակէ մաս կազմել Մեծաց Թագաւորութեան. եթէ այո՝ ի՞նչ պայմաններու տակ:

Թղթակիցը կարճ պատմականի մը մէջ կը յիշեցնէ, թէ անգլիացի զինուորները Հլսթըր կը դրկուին 1969–ին՝ անդորրութիւնը վերահաստատելու համար նահանգին մէջ, Բողոքականներուն եւ Կաթոլիկներուն միջեւ: Առաջին օրերուն նոյնիսկ Կաթոլիկները իրենց պահպանակները կը յայտնեն:

Աւրդ, Անգլիացիները այժմ կը լսեն եւ կը տեսնեն ձայն – պատկերասփիւռին միջոցով, թէ իրենց զինուորներուն դիրքը հիմնովին փոխուած է, քանի մասնակից կը դառնան ընթացիկ, բայց արիւնալի բախումներու եւ կռիւներու՝ կաթոլիկ թաղերու շրջապտոյտին մէջ: Վերջապէս, կը տեսնեն, կը նկատեն բացասական դիրքը բնակչութեան մէկ կարեւոր մասին. այն թէ՝ անգլիական բանակը գրաւման բանակ է: Չէ՞ որ իրենց աչքերուն առջեւ կ'երեւան հարիւրաւորները, հազարաւորները, մանուկներէն մինչեւ ծերերը բացադանչելով՝ Պրիքս ութ (Բրիտանացիները դուրս):

Պարզ է թէ՝ Հիւս. Իրլանտայի անգլիական ուժերը չեն կրնար լուծել հարցերը, դիտել կուտայ Աշխատաւորական կուսակցութեան ձախ հաւատածին ղեկավարը Թոնի Պեն: Եւ դեռ կ'ըսէ աւելին՝ արդարեւ, անգլիական ուժերուն ներկայութիւնը ինքնին գլխաւոր հարցը կը կազմէ: Ոճիր որակելէ ետք անգլիական ուժերուն ներկայութիւնը Լլսթըր (խօսքը իրլանտացի ժողովուրդին դէմ եղած ծին մասին է) Թոնի Պեն կ'առաջարկէ ներկայութիւնը ՄԱԿ–ի կապոյտ սաղարտաւորներու, իբրեւ խաղաղութեան պահպանման միջոց:

Նախկին արտաքին նախարար Տէյվիտ Օուըն, ղեկավարը նորոգ կազմուած Լիբերվար Դեմոկրատ կուսակցութեան, նոյնիսկ կ'առաջարկէ յատուկ դեր վերապահել Եւրոպական Տնտեսական Համագործակցութեան Կազմակերպութեան (ՕԷՇԴ) եւ Եւրոպական Համայնքին:

Ամէն պարագայի տակ, Հիւս. Իրլանտա կը մնայ Մեծ Բրիտանիոյ մաս, ինչպէս Ուելզ եւ Սքոթլանտա: Ինչպէս Ուելզ եւ Սքոթլանտա, Հիւս. Իրլանտա ունի իր ազգային ժողովը, որ կը գումարուի Պելֆաստ: Ինչպէս Ուելզ եւ Սքոթլանտա, Հիւս. Իրլանտա կը ներկայացնուի Լոնտոնի մէջ, Ներքին Նախարարի մը կողմէ, որ անդամ է Վարչապետին Նախարարական Խորհուրդին:

Ինչպէս Ուելզ եւ Սքոթլանտա, Հիւս. Իրլանտա կը ներկայացնուի Համայնքներու Ժողովին մէջ 12 պատգամաւորներով, որոնք կ'ընտրուին համամասնական ներկայացման սկզբունքով: Ինչպէս Ուելզ եւ Սքոթլանտա, Հիւս. Իրլանտա կը ներկայացնուի Լորդերու Ժողովին մէջ 4 պատգամաւորներով, որոնք կը նշանակուին Վարչապետին կողմէ:

Ինչպէս Ուելզ եւ Սքոթլանտա, Հիւս. Իրլանտա կը ներկայացնուի Համայնքներու Ժողովին մէջ 12 պատգամաւորներով, որոնք կ'ընտրուին համամասնական ներկայացման սկզբունքով: Ինչպէս Ուելզ եւ Սքոթլանտա, Հիւս. Իրլանտա կը ներկայացնուի Լորդերու Ժողովին մէջ 4 պատգամաւորներով, որոնք կը նշանակուին Վարչապետին կողմէ:

Ինչպէս Ուելզ եւ Սքոթլանտա, Հիւս. Իրլանտա կը ներկայացնուի Համայնքներու Ժողովին մէջ 12 պատգամաւորներով, որոնք կ'ընտրուին համամասնական ներկայացման սկզբունքով: Ինչպէս Ուելզ եւ Սքոթլանտա, Հիւս. Իրլանտա կը ներկայացնուի Լորդերու Ժողովին մէջ 4 պատգամաւորներով, որոնք կը նշանակուին Վարչապետին կողմէ:

ԺՈՐԺ ՍԱՆՏ, ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԸ

Գրեց՝ ԼԵՒՈՆ Թ. ԱԱԶԻԿԵԱՆ

Կարգ մը գործեր, ինչպէս Փոբրիկ Պարիկը, Սատանայիճ Զրակոյտը Մոպրա, եւլն. չարժանկարի եւ հեռատեսի – լի ժապաւէններու վրայ անցած են:

Ներկայիս երկու դրական միութիւններ – Ժորժ Սանդի Բարեկամներու Միութիւն, Ժորժ Սանդի Գործերուն Տարածման Միութիւն – զրպիտուհիին մտաորական ժառանգին վրայ կը հսկեն:

×

Նոհանի Տիկինին մատենագրական հրատարակութիւնները Փարիզ Ազգային, Փարիզի Պատմութեան, Սէն Նահանգի, Մազարէն, Բոլոնական մատենադարանները, Ազգային արխիւներու, Լուվրը, կարնավալէ թանգարանները կը գտնուին, իսկ Փարիզէն դուրս Նոհանի եւ Լա Շատրի թանգարանները, ասկէ զատ անհատական հաւաքածոներու մէջ չատեր կարեւոր նշխարհներ կը պահեն: Արտահանման մէջ ամէնէն կարեւոր յիշատակարանները Իտալիա եւ Անգլիա կը գտնուին:

Ֆրանսայէն ներս թէ դուրս Ժորժ Սանդի կեանքն ու գործը բազմաթիւ դոկտորայի ատենախօսներու նիւթ հանդիսացած են – Ժորժ Սանդ եւ Երաժշտութիւնը, Ժ. Ս. եւ Իտալիա, Ժ. Ս. եւ Բերի: – Առանց հաշուելու աշխարհի չորս կողմը թարգմանուած հատորները եւ ուսումնասիրութիւնները, օրինակի համար ըսենք թէ անոնց թիւը, միմիայն Իտալիոյ մէջ, հազարի կը հասնի:

Սանդի անունը կը կրեն բազմաթիւ կրթական հաստատութիւններ, կիսանդրին Լիւքսէնպուրկի պարտէզը կը գտնը – ւի, Փարիզ, եւ քաղաքապետութիւնը 16–րդ թաղին մէջ Վիլլա Ժորժ Սանդ եւ Բիւ Ժորժ Սանդ անուններով երկու փողոցներ մկրատած է Թէոֆիլ Կոտիէ եւ Մոցարտ փողոցներու միջեւ:

Սանդի կեանքն ու գործերը հայոց մէջ ալ տարածուած են, ոմանց հիացման եւ ուրիշներու ատելութեան առարկան դառնալով:

Զմիւռնիոյ թարգմանական, տպագրչական ու հրատարակչական հիմնարկութիւններն են որ առաջին թարգմանութիւնները կատարած են, Պոլսոյ Ընտանի Իմաստասէրը դեռեւս 1854–ին դրպտուհիին հետ երկար թղթակցութիւն մը ունեցած է, եւ 1877–ին Թիֆլիսի Փորձին խմբագիրը անուանի վիպասանուհիին կեանք ու գործը ամփոփած է մահագրական յօդուածի մը մէջ:

Աւելի ուշ, Սրբուհի Տիւսաբ, որ Փբրանսական կրթութիւն ստացած է եւ Փբրանսացի դաշնակահարի մը հետ ամուսնացած, Սանդի հետքերուն հետեւելով մեր մէջ կնոջ ազատութեան եւ ստրկութեան դէմ ազատութեան ու հաւասարութեան գրօշը պարզած է եւ «Հայկական Ժորժ Սանդ» անունը ստացած է, ինչպէս արդարօրէն կը հաստատէ Երեւանի 1981–ի Հայաստան օրացոյցին համեստ հեղինակը:

ՃԱՄԲՈՐԴԻ ՄԸ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Ճամբորդական նամակները դարակիզբի դրական նորաձեւութիւններուն մաս կը կազմէին: Այդ սեռը մշակող հանրածանօթ դրողներէն չատեր իրենց նամակներուն մէջ աւելի ինքզինքին կը տեսնեն քան այցելած երկիրներուն բնակիչներն ու բարքերը:

Պարագան դրեթէ նոյնն է Ժորժ Սանդի համար:

Ճամբորդի մը նամակները – թիւով տասներկու, որոնց առաջին երկուքը Միւսէի ուղղուած են առանց անունը տալու, նախապէս Ռըվիւ տէ Էօ – Մոնմորլու, 1834 – 1836), մէջ հրատարակուած են (1834 – 1836), ապա երկու հատորներու մէջ ամփոփուած առանձինն (1857) – լոկ պատրաստակներ են:

Այդ նամակներուն միջոցաւ հռչակաւոր դրագիտուհին ինքն իր շուրջ պատմա մը կատարելով արձակ բանաստեղծութեան ձեւով մեզ իր կրած տպաւորութիւններն ու ներաշխարհին հաղորդակից կ'ընէ:

(Շար.– 25)

ՆՈՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ

= ՀԱՅԱՍՏԱՆ =

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀՈՂԱՎԱՅՐԵՐ

ԵՎ ՀՆԱԳՈՒՅՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀՈՂԱՎԱՅՐԵՐԸ ԵՎ ՀՆԱԳՈՒՅՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

ԿԱԶՄԵՑԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅԱՄԲ

ՀՏՀ ԳԱ ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ Ա. Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆԻ ԽՄԲԱԳՐ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գասպար Ապունայեան եւ զաւակները՝ Պաթիսթ, Ժան, Կապրիէլ, Մառի, եւ Տէր եւ Տիկին Ֆրանչէսքօ Զուցցէ, կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի՝ այս Կիրակի, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԱՍՊԱՐ ԱՊՈՒՆԱՑԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի պիտութիւն՝ ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Ecole St. Grégoire de Nareg

AVIS IMPORTANTS

— Les inscriptions à l'Ecole St. Grégoire de Nareg sont dès maintenant ouvertes pour l'Année Scolaire 1981-1982.

Pour tous renseignements s'adresser au Père ZABARIAN.-

38, Route de Collonges
69450 - St. Cyr au Mont d'Or
Tél.: (7) 847. 28. 65

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱԶԱՀԱՆԴԷՍԸ
ի նպաստ՝ Հայկ. վարժարաններու
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 6-ԻՆ

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Գասպար Ապունայեանի յիշատակին, ընտանիքը՝ 650 Ֆ. կը նուիրէ «Ծառաջ»ի բարգաւաճման։

ԿՐԸՆՈՂԸ.— Նշան Քիւրտճեան, իր ապաքինման առթիւ՝ 200 Ֆ. կը նուիրէ։

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
Կոմիտաս Փողոց, 4

1981 / 82 *Տարեշրջանի արձանագրու-թիւնները սկսած են։ Հեռաձայնել.-*
- *Տիկին ԳԱՐԱՃԵԱՆ* 375. 27. 89
- *Տիկին ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ* 376. 68. 19

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կարապետ Ծովակիմեան, ընկ. կարապետ Գամպէրեանի մահուան առթիւ՝ 100 Ֆ. կը նուիրէ իր այնքան սիրած «Ծառաջ»ին, փոխան ծաղկեպսակի։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէն Թ'Անթուանի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 12-ին, Ֆապրըկուլի դղեակը, Մարսէյլի հանրակառքի ընկերութեան դաշտը։ Շամփուրով խորոված, ճոխ պիւֆէ։

Նուագախումբ ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ

TAKVOR TAKVORIAN
Signera son livre:
ARMENOUCH
A la Kermesse de l'Eglise Arménienne de Nice
le Samedi 11 *et le Dimanche* 12 *Juillet*

SEVAN VOYAGES
ANNONCE
L'OUVERTURE D'UN VOL DIRECT
LYON - BEYROUTH
DEPART TOUS LES SAMEDIS —
RETOUR TOUS LES SAMEDIS

Pour tous Renseignements:
Varoujan SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48. Cours de la Liberté 69003 - LYON
Téléphone: (7) 860. 13. 66

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՐԿՍԵՌ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ
ԱՂՋԿԱՆՑ ՄԻԶՆԱԿԱՐԳ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿՆԱՑ

1981 - 82 *Տարեշրջանի արձանագրու-թիւնները բացուած են։*

Վարժարանը կը կիրարկէ Ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտու-հիները կը պատրաստէ Պ.Ը.Փ.Սէ-ի քննութեան։

Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայերէն ճիւղեր՝ Լեզու, Գրականութիւն եւ Պատմութիւն։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

COLLEGE ARMÉNIEN TEBROTZASSERE

CLASSES PRIMAIRES MIXTES
CLASSES SECONDAIRES DU I° CYCLE
POUR JEUNE FILLES
INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1981 — 82 *sont ouvertes.*

Application intégrale du programme des écoles françaises et préparation au B. E. P. C.

Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

DIRECTION

S'adresser à: Direction de l'E COLE TEBROTZASSERE
1, Boulevard du Nord; 93340 LE RAINCY — Tél.: 381. 01. 72

VOYAGES EN ARMENIE 1981

1° VOYAGES DE 12 JOURS			2° VOYAGES DE 14 JOURS		
du 01 au 12 Août 81	—	3.990 F.	du 18 au 31 Juillet 81	—	4.290 F.
du 05 au 16 Sept. 81	—	3.990 F.	du 08 au 21 Août 81	—	4.290 F.
			du 02 au 15 Octobre 81	—	3.490 F.

3° VOYAGE DE 16 JOURS

DU 01 AU 16 AOUT 1981 — 4.690 F.

Renseignement - inscriptions

MONDOTOURS OCIVEP

Spécialiste des Voyages
sur l'Arménie depuis 15 ans

2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis
de 14 à 19 h.
S'adresser à:
Elia PEHLIVANIAN
tél. domicile : 384 31 28

Les places étant limitées, veuillez nous renvoyer le coupon-réponse le plus tôt possible. Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN
Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris

Nom .....
Prénom .....
Adresse .....
..... Tél. .....
Ville ..... Code postal.....

1) M'inscris au Voyage spécial Arménie du ..... au .....
ci-joint 25% d'acompte.
2) Désire recevoir une documentation sans engagement de ma part pour :
.....

Rayer les mentions inutiles

HISTOIRE DE L'ACTUALITE..... — .....ACTUALITE DE L'HISTOIRE

VIENT DE PARAITRE:

Justicier du Génocide Arménien

Le Procès de TEHLIRIAN

Traduction: Marcus FISCH
Préface: Ara KRIKORIAN Postface: CDCA
Publié aux Editions DIASPORAS

« *Dans une rue de Berlin, le* 15 *Mars* 1921, *un jeune Arménien abat l'ancien ministre de l'Intérieur Jeune-Turc et grand Vizir de l'Empire Ottoman, TALAAT.*

« *A la police allemande, Tehlirian déclare:- Oui, je suis venu à Berlin pour le tuer - Comme* 1.500.000 *Arméniens, toute sa famille a péri au cours du* 1er *génocide du XX*e *siècle, conçu, organisé et exécuté sous la responsabilité de Talaat.*

« *Trois mois plus tard, la Cour criminelle le déclare non coupable!.*

« *La justice a tranché. Le Procès de Tehlirian est devenu le Procès de Talaat. et celui de la Turquie* ».

Dans ce livre, vous trouverez notamment:
— *La traduction intégrale de cet extraordinaire PROCES de BERLIN.*
— *Des documents inédits et des notes explicatives.*
— *Les principaux extraits du PROCES des UNIONISTES.*

306 pages, avec illustration et cartes — Format 15,5 x 24
Couverture pélliculée — Prix environ 65 F.

En vente chez votre libraire habituel, ainsi qu'auprès du CDCA et des Maisons de la Culture Arménienne

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Ծաչի Տէրունի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ առացած է 200 Ֆ. *Տէր եւ Տիկին Սերոբ Ղազարեանէ, իրենց զաւկին՝ Էլիզապէթի ամուսնութեան առթիւ։ Նաեւ՝* 200 Ֆ. *դպրոցին համար՝ Առաքելեան ընտանիքէն, Աւետիս Համբարձումեանի մահուան առթիւ, փ.ծ.բ։*

× *Մասնաճիւղը, իր դպրոցին ամավերջի հանդէսին առթիւ՝ առացած է* 1.000 Ֆ. *Կրօնական Ընկերակցութենէն եւ* 1.000 Ֆ. *ալ Պր. Ալեքս Մանուկեանէ։*

×

Տարաբախտ Լօրան-Նուրիան Էօֆսիւզեանի մահուան առթիւ, Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցին շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեպսակի.-

Դարբինեան ընտ. ե.պ. 500, *Տէր եւ Տիկին Ժան Մելքոնեան Եկեղեցւոյ Տիկնանց Միութեան, Տէր եւ Տիկին Շաուլ Կուրտիկեան դպրոցին* 300-*ական, Տէր եւ Տիկին Արշամ Պապայեան ե.պ., Տէր եւ Տիկին Ժան Գաչպաչեան ե.պ.* 250-*ական, Տիկին Ազնիւ Թէլլէր ե.պ., Տիկին Նազելի Պուճաեան ե.պ., Տիկին Վարդանոյշ Թուղլաճեան, դպրոցին, Տիկին Նաթաֆ ե.պ., Տիկին Մէնճուրեան ե.պ.* 200-*ական, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Պանտիկեան ե.պ. և դպրոցին* 150-*ական, Տէր եւ Տիկին Յ ա կ ո բ Վարժապետեան ե.պ., Տէր եւ Տիկին Տրդատ Տէր - Պօղոսեան ընտ. ե.պ., Տէր եւ Տիկին Ժաք Գալփաքեան ե.պ., Ֆրանսահայ Մշ. Միութեան Տիկնանց Բաժինը՝ Երջանիկ Ամբարձումեանի, Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Թերզեան դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Իքսէրճեան ե.պ., Շէլէլէքեան ընտ. ե.պ. եւ դպրոցին, Աստուր Հոլոքիկեան ե.պ., Գալուստ Ահարոնեան ընտ. դպրոցին, Պերճ Կարապետեան դպրոցին* 100-*ական Ֆ.։*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մէն - Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ Թաղ. Ընտրահակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները.-

- *Ելովանեան գերդաստանի յիշատակին. Տէր եւ Տիկին Վ. Ելովանեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Ելովանեան, Տէր եւ Տիկին Հրայր Փիլիկեան* 800 Ֆ., *Սօնիա եւ Վիքտին Փիլիկեան* 100 Ֆ., *Տէր եւ Տիկին Կարօ Թապիկեան* 50 Ֆ.։
- *Բարսեղ Հորոյեանի յիշատակին.- Տիգրան Հորոյեան* 50 Ֆ.։
- *Արշալոյս Սարքիշեանի յիշատակին. Էլիզապէթ Սարքիշեան* 25 Ֆ.։
- *Նալպանտեան եւ Գրիգորեան գերդաստաններու յիշատակին. Տէր եւ Տիկին Գրիգորեան* 50, *Տէր եւ Տիկին Առաքելեան* 20 Ֆ.։
- *Համբարձումեան և Գասպարեան գերդաստաններու յիշատակին. Պօղոս Համբարձումեան եւ Վարդան Գասպարեան* 50
- *Կազիկեան գերդաստանի յիշատակին.- Տէր եւ Տիկին Ժան Կազիկեան* 50 Ֆ.։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ, իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար՝ դիմեն մեկնումի Թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, *տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ* 12 Ֆ.-*ի դրոշմաթուղթ։*

Մեր այն բաժանորդները, որոնք կը ընդունին իրենց Թաղի Թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած Վարչութեան աշխատանքը։

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, Թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով։

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ։ Հեռաձայնով չընդունուիր։

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն՝ փակել իրենց առկախ հաշիւները, արձակուրդներէն առաջ։

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hautevillie — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
11-12
SAMEDI-DIMANCHE
11-12 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ: 160 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 350 Ֆ. - Հատը: 2 Ֆ. 50

56ԴՈՐ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.949

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

56e ANNÉE — No 14.949

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

—o—

Վարչապետ Թաչերի նոր օրինագիծը՝ բրիտանական հպատակութեան մասին, Քեր ու դէմ կարծիքներու առիթ կը ըստեղծէ: Ոմանց համար ասիկա պարզ վերջով ցեղապաշտ նկարագիր կը կրէ: Ուրիշներու տեսակէտով կը համապատասխանէ օրուան կացութեան, այն՝ որ կը կարօտի սրբագրութեան: Կան նաեւ այնպիսիներ, որոնց համար եղածը արդէն կարգադրութենէն շատ հեռու կը մնայ:

Համաձայն ներկայացուած օրինագիծին, Ափղլիա բնակելու իրաւունք կ'ունենան բրիտանացի այն քաղաքացիները, որոնք կը սերին համապատասխան քաղաքացիութիւն ունեցող ծնողքներէ: Ափղլիա բնակողներ կամ՝ արտասահման ծնած ըլլալով հանդերձ, կը պահեն բրիտանական հպատակութիւնը իրենց ծնողքներուն եւ մեծ – ծնողքներուն ճամբով: Միայն այսպիսիները իրաւունք ունդողները կը նկատուին:

Միւս երկու դասերը առանց այլ եւ այլի Ափղլիա հաստատուելու իրաւունք չեն ունար: Նախ անոնք, որոնք անգլիա – կան գաղթավայրերու բրիտանացի հը – պատակներ կը նկատուին: Այլ խօսքով՝ արտասահման ծնած եւ ցայսօր բրիտա – նացի նկատուած օտարները: Ապա՝ շուրջ 3 միլիոն Զինացիներն ու Ափրացիներ – ը, որոնք բրիտանացի մնալու տրա – մադրութիւնը յայտնելով հանդերձ, ա – պաութեանց չնորհումներու չարքին ըն – դգրկին, կը նկատուին ոչ – Անգլիացի – ներ, կամ՝ Բրիտանացիներ:

Նոր օրինագիծը, որ ինչպէս ըսինք, Քեր ու դէմ կարծիքներու եւ տեսակէտ – ներու դուռ կը բանայ ժամանակ մը ի վեր, կը փորձէ լուծել Անգլիոյ համար ալեւս բարդ դարձած հարց մը. – ոչ – բրիտանացիներու մուտքն եւ կեցութիւ – նը Անգլիա, իբրեւ ընդունուած օրէնք:

Հասնելու համար կացութեան պատ – կերը, կը բաւէ յիշել 1948–ի օրինագիծը բրիտանական հպատակութեան մասին: Ըստ այդ օրինագիծին, երբեմնի հպա – պակեցութեան 950 միլիոն հպատակ – ները բրիտանացի կը նկատուին: 43 եր – կիրներ բնակող մարդիկ իրաւունք կ'ու – նէին իրենք զիրենք անգլիահպատակ կոչուելու, երբ անդին 56 միլիոն կը հաշուէ Անգլիոյ բնակչութիւնը:

Հասկնալի կը դառնայ, թէ ինչո՛ւ, Անգլիա բնակող երկու միլիոնի մօտեցող ա – ժերմանները այնքան բուռն կերպով կարտայայտուին այս նոր օրինագիծին դէմ:

Դեռ կայ աւելին: Հպատակութեան եւ հայրէն կեցութիւն հաստատելու իրա – ւունք կրնան ձեռք ձգել անոնք, որոնք անուանդն հինգ տարիէ ի վեր Անգլիա կը նստին, լաւ անգլերէնն կը խօսին եւ բա – րոյական զեռնի վրայ ո՛չ մէկ դատա – պարտելի հարց կը յարուցանեն:

Երկու հակոռնակայ կարծիքներ: Ա՛չ – խատանքի նախկին Նախարար Ալեքս Լա – նին համաձայն, սեւամորթ կիներէն լա – քանչիւրը պարտադիր կերպով պէտք է իր զաւակը բրիտանացի դարձնէ՝ փաս – տերով եւ տուեալներով: Փաուըլ, պահ – պանողական նախկին նախարարին համա – ձայն, նոր օրինագիծը անհրաժեշտ չա – փով նկատի չառներ Անգլիոյ այժմու հարցերը:

Այս վերջինը կը պահանջէ, օտարնե – րուն մուտքի արգելքը: Զեն ըսեր՝ ա – նոնց արտաքսումը, հասկնալի՝ լռել – նայն:

Թ. Ա. Թ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

—o—

Ազգ. Ժողովը Վաւերացուց Կառավարական Ծրագիրը

—o—

Պարզ է որ կասկած չէր վերցներ եւ Մօռուայի ծրագիրը 147–ի դէմ 302 ձայ – նով վաւերացուեցաւ Ազգ. Ժողովին կողմէ: Այն լայն ու բացարձակ մեծա – մասնութիւնը զոր ընկերվարական վար – չակարգը կը վայելէ Ժողովին մէջ որեւէ մտահոգութիւն չի պատճառեր անշուշտ: Զորս երեսփոխան, թէեւ, ձեռնպահ մը – նացին, որոնց մէջ Մառսէլ Տասօ, 88 տարեկան, որ «ազգայնացուելիք» է եւ նախընտրած է դիրք չբռնել:

×

Այսքանով ամէն ինչ չէ վերջնաւր այլ ընդհակառակն՝ կը սկսի: Եւ կառավա – րութեան համար ամէնէն պարզը՝ ազ – դայնացումները չեն: Անհրաժեշտ է որ կառավարութիւնը կարենայ խուսափիլ Հարստարարութեամական ռազմավարու – թեան սխալներէն: Կարեւոր է զգոյշ ըլ – լալ եւ առաջքն առնել անդարմանելիին: Արդարեւ, այնքան լայնածաւալ է առա – ջարկուած ծրագիրը, այնքան շատ բան նախատեսուած է ընել եւ այնքան ա – րագօրէն, որ ձախողիլն ալ շատ աւելի վտանգաւոր կ'ըլլայ եթէ Ֆրանսա զը – լուխ չկարենայ հանել իր «ընկերվարա – կան փորձառութիւնը» տնտեսական տագնապ ապրող աշխարհի մը մէջ: Տըն – տեսական ծրագիրներու կողքին, կան դեռ Ներքին նախարարին ապակեդրո – նացման եւ արդարատարութեան ծրա – գիրները:

Կասթոն Տէֆէռ նաեւ կ'ուզէ արագ չարժիլ: Ընդհանրապէս արդէն, մտա – հոգիչ աճապարանք մը կայ, որ կրնայ սխալներու դուռ բանալ: Ներքին նախա – րարը կ'ուզէ որ Ցուլիսին իսկ քուէար – կուի օրէնքը որ պիտի ընչէ «հովանաւո – րութիւնները» Ազգ. Ժողովէն պիտի երթայ Ծերակոյտ, ուր Տէֆէռ պիտի թէ իր օրինագիծը բաւական վերապա – հութեանց պիտի բախի: Աակէ զատ ու – րիշ բաւական բարեփոխումներ ալ կան:

Արդարութեան մարզին մէջ, մէթր Ռո – պէռ Պատենթէռ ալ հիմնական բարե – փոխումներու դիմելու տրամադիր է: Արտաքսումներու համար, նախարարին կարծիքն այն է որ Ֆրանսա պէտք է ա – պաստանի հող մնայ: Ապահովութիւն եւ պատանի հող մնայ: Ապահովութիւն եւ ազատութիւն օրէնքը պիտի ընչուի, նաեւ «հակակոտրող – թափող» (անթի – fասէօր) օրէնքը: Միասեռականութեան մասին ալ խորական կարգադրութիւն – ները պիտի ընչուին: Ըստ նախարարին, նաեւ չատ մարդ կայ բանտերուն մէջ (40·552 մինչ միայն 30 հազար տեղ կայ): Ներում, պայմանաւոր արձակումներ ան – միջականին մէջ պիտի թեթեւցնեն բան – տերը: Բանտարկութիւնը նաեւ կորսը – ւած ժամանակ պէտք չէ ըլլայ: Բարե – փոխում մը պէտք է պատրաստուի նաեւ բեկանիչ Ատեանին վերաբերեալ, քանի այս վերջինը թաղուած է դիմումներուն տակ եւ չի հասնիր: Վերջապէս, ծանօթ է, մէթր Պատէնթէռ օրինագիծ մը պիտի ներկայացնէ Ազգ. Ժողովին մահապա – տիժը ընչելու համար:

×

63 ՆՈՐ ԱՆԳՈՐԾ...

Ընկերվարականները չահեցան ընտրու – թեան ճակատամարտը բայց կորնցու – ցին «իրենց ճակատամարտը»...: Արդա – րեւ Ցուլիս 10–ին, կուսակցութեան նոր օրաթերթը (սկսած էր Փետր. 17–ին) – «Ռոնպա Սոսիալիսթ» դադրեցուց իր հը – րատարակութիւնը, կարմիր հսկայ խո – րագրով մը՝ «ԸՆԿՄԱՆ»: Իաւական դառնութիւն կայ անշուշտ թերթին 63 աշխատաւորներուն մօտ, որոնք յան – կարծ անգործ են: Կուսակցութեան գոր – ծադիր մարմինը այս որոշումը տուած է Ցուլիս 8–ի իր նիստին, որովհետեւ «օ – րաթերթը մեծ բաց ունի ներկայիս եւ իր հրատարակութիւնը կրնար չարու – նակուիլ միայն եթէ կուսակցութիւնը ամբողջ նիւթականը հոգար: Արդ, կու – սակցութիւնը նոյնիսկ ներկայիս միլիոց – ները չունի հոգալու թերթի մը ամբողջ ծախքերը բայց յանձն կ'առնէ թերթին պարտքերը վճարել...»: Զախող բան մըն ալ կայ, այն է վերջին թիւին առա – ջին էջը ուր հսկայ (կարմիր) ԸՆԿՂ – ՄԱՆԻՆ տակ, կայ ուրիշ խորագիր մը՝ «Փիէռ Մօռուա՝ ամէն բան գործի (ան – փլուա) համար» ... երբ նոյն թերթը 63 անգործ կ'աւելցնէ հրապարակին վը – րայ:

Երբ օրաթերթը կը սկսէր հրատարակ – ուիլ, հեռանկարն էր 20 հազար բաժա – նորդ եւ 10 հազար հատավաճառ, որպէս ինքնաբաւ պիւտճէի հիմ մինչ բաժա – նորդներու թիւը 16 հազարը չէ անցած և հատավաճառն ալ միայն՝ 2000: Վերջին թիւին Բ. էջին վրայ ալ լոյս տեսած են 63 «փոքրիկ ազդեր»՝ «գործ կը փընտ – ռեն», վերջին աշխատանք՝ Քոմպա Սո – սիալիսթ...:

Նոյն թիւին խմբագրականն ալ լի է դառնութեամբ: Քլօտ Կօ կը գրէ ի մէջ այլոց. – «Նոր հաստատութիւն մըն է որ դուռները կը փակէ: Դիպուածը ու – զեց որ այս լուրը առնենք ճիշդ այն պա – հուն երբ նախարարապետը, երեսփո – խաններուն կը ներկայացնէր աշխատան – քի զարկ տալու (ռըլանս տը լ'Ամփլուա) իր ծրագիրը: Ժամանակացոյցը ինչպէս ճակատագիրը հեգնանքէ զերծ չէ...»:

Եւ որովհետեւ մամուլը ճարտարարուեստ էէ, կարելի չէր իսկ ազգայնացնել...:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒԼԻՍ 3 – 7)

ԵԴՈՒԱՐԴ ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑԱԾ Է ՍԱՆ ՃՈՐՃԻՈՅԻ ՓԱՌԱՏՕՆԻՆ

Սան Ճորճիո (Իտալիա) տեղի ունեցած երաժշտական փառատօնի չրջագիծին մէջ դումարուած է նաեւ դիտական ժո – ղով մը, ուր խորհրդային պատուիրա – կութիւնը ղեկաւորած է Հայաստանի Երաժիշտներու Միութեան նախագահ Եդուարդ Միրզոյեան: Երեւան վերա – դարձին ե. Միրզոյեան նշած է, որ Իտա – լիոյ ստեղծագործական հանդիպումնե – րը չատ օգտակար եղած են, կարելիու – թիւն տուած են քննարկելու արդի երա – ժըշտութեան հարցերը: «Իտալիա – Խորհ. Միութիւն» Ընկերութեան նա – խագահ Վիչենցօ Գորկի դիտել տուած է, թէ նման հանդիպումներ կը նպաստեն Իտալացիներու եւ Խորհրդայիններու մերձեցման:

×

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵՆ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՊԱՏՈՒՈՅ ՆՇԱՆՆԵՐՈՎ

Կիրովականի ճշդրիտ հաստոցներու գործատան պատասխանատու աշխատա – ւորներէն Ն. Աատրեան պարգեւատրը – ուած է Արեւելեան Գերմանիոյ «Սոցիա – լիստական աշխատանքի ակտիվիստ» պատուոյ նշանով, ի դնահատութիւն հաստոցներու արտադրութեան մէջ իր ներմուծած որակին: Գործատան արտադ – րութիւնները կը ղրկուին ոչ միայն Արե – ւելեան Գերմանիա, այլեւ բազմաթիւ այլ երկիրներ: Հայաստանի ձեռնարկութիւն – ներէն 200–է աւելի արտադրութիւններ կը ղրկուին 70 երկիրներ՝ էլեկտրական սարքաւորումներ, կապի միջոցներ, հաս – տոցներ եւայլն: Ըստ արժանւոյն գնա – հատելով Հայաստանի ձեռնարկութիւն – ներու արտադրանքը, Գերմանական Ար – հեստակցական Միութիւններու կեդրո – նական Վարչութիւնը Արեւելեան Գեր – մանիոյ «Սոցիալիստական աշխատանքի ակտիվիստ»ի կոչում չնորհած է նաեւ երեւանցի բանուորներ Ռ. Գեւորգեանի, Ն. Գոգինեանի եւ Աբովեան քաղաքէն Գ. Ռեզեանի:

×

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ ԻՐԱՔԻ ԿՈՂՄԷ

Հայաստանի ձեռնարկութիւնները, ի – րաքի պատուէրով, պատրաստած են տաք կլիմայի մէջ աշխատող էլեկտրական չարժանիներ եւ քրանսփորմաթէօրներ: Իրաք մնայուն գնորդներէն է Հայաստան արտադրուող էլեկտրական սարքաւո – րումներու: Տարւոյն սկիզբէն ի վեր ի – րաք ղրկուած են ատուգիչ – չափող սարքեր, չահեր, ցանցի ուղղիչներ, լինչ – պէս նաեւ խառատային – պատուհասական հաստոցներ, ռատիօէլեկտրոնիք մեքե – նաներու փոքր մասեր եւ այլն:

×

ՄԱՌԵՇԱԼ ՑՈՎՀ. ԲԱՂՐԱՄԵԱՆ ԻՐ ՑՈՒՇԵՐԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԹԵՐԹԻՆ ՄԷՋ

Խորհ. Միութեան մառեչալ Ցովհան – նէս Բաղրամեան Մոսկուա լոյս տեսնող «Սովետսկայա Ռոսիա» թերթին մէջ ըս – տորագրած է յօդուած մը, ուր կը պատ – մէ իր յուշերը Բ. Աշխարհամարտի տա – րիներէն:

×

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ 12–ՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Մոսկուայի մէջ բացուած է 12–րդ մի – ջազգային փառատօնը, մասնակցու – թեամբ 95 երկիրներու չարժարուեստա – դէտներու, ինչպէս նաեւ ՄԱԿ–ի, ԻՒ – ՆԵՍԿՕ–ի, ՊԱԿ–ի եւ Զիլիի: Կը ցու – ցադրուին աւելի քան 500 չարժանկար – ներ: Խորհ. Միութիւնը փառատօնին ներկայացուցած է «Թեհրան 43» եւ «Զա – մալի ծառը» ժապաւէնները: Փառատօնի չրջագիծին մէջ տեղի կ'ունենան նաեւ հանդիպումներ դերասաններու, բեմադիրնե – րու եւ դերասաններու հետ: Փառատօնը կը տեւէ մինչեւ Ցուլիս 21:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՍԵՐԱՄԱՐՏԻ համաչխարհային ախոյենութեան մրցումներուն, որոնք տեղի կ'ունենան Քլերմոն – Ֆեռան Ա. Կարապետեան չաղթանակ եւ պարտութիւն արձանագրելէ ետք, դուրս մնաց չոր – րորդ աւարտականներէն: Արդարեւ խոր – հըրդային ախոյեանը պարտուած էր Ֆրանսացի Ռիպուէ, թէեւ «կրկնառի – թին» (ռըփէշաժ) Բ. չրջանին չաղթած էր անգլիացի Ս. Փաուլի եւ Գ. չրջանին ալ վաճռի բայց 4–րդ չրջանին կը պար – տուէր Շապոյէ:

ԱՐՈՒԵՍՏԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՄԷՏԷՕ ՄՕՏԻԼԻԱՆԻ

(1884 - 1920)

Համաշխարհային առաջին մեծազոյն ցուցահանդէսն է վաղամեռիկ նկարիչին, որուն գործերուն չուրջ երկու հարիւր – յիսունը հաւաքուած են այս առթիւ Փարիզի Արդիական Արուեստի Թանգարանին մէջ (*): Շատ զարմանալի երե – ւոյթ մըն է այս պարագան: Արուեստա – գէտ մը՝ որ գործած է առաջապել եւ հէք – եաթ՝ պէտք է սպասէր վաթսուն տարի – ներ իր մահուընէ ետք, կարենալ ցու – ցադրուելու համար նման չքեղութեամբ – եւ պէտք է աւելցնել բարձր ճաշակով եւ գիտական աննախընթաց ներկայացու – մով որուն մասին պիտի անդրադառ – նանք: Այս յապաղումը գուցէ բացատր – ւի անով, թէ քանի տարիներ վերացա – պաշտ նկարչութիւնը տարածած ըլլալով իր բացարձակ տիրապետութիւնը՝ մո – ռացութեան տուած է նոյն իսկ նկարիչ – ներ, որոնք յաջողած են ուրոյն ուղի մը գծել իրենց փայլուն տաղանդովը... Ար – դարացում մը՝ որ իր մէջ կը պարունա – կէ իր իսկ դատապարտութիւնը, երբ Արուեստը ուզուի հոմանիշը դարձնել դպրոցի մը որ, ի վերջոյ հոլովոյթ մըն է եւ ոչ թէ ինքնին նպատակ մը կամ նը – պատակակէտ մը, եւ որ իր մէջ կրնայ պարունակել լաւագոյնը եւ յոռեգոյնը: Մինչ Մոտիլիանի, բոլոր դպրոցներուն քովն ի վեր, արուեստի ներկայութիւն մըն է:

×

Երբ Մոտիլիանի Իտալիայէն Փարիզ կը հասնի 1906–ին, իր հաւատափոխ հրեայ ծնողքէն կը բերէ որոշ դաստիա – րակութիւն մը եւ խոհապաշտութիւն մը: Պիտի բերէ նաեւ տոկուն ծանօթու – դձել իրենց փայլուն տաղանդը ... Ար – րու եւ ակադեմական դիտելիքներու: Ա – ռաջին քառորդ դարու Փարիզն է ասիկա, Ֆովիզմի, խորանարդապաշտութեան, Տատայի, դերիրապաշտութեան եւ, նոյ – նիսկ, նոր ծլարձակուող վերացապաշտու – թեան: Պիտի տպաւորուի այս բոլորէն որ – քան ալ ընդդիմութիւն ուզէ ցոյց տալ ի մանաւորի Փիքասոյի և Պրաքի հանդէպ: Ընդդիմութիւն մը որ կը բխի եթէ ոչ ան – պայման նախանձէ այլ անոնց հետեւորդ դառնալու մտավախութենէն:

Ամէն պարագայի պիտի տպաւորուի Սեզանէն եւ ափրիկեան արուեստէն, ու իր գործը պիտի յառաջանայ խորանար – դապաշտութեան պրիմակէն եւ սեւա – մորթներու դիմակներէն: Իր կեանքը պի – տի ըլլայ մանաւորաբար փոթորկոտ՝ վաթթարագոյն առղջութեամբ: Թո – քախտը արդէն տարիներէ ի վեր իր նա – խանձանները ցոյց տուած էր, մինչ ինք կը նետուի ալքոլի, կիներու եւ թմրե – ցուցիչներու դիրկը: Ինքնաքանդումի աշ – խատանք մը կը տարուի դրեթէ դի – տակցօրէն: Կը ստեղծագործէ խմելով· ասիկա խթան մըն է ու նաեւ ինքնամո – ռացում մը: Պատուհասեալ արուեստա – գէտ մըն է ինք: Երկու տարի բարեկա – մական մտերիմ կապեր կ'ունենայ անդ – լիացի դրագիտուհի Պէաթրիս Հաստինկ – զի հետ, որուն զօրաւոր անհատականու – թիւնը եւ չեչոտած խառնուածքը պիտի պատճառեն անհանգստա, վերիվայրում – ներով լի առօրեայ մը: Նախանձի պահե – րը պիտի ստեղծեն աղմկալի ընդհա – րումներ, ինչ որ պիտի արտացոլայ իր իսկ կտաւներուն մէջ: Պիտի նկարէ Պէաթրիս մը – Տիկին Փոմպատուր – ուր կինը կը դրսեւորուի իր ցանկասիրու – թեամբ, նախապարծակութեամբ եւ ինք – նահաւան զոհողութեամբ: Տարի մը ետք (1916) պիտի փորձէ զայն նկարել տար – բեր տրամադրութեամբ: Իր հանդարտու – թիւնը պիտի գտնէ միայն կեանքին վեր – ջին երեք տարիներուն. երբ պիտի ծա – նօթանայ իր ապագայ կնոջ, – նկարչու – հեան ուսանողուհի մը: Ժանն Էպիւթէրն քնքչութիւն է, լոութիւն, ներողամտու – թիւն: Մարդատեանցը, Մոտիլիանիի մէջ, տեղի պիտի տայ ընտելացած, հա – մերաշխ բնաւորութեամբ անձի մը առ – ջեւ, որ պիտի դադրի քրքրելէ ներքին յուզումներուն «ինչու»ն: Արտաքին աշ – խարհի հետ աւելի հաշտ՝ ան պիտի գծէ նոյնիսկ չորս պզտիկ բնանկարներ եւ «Մայրութիւն» մը (1919) քանի մ ժանն իրեն պարզեւած էր աղջիկ մը· կեանքը վերջ պիտի գտնէ կրկնակի ողբերգու – հեամբ երբ, յաջորդ տարի, ժանն անձ – նասպան պիտի ըլլայ Մոտիլիանիի մահ – ուան վաղորդայնին, երբ կը սպասէր երկրորդ զաւակի մը ծննդեան:

×

Շուրջ տասներկու տարիներուն ըն – թացքին Մոտիլիանի կը ստեղծէ իր եզա – կի գործը, որուն բացարձակ եւ միակ տէրը մնաց ինք: Այդ տարիներուն վրայ երկարած վաստակը, արտաքնապէս միա – կտուր, իր մէջ կը կրէ հոլովոյթներ, բարեշրջումներ: Իր հանդիպումը ռու – մանցի հռչակաւոր արձանագործ Պը – րանքուզիի հետ կուտայ առաջին ար – դիւնք մը· Մոտիլիանի կը նետուի ար – ձանագործութեան մէջ (1911 – 1913) որմէ անտեղեակ էր: Եւ սակայն ինքն է որ կը կանխէ ուղղակի քանդակագոր – ծումի մէջոցը Լորանէն, Լիփշիցէն ա – ռաջ: Մեզի հասած են քանեւէ հինգ քան – դակներ ուր եթէ տատամսումներ կ'երե – ւին խորանարդապաշտութեան հանդէպ եւ անվերապահ ընկալում՝ ափրիկեան արուեստին, յատակօրէն կը չեռուի սա – կայն արուեստագէտին կերտած կնոջա – կան իդէալ կերպարը որ խորհրդաւոր է, կան իդէալ կերպարը որ խորհրդաւոր է, – չատուածուհի մը: Քանդակագործու – թիւնը երբեմն կ'ընծայէ նաեւ պատեհու – թիւնը վերջնապէս թօթափելու ակադե – մականութիւնը:

Ապա կը նկարէ դիմանկարներու շարք մը ուր խորանարդապաշտութիւնը եւ կիտապաշտութիւնը եւ զգացնեն իրենց ներկայութիւնը: Առաջինէն փոխ պիտի առնէ արտայայտչաձեւը կտրակուած ե – րեսակներու, գիծերու ծրագրայնութեան – շէմաթիզմ – եւ երկտարածականու – թեան: Ամէն պարագայի դիմանկարները պիտի մատնեն ներկայութիւնը քանդա – կագործին: 1917–ին է որ նկարելու, ըս – տեղծագործելու անդուլ տենդէ մը մըղ – ուած, Մոտիլիանի պիտի բնութագրէ իր կնոջական նոր իդէալը՝ չուրջ քսանեւ – հինգ տիպական մերկերով:

×

Եւ կինը կ'երեւի իր ամբողջական մեր – կութեամբը, իր անփութօրէն խռովիչ կերպարանքով, դէրքերով: Մերկերը՝ «նստած», «պառկած», «ալ թեւը ծալ – ըլած՝ գլխուն տեւս», «ձեռքերը՝ գլխ – ուն տեւին», կամ՝ «ճակտին վրայ», «մանեակով» եւ նաեւ՝ հատ մը՝ ամօթ – խածօրէն «չապիկ»ով մը իր մէկ կուրծքը ծածկած: Օտալիսքներ՝ որոնք մերթ դրսեւորուած են թեթեւ, թարմաշունչ, միտքոյն երանգներով, ուր նկարչական կտաւը, թափանցութեամբ, տեղ գտած է վարդադոյնին մէջ: Ասոնք «անմեղներ»ն են: Այլ տեղեր՝ մերկերը կը ստանան վե – նետիկեան զգայապաշտութիւն մը, բա – րեխառն և հեշտասէր՝ ուր «միսը» կը շա – ռագունի, երանգամորը կը խտանայ՝ խորտ ու բորտ, մարմինները կը ստանան որոշ փարթամութիւն մը: Հոս էնկրը չէ այլ Թիցիանոն: Մեծապէս հաւասարակշ – ռուած է մարմիններուն արձանային ծա – ւալը, գծային կշռոյթը և երանգային քը – նարականութիւնը: Մերկեր՝ որոնք տպա – տորութիւնը կը թողուն ըլլալու անսահման բնանկարներ, յաւերժական երիտասար – դութեամբ մը անշարժացած՝ տենչանքի պահու մը: Ժամանակին ոտիկանութիւ – նը «իրաւունք» ունէր արգիլելու այս ցուցահանդէսը: Հոն ուր որ իրաւունք չունէր այն էր, որ այս գլխու պատոյ պատճառող պերճութիւնները, որքան ալ խռովք յառաջացնէին, չէին յայտներ մատչելիութիւն մը: Անտեսանելի սակայն զգալի սահման մը կայ, որուն սեմին նը – կարիչը նախ ինքը կը կանգնի լսկ մեր – կերը ինքզինքին կը յարգեն, ինչ որ նոյնը չէ Մոտիլիանիի համբաւաւոր նա – խորդին պարագային.– Թուլուզ–Լօթրէք եւ իր մայթաղիճները:

Մերկերուն դէմքերը ընդհանրապէս գծուած են պարզօրէն, հատու, թէեւ իւրաքանչիւրը կը պարզէ իր անձնական դիմագիծը: Մանրամասնութիւն մը – մանեակ մը, օղեր – կը բերեն իրենց չեշ – մը:

Մոտիլիանի տարփագին փարած է մարդկային դէմքին դիմանկարները կ'ար – տայայտեն միայն էականը, անհրաժեշ – տագոյնը, սկզբնական ճշմարտութիւնը՝ պարզաբանուած եւ ոճաւորուած եղանա – կով: Հաւկթաձեւ ողորկ դէմքերը ծռած են ձողուն – վզի մը վրայ, որ կը շարու – նակուի երկարաձիգ մարմիններով: Նը – կարիչը մէյտ հակում մը ցուցաբերած է դէմքի ձուաձեւ դէմքը, թէեւ չէ վարա – եղերքին կոթնած. գլուխը ձեռքին մէջ լու: Կնոջական բարակ երկար վիզերը – կարապի վիզ - կը մատնեն զգայնութիւն մը եւ միաժամանակ զգայականութիւն մը: Դէմք, վիզ եւ համապատասխան եր – կարող մարմին հոմանիշ եղան Մոտիլիա – նիի կերպարին ուր, ժամանակի ընթաց – քին տեսանելի պիտի ըլլայ որոշ մաներ – բիզմ մը: Դէմքերուն վրայ ամէնէն յատ – կանշականը կը մնան աչքերը՝ որոնք նայուածքներ են ուղղուած որքան դէմքի կեանքը նոյնքան՝ դէմքի այլուրը՝ ուր կը տիրէ լռութիւնը: Աչքեր՝ որոնք բաց են, ամպ են և կամ ծածկուած են հեղու – կով՝ ուր կը գոլայ լոյսը անորոշին ուղ – ղութեամբ: Դէմքեր որոնք կը պատկանին կեանքին, հեշտասիրութեան եւ որ կըր – նան պատկանիլ նաեւ մահուան:

Գիծը՝ արտայայտութեան գլխաւոր միջոցն է իր մօտ: Գիծը՝ որ ներքամա – շակութիւնն իսկ է դէմքի վսեմը սլացող: Ան, կարծես, կարկաչուն ակի մը կը բխի եւ կ'երթայ միացնելու միջոցը խո – րութեան հետ իր լաւագոյն գործերուն մէջ: Այս ձեւով գիծը, որքան ալ չքեղ, կը դադրի ըլլալէ ինքնանպատակ: Կը ծառայէ նաեւ անձին հոգեբանութիւնը դրսեւորելու:

×

Զարթաբախտ եւ նզովեալ արուեստագէտ մը՝ որ ապրեցաւ ներքին դժոխքը, այ – րեցաւ եւ մոխրացաւ գինք այրող կրա – կէն եւ սակայն իր գործերով պարգեւեց երազ մը: «Սատանան» ներսն էր իսկ «հրեշտակը»՝ արուեստին մէջ: Շեշտել հակասութիւն մը իր կեանքին եւ գործին մէջ:

Հիանալի խառնուածք, սուր զգայնու – թիւն, ներքին խոր ապրում, նկարչու – թեան հետ զգայապաշտ կապ մը.– ա – ռանցմով Մոտիլիանի ստեղծեց, կար – ճատոյն շրջանի մը մէջ, գործ մը՝ որ որքան ալ թուի անաւարտ պիտի չկրե – նայ ունենալ հետեւորդ: Իրմով վերջ կը գտնէ անհատական երեւոյթ մը:

×

Խիստ հետաքրքրական եւ օգտակար գիտական աշխատանք մը տարուած է Ֆրանսայի Թանգարաններուն Հետազո – տական Տարբրաւծարանին կողմէ: Մո – տիլիանիի տասնեւհինգ գործերը ուսում – նասիրուած են Ք. ճառագայթներով, անդրմանիշակաղտնով եւ այլ պկրիկով ճառագայթումով: Տարուած աշխատան – քը կրկնակիօրէն կը մերկացնէ նկարի – չին գործերը, կը պատմէ անոնց ծնըն – դոցը – թէ ինչպէս արուեստագէտը կը «պատրաստէր» կտաւը, ինչ գոյներ կը գործածէր, – հոլովոյթը մինչեւ վերջ – նական երեւոյթը՝ բոլորիս տեսանելի:

ԺՈՐԺ ՍԱՆՏ, ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԸ

Գրեց՝ ԼԵՒՈՆ Թ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ

ՃԱՄԲՈՐԴԻ ՄԸ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Գ. – Հայոց Վանքը

Վենետիկ, 8 Յուլիս 1834

Քանի մը օրէ ի վեր վենետիկեան ար – շիպելագոսին մէջ կը թափառինք, հրա – ւառ հայելիի վերածուած մարմարակերտ քաղաքէն դուրս քիչ մը կենսատու օդ փնտռելով, մանաւանդ որ այս ամառան դիւերները հեղձուցիչ են: Տեղացիները օրն ի բուն կը քնանան, ոմանք կլիմա – յին մեղկութեան յարմար մեծ բազմոց – ներու վրայ երկարած, ուրիշներ նաւակ – ներու յատակին. երեկոյեան, ամէնքն ալ պատշգամներու վրայ զովութիւն կը փնտռեն, կամ պահակէշ առած դիւերա – յին ժամերը կ'երկարեն մինչեւ լոյս բաց սրճարաններու հովանոցներուն տակ: Ինդուքներն ու սովորական երգերը չեն լսուիր· սոխակներն ու կոնտոլավարները լռած են: Հազարաւոր փոսփորափայլ խեցիներ պատերուն տակ կը փայլին: կայծակից մամուռներ մութ ջուրին մէ – ջէն կ'անցնին հանդչող կոնտոլներու կող – քերէն սահելով: Գիշերային լռութիւնը առաջասանդուղին վրայ վազվզող քա – ղաքի եւ դաշտի մուկերուն սուր ճիչը կը խզէ միայն: Ալպեան լեռներէն երկար սեւ ամպեր կուգան, Վենետիկի վրայէն կ'անցնին անձայն փայլակներով ծած – կելով քաղաքը, ու կ'երթան փշրուիլ Ադ – րիականի վրայ, իսկ երկինքը անոնց բե – րած ելեկտրականութենէն կը խռովի:

Ոամիկին տաքը եւ գանդրահեր չուները – ձուկերուն հետ – միակ արարածներն որոնք երաշտէն չեն նեղուիր· անոնք ճաշելու եւ նիրհելու համար միայն ջու – րերէն դուրս կ'ելլեն, ու մնացեալ ժա – մերը ապրին – անդին լողալով կ'անցը – նեն: Գալով մեզի, որ դժբախտաբար ըս – տիպուած ենք հագուիլ եւ ժամանակնիս չենք կրնար հանուելով – հագուելով ան – ցընել, ցերեկին ծովակներուն վրայէն Ադրիատիկ հաւասարապէս բաշխած սահուղ օդը կը փնտռենք: Միակ ճամբորդները որոնց կը հանդիպինք անօթի խեղճ թի – թեռնիկներ են, որոնք կը փորձեն մէկ կղզեակէն անցնիլ արեւէն չխամրած ծա – ղիկ մը գտնելու յոյսով· բայց, յաճախ ուժասպառ, ալիքի մը վրայ կ'իյնան, կիսատ թողլով իրենց երկար ու վտան – գաւոր ճամբորդութիւնը:

Երէկ Սան – Սէրվոլիօ (1) կղզին առ – ջեւէն անցանք, ուր խենթեր ու ցաւա – գարներ կը պատսպարուին: Ծովահայ – եաց վանդակի մը ընդմէջէն նիհար ու ժժգոյն ծերուկ մը տեսանք որ պատու – հանին առջեւ նստած էր, արմուկներով եղերքին կոթնած. գլուխը ձեռքին մէջ առած էր, փոսացած աչքերը հորիզոնին յառած. պահ մը ձեռքը վերցուց, նեղ ու ճաղատ ճակատը սրբեց ու վերստին նախ – կին անշարժութիւնը դտաւ: Այս անշար – ժութեան մէջ իսկ այնպիսի զարհուրելի բան մը կար որ աչքերը ակամայ իրեն վրայ սեւեռեցան. երբ չէնքին անկիւնէն անդին դարձանք, տեսայ որ Բէպպա – յի (2) աչքերն ալ նոյն ուղղութիւնը բռնած էին:

«Արդեօք խե՞նթ է, հարցուցի:

– Կատղած խենթ մը, պատասխա – նեց:

Ինչ մը դէր, կարմրագոյն դեռ երի – տասարդ մէկը, որուն քրտինքէ թրջած մազերը իր հաճելի դէմքին չուք կուտա – յին, պարտէզը եզերող թուփերուն մէջէն դուրս ելաւ ու դէպի ծովեզերք յառա – ջացաւ. պարտէզի ստանար մը բռնած էր, թէեւ արտառոց երեւոյթ մը չունէր, սա – կայն բաբեկամական չեչտով մը մեզի ուղղած մէկը – միւսին հետ կապ չունե – ցող իր խօսքերը մտային խանգարում մը կը մատնէին:

Աբբան (3), որ նաւակին ցուցիչին նը – ստած էր, աշխոյժ ու դրուիչ ձեւ մը ու – նէր – զոր կարելի չէ անտարբերութեամբ դիտել, – համակրանքով խենթին կը նայէր:

(Շար. 26)

---

(1).– Սան – Սարվոլիօ:

(2).– Բէպպա· Ճիուլիա Պապպաֆի (1807 – 1889), Դոկտ. Պիէտրօ Պաճէլլո – յի ծածուկ ֆոյրը:

(3).– Աբբայ Պաճորիօ: Այս երկու ան – ձերը, որոնք Ժորժ Սանդի գաղափարնե – րը կ'արտայայտեն, վանքին Այցելուներ – րու Տետրին մէջ չեն յիշուիր: Հեղինակը գրական խաղով մը զանոնք շարադրու – թեան մէջ առած է նկարագրութեան ա – մար:

ՀՅՍՎՈՎԾ ԿՈՒՏՎԱԾՈ

= ՀՈԳԵՎՈՐԱԿԱՆ =

ՀՈՂԱՀԱՐԿԱՅԻՆ ՀՈՒՆՎԱՐԻ ՎԵՑԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՆԱՎԱՌ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ

ՀՀՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի առընթեր Հողային գործերի գլխավոր վարչության պետ, ընկեր Ա. Ա. Ղազարյանի

ՀՀՍՀ Գերագույն Սովետի նախագահության նախագահ, ընկեր Ա. Ա. Հարությունյանի

ՀՀՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի նախագահ, ընկեր Ա. Ա. Կոստանյանի

ՀՀՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի առընթեր Գյուղատնտեսության գործերի կոմիտեի նախագահ, ընկեր Ա. Ա. Ղազարյանի

ՀՀՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի առընթեր Գյուղատնտեսության գործերի կոմիտեի նախագահի տեղակալ

Այրի Տիկին Բերկրուհի Հայոցեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գուլումճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Եսայեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Փօլ Թովմասեան եւ զաւակները, Ձաղեան քոյրեր (Պէյրութ), Այրի Տիկին Եղիսաւէթ Գարայեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Սարգիսեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Թովմասեան, Գուլումճեան, Եսայեան ընտանիքները եւ ընտանեկան համայն պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր եւ ազգականին՝

ԳԵՂԱՄ ՀԱՑՈՑԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 10–ին, 74 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շորեքշաբթի, Յուլիս 15, ժամը 14–ին, Փարիզի Ս. Յովհ. – Մկրտիչ Եկեղեցին։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

«ՅԱՌԱՋ». – Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գուլումճեանի։

ԼԻՈՆ. – Այրի Տիկին Էմզա Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Մուրատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Մուրատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահէ Մուրատեան եւ զաւակները, Օր. Անն – Մառի Մուրատեան եւ ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ – հօր՝

ՄԻՀՐԱՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ
(վաճեցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 8–ին, 76 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Յուլիս 11, ժամը 10·30–ին Ս. Յակոբ Եկեղեցին, rիւ Պուալօ, եւ մարմինը կը փոխադրուի Ժընեւի գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ՝ ընկերուհի Աբաքի Փիրանեանի, Տիկին Անահիտ Զէքէնի եւ զաւկին, Տէր եւ Տիկին Փիէռ Թամէսի, Տէր եւ Տիկին Ալպէռ Պապիկեանի, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Փիրանեանի, Շաւարշ Փիրանեանի, Սուրէն եւ Գ ո ւ ր գ է ն Փիրանեան ընտանիքներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր, եղբօր եւ ազգականին՝ վարդան Փիրանեանի մահուան առթիւ։

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
Կոմիտաս Փողոց, 4

1981 / 82 *Տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Հեռաձայնել։–*

– *Տիկին ԳԱՐԱՃԵԱՆ* 375·27·89
– *Տիկին ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ* 376·68·19

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ հիմնարկութեան 50–ամեակի բացառիկ հանդիսութիւնը՝

Հոկտեմբեր 11, կիրակի օր,

բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի։

Մանրամասնութիւնները՝ յետագային։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն – Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ Թաղ.ը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.–

Յակոբ Պօնոյեան, Կարապետ Գոզայեան 100–ական, Տիկին Զարնիանեան 80, Արամ Պեոիկեան 100, Խլորչեան ընտ., Շամիրամ Վաչէեան 70–ական, Թագուհի Գուլումճեան, Վարդանոյշ Նորհատեան, Թուրֆանտա Ալեքսանեան, Տալիտա Համբարձումեան, Նարդուհի Պապուչեան, Գուրգէն Զուքուրեան, Զարուհի Պօղոսլեան 50–ական, Տէր եւ Տիկին Մահմուդեան 40, Տէր եւ Տիկին Գաբայի, Արմենուհի Դասլաքեան 30–ական, Յակոբ Ճէվիլեան, Ոմն, Եղիազարեան ընտ., Ռէթիկա Սէմէրճեան 20–ական, Ոմն 25, Խոժէնի Տէր – Պատեան 10, Պօղոս Պալիքեան 50 Ֆ.։

SABERATOURS
DEMENAGE
A partir du 1er Août
Sa nouvelle adresse sera:
31, RUE D'ARGENTEUIL
75001 - PARIS
Tél.: 261. 51. 13
Métro: Pyramides

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.–

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԻՄԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՃՈՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Սեպտեմբեր 26–ին՝

ՍՈՖԻԹԷԼ

Ի նպաստ կապոյտ խաչի գործունէութեան եւ իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ նորոգութեան։

OPTIMA Tours

ARMENIE 1981

CALENDRIER DES PROCHAIN DEPARTS

Δ 17 et 31 Juillet 1981
Δ 14 Août 1981
Δ 4 et 18 Septembre 1981

Pour chaque départ 3 formules de séjour 12 - 14 et 16 jours.

Cette année des formules originales:

1e/ *Voyages combinés en Arménie avion / bateau «LITVA».*
— *Départ par avion le 27 Juillet (séjour du 28 Juillet au 6 Août Erevan).*
— *Croisière en bateau du 7 au 14 Août arrivée Marseille.*
— *Croisière bateau du 15 au 23 Août séjour à Erevan du 23 Août au 2 Septembre et retour par avion le 3 Septembre.*

2e/ *Voyages combinés:*
— *1 semaine EREVAN / 1 semaine Lac Sevan.*
— *1 semaine EREVAN / 1 semaine Sotchi (Mer Noire)*

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :

OPTIMA Tours

67-69 rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
75003 PARIS
Telex : 211 324 F.
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)

MARCEL UMIDIAN PRADO VOYAGES
353, *Avenue du Prado* 13008 *MARSEILLE*
Tél.: (91) 76-21-80 chaque jour de 17 à 19 h.

Pour la Région Lyonnaise:
MAISON DEL CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
Jusqu'à 16h.00: *Mme. BARAVIAN — de* 16h.00 *à* 18h.00: *Mme. ANTABLIAN*
15, Rue de 24 AVRIL, 1915 - 69150 DECINES
Tél.: 849. 42. 97

LES SECTIONS JAF et UCFAF DE LA REGION PARISIENNE
Vous donnent rendez-vous à leur

Fête Champêtre Annuelle

«CARREFOUR DE L'ANEMOMETRE» au Bois de Clamart
Le Dimanche, 19 *Juillet de* 10 *à* 22 *h.*
PARTIE ARTISTIQUE
Buffet franco - arménien — Jeux et Stands

Le Restaurant
EREVAN
a ouvert
son magasin
de TRAITEUR et de COMESTIBLES
29, RUE BERGÈRE · 75009, PARIS

RESTAURANT
EREVAN
26, Rue Bergère, 75009 Paris
Tél.: 770.85.81 - Fermé le Mardi
40 *Sortes de Hors - d'œuvres*
25 *Sortes de Plats*

TRAITEUR
EREVAN
29, Rue Bergère, 75009 Paris
Tél.: 523.44.73
Toutes sortes de Hors-d'œuvre, Charcuterie et Spécialités Arméniennes

L'OFFICE NATIONAL
DE LA CULTURE ET DES
TRADITIONS ARMENIENNES

Présidents d'Honneur:
Monsieur ALAIN POHER
(Président du Sénat)
S.E. Mgr. JEAN RUPP (Arhevêque)

Organise

Un 3e PELERINAGE
en Roumanie
aux Monuments et aux
Eglises Arméniennes
(du XIVe au XIXe siècle)
DU 6 AU 20 AOUT
Animé par: GERARD STEPHANESCO

et

Un PELERINAGE
en Bulgarie, aux Eglises
et Communautés
Arméniennes
de Bulgarie
DU 28 AOUT AU 11 SEPTEMBRE

Renseignements et documentation:
Tél.: 734. 61. 41 (*le matin*)

Office National de la Culture et
des Traditions Arméniennes
16, *Rue José - Maria de Heredia*
75007 - *PARIS*

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան կեդրոնական Վարչական ժողովը ներկայիս կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները, ներկայ գտնուելու 68–րդ Ընդհ. Ժողովին, որ պիտի գումարուի ՇԱԲԱԹ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 24, 1981, առաւօտեան ժամը 10–ին, Հ. Բ.Ը.Մ.Միութեան կեդրոնին մէջ.–

585, Սէտըլ Ռիվըր Ռոտ, Սէտըլ Պրուք, Ն. Ճ., Ա. Մ. Ն.։

Ներկայս 68–րդ Ընդհ. Ժողովին համար տրուած միակ հրաւիրագիրն է։ Կը խնդրենք, հետեւաբար, Միութեան յարգոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնապէս Ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թուականին եւ կամ ամէնէն ուշը՝ մինչեւ Հոկտեմբեր 2, 1981, իրենց փոխանորդագրերը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհ. Տնօրէնին, կամ զանոնք ղրկեն հետեւեալ հասցէին.–

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
585, Saddle River Road,
Saddle Brook, N.J. 07662, U.S.A.

———×———

ՕՐԱԿԱՐԳ

1.– *Ներկայացում եւ վաւերացում 1980 տարեշրջանի ընդհանուր տեղեկագրի։*

2.– *Ներկայացում եւ վաւերացում 1980 տարեշրջանի ընդհանուր հաշուեքննութեան։*

3.– *Մասնակի ընտրութիւն կեդրոնական Վարչական Ժողովի։*

4.– *Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի։*

5.– *Նկատառում ձուլման՝ Ամերիկայի Հ. Բ. Ը. Միութեան, Տէլաուէր Ընկ., ի մէջ Հ. Բ. Ը. Միութեան, Տէլաուէր Ընկ.։ (Կեդր. Վարչ. Ժողովը կը յանձնարարէ վաւերացնել ձուլման համաձայնագիրը)։*

6.– *Առաջարկներ և թելադրութիւններ։*

7.– *Գնահատանքի քանաձեւեր։*

Ի դիմաց Կեդր. Վարչ. Ժողովի
Ռ. Ֆ. ԿՐԻԿՈՐԻ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատենադպիր Ատենապետ

Մայիս 11, 1981, *Սէտըլ Պրուք, Ն. Ճ.*

Ծանօթ.– Կը խնդրուի իրաւասու այն անդամներէն, որոնք չեն կրնար անմասնակից պէս ներկայ գտնուիլ Ընդհ. Ժողովին, իրենց փոխանորդ նշանակել ուրիշ իրաւասու անդամներ։ Սոսկ դիւրութեան համար ներփակուած է մասնակի ցանկ մը իրաւասու անդամներու, որոնք կրնան փոխանորդ ըլլալ։ Այս ցանկը սահմանիչ չէ։

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hautevilie — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
14
MARDI
14 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 160 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 350 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ. 50

56ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.950

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

56e ANNÉE — No 14.950

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Եթէ կ'ուզեմ հաւատարիմ մնալ Յուլիս 14-ին

Ֆրանսայի Ազգային Տօնը մասնաւոր արտօնութիւն կը տանայ, այս տարի, երբ տարիներու պահպանողական վար – չակարգէ մը ետք, ձախը եկած է իշխանութեան գլուխ, ժողովուրդին կամքով: Ժողովուրդին կամքը: Այս էր արդէն Ֆրանսական յեղափոխութեան բուն իմաստը, ժամանակաշրջանի մէ մէջ, ուր, ան կը մնար կեղեքուած ամբոխ մը, այլ – հնազանդ հպատակ առանձնաշնորհել նորհեալ դասակարգի մը:

Ֆաթիյի գրաւումը խորհրդանշական քնոյթ ունէր միայն, մինչ օրուան չարաճճիին պատգամը՝ ազատութիւն բառը, դարերու ընթացքին պիտի ըլլար մնայուն ձգտումը բոլոր անոնց, որոնց հաւատոյ հանգանակը մնաց «այլեւս հպատակներ չկան, այլ կան քաղաքացիներ»: Զկան տէրեր ու ծառաներ, իշխաններ ու ըստրուկներ, առանձնաշնորհեալներ եւ զրկածներ, միահեծան արքաներ եւ նախիրներ:

Ֆրանսական յեղափոխութիւնը եղաւ առաջինը, որ միտքերը ցանեց ու ճամբայ բացաւ: Զայնողեցաւ ամբողջութեամբ, վրցաւ իսկ խուսափիլ աւելորդ զոհերէ, մարսափէն, բայց եւ այնպէս հարկ է չնահանջել անոր արժէքը, գիտակցիլ թէ առանց Ֆրանսական Յեղափոխութեան, մարդութիւնը կորած չէր ըլլար այն համբան, որ օր մը անպայման պէտք է առնի բուն նպատակին:

Ինք այսօր, այն երկրին մէջ որ ծընունդ տուաւ մեծ Յոյսին, կը խօսուի ազատութիւններու մասին, մինչ բուն հարցը՝ ազատութիւնն է: Առանց յոգնակիին, որ սահմանափակումն իսկ է արդէն: Այսօր, Ֆրանսայի Զախ իշխանութեան կը տրուի առիթը իրագործելու գէթ չիրագործուածը: Հաւատարիմ մնալ նոյն պատգամին, յեղափոխութեան հաղորդ ոգիին՝ ազատութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն, որպէսզի, վերջապէս, անոնք դադրին քարացած նըշանաբաններ մնալէ քաղաքապետարանների ճակատը:

Յեղափոխութիւնները չեն կրնար յաղթել, ոչ մէկ անգամէն, ոչ ալ ամբողջովին: Կը բաւէ անդրադառնալ Ռուսական Յեղափոխութեան կամ ռուսական Յեղափոխութեան: Գաղափարները, բարի ու անկեղծ կամեցողութիւնները, ու մինչեւ իսկ գաղափարապաշտ յեղափոխական – ները չեն կրցած, ցարդ, իրագործել մարդկութեան եւ իրենց բուն հեռանկարները: Կը բաւէ յիշել, յաջորդ յեղափոխութիւններու, կիբարկուած բռնատիրութիւնները Սալվատորէն Մորհ. Մխիթարեան, Աւժանթինէն Իրան: Ամէն օր ինչ որ կը կատարուի կ'ոգեկոչէ Տիկին Ռոլանի պատմական խօսքը՝ «Ազատութիւն՝ մինչ ոճիրներ կը գործուին քու անուանդ»:

Ֆրանսական յեղափոխութիւնը, եղաւ այն անհրաժեշտ պոռթկումը, որ մարդուն պիտի տար իր արժանաւորութեան գիտակցութիւնը: Հակառակ իր անխուսափելի թերիներուն, ան եղաւ ամբողջ երկունք մը, հանդանակ մը՝ անկախ քաղաքական մարզանքներէ ու իշխանութիւններու տկարութիւններէ:

Մինչ աւելի դիւրին եղած է ընդդիմադիրը ըլլալ քան իշխանութեան գլուխ: Իշխանութիւնը ապականած է ամէնէն յաջողակներն գաղափարապաշտները:

Երկու դար եառ, երբ անգամ մը եւս, Զախն է իշխանութեան գլուխ եկած, այն երկրին մէջ, որ աշխարհին տուաւ Ձեռափոխական ոգին իսկ, կը մնայ օրուան իշխանաւորներուն գիտակցիլ իրենց պատասխանատուութեան, եւ յուսախաբ չընել ժողովուրդը, այն ժողովուրդը որ կը պատկանի միշտ վերջին խօսքը, երբ կ'ուզենք հաւատարիմ մնալ Յուլիս 14-ին:

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ◄► ՓԱՐԻԶ ՀԵԾԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒԼԻՍ 3 – 7)

ԱՆԳԼԻԱ

ԽՈՒՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՏԱՐԱԾՈՒԵԼԷն ԵՏՔ՝

ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ
Ե Ւ
ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—o—

Շաբաթավերջին, խռովութիւնները տարածուեցան Անգլիոյ զանազան քաղաքներու ժողովրդական թաղերուն մէջ եւ ոստիկանութիւնը չէր յաջողեր իսկ զսպել խռովարար տարրերը, որոնք գըլխաւորաբար անգործ երիտասարդներ են կամ սեւեր: Լոնտոնէն, Պիրմինկամէն, Լիվըրփուլէն, Նիւքասըլէն եառ, Շաբաթ եւ Կիրակի Քովընթրըի այլ մանաւանդ՝ լէյսթըրը ծանր բախումներու բեմ եղան: Տիկին Թաչըր, որ Ուրբաթ օր «ապուշ» (խոխոք) որակումին արժանացած էր աշխատաւորական երեսփոխանի մը կոչմէ, երբ կը խօսէր ժողովին ամպիոնէն ու չէր ուզեր ընդունիլ թէ կապ մը կայ անգործութեան, թշուառութեան եւ խռովութեանց միջեւ, յետագային կը ստիպուէր քիչ մը փոխել իր տեսակէտը եւ յայտնել թէ պէտք է բիրտ ուժին դատապարտութենէն անդին երթալ եւ փնտռել խորունկ դրդապատճառները: Ցեղապաշտական բնոյթ ունենալով հանդերձ, ամէն ինչ այդքանով չի բացատրըւիր եւ կառավարութիւնը գժուար նիստ մը ունի երկու օրէն հակառակ իր վայելած լայն մեծամասնութեան ժողովին մէջ: Տիկին Թաչըր Շաբաթ ամբողջ դիչերը Սոհոթ լէնն եառտ անցուց, ապա այցելեց խռովութեանց թատերաբեմ թաղամաս մը: Ընդհանուր ձեւով, կարգ մը «սեւ» թաղեր մանաւանդ, բերդերու վերածուած են: Շաբթուան մը մէջ գրեթէ 1000 երիտասարդներ ձերբակալուած են, մէկէն ըլլալով 12 տարու տղաք, հաշիւը չկայ նիւթական վնասներուն, կրակի տրուած հարիւրաւոր կառքերուն եւ հասատութիւններու ու տուներու:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՑԻ զինուորական դատախազը մահապատիժ պահանջած է 40 ամբաստանեալներու դէմ, որոնք, կը կարծուի թէ, ձախ կազմակերպութենց կը պատկանին: Մինա կողմէ Ֆրանսացի բժիշկին ու հիւանդապահուհին, որոնք «առանց սահմանադրութիւն բժիշկ» կազմակերպութեան կը պատկանէին եւ ձերբակալուած էին երբ դեղօրայք եւ ինամք կը փորձէին հասցնել Քիւրտերուն, 5 ամիս եւ 10 օր բանտարկութեան դատապարտուեցան Տիարպաքըրի դատարանին կողմէ: Ի– րենց յանցանքն էր՝ չափէն աւելի դեղ փոխադրած ըլլալ:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ Շաբաթ օր կը հաղորդէին, եօթանասուն ընդդիմադիրներու կողքին, ձերբակալութիւնը Պանի Սատրի եղբօր՝ Մոհթալլա Պանի Սատրի, եւ նախկին նախագահի աշխատակիցներէն մէկուն՝ Մոսթաֆա Ենթեզարեանի: Ցունիս 20–էն ցայսօր, երբ վար առին նախագահը, աւելի քան 150 «ընդդիմադիրներ» զնդա– կահարուած են: Ցուլիս 24–ին պիտի ընտրուի Իրանի նոր նախագահը: Թէեւ թեկնածուներու ցանկը տակաւին չէ յայտարարուած, հաւանական յաղթականը կը նկատուի ակայն վարչապետ Մոհամմատ Ալի Ռաճայի: Թոյլատրեալ ընդդիմութիւնը՝ «Թուտեհ» համայնավար կուսակցութիւնն ու «Իրանի Ազատագրական Շարժումը» (մահմետական ազգայնական) թեկնածու չի ներկայացներ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ Մարտ ամսուն կատարուած մարդահամարին կը հաշուէր 683·800·000 բնակիչ: Տակաւին 1971–ի վերջին մարդահամարին 548 միլիոն բնակիչ ունէր:

ՃԵՆՈՎԱՑԻ մէջ կայծակի հետեւանքով պայթած է ճափոնական նաւ մը: Վեց մեռեալ կայ:

ՄԻԹԵՐԱՆ Պոն գնաց Կիրակի և Երկուշաբթի, 7 նախարարներով, Ֆրանքֆուրտեան 38րդ «վեհաժողովին» համար: Ֆրանսայի համար, Գերմանիա կը մնայ առանձնաշնորհեալ ընկերակիցը եւ Օթաուայի վեհաժողովէն առաջ, երկու ղեկավարները կ'ուզէին հաստատել թէ աւելի շատ են այն հարցերը որոնց չուրջ համակարծիք են քան՝ տարակարծիք: Միթերան եւ Շմիտ պզտիկ «հաստարակաց ծրագիր» մը պատրաստեցին դէմ դնելու համար Ամերիկացիներուն:

ԱՆԳԱՐԱՑԻ ՄԷՋ Հոկ. 23–ին պիտի գումարուի Թրքական Սահմանադրական Ժողովը: Ուղղակի կամ անուղղակի ընտրութեամբ եւ նշանակումով ապահովութեան ազգային խորհուրդը պիտի հաւաքէ 160 ապագայ «սահմանադրող»ներ:

ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ ԻՐԼԱՆՏԱՑԻ մէջ, 6–րդ երիտասարդ մըն ալ մեռաւ առջի օր, կամաւոր ծոմի հետեւանքով:

ՆԿԱՐԻԶ ՄՈՎՍԷՍ ԲԱՂՐԱՄԵԱՆԻ ՑԵՏՄԱՀՈՒ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մոսկուայի մէջ բացուած է Մովսէս Բաղրամեանի նկարներու յետմահու ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են բնանկարներ, դիմանկարներ, էքիւտներ, նաթիւր մորթներ: Մովսէս Բաղրամեանի մանկութիւնը անցած է Երեւան: Ընտանիքով Մոսկուա բնակութիւն հաստատած է 1931–ին: Բ. Աչխարհամարտէն ետք ուսանած է Մոսկուայի Գեղարուեստից Հիմնարկին մէջ, մասնակցած է համամիութենական բազմաթիւ ցուցահանդէսներու: Ունի հայկական թեմաներով շատ մը գործեր՝ Արարատեան դաշտ, Արարատ, Արագած, Երեւան, Օշական, Էջմիածին եւայլն: Ցուցասրահներէն մէկուն մէջ ներկայացուած է նաեւ նկարչին հօր՝ մառեչալ Ցովհաննէս Բաղրամեանի մեծ դիմանկարը:

×

ՍԵՒԱՆԻ «ՔՈՑՐԵՐ»Ը Ե Ւ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՋՐԱՑԻՆ ՀԱՆԳՈՑՑՆԵՐԸ

Իր բարձր դիրքով Սեւանայ լիճին հետ պիտի մրցի նոր Ջրամբարը, որ կը կառուցուի Արովեանի շրջանի Սեւաբերդ գիւղի տարածութեան մէջ: Ջրամբարի մէջ կուտակուելիք 6 միլիոն խորանարդ մեթր ջուրը կը յագեցնէ 1200 հեկտար պապակ հողերու ծարաւը: Սեւաբերդի Ջրամբարը այն 16 մեծ ջուրի հանգոյց – ներէն է, որոնք Հայաստանի մէջ կը ըստեղծուին Խորհ. Միութեան կառավարութեան որոշումով եւ օգնութեամբ: Այդ ձեռակերտ աւազաններուն մէջ ընդհանուր առմամբ կը հաւաքուի մօտ մէկ միլիառ խորանարդ մեթր ջուր: Անոնցմէ մեծագոյնը՝ Ախուրեանի Ջրամբարը, որուն չինարարութիւնը վերջ կը գտնէ այս տարի, կ'ամբարէ աւելի քան կէս միլիառ խորանարդ մեթր ջուր եւ կ'ոռոգէ Անիի, Թալինի եւ Հոկտեմբերեանի շրջաններու ընդարձակ հողային տարածութիւնները:

Հայաստանի մէջ բնական լաւ պայմաններ կան հեղեղատներու, ձիւնհալի եւ արտաքոս գետերու ջուրերը ամբարատեղիներու միջոցով սանձելու համար: Ներկայիս Հայաստանի տարածութեան մէջ կը բանին 60 մեծ ու փոքր Ջրամբարներ, Սեւանի փոքրիկ «քոյրերը»ը, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ Ջրհան կայաններ, որոնցմէ կը սնանին աւելի քան 100 հազար հեկտար դաշտեր ու այգիներ, ոռոգուող հողային տարածութիւններու 35 տոկոսը: Հայաստանի Ջրային պաշարները շատ չեն, բայց մասնագէտները ծրագիրներ կը մշակեն գիւղատնտեսութեան կարիքներու համար աւելի շատ ջուր կորգելու ինչպէս մակերեսային, այնպէս ալ ստորերկրեայ աւազաններէն: Այդ մէջոցառումներով կարելիութիւն պիտի ըստեղծուի մօտ ապագային Ջրամբարներու մէջ հաւաքուող ջուրի քանակը հասցնել մինչեւ 1,5 միլիառ խորանարդ մեթրի:

ԻՍՐԱՑԷԼԵԱՆ նոր ամբակոծութիւններ եղած են Հարաւ – Լիբանանի վրայ, 6 մեռեալ եւ 44 վիրաւոր կայ Պաղես – տինցիներու մէջ:

ՊԱՊԻՆ մահափորձին հեղինակը՝ Մէհմէտ Ալի Աղճա, 23 տարեկան Թուրքը, պիտի դատուի Ցուլիս 20–ին Հռոմի Ոճրարեկատեանին առջեւ: Լաթրանի (1929) համաձայնագրին ստորագրութեամբ Իտալիոյ եւ Վատիկանի միջեւ, Ս. Պետրոս Հրապարակը, ուր գործուեցաւ մահափորձը, Վատիկանի մէջ ըլլալով հանդերձ, իտալական ոստիկանական իշխանութեանց ենթակայ է: Ցանցապարտը իր հակաստական պատասխաններով, այն համոզումը տուաւ իտալական ոստիկանութեան, որ առանձին չէ գործած: Ծանօթ անդամ է Թուրք Ծայրայեղ ալ կազմակերպութեան, բայց յայտարարած էր Հռոմի դատախազին առջեւ «պաղես – տինախոհ համայնավար եմ, ժորժ Հապաշի ընկեր»:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ կուսակցութեան 9րդ համագումարի նախօրեակին, մթնոլորտը շատ լարուած էր եւ հաւանական չէր նկատուեր որ հարցերը լուծուին, այս ժողովով: 1964 պատգամաւորները պիտի կրնային ամրապնդել կուսակցութեան ղեկը բայց ամէնէն ծանրակչիռը երկրին տնտեսական կացութիւնն է:

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆԱՒ գոհարեղէն գողցուած է Մոնթէ – Գարլօ Պիչ պանդոկին 20 արկղներէն, պարզապէս՝ բանալիներով:

ՅՈՒԼԻՍ 14–Ի Ազգ. Տօնին առթիւ, «Ցառաջ» վաղը լոյս տեսներ (Յուլիս 15–ի թիւ): Մեր Յաջորդ թիւը՝ Հինգշաբթի Յուլիս 17 :

ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԱՍԱՐԱԿ ԿԱ ՄԱՀՎԱՆ ՀԱՐՅՈՒՐ

ԳՐՔԳ. ԼԻՒՆԻ Թ. ԱՍԼԱՆԻՆԻՆ

Վ. – Հայոց կաթողիկոս

Վիեննա, 8 Յուլիս 1834

«Ամիս», (4) պատուոյ իրեն պատ-ուիրեցիր, տեսնելով որ ազնուական իմ հայրենիքը ցայտաթափ չեմ ծախեր: Ես ալ ծնողքէս ժառանգեալ տունս մը ունիմ Վիեննայի մէջ, որ ինձ հարիւր ոսկի կ՚արժէ տարին, եւ ասկէ զատ ունիմ մեծ ձեռնարկ մը, որ ինձ տարեկան եռապատիկ եկամուտ մը կ՚ընծայէ. ուստի ինչո՞ւ ծախեմ զայն, որ ինձ ոչ միայն հարստութիւն կը պատրաստէ, այլ եւ պատիւ մեծ մը կը շնորհէ ինծի: Ես ինքս ալ ազգիս մէջ ազնուական մը եմ, եւ ազգիս ազնուականութեան վրայ ոչ մէկ կասկած կրնայ ըլլալ: Ասկէ զատ, ես ինքս ալ ազգիս մէջ ունեցած պատիւներուս համար, ոչ միայն ինծի, այլ եւ ամբողջ ազգիս ալ պատիւ մը կը համարիմ, որ ես

վճռանդրելու մտավախութիւններուն. քան մը, որ նոյնիսկ ակսած է մտահոգել հայ առանդական կուսակցութիւններէն ոմանք, որոնք ուղղակի կամ անուղղակի նպաստած են հայ ժողովուրդի մէջ այս մտայնութեան տարածումին:

Գործնական դեռնէ վերայ այս ժխտա – կան հոլերանութեան հետեւանքը կ'ըլլայ այն, որ չատ մը Հայեր աւելի զգոյշ կը դառնան իրենց ազգային իրաւունքները պաշտպանելու համար փողոց էջնելու եւ դանոնք քաղաքար եւ առանց ամօթխած – ութեան պահանջելու: Այս երեւոյ – թին նորագոյն օրինակը, Փրանսահայու – թեան մօտ յայտնուեցաւ թրքական ոճ – րային արարքներու դէմ կազմակերպուած գոյին առթիւ (1): Այս ցոյցը, որ իր կազմակերպողներուն կողմէ (Փրանսա – հայ կազմակերպութիւններու ներկայա – ցուցչական յանձնախումբ) որոշուեցաւ լալ լուռ եւ «պատշաճ», կ'արտացոլա – դնէր վերոյիշեալ ատրակայութեան հո – գեկան վերաբերմունքը, քանի որ մասնակցող դուցարարներէն չատ քիչերն էին, որոնք դէմ արտայայտուեցան ցոյցին կրաւորա – կան եւ կոճկուած բնոյթին հանդէպ: Որ ընթացքին արդիլուեցաւ որեւէ լո – զունգ ազդակել: Ու երբ ցուցարարնե – րը հասած էին Ցաղթանակի Կա – մարը, կազմակերպիչ մարմնի կողմէ հը – րաւիրուեցան պարպել պողոտան եւ դարձնալ մայթերը, չխանգարելու համար երթեւեկը, եւ չանհանգստացը – նելու համար խճողուած կարգ մը ինք – նաշարժներու վարորդները: Ապա ցու – ցարարներէն խնդրուեցաւ ցրուիլ եւ վե – րադառնալ տուն: Արդիւնքը՝ այնքան ալ անպատեհ չէր: Ցոյցը ակնկալուածէն չատ նուազ արձագանգ դտաւ օտար (նա – եւ թրքական) մամուլին մէջ: Սակայն պէտք է ընել անոնց, որ այս ցոյցին կազմա – կերպողներուն մաս կը կազմէին ու տա – կաւին կը դանգատին անոր արդիւն – քին...:

Դարձ չկայ պնդելու, որ նման պար – տաւորական կամ երկչոտ քաղաքականու – թիւն մը կրնայ առաւելագոյն պարագա – յին նպաստել, կարգ մը անհատներու անձնական չահերուն եւ այն չրջանակ – ներուն (հայ թէ օտար), որոնք չահ չու – նին հայ ժողովուրդի ազատագրման պայ – քարէն: Քանի որ այս հոգեբանութեան տարածումը սփիւռքահայութեան մէջ, կարզապէս կը քանդէ անոր ուժականու – թիւնն ու կազմակերպչական անսահման արդունաւէտութիւնը:

Ժամանակն է համոզուելու այն իրա – կանութեան, որ միայն պայքարող, պա – հանջատէր եւ ուժականօրէն կազմակեր – պուած հաւաքականութիւնները են որոնք կրնան չրջանակին կողմէ նկատողութեան ու յարգանքի կ'արժանանան՝ նոյնիսկ երբ պահանջել ի հարկին կը խանգարեն այլ չրջապատին չահերը: Այս է պատ – ճառը (կամ պատճառներէն մէկը), որ Հայ Ազատագրում» կազմակերպութեան Թրքական Օդանաւային Ընկերութեան Փարիզի Գրասենեակի գրաւումը՝ որ անոի ունեցաւ վերոյիշեալ ցոյցին օրը, չատ աւելի արդիւնաբեր եղաւ քան թէ կրնար ցոյցը»: Մանաւանդ երբ նկատի առնենք խնդրոյ առարկայ երկու արարք – ներուն կազմակերպութեան համար տը – րամադրուած համապատասխան մարդ – կային եւ նիւթական դրամազլուխ – ները:

ԱԲԻԿ ՁԱՔՐԵԱՆ

(1).– Տես «Ծառայ» Յունիս 10, 1981:

ՓՐՈՖ. ԷՏՈՒԱՐ ՍԱԿԻԶ ROUSSEL - UCLAFի ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Ֆարմասի Մոնտիալ–էն կ'արտատպենք հետեւեալ լուրը, որ կը յայտնէ Տոքթ. Էտուար Սակիզի նորագոյն յաջողութիւն – ները իր ասպարէզին մէջ: Բացատրաբար կու տանք իր բնագրին լեզուով.–

×

Le Professeur Edouard Sakiz, 55 ans, Docteur en Médecine et Docteur Es-Sciences de l'Université de Paris, spécialiste de l'endocrinologie et patron de la Recherche du Groupe depuis 1969, a été appelé à la Présidence du Directoire de Roussel - Uclaf par le Conseil de Surveillance du 23 Juin. Il succède à ce poste à Jacques Machizaud, qui avait annoncé dès Février dernier son intention de ne pas conduire son mandat à son terme, prévu pour Juin 1982.

Le Directoire de Roussel - Uclaf qui comprend Messieurs Henri Monod et Pierre Joly, nommés Vice-Présidents, a été élargi à cette occasion à Messieurs Claude Buchet et Maurice Rougeron.

Le Professeur Edouard Sakiz est entré en 1966 dans le Groupe Roussel. Directeur de la Recherche dès 1969, il avait été nommé au Directoire de Roussel - Uclaf en 1974 et en devint Vice-Président en 1978.

Endocrinologiste réputé, ayant ouvert de nouvelles perspectives à la biologie, le Professeur Edouard Sakiz a conduit une longue carrière académique au CNRS et aux USA avant d'entrer dans l'industrie.

Au Collège de France, il travaille dans le laboratoire du Professeur R. Courrier, puis collabore avec le Professeur Guillemin — Prix Nobel de Médecine 1977 — et le suit plusieurs années aux Etats-Unis, où il entreprend parallèlement une carrière professorale qu'il poursuit encore aujourd'hui. Il est en effet chargé d'Enseignement Clinique à l'Université Paris V et Professeur à la Faculté de Médecine de Houston (Texas, USA).

Le Professeur Edouard Sakiz a une excellente connaissance des affaires internationales, tant au niveau scientifique qu'industriel. Il est connu pour défendre des idées d'amélioration de la productivité de la Recherche et de circulation rapide des idées entre le monde de la Science et celui d l'Industrie.

ԱՐԱՐԱՏ ԼԵՌ ԵՒ ՔԱՂԱՔ ԱՐԱՐԱՏ ԳԵՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ԴՈՒՐՍ

Հայաստանի սահմաններէն դուրս Ա – րարատ անունով փոքր քաղաք մը կայ Աւստրալիոյ մէջ: Քաղաքը կը գտնուի Վիքթորիա նահանգին մէջ, Մելպուռնէն մօտ 200 քիլոմեթր դէպի հիւսիս – արեւ – մուտք, Հոփքինզ գետի ափին: 1961–ին քաղաքը ունէր 7934 քնակիչ: Աւստրա – լիոյ Արարատ քաղաքը փոխադրական կարեւոր հանգոյց մըն է եւ հացահատիկ – ի ու բուրդի առեւտուրի կեդրոն: Ունի հիւսուածեղէնի եւ սնունդի արդիւնաբե – րութեան ձեռնարկութիւններ: Քաղաքը հիմնադրած են Անգլիացիները 1840–ին, իսկ անունը ստացած է իրմէ 8 քիլոմեթր դէպի հարաւ – արեւելք գտնուող Արա – րատ լեռէն: Աւստրալիա գտնուող Արա – րատ լեռը հանգած հրաբուխ է, ունի 660 մեթր բարձրութիւն: Ծածկուած է լա – ւաներով եւ տուֆերով: Ունի նաեւ ոս – կի հանք:

Լերան Արարատ անունը տուած է անգ – լիացի Ֆ. Ս. Ուիլզ, իր հոն բնակութիւն հաստատելը նմանցնելով առասպելական Նոյի տապանի կանգ առնելուն Արարատի դագաթը:

Արարատ անունով քաղաքներ կան Միացեալ – Նահանգներու Վիրճինիա, Ալապամա եւ Փենսիլվանիա նահանգնե – րու մէջ: Այդ քաղաքները հիմնադրած են Ս. Աչխարհամարտի տարիները Արեւմտ – եան Հայաստանէն գաղթած եւ այդ նա – հանգներու մէջ բնակութիւն հաստատած Հայերը:

Արարատ անունով ագարակ կայ Դաշ – նակցային Թուսիոյ Քուրսքի չրջանը, կեդրոնէն 26 քիլոմեթր դէպի հիւսիս – արեւելք: Ագարակը հիմնած են Հայերը 1927–ին:

Արաքս անունով գետ կայ Սախալինի հարաւային մասը: Գետին անունը տըր – ուած է Սախալինի հարաւային մասը 1945–ին ձափոնցիներէն առնուելէ ետք:

Որհ. Միութեան զանազան կողմերէն հոս եկած Հայերու կողմէ:

Արաքս անունով գետ կայ նաեւ Սպա – նիա, Ֆրանսական սահմանէն ոչ հեռու, Պասքերու երկրի Սան Սեպաստիէն քա – ղաքէն 20 քիլոմեթր հեռաւորութեան վը – րայ:

Աւտնգմէ զատ, Հայաստանի սահման – ներէն դուրս կան նաեւ Արմենիա եւ Ար – մեանակ անունով քաղաքներ: Արմենիա ա – նունով քաղաքը կը գտնուի Քոլոմպիոյ (Հարաւային Ամերիկա) Սինթիս նահան – գին մէջ եւ կը համարուի անոր վարչա – կան կեդրոնը: Ունի 175 հազար բնակիչ, հիմնադրուած է 1880–ին՝ Վիլլա – Հոլ – տուին անունով: Արձագանգելով Աբեւ – մտեան Հայաստանի մէջ 1894 – 1896 թուականներու հայկական կոտորած – ներուն եւ ի յաւերժացումն հայ նահա – տակներու յիշատակին՝ Վիլլա – Հոլտը – ւին քաղաքի ժողովրդական խորհուրդը 1889 Նոյեմբեր 30–ին որոշած է քաղաքը վերակոչել Արմենիա: Քաղաքին մէջ բարձրացած է յուշարձան մը: Արմենիա կը կոչուի նաեւ քաղաքը Պուէն – Այան – Թուրա նահանգիստին միացնող երկա – թուղին: Արմենիան սուրճի արտադրու – թեան, մշակման եւ արտածումի կեդրոն է, արդիւնաբերական մեծ հանգոյց մը: Ունի մետաղէ կառուցուածքներու, գա – րեջուրի եւ այլ ձեռնարկութիւններ:

Արմեանակ անունով քաղաք կայ Սրիմ: Ներկայիս Արմեանակը Սրիմի բարգաւա – ճող քաղաքներէն է, ունի 40 հազար բը – նակիչ: Կը գտնուի Սրիմի մարզի հիւսի – սը, Ազովի եւ Սեւ ծովերը անջատող Պե – րեկոպի պարանոցի վրայ: Քաղաքը հիմ – նադրած են Սրիմ գաղթած Հայերը:

Արմեանակ հայաբնակ ագարակ մը կայ Կրասնոդարի Ապչերոնսկի չրջանը, կեդ – րոնէն 34 քիլոմեթր հարաւ: Ագարակը հիմնած են Սամսոնէն եւ Տրապիզոնէն գաղթած Հայերը 1888–ին: Նոյն անու – նով հայաբնակ ագարակ մը կայ Քրիմա – քի չրջանը, կեդրոնէն 15 քիլոմեթր դէ – պի հարաւ – արեւելք: Հիմնած են Վա – նէն գաղթած Հայերը 1888–ին:

ԿԱՐՕ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ.ի Կարտանի մասնաճիւղի հովանաւորած հայերէնի միօրեայ դա – սընթացքի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Կիրակի, Յունիս 5, ժամը 15–ին, Ֆրանսական եկեղեցւոյ բակին մէջ դըտ – նըւող չարժանկարի սրահին մէջ, ներ – կայութեամբ Կարտանի եւ չրջանի Հայե – րուն:

Դասընթացքի ուսուցչուհին՝ Օր. Սեդա Սիմոնեան, բացումը կատարելով առաւ պատկերը տարուած աչխատանքներուն: Ապա աշակերտները երգեցին, պարեցին եւ արտասանեցին արժանանալով ներ – կաներու գնահատանքին:

Խօսք առաւ մասնաճիւղի տաւնապետ Օհան Տալոյեան եւ անդրադարձաւ դա – սընթացքի ներկայ վիճակին եւ Կարտանի հայ համայնքի անցեալի փայլուն կեան – քին եւ ափսոսալով հայկականութեան հետզհետէ մարող կրակը, կոչ ըրաւ ծը – նողքներուն որպէսզի դրկեն իրենց զա – ւակները հետեւելու հայերէնի դասըն – թացքներուն: Ապա չնորհակալութիւն – ներ յայտնեց Կարտանի հայասէր քաղա – քապետ Ռոժէ Մէյլին՝ որ դասընթաց – քին համար դասարան մը տրամադրած էր, եկեղեցւոյ հովիւին՝ որ սրահը յատ – կացուցած էր և ուսուցչուհիին՝ իր տա – րած աչխատանքներուն համար:

Խօսք առաւ Հայկազուն Թիւթիւնճեան եւ կարդաց իր գրած մէկ ոտնաւորը, ձօնուած Հայաստանի:

Հանդէսի աւարտին տեղի ունեցաւ հիւ – բասիրութիւն մը, որու ընթացքին եղան սրտաբուխ նուէրներ ի նպաստ հայերէ – նի դասընթացքին:

Մ. ՓԼԹԻՆԵԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

Շեջճ ՁԵԼԱԼԻ ՀՈՂԻՆ ՎՐԱՑ

Դաստակի բարեղ մարագի յարդին մէջէն դուրս հանեց իր դլուխը, ինչպէս խոնջ մը, որ բնութեան ու արեւի կա – տարեալ խաղաղութեան մէջ իր եղջիւր – ները կը քակէ: Դուրսը եղան ձայն առած էր, ձայնը տարբեր եկած էր ականջին, կարծես առուն կանուխ առաւօտուն պէս գիւղացիները լուծքի կ'երթային. այնպէս չէն խաղաղութիւն մը կար ե – րան ձայնին մէջ:

Բարեղ մտիկ ըրաւ պահ մը: Նարբն – ղաղն արեւի կտոր մը մարագի պա – տուհանին սարդի թելերուն մէջ ինկած էր: Բա, ի՞նչ լաւ էր մամուլի մը փո – խանակութիւնը, տեսնէր արեւը իր սարդին վրայ ու մամուլի մը պէս պատերուն վրայէն քալէր: Ըլլար դաշտի մուկ մը, առաստաղներուն փակչող ջղիկ մը: Ո՞ւր մնացին իր կինն ու զաւակները:

Գիւղը թափուած Քիւրտերէն ազա – տելու համար, գիշերով իրարու ձեռք բռնած՝ դուրս կը փախչէին, երբ մու – թին մէջ Բարեղ լսեց իրեն ծանօթ թուրքի մը ձայնը: Զգած իր կնոջ ձեռ – քը՝ ան մտաւ խլատակ բակ մը: Անտա – բակոյա, թուրքը պիտի սպաննէր գինքը, որովհետեւ մէկ ամիս առաջ իրմէ մէկ չէրէկ ցորեն ուզած էր, ու ինք մերժած էր տալ՝ ըսելով թէ ունեցածը սերմնացու ցորեն է:

Բարսեղ փլատակ բակէն մտաւ Ախո – յենց ախոռը, ուրկէ քաշած էին բոլոր եզները: Ախորը գերեզմանի մը պէս պա – րապ ու թաց մթութիւն մը ունէր: Բար – սեղ այնտեղ մութին մէջ տեսած էր մե – ռելի մը քանդուած ոսկորներու պէս ծը – րարուած բէնճապէր Մարութը:

Մարութ իրենց տան ախոռէն չէր կըր – ցած բաժնուիլ, ուզած էր եզներուն ու երկու գոմէշներուն հետ մնալ: Քիւրտե – րը երբ ախոռին դուռը կոտրած՝ ներս մտած էին, Մարութ պատերուն փակչող ստուերի մը պէս ձիթհանքի մթութեան մէջ թաքնուած էր եւ իր աչքերով տեսած եզներուն տարուիլը. կ'ըսես Քիւրտերը տան ամբողջ սիւները քաշած՝ իրենց հետ տարած էին: Ալուճ գիւղի Քիւրտերն էին:

Մարութ երեխայի մը պէս արցունքոտ աչքերով այդ բոլորը պատմած էր Բար – սեղին: Թերեւս անոր սիրտը մի քիչ հո – վանար, եթէ իր գոմէշներէն Արապը փորձէր եղջիւր բռնել Քիւրտերուն դէմ:

– Հէյ, տնաչէն հայվան, հեղ մը խելք ընէիր՝ կոտոշ բռնէիր:

Գոմէշի այդ թերութիւնը մեծ վիշտ ե – ղած էր Մարութին համար: Այդ խօս – քերէն յետոյ, Մարութ իրենց ախոռի մարագին մէջ պահած էր Բարսեղը:

– Բարսեղ, Բարսեղ,– Մարութ մարա – դին դուռը կը ծեծէր:

– Ի՞նչ կայ, Մարութ:

– Դուրսը, Բարեղ, լնձ թուաց, թէ դուրսէն կօշկակար Գրիգորի ձէնն առի: Մարութ ճիշդ էր. դուրսը բան մը կը կատարուէր: Աղմուկը, Հայերու ձայնը հետզհետէ կը չատնային:

Մարութ ու Բարսեղ իրարու սիրտ տը – ւին, կարծես իրենց քանդուած ոսկորնե – րը հաւաքեցին՝ դուրս ելլելու համար:

Ծանօթ ձայներ գիրար կը կանչէին պա – տուհանէն, կ'անցնէին քովէն:

Մարութ ու Բարսեղ, երբ դուրս ելան, տեսան, որ բոլոր գիւղացիները իրենց թաքստոցներէն դուրս ինկած՝ ազմու – կով, բիրերով ու խաչերկաթներով դէպի հրապարակը կը վազէին: Մարութ ու Բարսեղ դրեթէ ոչինչ հասկցան: Չար – մացած կեցած էին, կարծես իրենց դիւղի լեռը ոտքի ելած, կը քալէր:

– Մարկոս, Մարկոս,– Բարսեղ ձայն տուաւ իր դրացիին, որ փոքրիկ տղուն ձեռքէն բռնած՝ դէպի հրապարակը կը քալէր: Կ'ըսես հրապարակը գհոլով զուռ – նով՝ Մշու կողմերէն փէհլիվաններ եկած ըլլային:

– Նոր բարի լոյս, Բարսեղ, կինդ ու զաւակներդ Թորիկենց տունն են, քեզ կը փնտռէին:

– Ի՞նչ կայ, Մարկոս:

– Ընկեր ես փոսը՝ չգիտես մութն ու լոսը: Սպիտակ Ձիաւորը Հողդարի գիւղն է հասեր, Ճին Տուրսունի ու Խուրշիտի փէսին վրայ է ինկեր:

(Շար.– 357)

ՄԱՐՍԷԼ. – Պ. Կիւլամ Փարմաքսըզեան – եան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Վիչէն Փարմաքսըզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր – Ժաք Փարմաքսըզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Թահմիճեան, Տէր եւ Տիկին կղեմէս Եաղուպօղլու եւ զաւակները, Արհ. Գերպ. Կարապետ Եպիսկ. Ամատունի, Տիկին Պենտիրճեան, Տէր եւ Տիկին Փաուլինի եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վիւօ եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Մուրատեան, Եաղուպեան, Քոնթի, Գըզմէն, Ապագեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ – մօր, հարսին եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԿԼԵՄԱՆԹԻՆ ՓԱՐՄԱՔՍԸԶԵԱՆԻ

(Ծնեալ Եաղուպեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 10–ին, 69 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երկուշաբթի, Յուլիս 13, Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցին՝ 26 rիւ Սիպիէ եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Մալըմոռի գե – րեզմանատան ընտանեկան դամբարա – նը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

×

«ԾԱՌԱՋ». – Մեր ցաւակցութիւնները կարապետ եպիսկ. Ամատունիի եւ Փար – մաքսըզեան ընտանիքին:

Այրի Տիկին Բերկրուհի Հայոցեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գուլումճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Եսայեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Փօլ Թոլմաճեան եւ զա – ւակները, Ձղրեան քոյրեր (Պէյրութ), Այրի Տիկին Եղիսաւիէթ Գարայեան (Ա– մերիկա), Տէր եւ Տիկին Սարգիսեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Թոլմաճ – եան, Գուլումճեան, Եսայեան ըն – տանիքները, Տէր եւ Տիկին Զէնեան (Պէյ– րութ), Տէր եւ Տիկին Ուստայեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պա – րագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր եւ ազգականին՝

ԳԵՂԱՄ ՀԱՑՈՑԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 10–ին, 74 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շորեքշաբթի, Յուլիս 15, ժամը 14–ին, Փարիզի Ս. Յովհ. – Մկրտիչ Եկեղեցին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Արտաւազդ Միլտոնեանի մահուան առ– թիւ, Տէր եւ Տիկին Տելեմաք Գավէզեան 500 Ֆ. կը նուիրեն Դպրոցասէրին, փոխան ծաղկեպսակի (ստանալ «Ծառաջ»էն):

ՎՐԻՊԱԿ. – Յուլիս 3–ի «Ծառաջ»ի, Բ. էջ «Ո՞վ է նա» յօդուածին Բ. սիւնակին վերջին պարբերութեան մէջ 4–րդ տողէն պէտք է ըլլար. –

«Ծառաջարանին մէջ ըսուած է թէ՝ հասցէատէրը կենսագրական բառարան մը չէ, սակայն այս սկզբունքը չէ յարդուած ամէն տեղ եւ ամէն անձերու համար» (սխալ տող մը սպրդած ըլլալով, նա – խադասութիւնը իմաստը կորնչուցած է):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն – Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ Թաղ.ը շնորհակալութեամբ ստացած է հետե – եալ նուէրները.–

Հայկազ Գեղեցեանի յիշատակին.– Տի – կին Ֆլօրա Սարեան 150, Տէր եւ Տիկին Ասոիկ Աչճեան 200 Ֆ. եկ. սրահին, Մարի Ծառուկեան 30, Արշալոյս Գալոյ– եան եւ Ց. Յակոբեան 50 Ֆ.:

Հայկ Կիւլմէզեանի յիշատակին.– Տէր եւ Տիկին Տէլփոժէթօ, Տիկին Պէրպէր – եան, Տէր եւ Տիկին Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Թէրզեան 100–ական Ֆ.:

Լեւոն Վարդանեանի յիշատակին.– Տի– կին Մարսէլ Վարդանեան 200 Ֆ.:

L'UNION DES COMPATRIOTES
DE CESAREE ET ENVIRONS
Organise le 5 Septembre

Un VOYAGE de 16 Jours

Dont: 3 Jours à Leningrad, 12 Jours à Erévan (l'Arménie Historique et Pé - lérinage à Nor-Césarée), 1 jour à Moscou.
Au prix forfataire de 4.350 F.
Hôtel de 1ère Classe.

Pour les inscriptions:
Au Trésorier: SAADETIAN KEVORK;
18, Rue de Picardie - 75003 Paris
Tél.: 887. 99. 06 — 412. 34. 04
C. C. P. 3413602 — LA SOURCE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՑՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Կիրակի, Յուլիս 19, ժամը 8–ին Ֆրանս – Քիւլթիւռ կայաւէն՝ Պանդխտութիւնը եւ Հայերը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն – Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ Թաղ.ը շնորհակալութեամբ ստացած է հետե – եալ նուէրները.–

Հայկազ Գեղեցեանի յիշատակին.– Տի – կին Ֆլօրա Սարեան 150, Տէր եւ Տիկին Ասոիկ Աչճեան 200 Ֆ. եկ. սրահին, Մարի Ծառուկեան 30, Արշալոյս Գալոյ– եան եւ Ց. Յակոբեան 50 Ֆ.:

Հայկ Կիւլմէզեանի յիշատակին.– Տէր եւ Տիկին Տէլփոժէթօ, Տիկին Պէրպէր – եան, Տէր եւ Տիկին Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Թէրզեան 100–ական Ֆ.:

Լեւոն Վարդանեանի յիշատակին.– Տի– կին Մարսէլ Վարդանեան 200 Ֆ.:

Le Docteur
B. VARTIVARIAN
Médecine Générale
Communique sa nouvelle adresse:
238, *Rue de Belleville* - 75020 *Paris*
Métro: Télégraphe

Tél.: CABINET - 636. 93. 42
DOMICILE - 268. 03. 51

Tous les jours, de 8 à 11 h.
et de 15h.30 à 20 h.

FRANCE — CULTURE
du 20 au 24 Juillet
08. h. 32

LES CHEMINS DE LA CONNAISSANCE

Permanence de la Pensée Arménienne
par Monique ROUSSELET
Aux sommaire des émissions:

1.- MEKHITAR DE SEBASTE ET SES EPIGONES, avec Mme Anahit TER-MINASSIAN, Maître-Assistant à l'Université de Paris I.

2.- LES COLLEGES ARMENIENS.- avec Mme A. TER-MINASSIAN.

3.- LITTERATURE ET PENSEE REVOLUTIONNAIRE AU 19e SIECLE, avec Mme A. TER-MINASSIAN.

4.- COURANT RATIONNEL DANS LA PENSEE ARMENIENNE, avec Keram KEVONIAN, Attaché à la Maison des Sciences de l'Homme.

5.- LES COMMUNAUTES DIASPO - RIQUES, avec Keram KEVONIAN.

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
Կոմիտաս Փողոց, 4
1981 / 82 Տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են: Հեռաձայնել.–
– Տիկին ԳԱՐԱՃԵԱՆ 375. 27. 89
– Տիկին ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ 376. 68. 19

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Քամբանեը Ֆրէզի Ս. Կարապետ Եկե– ղեցւոյ Վարչ.ը շնորհակալութեամբ ըս – տացա է, Յունիս 7–ի Ուխտի Օրուան առթիւ, հետեւեալ նուէրները.– Տէր եւ Տիկին Մանուկ Ղազարեան, Տէր եւ Տի– կին Յարութիւն Ժամկոչեան 3000–ական, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պաղըճեան 2000, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Ռընէ Աթթոյեան, Տէր եւ Տի– կին Շաուլ Կուրտիկեան, Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր Եկեղեցի 1000–ական, Տէր եւ Տիկին Արտավազդ Համբարձումեան, Տէր եւ Տիկին Ալէքսան Պապայեան 600– ական, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Մինա– եան, Տէր եւ Տիկին Արշամ Պապայեան, Այրի Տիկին Էլիզ Ջրբաշեան, Տէր եւ Տիկին Գլարիքօ, Տէր եւ Տիկին Սէմէր – ճեան, Աբրահամ Տուտուեան, Հ.Ը.Ը. Մ.–ի Մարսէյլի Տիկնանց Միութեան մասնաճիւղ 500–ական, Հայ Մչ. Միու – թեան Տիկնանց մասնաճիւղ, Տէր եւ Տի– կին Պէյլէրեան (Լէ–Միլ) 400–ական, Տէր եւ Տիկին Ժան Մէլլեան, Տէր եւ Տիկին Ֆիլիփ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Փափազեան, Սէն – Ժէռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Եկ. Վարչ., Տէր եւ Տիկին Բլանօ, Լօրիս Կարապետեան, Ջո– մոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ Եկ. Վարչ. 300–ական, Ինճէյեան ընտ., Այրի Տիկին Փիրեան, Տէր եւ Տիկին Պէյլէրեան, Գր. Առաքելեան (Պոլէն), Աստուր Հոլորիկ– եան, Գր. Գաբրիէլեան, Տէր եւ Տիկին Տաքարեան, Լա–Սէյթայլ Ս. Կարապետ Եկ. Վարչ., Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գըլ– դորեան 200–ական Ֆ.:

Նազարեան ընտ. 300, Պուք–Պէլ–էրի Մչ. Միութեան, Տէր և Տիկին Թէրմոն– ճեան, Տէր եւ Տիկին Սերոբ Քինոեան 200–ական, Վալօն–տը–Թիւվի Եկ. Տիկ– նանց Միութիւն, Տիկին Պօյաճեան, Կա– րապետեան ընտ. (Լա–Սէյթա), Գր. Համբարձումեան, Նաճարեան ընտ. 150– ական, Նաճարեան ընտ. Եկ. Տիկնանց Միութեան 150, Տէր եւ Տիկին Թոմաս Համամճեան, Այրի Տիկին Ժամկոչեան, ՊՊ. Դաւթարեան, Առաքելեան, Վասպու– րականի Հայր. Միութիւն, Արթաքի Յա– կոբեան, Մարտիրոս Բարսեղեան, Տէր եւ Տիկին Գամպէրեան (Պուք–Պէլ–էր), Տէր եւ Տիկին Ասլանեան, Ալէքսան Պապա– եան, Տիկին Պապայեան, Կիւլպէնկ Զիլ– եան, Մակար Եպիսկ. Քհնյ. Նաճարեան, Ազնաւուրեան ընտ. (Պուք–Պէլ–էր), Տէր եւ Տիկին Գարեգին Ասատեան, Տէր եւ Տիկին Վահան Թէրմոնճեան եկ. Տիկ – նանց Միութեան, Թաքլանեան ընտ., Տիկին Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Մարիքեան 100–ական, Օր. Շանթալ Թէրմոնճեան, Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան, Տիկին Վիքթորիա Մանուկեան, Գալուստ Ահարոնեան, Գրիգորիս Քհնյ. Քէչիչեան, Տիկին Վիքթորիա Ֆըսթըքճեան, Տիկին Անժէլ Զաքարեան, Վահան Գասպատ – զալեան, Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Նահա– պետեան, Մարտիրոս Նորիկեան, Այրի Տիկին Սրբուհի Գիւրէլեան, Տէր եւ Տի– կին Մընադեան, Տիկին Մարինէթ, Տի – կին Գարմէն 50–ական, Ալթանաքի Քէ – չիչեան, Տ. Ձընտոյեան 40–ական, Այրի Տիկին Հաճիքըզ Քէչիչեան, Այրի Տիկին Հայկուհի Սահակեան 30–ական, Տէր եւ Տիկին Մանուկեան եւ զաւակները 20, Տէր եւ Տիկին Ռաֆայէլ Մըսըրլեան 15, Տէր եւ Տիկին Զագամեան (կարան) 100 Ֆ.:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hautevillle — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

SEVAN VOYAGES
ANNONCE
SES DEPARTS GROUPES
LYON - BEYROUTH
du 1 au 29 août du 8 au 19 août
prix: 2200 F
Pour tous Renseignements:
Varoujan SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48. Cours de la Liberté 69003 - LYON
Téléphone: (7) 860. 13. 66

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԾԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԾԱՌԱՋ»

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐՔ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ՇԱԻԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 60 ֆր.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ
«ԲՈՒԽ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(Գին 35 ֆր.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ԾԱՌԱՋ 50» (1976)
ՏԱՂԿԱՒԱԿ «ԾԱՌԱՋ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ ԳԱՌԱՋՈՒՆ
(Գին 120 ֆր.)

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ
«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

ԽԱՋԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ
«ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ» (1980)
Գինն՝ 70 Ֆ.
Թղթատարի ծախքին համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:
Դիմել՝ «ԾԱՌԱՋ»ի

Pour projet important film et livre

Toutes personnes possédant des photographies de PHEBUS, seront bienvenues en nous contactant au 236. 17. 84 ou en nous écrivant à Monsieur Jacques KEBADIAN; 81, Rue de Fg St. Antoine, 75011 PARIS (Tél.: 307. 20. 53).

TRANSTOURS
ORGANISE PLUSIEURS VOYAGES POUR L'ANNEE 1981
AVEC LES MEILLEURES CONDITIONS ET DES PRIX IMBATTABLES.
Hôtel COSMOS à MOSCOU et Hôtel ARMENIA à EREVAN 1e classe
De PARIS:
du 5 Août au 20 Août — Prix: 4400 F.
3 Sept. au 18 Sept. — Prix: 4400 F.
du 5 Oct. au 20 Oct. — Prix: 3800 F.
De MARSEILLE:
— 1e Voyage: du 1 Août au 14 Août
— 2e Voyage: du 5 au 18 Septembre — 3e Voyage: du 3 au 16 Octobre
○ PARIS — MR. OUNDJIAN: 25, Rue d'Argenteuil, 75001. Tél.: 261.58.28
Mercredi et Vendredi: de 14 à 18 h.
○ MARSEILLE — Z. ALEXANIAN: 11, Rue du Bassin, SAINT - JULIEN
Tél. 93. 04. 90 — (42) 83. 31. 55
○ LYON — CHEMIDIKIAN: Rue Chardonnet, N° 16, 69120 Vaulx-en-Velin
○ VALENCE — N. KASBARIAN: 9, Rue Sully; Tél.: 868. 53. 05

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
16
JEUDI
16 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՁԱՅՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ. 50

56րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.951 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 56e ANNÉE — No 14.951

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՒԼԻՍ 14Ը՝

ԱԽԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄՆԱՑ
ՕԳԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՇՏ ԿԸ ՊԱԿՍԻ

—o—

Ջախ վարչակարգն ալ չբաւեց հին Յուլիս 14»երու, ոգեւորութիւնը վե – րաարթնցնելու եւ ժողովրդական ուրա - խութեան իսկական տօնի մը վերածելու համար Պաստիլի գրաւման տարեդար – ձը :

Նոյն աւանդութիւնը՝ զինուորական տողանցք, զիւանապիտական մարմնի ընդունելութիւն Էլիզէ, ապա՝ Կառտըն – Փարքի, 5 – 6 հազար ղիրար հրմշտկող բազմութիւն մը Էլիզէի պարտէզներուն դէմ: Բայց եթէ նոյնիսկ Շան զ'Էլիզէ – ները կը վխտային մէջազգային ամբոխ - ներով, ազգային գետնի վրայ, չկայ արեւ այն ինքնաբուխ խանդավառու – թիւնը, որ տարբեր բնոյթ մը կուտար Յուլիս 14–ին: Բազմազգի ժողովուրդ էին էր, որ խռնուած էր աշխարհի գե – տեզկաղոյն պողոտային երկու կողմերը, իսկ յանպատրաստից սթաւնուներ եւ պրժոյն կրպակներ ամէն տեսակ ուտե - ղէի կը ծախէին եւ ֆրիքթ ու մէրկէզի անպատկի ծուխերը կ'ապականէին մթնոլորտը: Հոս – հոն գետինները նըս – ուած, երբեմն պառկած երիտասարդներ, ոմանք վերածած էին տօնավաճառի, աւե – լի մեծ իսկական փառայիրի: Հանրա – պետութեան Նախագահը, ըստ աւանդու - թեան, բաց կառքի մը մէջ է, որ Ցաղ – իական կամարէն կ'ուղղուէր մինչեւ Ֆանթորի հրապարակը, ուր նախապա – տական եւ այլ ամպիոններ կ'ընդունէին առանձնաշնորհեալ հրաւիրեալները : Վարչակարգերը կրնան փոխուիլ բայց առանձնաշնորհեալները կը մնան, միայն զատողները կը տարբերին :

Նախագահ Միթերան յայտարարած էր այս Յուլիս 14–ին առթիւ.– «Յուլիս 14Ը, առիթն է, ուղղակի կապի մը ազգին եւ բանակին միջեւ.» : Ինչպէս կ'ուզէ աւան - դութիւնը, Նախագահը պատգամ մը կ'ուղղէր այս առթիւ բանակին, որ կը կարգացուի բոլոր զօրաբաժիններու մէջ եւ, ուր կ'ըսէր. –

«Պահեր, ենթասպաներ, ցամաքի, ովի, ծովի բանակներու մարդիկ ու պա – հակազօրքի, ստանձնելով բանակներու պետի պատասխանատուութիւնը, կ'ու – զեմ ձեզի ուղղել խօսքս, ազգ. տօնի այս օրը: Ֆրանսան նոր ուղի մը բռնած է, որ թոյլ պիտի տայ աշխատելու խա – ղաղութեան համար: Բայց ան կ'ապրի նուաճած աշխարհի մը մէջ, ուր իր ա – պահովութիւնը, անկախութիւնը եւ ա – զատութիւնը, ամէն պահու կրնան վը – տանգուիլ: Ձեր վրայ է, կանչուած եւ զործօն զինուորականներ, որ երկիրը կը հաւէ պաշտպանելու համար հայրենի – քին հիմնական շահերը, մեր ժողովուր – դին եւ իր բանակին անհրաժեշտ միաս – նականութեան մէջ: Ձեզի է, որ կը վըս – տահի հիւլէական եւ դասական միջոցնե – րը, պատրաստ՝ բոլոր Ֆրանսացիներուն եւ Ֆրանսուհիներուն ճիդերուն, ահման – ուած երաշխաւորելու հուսկ իրենց ապահովութիւնը: Այդ առաքելութիւնը կը պարտադրէ ձեզի պատրաստութեան բարձր մակարդակ մը: Այս պարտակա – նութիւնը ձեզ բոլորդ կը դնէ կարգապա – հութեան եւ պարկեշտութեան մէջ, ամ – բողջ ազգին առջեւ: Ձեր վրայ կը հաշ – ուեմ զայն կատարելու համար եւ վստա – հութիւնս կը յայտնեմ»:

Այս ուղերձին յատկանշական նորու – թիւնը, որ զարմանք պատճառած է բա – նակին մէջ, այն է որ կանչուածները կը յիշուին առպարէզով զինուորականներէն առաջ, ինչ որ սովորութեան դէմ է:

Տողանցքէն եառք, Միթերան կ'ընդու – նէր զեսպաններու չնորհաւորութիւննե – րը, որու կը յաջորդէր Էլիզէի «դաչտա – հանդէսը»: Համակիր թէ հակակիր, նորեր լեցուցած էին, նաեւ բա – ւական արուեստագէտներ, որոնց գլու – խը՝ «վարչակարգին երգչուհին» այ – սինքն Տալիտա...:

× *Տրուած ըլլալով որ Միթերան իր – բեժնեւի թեկնածուն չէր, անոր չնորհա – ւորագիրը նուազ ջերմ է այս տարի քան՝ անցեալ...: Իրեժնեւ կ'ըսէ. – «Ես, ու զործնակիցներս այն իրողութենէն կը մեկնինք, որ Մորհ. Միութեան եւ Ֆը – րանսայի միջեւ զործակցութիւնը պիտի չարունակէ զարգանալ մեղմացման, ա – պազինման եւ խաղաղութեան ի նպաստ», մինչ անցեալ տարի (բայց պէտք չէ մոռ – նալոր Վարչաւայի հանդիպման վազոր - դայնին էր...) Իրեժնեւ կ'ըսէր. – «Մորհ. Միութեան մէջ, բարձր կը գը – նահատուի փոխադարձ հասկացողութեան եւ զործակցութեան յարաբերութիւն – ները Ֆրանսայի հետ, այնպէս ինչպէս զարգացան վերջին տարիներուն...» եւլն. եւլն.:*

× *Ինչպէս ամէն Յուլիս 14–ի բաշխուե – ցան նաեւ բաւական «ժապաւէնները» պատուոյ լեգէոնի, զանազան նախա – րարութեանց առաջարկին վրայ: Գլխա – ւորն է՝ Լուի Առակոն, որ ասպետի աս – տիճանին կ'արժանանայ, սպայի աստի – ճանին մէջ յիշենք նաեւ կրօնաւորները ինչպէս Գերպ. Էջէկառայ եւ Ռահմին Նաուրի ռաբբունական զատարանի նա – խագահը:*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՊԷՑՐՈՒԹի մէջ սպաննուած է Էյ – Պի – Սի ամերիկեան ձայնասփիւռի կայա – նին մէկ թղթակիցը՝ Փաթրիք Թուլան, անգլիահպատակ: Լրագրողը իր բնակա – րանին մօտ սպաննուած է: Կ'աշխատակ – ցէր նաեւ անգլիական եւ ամերիկեան զա – նազան թերթերու՝ Օպզերվըր, Շիֆակօ – Սըն Թայմզ եւլն.:

ԹԵՀՐԱՆի մէջ երեք զօրաւոր ռումբեր պայթած են առջի օր, 5 հոգի վիրաւո – րելով, որոնց չորսը՝ իսլամական ուժե – րու կոմիտէներու անդամ: Իսլամական յեղափոխութեան օրաթերթին համար այդ պայթումները պատրաստուած են Ամերիկացիներուն կողմէ եւ զործադրը – ւած կեղծաւոր խմբակցութիւններու, այսինքն՝ Մուճահիտիններու...: Միւս կողմէ Փաստարները (յեղափոխութեան պահապանները) գիր մը ղրկած են «Իր – իրանացի սեւերուն» զգուշացնելով ի – րենց «հերոսական ըմբոստութիւնը բըռ – նադրութեան դէմ» եւ իրենց ջանքը «ծունկի բերելու որընուած եւ արիւնա – ծուծ բրիտանական աշխարհակալութիւ – նը»:

ԿԱՆԻՍ համագումարի բացման իր ճա – ոին մէջ խիստ կերպով քննադատեց հա – կայեղափոխականները «վերածնունդ՝ կարդուկանոնի մէջ» ուղի մը գծելով : Մթնոլորտը լաւ չէ սակայն երկրին մէջ, ուր գործադուլի չարժումները կը չա – րունակուին: Մորհրդային ներկայացու – ցիչը իր ելոյթին մէջ չեչտեց թէ «լեհա – կան կրնայ ըլլալ միայն լուծումը»:

ՊՐԻՍԼիի եուկոսլաւ դեսպանատան դէմ ահաբեկչական արարք մը գործը – ած է եւ երկու հոգի՝ անտեսական խոր – հըրդատուն եւ դռնապանը վիրաւորուած են: Ըստ Եուկոսլաւներուն ալպանական ազգայնական չարժումի մը գործը կըը – նայ ըլլալ:

ԹՈՐԻՆՈՑի մէջ եօթը հոգի ձերբա – կալուած են, որպէս անդամ կարմիր Զոհատներուն:

ՌՈՄԻՑ – ՏԷՆԴԹԱՇ կիպրոսի «Թրքա – կան» ինքնակոչ պետութեան ղեկավարը հոդային որեւէ հարց չընդունիր յոյն կիպրացիներուն համար: Հիւսիսի մասը՝ դժուարաւ կը բաւէ եղեր թուրք կիպ – րացիներուն մարդու պէս ապրելու հա – մար...: Կիպրոսի նախագահին համար, որեւէ խօսակցութիւն անկարելի կը դառ – նայ երբ թուրքերը հոդային որեւէ ա – ռաջարկ չեն ըներ:

ՊԱՆի ՍԱՏՐ գաղտնի թերթի մը մի – ջոցաւ կը յայտնէ թէ իշխանութեան գը – լուխ պիտի գայ կրկին հաստատելու հա – մար իսլամական արդար Հանրապետու – թիւն մը:

ՄԱՐՍԷՑԼի մէջ, երկրորդ անգամ ըլ – լալով, Յուլիս 26–էն Օգոստոս 1 պիտի

դումարուի «միասեռականներու ամա – նային համաժողով» մը, երկսեռ: Օրա – կարգի երեք գլխաւոր հարցերն են. – Նախ համախմբում մը ստեղծել, որ կա – րենայ դէմ դնել ընկերային այն կղզիաց – ման, որու զոհ է միասեռականը, ապա մշակութային տարողութիւն մը տալ հանդիպումին եւ վերջապէս ամրան հա – մալսարանը դնել արձակուրդի եւ ժա – մանցի նշանաբանին ներքեւ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ Յուլիս 14–ին ընդունեցաւ զատ – զատ չորս կուսակ – ցութիւններու պետերը՝ Ժ. Լըքանիւէ (Ռ – ՏԷ – ԷՓ), Ժաք Շիրաք (Հ. Հ. Հ.), Լիոնէլ Ժոսփէն (Ընկերվարական) եւ Ժ. Մառչէ (Համայնավար) անոնց հաղոր – դելու համար Ֆրանսական քաղաքակա – նութեան գլխաւոր դիծերը Օթաուայի եօթներու վեհաժողովէն առաջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՑի մէջ կարճ ժամանակով դրաւուեցաւ Մաւրիտանիոյ դեսպանա – տունը 30 ուսանողներու կողմէ, որոնք իրենց կրթաթոշակները կը պահանջէին: Մորհ. ոստիկանութիւնը արագօրէն պար – պեց:

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒԼԻՍ 3 – 7)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ԿԱՊԵՐԸ

Հայաստանի 50է աւելի արդիւնաբե – րական ձեռնարկութիւններ ապրանք կը մատակարարեն Լեհաստանի: Անոնց կող – մէ պատրաստուած ելեկտրական մեքե – նաները, հաստոցները, մամլիչները, սար – քերն ու այլ արտադրութիւններ խորհըր – դային ա ր տ ա ք ի ն առեւտրական կազմակերպութիւններու մ է ջ ո ց ո վ կ'արտածուին Լեհաստան: Հայաս – տանի եւ Լեհաստանի տնտեսական ու գիտական յարաբերութիւնները հաս – տատուած են աւելի քան 35 տարի առաջ եւ հետզհետէ կ'ամրապնդուին ու կը զարգանան: Տասներորդ հնգամեակի տարիներուն Լեհաստան արտածումի ծաւալը կրկնապատկուած է եւ կ'ընդգր – կէ գրեթէ 60 տեսակ արտադրութիւն – ներ: Երեւանի, Լենինականի եւ Կիրովա – կանի մասնագէտները գործօն մասնակ - ցութիւն բերած են Լեհաստանի բազմա – թիւ նոր արդիւնաբերական ձեռնարկու - թիւններու կառուցման: Իր կարգին, Լեհաստան զանազան արտադրութիւն - ներ կը ղրկէ Հայաստան: Անցեալ 35 տարուան մէջ փոխադարձ մատակարա – րումներու ծաւալը աճած է 25 անգամ: Հայաստանի աշխատաւորները մեծ հե - տաքրքրութեամբ ծանօթացած են լեհա – կան էլեկտրոնիք եւ զերճշդրիտ սարքե – րու, հիւսուածեղէնի սարքաւորումնե - րու, պլաստմասեական գոյքի, առող – ջապահական իրերու եւ այլ արտադրու - թիւններու ցուցահանդէսներու: Լեհաս – տանի մասնագէտները ստեղծած եւ երե – ւանի ելեկտրական լապտերներու գործա տան մէջ արմատաւորած են հոսանքի նոր աղբիւրներու արտադրութեան գիծը:

Երկու ժողովուրդներու կապերու ամ – րապնդման ու ընդլայնման ուղղութեամբ մեծ աշխատանք կը տանի Մորհ. Միու – թիւն – Լեհաստան Բարեկամութեան Ըն – կերութեան Հայկական Բաժանմունքը: Ճաճախ Երեւան կ'այցելեն լեհ նկարիչ – ներ, քանդակագործներ, երաժիշտներ : Վարչաւա կազմակերպուած է Գրիգոր Խանջեանի նկարչական ցուցահանդէսը: Հոն ցուցադրուած են նաեւ Մինաս Աւե – տիսեանի, Յովհաննէս Զարդարեանի, Եդուարդ Խաչիկեանի, Մհեր Աբեղեա – նի եւ այլ նկարիչներու գործերը: Վար – չաւա, Կատովիչ, Քրակով տեղի ունեցած են հայկական մշակոյթի օրեր, ուր հան դէս եկած են հայ արուեստագէտներ: Վրոցլաւի մէջ Յակոբ Ոսկանեան բե – մադրած է Արամ Խաչատրեանի «Սպար - տակ» բեմապարը, ինչպէս նաեւ Էմին Արիստակէսեանի «Պրոմէթէոս» բեմա – պարը: Երեւան, Լենինական եւ Հոկտեմ - բերեան տեղի ունեցած է լեհ – խորհըր – դային բարեկամութեան չաբաթ, կազ - մակերպուած են ցուցահանդէսներ, լեհ արուեստագէտներու եւ խումբերու ե – լոյթներ :

Հայ – լեհական զեղարուեստական յա – րաբերութիւններու արմատները կուգան դարերէն: Լեհաստանի մէջ բնական գի – տութիւններու հիմնադիրը գիտնական, ազգութեամբ Հայ Եան Եաչկեւիչն է (1749 – 1809): Երեւան դամարուած երկրաբանութեան միջազգային գիտա – կան ժողովին փրոֆ. Ստանիսլաւ Զեռ - նեցկի ըսած է, թէ մետաղագործութեան եւ քիմիայի վերաբերեալ անոր աչխա – տութիւնները դեր խաղացած են այդ ճիւղերու գիտութեան զարգացման մէջ: Լեհաստանի դրականութեան պատմու - թեան, անոր զարգացման ու նշանակու – թեան մասին բազմաթիւ զործերու հեղի - նակ է Ստեփան Լիսիցեան, որ բարձրա – գոյն կրթութիւն ստացած է Լեհաստան: Լեհ անուանի բանաստեղծ եւ թարգմա – նիչ Իդոր Սիկիրիցկիի ջանքերուն չնոր - հիւ հայկական «Սասունցի Դաւիթ» դիւ – ցազնավէպը ծանօթ դարձած է Լեհաս - տանի ընթերցողներուն: Լեհերէն հրա – տարակուած են Ալեքսիք Խահակեանի, Եղիչէ Չարենցի եւ այլ դրողներու գոր - ծերը: Լեհ ժողովուրդի դրականութիւ – նը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է հայ ընթերցողներու շրջանակին մէջ: Երե – ւանի մէջ կազմակերպուած է լեհ դը - րողներ Ադամ Միցկեւիչի, Եանուչ Կոր – չակի, Բոլեսլաւ Պրուսի գործերու հայե - րէն հրատարակութիւններու ցուցահան – դէս մը: Մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած են Էլիզա Օժեշկոյի գործերը, որոնք հա - յերէնի վերածուած են անցեալ դարուն եւ մեր դարու սկիզբները: Այդ ժամա – նակաշրջանին լոյս տեսած են նաեւ Սեն – քեւիչի «Խաչակիրները», «Սուրով ու հուրով» վէպերը:

ՀԱՄԱՌՈՏ ՑՈՒՑԱԿ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՎ ԿԵՐԱՍՏԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ

Կազմեց՝ Լ. ԲԱՐՈՒՆԻ և Ա. ԱՍԼԱՆԻ

ԶԱՐՈՒՀԱՆԴ ՕՀԱՆՅԱՆ

(Ֆ. և Վերջին Մաս)

Ինքս տարօրեն ապշած էի, թե ինչպես կարող էր Զարուհանդ ինձ նման մի անծանոթ մարդու հետ այդքան անկեղծ խոսել։ Ես ոչ միայն նրա ընկերը չէի, այլև նրա ամուսնու ընկերն էլ չէի։ Ինչպե՞ս կարող էր նա ինձ վստահել։ Ինչպե՞ս կարող էր նա ինձ համարել իր ամուսնու ընկերը։ Ես ոչ միայն նրա ամուսնու ընկերը չէի, այլև նրա ամուսնու թշնամին էի։ Ես նրա ամուսնուն ոչ միայն չէի սիրում, այլև ատում էի։ Ես նրա ամուսնուն ոչ միայն չէի հարգում, այլև արհամարհում էի։ Ես նրա ամուսնուն ոչ միայն չէի ընդունում, այլև ատում էի։ Ես նրա ամուսնուն ոչ միայն չէի ներում, այլև ատում էի։ Ես նրա ամուսնուն ոչ միայն չէի մոռան

ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Ծավալուն, 6-ից հոդված-ակնարկներից բաղկացած այս աշխատությունը ընդգրկում է հայ գրականության զարգացման ուղին Հոկտեմբերյան սոցիալիստական մեծ հեղափոխության նախօրեից մինչև մեր օրերը։ Գրքում լուսաբանված են հայ գրականության զարգացման ընթացքի հիմնական հարցերը, ներկայացված են հայ գրականության ամենանշանավոր ներկայացուցիչների ստեղծագործությունները։

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Ընդհանուր խմբագրությամբ ակադեմիկոս Ա. Աբրահամյանի։ Հատոր երկրորդ։ Հրատարակչություն Հայկական ՍՍՀ Գիտությունների ակադեմիայի։ Երևան, 1946 թ., 80 տպագր. մամուլ, ծավալ Ընդամենը։

Հատորում տեղ գտած հոդվածներում լուսաբանված են հայ գրականության զարգացման ընթացքը 19-րդ դարի 60-ական թվականներից մինչև մեր օրերը։ Ա. Աբրահամյանի, Ս. Մալխասյանի, Ա. Ղարիբյանի, Ա. Ալպոյաճյանի, Ա. Ղազարյանի, Ա. Ղանալանյանի, Ա. Ղազիկ

Տէր եւ Տիկին Սրբա Գարթալեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Մուրատեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի հօր եւ մեծ հօր՝

ՅԱԿՈԲ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

մահը։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յուլիս 13, երկուշաբթի օր, Անուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue du Perche — Paris (3e)

Այս կիրակի, Յուլիս 19, ժամը 11–ին՝ հանդիսաւոր պատարագ մը կը մատուցանէ՝

ԱՆԴՐԷԱՍ ԵՊԻՍԿ. ՊԵՏՈՂԼԵԱՆ

(Պատրիարքական – փոխանարդ)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ երիցուհի Մանիկ Համբարձումեանի թաղման առթիւ. –

Հմայեակ Քհնյ. Համբարձումեան ե. պ., Թաֆին, եկ. դպրոցին, Հ. Բ. Ը. Միութեան, Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբին, Ֆր. Մշակութային Միութեան, Լա Սիոթայլ Հայկ. Դպրոցին 250–ական Ֆր., Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը ե. պ. եւ դպրոցին, 200–ական, Տէր եւ Տիկին Րիչար Վեմեան Թաֆին, Տէր եւ Տիկին Րիչար Վեմեան Լա Սիոթայլ Հայկ. Դպրոցին 100–ական, Պ. Թորոս Աթոյեան ե. պ. 200, Տէր եւ Տիկին Թիբրայր Մահտեսեան ե. պ., Ֆր. Մշակութային Միութիւնը ե. պ., Պ. Ասատուր Հոլոբիկեան ե. պ., Տէր եւ Տիկին Պերճ Կարապետեան եկ. դպրոցին 100–ական, Վեհեմեան տը Լէսթէն ընտանիք ե. պ. 50, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Դաւիթեան ե. պ., Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Պանտիկեան եկ. դպրոցին, Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբին, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Զորպաճեան ե. պ. 100–ական, Պ. Ժորժ Զորպաճեան ե. պ., Օրիորդ Մոնիք Զորպաճեան ե. պ. 50–ական, Պ. Ն. Տէր – Մինասեան «Աչխարհ» թերթին, Տէր եւ Տիկին Նուպար Գիւթալեան Թաֆին 100–ական, Տէր եւ Տիկին Փիլպէր Նասիպեան ե. պ., Պ. Բիւզանդ Զորպաճեան ե. պ. 50–ական, Տէր եւ Տիկին Հայկ Թերզեան ե. պ., Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Հոթոթեան Կապոյտ Խաչին, Գալուստ Ահարոնեան ընտանիք դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Արշամ Պապայեան ե. պ., Վարժապետեան ընտանիք ե. պ., Տէր եւ Տիկին Շարլ Կուրտիկեան ե. պ., Տիկին Կարապետեան ե. պ. 100–ական, Սէն Թերոմէն Մինասեան ընտանիք Թաֆին, Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբին 50–ական Ֆր.։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Արտաւազդ Էթեմէզեան 350 Ֆր. կը նուիրէ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գուլումճեան ընտանիքը (Պէյրութ) Գեղամ Հայոցեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի՝ 500 Ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ի բարգաւաճման, նոյն տը – խուր առթիւ, Տէր եւ Տիկին Եսայեան (Ուաշինկթըն) 50 տոլոր կը նուիրեն «Ցառաջ»ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 Ֆր. Պ. Մտեփան Մահպուբեանէ, 500՝ Պ. Դաւիթ Խօսթաչէ եւ 400 Տիկին Ճրճրեանէ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պանէեւ – Քաշոնի մաս – նաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է. – Տէր եւ Տիկին Մարզար Հապիմեանէ 500 Ֆր. իրենց հօր՝ կարապետ Հապիմեանի մահուան 2–րդ տարելիցին առթիւ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ Ա.ԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Մահազդ	200 (235,20)
Հոգեհանգիստ	100 (117,6))
Շնորհակալիք	100
Հարսնիք, նշանտուք	100
Ծնունդ	100
Կը փնտռուի	40 (47,04)
Կ'ուզուի	60 (70,56)

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազգերու համար են, չորրորդ էջ։ Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական եւ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել թերթին վարչութեան։

Վերոյիշեալ սակերու վրայ կ'աւելնայ Թ.Վ.Ա.Ն՝ 17,60 առ հարիւր (տես՝ փակագիծի մէջ գումարները)։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.– Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի Պարահանդէսը՝ Նոյեմբեր 7–ին, Casino Charbonnière.

LES SECTIONS JAF et UCFAF DE LA REGION PARISIENNE

Vous donnent rendez-vous à leur

Fête Champêtre Annuelle

«CARREFOUR DE L'ANEMOMETRE» au Bois de Clamart

Le Dimanche, 19 Juillet de 10 à 22 h.

PARTIE ARTISTIQUE

Buffet franco - arménien — Jeux et Stands

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Կամիտաս Փողոց, 4

1981 / 82 *Տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Հեռաձայնել.–*

– *Տիկին ԳԱՐԱՃԵԱՆ* 375. 27. 89

– *Տիկին ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ* 376. 68. 19

Ecole St. Grégoire de Nareg

— Les inscriptions à l'Ecole St. Grégoire de Nareg sont dès maintenant ouvertes pour l'Année Scolaire 1981-1982.

Pour tous renseignements s'adresser au Père ZABARIAN.-

38, Route de Collonges

69450 - St. Cyr au Mont d'Or

Tél.: (7) 847. 28. 65

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

60–ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

3 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ – 18 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Առանց նիւթական ակնկալութեան. հետեւաբար՝ անմրցելի գիներով։

Արձանագրութեան համար դիմել՝ Հայ Կարմիր Խաչի գրասենեակը 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, 75009 Փարիզ։ Երկուշաբթի օրերը, ժամը 16 – 18, եւ կամ հեռաձայնել.–

— *NAVASSARTIAN;* 985. 36. 53

— *SAGHATELIAN;* 854. 35. 74

— *SIRICA;* 790. 30. 53

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.–

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սեպտեմբեր 26–ին՝

ՍՈՖԻԹԷԼ

Ի նպաստ կապոյտ խաչի գործունէութեան եւ Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ նորոգութեան։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 7–ԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶԱՅՆԱՍՓԻԻՐԷՆ

Կիրակի, Յուլիս 19, ժամը 8–ին Ֆրանսիոյ – Քիւլթիւռ կայանէն՝ Պանդխտութիւնը եւ Հայերը։

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1981–1982 Ուսումնական Տարեշրջանի Արձանագրութիւնները բացուած են

Ա.– Վարժարանս կ'ընդունի ՅԵՐԵԿՕԹԻԿ եւ ԴԻՇԵՐՕԹԻԿ հայ աշակերտներ, ՄԱՆՉ եւ ԱՂՋԻԿ, 6 տարեկանէն սկսեալ։

Բ.– Վարժարանս ունի՝ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԷՆ մինչեւ ՊԱՒԱԼՕՐԷԱՑ–յի աւարտական դասարան՝ Ա. Բ. Գ. Դ. բաժիններով։

Գ.– Դիշերօթիկ բաժինը վերապահուած է մանչերուն։

Դ.– Ապահովուած է ինքնաշարժի յատուկ սպարսարկութիւն, ցերեկօթիկ աշակերտները հաւաքելու եւ ցրուելու համար։

Ե.– Որոշուած է թոշակի վերաբերեալ յատուկ դիւրութիւններ կատարել՝ ԱՐԺԱՆԱՒՈՐ ամէն աշակերտի արձանագրութեան համար։

Զ.– Ծրագրուած է բանալ ԱՐԴԻՒԿԱՆ ՆՈՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ԲԱԺԻՆ։

Հետաքրքրուող ծնողքները կը հրաւիրուին փութով յարաբերութեան մէջ մտնել վարժ.ին Տեսչութեան հետ։

26, *Rue Troyon* - 92310 *SEVRES*

Tél.: 534. 68. 28

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան՝

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 11–ԻՆ.

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հիմնարկութեան 50–ամեակի բացառիկ հանդիսութիւնը՝

Հոկտեմբեր 11, կիրակի օր, *բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։*

Մանրամասնութիւնները՝ յետագային։

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ՝ Հայկ. վարժարաններու

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 6–ԻՆ

ARMÉNIE

Nos prochains départs de PARIS, LYON et MARSEILLE

août : du 3 au 14, du 3 au 17, du 15 au 28

septembre : du 5 au 18

du 21 septembre au 5 octobre

Voyages accompagnés par: VAROUJAN SARKISSIAN

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:

LEVON BAGHDASSARIAN

SABERATOURS

3, Rue de l'Arrivée

Imm. CIT - 7e étage

75749, Paris — Cedex 15

Tél.: (1) 538. 67. 47

A LYON:

VAROUJAN SARKISSIAN

SEVAN VOYAGES

48, Cours de la Liberté

69003 — LYON

Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:

JACQUES CHELELEKIAN

WASTEELS

87, La Canebière

13001 — Marseille

Té.: (91) 95. 90. 12

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՈՒՅՑԻԿ, ՏՈՄՍ ԿԱՄ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՇԱՐԱՆ, ԵԻԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

«ՅԱՌԱՋ — HARATCH»

83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
17
VENDREDI
17 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ: 160 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 350 Ֆ. - Հատը: 2 Ֆ. 50

56ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.952
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
56e ANNÉE — No 14.952

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Որքան ալ հրապուրիչ թուի այս ծրագիրը վախ մը կայ, որ մէկ փորձանքէն ազատելու համար աւելի դէշ փորձանք մը ստեղծուի, այսինքն տեղական իշխանութիւնները ծապին, «պզտիկ արքաները» եւ մէկ տիրոջ տեղ բազմաթիւ տէրեր ըլլան ու նաեւ չատ քաղաքականացած չրջանային վարչութիւնը:

×

Փիէռ Մօռուա մամուլի «մեծերուն» դիմաց էր Զորեքշաբթի իրիկուն, հեռատեսիլի Ա. կայանէն: Ճչգրիտ պատասխաններուն նախընտրեց ընդհանուր հայտոմոզումները, մանաւանդ զովքը՝ Ընկերվարութեան: Հանդարտ ուժ մը, ապահովութիւն ներչնչելու համար Ֆրանսայինեռուն, Մօռուա քիչ մը նեղն է Նախագահին եւ իր կուսակցութեան միջեւ: Երկու դիմաւոր եւ հրատապ հարցերն էին՝ ազգայնացումները եւ ապակեդրոնացումը: «Եթէ ձախ կառավարութիւն մը չազգայնացնէ, դրամին իշխանութիւնը որ չուք կը բերէ ժողովրդավարութեան ամբողջութեան վրայ, կը մնայ» կ'ըսէ նախարարապետը, որ կը վստահեցնէ որ փոքր խնայողները, այսինքն քիչ բաժնեթուղթ ունեցողները պիտի չվնեղքուին: Ցետոյ ազգայնացումը լաւ բան մը ըլլալը փաստելու համար, կայ անչուշտ խօսուն օրինակ մը՝ Ռընօ, որու նախկին նախագահ – տնօրէնին է յանձնուած ճարտարարուեստը: Մօռուա չուզեց յստակ բան մը ըսել դրամի արժեզրկման մասին, չեշտելով միայն թէ Ֆրանքը պիտի պաշտպանուի, վճռական եղաւ Ամերիկայի նկատմամբ, որ անտեսական խաղերու կը բերէ Եւրոպան վերջերս, անբնական սակերու բարձրացնելով տոլարին չահարաժինները: Բայց չեչտեց Մօռուա, Ֆրանքեւդերման համախոհութիւնը ամուր է:

× *Նոյն օրը, Զորեքշաբթի միջադէպ մը պատահած էր Ազգ. Ժողովին մէջ եւ մէկ մարդու պէս ընդդիմութիւնը դուրս կ'ելլէր, բողոքելու համար իրեն տրուած խօսքի քիչ ժամանակին: Ձայները կը բարձրանան, վիրաւորական խօսքեր կը փոխանակուին: Լուի Մեհմազ տեղի տըւող չէ եւ նոր ընդդիմութիւնը «համբ» պիտի առնէ իր նոր – աչկերտութեան – վիճակին, հաստատելու համար, ի վերջոյ, թէ ով որ դայ իշխանութեան պլուխ չի կրնար խուսափիլ անզիջող ըլլա – լէ…:*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶի ռիւ տէ զ'Ապէսի պանդոկի մը մէջ մեծ հրդեհ ծագած էր Հինգշաբթի առաւօտեան 4–ին: 6 մեռեալ եւ 25 վիրաւոր կայ:

Լեհ բանուորական կուսակցութեան համագումարը անակնկալ մը բերաւ Զորեքշաբթի օր, հակականխա չարժումով մը, մինչ սկիզբէն ապահով կը թուէր իր վերընտրութիւնը: Ջերմ ծափահարութիւններու կ'արժանանար ազատական Ռակովսկին: Կանխայի դիրքին յանկարծակի տկարացումը հետեւանք էր չրջող փաստաթուղթի մը իր քիչ մը «պղտոր» դիրքին վերաբերող 1970–ին, պալթեան նաւահանգիստներու դէպքերու առընչութեամբ:

ՏԻԱՐՊԱԳԸՐԻ մէջ, պատերազմական վիճակի դատախազը 11 մահապատիժ պահանջեց քիւրտ անջատողականներու դէմ: Նոյն դատավարութեան ընթացքին 151 հոգի կրնան 8–էն 20 տարի բանտարկութեան դատապարտուիլ: Միչտ Տիարպագըրի մէջ, երկու ուրիչ դատեր ալ կը պատրաստուին քրտական անջատական չարժումներուն դէմ: Ըստ Ֆիգարոյի, այս անջատողականութիւնը, կառ–ի այս անջատողականութիւնը, մէկն է այն երեք ցաւերէն, զորս զին – ուորականները կ'ուզեն ճզմել, միւս եր – կուքն ըլլալով՝ ահաբեկչութիւնը եւ կրօնական մոլեռանդութեան աճումը:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԷն հասած լուրերու համաձայն, քաղաքական սպանութեանց չարքը կը ծաւալի: Ցուլիս 7–էն 14, 15 անդամ Դեմոկրատ կուսակցութեան առեւանգուած են, ուրիչներ սպաննուած փողոցներուն մէջ:

ՎԱՏԻԿԱՆ չատ մեծ բացի մը առջեւ է եւ 1981–ի վերջ, կը նախատեսուի որ այդ բացը 25 միլիոն տոլարի հասնի:

ԼՈՒՌԴԻ մէջ բացուեցաւ Հաղորդութեան 42–րդ միջազգային համագումարը, որու սակայն Պապը պիտի չկարենայ նայ ներկայ ըլլալ առողջական պատճառներով:

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒԼԻՍ 8 – 14)

«ԿՈՏԱՅՔ»Ը, «ՇԻՐԱԿ»Ը ԵՒ «ՍՊԱՐՏԱԿ»Ը ԼԱՒ ԴԻՐՔԻ ՄԷՋ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԵԱՆ Բ. ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔԻՆ

Խորհրդային ախոյենութեան Բ. դասակարգի մրցաշարքի (9–րդ խմբակ) դասաւորման գլուխը կը գտնուի միչտ Ա–բուվեանի «Կոտայք» խումբը, որ 22 խաղերէ եօք չահած է 34 կէտ: Իրեն կը հետեւի Սամարեղիայի (Վրաստան) «Լոկոմոտիւ»ը 32 կէտով: Լաւ դիրքի մէջ են նաեւ Հայաստանի միւս երկու խումբերը: Լենինականի «Շիրակ»ը 26 կէտով կը գրաւէ 3–րդ տեղը, իսկ Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»ը 24 կէտով՝ 4–րդ տեղը:

×

ՆԵՐՈՆԻ ՕՐՈՎ ՁՈՒԼՈՒԱԾ ՈՍԿԻ ԴՐԱՄ ՄԸ ԳՏՆՈՒԱԾ ԱՐՏԱՇԱՏԻ ՄԷՋ

Հայաստանի հնադարեան մայրաքաղաք Արտաչատի տարածութեան մէջ պեղումները կատարող հնախոյզները տարիներ կ'երազէին գտնել Հռոմի կայսր Ներոնի օրով ձուլուած ոսկեդրամ: Պատմաբանները կը պնդէին, թէ «չի կրնար պատահիլ, որ այն ժամանակ միջազգային լայն չրջանառութեան մէջ եղած այդ ոսկէ դրամները հասած չըլլային Արտաչատ, որ հարաւ – արեւելեան Ասիոյ եւ Եւրոպայի երկիրները իրարու կապող առեւտրական եւ տարանցիկ ծանօթ գօտի էր: Այս վարկածին լուծումը գտած է Նոր կեանք դիւղէն Միհոնիկ Սարիբէկեան, որ ներկայանալով Պատմական Յուչարձաններու Պահպանութեան Վարչութիւն, սեղանին վրայ դրած է եօթը կրամնոց ոսկէ դրամ մը: Այս առթիւ, Հնադիտութեան եւ Ազգագրութեան Հիմնարկի տնօրէն ակադ. Բարկէն Առաքելեան ըսած է, թէ ոսկէ դրամը գտնուած է Արտաչատի հին դամբարաններու չրջանը: Ըստ երեւոյթին, այդ դրամները բարձր կը գնահատուէին Ա. դարու սկիզբը եւ սովորութեան համաձայն, անոնք կը թաղուէին հանդուցեալին հետ: Այնպէս որ հաւանաբար ներկայիս թանգարան յանձնուած այդ ոսկէ դրամը վերջինը չի կրնար ըլլալ Հայաստանի տարածութեան մէջ գտնուղ: Տասնեակ տարիներէ ի վեր պեղումներ կը կատարուին Արտաչատ եւ հին մայրաքաղաքը միչտ նորութիւններ կը յայտնաբերէ հետազօտողներու համար: Վերջերս յայտնաբերուեցան հնադար – եան բնակավայր մը՝ առանին առարկա – ներով եւ արհեստաւորներու դործիքներով, յատուկ «թղթատարի բաժանմունք» մը, ուր կը հաւաքուէին հիւսիսէն արեւելք եւ արեւելքէն հիւսիս ղրկուղ ապրանքները: Հայաստանի զանազան թանդարաններու զարդը դարձած են հոն յայտնաբերուած թրծակաւէ սկահակները, արձանիկները, ոսկերչական դործերը:

×

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՂՔԱՅԻՆ ԵՐԵՒՈՑԹՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Սողքային երեւոյթները, որոնք գիտութեան մէջ կը կոչուին «յանկարծակի» եւ «անսպասելի», իրականին մէջ այդպիսին չեն: Անոնց կը նախորդէ լարումներու եւ ձեւախախտումներու այնպիսի մեծացում, զոր կարելի է դիտարկել, վերլուծել, բնութագրել եւ տալ յետագայ երեւոյթներու յստակ կանխատեսումը: Այս բանը անհերքելի կերպով ապացուցանած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի թղթակից անդամ, Խորհրդային Միութեան Ակադեմիայի ճարտարագիտական երկրաբանութեան գիտական խորհուրդի Սողքագիտութեան Ցանձնաժողովի նախագահ Կէորկի Տէր – Ստեփանեան: Ան հեղինակն է լանջերու խորքի սողքի տեսութեան, որ թոյլ կուտայ բացատրելու այնպիսի «աննորմոլ» սողքերու բնոյթը, որոնք իրենց չարժումով կը թուի, թէ հերքած են հանրածանօթ պատկերացումները: Խորհ. Միութեան եւ Պուլկարիոյ չինարարական եւ ճարտարագիտական փորձարկութեան մէջ Տէր – Ստեփանեանի տեսութեան օգտագործումը զգալի արդիւնք տուած է:

Գիտական փոխանարկման չրջագիծին մէջ Երեւան այցելած է Պուլկարիոյ Ակադեմիայի երկրագիտութեան կեդրոնի տարրալուծարանի աչխատակից Ցենկո Ցենկով, որ Կէորկի Տէր – Ստեփանեանի հետ կ'ուսումնասիրէ Սեւ ծովու արեւելեան եւ արեւմտեան ափերու սողքերու մեքանիզմը եւ ուժականութիւնը:

×

ԻՋԵՒԱՆ – ՀՐԱԶԴԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂիի ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Իջեւան – Հրազդան երկաթուղիի չի – նարարութեան աչխատանքները յառաջ կը տարուին: 60 երիտասարդներ, եկած 25 քաղաքներէ եւ գիւղերէ, դործի ան – ցած են՝ իրենց նպաստը բերելու համար կառոյցի աւարտումին: Իջեւան – Հրազդան երկաթուղիի նչանակութիւնը մեծ է Հայաստանի տնտեսութեան զարգացման համար եւ Խորհ. Միութեան կառավարութիւնը զայն դասած է կարեւոր այն կառոյցներու չարքին, որոնք անպայման պիտի իրականան ընթացիկ հնգամեակին: 64 քիլոմեթր երկայնքով երկաթուղիի 16 քիլոմեթրը կ'անցնի փապուղիներով: Իջեւանի 5 քիլոմեթրնոց փապուղին, որ փաստօրէն Աղստեւի ձորը բացող դարպասն է, արդէն պատրաստ է եւ կառոյցներուն կը հասցնեն պահանջուած չինարարական նիւթերը: Ամէնէն դժուարը, չինարարներու փորձաքարը Միքրաձորի 8 քիլոմեթրնոց փապուղին է, որ կը ճեղքէ Փամբակի լեռնաչղթան ու կը հասնի Ծաղկաձոր:

ՓՈՓՈԽՈՒԹԵ՛ԱՆ ՀԱՄԱՐ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՊԱԿԵԴՐՈՆԱՑՈՒՄԸ ԿԻՐԱԳՈՐԾՈՒԻ ՄԻՆՉԵՒ 2 ՏԱՐԻ

—o—

Ցուցական արագ փոփոխութիւնները կը թուին գործելակերպի գլխաւոր դծրութիւն ըլլալ, զոր նոր վարչակարգը իւրացուցած է իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր: Ազգայնացում, յետոյ ապակեդրոնացում մինչ ոչինչ կը փոխուի ինչ կը վերաբերի գործազրկութեան, որու թիւը կրկին կ'աւելնայ: Եւ այս ծանր հարցը գուցէ միակն ըլլայ, որ դիւրին դիւրին փոփոխութիւն պիտի չկրէ եւ առարկայօրէն պէտք է ընդունիլ թէ գործազրկներու թիւը չէր, որ անհրաժեչտ էր ժիսքար տ'Էսթէնի երեսին նեռսել իրրեւ գլխաւոր թերին իր ընթնամեայ, կային ուրիչներ, մինչ գործազրկութեան հարցը «ժիսքարտիէն» մենաշնորհ մը չէր: Անչուշտ երբ այսօր, իշխանութեան գլուխ գալէ երկու ամիս ետք, գործազուրկներու թիւը կ'աւելնայ 11,6% ցունկոին բազդատմամբ՝ Մայիս – ին), կարելի չէ միայն ըսել որ նախորդ վարչակարգին սխալ մատակարարութեան հետեւանքն է: Այսօր, Ֆրանսայի գործազուրկներու թիւը մէկ միլիոն ութ հարիւր երեսուն երկու հազար հինգ հարիւր երեսունի հասած է եւ անկարելի չէ որ մինչեւ տարեվերջ 2 միլիոնը անցնի եւ ոչ մէկ փաՒասէ (հրաչք դեղ) կայ լուծելու համար տագնապ մը, որ զգա Ֆրանսական չէ: Կը մնայ ուրեմն այլ փոփոխութիւններու ձեռնարկել ցոյց տալու համար որ ընտրապայքարի ընթացքին առաջարկուած ծրագիրը կը գործադրուի, գալով գործազրկութեան, առ այժմ վճռական խօսքեր կ'ըլլան, «պատերազմ» կը յայտարարուի եւ խոստումնալից գործեր ստեղծելու…: Ուրեմն, եթէ սկսի գործազրկութիւնը այլ հարցերու: Ազգայնացումէն ետք՝ ապակեդրոնացում, այսինքն վերջ՝ ժաքոպէններու եւ կեցցէն՝ ժիրոնտէններ: Նախագահ Միթերան կարճ բանաձեւով մը կ'ամփոփէր ծրագիրը Նախարարաց Խորհուրդի նիստին՝ «Ֆրանսան պէտք ունեցաւ կեդրոնացած իշխանութիւն մը կառուցուելու համար, ապակեդրոնացած իշխանութիւն մը պէտք ունի չքայքայուելու համար»: Օրինագիծը կը ներկայացնէր Ներսէն Նախարարը՝ Կասթոն Տըֆէռ, որ կը բացատրէր նպատակը՝ իշխանութիւն տալ տաղաքապետներուն, չրջաններու եւ նահանգներու խորհուրդներուն, որպէսզի անոնք ինքնավար ըլլան եւ Փարիզը դադրի տիրող ու տիրապետող միակ իշխանութիւնն ըլլալէ: Գործնականին մէջ սակայն, երկու տարի վերջն է միայն որ չրջանները պիտի սոնան տուրքերու նոր դաժիններ: Ինչ որ պիտի պատահի այն է որ, մարզական մը, դպրոց մը, մուզէ մը չինելու համար Փարիզի հրահանգին պէտք պիտի չըլլայ, այսինքն պետութեան վարչական եւ նիւթական հոգածութիւնը պիտի ջնջուի: Օրինագիծը պիտի ծեծուի Սգղ. Ժողովի արտակարգ նիստին, որ կը դումարուի Ուրբաթ եւ հաւանաբար քուէարկուի մինչեւ վերջ Յուլ, նոյնիսկ եթէ հարկ ըլլայ որ մէկէ աւելի անգամներ Ծերակոյտ երթայ գայ: Նպատակն Տըֆէռի համար «խաղաղ յեղափոխութիւն» մըն է որ կը կատարուի:

ՊԱՐԱՊՏԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍԱՑՈՒ ՓՈՆԴԻՆ

Պետական մի պատկառելի – ըստ ինքն՝ Նալբանդի (մեր ընդգծումը) – գործակատար է 2–րդ դարում (Ը. Փ.), իր գործունեության վերջին տասնամյակում (Ը. Փ.) և 60–ական թվականների սկզբին (Ը. Փ.) ու ունի ընդարձակ լիազորություններ, մեծ հեղինակություն և ազդեցություն։ Նրա անունով Պետական փոքր գանձարանի մուտքերի մասին հոգում է Ը. դարի սկզբին ապրած հեղինակ մի հարուստ վաճառական։

ՀԱՅԱՎԱՉ ՀՈՏԱՎԱՅՐ

= ՀԱՏՈՒԱԾ =

ՀԱՅԱՎԱՉ ՀՈՏԱՎԱՅՐ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ ՀԱՅ ԱՆԴԱՄԱՀԱՐ ԿՆՈՋԻ

Ա. ՀԱՅԿԱԶՆՈՒՆԻ

(Շար. 339)

Ֆրոլովը նկատեց, որ Ալեքսանդրը տանում է դեպի ձախ, դեպի ծովափնյա ավազուտները, որտեղ ոչ ոքի չէին հանդիպում, և ինքն էլ ուղղեց իր ձին այդ կողմը։ Ալեքսանդրը, որ ձին էր վարում, ոչ մի խոսք չէր ասում։ Ֆրոլովը, որ ամեն րոպե ավելի էր հետաքրքրվում, ինչ նպատակ ունի իր ուղեկիցը, ձիու վազքը դարձրեց սանձ։ Ալեքսանդրը նույնպես արեց։ Ֆրոլովը ձիուց իջավ և ասաց.

— Ես, իհարկե, ոչ մի իրավունք չունեմ հարցնելու, թե ինչ նպատակ ունեք դուք ինձ հետ, բայց ես կարծում եմ, որ ինձ հետ ձեզ ոչ մի վտանգ չի սպասում։ Ես ձեզ հետ եկա, որովհետև ուզում էի ձեզ հետ մենակ խոսել։ Ես ձեզ ճանաչում եմ որպես ազնիվ մարդու, և ինձ թվում է, որ դուք էլ ինձ ճանաչում եք որպես ազնիվ մարդու։ Ես ձեզ հետ եկա, որովհետև ուզում էի ձեզ հետ մենակ խոսել։ Ես ձեզ ճանաչում եմ որպես ազնիվ մարդու, և ինձ թվում է, որ դուք էլ ինձ ճանաչում եք որպես ազնիվ մարդու։

Ալեքսանդրը, որ ձին էր վարում, ոչ մի խոսք չէր ասում։

— Ես, իհարկե, ոչ մի իրավունք չունեմ հարցնելու, թե ինչ նպատակ ունեք դուք ինձ հետ, բայց ես կարծում եմ, որ ինձ հետ ձեզ ոչ մի վտանգ չի սպասում։ Ես ձեզ հետ եկա, որովհետև ուզում էի ձեզ հետ մենակ խոսել։ Ես ձեզ ճանաչում եմ որպես ազնիվ մարդու, և ինձ թվում է, որ դուք էլ ինձ ճանաչում եք որպես ազնիվ մարդու։

Ֆրոլովը նկատեց, որ Ալեքսանդրը տանում է դեպի ձախ, դեպի ծովափնյա ավազուտները, որտեղ ոչ ոքի չէին հանդիպում, և ինքն էլ ուղղեց իր ձին այդ կողմը։

ՏԵՍԻՆ· – Այրի Տիկին Թէօպիսթէ Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Օհանեան, Պր· Ռաժակ Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Շահրիկ Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Ճօրքայէֆ, նաեւ թոռները՝ Տէր և Տիկին Ղազէր Օհանեան (Կ· Պոլիս), Այրի Տիկին Թագուհի Օհանեան, ինչպէս նաեւ Օհանեան, Ցակոբեան, Քէաթիպեան, Սիրականեան, Ալանեան եւ Ալճեան ընտանիքներն ու ազգականները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուս – նոյն, հօր, մեծ – հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԿԱՐՕ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ 78 տարեկանին։

Ցուղարկաւորութեան արարողութիւնը կատարուեցաւ Ցունիս 15 Ջորեքշաբթի կէսօրէ եռաք ժամը 2·30–ին Տէսինի Հայոց Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ Տէսինի գերեզմանատուն։

«ՅԱՌԱՋ»· – Մեր ցաւակցութիւնները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նիկողոս Սեմերճեան, Տոքթ· եւ Տիկին Համբարձում Սեմեր – ճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Ցունիս 19, Իսիի Ս· Մարիամ Աստուա – ծածին Եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ Հօր՝

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԵՄԵՐՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue du Perche — Paris (3e)

Այս Կիրակի, Ցունիս 19, ժամը 11–ին՝ հանդիսաւոր պատարագ զոր կը մատուցանէ՝

ԱՆԴՐԷԱՍ ԵՊԻՍԿ· ՊԵՏՈՂԼԵԱՆ

(Պատրիարքական – փոխանորդ)

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Կոմիտաս Փողոց, 4

1981 / 82 Տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Հեռաձայնել՝–

– Տիկին ԳԱՐԱՃԵԱՆ 375· 27· 89

– Տիկին ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ 376· 68· 19

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Թովմաս Թովմասեան փոխան ծաղկեպսակի Գեղամ Հայոցեանի մահուան առթիւ 500 Ֆ· կը նուիրեն կարմիր Խաչի Կայանին եւ 500 Ֆ· կը պոյտ Խաչի Կայանին։ (Ստանալ «Ցառաջ»էն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս – Պետրոս Եկե – ղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուի – րատուութիւնները· – Պ· Պ· Ստեփան Մխրճան 500, Ազամ Գարագեան 300, Նօտարեան Քէրովբէ իր հօր յիշատակին 250, Սրապ Սրապեան ի յիշատակ Զա – քար Ժան Տօնիկեանի մահուան քառա – սունքին 100, նոյն առթիւ փոխան ծաղ – կեպսակի Եոմճեան Ռոպէր 150 Ֆ·։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆր· Կապ· – Խաչի Փարիզի Մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է 100 Ֆ· Օր· Մառի Նալպանտեանէ ի նպաստ դպրոցին։

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ·– Ֆրանսահայ Մշակութա – յին Միութեան Մարսէյլի Շրջ· Վար – չութիւնը այս տարի եւս կազմակերպած է իր սովորական ծովագնացութիւնը, դէպի

ILES - EMBIEZ

Սոյն ծովագնացութիւնը տեղի կ'ունե – նայ Ցունիս 26–ին, ամբողջ օրը։

Մեկնում՝ Մարսէյլէն, առաւօտեան ժամը 8–ին, հանգստաւէտ օթոքառով եւ չարունակութիւնը նաւով, անցընելու հա – մար հայկական օր մը այս գեղեցիկ կղզիին վրայ· յայտնի ճաշարանի ընտրեալ ճաշէն յետոյ՝ հաճելի խաղեր ու ծովային լոզանք։

Մանակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի՝ արձանագրուիլ մինչեւ Ցունիս 22, ներ – կայանալով կամ հեռաձայնելով Միու – թեանս քարտուղար՝ Պր· Ալիքսանեանի, Սէն – Ժիւլիէնի մէջ։

Հեռաձայն·– 93· 04· 90

Երթուդարձ եւ ճաշ·– 120 Ֆ·։

«*Saisissant témoignage de notre in tégration dans la vie française*».

l'auteur dédicacera son ouvrage

le Dimanche 19 Juillet
Fête Champêtre à AVIGNON

le Samedi 15 Août
Fête du Home Arménien à St. RAPHAEL

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

կազմակերպութեամբ՝

ՆԻՍԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱԿՈՒՄԲԻ

Ցունիս 24, Ուրբաթ, ժամը 21–ին, Օշական սրահը։

183, bd. de la Madeleine, Nice

կը դասախօսէ՝

ՏԱՐՕՆ Ծ· ՎՐԴ· ՃԷՐԻՃԵԱՆ

Նիւթ՝ Հայ եկեղեցականին դերը գա – ղութներու ազգային կեանքին մէջ։

Հայկ· եկեղեցիներու լուսանկարներու ցուցադրութիւն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՋԱՅՆԱՓԻՒՌԷՆ

Կիրակի, Ցունիս 19, ժամը 8–ին Ցրմուն – Քիւլթիւռ կայանէն՝ Պանդխտութիւնը եւ Հայերը։

AVIS IMPORTANT

L'Association Paroissiale Arménienne Catholique de Lyon s'excuse d'avoir reporté, en raison du mauvais temps, le tirage de la tombola qui devait avoir lieu lors de la Fête Champêtre du 28 Juin. La date du tirage sera communiquée par la presse.

L'OFFICE NATIONAL DE LA CULTURE ET DES TRADITIONS ARMENIENNES

Présidents d'Honneur:

Monsieur ALAIN POHER
(Président du Sénat)
S.E. Mgr. JEAN RUPP (Arhevêque)

Organise

Un 3e PELERINAGE en Roumanie aux Monuments et aux Eglises Arméniennes

(du XIVe au XIXe siècle)
DU 6 AU 20 AOUT
Animé par: GERARD STEPHANESCO

et

Un PELERINAGE en Bulgarie, aux Eglises et Communautés Arméniennes de Bulgarie

DU 28 AOUT AU 11 SEPTEMBRE

Renseignements et documentation:
Tél.: 734. 61. 41 (*le matin*)
Office National de la Culture et des Traditions Arméniennes
16, *Rue José - Maria de Heredia*
75007 - *PARIS*

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hautevillie — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

LES SECTIONS JAF et UCFAF DE LA REGION PARISIENNE

Vous donnent rendez-vous à leur

Fête Champêtre Annuelle

«CARREFOUR DE L'ANEMOMETRE» au Bois de Clamart
Le Dimanche, 19 Juillet de 10 à 22 h.
PARTIE ARTISTIQUE
Buffet franco - arménien — Jeux et Stands

OPTIMA Tours

ARMENIE 1981

CALENDRIER DES PROCHAIN DEPARTS

Δ 14 Août 1981
Δ 4 et 18 Septembre 1981

Pour chaque départ 3 formules de séjour 12 - 14 et 16 jours.

Cette année des formules originales:

1e/ *Voyages combinés en Arménie avion / bateau «LITVA».*
— *Départ par avion le 27 Juillet (séjour du 28 Juillet au 6 Août Erevan).*
— *Croisière en bateau du 7 au 14 Août arrivée Marseille.*
— *Croisière bateau du 15 au 23 Août séjour à Erevan du 23 Août au 2 Septembre et retour par avion le 3 Septembre.*

2e/ *Voyages combinés:*
— 1 *semaine EREVAN* / 1 *semaine Lac Sevan.*
— 1 *semaine EREVAN* / 1 *semaine Sotchi (Mer Noire)*

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS:

OPTIMA Tours

67-69 rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
75003 PARIS
Telex: 211 324 F.
Métro: Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)

MARCEL UMIDIAN PRADO VOYAGES
353, *Avenue du Prado* 13008 *MARSEILLE*
Tél.: (91) 76-21-80 chaque jour de 17 à 19 h.

Pour la Région Lyonnaise:
MAISON DEL CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
Jusqu'à 16h.00: *Mme. BARAVIAN — de* 16h.00 *à* 18h.00: *Mme. ANTABLIAN*
15, Rue de 24 AVRIL, 1915 - 69150 DECINES
Tél.: 849. 42. 97

VOYAGES EN ARMENIE 1981

1° VOYAGES DE 12 JOURS

du 01 au 12 Août 81 — 3.990 F.
du 05 au 16 Sept. 81 — 3.990 F.

2° VOYAGES DE 14 JOURS

du 08 au 21 Août 81 — 4.290 F.
du 02 au 15 Octobre 81 — 3.490 F.

3° VOYAGE DE 16 JOURS

DU 01 AU 16 AOUT 1981 — 4.690 F.

Renseignement - inscriptions

MONDOTOURS OCIVEP

Spécialiste des Voyages sur l'Arménie depuis 15 ans

2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis de 14 à 19 h.
S'adresser à:
Elia PEHLIVANIAN
tél. domicile: 384 31 28

Les places étant limitées, veuillez nous renvoyer le coupon-réponse le plus tôt possible. Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN
Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris

Nom .....
Prénom .....
Adresse .....
..... Tél. .....
Ville ..... Code postal .....

1) M'inscris au Voyage spécial Arménie du ..... au .....
ci-joint 25% d'acompte.
2) Désire recevoir une documentation sans engagement de ma part pour:
.....

Rayer les mentions inutiles

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
18-19
SAMEDI-DIMANCHE
18-19 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 160 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 350 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ. 50

56րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.953

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

56e ANNÉE — No 14.953

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒԼԻՍ 8 – 14)

«ՎԷՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» ՎԷՊԻ ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Երեւանի Պետական Համալսարանի հրատարակչականը «Ուսանողի Գրադարան» մատենաշարով հայերէն լոյս ընծայած է Մաշտոցը Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» վէպը: Գիրքին բնագիրը լրացումներով եւ յաւելուածներով հրատարակութեան պատրաստած, ծանօթագրած եւ խմբագրած է Փրոֆ. Պիոն Յակոբեան: Ներկայ տպագրութիւնը «Վէրք Հայաստանի»ի հայերէն առաջին ամբողջական եւ նշդուած հրատարակութիւնն է, ունի ներածական յօդուած, ծանօթագրութիւններ, բառարան եւ մատենագիտական տեղեկութիւններ՝ վէպի նախորդ բոլոր տպագրութիւններու եւ թարգմանութիւններու վերաբերեալ: Այս հրատարակութիւնը պատրաստելու ատեն Պիոն Յակոբեան բնագիրը համեմատած է հեղինակին ձեռագիրներուն հետ, դուրս հանած արտագրողներու վրիպակներն ու «տպարանական» ուղղումները, վերականգնած է ինչ – ինչ պատճառներ – ով բնագրէն դուրս մնացած առանձին տեղեր ու արտայայտութիւններ եւ ուղղած անճիշդ դրութիւնները: «Վէրք Հայաստանի, ողբ հայրենասիրի» պատմական վէպը իր չափածոյ եւ արձակ (սեռերու մաքրագիրը) տարբերակներով ստեղծուած է 1841 Փետրուարին ու յաջորդ ամիսներուն, արտագրուած է 1842-ին, ամբողջացուցած ու վերամշակուած՝ նոյնպէս յաջորդ տարիներուն: Վէպի վէպը առաջին անգամ լոյս տեսած է 1858 Օգոստոսին (Թիֆլիս, Ներսիսեան դպրոցի տպարան), բժիշկ Յովսէփ Փոնտոյեանի ջանքերով, սակայն բազմաթիւ գրաքննական կրճատումներով: Ի ս կ «Զանգի» յաւելուածը լոյս տեսած է 1861-ին՝ «Կռունկ Հայոց Աչխարհին» ամսագրին մէջ:

Վէպի երկրորդ հրատարակութեան վարդն է Մոսկուա (1897, «Մաշտոցը Աբովեանի երկերը» հատորին մէջ, Ստ. Ձէր – Սարգսեանի խմբագրութեամբ, 3600 տպաքանակով, ոչ ամբողջական, առանց ձօնի ու «Զանգի» յաւելուածի): Երրորդ հրատարակութիւնը, որ իրականացած է Աւետիք Իսահակեանի ջանքերով (Պաքուի Հայոց Մշակութային Միութեան հրատարակութիւն, Թիֆլիս, 1908), նախորդի արտատպումն է: Յաջորդ՝ չորրորդ հրատարակութիւնը տեղի ունեցած է Գ. Պոլիս, Պիմէն Զարդարեան Գրատան նախաձեռնութեամբ, 1931-ին: Նոյնին վրայ դրուած է վէպին երկրորդ խմբագիրը՝ «Ողբ Հայրենասիրի»: Վէպին խորհրդային առաջին հրատարակութիւնը, որ կը ներկայացնէին միայն վէպը, եղած են նոյն տարին, Երեւանի մէջ 1939-ին, Ռուբէն Զարեհանի խմբագրութեամբ, առանձին գիրքով եւ Աբովեանի ընտիր երկերու առաջին հատորին մէջ: Երրորդ հրատարակութիւնը՝ մինչեւ հիմա եղածներուն մէջ ամէնէն լաւը, լոյս տեսած է 1948-ին, իրրեւ Գ. Հատոր Աբովեանի երկերու ակադեմական հրատարակութեան, սեւագիր տարբերակով հանդերձ, Հ. Մուրադեանի աշխատասիրութեամբ: Գոյութիւն ունին նաեւ վէպի կարգ մը այլ՝ համառօտուած հրատարակութիւններ, առանձին հատուածներու հրապարակումներ: Խաչատուր Աբովեանի այս գործը լոյս տեսած է նաեւ ռուսերէն, էստոներէն, լատիշերէն, լիթուաներէն, ուկրաներէն, վրացերէն: Գիրքին բոլոր հրատարակութիւններու (բնագիր եւ թարգմանական) տպաքանակը կը կազմէ 302 հազար օրի – նակ: Ներկայիս Պիոն Յակոբեան կ'աշխատի վէպի գիտական նոր հրատարակութեան վրայ, որ կը նախատեսուի լոյս ընծայել «Գրական Ցուշարձաններ» մատենաշարով:

×

ՄԻԱՆՈՑԻ ՀԱՅԿ. ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՒԵՐԱԳՐՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստան գացած են Միլանոյի Հայկ. Ճարտարապետութեան ուսումնասիրութեան եւ Վաւերապրումի Կեդրոնի վարիչ Փրոֆ. Ատրիանօ Ալփակօ Նովելլօ եւ կապրիչլլա Ուլրոհոճեան: Հետաքրքիր «Հետաքրքիր հանդիպումների ակումբ»ի սրահին մէջ տեղի ունեցած է պրոյց մը ճարտարապետ Արմէն Զարեանի եւ հիւրերու միջեւ: Հիւրերը ըսած են, թէ վերջին 20 տարիներուն Իտալիոյ մէջ մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծուած է Հայ Մշակոյթի հանդէպ: 1963-ին Փրոֆ. Փաօլօ Քունեոյի նախաձեռնութեամբ Հռոմի մէջ ստեղծուած է հայկական միջնադարեան ճարտարապետութեան ուսումնասիրութեան կեդրոնը: Միլանոյի, Թորինոյի եւ այլ քաղաքներու ճարտարապետական հիմնարկներու մէջ կը դասաւանդուի հայկ. ճարտարապետութեան պատմութիւնը: 1968-ին Հռոմ, Իտալիոյ զանազան քաղաքները, ինչպէս նաեւ Եւրոպայի կարգ մը երկիրներու մէջ ներկայացուցած են Հայաստանի միջնադարեան, ինչպէս նաեւ Դ. – ԺԲ. դարերու ճարտարապետութեան նուիրուած ցուցահանդէսները: Հայ եւ իտալացի ճարտարապետներու համագործակցութեան, գիտական հետազօտութիւններու շրջանակներու խորացման արդիւնքը եղած է հայ արուեստին նուիրուած միջազգային առաջին գիտական ժողովը, որ 1975-ին գումարուեցաւ Իտալիոյ Պերկամօ քաղաքին մէջ: Զորս տարի ետք Հայաստան տեղի ունեցաւ կովկասեան եւ անդրկովկասեան ժողովուրդներու արուեստներուն նուիրուած գիտական ժողով, ուր մեծ բաժին մը յատկացուած է հայ արուեստին նուիրուած զեկուցումներուն ու ուսումնասիրութիւններուն:

Անցեալ 15 տարիներուն Իտալիոյ մէջ հրատարակուած են հայ մշակոյթին, յատկապէս ճարտարապետութեան նուիրուած չորս 35 ուսումնասիրութիւններ ու աշխատութիւններ: Մանաւորապէս ուշադրութիւն կը դրաւեն «Հետազօտութիւններ» մատենաշարով լոյս տեսած «Գեղարդ», «Ախթամար», «Թանահատի վանք», «Զուարթնոց», «Ս. Թադէի վանք», «Ս. Ստեփանոսի վանք», եւ այլ պատկերազարդ մենագրութիւնները: Փրոֆ. Նովելլօ եւ Կ. Ուլրոհոճեան Հայաստան գացած են նախապատրաստելու համար հերթական՝ Գ. Գիտական Ժողովը, մար հերթական՝ Գ. Գիտական Ժողովը, որ կը բացուի Սեպտ. 25-ին Միլանօ: Հայաստանէն 20 հոգինոց պատուիրակութիւն մը կը մասնակցի Սիմփոզիումին. այդ առթիւ, Միլանոյի Հայագիտութեան Թանգարանին կը նուիրուի հայկական խաչքար մը: Ժողովին դիտական բաժինը տեղի կ'ունենայ Վիչենցա քաղաքին մէջ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆ – ԻՍՐԱԷԼ սահմանը կրկին պատերազմական վիճակ ստացած է եւ դաղթականները ճամբայ ելած են ապաստան փնտռելով: Պատասխանելով պաղեստինեան յակայարձակման, Իսրայէլ բուռն ռմբակոծութիւններու ենթարկած է սահմանակից չրջանները եւ ի մասնաւորի պաղեստինեան պաղթական յանները: Պաղեստինեան յարձակումէն 3 հոգի մեռած էին եւ 25 հոգի վիրաւորուած, իսրայէլեան «պատասխանը» չատ աւելի մեծ թիւով զոհեր պատճառած է եւ մթնոլորտը այնքան լարուած է, որ հեռանկարները լաւատեսութեան չեն մղեր: Լիբանան Ապահովութեան Խորհուրդին դիմեց:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ բանտերը սկսան պարպուիլ եւ Շաբաթշաբթի օր, Յուլիս 14-ի նախագահական ներման իրրեւ հետեւանք, 4775 հոգի ազատ արձակուեցան, ինչ որ 11,4 առ հարիւրն է բանտարկեալներու թիւին: Անոնց պիտի յաջորդէ դեռ ներման օրէնքը, որ կը քննարկուի այս օրերս եւ մինչեւ Յուլիսի վերջ, տասը հազարի կը հասնի արձակուողներու թիւը:

ՍԱԳ. ԺՈՂՈՎԸ քննարկեց ինչ որ մը կըրճատած է պիւտճէի ֆոլեէքթիֆ, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ օրինագիծ մը, փոփոխութիւններ բերող քննարկուած պիւտճէին մէջ: Ամէնէն չատ դժգոհութիւն պատճառող բարեփոխումներէն մէկն է նուէր – բաշխումի վրայ եղած կարգադրութիւնը: Այսուհետեւ ողջերու միջեւ եղած նուիրատուութիւնը պիտի չվայելէ 20%-ի զեղչը բայց ատոր փոխարէն եւ չպատժելու համար փոքր յանձնումները, տուրքէ զերծ հիմնական գումարը 175 հազարէն կ'անցնի 225 հազարի: Այս օրէնքները կը ձգտին պայքարելու անոնց դէմ, որոնք իրենց ողջութեան բաժնելով իրենց հարստութիւնը կ'ուզեն խուսափիլ ժառանգական տուրքերէ եւ ներկայիս ալ՝ մեծ հարստութիւններու վրայ դրուած նոր տուրքերէն:

ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ նախարարը բացայայտ կերպով ուզեց հաակցնել Ուսուցիչներու Ազգ. Սենեքային թէ իր տրուած որոշումները միայն իր պատասխանատուութեան սահմաններուն մէջ են: Այլ խօսքով Ալէն Սաւարի տեղը դրաւ Ֆէնի այս վիճաւոր ճիւղը, որ իր ազդային համագումարին ընթացքին, միաձայնութեամբ քննարկուած բանաձեւով մը, կը պահանջէր՝ «Ընկերը հակաչխարհական բոլոր օրէնքներուն եւ չարանուանական կամ դործատիրական ոչ – պետական ուսուցման օժանդակութեան»: Նախարարը որ ազատ դպրոցներու համար բաւական բարդութիւններու առջեւ է, չուզեր որ նախ քան իր բանակցութիւնները ազատ ուսուցման պատասխանատուներուն հետ, ուրիշներ իւղ լեցնեն կրակին վրայ: Ի վերջոյ ազատ ուսման դրութիւնը վերցնելը արդէն իսկ ընկերային որոշ ազատութեան մը: Ցիշենք հակիրճ կերպով անցեալը: Հին վարչակարդին ներքեւ կրթութիւնը կղերին գործն էր եւ միայն 1791-ին է որ Սահմանադրութիւնը կը հաստատէր Պետութեան ուսուցման մը դրութիւնը: Սարսափին օրերուն իսկ է, թէեւ որ պիտի ճշդուի թէ ուսուցումը ազատ է եւ թէ ոեւէ քաղաքացի իրաւունքն ունի դպրոց մը բանալու եւ դասաւանդելու: Թերմիտորէն (Յուլիս 1794, Ռոպէսպիէռի անկում) եւքն ալ Սահմանադրութիւնը պիտի ճանչնայ այդ իրաւունքը: Բայց պիտի սկսի նաեւ առաջին կռիւը մենաշնորհին կողմնակիցներուն եւ ընդդիմադիրներուն միջեւ, յետագայի տեւական պայքարն է քահանային եւ ուսուցիչին մի – ջեւ եւ Նափոլէոնի օրով է (ինք է որ ցայսօր տեւող կառոյցը տուած է ուսուցման) որ կաթոլիկէ ուսուցումը կը վերածնի: Տարիներու երկայնքին հարցը պիտի ծեծուի: Լամընէ, որ կ'ըմբռնուտ – նայ դպրոցական մենաշնորհին դէմ, մինչ 1833-ին Կիզօ դրութիւն մը կը հաստատէ որ ազատ նախնական ուսումի դոյութիւնը կ'արտօնէ: Ցետ – լուն է սակայն որ պիտի սահմանէ ուսման ազատութիւնը երկրորդականին մէջ (1850) եւ 1875-ին է որ բարձրագոյն ուսուցման ազատութիւնն ալ ձեռք կը ձգուի բայց կրօնական դաստիարակութիւնը բոլոր դպրոցներուն մէջ պարտաւորիչ կը մնայ մինչեւ 1886: Ժիւլ Ֆեռիի հետ է որ աչխարհականութիւնը ձեւ կ'առնէ: Զրի եւ պարտաւորիչ ուսումը հաստատուած է: Կրօնաւորները կ'արտաքսուին դասա – ւանդութիւններէ: 1901-ին կռիւը կը վերսկսի, հակակղերական չրջանը բուռն է: Դ. Հանրապետութեան օրով Մաոի եւ Պարանժէ օրէնքները սահմանափակ դրամական օգնութիւն մը կը բերեն ազատ ուսուցման բայց հարկ կ'ըլլայ ըսել եւ. Հանրապետութեան որպէսզի անհատական կրթական հաստատութիւնները դրամ ստանան Պետութենէն: Ազատ դպրոցի ընդդիմադիրները երբեք պիտի չընդունին այս օրէնքները եւ այդ է որ ծնունդ կուտայ կրթական նոր «պատերազմին»:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս մեր ընթերցողները պէտք է նկատած ըլլան, վերջին շրջանի յարաբերական յաւելումները (թուղթ, առաքման ծախք՝ – 8,50% Փետրուարին, 8,63% Յուլիսին, – աշխատավարձի եւ ընկերային տուրքերու, էլեկտրականութեան, եւայլն, եւայլն.) ստիպեցին տեղական մեր բոլոր պաշտօնակիցները, գլխաւորաբար օրաթերթերը, որ բարձրացնեն իրենց գիները:

1980 Մայիսէն ի վեր «Ցառաջ» անփոփոխ պահեց իր սակերը բայց անկարելիութեան մէջ է շարունակելու: Այդ իսկ պատճառով, Յուլիս 7-էն ի վեր, հատավաճառի գիները բարձրացաւ 2 Ֆ. 50-ի եւ թերթիս վարչութիւնը բացառիկ պայմաններ շնորհելու համար իր հաւատարիմ բաժանորդներուն, մինչեւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1, յետաձգեց բաժնեգիներու յաւելումները, առիթ տալով նաեւ որ մինչեւ այդ թուականը, բոլոր անոնք որոնք առկախ հաշիւ ունին, փակեն ներկայ սակով:

Իր հրատարակութեան 56-րդ տարուան սեմին, «Ցառաջ» որու պիտուէն ապահովուած է միայն ու միայն բաժնեգիներով, ծանուցումներով, հատավաճառութեամբ եւ իր բարգաւաճման համար եղած ինքնաբուխ նուէրներով, վստահ է որ իր բաժանորդները դիւրաւ կը հասկնան թէ կանոնաւորաբար շարունակելու համար իր հրատարակութիւնը, «Ցառաջ» ուրիշ ելք չունէր:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅԿ ՍԱՐԱՆ, ՏՂԱՆ ՔԱՀԻՐ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԵՀ ՄԱՍԻՆ ՀԱՅԵՐԵՆ ՎԱՎԵՐԱԳՐՈՂԸ

գիրք Ա. ԼԵՌՆԱՇԽԱՐՀ

(Շար. 30)

(15) Ճրագ Ա., Ուսումնական կայարան (1768 – 1835) : Սաճ – Լուծմարո կոճակներ Մխիթարյանների մեծահարուստ յաճախորդ է 1717–ից, վերնախավ Հաճընի պատվելի ընտանիքներից :

(16) Ճորճ Կորտոն, (Լորտ Պայրըն) անգլիացի ականավոր ազնվական, արտ մտնում «Ազատ մտածողների» շրջանակ, ապրում է Իտալիայում, Գենուայում, Վենետիկում, Հռոմում, Նեապոլում, Պիզայում, Ռավեննայում, Վենետիկում նա ծանոթանում է Հայկ Սարանի հետ, որ այդ ժամանակ (16) կամ 17 տարեկան էր, ապրում էր Պիզայում, Հայոց նիզակ, Հայոց նիզակ (Broher, Father Pascha) առաջնորդարան, Հայոց Մխիթարյան Միաբանության Վենետիկի մասնաճյուղ : Այս առիթով, Հ. Ցղտրիճյան վերապատմել է Հայկ Սարանի հետ Բայրոնի ծանոթության մասին հետևյալ պատմությունը, որ Հ. Ցղտրիճյանը լսել է Հայկ Սարանից, իր հերթին Հայկ Սարանը (17) 1834 թ. Ցղտրիճյանին պատմել է Բայրոնի մասին, երբ Ցղտրիճյանը Վենետիկում էր եղել Հայկ Սարանի մոտ, ուղևորվելով Հռոմ, ուր նա պիտի ուսաներ Հռոմի Պապական Համալսարանում, Հայկ Սարանը Ցղտրիճյանին ուղարկել էր Հռոմ, Հռոմի Պապական Համալսարանի Հայոց Ազգային Կոլեգիա, ուր Ցղտրիճյանը ուսանել է 1834–1837 թթ. :

(17) 1834, Ցղտրիճյան Հ. : Տես նաև Ա. Ալիշան, Ցղտրիճյան Հ., Վենետիկ, 1884, էջ 9 : Ցղտրիճյանը Հայկ Սարանի մասին գրել է նաև Ալիշանին, Վենետիկ, 1837 թ. հունվարի 1-ին, Ալիշանին ուղարկած նամակում : Տես Ալիշան Ղ., Ցղտրիճյան Հ., Վենետիկ, 1884, էջ 9 : Ցղտրիճյանը Հայկ Սարանի մասին գրել է նաև Ալիշանին, Վենետիկ, 1837 թ. հունվարի 1-ին, Ալիշանին ուղարկած նամակում : Տես նաև Ա. Ալիշան,

ՅԱՍՎԱԾ ԿՈՏՎԱԾ

= ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ =

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՀԱՅԿԱԶՆՅԱՆ

ՎԱՀԱԳՆԻ ՅԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Վահագնի ծնունդը ամենամեծ հրաշքն էր Արամազդի համար, որ ամեն տարի նոր հրաշքներ էր գործում աշխարհում: Ամեն տարի նոր հրաշքներ էր գործում նաև Անահիտ աստվածուհին, որ Արամազդի կինն էր: Բայց Վահագնի ծնունդը հրաշքների հրաշք էր: Ամեն տարի Արամազդը ծնունդ էր տալիս մի նոր հրաշքի, իսկ Անահիտը՝ մի նոր աստվածության: Վահագնի ծնունդը Արամազդի և Անահիտի միասնական հրաշքն էր:

Վահագնի ծնունդը տեղի ունեցավ Արամազդի և Անահիտի ամուսնության հազարերորդ տարեդարձի օրը: Այդ օրը Արամազդը հրավիրել էր բոլոր աստվածներին և աստվածուհիներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն իր և Անահիտի ամուսնության հազարերորդ տարեդարձի տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև մարդկանց, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն աստվածների և աստվածուհիների տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն մարդկանց և աստվածների տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակապետների և հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետապետապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակապետապետների և հրեշտակապետների և հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետապետապետապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակապետապետապետների և հրեշտակապետապետների և հրեշտակապետների և հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետապետապետապետապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետների և հրեշտակապետապետների և հրեշտակապետների և հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետապետապետապետապետապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետների և հրեշտակապետապետների և հրեշտակապետների և հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետների և հրեշտակապետապետների և հրեշտակապետների և հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետների և հրեշտակապետապետների և հրեշտակապետների և հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետների և հրեշտակապետապետների և հրեշտակապետների և հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետների և հրեշտակապետապետների և հրեշտակապետների և հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետների և հրեշտակապետապետների և հրեշտակապետների և հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետների և հրեշտակապետապետների և հրեշտակապետների և հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետների և հրեշտակապետապետների և հրեշտակապետների և հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետների և հրեշտակապետապետների և հրեշտակապետների և հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետների և հրեշտակապետապետների և հրեշտակապետների և հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը: Արամազդը հրավիրել էր նաև հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին, որպեսզի նրանք ներկա գտնվեն հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետապետների և հրեշտակապետապետապետների և հրեշտակապետապետների և հրեշտակապետների և հրեշտակների և մարդկանց տոնակատարությանը:

Ֆ. Ա. Ֆ.

Ինչպես ամեն տարի, այնպես էլ այս տարի Արամազդը հրավիրել էր Վահագնի ծնունդը տոնելու բոլոր աստվածներին և աստվածուհիներին, բոլոր հրեշտակներին և հրեշտակուհիներին, բոլոր հրեշտակապետներին և հրեշտակապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետներին և հրեշտակապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետներին և հրեշտակապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետապետուհիներին, բոլոր հրեշտակապետ

Vahé Katcha

Un poignard dans ce jardin

La Saga des Arméniens

"Il faut lire ce gros livre pour le témoignage qu'il apporte sur un génocide négligé. Plus qu'un roman "Un poignard dans ce jardin" est un rappel à l'ordre."
MICHEL NURIDSANY "LE FIGARO"

"Le cas type du roman historique, et là l'histoire est capitale et gravement méconnue : le génocide par les Turcs des Arméniens. Dans un style immédiat et déchargé de scories référentielles, une saga, et le terme s'impose, qui dit comment on vivait et croyait pouvoir vivre arménien entre 1884 et 1916."
FRANÇOISE XENAKIS "LE MATIN"

**"Un livre superbe et terrible. Une fresque grandiose qui couvre trente années d'une histoire mal connue de nos concitoyens...
Une œuvre magistrale qui vous frappe comme un coup de poignard."**
ANDRE LAFARGUE "LE PARISIEN LIBERE"

"Romanesque et pathétique, cette saga a pour décor une histoire cruelle et, semble-t-il encore actuelle quand on lit les journaux : celle de l'Arménie et de son peuple martyr."
DOMINIQUE BONA "LE FIGARO MAGAZINE"

"Une grande saga romanesque, sur laquelle l'auteur a travaillé dix ans et qui s'inspire de faits historiques authentiques."
"PARIS-MATCH"

"A travers ces pages déchirantes vous ferez la connaissance d'Anouche, d'Azad, de Tigran et de dizaines d'autres personnages. Vous connaîtrez non seulement la raison pour laquelle les arméniens continuent leur lutte. Vous connaîtrez les arméniens."
"LE REPUBLICAIN SAVOYARD"

PRESSES DE LA CITE

"UN POIGNARD DANS CE JARDIN"
de VAHE KATCHA

L'intérêt que ce livre a suscité auprès des lecteurs de la communauté arménienne de France nous a amenés, afin de mieux faire connaître cette œuvre auprès d'un plus large public, à nous constituer en un petit comité temporaire (dont l'existence ne dépasserait pas la fin de l'année 1981).

Le but de ce comité est de recueillir toutes les aides financières que pourraient apporter tous ceux qui considèrent que la large diffusion de ce livre présente, outre son caractère romanesque attachant, un élément complémentaire et précieux à notre combat politique.

Nous sommes persuadés que sous cette forme romancée, notre tragédie nationale sera mieux reçue par de nombreux lecteurs, de par sa documentation et sa précision, ce livre de Vahé Katcha ne laisse aucune place à une quelconque réfutation historique quant aux faits relatés.

Encore faut-il que nous nous appliquions à la diffusion de cette œuvre et que nous employions le seul moyen puissant et direct qui éxiste de nos jours : l'utilisation de la publicité sous toutes ses formes.

Nous avons exposé cette idée à Monsieur Jean-Claude Nielsen, Président-Directeur-Général des « Presses de la Cité ».

Devant cette proposition, M. Nielsen a, de lui même, offert de participer à notre effort de publicité par l'apport d'une somme équivalente à celle dont nous pourrions disposer.

A titre d'information technique, nous vous signalons que tous les placards publicitaires seront facturés à notre comité par le canal d'une agence de publicité.

Notre objectif est donc le suivant : vendre le chiffre symbolique de un million et demi d'exemplaires sur tous les pays de langue française.

Vahé Katcha a consacré deux ans et demi de travail pour concevoir et réaliser son œuvre. Son projet comprend deux autres volumes, l'un relatant l'histoire des rescapés du génocide, l'autre les réactions de la jeunesse arménienne de nos jours.

Cette trilogie ne peut se concrétiser que dans la mesure où le premier ouvrage, de par sa diffusion, donne toutes les garanties commerciales nécessaires.

A l'heure actuelle, seuls douze mille exemplaires ont été vendus.

Nous sommes loin encore des millions et millions d'exemplaires de «Holocauste» «Racines» «Exodus» «Louisiane».

Notre pari est audacieux mais combien il est nécessaire d'aboutir.

Aussi nous recueillerons toutes les donations qui nous permettront de faire la publicité la plus large possible indispensable à la diffusion de cet ouvrage.

Nous nous mettrons aussi au service de toutes les associations qui partageront notre objectif en les aidant par nos conseils bénévoles, pour tous actes ou manifestations qui contribueront à la publicité de « Un poignard dans ce jardin ».

MIKAEL KOTCHARIAN
ARLEN PAPAZIAN
ROGER TCHERPACHIAN

Envoyer les dons au compte spécial ouvert à cet effet à :

L'UNION DES BANQUES DE PARIS
22, PLACE DE LA MADELEINE
75008 PARIS
sous le n° 80 - 510567 - 003

Pour toute correspandance :
A. Papazian 19, av. Rapp, 75007 Paris

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue du Perche — Paris (3e)

Այս կիրակի, Յուլիս 19, ժամը 11-ին՝ հանդիսաւոր պատարագ մը կը մատուցանէ՝

ԱՆԴՐԷԱՍ ԵՊԻՍԿ. ՊԵՏՈՂԼԵԱՆ
(Պատրիարքական – փոխանորդ)

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՑԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

կազմակերպութեամբ՝

ՆԻՍԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՑԻՆ ԱԿՈՒՄԲԻ

Յուլիս 24, Ուրբաթ, ժամը 21-ին, Օչական սրահը :

183, bd. de la Madeleine, Nice

կը դասախօսէ՝

ՏԱՐՕՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԷՐՃԷԱՆ

Նիւթ՝ Հայ եկեղեցականին դերը գաղութներու ազգային կեանքին մէջ։

Հայկ. եկեղեցիներու լուսանկարներու ցուցադրութիւն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալու – թեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները ողբացեալ՝ Մարի Տէրտէրեան – Ծննեալ Մանուկեանի թաղման առթիւ. – Տիկին Պեզոյեան, Խաչատուրեան եւ Ճէլալեան ընտանիքները 100, Տիկին Մարիամ Մանուկեան եւ զաւակ – ները ե. պ. 100, Գուք Գէլ – էր–ի Միութեան 100, Տէր եւ Տիկին Սէրովբէ Տէրտէրեան ե. պ. 200, Համախարբերդցիական Միութեան 200, Պ. Երուանդ Պապոյեան ե. պ. 50, Տէր եւ Տիկին Ժան Պապայիկեանեան ե. պ. 100, Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Ան – թուանի մասնաճիւղ ե. պ. 200, Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղ ե. պ. 100, Պ. Նահարեան ե. պ. 100, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Մանուկեան ե. պ. 100, Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան 100, Հ. Գիլինճեանի պաշտպան յանձնախումբին 100, Պ. Վարդան Տէր Կարապետեան ե. պ. 100, Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան 100, Պ. Ալպէր Միրաքեան ե. պ. 100, Տիկին Պապայիկեան ե. պ. 100, Պ. Մէրճիեան ե. պ. 100, Պ. Փօլ Պէրպէրեան ե. պ. 50 Ֆ.։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան՝

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 11-ԻՆ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Մահապգ	200	(235,20)
Հոգեհանգիստ	100	(117,6))
Շնորհակալիք	100	
Հարսնիք, նշանուած	100	
Ծննդեան	100	
Կը փնտռուի	40	(47,04)
Կ'ուզուի	60	(70,56)

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ։ Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական եւ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել Թերթին վարչութեան։

Վերոյիշեալ սակերու վրայ կ'աւելնայ Թ. Վ. Ա.ն՝ 17,60 առ հարիւր (տես՝ փակագիծի մէջ դումարները)։

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
21
MARDI
21 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 160 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 350 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ. 50

56րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.954 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 56e ANNÉE — No 14.954

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԼԻԲԱՆԱՆՑԻՒՆ ԱՒՕՐԵԱՆ՝ ՄԱՀԸ

ԱՄԷՆ ԱՆԳԱՄ ՆՈՐ ՁԵՒՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ
ԱՐՒԱԿՈՇՈՒԹԵԱՆ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌԸ՝
190 ՄԵՌԵԱԼ, 700 ՎԻՐԱՒՈՐ

—o—

«Պետական ահաբեկչութիւն» կ'որակ – ի, ինչ որ Իսրայէլ կատարեց Ուրբաթ օր, անխնայ ռմբակոծելով Պէյրութի պաղեստինեան գօտին, առանց խնայելու, ինչպէս յայտարարեց նոյնինքն՝ վարչա – պետ Մենախիմ Պեկին, առանց խղճահա – րութեան, բնակչութեան: Եւ զոհերը արդէն մօտ կը կազմեն միայն անմեղ բնակչութեան մը, որ ամէն օր կը սորվի վճարել առանց պատճառի:

Լիբանան ապրողը, ըստ տեղւոյն թերա – հակիցներուն, մինչեւ Ուրբաթ կը կար – ծէր թէ ամէն կռիւ, բախումի, ռումբի, կայրափութեան վարժուած է: Բայց դեռ կար անսպասելին, քաղաքի մը ամբողջ թաղերուն ռմբակոծութիւնը, օր – ցերե – կով: Իսրայէլ «վրէժ» կը լուծէր, իր ձեռքով կը պատասխանէր պաղեստինեան յարձակումին իսրայէլեան հողամասին դէմ, երեք մեռեալ պատճառելով: Նա – խորդ երիկունը, Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտ, դիւանագիտական չփոփումները եւ մտահոգիչ հեռագիրները կը բազմա – նային, կ'ակնկալուէր իսրայէլեան փո – խադարձութիւն, առաւելաբար սակայն Տարաւ – Լիբանանի շրջանը: Ոչ ոք կը նախատեսէր Պէյրութի վրայ իսկ ռում – բերու տեղատարափ մը: Բայց Իսրայէլ որոշած էր «դաս» մը տալ, գլխատել պաղեստինեան ղեկավարութիւնը իր ձեռնոցավայրերուն մէջ իսկ: Արեւմըտ – եան Պէյրութի թիրախ եղած գօտին բնակ – ուած է միայն ու միայն մահմատեական – ներէ եւ Պաղեստինցիներէ, ընդհանրա – պէս աղքատ ընտանիքներ: Ո՞ւր երթան այլեւս, դէպի Տարա՞ւ, բայց անկէ դէպի Լայրաքաղաք կուգան արդէն ուրիշ զազ – րահանքներու կարաւանները: Կը փախին ամէն կողմէ, բայց տեղ չկայ երթալիք: Մէկ բան կայ յստակ, կը գրէ Մոնտի Քրիսթիջը, այն է որ արեան նուազա – կան ուրք ուտողը՝ կռուողն է: Ինչպէս միշտ, ժողովուրդն է զոհը քաղաքական ինչ – ինչ հաշիւներու եւ մարդկային ա – նողք վարմունքին: Իսրայէլ «կ'արդա – նայ», յայտնելով թէ ՊԱԿ-ը օրէ օր կ'ամրապնդէ իր զինուած եւ, կ'ըսէ պաշտպանութեան փոխ – նախարարը՝ Տարի էր գլուխէն զարնել եւ կը յուսանք թէ հակգան»: Իսրայէլ կ'ուզէ բնաջինջ – նել պաղեստինեան կառոյցները Լիբանա – նի մէջ եւ կ'ուզեցնէ Իսրայէլ – «դեռ կան բազմաթիւ մէլոցներ, որոնց ցարդ չենք դիմած»:

Քանդուած են Ֆաք–ի եւ պաղեստին – եան Ազատագրման ժողովրդական ճա – կատի կեդրոնները եւ այս չէնքերը ապ – րող 150 բնակիչներ մեռած են, այդ առ – թիւ: Վեց չէնքեր վլատակ եղած են եւ դեռ ղեկները կը փնտռուէին երկու – երեք օր ետք: Ամէն կողմ նոյն անհան – դուրժելի տեսարանները, վերապրող մը կը փնտռէ իր ընտանիքը...:

Այս ողբերգութեան ի տես, մէ՛ծ պե – տութիւններու մէ՛ծ ղեկավարները ժողով կ'ընեն, իրենց «մտահոգութիւնը» կը յայտնեն, անոյշ – անոյշ ազգարարու – թիւնները ալ կը ղրկեն երբեմն Իսրայէլի, որ ոչ մէկ կարեւորութիւն տալու տրա – մադիր է, քանի դեռ չէ իսկ դործադրած 1967–ի ՄԱԿ–ի հանրածանօթ բանաձեւը, որ իրեն կը հրահանդէր զրաւած հողե – րը պարպել...:

Նիւ – Եորքի մէջ, Ապահովութեան Խորհուրդը որոշած էր, Ուրբաթ իրի – կուն, ցնոր տնօրինութիւն յետաձգել այն նիստը զոր պարտէր գումարել Լիբանա – նի դիմումին վրայ, նախքան ամբակո – ծութիւնը: Նախագահը կը յայտնէր ի – րենց «խոր մտահոգութիւնը ի տես մարդ – կային կորուստներու ծաւալին»...: Իս – րայէլի ներկայացուցիչը կ'առարկէր թէ վերջերս խորհրդային, լիբիական եւ այլ զէնքերու հայթայթումը ՊԱԿ-ին, իբրեւ նպատակ ունէր այդ «ահաբեկչական կազմակերպութեան» կարելիութիւնը տալ յարձակումներ կատարելու Իսրա – յէլի դէմ: Ուաշինկթընի մէջ, կառավա – րութիւնը կը յայտնէր թէ դալ չարթու միայն սպասուած որոշումները կուտայ Իսրայէլի Ֆ – 19 ռմբահիդ օդանաւեր յանձնելու: Փարիզ, Արտաքին Գարաբե – րութեանց նախարարութեան բանբերը կը յայտարարէր. – «Լիբանան քանի մը օրէ Թիրախ է ռմբակոծութիւններու, ո – րոնց մահացու հետեւանքները կը բար – դուին արդէն տառապող բնակչութեան մը ցաւերուն վրայ: Նման արարքներ Ֆրանսան չեն կրնար անտարբեր թողուլ: Ֆրանսական իշխանութիւնները կ'ողբան այն բազմաթիւ զոհերը, զորս պատճա – ռեց վայրագութեանց այս սաստկացու – մը այնքան լիբանանցի եւ այն բնակչու – թեանց մէջ, որոնց ապաստան տուած էր, որքան իսրայէլեան բնակչութեան մէջ»: Ֆրանսան կը կցէ իր «բուռն մտահոգու – թիւնը ի տես այն ծանրակշիռ հետեւանք – ներուն զորս կրնայ ստեղծել բռտութեան այս չղթայումը»...: Հոդեչահ եւ անվը – նաս խօսքեր, ոչ ոքի սիրտ կոտրելու սահմանուած:

Կիրակի եւ Երկուշաբթի վաղ առաւօտ – եան կռիւները եւ յարձակումները կը շարունակուէին հարաւ – Լիբանան եւ կը սպասուի նոյնիսկ իսրայէլեան ծա – ւալում յարձակումի մը: Սուր, Սայտա կրակի տակ էին, կրկին, Երկուշաբթի առաւօտ եւ երկուստեք կորուստներ կան:

×

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

ԿԱՆԻԱ ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԱԾ

Լեհ բանուորական (Համայնավար) կուսակցութեան հասմգումարը բոլորո – վին նոր էր իր բնոյթով եւ նոյնիսկ ընտ – րութիւնը չէր նմաներ նախորդներուն: Կանխա վերընտրուեցաւ Ա. քաոուղար, բայց առաջին անգամ ըլլալով գաղտնի քուէարկութեամբ եւ համագումարին կողմէ իսկ, մինչ ցարդ կեդր. կոմիտէին է, որ կ'ընտրէ քարտուղարը: Մոսկուա, ցարդ, ոչինչ կրցաւ ընել հասմգումարին համար իսկ, որ տրամաբանական հետե – ւանքն էր երկրին կրած փոփոխութեանց: Ջախաւորներն են, ուրեմն, որ յաղթե – ցին եւ Կանիայի կողքին զօր. Ժարու – զելսկի նաեւ վերընտրուեցաւ կեդր. կո – միտէի եւ քաղաքական բիւրոյի ան – դամ: Սոլիտարնոշչի անդամուհի մըն ալ ընտրուեցաւ քաղաքական բիւրոյի անդամ: 450 ընտրուածներու մէջ սակայն միայն 79 անդամ մնացած են նախորդ կոմիտէէն: Նոր կեդրոնական կոմիտէի անդամներու 20 առ հարիւրը Սոլիտա – ռիթէի անդամ են:

×

ՔԱՆԱՏԱ

ՌԵԿԱՆ – ՄԻԹԵՐԱՆ
ԳԼՈՒԽ – ԳԼԽԻ

Նախքան վեհաժողովը եօթը ճարտա – րարուեստականացած երկիրներուն (Ֆը – րանսա, Գերմանիա, Իտալիա, Միացեալ – Նահանգներ, Մեծն – Բրիտանիա, Ճա – պոնատա, Ճափոն) որ կը բացուէր Երկու – շաբթի օր, Ֆրանսայի Նախագահը տե – սակցութիւն մը կ'ունենար Նախագահ Ռեկանի հետ: Կ'ըսուի թէ «հոսանքը անցած է» – հասկցնելու համար թէ եր – կու նախագահները լեզու գտած են թէեւ չատ յոյս չկայ որ Միացեալ – Նահանգ – ները Նախագահը Եւրոպայի շահերուն զոհէ իր շահերը, զեղչելով տոլարին չա – հաբաժիններու սակը, որուն բարձր տո – կոսը բոլորովին կը խախտէ աշխարհի եւ ի մասնաւորի Եւրոպայի տնտեսութիւնը, ինչ որ անշուշտ չատ հոգը չէ Ուաշինկ – թընի: Լեզու մը գտնուած պէտք է ըլլայ սակայն քանի որ Նախագահ Միթերան ընդունած է Հոկտեմբերին Ամերիկա եր – թալու հրաւէրը: Հասարակաց ոչ մէկ կէտ կայ սակայն այս երկու ղեկավար – ներուն մօտ, բացի՝ երկար ու չատ սպասումը հասնելու համար իշխանու – թեան գլուխ, ինչպէս դիտել կուտայ Ֆիկառօ, որ կը նկարագրէ Լաչէի ճզդ – նաւորը, բանասէր, նուրբ զբչի տէր եւ անզօր ֆալիֆորնիացին, որ անունը հրապարակ դրաւ սինեմայի միջոցաւ, եւ որոնց երազած նոր ընկերութիւնը ոչ մէկ կապ ունի մէկը՝ միւսին հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐՆԻ խորհրդարանին դէմ եղեռնա – փորձ կատարուած է Կիրակի կէսօրէ ետք, նիւթական փոքր վնասներ պատ – ճառելով: Արարքին տէր եղած է «Ճունխա 9 կազմակերպութիւնը», (այս թուակա – նը կը նշէ այն օրը երբ Թրքական հիւ – պատասարանի մէկ պաշտօնեան սպան – նուեցաւ եւ ձերբակալուեցաւ հայ երի – տասարդ մը՝ Մարտիրոս Ժամկոչեան):

ԻՐԱՆի մէջ կը շարունակուին ձերբա – կալութիւններն ու գնդակահարումները: Շաբաթավերջին 9 հոգի գնդակահար – ուած են այն ամբաստանութեամբ որ «զինեալ ապստամբութիւն պատրաստած են իսլամական յեղափոխութեան դէմ»: 200 մուճահետին ալ ձերբակալուած են ինչպէս նաեւ զերագոյն ատեանի նախա – գահը՝ Ապտել Քարիմ Մուսավի: Պանի Սատրի հեռացումէն ի վեր, 219–ի կը հասնի գնդակահարումներու թիւը:

ՓԱՐԻԶի փոխադրութեան միջոցներու (մեթրօ, հանրակառք) սակերը 14 առ հարիւր յաւելում պիտի կրեն Օգոստոս մէկէն սկսեալ: Այսինքն մեթրոյի տոմսը 3 է 3 Ֆր. 50–ի կ'անցնի երկրորդ կարգի համար եւ 4,50–էն 5 առաջին կարգի: 10 տոմսի տետրակը պիտի արժէ 20 Ֆր. 17,50–ի տեղ Ֆ. կարգի համար եւ 30, 27–ի տեղ առաջին կարգի: Նարնջագոյն քարթերու սակերն ալ կը բարձրանան: Այս յաւելումները յայտարարեց Փո – խադրութեանց նախարարը Ֆիլիպերման (Համայնավար), որ բացատրեց թէ այս յաւելումը սահմանափակուած է եւ երէկ նախորդ վարչակարգը ըլլար 24% կ'ըլ – լար:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԵՒ ՍՊԱՆԻՈՑ մէջեւ պաղ հով մը կը փչէր Երկուշաբթի օր, իբրեւ հետեւանք Ներքին նախարար՝ Կաստըն Տըֆէռի յայտարարութեանց: Արդարեւ կ. Տըֆէռ կը յայտարարէր թէ Ֆրանսա բանտարկուած Պասքերը պիտի չյանձնը – ուին Սպանիոյ: Ներքին նախարարը, որ երեքշաբթի Մատրիտ պիտի երթար, ըս – տիպուեցաւ յետաձգել, գոնէ 24 ժամ, իր այցելութիւնը, տիրող հակաֆրան – սական բուռն մթնոլորտին պատճառաւ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ շրջանը հեծանիւով վերջ պտաւ Շան զ'Էլիզէ, Կիրակի օր, երրորդ անգամ ըլլալով Պերնար Ինոյի յաղթա – նակով, ինչ որ անակնկալ մը չէր, սկիզ – բէն իսկ նախատեսուած եւ ապահովուած ըլլալով:

ՊԱՊԻՆ դէմ մահափորձին հեղինակը՝ Մէհմէտ Ալի Աղճա, Թուրք ծայրայեղ ալ ահաբեկիչ, սկսաւ դատուիլ Հռոմի մէջ, Երկուշաբթի առաւու: Ապակե – վանդակի մը մէջ է, որ ամբաստանեալը կը ներկայացուէր, ապահովութեան արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած ըլ – լալով: Ինչպէս գրած էինք առենին, Աղճա ծնած է Մալաթիա, 1958–ին եւ կանուխէն մաս կազմած է ծայրայեղ – ալ «գորշ գայլեր»ուն: 1979 Փետր. 1–ին, ամբաստանուած էր որ սպաննած է Մի – լլիյէթի խմբագրապետը՝ Ապտի Իփեքճի: Ձերբակալուած էր Ճունխոյին բայց մեղ – սակցութիւններու չնորհիւ յաջողած էր փախիլ Նոյեմբերին, Պոլսոյ զինուորա – կան բանտէն: Քանի մը օր ետք Միլլի – յէթին նամակ մը ղրկած էր հրահանգե – լով որ Պապը ջնջէ իր այցելութիւնը, ա – պա թէ ոչ՝ անպայման կը սպաննէ ան, զոր կ'որակէ «դիմակաւոր հրամանա – տարը խաչակրութեան մը ի սպաս՝ ա – րեւմտեան աշխարհակալներուն»: 1980 Ապրիլին, Աղճա մահուան դատապարտը – ւած է ի բացակայութեան բայց անպատ – նելի է: Մէջտեղ կ'ելլէ անցեալ Ապրիլ 5–ին, Միլանոյի օդակայանը, 8–ին կ'որ – ձանագրուի Փերուճիայի համալսարանը, որակուած «օտարներու համալսարան» որովհետեւ առաւելաբար Միջին – Արե – ւելքէն ուսանող կ'ընդունուի: Զինքը պաշտպանելու համար ի պաշտօնէ նը – չանակուած է մէթր Փիէթրօ տ'Օվիտի: Գլխաւոր հարցն է խոստովանիլ տալ թէ ի՞նչ մեղսակցութիւններ վայելած է քա – նի Իտալացիք բնաւ չեն հաւատար թէ առանձին գործող խելագար մը ըլլայ, այլ զինքը կը նկատեն ահաբեկիչի տի – պարն իսկ: Առաւելագոյն պատիժը զոր Աղճա կրնայ կրել ցկեանս բանտարկու – թիւնն է, քանի որ Իտալիոյ մէջ մահա – պատիժ չկայ:

ՔԱՆԱԱՍ Սիթիի Հայաթ պանդոկին մէջ ծանր արկած մը պատահած է առջի դիշեր, երբ երկու կամրջակ փլած են խուժած բազմութեան ծանրութեան տակ, չուրջ հազար պարոզներու վրայ: Ա.ո – ժամեայ հաշուեկշիռի մը համաձայն 111 մեռեալ կար եւ 188 վիրաւոր:

ԱՖԻՈՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԸ
(ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՆԻՒԹԵՐ)

Ա.

Ափիոն Գարահիսար քաղաքը կը գտնուի կեդրոնական Անատոլուի սարահարթի արեւմտեան մասը, ծովու մակերեսէն 1000 մեթր բարձրութիւն ունեցող ըլլապատ հարթութեան վրայ, սեւ ժայռի՝ Գալէի (200 մեթր) սառոյտը, փոքր Ասքար գետի միջին հոսանքը, ուղիղ գիծով Եդէական ծովէն 300 եւ Միջերկրական (Անթալիոյ ծոցէն)՝ 210 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ: Ափիոն Գարահիսարը ներկայիս նոյնանուն նահանգի վարչական կեդրոնն է, Թուրքիոյ երկաթուղիներու եւ այլ ճամբաներու կարեւոր հանգոյցը:

Սեւ ժայռի՝ Գալէի սառոյտը գտնուելու եւ ափիոնի մշակութեան ու առեւտուրի մեծ կեդրոն ըլլալուն պատճառով քաղաքը ստացած է Ափիոն Գարահիսար անունը: Նախապէս կոչուած է նաեւ Գարահիսարի Սահիպ (Ափիոնի սեւ ղըզ – եակ): Թուրքիոյ տարածութեան մէջ կան 5 այլ Գարահիսարներ՝ Վանի, Շապկինի, Տեւելիի; Անթալիոյ եւ Էքբատի:

Ափիոն Գարահիսար բնակավայրը գոյութիւն ունեցած է հին ժամանակներէն: ԺԳ. դարու առաջին կէսէն հոն թափանցած են Թուրքերը եւ ստեղծած, Մարքսի արտայայտութեամբ, «Գարահիսարի ասազակային Պետութիւնը»:

Ստոյգ յայտնի չէ, թէ Հայերը երբ բնակութիւն հաստատած են Ափիոն Գարահիսար, սակայն ծանօթ է, որ Սուլթան Սուլէյման Գանունի (1520 – 1566) եւ Սուլթան Մուրատ Գ. (1574 – 1591) Պարսկաստանի դէմ կատաղի կռիւներ մղելու ընթացքին, Երեւանի ու Նախիջեւանի կողմերէն, ինչպէս նաեւ Ատրպատականէն ու Վրաստանէն բազմաթիւ Հայեր տեղափոխած են Կ. Պոլիս եւ Փոքր Ասիոյ արեւմտեան մասերը: Կը կարծենք, որ Ափիոն Գարահիսարի զաղութը ստեղծուած է այդ ժամանակները՝ Փոքր Ասիոյ արեւմտեան մասերը զաղթած Հայերու փոքր խումբի մը կողմէ:

Ափիոն Գարահիսարի հայկական զաղութի հիմնադրութեան մասին կայ ուրիշ վարկած մը: Լեւոն Մեսրոպի «Տէր – Զօր» խորագրով դիրքին մէջ տեղ զըտած են աղետէն վերապրողներու, այդ կարգին նաեւ ափիոնցի Ծովասէփ Կուտեանի յուշերը, որոնց մէջ 1915–ի գաղթին անդրադառնալով, ի մէջ այլոց կը նշուի, որ Ափիոն Գարահիսարի Հայերը եկած են Տիգրանակերտէն եւ այս՝ Սելճուք – ներու տիրապետութեան ժամանակ: «Թուրքերը, – կը գրէ Ծովասէփ Կուտեան, – Ափիոն քաղաքը Ծոյներէն գրաւելէ ետք, Գոնիայի մէջ Թագաւորող Սելճուք – ներուն հետ կը միանան: Արհեստաւորներու չգոյութեան պատճառով, տեղւոյն Մեվլաներու չէյխը Տիգրանակերտէն – տէն եօթը հայ արհեստաւոր ընտանիք կը բերէ: Շէյխին բոլոր յաջորդները որդւոց որդի կ'ատանդեն, թէ Հայերը Իսլամ – նեթուլլահ (Ալլահի ատանդն) են»: Իր – նակչութեան թիւը հետզհետէ աճած է: Հոն մարդիկ ամուսնացած են փոքր տարիքին եւ չատ երախաներ ունեցած են: Մեր օրերուն, կ'ըսէ գերդին հեղինակը, տակաւին սովորութիւն էր 5 – 6 եւ նոյնիսկ աւելի երախաներ ունենալը: Այդ բանը քաջալերուած է կրօնական եւ այլ սովորութիւններով: Ցետագային թէեւ ծնունդը պակսած է, սակայն բժշկութեան ու առողջապահութեան որոշ յառաջդիմութեան չնորհիւ մահերը եւս նուազած են, ուստի բնական աճը մնացած է բաւական բարձր աստիճանի վրայ: ԺԹ. դարու վերջաւորութեան քաղաքին մէջ կը հիմնուի հիւանդանոց, դէղարան: Եւրոպացի բժիշկներ կուգան: Անոնցմէ ծանօթ էին Համի Յակոբ Աբրահեան, Յակոբ Սիմբիսարլեան, Օննիկ Գասպարեան, Յարութիւն Տատոյեան եւ այլն: Դեղագործներէն յիշենք հայր ու աղխիկ Սիմոն եւ Եւգինէ Սինանեանը, Գէորգ Եողուրթճեանը, Մարգար Մարգարեանը եւ այլն: Այնուամենայնիւ, քաղաքին մէջ մահերը, յատկապէս երախաներու չրջանակէն ներս, չատ էին, կեանքի միջին տեւողութիւնը երկար չէր: Քաղաքին յարմար աշխարհագրական դիրքը, դիւրաւոր ճանապարհներու վրայ գտնուիլը նպաստած են արհեստներու եւ առեւտուրի զարգացման, հետեւաբար նաեւ բնակչութեան մեքենական աճին: Հոն եկած են ուրիշ վայրերէ արհեստաւորներ, առեւտրականներ, մտաւորականներ, ինչպէս նաեւ չրջակայ գիւղերէ՝ սակաւահող եւ հողազուրկ գիւղացիներ: 1915–ի սկիզբը քաղաքի բնակչութեան թիւը հասած էր չուրջ 55 հազարի, որուն 10 հազարը Հայեր էին:

Ափիոն Գարահիսարի մէջ կրթական կեանքը սկսած է ԺԹ. դարու սկիզբնե – րը, երբ յատուկ նախաձեռնութեամբ կը բացուին հայկական տարրական անալին դպրոցները: Ցետագային անոնց մեծ մասը կը միացուի ու կը վերածուի ազ – գային կեդրոնական միջնակարգ (11–ամեայ) դպրոցի՝ Սահակ – Մեսրոպ անուանով: Այդ դպրոցը 1915ին ունեցած է 900 աշակերտ: Աղջիկներն ու տղաքը առան – ձին ուսանած են: Դպրոցը կը գտնուէր Ս. Աստուածածնի եկեղեցւոյ բակը եւ եռայարկ քարաշէն չինուածքն մըն էր: 1907–ին միխոնարներու կողմէ կը հիմնուի նաեւ անգլիական դպրոց մը՝ 50 աշակերտով: Դպրոցին մէջ ուսուցումը կը կատարուէր հայկական դպրոցներու համար նախատեսուած ծրագիրներով: Մայրենի լեզուի հետ կը դասաւանդուէին նաեւ թրքերէն, անգլերէն, ֆրանսերէն լեզուները, թուաբանութիւն, աշխարհագրութիւն, բնագիտութիւն, թուրքիոյ պատմութիւն, կրօնք, եկեղեցական երգեցողութիւն, նկարչութիւն եւայլն: Հայոց պատմութիւնը գաղտնի կը դասաւանդուէր: Դպրոցն ու եկեղեցին սերտ կապուած էին ու ազգապահպանութեան հետ միասին հնագանդութիւն կը ջամբէին աշակերտներուն: Շրջանաւարտնե – րէն մէկ մասը կ'երթար Կ. Պոլիս, Ֆրանսա, Զուիցերիա, Իտալիա եւ այլ երկիրներ՝ ուսումը չարունակելու համար:

Հայերը քաղաքին մէջ ունէին առաքլական երկու (Ս. Թորոս եւ Ս. Աստուածածին) եւ բողոքական մէկ եկեղեցի: Կրօնական բոլոր ծէսերը կը կատարուէին ըստ եկեղեցական կանոններու:

Ափիոնցի այր մարդոց մեծ մասը աչքի կը զարնէր աշխատասիրութեամբ, պատուախրութեամբ, բարոյականութեամբ: Դատապարտելի երեւոյթ էին հարբեցո – ղութիւնը եւ ծուլութիւնը:

Հայ կինը նահապետական վարքագիծ ունէր՝ պարկեչտ, հնազանդ ամուսնոյն եւ հարազատներուն:

Ափիոնցիները բարեհոգի, սրտամօտ վերաբերում ունեցած են հիւանդներու եւ ակարներու նկատմամբ: Օգնութեան հասած են դրացիին ու բարեկամին: Եթէ մէկը տուն կը կառուցանէր, բոլոր բարեկամները օգնութեան կը հասնէին: Երբ ազգականը հարսնիք ունենար, բարեկամները ամէն միջոց լ գործ կը դնէին այդ հարսնիքը կամ հանդէսը ուրախ անցը – նելու, ծախքերը թեթեւցնելու համար: Եթէ ազգականին որեւէ դժբախտութիւն պատահէր, բոլորը կը տխրէին, եթէ հիւանդանար՝ բոլորը միխիթարելու կ'եր – թային: Այս պարագային այցելութեան կ'երթար նաեւ խառված դրացին:

Ափիոնցիները ընտանիքներով յաճախակի այցելութեան կ'երթային միմեանց տուները: Թէեւ հիւրասիրութիւնը ընդհանրապէս ունեցած է պարզ, հասարակ բնոյթ, բայց ընդունելութիւնը եղած է անկեղծ, սրտանց: Երբ հիւրերը կը պատրաստուէին երթալու, տանտիրոջ կը դիմէին «Ձեզմէ չի կշտացուիր, բայց ժամանակն է տուն երթալու» արտայայտութեամբ: Տանտերը դիւրութեամբ համաձայն չէր ըլլար հիւրերու այս առաջարկին: Տան միջանցքին մէջ չարուած կ'ըլլային հիւրերու կօշիկները կամ կրկնակօշիկները: Տանտիրոջ հարս ու աղջիկ – ները յարդալիր ծառայութիւն կը մատուցանէին զացողներուն: Տանտէրը բարեմաղթութիւններէ եւք հիւրերուն կ'ըսէր՝ «նորէն հրամմեցէք, մեզ չմոռնաք»: Դուռը անմիջապէս չէին զոցեր, այլ կը սպասէին մինչեւ հիւրերու չեմքէն հեռանալը եւ անկէ ետք կամաց կը զոցէին: Միեղը չատ տարածուած էր, բայց երիտասարդները մեծերու եւ ծնողքներու մօտ չէին ծխեր, ամօթ կը համարէին: Գլանիկ չկար, կ'օգտագործէին տեղական «Թութունը», որ լեցուած էր թաղատաներու (ծխախոտատուփ) մէջ: Հարուստները կը կրէին չքեղ, արծաթէ կամ ոսկեզօծած ծխախոտատուփեր ու յատուկ հպարտութեամբ իրարու կը հրամցնէին անոնց պարունակութիւնը: Կարգ մը տարիքոտ կիներ ալ կը ծխէին:

Ափիոնցիներու մեծ մասը եղած է խրնամոյող եւ ժուժկալ: Անոնք որեւէ առարկայ անվտանգօրէն մէկ կողմ չեն նետած: Ասիկա կ'ապացուցանէ այն ասացուածքը, թէ՝ «պահէ դեղին դարմանը, կու – գայ անոր ժամանակը»: Դժնդակ եւ անապահով կեանքը Ափիոնցին ստիպած է դրամ դիզել: Ամէն մարդ աչխատած է իր քսակին մէջ ոսկի ունենալ՝ սեւ օրուան եւ ժառանգներու համար:

Ափիոնցիները եղած են նաեւ խիստ պահպանողականներ, ամուր կառչած են հինէն եկած աւանդութիւններուն՝ սակայն առանց խորանալու անոնց անհրաժեշտութեան մէջ: Միայն մէկ բան պիտցած են՝ ինչ որ անցեալէն, պակերէն կուգայ, ուրեմն ճիշդ է, արդարութիւն է: Հին բարքերու նկատմամբ ոտնձգութիւն ընողներու դէմ անողոք պայքար մղած են եւ ծաղրած: Հասարակութիւնը աչալուրջ հետեւած է իւրաքանչիւրի վարք ու բարքին: Ամէն մարդ սարսափած է «ուրիշի բերանին ծամոն դառնալու» վտանգէն:

Ափիոնցիները ուշ կը ճաչէին՝ իրիկունը, աչխատանքէն տուն վերադառնալէ ետք: Ոչ ոք կ'ուշանար ճաչէն, որ կը սկսէր տան մեծի կողմէ սեղանի օրհնութեամբ: Կիրակի օրերը ճաչը աւելի հանդիսաւոր կ'անցնէր: Նախ տան մեծերը տօնական զգեստ հագած եկեղեցի կ'երթային: Մինչեւ անոնց վերադարձը տան մխուս անդամները կը զբաղէին կիրակնօրեայ ճաչի պատրաստութեամբ: Սովորութիւն էր այդ օրերը խմորեղէն ուտելը: Փուռերու մէջ հերթի կը սպասէին, իւրաքանչիւր ընտանիք հոն կը բերէր պէօրէկի, պուրմայի կամ աղչաչըզի պատուհասները:

Կ. ՉԵՐՔԷԶԵԱՆ

(Շար. 1)

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ
ՏՈՔԹ. Ա. ՔԵՀԵԱՅԵԱՆԻ
ՄԱՍԻՆ

Անցեալ ամիս իտալական մամուլը լայն տեղ տուաւ Տոքթ. Անահիտ Քեհեայեանի, որ ծանօթ մանկաբան, տարիներու հետազօտութեանց չնորհիւ յաղողած է 12 – 13 տարեկան երախաներու յետպատկամբը (դիրութիւն, հասակ եւլն.) նախատեսել, թուաբանական հաշիւներով:

Միլանարնակ, համբաւի տէր մանկաբէշտ, Տոքթ. Անահիտ Քեհեայեան ալ ճեմպրի պարզ հաշիւով մը եւ 75 տարբիւր հաւանականութեամբ, յաղողած է գտնել անճի մը վերջնական կերպարանքը, 13 տարեկանին, առնելով անոր զանազան չափերը: Օրինակ, Անտրէա, որ 13 տարեկան է, 55 քիլօ կը կշռէ եւ մէկ մեթր 60 է, երբ վերջնական կերպարանքի առնէ, հասակը պիտի հասնի 1 մեթր 77–ի:

Օրաթերթերն ու պարբերականները լայն սիւնակներ նուիրած են Անահիտ Քեհեայեանի, հրատարակելով նաեւ իր նկարը:

կայ անխութօրէն մէկ կողմ չեն նետած: Ասիկա կ'ապացուցանէ այն ասացուածքը, թէ՝ «պահէ դեղին դարմանը, կու – գայ անոր ժամանակը»: Դժնդակ եւ անապահով կեանքը Ափիոնցին ստիպած է դրամ դիզել: Ամէն մարդ աչխատած է իր քսակին մէջ ոսկի ունենալ՝ սեւ օրուան եւ ժառանգներու համար:

Ափիոնցիները եղած են նաեւ խիստ պահպանողականներ, ամուր կառչած են հինէն եկած աւանդութիւններուն՝ սակայն առանց խորանալու անոնց անհրաժեշտութեան մէջ: Միայն մէկ բան պիտցած են՝ ինչ որ անցեալէն, պակերէն կուգայ, ուրեմն ճիշդ է, արդարութիւն է: Հին բարքերու նկատմամբ ոտնձգութիւն ընողներու դէմ անողոք պայքար մղած են եւ ծաղրած: Հասարակութիւնը աչալուրջ հետեւած է իւրաքանչիւրի վարք ու բարքին: Ամէն մարդ սարսափած է «ուրիշի բերանին ծամոն դառնալու» վտանգէն:

Ափիոնցիները ուշ կը ճաչէին՝ իրիկունը, աչխատանքէն տուն վերադառնալէ ետք: Ոչ ոք կ'ուշանար ճաչէն, որ կը սկսէր տան մեծի կողմէ սեղանի օրհնութեամբ: Կիրակի օրերը ճաչը աւելի հանդիսաւոր կ'անցնէր: Նախ տան մեծերը տօնական զգեստ հագած եկեղեցի կ'երթային: Մինչեւ անոնց վերադարձը տան մխուս անդամները կը զբաղէին կիրակնօրեայ ճաչի պատրաստութեամբ: Սովորութիւն էր այդ օրերը խմորեղէն ուտելը: Փուռերու մէջ հերթի կը սպասէին, իւրաքանչիւր ընտանիք հոն կը բերէր պէօրէկի, պուրմայի կամ աղչաչըզի պատուհասները:

Կ. ՉԵՐՔԷԶԵԱՆ

(Շար. 1)

ԺՈՐԺ ՍԱՆՏ,
ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԸ

Գրեց՝ ԼԵՒՈՆ Թ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ

– Քեզի ի՞նչ չար կարզաւոր, ըսի, ձգէ որ Պ. դը Մարսէլլիւս Իտալիոյ մէջ ամէն տեղ քառեակներ յօրինէ, ձգէ որ այս վանականները իրենց հայրենիքին մէջ Թուրքերէն կրած բռնութեան եւ վայրագ հալածանքներու դնով ներկայ հանդիսաը ճաչակեն: Այն ինամքը զոր կը տանին պատանի Հայերը կրթելու եւ սրբագրութեան միջոցաւ պահելու իրենց լեզուին հոյկապ կոթողները միթէ ազնիւ եւ օգտակար գործեր չե՞ն:

– Բայց իրենց գիրքերը եւ դասերը չատ աւուշ կը ծախեն, ըսաւ արբան, եւ սակայն հարուստ են. իրենց աշակերտներէն մին Ամերիկա գնաց հարստանալու եւ քանի մը տարի առաջ մեռաւ իրենց չորս միլիոն ձգելով:

– Լաւ ուրեմն, աւելի լաւ, ըսի. չքեղութեան պէտք ունէին, ունին. ինծի նայէ, արբայ, կարելի՞ է առանց ծաղիկի, առանց պորփիւրէ սիւներու, առանց խըճաքարով զարդարուած սալայատակի, առանց գրադարանի եւ առանց նկարի վանք երեւակայել: Այս բոլորը չունեցող վանականները աղտոտ արարածներ կրնան ըլլար միայն, որոնց պիտի չփափաքէինք այցելութեան երթալ: Գալով ինծի, կը ցաւիմ որ առենօք վանքերը, որոնք արուեստի եւ գիտութեան թանգարաններ են, կողոպտուած են ֆրանսական բանակին զօրավարները, հայթայթիչները, մարզասպաններն ու աւազակները հարստացնելու համար: Կ'ափսոսամ վանականներու այն սերունդին վրայ, որոնք իրենց դլխուն մազերը հին մատեաններու վրայ կը ճերմկցընէին, եւ մարդկային դիտութիւնը ամբարած, իրենց մըտքին ուժը կը սպառէին քիմիայի եւ աստղաբաշխութեան վրայ: Գիտութեան այս գործիքներն ու աչխատանոցը գիս վանականութեան երանելի օրերը տարին. անիծուած ըլլան այս չատախօս վանականը եւ իր տարօրինակ քաղաքականութիւնը, ինչպէս նաեւ Պ. դը Մարսէլլիւս եւ իր վեմ քառեակները որոնք մէկէն ի մէկ գլխս ներկայ օրերը բերին:

– Այս բոլորին վրայ կը խնդաս, թեթեւ մարդ, ըսաւ արբան յօնքերը պռատելով. իրաւունք ունիս. մեր դարը ծաղրի եւ արդահատութեան արժանի է միայն: Մեղք անոր որ դեռ բանի մը կը հատած: Ո՛վ իմացականութեան անօգուտ ջահ, հատաքի երկաթէ չրջանակին մէջ մարէ՛: Հատաքի ջերմութիւն, ատոմային բարձրութեան երազներ, պարապ տեղը հատատացեալին սիրտը եւ միտքը կը մաչեցնէք. մարդիկ կը ժըպտին եւ անտարբեր կ'անցնին: Ո՛հ, խեղճ պէս կը խնդամ»:

Մէկէն կռնակ դարձուց նեղուած երեւոյթով, ու որթի մը կամարին տակ կորսուեցաւ: Ուզեցի իրեն հետեւիլ. իրեն տխրութիւնը ինծի ցաւ պատճառեց: Ջուրին վրայ ոսկեճուկ մը տեսայ որ մելանաճուկի մը վրայ կը յարձակէր. հետաքրքիր էի տեսնելու այս անկերպարան կենդանիին ինքնապաշտպանութեան եղակի ձեւը ճարտար լուղորդին դիմաց: Ծովեզերին ծռեցայ: Տեսայ որ կալամաժոն, այսինքն կաղամարը, ինչպէս կը կոչեն հոս մելանաճուկին այս տեսակը, թշնամիին երեսին մելան նետեց, այս վերջինը անակնկալ ժխտութենէն քիթը – բանը ծռեց ու հեռացաւ յուսալքուրկ: Կալամաժոն իր գիտցած ձեւով աւազին վրայ քանի մը անգամ գաւկռտեց, բայց այս ժամանցը երկար չտեւեց: Ոսկեճուկը հետ դարձաւ ու դաւաճանօրէն եռուկ կողմէն բռնեց զայն եւ ջուրին տակը տարաւ առանց ժամանակ տալու որ ան իր հանճարեղ վարպետութիւնը լ գործ դնէ: Ասիկա ինծի գալին ու Պ. դը Մարսէլլիւսի վէճը մոռցնել տուաւ: Գտնորդ ժամերէն մը չատ հոս կեցայ արեւէն խանձած լու, ապշութեամբ դիտելով քանի մը խոտի չիւղեր որոնց միջեւ հազարաւոր խեցիներ կը կենակցէին խաղաղօրէն: Այս ընկերութիւնը բարդաւաճ կ'երեւէր, երբ անոնց տարմորոր մը եկաւ եւ աչքերուս առջեւ թեւի հարուածով մը ամէն ինչ տակն ու վրայ ըրաւ ու փճացուց գրեթէ: Ծորհեցայ թէ ոչ մէկ բան կրնար հաստատուն մնալ, եւ արբային տխուր խորհրդածութիւնները մտաբերեցի: Իրեն մտածեցայ. մեծ եղաւ զարմանքս երբ տեսայ որ հաճոյքով կը խնդար, ու գոհունակ կերպով մօրուքը չոյելով մէկտեղ հերճաքարի կտորով մը պարտէզին արեւմտեան ժամացոյցին վրայ իր զրած տողերը կարդայ: Ուսին վրայ ծռեցայ ու չարդած տողերը կարդացի զոր կը նամ ծուռ – չուռակ թարգմանել.

(Շար. 31)

ՎԱՎԱ ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼՈՆԴՈՆ. -

Է. Ֆ. Ը. Մ.ի Գեղարուեստական Ցանձնախումբը յուցադրեց Վաւա Սարգիսի նկարներուն փոքր մէկ հաւաքածոն – փունջ մը ջրանկարներ կեանքիս Ցուշա – աերէն – անունին տակ, Շաբաթ 23 եւ կիրակի Մայիս 24 1981-ին, Հայ Տուն : Նկարաբահը պայծառակերպուեցաւ կեանք եւ դոյն ու չունչ առաւ, ծաղիկ – ներու երփներանգ հրդեհումներէն, սըրտապուռ բնանկարներու եւ քաղցրաթախ – խիծ արտայայտութիւններով դիմանը – կարներու դեղեցկութենէն: Երեսուն եւ հինգ ջրանկարներ, որոնք՝ ոչ միայն նուագային արուեստագիտուհիին ներաշխարհը, այլեւ՝ կը ցոլացնէին ազուռ անուշութեամբ մը չնորհն ու հրապոյրը, խոովքն ու մթնոլորտը, վիպային զեղեցկութիւնը անցած օրերու եւ ընդմիշտ կորսուած կեանքի մը:

Կարմիս Եայեան ներկայացուց չնորհալի նկարչուհին եւ անդրադարձաւ անոր կեանքին, ներչնչումներուն, կրած ազդեցութիւններուն, զեղարուեստա – կան գործունէութեան, արուեստի հանդանակին, ոճին յատկանիշներուն եւ Արդի Հայ նկարչութեան իր բերած նը – պաստին:

Վաւա Խաչատուրեան արտագին չը – նորհակալութիւններ յայտնեց, իր ան – ձին եւ գործին հանդէպ արտայայտուած ազնիւ զգացումներուն համար. ոգեկոչեց անցեալի անոյշ յիշատակները երբ 1925–ին առաջին անգամ ըլլալով, Լոնտոնի մէջ, իր ամուսնոյն՝ Սարգիս Խաչա – տուրեանի Հայ Գողգոթան ներկայացնող նկարները, ցուցադրուեր էին եւ ար – ժանացեր՝ արուեստի քննադատներու յարգր դնահատանքին եւ մեր Սրբազան Յաղթ համար լայն համակրանք չհահեր: Ջղուած եւ հաւատաւոր չեչտով մը ան խօսեցաւ Արուեստի հանդէպ իր ու – նեցած խորունկ սիրոյն եւ Հայ ժողո – վուրդին իր հոգիին մէջ հոսող ներչընչումին եւ ուժին մասին, առանց որոնց անկարելի պիտի ըլլար իրեն համար ապրիլ եւ ստեղծել:

Վաւա Սարեանը ծնած է Տրապիզոն, Հայ բարեկեցիկ ընտանիքի մը մէջ, ուր արուեստի եւ կրթութեան հանդէպ, ճըշմարիտ սէր եւ յարգանք կը տածուէր: Ցոզը տարիքէն Վաւան Պաթում կը փոխադրուի եւ հոն կը ստանայ իր միջնակարգ ուսումը. իր հայրը կը նկատէ ազգին զգայուն խառնուածքը եւ կը քաջալերէ ու կ'օգնէ որ արուեստի հետեւի: Արուեստի հանդէպ զգացած բուռն սէրը ինքզինք կ'արտայայտէ՝ երգի, թատերապարի, թատրոնի եւ գրականու – թեան միջոցաւ եւ աւելի ետք եւ չեչ – տաւծօրէն՝ նկարչութեամբ:

1918–ին, տակաւին տասնեօթը տարեկան մանկամարդուհի մը, ան կ'ամուս – նանայ տաղանդաւոր նկարիչ Սարգիս Խաչատուրեանին հետ որ Տպաւորապաշտ գոյքոցի իբր խոստմնալից ներկայացուցիչ մը, արդէն անուն չինած էր: Խաչատուր – եաններ կը հաստատուին Թիֆլիս որ այդ ջրանին Կովկասի Մշակութային եւ Գեղարուեստական կեանքի կեդրոնն էր եւ մտերմական ամուր կապերով կը կապուին՝ հոն ապրող հայ արուեստա – գէաներու եւ գրագէտներու հետ: 1921ին կը թողուն Թիֆլիսը եւ կ'անցնին Եւրո – պա: Պոլիս, Գահիրէ, Վիեննա, Պրիւ – սել, Լոնտոն, Փարիզ եւ Նիս – Եորք ուր ի վերջոյ բնակութիւն կը հաստատեն, կը ցուցադրուի Սարգիս Խաչատուրեանի Հայաստանը եւ հայ ժողովուրդը» ներ – կայացնող հոյակապ հաւաքածոն որ ուշագրաւ յաջողութիւն մը կ'արձանա – գրէ եւ կ'արժանանայ եւրոպացի գեղա – գէաներու եւ արուեստագէտներու չատ ջերմ դրուատիքներուն:

Վաւայի իբր արուեստագէտ կազմա – ւորման եւ հասունացման ամէնէն բեղուն շրջանը, Փարիզի մէջ իր ապրած տարի – ները կ'ընդգրկէ, արուեստի տեսաբաններու, իմաստասէրներու, քննադատներու եւ հայ եւ օտար նկարիչներու զարդացու – ցիչ շրջանակին մէջ: Իր որոնող, գննող ոգիով անյագուրդ պապակով մը կ'ըն – դգայ անոնց արուեստագիտական հմտու – թիւնը, դաղափարախոսութիւնը ու նաեւ Տպաւորապաշտ Դպրոցի ներկայացու – ցիչներէն Հանրի Մաթիսը եւ Ռաուլ Տիւ – ֆին ընորդուհիի հանդամանքով եւ կը նկարուի անոնց կողմէ:

1947–ին իր ամուսնոյն մահէն ետք, ամբողջութեամբ կը նուիրուի նկարչու – թեան եւ հայերէն ոգիով եւ երանգով եւ տպաւորապաշտ ուղղութեամբ գործեր կ'արտադրէ եւ նկարահանդէսներ կու – տայ Նիս – Եորք, Փարիզ, Գահիրէ, Ա – ղեքսանդրիա, Պէյրութ, Պոլիս, Լոնտոն, Երեւան եւ Պուէնոս – Այրէս եւ լայն հա – մակրանքը կը չահի որպէս քնքուչ ծաղ – կանկարիչ եւ դիմանկարիչ:

Շնորհալի նկարչուհին միչտ հաւա – տարիմ մնացած է տպաւորապաշտու – թեան եւ իր ստեղծումները որոնք այն – քան յանկուցիչ կերպով անհատական դէ – րոյմ մը ունին յօրինումի եւ երանգա – ւորումի իրենց ինքնատպութեամբ, սըր – տի մօտութիւն մը, հոգեկցութիւն մը կը թելադրեն Ֆրանսացի տպաւորապաչտ – ներուն հետ պահելով հանդերձ խոովքը հայ հոգիին եւ խորհուրդը Արեւելքին:

Վաւա Սարգիս արուեստի հանդանակը կը բնորոչէ էապաչտութիւն բառով եւ իբրեւ էապաչտ մը՝ ան կը ձգտի կատ – արին վրայ տեւեւել վճիտ հարազատու – թեամբ եւ անկեղծութեամբ բանաստեղ – ծական եւ հոգեկան էութիւնը կեանքին եւ բնութեան: Վաւայի ստեղ – ծագործական ճիգին լիովին ծանօթ ե – ղանչիներու կարծիքով՝ իր նկարչու – թիւնը պարուրուած է կնոջական քնքո – չութեամբ եւ ոգեկոչումի, վերացումի, կախարդանքի յատկութիւններով: Նըր – բագգացութիւն մը եւ անսահմանելի բա – նաստեղծութիւն մը փռուած են իր դոր – ծերուն վրայ: Զգայուն են եւ պայծառա – դեղ ու վառվռուն անոր ծաղիկները եւ փափկութիւն, լոյս եւ ջերմութիւն կը ճառագայթեն. մեզ կը խոովեն եւ կեն – սաթաղձ յոյզեր կ'արթնցնեն մեր մէջ: Ակներեւ է իր հայրենիքին դրոչմը իր տաղանդին վրայ, եւ իր նկարներուն մէջ կը գտնենք արեւելեան աւանդութեանց անուշաբոյր քնարականութիւնը, տա – րաչխարհիկ ներդաչնակութիւն մը իր ծաղկահիւս ասեղնագործուած տիպար – ներուն վրայ որոնց մէջ, քով քովի կ'ապ – րին, երազն ու իրականութիւնը:

Դասախօսութիւն Սարգիս Խաչատուր – եանի ստեղծագործական կեանքին երեք շրջաններ նիւթին շուրջ:

Վաւա Խաչատուրեան Հայ Տան սր – բահին մէջ մեզի խօսեցաւ իր կեանքի մեծ սիրոյն՝ ամուսնոյն, նկարչական բեղուն գործունէութեան մասին:

Անպաճոյճ բայց արտաբուխ, տաք բա – ռերով ան քանդակեց լուսաւոր դէմքը տաղանդաւոր այս մարդուն որուն կեան – քը խորհրդանչան մը եղած էր բարու – թեան եւ մարդասիրութեան եւ արտա – ռուչ նուիրում մը արուեստին, եւ որ իր կեանքին գնով յաւերժացուցած էր՝ հայ, պարսիկ եւ հնդիկ ժողովուրդներու կեանքերուն յատկանչական երեսները իր դեղարուեստական իրագործումներով:

Սարգիս Խաչատուրեան իր ստեղծա – բար կեանքին առաջին շրջանը նուիրած է հայ բնաչխարհին, հայ ժողովուրդի կեանքին, անոր մարտիրոսութեան եւ տառապանքին պատկերացումին՝ տարա – դրութեան եւ աքսորի ճանապարհներուն վրայ:

Ըստ յարգելի դասախօսին՝ Սարգիս Խաչատուրեան Իտալիա՝ Հռոմի գեղար – ուեստից Ակադեմիայի եւ Փարիզի Ար Տէֆօրաթիֆի դասընթացքները բաց – ուիկ յաջողութեամբ մը աւարտելէ ետք, կ'անցնի Ժընեւ եւ Միւնիխ, կատարելա – գործելու համար իր նկարչական ար – ուեստը: 1914–ին Պոլիս վերադարձին իր բարերարը՝ Եայեան Պէյ, զգալով վե – րահաս վտանգը, կը վճարէ Սարգիսի հահաս վտանգը, կը վճարէ Սարգիսի զինուորական ծառայութեան տուրքը եւ զայն Կովկաս կը ղրկէ եւ մահէն կ'ազա – տէ: 1915–ին կը սկսի անոր ստեղծագոր – ծական գործունէութեան առաջին շրջա – ջանը: Ամէն առտու վրձինը ձեռքին՝ ան կ'երթայ վանքեր եւ եկեղեցիներ ուր հա – զարաւոր գաղթականներ ապաստաններ էին եւ պաստառին կը յանձնէ հայ ժողո – վուրդին անպատում ողբերգութիւնը: Աչատուրեան կը նկարէ նաեւ հոյակապ երանգաւորումներով՝ հայ բնաչխարհը, հայ ժողովուրդին կենցաղը, հայ գեղջ – կական կեանքը իր ուրախութիւններով, գեղեցկութիւններով եւ հաւաքական ապ – րումներով:

Խաչատուրեանները վեց տարուան կեանքը Կովկասի մէջ, խոր ապրումնե – րու, սխրալի իրագործումներու, խան – դավառ շրջան մը կ'ըլլայ որու ընթաց – քին Սարգիս կը կազմէ՝ Հայաստան եւ հայ ժողովուրդը ներկայացնող թան – կարժէք հաւաքածոն զոր կը տանի երկ – րէ երկիր եւ հիացումէ հիացում: Լոն – ոնի առաջին ցուցահանդէսին առիթով հեղինակաւոր նկարիչ Ֆրանք Բրան – գուինն կը յայտարարէ – «Խաչատուրեա – նի զգայուն հոգին կրցած է ըմբռնել այն՝ ինչ որ հոյակապ է իր հայրենիքին բը – նութեանը մէջ, եւ այն՝ ինչ որ կայ քըն – քուչ եւ երազային զեղչկական կեանքին մէջ: Մենք, պէտք է երախտապարտ ըլ – լանք արուեստագէտին, մեզի՝ իր նկար – չագեղ հայրենիքին ծանօթացնելուն հա – մար. երկիր մը՝ որուն զեղեցկութիւնը անյայտ մնացած էր Եւրոպայի նկարիչ – ներուն: Խաչատուրեան իր երկրին ազ – գային նկարիչն է, իր վառ եւ ճոխ գոյ – ներով, զգացումին խորութեամբ եւ ար – տայայտութեան ուժովը. բարի գալուստ կը մաղթենք իրեն եւրոպական արուես – տի աչխարհէն»:

Սարգիսի անհանդարտ հոգին, նոր փորձառութիւններու եւ նոր գաղափար – ներու հետամուտ միտքը, նոր աչխարհ – ներ կ'ուզէ նուաճել: Իր ստեղծագործա – կան երկրորդ շրջանը կը սկսի երբ 1930–ին ան Պարսկաստան կ'երթայ, հրա – պուրուած Ֆիրտուսիի, Օմար Խայեամի եւ Սաատի քերթողութենէն: Շիրազէն կ'անցնի Իսպահան եւ հոնկէ կ'ուղղուի Նոր Ջուղայ եւ կը յափշտակուի իրենց հնամենի մչակոյթին ամուր փարած աղ – գակիցներուն նահապետական կեանքով: Կ'այցելէ Շահ Աբբասի Ալի Գարու–ի մէջ քառասուն սիւներու վրայ կառուցուած պալատը եւ ամիսներու համբերատար աչխատանքով կը յաջողի անճանաչելի դարձած որմնանկարները դարձեալ տե – սանելի ընել, եւ իր վառ երեւակայու – թեամբ, դեղարուեստական ճաչակով եւ հասկացողութեամբ դրեթէ ոչինչէն վե – րըստեղծել 16–րդ եւ 17–րդ դարերու կեանքը եւ հէքեաթային սիրոյ խնջոյք – ներու չքեղանքը եւ զանոնք անխուսա – փելի փճացումէ կը փրկէ: Օմար Խայ – եամի քառեակներուն անպզերէն թարգ – մանութեան քերթողադիրքին նկարա – զարդումը իր կարգին ինքնատիպ դլուխ գործոց մընէ: 1932–ին Փարիզ վերա – դարձին իր այս վերստեղծումները չատ մեծ հետաքրքրութիւն մը կ'արթնցնեն դեղարուեստական շրջանակներու մէջ եւ ապա կը ցուցադրուին ամերիկեան մեծ քաղաքներու մէջ նաեւ Պերլին և Գահիրէ: Այս յաջողութիւնները, փառքերն ու պա – տիւները որոնց կ'արժանանայ չեն շլա – ցըներ Սարգիսը եւ ան կը մնայ համեստ եւ ներհուն արուեստագէտը որուն հոգին լեցուն է նոր թռիչքներով եւ նոր հորի – զոններու փնտռտուքով:

1937–ին կը սկսի իր նկարչական գոր – ծունէութեան երրորդ շրջանը երբ կը մեկնի Հնդկաստան, Պուտտաներու հին տաճարներու մէջ կորսուած, 5–րդ դարէն մինչեւ 15–րդ դար, հազարամեակի մը եզակի եւ կոթողական արուեստը փընտ – ռելու եւ դտնելու: Կուրծք տալով բա – զում արգելքներու, դժուարութիւննե – րու, հիւանդութեանց, ան՝ հայու ան – պարեալի կամքով՝ կը յաջողի լոյս աչ – խարհ բերել Աչանթայի քարայրներու 5–րդ դարու պուտտայական որմնանը – կարները, Պախի քարայրներուն 6րդ դա – րու արուեստը – մութ գոյներով, ուժեղ արտայայտիչ դէմքերով հսկայական որմ – նանկարները, Պատամիի սրբատեղիին եւ Բոլորանուվա տաճարին բոց գոյներով եւ չատ նուրբ դիծերով նկարները, եւ վերջապէս, Հնդկաստանի հարաւը՝ Սի – կիլիայի բացօթեայ ժայռերուն վրայ նը – կարուած աստուածուհիները, բարակ մէջքերով եւ կարմիր, դեղին ու կանաչ ծաղիկներով պճնուած:

Հայազգի նկարիչ մը կը յաջողի հոն՝ ուր ուրիշներ յուսահատօրէն ձախողած էին, եւ ստոյգ մահէ կը փրկէ հնդկա – կան արուեստի այս չնաչխարհիկ դեղեց – կութիւնները դալիք սերունդներու վա – յելումին եւ սքանչացումին համար: Որմնանկարներու այս վերստեղծում – ներու հաւաքածոն որ բազմաթիւ ցու – ցադրութեանց արժանացած է՝ Հնդկաս – տան, Ամերիկա եւ Եւրոպա, այսօր մաս կը կազմէ մեր հայրենիքի զեղարուես – տական գանձարանին՝ չնորհիւ Վաւայի աղնուասիրտ առատաձեռնութեան:

1947–ին Փարիզի մէջ իր ցուցահան – դէսին ընթացքին, Խաչատուրեան կը հի – անդանայ եւ կը մարի աչքին լոյսը մեր ազգին արժանաւոր այս զաւկին որ իր բառերով՝ – ճգնաւորի մը նման անխօս, կարօտը սրտին, քալեր է հպարտ եւ ան – վախ, վրձինը ձեռքին, անհուն սիրովը իր արուեստին, անով յաւերժացնելու համար հայ անունը իր ազգին: –

Սարգիս Խաչատուրեանի գործին ան – ծանօթներ էինք գրեթէ երբ սրահ մը – տանք եւ չնորհիւ Վաւա Սարգիսի զգա – ցումին ջերմութեան եւ խօսքին հաղոր – դականութեան, զգացինք որ կը դանը – էինք մեծ Հայու մը ներկայութեան եւ յարգանքով խոնարհեցանք անոր նուի – րումին եւ տաղանդին մեծութեան առ – ջեւ:

Կարելի չէ չազդուիլ, չտպաւորուիլ արուեստագիտուհիին հմայուն անհատա – կանութենէն, անոր ուժգ տասնեակ տա – րիներու երկարատեւ յարատեւ ստեղ – ծագործական գործունէութենէն, մարդին պայծառութենէն, հո – գիի խաղաղութենէն որ իր դէմքին նուրբ դիծերուն կուտայ ազնուացրոչմ վեհու – թիւն մը եւ զեղեցկութիւն մը: Երեսուն եւ հինգ տարիներ ետք, իր ամուսինին անձին եւ տաղանդին եւ անոր գործին արժէքին հանդէպ ունեցած սէրը, պաշ – տումը, նուիրումը եւ գիտակցութիւնը տակաւին կը բոցավառեն եւ կը պայ – ծառակերպեն զեղեցիկ հոգին այս զեղե – ցիկ էակին եւ անոր անձնաւորութիւնը կ'օծեն առինքնող անուշութեամբ եւ ջեր – մութեամբ:

Ժամանակին հետ պիտի քաղցրանայ յիշատակը արուեստի սիրով եւ զեղեց – կութեամբ լեցուած այս երկու օրերուն, եւ իր կեանքին յուչատետրէն քաղուած ջրանկարներու փունջը՝ մեր հոգիներուն եւ մտածումին մէջ պիտի ազուորնայ քիչ մը աւելի ամէն օր եւ մեզի համար պիտի դառնայ Փունջ Մը Վաւա:

ԿԱՐՊԻՍ ԵՍԱՑԵԱՆ

ԳԱՂԱՓԱՐ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԱՒՐԻԶի մէջ, Ցունիս 12–ին, նըչ – ուած է Հայաստանի անկախութեան հրա – չակման 63–րդ տարեդարձը, «Բաֆֆի» Երիտասարդական Միութեան նախաձեռ – նութեամբ: Բացումը կատարած է Ա.Բմի – նէ Մատթէոսեան: Խօսք առած է Ա.Բմինէ Յովսէփեան: Բանախօսած է Ա.Բմինէ Յովսէփեան: Գեղարուեստական յայտա – գրի գործադրութենէն եառ հանդիսու – թիւնը վերջ գտած է Բաղրատ Ա. քհնյ. Մելքոնեանի փակման խօսքով:

×

ԹԵՀՐԱՆի «Արարատ» Կազմակերպու – թեան սրահին մէջ, Ցունիս 17–ին, տեղի ունեցած է դրական երեկոյթ մը, նուի – րուած Պարոյր Սեւակի, իր մահուան 10րդ տարեդարձին առթիւ: Բացումը կատա – րած է Լիդա Նահապետեան: Բանաստեղ – ծին կենսագրականը տուած է Մանիա Աւագեան: Պարոյր Սեւակի գրականու – թիւնը ներկայացուցած են Լիդա Նահա – պետեան, Ա.Բմենոյհ Թումանեան եւ Ռափ – միկ Ա.Բզուեան: Ցայտագրի երկրորդ բաժնին քերթուածներ արտասանուած են Պարոյր Սեւակէն:

×

ՓՐՈՎԻՏԵՆՍի Մ. Նահանդներ) մէջ, Ցունիս 14-ին, կազմուած է Հ.Մ.Ը.Մ.–ի նոր մասնաճիւղ մը: Ս. Վարդանանց Ե – կեղեցւոյ սրահին մէջ տեղի ունեցած խրախճանքի ընթացքին, կատարուած է 150 անդամներու երդման արարողութիւ – նը, կնքահայրութեամբ՝ Արեւելեան Ամե – րիկայի Հ.Մ.Ը.Մ.–ի Շրջ. Վարչութեանատենապետ եդր. Պետրոս Կարապետեանի:

×

ՖՐԻԶՆՈՑի (Քալիֆորնիա) Հայ կեդ – րոնին մէջ դասախօսութիւն մը տուած է Եղիչէ Ծ. վրդ. Մանճիկեան՝ «Հին եւ նոր ժամանակն ու սերունդը» նիւթին չուրջ, Կազմակերպութեամբ Հ. Ց. Դ. «Անդրա – նիկ» Կոմիտէութեան: Բացումը կատա – րած է Րաֆֆի Սանթիկեան: Դասախօսը գծած է Ֆրէզնոյի հայ համայնքի կեան – քի պատկերը եղեռնէն սկսեալ, սկիզբի գաղթականական վիճակը, ապա հետզ – հետէ կազմակերպումը իբրեւ գաղութ, չեչտը դնելով ներկայի վիճակին եւ ա – պագոյ ծրագիրներու վրայ:

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մկրտիչեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Շառլ Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սերժ Սարխոշեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ հօր՝

ՏԻԳՐԱՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ, Յուլիս 19-ին, 75 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Յուլիս 22, ժամը 10·30-ին Փարիզի Ս· Յովհ· – Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Անկէնի Սիւտ գերեզմանատունը, ուր տը լա Քուսէ ժամը 11·45-ին։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս կիրակի, Յուլիս 26, վարդավառ է։ Տօն է Պայծառակերպութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս· Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10–ին, կը մատուցուի Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմաձայն Պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԱՇԵԱՆ

×

Երկուշաբթի, Յուլիս 27, Յիշատակ է Մեռելոց։

Նոյն Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10–ին կը մատուցուի Ս· Պատարագ, եւ յաւարտ Ս· Պատարագը կը կատարուի Հոգեհանգիստ վասն Հանգուցեալ Նոյնեցիոց։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս· Գէորգ Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները· – Նշան Նագգաշեանի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկին Միհրան Նագգաշեան 70, Համբարձում Քանիֆեանի յիշատակին՝ Տիկին Քանիֆեան 50, Արաբսի Կէտիկեանի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկին Ժորժ Թադոյեան եւ Կէտիքեան քոյրեր ու եղբայրներ 1000, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Նահապետեան եւ զաւակները եւ ծան – Ժաք Ադամեան 400, Յովակիմեան ընտանիք, Ալպէռ եւ Վահան Գասեան (Վալանս), Տէր եւ Տիկին Ստեփան Աւագեան 200, Տէր եւ Տիկին Աշոտ Առաքելեան (Վալանս), Ճառայեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Աշճիպաշեան, Տէր եւ Տիկին Ալէքսան Պապայեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Այվազեան 100–ական Ֆ·, Օր· Հայգազործեան 150, Տէր եւ Տիկին Աստիկ Աշճեան, Տէր եւ Տիկին Հաթապեան, Տէր եւ Տիկին Իվ Գասպարեան, Սէֆէրեան ընտանիք 50–ական Ֆր·, Տիկին Պօյա – ճեան 20 Ֆ·։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան, Որբերու Օգնութեան Մարմինը, խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները։

Փոխան ծաղկեպսակի՝ Տիկին Աշխէն Սայեանի մահուան առթիւ· – Տիկիններ՝ Գէորգեան, Խուպէսէրեան, Ալիքսանեան, Ակլականեան, Պարթեւեան, Մատթ, Զաքրճեան, Մասակ, Զամչիկ, Պիւռթէ, 100–ական, Տիկին Թէլլէր 50, Տէր եւ Տիկին Նուրհան Փափազեան 100 Ֆ· Տիկին Պարսամեանի մահուան առթիւ, Տիկին Սէմէրճեանէ 100 Ֆ· Պ· Գաղեանի յիշատակին՝

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳԻՒՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

կազմակերպութեամբ՝

ՆԻՍԻ ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱԿՈՒՄԲԻ

Յուլիս 24, Ուրբաթ, ժամը 21–ին, Օշական սրահը ։

183, bd. de la Madeleine, Nice

կը դասախօսէ՝

ՏԱՐՕՆ Ծ· ՎՐԴ· ՃԷՐՃԵԱՆ

Նիւթ՝ Հայ եկեղեցականին դերը գաղութներու ազգային կեանքին մէջ։

Հայկ· Եկեղեցիներու լուսանկարներու ցուցադրութիւն։

FRANCE — CULTURE

du 20 au 24 Juillet

08. h. 32

LES CHEMINS DE LA CONNAISSANCE

Permanence de la Pensée Arménienne
par Monique ROUSSELET

Aux sommaire des émissions:

1.- MEKHITAR DE SEBASTE ET SES EPIGONES, avec Mme Anahit TER-MINASSIAN, Maître-Assistant à l'Université de Paris I.

2.- LES COLLEGES ARMENIENS.- avec Mme A. TER-MINASSIAN.

3.- LITTERATURE ET PENSEE REVOLUTIONNAIRE AU 19e SIECLE, avec Mme A. TER-MINASSIAN.

4.- COURANT RATIONNEL DANS LA PENSEE ARMENIENNE, avec Keram KEVONIAN, Attaché à la Maison des Sciences de l'Homme.

5.- LES COMMUNAUTES DIASPORIQUES, avec Keram KEVONIAN.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս Պետրոս Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը հետեւեալ դրամներն ստացած է մատաղի առթիւ· – Տէր եւ Տիկին Նօտարեան Յակոբ 500 Ֆ·, Այրի Տիկին Եազկիւլ Դարբինեան, Պր· Մարտիրոս Խաչիկեան 300–ական Ֆ·, Տիկին Փէյէրեան Ադանի, Պր· Պօղոս – ճեան Երուանդ 150–ական Ֆր· Տէր եւ Տիկին Մերճինեան, Տիկին Վաւվառա Թապիպեան, Տիկին Թադուհի Յակոբեան, Տիկին Արմենուհի Մուրատեան 100–ական Ֆ·, Տիկին Արեգնազ Քէպէնեան, Տիկին Մարիամ Պետիկեան, Տիկին Զարուհի Մարտիրոսեան, Տէր եւ Տիկին Պասմա – ճեան 50–ական Ֆ·։

OFFRE

Couple franco - arménien avec petite fille de sept mois, résidant à Vienne (Autriche), cherche jeune fille au pair parlant arménien.

De début septembre 81 à fin juin 82

Téléphoner après 20h jusqu'au 26 juillet : (93) 30 - 30 - 79 apt. 1209 M. SERAYDARIAN ou écrire à partir d'août : M. SERAYDARIAN 1190 WIEN SALMAWNSDORFERSTR. 35 (AUTRICHE)

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ԻՐԱՒԱՒԻՃԱԿ՝ ԼՈԶԱՆ

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ու պատկան մարմիններէն նկատի ունենալ որ ամառնային արձակուրդի բերմամբ, Հ· Բ· Ը· Միութեան գործերա – կան իրաւաւիճակով Ընկերակցութեան Գրասենեակը՝ Լոզան փակ պիտի մնայ Օգոստոս 7–էն Սեպտեմբեր 6–ը։

ԴԻՒԱՆ
ՎԱՐԻՁ ՄԱՐՄՆՈՑ

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ·– Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան Մարսէյլի Շրջ· վարչութիւնը այս տարի եւս կազմակերպած է իր սովորական Ծովազնացութիւնը, դէպի

ILES - EMBIEZ

Սոյն Ծովազնացութիւնը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 26–ին, ամբողջ օրը։

Մեկնումի՝ Մարսէյլէն, առաւօտեան ժամը 8–ին, հանգստաւէտ օթոքառով եւ չարունակութիւնը նաւով, անցընելու համար հայկական օր մը այս գեղեցիկ կղզիին վրայ· յայտնի ճաշարանի ընտրեալ ճաշէն յետոյ՝ հաճելի խաղեր ու ծովային լոզանք։

Մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի՝ արձանագրուիլ մինչեւ Յուլիս 22, ներկայանալով կամ հեռաձայնելով Միութեանս քարտուղար՝ Պր· Ալիքսանեանի, Սէն – Ժիւլիէնի մէջ։

Հեռաձայն·– 93· 04· 90

Երթուղարձ եւ ճաշ·– 120 Ֆ·։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ՝ Հայկ· Վարժարաններու

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 6–ԻՆ

HISTOIRE DE L'ACTUALITE..... — .....ACTUALITE DE L'HISTOIRE

VIENT DE PARAITRE:

Justicier du Génocide Arménien

Le Procès de TEHLIRIAN

Traduction: Marcus FISCH

Préface: Ara KRIKORIAN **Postface: CDCA**

Publié aux Editions DIASPORAS

« Dans une rue de Berlin, le 15 Mars 1921, un jeune Arménien abat l'ancien ministre de l'Intérieur Jeune-Turc et grand Vizir de l'Empire Ottoman, TALAAT.

« A la police allemande, Tehlirian déclare:- Oui, je suis venu à Berlin pour le tuer - Comme 1.500.000 Arméniens, toute sa famille a péri au cours du 1er génocide du XXe siècle, conçu, organisé et exécuté sous la responsabilité de Talaat.

« Trois mois plus tard, la Cour criminelle le déclare non coupable!.

« La justice a tranché. Le Procès de Tehlirian est devenu le Procès de Talaat. et celui de la Turquie ».

Dans ce livre, vous trouverez notamment:

— La traduction intégrale de cet extraordinaire PROCES de BERLIN.

— Des documents inédits et des notes explicatives.

— Les principaux extraits du PROCES des UNIONISTES.

306 pages, avec illustration et cartes — Format 15,5 x 24

Couverture pélliculée — Prix environ 65 F.

En vente chez votre libraire habituel, ainsi qu'auprès du CDCA et des Maisons de la Culture Arménienne

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոն·– Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնճիւղի Պարահանդէսը՝ Նոյեմբեր 7–ին, Casino Charbonnière.

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ Եկեղեցւոյ Հիմնարկութեան 50–ամեակի բացառիկ հանդիսութիւնը՝

Հոկտեմբեր 11, կիրակի օր, բարձր հավանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԻ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի։

Մանրամասնութիւնները՝ յետագային։

SEVAN VOYAGES

ANNONCE

SES DEPARTS GROUPES

LYON - BEYROUTH

du 1 au 29 août **du 8 au 19 août**

prix: 2200 F

Pour tous Renseignements:

Varoujan SARKISSIAN

SEVAN VOYAGES

48. Cours de la Liberté 69003 - LYON

Téléphone: (7) 860. 13. 66

TRANSTOURS

ORGANISE PLUSIEURS VOYAGES POUR L'ANNEE 1981

AVEC LES MEILLEURES CONDITIONS ET DES PRIX IMBATTABLES.

Hôtel COSMOS à MOSCOU et Hôtel ARMENIA à EREVAN 1e classe.

De PARIS:

du 5 Août au 20 Août — Prix: 4400 F.

3 Sept. au 18 Sept. — Prix: 4400 F.

du 5 Oct. au 20 Oct. — Prix: 3800 F.

De MARSEILLE:

— 1e Voyage: du 1 Août au 14 Août

— 2e Voyage: du 5 au 18 Septembre — 3e Voyage: du 3 au 16 Octobre

○ PARIS — MR. OUNDJIAN: 25, Rue d'Argenteuil, 75001. Tél.: 261.58.28
Mercredi et Vendredi: de 14 à 18 h.

○ MARSEILLE — Z. ALEXANIAN: 11, Rue du Bassin, SAINT - JULIEN
Tél. 93. 04. 90 — (42) 83. 31. 55

○ LYON — CHEMIDIKIAN: Rue Chardonnet, N° 16, 69120 Vaulx-en-Velin

○ VALENCE — N. KASBARIAN: 9, Rue Sully; Tél.: 868. 53. 05

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՐԿՍԵՌ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ

ԱՂՋԿԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿՆԱՑ

1981 – 82 *Տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են։*

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտուհիները կը պատրաստէ Պ· Ը· Փ· Մէ–ի քննութեան։

Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայերէն ճիւղեր՝ Լեզու, Գրականութիւն եւ Պատմութիւն։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

COLLEGE ARMÉNIEN TEBROTZASSERE

CLASSES PRIMAIRES MIXTES

CLASSES SECONDAIRES DU Ier CYCLE

POUR JEUNE FILLES

INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1981 — 82 sont ouvertes.

Application intégrale du programme des écoles françaises et préparation au B. E. P. C.

Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

DIRECTION

S'adresser à: Direction de l'ECOLE TEBROTZASSERE
1, Boulevard du Nord; 93340 LE RAINCY — Tél.: 381. 01. 72

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԱՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
22
MERCREDI
22 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 160 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 350 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ. 50

56ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.955

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

56e ANNÉE — No 14.955

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԱՏԱ

ՍԻՐԱԿԻՐ ԱՆՀԱՄԱՋԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

—o—

*Թախանները չեն պակսիր բայց կասկած չկայ թէ Օթաուայի վեհաժողովը գրեթէ աւելորդ հանդիպում մըն է, քանի Ամերիկա վճռած է չարունակել իր ըրածը — կան «արշաւանքը» եւ այս գետնին վը — կայ իր դիմաց կը գտնէ միացեալ ճակատ մը: Նախագահ Միթերան ճչցած կլլայ նոյնիսկ թէ Եւրոպա չի կրնար հանդուրժել չահագործիչներու ներկայ ակերը որոշ ժամանակէ մը անդին: Կը կարծուի որ այդ ժամանակաշրջանը տարւոյն վերջը կրնայ ըլլալ: Միացեալ Նահանգներու Նախագահը ուզած է ապահովութիւն տալ առանց յանձնառութիւն առնելու եւ բացատրելով թէ այդ չարժ սակերը որոշուած են պայքարելու համար դրամահոսութեան դէմ: Ընդհանրապէս բաւական վարպետ կը նկատուի Ֆրանսայի Նախագահին դիրքը, քանի որ առանց սպառնական ազդարարութեան եւ տալու այլ միայն մաղթանքի ձեւով յայտնած տեսակէտը նեղը կը դնէ Ամերիկան: Արդարեւ եթէ Ուաչինկթըն մինչ տարւոյն վերջ իջեցնէ ռակը, յաղթանակ մըն է Միթերանի համար, եթէ չընէ, Ֆրանսայի ձեռք առած միջոցները կրնան նկատուիլ եւ մանաւանդ՝ «պաշտպանապաշտ» (փրոթեքսիոնիզմ — Ծ.Խ.) քանի որ նախապէս ըսուած էր: Ֆրանսայի Նախագահը խորհրդածում — Գետն հինգ առաջարկները ալ ըրած է. — Ա) Խորհրդակցիլ պայքարելու համար դրամներու անկանոն չարժումներու դէմ եւ լումայափոխութեան ակերը զեղչելու համար: Բ) Համաձայնութեան հասնիլ պայքարելու համար «պաշտպանապաշտութեան» դէմ (փրոթեքսիոնիզմը դրութիւն մըն է զոր երկիր մը կը կիրարկէ պաշտպանելու համար իր ճարտարարուեստը, գիւղատնտեսութիւնը, առեւտուրը օտար մրցակցութեանց նկատմամբ) պարկեշտ եւ լուրջ հաչուեկշիռի մը հիման վրայ: Գ) Հասարակապետութեան երկիրներու խորհրդակցութիւն կանչելու համար հաւաքական սկզբունքներու եւ գիրքի նախարարական որեւէ ժողովի առաջ: Դ) Առեւտուրի պայմաններու ուսումնասիրութիւն արեւելեան երկիրներու հետ, բայց նախքան այդ համաձայնութեան անհրաժեշտութիւն Արեւմուտքի ընկերակիցներուն մէջեւ: Ե) Նախապատրաստութիւն տալ Հիւսիս-Հարաւ կապերու բարելաւման, ինչ որ Ֆրանսայի համար «բարոյական պարտականութիւն» մըն է:

×

ԻՏԱԼԻԱ

ԱՂՃԱ ՉԻ ՀԱՒՆԻՐ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԲԱՆՏԵՐՈՒՆ...

ԵՐԵՒԻ ԹՐԻԲՈՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՆԱԽԸՆՏՐԷ

—o—

Գալին մահափորձին հեղինակ Մէհմէտ Ալի Աղճայի դատավարութիւնը սկսաւ, ուրբաթ, երկուշաբթի օր Հռոմի մէջ, զանգլարկ, քանիցս պաշտպանուած դատարանի մը մէջ, ուր կ'ընդունուին միայն թղթակից եւ լուսանկարիչ բազմիցս քննութիւններէ եաք: Դատարանին նախագահը՝ Սեվերինօ Սանթիապիչի, նաեւ դասախօս է իսլամական իրաւագիտութեան, կան 6 ժողովրդական երդուեալներ՝ 2 կին, չորս այր մարդ:

Աղճայի նշանակովի փաստաբանը ճամբան կը բանայ ամբաստանեալին չնորհելով այդ պատճառաբանութիւնը զոր պիտի օգտագործէ. — «Դատավարութեան յետաձգումը կը պահանջեմ, կ'ըսէ ան, դատարանին անձեռնհասութեան համար: Դէմ առ դէմ կը գտնուինք օտարի մը, ամբաստանուած արտասահման գործը ուած ոճիրի մը համար, պետական օտար ղեկավարի մը դէմ: Այս դատը դէմ է Լաթրանի համաձայնագրին թիւ 22 յօդուածին, Իտալիոյ եւ Ս. Աթոռին մէջեւ»: Այս է Աղճայի պաշտպանողականը՝ «եթէ այս դատը Վատիկանի կողմէ չըլլայ, եթէ Վատիկան իմ երկիրս չդրկէ եւ այս դատը միջազգային դատարանի մը չյանձնէ, հինգ ամիսէն ճիշդ Դեկտեմբեր 20-ին, կամաւոր ծոմի պիտի դիմեմ: Ուրիշ ըսելիք չունիմ: Գրաւոր պատասխանին կը սպասեմ իտալական Պետութեան եւ Վատիկանի: Այս դատը չի կրնար տալ, արդէն անմիջական պատասխան չեմ ուզեր: Կ'ուզեմ ըսել թէ չարչարանքը գոյութիւն ունի Իտալիոյ մէջ»: Ինչ եաք սակայն, չարչարանքը՝ ճնշումի պիտի վերածէ ըսելու համար.— «70 օրէ անմարդկային կացութեան մէջ եմ: Ձեր բանտերը Միջին — Դարէն մը — նացած են (Միտնայթ Էքսփրէսէն ի վեր չգիտցողն ալ գիտէ այլեւս թէ արդիա — կան բանտերը, բոլորն ալ Թուրքիա կը գտնուին, ուր չարչարանքի մասին ալ գաղափար ունեցող խիստ չկար...): Կը բողոքեմ այս երկրին հակաժողովրդական ընթացքին համար: Մարդիկ զորս պիտի չանուանեմ օգնեցին ինծի: Արբարքս գաղափարական չէ: Ոչ ֆաշիստ եմ, ոչ կրօնական մոլեռանդ, ոչ համայնավար: Միջազգային ահաբեկիչ մըն եմ: Պուլկար, պարսիկ, անգլիացի ահաբեկիչներ օգնեցին ինծի, բայց ոչ ոքի կողմէ օգտագործուեցայ, երբե՛ք: Շնորհակալ եմ պաշտպան փաստաբանիս, որ բացթողածակապէս աւելորդ է: Դէպքերը կ'ընդունիմ: Կրնաք չարունակել, բայց ինծի համար դատավարութիւնը վերջացած է»:

Այս ամբողջը կ'ըսուի թուրքերէն, այս ճարպիկ, կազմակերպուած եւ խելքը գլուխը ահաբեկիչին կողմէ, ինչպէս գին — քը կը նկարագրեն թղթակիցները: Սկզբ — բունքով վճիռը կը տրուի Շորեքշաբթի բայց իր լուռ ներկայութիւնը կը խան — գարէ անչուշտ դատավարութեան ընթացքը: կան ընթացքը:

Աղճա ուրեմն 5 ամիս պայմանաժամ կուտայ իտալական եւ վատիկանեան պետութեանց, եթէ գոհացում չստանայ այլեւս պիտի չուտէ...

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Յիւրիսի օգակայանին սաորերկրեայ երկաթուղային կայարանին մէջ բաւական երկաթուղային կայարանին մէջ բաւական կան զօրաւոր ռումբ մը պայթած է, երկուշաբթի ժամը 16·35–ին թեթեւօրէն վիրաւորելով 5 հոգի: Արարքին, կրկին տէր եղած է հայկ· «Ցունիս 9 կազմակերպութիւնը»: Նիւթական վնասները չուրջ 300 հազար Ֆր· Ֆրանք կը գնահատուին:

ԿԱՍԹՈՆ ՏՐՖԷՌ բոլորովին ամբաղձալի կը նկատուի Մաարիտի կառավարութեան կողմէ, որ թելադրեց ընդել իր այցելութիւնը, յետաձգելէ եաք: Ֆրանսայի Ներքին նախարարին կարգ մը յայտարարութիւններ հարցազրոյցի ձեւին տակ Նուվել – Օպսերվաթէօրի մէջ, եթէ վրդոված են Սպանացիները, նաեւ զարմացուցած են ոչ միայն ընդդիմադիր այլեւ կողմնակից կամ համակիր լրագրողներ: «Հին աղուես» նկատուած, Տրֆէռ չի կրնար օդին մէջ չմտածուած խօսքեր ըսել, այդ իսկ պատճառով երբ մերժելու համար պասք ահաբեկիչներու յանձնումը Մաարիտի, կը վերյիչէ իր ալ գաղտնի ապրիլը, բաղդատութիւնը առնուազն անտեղի է: Արդարեւ, Տրֆէռ կ'ըսէ· – «գաղտագողի ապրած եմ, խորապէս կը զգամ որ արտաքսել դէմ է Ֆրանսայի բոլոր աւանդութիւններուն, մանաւանդ երբ հարցը քաղաքական պայքարի կը վերաբերի»: Ուրեմն Տրֆէռ Դիմադրութեան կը նմանցնէ Պասքերու կռիւը եւ ձեւով մը չքանչան կուտայ ԷԹԱ-ի, եւ այդ տրամաբանութեամբ բնաւելիք չի մնար այլեւս Քորսիքացիներուն եւ Պրըթոններուն: Մռնտ խակ ճախաւեռութիւն կ'որակէ Ներքին նախարարին այս խօսքերը, որ բաւեցին ոչնչացնելու այն ճիգերը զոր Միթերան եւ Շէսոն թափած էին բարելաւելու համար երկու երկիրներու յարաբերութիւնները:

ՊՈԼՍՈՑ զինուորական իշխանութիւնները հարուածներ ձեւին տակ ներքին նախարարին կարգ մը յայտարարութիւններ հարցազրոյցի ձեւին տակ Նուվել – Օպսերվաթէօրի մէջ, եթէ վրդոված են Սպանացիները, նաեւ զարմացուցած են ոչ միայն ընդդիմադիր այլեւս կողմնակից կամ համակիր լրագրողներ: «Հին աղուես» նկատուած, Տրֆէռ չի կրնար օդին մէջ չմտածուած խօսքեր ըսել, այդ իսկ պատճառով երբ մերժելու համար պասք ահաբեկիչներու յանձնումը Մաարիտի, կը վերյիչէ իր ալ գաղտնի ապրիլը, բաղդատութիւնը առնուազն անտեղի է: Արդարեւ, Տրֆէռ կ'ըսէ· – «գաղտագողի ապրած եմ, խորապէս կը զգամ որ արտաքսել դէմ է Ֆրանսայի բոլոր աւանդութիւններուն, մանաւանդ երբ հարցը քաղաքական պայքարի կը վերաբերի»: Ուրեմն Տրֆէռ Դիմադրութեան կը նմանցնէ Պասքերու կռիւը եւ ձեւով մը չքանչան կուտայ ԷԹԱ-ի, եւ այդ տրամաբանութեամբ բնաւելիք չի մնար այլեւս Քորսիքացիներուն եւ Պրըթոններուն: Մռնտ խակ ճախաւեռութիւն կ'որակէ Ներքին նախարարին այս խօսքերը, որ բաւեցին ոչնչացնելու այն ճիգերը զոր Միթերան եւ Շէսոն թափած էին բարելաւելու համար երկու երկիրներու յարաբերութիւնները:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒԼԻՍ 15 – 16)

«ՀԱՅԷԼԵԿՏՐԱՄԵՔԵՆԱՅ» ԶԵՌՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԻՆՔՆԱՇԽԱՏ ԴԱՐՁԱԾ Է

«Հայէլեկտրամեքենայ» ձեռնարկութիւնը, որ էլեկտրական սարքաւորում — ներու մեծագոյն մատակարարներէն է Խորհ. Միութեան մէջ, սկսած է բանիլ ինքնաչխատ եղանակով: Հաշուիչ մեքենաները կը լուծեն բազմաթիւ արտադրութիւններու պատրաստութեան, ծրագրումի, նիւթերու բաշխումի հետ կապուած բոլոր հարցերը եւ կը ներգաչնակ — կէ մատակարարման ու վաճառման հարցերը: Ինքնաչխատ եղանակի վերածումով ձեռնարկութիւնը ընթացիկ հնգամեակին (1981 – 1985) կը քառապատկէ իր արտադրութիւնը:

×

ՅՈՒԼԻՍ 14–Ի ՏՕՆԸ «ԷՐԷՔՈՒՆԻ» ՊԱՆԴՈԿԻՆ ՄԷՋ

Երեւան ժամանած Ֆրանսացի զբօսաշրջիկները հաճելի անակնկալի մը առջեւ գտած են իրենք զիրենք, երբ իրենց ի — ջեւանած «Էրէբունի» պանդոկին մէջ տեսած են լուսանկարներու ցուցահանդէսը, նուիրուած Յուլիս 14–ի տօնին: Ֆրան — սացի զբօսաշրջիկներու մէջ գտնուած են Արհեստակցական Միութեանց անդամ — ներ, աշխատաւորներ ու բանուորներ, որոնց ողջոյնի խօսք արտասանած է պան — դոկին տնօրէնը՝ Ռոբէր Մինասեան: Զբօսաշրջիկներուն ճերմակ վարդեր մատուցուած են: Հայաստանի զբօսաշրջ — չիկային կազմակերպութիւններու հիւ — րընկալութիւնը վայելած են Անգլիացին, Աւստրիացին, Պելճիացին, Դանիացին, Արեւմտեան Գերմանիացին, Չեխոսլովաքիացին եւ այլ երկիրներէ ժամանած հիւրեր, որոնց համար մշակուած է ըս — պասարկման յատուկ ծրագիր, որ կարելիութիւն կուտայ մօտէն ծանօթանալու հայկական ճարտարապետութեան ու պատմութեան, ինչպէս նաեւ Հայաստանի մշակութային կեանքին:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 44–ՐԴ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԱՐԱՏ» ՊԱՐՏՈՒԵՑԱԻ ԹԻՖԼԻՍԻ «ԴԻՆԱՄՕ»ԷՆ

Խորհրդային 44–րդ ախոյենութեան դարձի մրցաշարքի առաջին հանդիպումը «Արարատ» ունեցած է Թիֆլիսի «Դինամօ»ի հետ, իր դաչտին վրայ: Խաղի ընկիզբէն իսկ կողմերը անցած են գրոհի: «Արարատ»ի տղաքը առաջին վայրկեաններուն պաչարած են Թիֆլիսցիներու բերդին հրապարակը, սակայն չեն կըրցած արդիւնքի հասնիլ: Դինամոյականները հակայարձակումի անցնելով, 15–րդ վայրկեանին նչանակած են կոլ մը, «Արարատ»ի պաչտպաններէն Բոնտարեն - կոյի օգնութեամբ: 36–րդ վայրկեանին Անդրանիկ Յաչատրեան դեղեցիկ կոլով մը հաւասարեցուցած է հաչիւը: Երկրորդ կիսախաղի 14–րդ վայրկեանին Թիֆլիսցիները նչանակած են երկրորդ կոլ մըն ալ, որմէ ետք ստեղծուած ճզտեալ մթնոլորտի մը մէջ հիւրերը ուրիչ երկու կոլեր նչանակելով խաղը վերջացուցած են 4 - 1 հաչիւով, յօդուտ Թիֆլիսի «Դինամօ»ի:

Նոյն հանդրուանի միւս խաղերուն արդիւնքներն են. –

Տորպեդօ – Սպարտակ	2 – 2
Դինամօ (Կիեւ) – Պախտակոր	4 – 0
ԲԿՍԱ – Դինամօ (Մոսկուա)	0 – 2
Նախտեոր – ԲՍԱ –	4 – 0
Դնեպր – Նեֆթչի	3 – 0
Զերնոմորեց – Կայրաթ	1 – 0
Կուբան – Դինամօ (Մինսկ)	0 – 4
Տաւրիա – Զէնիթ	1 – 0

Այս խաղերէն ետք «Արարատ» 15 կէտով կը դրաւէր դասաւորման 16–րդ տեղը:

×

Բ· ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐԸ

Խորհրդային Բ· դասակարգի ախոյենութեան 9–րդ խմբակի դասաւորումը գլխաւորող Աբովեան քաղաքի «Կոտայք»ը, Լենինականի մէջ 0–ի դէմ 1 կէտով յաղթելով տեղւոյն «Շիրակ»ին, ամրապնդած է իր դիրքը, իսկ «Շիրակ»ը 3–րդ տեղէն իջած է 4–րդ, իր տեղը զիջելով Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»ին, որ իր դաչտին վրայ 3 – 0 արդիւնքով յաղթած է Աչխարադի «Կոլխոզչի»ի:

ԱՖԻՈՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԸ
(ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՆԻՒԹԵՐ)

Բ.

Ինչպէս Թուրքիոյ այլ վայրերը, այնպէս ալ Աֆիոն Գարահիսարի գաղութին մէջ ծնողքները հասած աղջիկը միշտ աչքի առջեւ պահած են, մինակ չեն ձգած որ երեւոյթ չունենայ, խանութի կամ հանրային այլ վայրերու մէջ, վախնալով Թուրքերու հետապնդումէն եւ առեւանգումէն: Ամուսնութիւնը կատարելու վտանգէն: Ամուսնութիւնը կատարուած է ոչ թէ զոյգերու, այլ անոնց ծնողքներու ընտրութեամբ ու համաձայնութեամբ: Տղան ծնողքները եւ ազգականները աչքէ անցուցած են հասուն աղջիկները, նկատի առած են անոնց ծը-ջիկները, նկատի առած են անոնց ծը-նողքներու հասարակութեան մէջ ունեցած դիրքը, կարողութիւնը, մօր վարքը եւ այլն ու յայտնած տղուն, որ կ'ուզեն այսինչ աղջիկը հարս բերել: Տղուն անուղղակի կերպով ցոյց տուած են աղջիկը եւ երբ ան իր համաձայնութիւնը յայտնած է, այդ պարագային գացած են խնամախօսութեան:

Աղջիկն ու տղան յաճախ նշանուած կը մնային նոյնիսկ 1 – 2 եւ աւելի տարի-ներ, բայց քնաւ իրարու չէին հանդի-պիր, հեռուէն կը տեսնէին՝ ծնողքներու հետ հիւր երթալ – գալու ժամանակ: Նշանուած աղջկան «լեզուն ալ, ոտքն ալ կը կապուէր», տունէն դուրս չէր ելլեր, ամէնուն հետ չէր խօսեր: Կը պատմեն, որ նշանուած աղջիկ մը, երբ փողոցը կը տեսնէ իր նշանածը, անոր չերեւնալու համար կը փախչէ եւ կ'իյնայ փոսը: Փողոցին մէջ մարդ չկար, փեսացուն կը մօտենայ օգնելու համար հարսնցուին, սակայն աղջիկը ոչ միայն տղուն երեսը չի նայիր, չի խօսիր, այլեւ ձեռք չեր-կարեր: Փեսացուն սոխպուած կ'երթայ հարսնցուին տունը եւ կը յայտնէ եղե-լութիւնը: Միայն անեցիները կը հանեն աղջիկը փոսէն:

Հարսնիք ընելը դիւրին չէր յատկապէս աշխատաւոր, բազմանդամ ընտանիքնե-րու համար: Հարսնիքի կը հրաւիրուէին բոլոր ազգականներն ու բարեկամները, դրացիները: Հարսնիքի հրաւիրուիլը մեծ պատիւ էր: Քաւորը ժառանգական էր: Անոր ընտանիքն ալ լուրջ պատրաստու-թիւն կը տեսնէր:

Կիրակի օրը կէսօրուան տեղի կ'ունե-նար փեսային հարսանեաց զգեստները հագցնելու արարողութիւնը, որմէ եռք խումբ մը հարսնեւորներ՝ փեսացուի ըն-կերները, հայրը, ազգականները, հիւրե-րու մէկ մասը փեսացուն շրջապատած, նուագի հնչիւններու տակ, ուրախ տը-րամադրութեամբ կ'երթային խնամիին տունը՝ հարսնցուն պատկառելու համար: Հոս հարսանեաց հան-դէսը կարճ կը տեւէր: Հարսնցուն կը զուգէին – կը զարդարէին իր հօր կողմէ նախօրօք պատրաստուած հարսանեաց զգեստներով, գլուխը ճերմակ քօղ կը դնէին, վիզէն ոսկէ դրամներու մանեակ կը կախէին եւ մատներուն ոսկէ օղ եւ մատանիներ կը դնէին: Ցետոյ, փեսա-ցուն, կնքահօր, կնքահօր կնոջ, հարսըն-ցուն քրոջ կամ քոյրերու եւ միւս հա-րազատներու ուղեկցութեամբ կէսօրէ ետք կ'երթային եկեղեցի՝ պսակադրու-թեան: Հոս հանդիսաւոր պայմաններու մէջ, հարսնեւորներու կողմէ բազմաթիւ մեծ մոմերու լոյսով լուսաւորուած, ծը-խացող խունկի բոյրով պատած կամա-ներու տակ տեղի կ'ունենար պսակի ա-րարողութիւնը:

Հարուստներու հարսանիքներու ատեն կը վառուէին նաեւ եկեղեցւոյ ջահերը, մէկի փոխարէն արարողութեան կը մաս-նակցէին երեք քահանաներ, սիրացու-ները շատ աշխոյժ կ'երգէին:

Պսակի արարողութիւնը աւարտելէ ետք հարսանեաց թափօրը նորապսակները շրջապատած դուրս կ'ելլէր եկեղեցիէն: Գոյնզգոյն ժապաւէններով պարուր-ուած եւ եկեղեցւոյ մէջ վառուած կե-րոնները ձեռքերը կ'երթային փեսայի տունը: Հոս զիրենք կ'ընդունէին հրա-շափառով: Այդ պահուն կարճ երիտա-սարդ մը նորապսակներուն առջեւ ոչ-խար կը մորթէր: Հարսն ու փեսան մոր-թուած ոչխարի արիւնը կը կոխկրտէին եւ կնքահօր առաջնորդութեամբ ներս կը մտնէին ու պատուոյ տեղ կը դրաւէին: Ապա ներս կը մտնէին նաեւ հարսնեւոր-ները: Հիւրերը հարսանեաց սենեակին կամ դահլիճին մէջ կը տեղաւորուէին ըստ տարիքի եւ դիրքի: Փեսացուն ամ-բողջ հարսնիքի ընթացքին շրջապատուած կ'ըլլար երիտասարդներով: Կնքահայրը հարսնիքի ընթացքին աւելի աչքի զարնող դեր կը խաղար, քան նորապսակներու հայրերը:

Աղքատ դասակարգը սեղան կամ սե-նեակ պատրաստելու հնարաւորութիւն չէր ունենար, չկար նաեւ «չա-պաչի» սովորութիւն: Նուագողները վարձքը կը ստանային տանտիրոջմէն: Ջահել հարսներն ու աղջիկները սկու-տեղները ձեռքերը՝ մէկը օղի կամ դինի կը հրամցնէր, իսկ միւսը, անկէ ետք՝ անուշեղէններ: Մատուցումը կը կա-տարուէր շարքով, աւագութեան կար-գով: Իւրաքանչիւրը խմելու առեն օրհ-նանքի խօսքեր կ'ուղղէր զոյգերուն, մե-ծարանքի խօսքեր՝ ծնողքներուն, կնքա-հօր, իսկ երգն ու երաժշտութիւնը, պա-րը կը չարունակուէին մինչեւ ուշ դի-շեր:

Վերջին ժամանակները հարսնիքներու մէջ արդէն սկսան երգել նաեւ հայերէն՝ «Նպատակիս հասնիմ միայն», «Մի-թե՞նակ», «Կռունկ», «Անի քաղաք», «Երբ որ բացուին» երգերը:

Հարսնիքի վերջաւորութեան կը պա-րեցնէին հարսը, որ մեծ խանդավառու-թիւն կը ստեղծէր: Այդ ժամանակ հար-սին գլուխը մետաղէ դրամ եւ քաղցրա-ւենի չաղ կուտային:

Ցաջորդ իրիկունը կրկին կը հաւաք-ուէին փեսայի ամէնէն մօտիկ ազգական-ները, սեղան կը բանային, կը սկսէր ըր-բոյցը նոր ընտանիք կազմելու անհրա-ժեշտութեան մասին, դարձեալ բարե-մաղթութիւններ, խմիչքներու եւ քաղց-րաւենիներու մատուցումով եւ, վեր-ջապէս, հարսն ու փեսան կը տանէին այն սենեակը, ուր պիտի բնակէին: Հոս դըր-ւած կ'ըլլար զանազան պտուղներով ու հրուշակեղէնով լեցուն սեղան մը: Հոն կը ձգէին հարսն ու փեսան, բարի վայե-լում կը մաղթէին ու դուրս կ'ելլէին, որպէսզի անոնք բանան ամուսնութեան առաջաստը:

Երեքշաբթի կերուչիկի (նուիրատուու-թեան) օրն էր: Այդ օրը փեսայի տունը կուգային հարսնիքին մասնակցած կամ մասնակցելու հնարաւորութիւն չունե-ցած բոլոր ազգականներն ու բարեկամ-ները: Հիւրասենեակին չորս կողմը նըս-տած կ'ըլլային հիւրերը, իսկ մէջտեղը՝ փեսային մայրը կամ տատը եւ հարա-զատներէն՝ խօսելու ձիրք ունեցող եր-կու – երեք կին՝ իրենց առջեւ ունենա-լով մեծ սկուտեղ մը: Կը սկսէր հոգե-պարար անոյշ խօսակցութիւնը: Աչնու-հետեւ ներս կը մտնէր հարսանեաց հա-դուստով հարսը, կը մօտենար կնքահօր եւ ձեռքը կը համբուրէր: Կնքահայրը կուտար առաջին նուէրը, որ կ'ըլլար ոս-կէ մատանի, ոսկէ ժամացոյց կամ ոսկէ դրամ՝ նայած կնքահօր կարողութեան: Ապա հարսը հերթով, ըստ աւագութեան ու պատուի, կը համբուրէր ձեռքը, ըս-ուացած նուէրը կը յանձնէր սենեակին մէջտեղը նստած կանաչ խումբին: Անոնք խնդոյն բարձրաձայն կը յայտնէին, թէ նուէրը որմէ է: Նուէրները առհասարակ ոսկէ կամ արծաթէ դրամ կ'ըլլային: Կը դիզուէր պատկառելի գումար մը, որով կը զոցուէր հարսնիքի ծախքը, իսկ ա-ւելցածով կը գնուէին հարսին համար ոսկէ զարդեղէն կամ տան անհրաժեշտ առարկաներ: Այսպէսով, հարսնիքի ծախքերու ծանրութիւնը իրենց վրայ կ'առնէին ամուսնացողներու ազգական-ներն ու բարեկամները եւ կը թեթեւցը-նէին փեսային հոգը:

Հայ ընտանիքները դժուարա-բար աչքի կը զարնէին իրենց համեստ-խոհեմութեամբ եւ հաստատուն նկարագրով. ամուսնալուծումի դէպք դրեթէ չէր պա-տահեր, ի հարկէ, եկեղեցին ալ չէր թոյ-լատրեր:

Քաղաքին մէջ մայրանոց կամ մանկա-բարձ չկար, բայց հմուտ տատմէրները յաջողութեամբ կը փոխարինէին զիրենք: Ծննդականի մօտ ամէն օր, մինչեւ քա-ռասունքը, այցի կուգային դրացիները, ծանօթ – բարեկամները, իրենց հետ բե-րելով թարմ, սննդարար ճաշեր, որով – հետեւ ուժասպառ ծննդականը անհրա-ժեշտ էր նման կերակուրով ապահովելը: Ծննդականը 7 օր կը մնար անկողին եւ տունէն կ'ելլէր ծննդաբերելէն միայն 40 օր ետք:

Նորածինը կը չտապէին կնքել, որով – հետեւ կը վախնային որ երախան կրնայ առանց մկրտուելու մեռնիլ, անչենական երթալ իրրեւ ոչ հայ քրիստոնեայ, ինչ որ մեծ մեղք կը համարուէր: Կնունքը կը կատարուէր եկեղեցին: Հարսնիքի կնքահայրը նաեւ մկրտութեան կնքահայրը էր: Մկրտութիւնը կատարուելէ ետք տունը հանդիսութիւն կը կազմակեր-պէին. կուգային ծանօթ – բարեկամները նուէրներով: Կնունքէն ետք երախային անունը կ'արձանագրուէր եկեղեցւոյ ծը-խամատեանին մէջ: Նախնիքներու եւ հա-րազատներու յիշատակը յաւերժացնող անուններ կը դնէին: Ցետագային տա-րածուած են նաեւ նոր անուններ՝ Վրէժ, Ազատ, Արմենուհի, Վրէժուհի, Պեր-ճուհի եւ այլն: Սակայն կարգ մը անուն-ներ ժողովուրդին մէջ կը հնչէին փոխ-ուած ձեւով՝ Արթին (Յարութիւն), Կարպիս (Կարապետ), Զորեք (Գէորգ), Օննիկ (Յովհաննէս), Տիրոք (Տիրուհի), Հոռոք (Հռիփսիմէ) եւ այլն:

Աֆիոնցի Հայերուն յատուկ էին «կան» վերջածանցով մականուններ, սակայն երբեմն կ'օգտագործուէր Թրքական «օղլու» վերջածանցը Մարգարօղլու, Ներսէսօղլու եւ այլն:

Մահուան պարագային հարազատները սեւ զգեստ հագած կը նստէին դագաղին շուրջը: Ատենք մխիթարելու կուգային ազգականներն ու բարեկամները: Հան-դուցեալին մօտիկ բարեկամները, յատ-կապէս տարեց կանայք, բարձրաձայն կուլային, ստեղծելով խիստ սրտաճմլիկ տեսարան մը: Սովորութիւն էր դագաղ դիշեր մը եկեղեցին ձգել: Հարուստնե-րու դագաղները շատ չքեղ կ'ըլլային, մեծ մասամբ սեւ թաւիշով պատած: Սուգի թափօրը կը յատկանար խորհր-դաւոր լռութեան մէջ, առանց նուագի: Մ ի ա յ ն հոգեւորականները կ'եր-գէին մ ե ռ ե լ ո յ ի չարականները կ ը հնչեցնէին եկեղեցւոյ զանգերը՝ հարուստներու համար զիլ ու երկար, աղքատներու համար՝ խուլ ու կարճ տե-ւողութեամբ: Հարուստներու յուղար-կաւորութեան կուգար եկեղեցական ամ-բողջ չքախումբը՝ խաչով ու բուրվա-ռով, իսկ աղքատներուն կ'ընկերանար միայն քահանայ մը:

Եթէ հանդուցեալը մեծահարուստ, մը-տաւորական կամ հոգեւորական ըլլար, եկեղեցին կամ գերեզմանատունը դամ-բանական կը խօսուէր: Թաղման արա-րողութիւնը վերջանալէ ետք յուղարկա-ւորները կը վերադառնային հանդուցեա-լին տունը՝ հոգեհացի: Մինչ այդ հան-դուցեալի բարեկամ կանայք արդէն սու-պի սեղան կը պատրաստէին իւրաքան-չիւրը իր տունէն բերած պաշարներով: Սուպի սեղանին կը դրուէին փլաւ, խաշլամա, սուճուխ – պաստրմա, պա-նիր, հաց ու զինի: Սեղանին չուրջը նըս-տողները զինիի գաւաթը պարպելու ա-ռաջները զինիի գաւաթը պարպելու ա-ռաջները զինիի գաւաթը պարպելուն զի-տեն հանդուցեալի հարազատներուն զի-մելով կ'ըսէին՝ «Գլուխիդ ողջ ըլլայ», «Ցիշատակը վառ մնայ», «Աստուած մը-նացորդներու կեանքը երկարացնէ», «Ո-հոգիով մխիթարուիք», «Վերջին սուրբ-ութիւնը ըլլայ» եւ նման մխիթարական, ցաւակցական խօսքեր արտասանելէ ետք դուրս կ'ելլէին մեռելի տունէն: Յաջորդ օրը հանդուցեալի հարազատները գերեզ-մանատուն կ'երթային եւ թարմ հիւրին վրայ խունկ կը ծխէին: Երեքշաբթի եւ քառասունքին գերեզմանատուն կ'երթա-յին հարազատները եւ անոնք՝ որոնք չէին կրցած մասնակցիլ թաղման:

Թաղումէն ետք ամբողջ շաբաթ մը մօտիկ բարեկամները եւ դրացիները կարգով սեղան կը բանային հանդուցեա-լին տան մէջ: Որոշ ժամանակ անց հա-րազատները հանդուցեալի գերեզմանին պարզ հիմնաքար մը կը դնէին՝ համա-պատասխան փորագրութեամբ ու կը դո-հանային անով:

Կ. ՉԵՐՔԵԶԵԱՆ

(Շար. 2)

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԼԷՊԻ Կրթասիրաց Վարժարանի մեծ սրահին մէջ, Մայիսի վերջին շաբաթը, «Զուարթնոց» երգի ու պարի համոյթը վեց երեկոյթ տուած է: Երգչախումբը ղեկավարած է Պօղոս Ապաճեան, պար-խումբը՝ Սբրահամ Կոստանեան: Ուսմ-բը որ տասներկու տարուան անցեալ մը ունի, կարեւոր նպաստ կը բերէ Հալէպի մշակութային կեանքին:

հետեւ կը վախնային որ երախան կրնայ առանց մկրտուելու մեռնիլ, անչենական երթալ իրրեւ ոչ հայ քրիստոնեայ, ինչ որ մեծ մեղք կը համարուէր: Կնունքը կը կատարուէր եկեղեցին: Հարսնիքի կնքահայրը նաեւ մկրտութեան կնքահայրը էր: Մկրտութիւնը կատարուելէ ետք տունը հանդիսութիւն կը կազմակեր-պէին. կուգային ծանօթ – բարեկամները նուէրներով: Կնունքէն ետք երախային անունը կ'արձանագրուէր եկեղեցւոյ ծը-խամատեանին մէջ: Նախնիքներու եւ հա-րազատներու յիշատակը յաւերժացնող անուններ կը դնէին: Ցետագային տա-րածուած են նաեւ նոր անուններ՝ Վրէժ, Ազատ, Արմենուհի, Վրէժուհի, Պեր-ճուհի եւ այլն: Սակայն կարգ մը անուն-ներ ժողովուրդին մէջ կը հնչէին փոխ-ուած ձեւով՝ Արթին (Յարութիւն), Կարպիս (Կարապետ), Զորեք (Գէորգ), Օննիկ (Յովհաննէս), Տիրոք (Տիրուհի), Հոռոք (Հռիփսիմէ) եւ այլն:

Աֆիոնցի Հայերուն յատուկ էին «կան» վերջածանցով մականուններ, սակայն երբեմն կ'օգտագործուէր Թրքական «օղլու» վերջածանցը Մարգարօղլու, Ներսէսօղլու եւ այլն:

Մահուան պարագային հարազատները սեւ զգեստ հագած կը նստէին դագաղին շուրջը: Ատենք մխիթարելու կուգային ազգականներն ու բարեկամները: Հան-դուցեալին մօտիկ բարեկամները, յատ-կապէս տարեց կանայք, բարձրաձայն կուլային, ստեղծելով խիստ սրտաճմլիկ տեսարան մը: Սովորութիւն էր դագաղ դիշեր մը եկեղեցին ձգել: Հարուստնե-րու դագաղները շատ չքեղ կ'ըլլային, մեծ մասամբ սեւ թաւիշով պատած: Սուգի թափօրը կը յատկանար խորհր-դաւոր լռութեան մէջ, առանց նուագի: Մ ի ա յ ն հոգեւորականները կ'եր-գէին մ ե ռ ե լ ո յ ի չարականները կ ը հնչեցնէին եկեղեցւոյ զանգերը՝ հարուստներու համար զիլ ու երկար, աղքատներու համար՝ խուլ ու կարճ տե-ւողութեամբ: Հարուստներու յուղար-կաւորութեան կուգար եկեղեցական ամ-բողջ չքախումբը՝ խաչով ու բուրվա-ռով, իսկ աղքատներուն կ'ընկերանար միայն քահանայ մը:

Եթէ հանդուցեալը մեծահարուստ, մը-տաւորական կամ հոգեւորական ըլլար, եկեղեցին կամ գերեզմանատունը դամ-բանական կը խօսուէր: Թաղման արա-րողութիւնը վերջանալէ ետք յուղարկա-ւորները կը վերադառնային հանդուցեա-լին տունը՝ հոգեհացի: Մինչ այդ հան-դուցեալի բարեկամ կանայք արդէն սու-պի սեղան կը պատրաստէին իւրաքան-չիւրը իր տունէն բերած պաշարներով: Սուգի սեղանին կը դրուէին փլաւ, խաշլամա, սուճուխ – պաստրմա, պա-նիր, հաց ու զինի: Սեղանին չուրջը նըս-տողները զինիի գաւաթը պարպելու ա-ռաջները զինիի գաւաթը պարպելուն զի-տեն հանդուցեալի հարազատներուն զի-մելով կ'ըսէին՝ «Գլուխիդ ողջ ըլլայ», «Ցիշատակը վառ մնայ», «Աստուած մը-նացորդներու կեանքը երկարացնէ», «Ո-հոգիով մխիթարուիք», «Վերջին սուրբ-ութիւնը ըլլայ» եւ նման մխիթարական, ցաւակցական խօսքեր արտասանելէ ետք դուրս կ'ելլէին մեռելի տունէն: Յաջորդ օրը հանդուցեալի հարազատները գերեզ-մանատուն կ'երթային եւ թարմ հիւրին վրայ խունկ կը ծխէին: Երեքշաբթի եւ քառասունքին գերեզմանատուն կ'երթա-յին հարազատները եւ անոնք՝ որոնք չէին կրցած մասնակցիլ թաղման:

Թաղումէն ետք ամբողջ շաբաթ մը մօտիկ բարեկամները եւ դրացիները կարգով սեղան կը բանային հանդուցեա-լին տան մէջ: Որոշ ժամանակ անց հա-րազատները հանդուցեալի գերեզմանին պարզ հիմնաքար մը կը դնէին՝ համա-պատասխան փորագրութեամբ ու կը դո-հանային անով:

Կ. ՉԵՐՔԵԶԵԱՆ

(Շար. 2)

ԺՈՐԺ ՍԱՆԴ,
ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԸ
Գրեց՝ ԼԵՒՈՆ Թ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ

ՊԱՊԻՆ ԹՇՆԱՄԻՆ

«Խաղաղութեամբ կացէք, եղբարք· ձգեցէք որ Պապը իր բանակէՃերը ինք կարգադրէ: Հռոմի չանթերը մարած են ու բարկութեան կրակը պարապ տեղը Աստուծոյ ծառաներուն ներթափին կ'այ-րէ: Անոր անէծքը ձայն մըն է միայն, ինչպէս ոռնացող ալիքներուն փրփուրը որոնցմով հովը կը խաղայ: Հերետիկոս այլեւս ատիպուած չէ լեռներուն մէջ ապաստանիլ ու կրունկը մաչեցնել եկե-ղեցւոյն սեմէն փախչելու համար: Հա-ւատքը այլեւս այն է ինչ որ Քիստոս ու-զած էր որ ըլլայ՝ նուիրեալ ազատ հո-գիներու համար յոյս մը, եւ ոչ թէ աչ-խարհի իշխանաւորներուն եւ հարուստ-ներուն կողմէ պարտադրուած լուծ մը: Խաղաղութեամբ կացէք եղբարք: Աստ-ուած Պապին վէՃերով չի զրաղիր:

«Անխոհեմներ որ կ'ուզէք զիրենք հաշ-տեցնել, չէք գիտեր թէ ինչ վնաս կրնաք հասցնել այս ապստամբ ձայնը խեղդե-լով, չէք գիտեր թէ Պապը ուրախ ու հը-պարտ է Թշնամի մը ունենալուն համար: Ան չատ բան պիտի տար երկու Թշնամի ունենալու համար որպէսզի նոր Լուտեր մը ժողովուրդը իրեն հետեւցընէ: Աչ-խարհ այլեւս կրօնական վէՃերով չի ըզ-բաղիր, հերետիկոսին վսեմ պաշտպա-նողականները կը կարդայ, Պապին կա-թողիկեայ դատաստանները չի կարդար: Եղբայրներ, զանոնք կարդացէք, քանի որ Պապը ձեզի կը պարտադրէ, բայց կամացուկ մըն ալ աղօթեցէք Պապին Թշնամիին համար:

«Երկրադունդին ամենահին ժողովուր-դին մնացորդներդ, չատ աշխատեցաք եւ չատ չարչարուեցաք այս աշխարհիս վը-րայ· ձեր ճերմակ մօրուքները դեռ ձեր եղբայրներուն արիւնովը ներկուած են եւ Աբրահատ լերան ճերմակ ձիւնը մինչեւ գագաթը, ուր սուրբ Տապանը հանդչէ – ցաւ, կարմիր ներկուած է:

«Թուրքին եաթաղանը ձեր վիզը մինչեւ ոսկորը կտրեց, եւ անհատառը Յաբէթի (18) վերջին զաւակներուն արցունքնե-րուն մէջէն քալեց մինչեւ ուքին կոճը: Կասկածը, որ երբեմն ձեր հանդարտ ճա-կատը կը կնճռոտէ, – ձեր կրած հալա-ծանքներուն հետքն է:

«Գիտցած ըլլաք որ Հռոմի Պապը աւե-լի անկարող է քան Հայաստանի մէկ գիւղին ամենափոքր ղաւտին: Խաղաղու-թեամբ կացէք, եւ վստահ եղէք որ Պապը իր Թշնամիին համար կ'աղօթէ, քանզի կը վախնայ որ Աստուած իրմէ կը ղրկէ զայն:

«Աբեան հեղեղը դադրած է հոսելէ, ձեր Տապանը արդաւանդ ծովեզր հասած է· այս երջանիկ կղզին մի' լքէք· ծաղիկ-ները մշակեցէք եւ պտուղները կթեցէք: Տեսէ՛ք, խաղողները կարմրած են եւ ող-կոյզներով լեցուն բարուրնակները, խոն-ջկնքէն ծարաւ, ծովուն կը հակին կար-ծէք ըմպելու համար: Հոս ամէն ինչ վարդադոյն է· դաշնիները, մարմարը, երկինքը եւ ծովը: Ամէն առտու ձեր հայ-րենիքէն եկող արեւը կ'աղջունէք եւ անոր ճառագայթներուն մէջէն հայրենի դա-դաթներուն յօղը կ'ըմպէք:

(Շար· 32)

(18) Յաբէթ, Նոյ Նահապետի զաւակ-ներէն մին, որ արիական ցեղին (իմա՛ Հայերու) առասպելական նախահայրը կը համարուի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՐ ԵՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

—o—

Ինչո՞ւ էք ամուսնանում:

Այս հարցը ես տալիս էի առանց բա – ցառութեան բոլորին, տալիս էի մտած – ուած եւ, ի հարկէ, հասնում էի նպա – տակիս: Եւ բոլորն առանց բացառու – թեան արձագանգում էին միանման: Սկզբում զարմանում էին, յետոյ ներո – ղամտաբար ժպտում, ապա մի պահ մը – տածում ... Սա նշանակում էր, որ նը – րանք ուզում էին լուրջ եւ ճիշդ պատաս – խանել: Իսկ հարցն, իսկապէս, տարօ – րինակ էր. ինչո՞ւ են մարդիկ ամուսնա – նում: Ես փորձում էի նրանց հայեացքն այսպէս բացատրել. սիրում ենք, առանց իրար չենք կարող ապրել, դրա համար էլ ամուսնանում ենք: Բայց ինչ – որ չէր տացւում, ու ես կրկին հարցնում էի.

- Յարգո՞ւմ էք իրար:

- Ի հարկէ:

- Թերութիւններ ունի՞ ձեր սիրեց – եալը:

Նորապսակների մեծամասնութիւնն ընդ – գծում էր.

- Բոլորս էլ թերութիւններ ունենք, հո երեխաներ չենք:

- Պատրա՞ստ էք իրար առաջինը ձեռք մեկնել, եթէ պէտուէք:

- Անպայման:

- Ինչքա՞ն է ձեր աշխատավարձը:

- Ի՞նչ կարեւոր է:

Ի նճ հետաքրքրում էր փաստական նստատումը մի շատ առօրեական մտա – նգման. մարդիկ ամուսնանում են՝ առաջին հերթին դիմացինի մէջ գնահա – տելով բարոյական որակները: Եւ այս – պէսին էին պատասխաններն այն բազ – մաթիւ զոյգերի, որոնք եկել էին իրենց ամուսնութիւնը վաւերացնելու մայրա – քաղաքի Սովետականի Շրջանային Գոր – ծադիր Կոմիտէի քաղաքացիական կա – ցութեան ակտերի գրանցման բաժնում: Դահլիճը լիվլեցուն էր մարդկանցով, ո – րոնք բոլորն էլ հիանալի տրամադրու – թեան մէջ էին: Ինչ – որ առողջ, որոշա – կիօրէն գնահատելի բան կար նրանց պա – տասխաններում: Նրանց անունները ես դեմ յիշում եւ մէկընդմիշտ պէտք է օգ – տուեմ զրառումներից: Մեր զրոյցի մաս – նակցում էր Զագսի բաժնի վարիչ Լէօլիա Յակոբեանը: Նրա դէմքին մշտապէս նստած էր ինքնավստահ ու գոհ ժպիտն այն գիտակցութիւնից, որ ինքն ահա գնահատում է այս մարդկանց համատեղ կեանքի երկաթեայ ճանապարհին կա – տարած առաջին քայլերը: Լէօլիան ընդ – հանուր խօսակցութեանը մասնակցելու մեծ ջնարհք ունէր: Բնական էր, որեւէ տեղ մեր զրոյցն ընդհատուէր, եւ նա ճիշդ ժամանակին արուած որեւէ դիտո – ղութեամբ աշխուժացնում էր այն:

Նորապսակների մեծ մասը ծանօթ էին իրար աւելի քան երեք տարի: Այս տա – րիների ընթացքում նրանք միմեանց մէջ փնտռել, գտել էին այն հոգե – բարոյա – կան որակները, ինչի համար, նրանց կարծիքով, մարդիկ ամուսնանում են, ստեղծում անտեսանելի, անջոչափելի, բայց եւ հաստատուն այն բարոյական մթնոլորտը, որ նախընտրելի է հասա – րակութեան ամենափոքր միաւորի՝ ըն – տանիքի բարօրութեան համար:

«Իսկ կա՞յ արդեօք ընտանեկան երջան – կութեան բանաձեւ: Գոյութիւն ունի՞ արդեօք նրանց բոլորի համար ընդհանուր «անթերի ընտանիք» հասկացողութիւնը, – մտածեցի ես եւ որոշեցի փորձել.

– Ինձ յաճախ թւում է, թէ ամուսին – ների մշտական ներկայութիւնը երեւի պէտք է ձանձրոյթի տեղիք տայ: Այլա – պէս որտեղի՞ց են ծագում ամուսնալու – ծութիւնները:

Կէս ժամի չափ ես զրուցեցի մի համա – կրելի զոյգի հետ եւ թւում էր, որ ես ճիշդ նշանակէտին էի խփել: Իմ հարցի վրայ հարսնացուն անհանգիստ լարուեց տեղում, եւ հարսնաքոյրը նրա մազերից ներքեւ սահեց: Իրրեւ վկայ ներկայացած աղջկայ մայրը թեթեւ ժպտաց: Նորա – փեսան՝ Տիգրանը, փորձեց պարզաբա – նել հարցը.

– Ինչքան լաւ կը լինէր, եթէ որեւէ մէկը կարողանար երջանկութիւնը բա – ղադրամասերի բաժանել: Սէր՝ ի հար – կէ, չնայած սէր ասուածը նոյնքան ա – նըմբռնելի է, որքան սիեզերքի առեղ – ծուածը (մարդ ու կին ֆիզիկոսներ են): Յարգանք՝ անպայման, բայց ահա իս – կապէս ամենագլխաւորը, որպէսզի իրար հետ ձանձրալի չլինի ... Սա երեւի ա – մենակարեւորն է:

Նորահարսը՝ Վերգինէն, խանդաղա – տանքով չարունակում էր ամուսնուն. «Լաւատեսութիւնը. ամէն ինչի չարժիչն է, յետոյ՝ անկեղծութիւնը, կարեւոր է ինքնաքննադատութիւնը՝ անյաջողու – թիւնների պատճառը քո մէջ փնտռիր, դա շատ է օգնում: Յանկալի է սկզբնէ դաստիարակուածութիւն, լրջմտիտ վե – րաբերմունք դէպի աշխատանքը: Էլ ի՞նչ մնաց, – կարմրութիւնը ծաղկեց նրա դէմքին, – այո, սէրը...»:

Տիգրանն ու Վերգինէն երեւանցիներ են, ծանօթացել են վեց տարի առաջ, երբ ընդունուեցին երեւանի համալսարանի ֆիզիկայի ֆակուլտետի առաջին կուրս եւ լաբորանում պատահաբար հանդիպե – ցին միեւնոյն նստարանի վրայ: Յետոյ միմեանց ներկայութեան անհրաժեշտու – թիւնը մեծացաւ երկուստեք, ու Վերգի – նէն որոշեց Տիգրանի կինը դառնալ նրա առաջարկութիւն անելուց երեք օր ա – ռաջ:

Վերջին բառի վրայ Վերգինէն բարձ – րացրեց հայեացքն ու խանդաղատանքով նայեց Տիգրանին: Ես մտածեցի. «Ահա մի զոյգ, որ բախտ է համատեղ կեան – քի անծանօթ դռները: Անծանօթ՝ իր դը – բաւչութեամբ ու հրապոյրով: Անծանօթ՝ դրաւոր հրահանգներից ու մեծերի խոր – հուրդներից: Բայց նրանք լաւատեսօրէն են նայում վաղուան...»:

Քիչ յետոյ, երբ նրանք պատշաճ հան – դիսաւորութեամբ ստորագրեցին վկա – յագիրը, Տիգրանն ամուր սեղմեց ձեռքս: Ես անասելի ուրախ էի տղամարդկային այդ ամուր ձեռքսեղմումի համար:

– Ես նրանց համար չեմ մտահոգւում, – նրանց հեռանալուց յետոյ ասաց Լէօ – լիա Յակոբեանը: – Նրանք կ'ապրեն, կը դանեն իրենց ճանապարհը, իսկ այ, պատահում է, որ ... Չեմ թաքցնում, տարիների ընթացքում ես վարժուել եմ հանդիպել նաեւ ամուսնալուծութիւն – ների, բայց դա միշտ էլ ծանր տպաւո – րութիւն է թողել ինձ վրայ: Ճիշդ է, երբեմն զալիս են նաեւ առանց արցունք – ների, անտարբեր, նոյնիսկ հանդիսա – դէմքերով: Բայց Աստծուն է յայտնի, թէ ինչեր են թաքնուած այդ անտարբե – րութեան եռեւում, որքան ողբերգու – թիւն, հիասթափութիւն: Ամիսներ առաջ երկու հոգի եկան, թէ՝ բաժանէք մեզ:

– Պատճա՞ռը, – հարցնում եմ:

Երկուսն էլ լռում են:

Ես նրանց չատ բան կարող էի ասել ողամարդու եւ կնոջ պարտականութիւն – ների մասին, որ նրանք այս կամ այն կերպ իրենց վրայ են վերցնում ամուս – նանալիս: Բայց դրանք մարդկային կեանքին վերաբերող լուրջ հարցեր էին, իսկ ես յիշեցի, որ վերջին հաշուով կա – րեւոր է մի բան:

– Իրար սիրո՞ւմ էք:

Լռեցին: Յետոյ աղջիկը լացակումած. «Ես, այո, իսկ ինքը...»: «Իսկ ես քո կարծիքով՝ ո՞չ...», – կարմրեց տը – ղան:

– Դէ գնացէք, ուրեմն, – ասացի: Աւ – դէն քանի ամիս է, չեն երեւում:

Լէօլիա Յակոբեանը պատմում էր ու ես զգում էի, որ նա աշխատում է հըմ – տօրէն օգտագործել պետական ներկայա – ցուցիչի դերը: Ես վստահ էի, որ նա արդէն մոռացել է Տիգրան Բալասանեա – նին եւ Վերգինէ Մխիկեանին, որովհետեւ, ինչպէս ինքն ասաց, նրանց համար չէր մտահոգւում: Որովհետեւ համոզուած էր, որ աղնիւ, խաղաղ ու անխռով է անցնելու նրանց կեանքը: Նրանք հան – դիստ կ'ապրեն մինչեւ խոր ծերութիւն, կը հասունացնեն իրենց երեխաներին, կ'ամուսնացնեն ու կ'ապրեն երջանիկ ու բարեկեցիկ՝ երեխաներից ու թոռներից սիրուած: Իսկ այստեղ նա զրանցում է ոչ միայն ամուսնութիւններ ու ծնունդ – ներ, այլեւ ամուսնալուծութիւններ, մա – հեր եւս: Նրա աշխատանքում ամէն մի գործ մարդկային կեանքի մի մաս – նիկն է: Մէկ գալիս է մի ամօթխած երի – տասարդ, որ ուզում է հօր ազգանունը վերցնել, մէկ ծնողներ են գալիս, որոնք

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱՐԱՆՆԵՐ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՂ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՍԵՄԻՆԱՐ

(ՅԱՊԱՂԱԾ)

Փարիզի հարաւային շրջանի արուար – ձաններէն Սէն – Շերոնի մէջ, Մայիս 1 – 3, տեղի ունեցած է ժողովրդական նուագարաններ մեկնաբանող երիտա – սարդներու սեմինարը, մասնակցու – թեամբ Մարսէյլէն, Լիոնէն, Պորտոյէն, Վալանսէն եւ Փարիզէն շուրջ 50 հոգիի (17–էն 35 տարեկան): Իր տեսակին մէջ յիշատակելի երեւոյթ մըն էր այս հա – ւաքոյթը, որ մեծ հետաքրքրութիւն ըս – տեղծած է հայկական կամ արեւելեան նուագարան գործածող արուեստասէրնե – րու մէջ:

Հայաստանէն վերջին տարիները Ֆը – րանսա շրջապտոյտ եկած խումբերը՝ պետական պարախումբ, երգի ու պարի համոյթ, ձայն – հետաւոսելի ժողովրդ – դական գործիքներու նուագախումբ, մը – ղած են երիտասարդները կազմելու զա – նազան նուագախումբեր եւ պահելու մեր երաժշտական ազգային աւանդութիւննե – րը:

Եռօրեայ սեմինարի ընթացքին մաս – նակցողները փոխանակած են իրենց փորձառութիւնները եւ առաջարկները՝ հայկական ժողովրդական երաժշտական աւանդութիւնը պահպանելու համար եւ առաջադրած են ներդաշնակել իրենց գործունէութիւնը, դասընթացքներ հաս – տատել մշակոյթի տուներու մէջ, նուա – պահանդէսներ կազմակերպել, ժողովրդ – դական մեծ նուագախումբ մը կեանքի կոչել եւ այլն: Առ այդ, անհրաժեշտ նը – կատուած է կազմել հայկական ընկե – րակցութիւն մը՝ առաջադրուած ծրա – գիրներու իրականացման համար:

ոչ մի կերպ առաջնեկին չեն կարողա – նում անուն դնել, ոչ մի անուն չի սա – զում...

...Դահլիճում լսուեց Մենաեւսոնի «Հարսանեկան փառերգ»ը՝ ամուսնու – թեան գրանցման արարողութեանը հրա – շերեւով հերթական զոյգին:

– Չէ՞ք ձանձրացել Մենաեւսոնից, – կատակեցի:

– Մի քիչ – ժպտաց նա, – այսօր ար – դէն տասներորդ զոյգն է...

Եւ տասներորդ անգամ Լէօլիա Յա – կոբեանը հազար Յորհ. Հայաստանի Կարմիրերիզ դրօշ – ժպտաւէնը:

– Ցիշեցէ՛ք, ստեղծելով ընտանիք, դուք պատասխանատուութիւն էք վերցնում ոչ միայն միմեանց առջեւ, այլեւ ձեր ապագայ երեխաների, ողջ հասարակու – թեան առջեւ..., – դահլիճից լսւում էր նրա ձայնը:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԻՍԿԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ՋԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ
ԲԱՆԱԿԸ ԿՈՒՇԱՆԱՑ

Այդ օրերուն սակայն, Գարափունարի մէջ կար աւելի իրական կախարդանք մը՝ ոչ միայն համալներուն, այլ բոլոր Գարա – փունարցիներուն համար: Այս կախար – դանքն այնքան իրական էր ու դեղեցիկ, օրքան դիշեր ժամանակ մինարէթին վը – րայ կանգ առնող մահիկ լուսնկան ու աստղերուն վրայ վեր աղեղուած կատուի ձը կռնակը: Այդ կախարդանքը Զուլֆան էր, Բոշա Պապա Իւսուֆի աղջիկը: Կա – խարող Զուլֆան համալներու ու խանութ – պաններու բոցոտ երեւակայութեան մէջ ինկած էր ու կ'ապրէր Իպրահիմ փաշա – ի տղուն դարպասը: Հայրը՝ Պապա Եու – սուֆ կոպրուած սրտով վերադարձած էր իր քօչին, չրթներուն տալով սուլելու ձեւ: Զուլֆա, ոսկիներուն ու մետաքս հագուստներուն մէջ ինկած, վերջին ան – գամ մերժած էր նոյնիսկ իր հօր հետ տեսնուիլ: Պապա Եուսուֆ վերջի դիշերը քոստա չան մը պէս սպասեր էր Իպրահիմ փաշայի տղուն դարպասին դրան մօտ, երբ ներսէն կը լսուէր տաւիլ, քէմէնչէյի ու իր աղջկան երգին ձայնը: Բոց տուող գնչու աղջիկը հասակ առած բոցի մը պէս ինքն իր մէջ անայլայլ պարուհի էր դարձեր: Կը պատմէին ,որ Զուլֆայի պարի հանդիսականներէն թաթար Շավ – կը, փորին վրայ պառկած, կատաղութե – նէն օղիին գաւաթը ակռաներուն տակ փշրած էր:

Համալներէն մին կ'ուզէր հաւատացնել, որ դիշեր ժամանակ պարէզի ծառին վը – րայէն տեսած էր Զուլֆայի պարը Իպ – րահիմ փաշայի տղուն պարտէզին մէջ:

Պարի հանդիսականներուն մէջ տեսած էր նաեւ Գարափունարի զաւին՝ Համի Հիւ – սէյնը:

Սպիտակ Ձիաւորի՝ Գարափունարի կողմերէն հեռանալէն ի վեր, ժանտարմ – ներուն մէջ ինկած էր հաճելի ծուլու – թիւն մը: Զով չուքերուն մէջ պառկող չուներու պէս խովուշի պատերուն տակ կը պառկէին եւ կամ ձիերը ջրել կը տա – նէին: Դիշերները յաճախ «Զոր Աղբիւր» պոռնկանոցի ապառաժներուն մէջ կը լուսցնէին՝ միշտ ալ երեւակայելով մե – տաքներուն մէջ փաթթուած Զուլֆայի աղուոր մարմնի հեշտանքը:

Միջօրէի մուէզզինին ձայնը տանիք – ներուն ու պազարին մէջ կը թափուէր: Ժանտարմաններ սոթաուած թեւերով ապտեստի կը մօտենային, երբ լուր տա – ծուեցաւ, որ քաղաքէն Սարը Շէվքէ – թի գլխաւորութեամբ բանակ մը դուրս ելած է ու իրիկնադէմին կը հասնի Գա – բափունար: Կը խօսէին, որ առաւօտ կա – նուխ բանակը Գարափունարէն ճամբայ պիտի ելլէ Գարաչէօլի ճամբով: Կարմր – րէկի կողմերէն եկող ժանտարմները լուր բերած էին նաեւ, որ Համի Մուսայի ոտ – քը ապաքինելու վրայ էր ու մի քանի օ – րէն ձի պիտի նստէր:

Իրաւ ալ, իրիկնադէմին, երբ արեւը Զոր Աղբիւրի պոռնկանոցին վրայ կը մա – րէր եւ թուրք այգեպաններ դիւղ կը շըտ – կուէին, հեռաւորութեան վրայ երեւցաւ թաւալ եկող փոշիի ընդարձակ տարա – ծութիւն մը: Փոշիի փոթորիկին մէջ հե – ծելհետէ տեսնուեցան ձիաւորներ ու հո – ղի դոյն հագուստներով բանակ մը: Բա – նակը յոգնած էր ամբողջ օր մը քալելէն: Սարը Շէվքէթ այդ դիշեր Գարափունար պիտի դիշերէր:

Գարափունարի ժողովուրդը փողոցները թափուած էր: Զարշաֆներու մէջ փաթ – թուած կիներ տանիքներուն վրայ՝ կ'ը – սես տակառներու պէս չարուած էին: Բանակը դիւղ մտաւ եւ Սարը պինպաշ – չուն ուժեղ ձայնէն կանգ առաւ մէկտա – նին վրայ:

Կ'ըսէին, թէ Սարը պինպաշին ծագու – մով թաթար էր և ռուս – Թրքական կըռ – ւին մէջ գործած քաջագործութեան հա – մար, Սուլթանէն ստացած էր հազարա – պետի պաշտօն ու նշաններ: Դէմքը լայն էր ու պղնձագոյն, պեխերը բարակ ու խնամքով օղակուած էին, կուրծքը բարձր էր, դէմքին մկանները անշարժ էին, կ'ըսես յախճապակիէ չինուած ըլ – լային: Բանակը դիւղ հանդիսականներուն մէջ էր բպղնեպան Իսագը, որ ուզեց սրամիտ կատակ մը ընել՝ իր դրացի Եունուզին միայն հակցնելու համար, որ ինք նոր վերադարձեր է այնտեղէն, ուր բանակը պիտի երթայ:

(Շար. 361)

Տէր եւ Տիկին Ռուժէ Գուսիկեան եւ զաւակը եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ – մօր՝

Այրի Տիկին ՓՈՑՐԱՋԵԱՆի
(Ծնեալ Փարմախսըզեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 19–ին, 87 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի Յուլիս 23, ժամը 14–ին Փարիսի Ս. Յովհ. – Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փէր–Սէն – Ժերվէյի գերեզմանատունը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Այրի Տիկին Սաթենիկ Հայթայեան, Տէր եւ Տիկին Սամիք եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ֆիւթէր եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մաթոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Նչան Հայթայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ոսկիան Ասլանեան, Ժան – Ռաֆէլոս Հայթայեան, Տիկին Մարիամ Պալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շարամ Սինանեան եւ զաւակը, Հայկ Սարխոչեան, Անդրէաս Պալեան, Թովմաս Ասլանեան, Տիկին Փերուզ Գասպարեան (Երեւան), Տիկին Ծաղիկ Գասպարեան (Երեւան), ինչպէս նաեւ Լասդանեան, Շահինեան, Ինճէեան ընտանիքները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր, եղբօր, հօրեղբօր, փեսային, քրոջ զաւկին, ազգականին՝

ՄԿՐՏԻՉ ՀԱՃԹԱՃԵԱՆի

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 19–ին, 75 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հոգեբաշաբթի, Յուլիս 22, ժամը 15·45–ին Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Սէն – Մօրիսի մասնաճիւղը յաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկերուհիներ՝ Թամար եւ Շուշանիկ Կամպերեանի իրենց ամուսնոյն եւ տաղտրոջ ողբացեալ կարապետ Կամպերեանի մահուան առիթով։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը չը – նորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի. – Տիկին Սնոյշ Գասպարեանի մահուան առթիւ. – Գասպարեան ընտանիք 500 Ֆ. Այրի Տիկին Վ. Դարբինեան, Պօղոսեան ընտանիք 100–ական, Դարբինեան ընտանիք 300, Տէր եւ Տիկին Արտաշ Աւօեան 50, Պետրոս Չինիճեանի թաղման՝ Չինիճեան ընտանիք 500, Պ. Պետրոս Չիպ – եան 100, Պ. Մաթօլաի Հոգեհանգստեան Տէր եւ Տիկին Աչճեան, Տիկին Էքսէր – ճեան 50–ական Ֆ.։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Պ. Ոսկիան Գալայճեան 200 Ֆ. կը նուիրէ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. – Կարօ Մխիթար 50 Ֆ. կը նուիրէ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կարապետ Կամպերեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի եղած են (եւ կազմակերպութիւններէն՝ ստացուած) հետեւեալ նուէրները. – Տէր եւ Տիկին Տօնիկ Կամպերեան 200 Ֆ. Կապ. Խաչի Սէն Մօրիսի մասնաճիւղին, 200 Հայ Դատին եւ 100 «Յառաջ»ին, Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Վարդեվառ Կամպերեան 100ական Կապոյտ Խաչին (Ս. Մօրիս) Հ. Ց. Դ.ի տեղւոյն կազմին, «Յառաջ»ին եւ «Ազատամարտ»ին, Տէր եւ Տիկին Աբրահամեան եւ զաւակները (Ալֆորվիլ) 200 Կապոյտ Խաչին եւ 200 «Յառաջ»ին, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Կամպերեան 100 Սէն – Մօրիսի նոր սերունդին։ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, 100–ական Մարսէյլէն՝ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Յարութիւնեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Պիւլեանեան, Ռոզա Սէռա, Վարդգէս Խոզեան, Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան եւ Տէր եւ Տիկին Ղարիպեան 100–ական Կապ. Խաչին եւ 100–ական նոր սերունդին, Պ. Մխիթար Պարտաղճեան 100 Տէսինի Մշակոյթի Տան, Պ. Վահան Պարտաղճեան, 100 Տէսինի Մշակոյթի Տան, Պ. Տիրան Համբարձումեան 100 Հայ Դատին, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Լէյլէկեան 50 Հայ Դատին, Գրիգոր Գալուստեան 100–ական Կապոյտ Խաչի Սէն – Մօրիսի մասնաճիւղին, Տէսինի մասնաճիւղին եւ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան, Տիկին Վարսենիկ Ստեփանեան 100 Սէն – Մօրիսի Կապոյտ Խաչին, Տիրան Մխսեան 100 Կապ. Խաչին, Հ. Ց. Դ. Վրացեան խումբ 200 Ֆ. «Ազատամարտ»ին։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մելքոն Պետրոսեան ընտանիքը եւ Յակոբ Պետեան ընտանիքը կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆ. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար եւ 150 Ֆ. Պանեոյի Կապոյտ Խաչի՝ Գեղամ Հայոցեանի մահուան առթիւ (ստանալ (Յառաջ»էն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը հետեւեալ գումարները ստացած է մատաղի առթիւ. – Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մանուկեան եւ քոյրը 2 ոչխար, Տիկին Պետոյեան 300 Ֆ. Այրի Տիկին Ծնունդ Մալաթեան 250, Տիկին Աբշ. Գէորգեան, Տէր եւ Տիկին Մել. Տօնիկեան 200–ական Ֆ. Տէր եւ Տիկին Կար. Շահմիրեան, Տիկին Զիրջիրեան, Տէր եւ Տիկին Գինիճեան, Տէր եւ Տիկին Թիւթիւնճեան Անուշ, Տիկին Շահան – եան, Տէր եւ Տիկին Գալայճեան 100–ական Ֆ. Տիկին Անահիտ Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գալիքեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Տատոզեան, Տիկին Մարթա Զաքրեան 50–ական Ֆ.։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Յուլիս 26, ժամը 9·30–ին Հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝
ՊԱՊԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

L'OFFICE NATIONAL
DE LA CULTURE ET DES
TRADITIONS ARMENIENNES

Présidents d'Honneur:
Monsieur ALAIN POHER
(Président du Sénat)
S.E. Mgr. JEAN RUPP (Arhevêque)

Organise

Un 3e PELERINAGE en Roumanie aux Monuments et aux Eglises Arméniennes
(du XIVe au XIXe siècle)
DU 6 AU 20 AOUT
Animé par: GERARD STEPHANESCO

et

Un PELERINAGE en Bulgarie, aux Eglises et Communautés Arméniennes de Bulgarie
DU 28 AOUT AU 11 SEPTEMBRE

Renseignements et documentation:
Tél.: 734. 61. 41 (*le matin*)

Office National de la Culture et des Traditions Arméniennes
16, *Rue José - Maria de Heredia*
75007 - *PARIS*

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի, Յուլիս 26, վարդավառ է։ Տօն է Պայծառակերպութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10–ին, կը մատուցուի Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմաձայն Պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԱՇԵԱՆ

×

Երկուշաբթի, Յուլիս 27, Յիշատակ է Մեռելոց։

Նոյն Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10–ին կը մատուցուի Ս. Պատարագ, եւ յաւարտ Ս. Պատարագը կը կատարուի Հոգեհանգիստ վասն Հանգուցեալ Նիջեցելոց։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

կազմակերպութեամբ՝
ՆԻՍԻ ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱԿՈՒՄԲԻ
Յուլիս 24, Ուրբաթ, ժամը 21–ին,
Օչական սրահը։
183, bd. de la Madeleine, Nice

Կը դասախօսէ՝
ՏԱՐՕՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԼՐՃԱՃԵԱՆ

Նիւթ՝ Հայ եկեղեցականին դերը զարդուքներու ազգային կեանքին մէջ։

Հայկ. եկեղեցիներու լուսանկարներու ցուցադրութիւն։

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hautevilie — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Le Restaurant
EREVAN
a ouvert
son magasin de TRAITEUR et de COMESTIBLES
29, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS

RESTAURANT
EREVAN
26, Rue Bergère, 75009 Paris
Tél.: 770.85.81 - Fermé le Mardi
40 *Sortes de Hors - d'œuvres*
25 *Sortes de Plats*

TRAITEUR
EREVAN
29, Rue Bergère, 75009 Paris
Tél.: 523.44.73
Toutes sortes de Hors-d'œuvre, Charcuterie et Spécialités Arméniennes

ARMÉNIE

Nos prochains départs de PARIS, LYON et MARSEILLE

août: du 3 au 14, du 3 au 17, du 15 au 28
septembre: du 5 au 18
du 21 septembre au 5 octobre

Voyages accompagnés par: VAROUJAN SARKISSIAN

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
3, Rue de l'Arrivée
Imm. CIT - 7e étage
75749, Paris — Cedex 15
Tél.: (1) 538. 67. 47

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ARMÉNIE
et
CAPITALES SOVIÉTIQUES
CIRCUIT DE 14 JOURS
MOSCOU — EREVAN — TBILISSI — LENINGRAD
DU 17 AU 30 AOUT
Voyage organisé par l'Union des Eglises Evangéliques ARMENIENNES de France
Sous la direction du Pasteur LEONIAN
Organisateur Technique: SEVAN Voyages

Renseignements et Inscriptions:
Pasteur LEONIAN
4, Rue Dr. Paul - Diday — 69003 LYON — Tél.: (7) 853. 54. 16
Prix: Paris / Paris 4200 F. Tout compris

Inscriptions:
Varoujan SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cour de la Liberté — 69003 LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
23
JEUDI
23 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱԾ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 160 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 350 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ. 50

56ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.956 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 56e ANNÉE — No 14.956

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԱՏԱ

ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

ՄԻՇՏ ՏԱՐԱԿԱՐԾԻՔ ԵՒ ՄԻՇՏ ՍԻՐԱԼԻՐ...

—o—

Ուաչինկթըն իր դիրքերուն վրայ մնաց եւ ոչ մէկ զիջում ըրաւ, ինչ կը վերաբերի տոլարի չհարաբաժիններու սակերու նուազումին: Նախագահ Ռեյկըն, ընդհակառակն, հրաւիրեց Եւրոպացիները որ իրենք սահմանափակեն պիւտճէի բացերը, պայքարելու համար դրամահոսութեան դէմ: Ընկերակիցներն ալ սակայն, որոնցմով դժգոհ չեն, մանաւանդ Նախագահ Միթերան որ գոհ է հաւաքական յայտարարութենէն, ուր Միացեալ Նահանգներու Նախագահը ընդունած է դրամահոսութեան դէմ պայքարին կողքին, տեղը դնել նաեւ գործազրկութեան դէմ պայքարին: Ամէն զատ ամէն ոք իր դիրքին վրայ մնացած է եթէ նոյնիսկ Ամերիկայի 6 խօսակիցները իրենք զիրենք կը մխիթարեն յատնելով թէ իրենց գործերը պարզած են եւ Ռեյկըն ալ մոխիկ դրած է, ուրեմն յոյս կը պահեն թէ օր մը կրնայ նկատի առնել, ինչ որ բարեկական լաւատեսութեան արդիւնք է...: Իր մնայ միայն Միթերանի փոքրիկ սպառնալիքը՝ պաշտպանապաշտ քաղաքականութեան մը կիրարկումը, թէեւ ոճանք կ'առարկեն թէ ի վիճակի է զայն ծաղրելու իր սպառնալիքը: Հաւանաբար ոչ, քանի իրեն անհրաժեշտ են եւրոպայի հասարակապետութեան 9 ընկերակիցներուն համաձայնութիւնը եւ ոճաօք է ամերիկեան ճնշումներու նաղութիւնը կարդ մը երկիրներու վրայ ինչպէս նաեւ վարդապետական տարբերութիւնները:

Ժողովին դրական կողմը կը վերաբերի միայն քաղաքականութեան, մանաւանդ արտաքին:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ.-

Որպէս ցնցուած են (եօթները) քանդումներու եւ մարդկային ծանր կորուստներու ծաւալէն, երկու կողմերն ալ: Գոչ կ'ընեն որպէսզի չափաւորութիւն ընեն եւ փոխարէժի արարքներէն խուսափին:

ԱՐԵՒԵԼՔ – ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ.-

Մտահոգ են Խորհ. Միութեան զինուորական ուժի տեւական զօրացումէն. (այս հաստատումը շատ դժգոհ ձգած է, անշուշտ, Իմաձիքէն, ուր Զօրեքշաբթի առաջ, իվ Մօրօ կը յիշեցնէ թէ «ամերիկեան ամէնէն կոպիտ քարոզչութիւնն է):

ՄԱՏՐԻՏԻ ԺՈՂՈՎ.-

Գրական կերպով կ'ընդունին այն իրողութիւնը, որ արեւմտեան Պետութիւնները նոր նախաձեռնութիւն մը ստանձնած են, որ կը ձգտի սահմանել ճիւղը որ կը վերաբերի այն միջոցներուն, որոնց մասին ժողովը պիտի բանակցի Եւրոպայի ապազինման մասին:

ԱՁՂԱՆԻՍՏԱՆ.-

Կը չարունակեն դատապարտել Աֆղանիստանի զինուորական խորհրդային գործառումը: Զօրավիգ կը կենան միջազգային ճիգերուն ձեռք ձգելու համար խորհրդային զօրքերուն քաշուիլը եւ ետ տալու աֆղան ժողովուրդին, որ ազատագրման պատերազմը կը չարունակէ, իր ապագան սահմանելու իրաւունքը:

ՔԱՄՊՈՃ.-

Քամպոճի ժողովուրդը ինքնորոշման իրաւունք ունի:

ՈՉ – ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆ.-

Բոլոր ժողովուրդները պէտք է ազատ ըլլան գծելու իրենց հարազատ ճակատագիրը, առանց արտաքին միջամտութենէ վախնալու:

ԳԱՂԹԱԿԱՆ.-

Շատ մտահոգ են աշխարհի գաղթականներու աճող տառապանքներէն:

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄ ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԵԱՆ.-

Հաւաքական յայտարարութեամբ մը, Եօթները կը դատապարտեն միջազգային ահաբեկչութիւնը, հաստատելով իրենց վճռակամութիւնը բռնի կերպով պայքարելու միջազգային օրէնքին բռնաբարումներուն դէմ: Այս առընչութեամբ, կը դատապարտեն աֆղան կառավարութեան բռնած դիրքը Քաբուլի վրայ չեղում կատարած փաքիստանեան օդանաւային առթիւ (Մարտ 81), մանաւանդ ապատան տուած ըլլալը այդ արարքին հեղինակ օդահէններուն: Նման ընթացք մը հակասութեան մէջ է միջազգային պարտաւորութեանց եւ «լուրջ սպառնալիք» մըն է օդանաւային ապահովութեան դէմ: Ուրեմն Եօթները կը խորհին դադրեցնել բոլոր թռիչքները դէպի Աֆղանիստան կամ անկէ եկող մինչեւ որ Աֆղանիստան յարգէ իր պարտաւորութիւնները: Ցայտարարութիւնը կը չեշտէ միւս կողմէ, որ ահաբեկչութիւնը բոլոր երկիրներուն կը սպառնայ եւ վճռած են ամրապնդել եւ ընդլայնել միջազգային գործունէութիւնները կանխելու եւ պատժելու համար նման արարքներ: Եօթները կը հաստատեն նաեւ միջազգային արագ հակազդեցութեան մը անհրաժեշտութիւնը ուեւէ Պետութեան դէմ, որ կը ստանձնէ ահաբեկչական արարքներու նիւթականը: Որոշած են նաեւ փոխանցել իրենց տեղեկութիւնները ահաբեկչական արարքներու մասին եւ համադրել հակահաբեկչական իրենց գործունէութիւնը:

×

Մամուլի խորհրդային Թաս գործակալութիւնը «կեղծաւոր» որակեց այս յայտարարութիւնը, միջազգային ներկայ հարցերու մասին: Խորհ. Միութիւնը կը քննադատէ նաեւ «կեղծաւոր նեցուկը աֆղան ժողովուրդին իր ապագայի իրաւունքին, այն պահուն երբ Միացեալ Նահանգները կը կազմակերպեն եւ զօրահանդէսները կը կազմակերպեն այն ռումբավիգ կը կենան այն ռումբգործութիւններուն, որ կ'ըլլան աֆղան ժողովուրդին իրաւունքին վրայ նոր կեանք մը կառուցանելու»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ.

ԼՕԶԱՆԻ մէջ է այս անգամ, երբորդը, որ «Ցունիա 9 կազմակերպութիւնը» եռանախորձ մը գործեց մեծ վաճառատան մը մէջ ռումբ մը զետեղելով, երեքշաբթի կէսօրէ յետոյ: 25 վիրաւոր կայ, ոչ ծանրօրէն, բայց 15 հոգի ստիպուած եղած են հիւանդանոց մնալ: Ծանօթ է որ հայկ. այս կազմակերպութիւնը հակա-զուիցերական արարքներու ձեռնարկած է, քաղաքական բանտարկեալի հանգամանք պահանջելով, Ժընեւի մէջ, Ցունիս 9-ին, ձերբակալուած Մարտիրոս Ժամկոչեանի դէմ:

ԻՍՐԱՑԵԼ կը չարունակէ իր յարձակումները Լիբանան մինչ Պաեսթինցիք եւ լիբանանցիք զառնացած են ոչ միայն մեծերէն այլեւ «քոյր երկիրներէն» ի տես իրենց կրաւորական դիրքին: Ռեկան որոշած է առկախել ռմբաձիգ օդանաւներու առաքումը Իսրայէլի համար) թէեւ ցարդ, ապսպրուած 75 Ֆ – 16–ի վրայ, Ցունիսէն առաջ 50–ը՝ յանձնուած էին, առանց նկատի առնելու 25 Ֆ – 15 աւելի զօրաւոր իսկ: Մնաց որ սոլ – էռ եւ սոլ – սոլ հրթիռներն ալ կանոնաւորապէս կը հայթայթուին:

ԱՂՃՈ. մերժեց դատարան ներկայանալ երեքշաբթի օր եւ ուրեմն չկրնց դատաքաղին ամբաստանագիրը: Կարելի չէ դատ, ամբաստանեալին բռնած դիրքին հետեւանքով իսկ, հաստատել Թուրքին վայելած մեղսակցութիւնները Թուրքիան ելլելէն ետք՝ Պուլկարիա, Գերմանիա, Ֆրանսա, Իտալիա: Դատախազին համար, Աղճա ուզած է իր արարքով «պատմական դէմքի» մը դերը ստանձնել եւ ցկեանս արգելափակում պահանջեց:

ՊԵԼԺԻՈՑ կառավարութիւնը 18 տարեկանի իշխցուց քուէարկելու իրաւունքը:

ՓԱՐԻԶ – ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿ ճեպընթացը դիծէն ելաւ երբ 160 ժամական – քիլոմեթր արագութեան վրայ բախում ունեցաւ կառքի մը հետ, որ՝ չէր ուզած կենալ երկաթուղագծէն, հակառակ արգելքի կարմիր ազդանշանին: Մէկ մեռեալ կայ եւ 22 վիրաւոր:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒԼԻՍ 15 – 16)

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ՏՆՕՐԷՆ ՀԱՆՑ ՄԱՆՏՈՐՓ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՅՑԵԼԱԾ Է

Հայաստան այցելած է Վիեննայի հայ-մալաբանի դասախօս, Ազգագրական Թանգարանի տնօրէն Փրոֆ. Հանս Մանտորֆ, արտասահմանի երկիրներու հետ բարեկամութեան եւ մշակութային կապի հայկական ընկերութեան հրաւէրով: Աւստրիացի գիտնականը ծանօթ է ոչ միայն իբրեւ ազգագրագէտ եւ հին աշխարհի պատմութեան մասնագէտ, այլեւ հայ ժողովուրդի պատմութեան ու մշակոյթի իբրեւ երկրպագու: Իր ղեկավարած Թանգարանին մէջ երկար տաեներ ի վեր բացուած է հայ ժողովուրդի պատմութեան ու մշակոյթին նուիրուած ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են պատմական փաստաթուղթեր ու նիւթեր, զորս Թանգարանին տրամադրած է Վիեննայի Միխիթարեան Միաբանութիւնը: Աւստրիացի հիւրը ծանօթացած է Հայաստանի տեսարժան վայրերուն, թանգարաններուն եւ այդ ճիւղին մէջ տարուած հետազօտական աշխատանքներուն, գնահատելով հայ պատմաբաններու եւ հնախոյզներու նուաճումները: Փրոֆ. Հանս Մանտորֆ ընդունուած է Վազգէն Ա.ի կողմէ:

×

ՏԻՏԸՐՈՑԻ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԺԸ. դարու վերջին քառորդին Պետերբուրգ փոխադրուեցան Վոլթէռի եւ Տիտերոյի անձնական գրադարանները, որոնք զետեղուեցան էրմիթաժի սրահներէն մէկուն մէջ, ապա՝ ներքնայարկը: ԺԹ. դարու կէսերուն այդ գիրքերը փոխադրուեցան կայսերական, ներկայիս Սալտիկով – Շչեդրին պետական գրադարանը: Վոլթէռի գրադարանը մինչեւ հիմա ամբողջութեամբ կը պահպանուի հոն եւ խորհրդային ու արտասահմանի ուսումնասիրողներու համար կը ծառայէ իբրեւ թանկագին նիւթ: Իսկ Տիտերոյի գրադարանը ցիրուցան եղաւ Լենինգրադի Մատենադարանի «Գիրքերու ծով»ուն մէջ: Այդ գրադարանի որոնումները, որոնք սկսան ԺԹ. դարու վերջաւորութեան, կը չարունակուին մինչեւ այսօր: Հետազօտողներու կարծիքով, գիրքերու հաւաքածոն, որ կը բովանդակէր 300 հատոր, չէր կրնար անհետանալ: Առաջին կարեւոր յայտնութիւնը կատարեց լենինգրադցի փրոֆէսէօր Վլադիմիր Լիւբլինսկի, հանրային գրադարանէն ներեան հանելով Տիտերոյի երեք գիրքերը: Տիտերոյի գիրքերու ցանկի բացակայութիւնը կը դժուարացնէ փնտռտուքը: Նման ցանկի մասին ակնարկ մը կայ 1785 Հոկտեմբեր 28–ին եկատերինա Բ.ի նամակներէն մէկուն մէջ: Վերջերս, Խորհ. Միութեան Ակադեմիայի Պատմութեան Հիմնարկի Լենինգրադի բաժնի աշխատակից Ինա Շարկովա յաջողեցաւ թանկագին յայտնաբերում մը կատարել: Գիտած է ոմն Վիլվէռի ստացականը, որուն համաձայն եկատերինա Բ., արտասահմանի մնայուն թղթակիցին՝ Մելխիոր Կրիմի 720 լիւր տուած է, Տիտերոյի գիրքերու ցանկը կազմելու համար: Պարզուած է, որ ցանկը կազմուած է 1785–ին, Տիտերոյի գրադարանը Ռուսիա ղրկուելէ առաջ: Հետաքրքրական է նաեւ յայտնաբերումը ուրիշ հաշիւ – փաստաթուղթի մը, զոր Կրիմ ներկայացուցած է Տիտերոյի գիրքերը Փարիզէն Ռուսիա հասցնելու համար: Այդ հաշիւը ան ըստացած է 1787 Նոյեմբեր 26-ին, եկատերինա Բ.էն: Ցայտնաբերուած է Փարիզէն 1785 Ցունիս 29–ին եկատերինա Բ.ին ղրկուած Մելխիոր Կրիմի նամակը, ուր հաղորդուած է, որ Տիտերոյի ձեռագիրները եւ գրադարանը, որոնք կը կազմեն 21 արկղ, «Նեվթիւն» նաւով ղրկուած են Ռուսիոյն, իսկ մեծ ծրարի մը մէջ փաթթուած ցանկը առանձին ղրկուած է: Այդ նամակին վրայ հիմնուելով պէտք է ենթադրել, որ Տիտերոյի գրադարանի գիրքերու ցանկէն զատ, գոյութիւն ունեցած է նաեւ անոր ձեռագիրներուն ցանկը:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ԽԱՄԱՃԻԿԱՑԻՆ ԹԱՏՐՈՆԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ ՓԱՌԱՏՕՆԻՆ

Երեւանի Ցովհ. Թումանեան Խամաճիկային Թատրոնի խումբը մասնակցած է Հունգարիոյ Բեկեշչապա քաղաքը տեղի ունեցած խամաճիկային թատրոններու 6–րդ միջազգային փառատօնին: Խումբը ներկայացուցած է «Անյաղթ աքլորը» թատերախաղը, որուն հեղինակն ու բեմադրողն է Ե. Մանարեան, նկարիչը՝ Ա.Ր. Սարգսեան, երաժիշտը՝ Եու. Ցարութիւնեան: Թատրոնը պարգեւատրուած է պատուոյ դիպլոմով: Փառատօնին մասնակցած են Անգլիոյ, Զուիցերիոյ, Արեւմտեան Գերմանիոյ, Արեւելեան Գերմանիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ այլ երկիրներու արհեստավարժ թատրոնները:

ՎԱՂՎԱՆ ՁԱՐՈՒԱՐՅԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ
(ԱՆԳԼԵՐԵՆԻՑ)

(Շ. ԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՏՎԱԾ)

Ահեղ ժամանակներ էին, երբ Ֆրանսիայի հարավային նահանգներում ամենուր կրոնական հալածանքներ էին տեղի ունենում։ Ամենաանողոքելի հալածանքները կատարվում էին Նիմ քաղաքում։ Այդ քաղաքի բնակիչների մեծ մասը բողոքական էր։ Նրանք ենթարկվում էին ամենասարսափելի տանջանքների, որոնց նպատակն էր նրանց ստիպել հրաժարվել իրենց հավատից։ Ամենուր կրակներ էին վառվում, որոնց մեջ նետում էին բողոքականներին։ Ամենուր կախաղաններ էին կանգնեցված, որոնց վրա կախում էին նրանց։ Ամենուր գետերը լցված էին խեղդված մարդկանց դիակներով։ Ամենուր ականջները խլացնում էին հեծեծանքի ու ողբի ձայները։

Ահա այդ ժամանակներում էր, որ Նիմ քաղաքում ապրում էր մի երիտասարդ, որի անունը Ժան Կավալիե էր։ Նա ծնվել էր Վիվարե նահանգի Ռոմանե գյուղում։ Նրա հայրը գյուղացի էր, և Ժանը նույնպես պատրաստվում էր գյուղացի դառնալ։ Նա ուներ մի հարս, որի անունը Ռոզ էր։ Ռոզը նույնպես գյուղացի աղջիկ էր։ Նրանք շատ էին սիրում միմյանց և պատրաստվում էին ամուսնանալ։

Ժանը կաթոլիկ էր, իսկ Ռոզը՝ բողոքական։ Ռոզի հայրը՝ Ժան Ռոմանե, ամենաեռանդուն բողոքականներից մեկն էր։ Նա ամենաանողոքելի հալածանքների էր ենթարկվում։ Նրա տունը ավերված էր, ունեցվածքը կողոպտված էր, և ինքը ստիպված էր թափառական կյանքով ապրել։ Նա ապրում էր ամենամեծ վտանգների մեջ։ Ամեն օր նրա գլխի համար մեծ գումարներ էին խոստացվում։ Ամեն ժամ նրան կարող էին բռնել և կրակի մեջ նետել։

Ռոզը հաճախ էր գնում հոր մոտ, որ տեսնի նրան և մխիթարի նրան։ Ժանը նրան ուղեկցում էր մինչև անտառի եզրը, և այնտեղ նրանք միասին ժամերով նստում էին և խոսում։ Ժանը խնդրում էր Ռոզին, որ նա ինքն էլ բողոքական դառնա, որպեսզի նրանք կարողանան ամուսնանալ։ Ռոզը պատասխանում էր, որ նա չի կարող հրաժարվել իր հավատից, որովհետև դա նշանակում է հրաժարվել նաև հորից։ Ժանը պատասխանում էր, որ նա չի կարող հրաժարվել իր հավատից, որովհետև դա նշանակում է հրաժարվել նաև Ռոզից։

Ռոզը պատասխանում էր, որ նա չի կարող հրաժարվել հորից, որովհետև դա նշանակում է հրաժարվել նաև Աստծուց։ Ժանը պատասխանում էր, որ նա չի կարող հրաժարվել Ռոզից, որովհետև դա նշանակում է հրաժարվել նաև Աստծուց։ Ռոզը պատասխանում էր, որ նա չի կարող հրաժարվել հորից, որովհետև դա նշանակում է հրաժարվել նաև Աստծուց։ Ժանը պատասխանում էր, որ նա չի կարող հրաժարվել Ռոզից, որովհետև դա նշանակում է հրաժարվել նաև Աստծուց

ՊԱԿ ԱՐՔ, "ՅԱՌԱՋ" ԵՒ...

«ԼՈՆՏՈՆԻ Ս. ՍԱՐԳԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՁՇԳՐԻՏ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»

—o—

Տ. Պակ Արքեպս. Թումայեանի մահուան առթիւ, Փարիզի «Յառաջ» թերթին մէջ լոյս տեսաւ ԱՆՍՏՈՐԱԳԻՐ ՅՕԴՈՒԱԾ մը (*) (Յունիս 20 – 21):

Կարեւոր կը նկատենք որ Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ, ինչպէս նաեւ հայ եւ անկլիքան եկեղեցիներու փոխյարաբերութեան վերաբերեալ իրողութիւնները արձանագրուին ճշդրտօրէն, հիմնուած՝ վաւերական տուեալներու վրայ:

Ուստի պարագ կը համարձակինք յիշեցնել յօդուածին առընչութեամբ կարդ մը ճըշդումներ ընել:

Բրիտանիոյ մէջ հայ եւ անկլիքան եկեղեցիներու միջեւ գոյութիւն ունեցող այժմու սերտ փոխ – յարաբերութեանց հիմնաքարը դրին Տ. Տիրան Վրդ. Ներսեան եւ անկլիքան հոգեւորական Կանոնիկոս Տուկլաս 1939 – 44 թուական – ներուն: Այդ տարիներուն Տ. Տիրան Վրդ. (այժմ Տ. Տիրան Արքեպիսկոպոս) Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւն էր:

Տիրան վարդապետին յաջորդեց, որ – պէս Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ հովիւ՝ Տ. Շնորհք Վրդ. (այժմու Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Տ. Շնորհք Արքեպս. Գալուստեան), որ իր նախորդին սկսած աշխատանքը շարունակելով, աւելի եւս ամրապնդեց երկու եկեղեցիներու փոխյարաբերութիւնը 1944 – 49 տարիներուն:

1949–ին Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ նշանակուեցաւ Տ. Պսակ Վրդ. Թումայեան (հանդուցեալ Տ. Պսակ Արքեպս.), որ իր կարգին աշխատեցաւ աւելի եւս սերտացնել ստեղծուած կապերը, որուն իրրեւ հետեւանք Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Հայրապետը զայն

ւկին է: ... Ան առանց վհատելու կըրած է եպիսկոպոսը դարձնել զօրաւոր եւ յարգուած երկիր մը»:

X եպիսկոպոսի աչքի զարնող վէպերէն եղած է նաեւ Վահրամ Պահլաւունի, որ ներսէս Շնորհալիի հօրեղբայրն է: Հայ վէպերը իր դիրքը ամրացնելու նպատակով կիլիկիայէն եւ Սուրիայէն բեր – ած է հայ դիւցազներ եւ թագաւորներ հիմնական մասը կազմած ասոնցմով:

Ծաթիմեան շրջանի հայ վէպերուներէն է Թալայ – պըն – Ռուզէք, որ եպիսկոպոսի մէջ վէպերութեան պաշտօնը վարած է 1154 – 1161 թուականներուն: Ան պատմութեան մէջ հիմնած է գիւտութեան ճեմարան մը: Ծանօթ է նաեւ իրրեւ բանաստեղծ:

ՀՈԳԵՒՐՏԻՒ

ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ՀԱՑՈՒ ՄԸ՝

ՄԱՆՈՒԿ ԽՈՒՏԱՆԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Դեռ տասնամեակ մը առաջ, հրաշալի հայութիւն մը կ'ապրէր Ատախ – Ապապայի բարձունքներուն վրայ (Եթովպիա):

Այսօր պարպուած գրեթէ. մէկ մասը՝ Ամերիկա, միւսը՝ Աւստրալիա:

Խոր ցաւով կ'իմանամ այդ ազուոր գաղութին ազուոր անդամներէն մէկուն՝ Մանուկ Խուտանեանի մահը, հեռաւոր Աւստրալիոյ մէջ (Մէլպուրն):

Իրա՛ւ Հայ մըն էր ան, ամբողջական սէր ու նուիրում իր ժողովուրդին: Ծը – նած էր Վան 1911–ին եւ երկու տարեկանին՝ ծնողաց հետ ազատանած Ատախ – Ապապա:

Արտասահմանի իմ ճանչցած բազմաթիւ հայ գաղութներէն ամէնէն փոքրն էր Թերեւս Ատախ–Ապապան, բայց ամէնէն հայրենասէրը, ամէնէն լաւ կազմակեր – պուածը: երկու հազարի հասնող Հայութիւնը մէկ սիրտ, մէկ հոգի, ազգային կենսական իրագործումներու շուրջ:

Գեղակերտ եկեղեցի, մայրաքաղաքի ամէնէն ծանօթ պողոտային վրայ, նոյնքան եւ աւելի գեղակերտ ազգային վարժարան անոր կողքին: Սեփական ակումբ, մշակութային ու մարզական աշխոյժ միութիւններ: Բարեկեցիկ, նոյն – իսկ կրնանք ըսել հարուստ գաղութ մը, հարուստ մանաւանդ իր տալու կարողութեամբ: Սիրուած Մինելիք կայսրէն մինչեւ Հայլէ Սելասիէ, սիրուած եթովպացի ժողովուրդէն: Առեւտրական ու ճարտարարուեստական մեծ հաստատութիւններ հիմնած, կառավարական բարձր պաշտօններու տիրացած:

Այդ բոլորին մէջ կարեւոր դեր կատարած էր Մանուկ Խուտանեան: Իր անսակարկ օժանդակութիւնը բերած գաղութի բոլոր ձեռնարկներուն: Տասնեակ անգամներ եղած գաղութային ժողովի անդամ: Բարեգործութիւններ կատարած նոյնիսկ եթովպահայ գաղութէն դուրս: Տարի – ներով սաներ պահած զանազան կրթական հաստատութիւններու, մանաւանդ Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին մէջ:

Իսկապէս եզակի հայ մը, ազնուութեան մարմնացումն իսկ:

Ոսկիէ սիրտ մը, որ բաբախեց միա՛յն իր ժողովուրդի պահպանման, գոյատեւման եւ երջանկութեան համար:

Կ. Փ.

նշանակեց Կաթողիկոսական պատուիրակ, յաչս Անգլիական եկեղեցւոյ:

Հայ – Անկլիքան եկեղեցիներու փոխյարաբերութեան սատարեցին Պսակ Արքեպս.ի յաջորդները: 1974 Թուական – ին սկսեալ Տ. Ներսէս Եպիս. Պոզապալեան՝ Հայրապետական Պատուիրակ եւ հոգեւոր Առաջնորդը Թեմիս՝ հայ – անկլիքան փոխյարաբերութիւնները յաջողեցաւ դնել բարձր մակարդակի, որուն արդիւնքը եղաւ, առաջին անգամ ըլլալով պատմութեան մէջ, Գենթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսի այցը Հայաստան եւ Ս. Էջմիածին 1977–ին:

Գիչեալ հոգեւորականներու կողմէ տարուած աշխատանքին շնորհիւ, Ամեն – նոյն Հայոց Հայրապետ Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոս մեծ չուքով ընդունուեցաւ Անկլիքան եկեղեցւոյ պետին կողմէ եւ վերջինս՝ Մայր Աթոռի կողմէ իր Ս. Էջմիածին կատարած պաշտօնական այցելութեան ընթացքին 1977 Թուին:

Արդ՝ դնահատելով հանդերձ Տ. Պըսակ Արքեպս.ի դերը հայ – անկլիքան եկեղեցիներու կապի ամրապնդման առընչութեամբ, ճիշդ պիտի չըլլար ան – տեսել եւ մոռնալ անունները անոնց որոնք հիմը դրին ու սատարեցին վերոյիշեալ աշխատանքին: Անոնցմէ մէկը հանդիսացաւ հանդուցեալ Տ. Պսակ Արքեպիսկոպոս:

Կ'ենթադրենք որ «Յառաջ»ի ԹՂԹԱԿԻՑ, (*) տեղեակ չէ եղած նշուած իրողութիւններուն, այդ պատճառով ալ պարտք համարեցինք տալ յիշեալ բացատրութիւնները:

(*) «Յառաջ»ի– Ընդգծումը մեր կողմէ:

X

ԽՄԲ. «Յառաջ»ի– Վերոյիշեալ հայերէն անստորագիր (*) շրջաբերականին (?) «ճշգրիտ տեղեկութիւններու» այնքան բծախնդիր հեղինակները, առաջին տողէն իսկ կուտան *անճիշդ* տեղեկութիւններ, երբ *անստորագիրը* կ'որակեն «Յառաջ»ի մէջ լոյս *տեսած* գրութիւնը Պսակ Արք.ի վախճանման վերաբերեալ (Յունիս 20 – 21) գիտակցաբար անգիտանալով, որ ան թերթիս յանձնուած էր Փարիզի Ս. Յովհ. – Մկրտիչ եկեղեցւոյ կողմէ ինչպէս կը պարզուէր արդէն նախ՝ *բովանդակութեան ոճէն* ապա՝ մեր կողմէ տակն ալ դրուած ստորագրութենէն (Կաթողիկոսական Պատուիրակութիւն), ինչ որ որեւէ թիւրիմացութեան տեղի չէր կրնար տալ: Ուրեմն, նուազագոյն պարկեշտութիւնը կը պահանջէ որ անստորագիր չորակուի, և «Յառաջ»ի «անտեղեակ թղթակից»ի հանգամանք ալ չտրուի Փարիզի Ս. Յովհ. – Մկրտիչ եկեղեցւոյ պատասխանատու եւ կը խորհիմք «լաւտեղեակ» բարձրաստիճան կղերին:

(*) Ձշդենք որ ստացանք երկու պատճէն, հայերէնը՝ անստորագիր, անգլերէնին տակը գրուած է՝.

THE EXECUTIVE COMMITTEE
OF SAINT SARKIS CHURCH

ու երկուքին ալ կ'ընկերանայ սա այցեքարտը՝

WITH THE COMPLIMENTS
OF
THE MANAGING TRUSTEES OF
THE ARMENIAN CHURCH
OF SAINT SARKIS

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՀԱՑՈՑ թեմի կրօնական ժողովի որոշումով, Հոկտեմբերի երրորդ կիրակին հռչակուած է Լիբանանի Հայ Նահատակներու Օր: Այդ օր թեմին բոլոր եկեղեցիներուն մէջ պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուին քաղաքացիական պատերազմի ընթացքին լիակատար հայ նահատակներու յիշատակին:

X

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ Կաթողիկոսարանին մէջ, Յունիս 28–ին, տեղի ունեցած է ընդունելութիւն մը «Հասկ» հայագիտական տարեգիրքի նոր շրջանի առաջին հատորի (1980) հրատարակութեան առիթով: Ներկայ եղած են երկու Հայրապետները եւ տարեգիրքին աշխատակցող գրողներ: Բացումը կատարած է տարեգիրքը խմբագրող եւ համադրական աշխատանքները տանող Արտաշէս Տէր – Ներսեսեան: Ներկայ եղած է Գարեգին Բ. եւ ծանօթութիւններ տուած տարեգիրքի լոյս ընծայման աշխատանքներուն շուրջ, ըլլ – նորհակալութիւն յայտնելով տարեգիրքի (408 էջ) մեկենաս՝ Փրանսա ծնած ազնիւ Հայուն՝ Տարօն Պօղոսեանի:

X

ԹԵՀԻՐԱՆԻ «Հայ Ակումբ»ին մէջ, Յունիս 7–ին, տեղի ունեցած է ազգային յեղափոխական եւ կրթական գործիչ Ռուբէն Նարինեանի մեծարանքի երեկոյթը: Բացումը կատարած է Սեդա Դանիէլեան: Մեծարեալին կրթական կեանքը ներկայացուցած է Յարութիւն Մը – նասեան, իսկ յեղափոխական եւ պինուրական կեանքը՝ Վազգէն Միրզաբէկեան: Ռուբէն Նարինեան 42 տարի ուսուցչական պաշտօններ վարած է Ռաշտի եւ Թեհրանի հայկական վարժարաններու մէջ: Ծնած է 1890–ին՝ Շուշի, ուր եւ ստացած է իր կրթութիւնը Թեմական դպրոցի մէջ: Ա. Աշխարհամարտին մը – տած է ռուսական բանակ եւ պինուրական կրթութիւն ստանալէ ետք դրկուած է Բեսարաբիա – Քիշնեւ ճակատը, ուր հասած է պնդապետի աստիճանի: Մասնակցած է Զանգեզուրի դիմադրութեան: Գինահատանքի խօսքեր արտասանած է Արտակ Արք. Մանուկեան:

X

ՊՈՒԷՆՈՍ – ԱՅՐԷՍԻ արուարձաններէն Ալմիրանթէ Պրաունի քաղաքապետ նշանակուած է Տոքթ. Սիմոն Սոքոյեան, որ իր պաշտօնը ստանձնած է Յունիս 16–ին: Տոքթ. Սոքոյեան, զաւակն է Վանեցի ընտանիքի մը: Ծնած է 1934–ին՝ Պուէնոս – Այրէս, ուր նախակրթութիւնը ստանալէ ետք յաճախած է Փոմփե – ժայի Սահակեան վարժարանը: 1962–ին վկայուած է բժշկական համալսարանէն: Մասնագիտացած է թոքային հիւանդութեանց եւ դիւրզգայնութեան մէջ:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐԲՈՐԴ
ԲԱՆԱԿԸ ԿՈՒՇԱՆԱՑ

– Իրաւ որ, քէլէխ զուլախ տեղն է, հէլպէթ, թագաւորը ականջներն ալ իր տեղերը փակցուցած, Պէյազ Աթլուի դէմ կը զրկէ: Վալլահի, Եունուզ, որ էդ գլուխը ուսին վրայ պահեց, մեծ քաջութիւն է:

Ինօքը Սարը պլինպաշուն մասին էր, որ սուրը ձեռքին՝ ձիուն վրայ այնպէս նըստած էր, կ'ըսես ծեծուած պղնձէ արձան մը ըլլար:

– Ի՞նչ կ'ըսես, Իսագ· կը տեսնես որ բանակով կ'երթայ:

– Է՜հ, որ ես Պէյազ Աթլուն տեսած եմ ... Եթէ կ'ուզէ՝ փաշահով թող եր – թայ:

Դրացի Եունուզ զարմանքով իր աչքերը բացաւ: Թէեւ բաղնեցական Իսագ իր այդ խօսքով միշտ ալ կ'ուզէր յիշեցնել իր չուրջիններուն, որ՝ ինք Սպիտակ Ձիաւորի դէմ կռուի մէջ եղած է ու սաղ սէլիմ վերադարձած է իր դիւղը, կ'ուզէր ըսել նաեւ, որ եթէ իր տեղը ուրիշ մը ըլլար, ողջ չէր դար: Այո՛, այո՛, ըսպիտակ Ձիաւորը նոյնիսկ թուրը իր մօտ փարատած էր, չատեր լինկած էին ու մի– այն ինք ազատած էր:

Սարը պլինպաշին սուրը ձեռքին ձիուն վրայէն մի քանի անդամ դոռաց զինուորներուն՝ ցոյց տալու համար հանդիսականներուն Օսմանեան բանակի կարգապահութիւնը: Բանակը փայտէ չինուած զինուորներու պէս կը չարժէր կարգապահ ու հաամչափ: Ցետոյ հրացաններն ամէնէն ծանօթ պողոտային վրայ, նոյնքան եւ աւելի գեղակերտ ազգային վարժարան անոր կողքին: Սեփական ակումբ, մշակութային ու մարզական աշխոյժ միութիւններ: Բարեկեցիկ, նոյն – իսկ կրնանք ըսել հարուստ գաղութ մը, հարուստ մանաւանդ իր տալու կարողութեամբ: Սիրուած Մինելիք կայսրէն մինչեւ Հայլէ Սելասիէ, սիրուած եթովպացի ժողովուրդէն: Առեւտրական ու ճարտարարուեստական մեծ հաստատութիւններ հիմնած, կառավարական բարձր պաշտօններու տիրացած:

Այդ բոլորին մէջ կարեւոր դեր կատարած էր Մանուկ Խուտանեան: Իր անսակարկ օժանդակութիւնը բերած գաղութի բոլոր ձեռնարկներուն: Տասնեակ անդամներ եղած գաղութային ժողովի անդամ: Բարեգործութիւններ կատարած նոյնիսկ եթովպահայ գաղութէն դուրս: Տարի – ներով սաներ պահած զանազան կրթական հաստատութիւններու, մանաւանդ Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին մէջ:

Իսկապէս եզակի հայ մը, ազնուութեան մարմնացումն իսկ:

Ոսկիէ սիրտ մը, որ բաբախեց միա՛յն իր ժողովուրդի պահպանման, գոյատեւման եւ երջանկութեան համար:

Կ. Փ.

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՀԱՑՈՑ թեմի կրօնական ժողովի որոշումով, Հոկտեմբերի երրորդ կիրակին հռչակուած է Լիբանանի Հայ Նահատակներու Օր: Այդ օր թեմին բոլոր եկեղեցիներուն մէջ պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուին քաղաքացիական պատերազմի ընթացքին լիակատար հայ նահատակներու յիշատակին:

X

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ Կաթողիկոսարանին մէջ, Յունիս 28–ին, տեղի ունեցած է ընդունելութիւն մը «Հասկ» հայագիտական տարեգիրքի նոր շրջանի առաջին հատորի (1980) հրատարակութեան առիթով: Ներկայ եղած են երկու Հայրապետները եւ տարեգիրքին աշխատակցող գրողները: Բացումը կատարած է տարեգիրքը խմբագրող եւ համադրական աշխատանքները տանող Արտաշէս Տէր – Ներսեսեան: Ներկայ եղած է Գարեգին Բ. եւ ծանօթութիւններ տուած տարեգիրքի լոյս ընծայման աշխատանքներուն շուրջ, ըլլ – նորհակալութիւն յայտնելով տարեգիրքի (408 էջ) մեկենաս՝ Փրանսա ծնած ազնիւ Հայուն՝ Տարօն Պօղոսեանի:

X

ԹԵՀԻՐԱՆԻ «Հայ Ակումբ»ին մէջ, Յունիս 7–ին, տեղի ունեցած է ազգային յեղափոխական եւ կրթական գործիչ Ռուբէն Նարինեանի մեծարանքի երեկոյթը: Բացումը կատարած է Սեդա Դանիէլեան: Մեծարեալին կրթական կեանքը ներկայացուցած է Յարութիւն Մը – նասեան, իսկ յեղափոխական եւ պինուրական կեանքը՝ Վազգէն Միրզաբէկեան: Ռուբէն Նարինեան 42 տարի ուսուցչական պաշտօններ վարած է Ռաշտի եւ Թեհրանի հայկական վարժարաններու մէջ: Ծնած է 1890–ին՝ Շուշի, ուր եւ ստացած է իր կրթութիւնը Թեմական դպրոցի մէջ: Ա. Աշխարհամարտին մը – տած է ռուսական բանակ եւ պինուրական կրթութիւն ստանալէ ետք դրկուած է Բեսարաբիա – Քիշնեւ ճակատը, ուր հասած է պնդապետի աստիճանի: Մասնակցած է Զանգեզուրի դիմադրութեան: Գինահատանքի խօսքեր արտասանած է Արտակ Արք. Մանուկեան:

X

ՊՈՒԷՆՈՍ – ԱՅՐԷՍԻ արուարձաններէն Ալմիրանթէ Պրաունի քաղաքապետ նշանակուած է Տոքթ. Սիմոն Սոքոյեան, որ իր պաշտօնը ստանձնած է Յունիս 16–ին: Տոքթ. Սոքոյեան, զաւակն է Վանեցի ընտանիքի մը: Ծնած է 1934–ին՝ Պուէնոս – Այրէս, ուր նախակրթութիւնը ստանալէ ետք յաճախած է Փոմփե – ժայի Սահակեան վարժարանը: 1962–ին վկայուած է բժշկական համալսարանէն: Մասնագիտացած է թոքային հիւանդութեանց եւ դիւրզգայնութեան մէջ:

Դրացի Եունուզ զարմանքով իր աչքերը բացաւ: Թէեւ բաղնեցական Իսագ իր այդ խօսքով միշտ ալ կ'ուզէր յիշեցնել իր չուրջիններուն, որ՝ ինք Սպիտակ Ձիաւորի դէմ կռուի մէջ եղած է ու սաղ սէլիմ վերադարձած է իր դիւղը, կ'ուզէր ըսել նաեւ, որ եթէ իր տեղը ուրիշ մը ըլլար, ողջ չէր դար: Այո՛, այո՛, ըսպիտակ Ձիաւորը նոյնիսկ թուրը իր մօտ փարատած էր, չատեր լինկած էին ու մի– այն ինք ազատած էր:

Սարը պլինպաշին սուրը ձեռքին ձիուն վրայէն մի քանի անդամ դոռաց զինուորներուն՝ ցոյց տալու համար հանդիսականներուն Օսմանեան բանակի կարգապահութիւնը: Բանակը փայտէ չինուած զինուորներու պէս կը չարժէր կարգապահ ու հաամչափ: Ցետոյ հրացաններն ուսերնուն՝ համաչափ քայլերով Գարափունարի մէկյտանէն դէպի զօրանոց քաշուեցան:

Հանդիսատեսներուն մէջ կեցած էր մերկ կռնակով իշապան Մէհմէտը, որ կը դիտէր բանակը, Սպիտակ Ձիաւորը տեսնողի մը խախտուած աչքերով:

Երբ զօրանոց հասան, օղակներու պէս արձակուեցան զօրքերը եւ դիւղի պարտէզներուն, փողոցներուն մէջ ցրուեցան, Սպիտակ Ձիաւորի դէմ պայող բանակի մը առանձնաշնորհուած իրաւունքներով:

Իրիկուան եասիի առեն Գարափունարի մուէզզինը, ձեռքը ականջներուն տանելէ առաջ, մուխին մէջ դիտեց դիւղը: Ճը – րագները կը վառէին հատ հատ: Փողոցներուն մէջ, տանիքներուն վրայ կար չուներու հալոց: Դիւղի չուները փողոցներէն անցնող զինուորներուն վրայ կը հալչէին: Ցետոյ Զոպան Խալիլի ցածկեկ տանիքէն մի քանի հոգիներ անցան: Մուէզզինը ծանօթ էր այդ չարժումնե – րուն: Զոպանը դաշտն էր, անոր կաղ կինը լեզուանի միջնորդն էր դիւղի էչխը – յաներուն ու յաճախ կը յայղէր գլխէ հանել զեղեցիկ հանըմները: Անոր տունը տղամարդերու ու գլխէ ելած հանըմնե – րու ժամադրավայրն էր: Զոպանին կինը, թէեւ կաղ, սակայն կը պահէր լեզուանի հանըմի մը գրաւչութիւնն ու աչքերուն ծարիրը:

Մուէզզինին համար որոշ էր որ Զոպանի տանիքէն անցնողները բանակի զինուորներէն էին, եւ զարափունարցի մը զանոնք հոն տարած էր:

Միայն թէ չմոռնար իր եասիի աղօթքը: Ձեռքը ականջներուն տարած պահուն՝ Իպրահիմ փաշայի տղուն քէօչքէն ան իմացաւ քէմանչայի ու դափի ձայն: Մուէզզինը ձեռքերը վար առաւ: Այն – տեղէն, մինարէթի բարձրութենէն, նոյնիսկ ան իմացաւ Զուլֆայի ձայնը: Գինովի ձայներ կուգային Զոր Աղբիւրի հեռաւոր ապառաժներէն:

Իպրահիմ փաշայի տղուն քէօչքը այդ դիշեր լոյսերու չքեղանք մը կար: Ան – տարակոյս Սարը պլինպաշին այնտեղ հըրաւիրուած էր: Այնտեղ ըլլալու էր նաեւ զաուին՝ Հաճի Հիւսէյնը:

Մուէզզինը բարձրէն նոյնիսկ կը տես – նէր լոյսին չուրջ թիթեռնիկի մը չուքին պէս գարձող Զուլֆայի պարի ստուերը: Մուէզզինը մէկ անդամ տեսած էր Զուլֆան, երբ կառքով կ'անցնէր պազարէն. դէմքը լուսնկայի լոյսով չաղուած էր ու ճակատին վրայ ոսկիներու չուք կար...

(Շար. 362)

Pour la diffusion massive de 'Un poignard dans ce jardin'

de Vahé Katcha

Վահէ Քաչայի գրքին լայն տարածման համար հետեւեալ նուէրները եղած են.– Ռոժէ Ջրբաշեան 5000, Առլէն Փափազեան 5000, Միքայէլ Քոչարեան 5000, Արշամ Պապայեան 1000, Ալեքս Մանուկեան 500 :

Envoyer les dons au compte spécial ouvert à cet effet à :

L'UNION DES BANQUES DE PARIS
22, PLACE DE LA MADELEINE
75008 PARIS
sous le n° 80 - 510567 - 003
Pour toute correspondance :
A. Papazian 19, av. Rapp, 75007 Paris

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Վասպուրականի Հայրը· Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը, Տէսինի եւ Վիէնի իր մասնաճիւղերով ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրլ Տիկին Էմզա Մուրատեանի, Տէր եւ Տիկին Ժան – Մուրատեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ռոբէր Մուրատեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Վահէ Մուրատեանի եւ զաւակներուն, Օր· Անն – Մարի Մուրատեանի, Տէր եւ Տիկին Համազասպ Մուրատեանի եւ զաւակներուն, Տիկին Քնաթիկ Մուրատեանի եւ զաւակներուն (Վիէն) եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր, ազգականին եւ խնամիին՝ Միհրան Մուրատեանի մահուան առթիւ: (Լիոն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը հետեւեալ դուրմարներն ստացած է մատաղի առթիւ.–

Տէր եւ Տիկին Ֆէլիքս Անդրէասեան, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Քարսու Արթիւի, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Նազդաչեան մէկական ոչխար, Տէր եւ Տիկին Ս· Ասատուրեան 250 Ֆ· Տիկին Շուշանիկ Տօնիկեան, Այրլ Տիկին Պէաթրիս Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Կարապետեան 200-ական Ֆ· Պ· Տիգրան Գիլիճեան, Տիկին Մարիամ Պէրպէրեան, Տէր եւ Տիկին Բենիամին Ղազարոսեան, Տէր եւ Տիկին Զէրչեան, Տէր եւ Տիկին Վաղէն Երամեան 100-ական Ֆ· Տիկին Ռաֆֆաէլեան 10 Ֆ·:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս մեր ընթերցողները պէտք է նկատած ըլլան, վերջին շրջանի յարաձուն յաւելումները (թուղթ, տառմման ծախք՝ – 8,50% Փետրուարին, 8,63% Յուլիսին, – աշխատավարձի եւ ընկերային տուրբերու, էլեկտրականութեան, հեռյլն, հեռյլն·) ստիպեցին տեղական մեր բոլոր պաշտօնակիցները, գլխաւորաբար օրաթերթերը, որ բարձրացնեն իրենց գիները:

1980 Մայիսէն ի վեր «*Ծառայ*» անփոփոխ պահեց իր սակերը բայց անկարելի լուծեցաւ մէջ է շարունակելու: Այդ իսկ պատճառով, Յուլիս 7-էն ի վեր, հատավաճառի գինը բարձրացաւ 2 Ֆ· 50-ի եւ թերթիս վարչութիւնը բացառիկ պայմաններ շնորհելու համար իր հաւատարիմ բաժանորդներուն, մինչեւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1, յետագծեց բաժնեգիներու յաւելումները, առիթ տալով նաեւ որ մինչեւ այդ թուականը, բոլոր անոնք որոնք առկախ հաշիւ ունին, փակեն ներկայ սակով:

Իր հրատարակութեան 56-րդ տարուան սեմին, «*Ծառայ*» որու պիտնէն ապահովուած է միայն ու միայն բաժնեգիներով, ծանուցումներով, հատավաճառութեամբ եւ իր բարգաւաճման համար եղած ինքնաբուխ նուէրներով, վստահ է որ իր բաժանորդները դիւրաւ կը հասկըցան թէ կանոնաւորաբար շարունակելու համար իր հրատարակութիւնը, «*Ծառայ*» ուրիշ ելք չունէր:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Պ· Ցարութիւն Շիրվանեան իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Սաթենիկ Հայթայեանի եւ զաւակներուն եւ Հայթայեան ընտանիքներուն Մկրտիչ Հայթայեանի մահուան առթիւ եւ վոխան ծաղիկի 100 Ֆ· կը նուիրէ «Ցառաջ»ին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Յուլիս 26, ժամը 9·30-ին հեռատեսիլի Ա· կայանէն՝

ՊԱՊՐ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1981–1982 Ուսումնական Տարեշրջանի Արձանագրութիւնները բացուած են

Ա.– Վարժարանս կ'ընդունի ՅԵՐԵԿՕԹԻԿ եւ ԴԻՇԵՐՕԹԻԿ հայ աշակերտներ, ՄԱՆՉ եւ ԱՂՋԻԿ, 6 տարեկանէն սկսեալ:

Բ.– Վարժարանս ունի՝ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԷՆ մինչեւ ՊԱՔԱԼՕՐԷԱՑ-յի աւարտական դասարան՝ Ա· Բ· Գ· Դ· բաժիններով:

Գ.– Գիշերօթիկ բաժինը վերապահուած է մանչերուն:

Դ.– Ապահովուած է ինքնաշարժի յատուկ սպասարկութիւն, ցերեկօթիկ աշակերտները հաւաքելու եւ ցրուելու համար:

Ե.– Որոշուած է թոշակի վերաբերեալ յատուկ դիւրութիւններ կատարել՝ ԱՐԺԱՆԱՒՈՐ ամէն աշակերտի արձանագրութեան համար:

Զ.– Ծրագրուած է բանալ ԱՐԴԻՒԱԿԱՆ ՆՈՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ԲԱԺԻՆ:

Հետաքրքրուող ծնողքները կը հրաւիրուին փութով յարաբերութեան մէջ մտնել Վարժ·ին Տեսչութեան հետ:

26, *Rue Troyon* - 92310 *SEVRES*
Tél.: 534. 68. 28

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս կիրակի, Յուլիս 26, վարդավառ է: Տօն է Պայծառակերպութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Այս առթիւ, փարիզի Ս· Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10-ին, կը մատուցուի Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմաձայն Պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԴԱՇԵԱՆ

×

Երկուշաբթի, Յուլիս 27, Ցիշատակ է Մեռելոց:

Նոյն Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10-ին կը մատուցուի Ս· Պատարագ, եւ յաւարտ Ս· Պատարագը կը կատարուի Հոգեհանգիստ վասն Համօրէն Նահեցելոց:

L'UNION DES COMPATRIOTES DE CESAREE ET ENVIRONS

Organise le 5 Septembre

Un VOYAGE de 16 Jours

Dont: 3 Jours à Leningrad, 12 Jours à Erévan (l'Arménie Historique et Pélérinage à Nor-Césarée), 1 jour à Moscou.
Au prix forfataire de 4.350 F.
Hôtel de 1ère Classe.

Pour les inscriptions:
Au Trésorier: SAADETIAN KEVORK;
18, Rue de Picardie - 75003 Paris
Tél.: 887. 99. 06 — 412. 34. 04
C. C. P. 3413602 — LA SOURCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.–

ԿԱՊՈՑ ՀԱՋԻ ԻՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Սեպտեմբեր 26-ին՝
ՍՈՖԻԹԷԼ
Ի նպաստ կապոյտ հաչի գործունէութեան եւ իսիի Ս· Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ նորոգութեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
60-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ
3 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ – 18 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Առանց նիւթական ակնկալութեան, հետեւաբար՝ անմրցելի գիներով:

Արձանագրութեան համար դիմել՝
Հայ կարմիր խաչի գրասենեակը
32 Ռիւ տը Թրէվիզ, 75009 Փարիզ:

Երկուշաբթի օրերը, ժամը 16 - 18, եւ կամ հեռաձայնել·–

— *NAVASSARTIAN*; 985. 36. 53
— *SAGHATELIAN*; 854. 35. 74
— *SIRICA*; 790. 30. 53

L'OFFICE NATIONAL DE LA CULTURE ET DES TRADITIONS ARMENIENNES

Présidents d'Honneur:
Monsieur ALAIN POHER
(Président du Sénat)
S.E. Mgr. JEAN RUPP (Arhevêque)

Organise

Un 3e PELERINAGE en Roumanie aux Monuments et aux Eglises Arméniennes

(du XIVe au XIXe siècle)
DU 6 AU 20 AOUT
Animé par: GERARD STEPHANESCO

et

Un PELERINAGE en Bulgarie, aux Eglises et Communautés Arméniennes de Bulgarie

DU 28 AOUT AU 11 SEPTEMBRE

Renseignements et documentation:
Tél.: 734. 61. 41 (*le matin*)
Office National de la Culture et des Traditions Arméniennes
16, *Rue José - Maria de Heredia*
75007 - *PARIS*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ադհատախնամ Ընկերակցութիւնը ջերմորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները ընթացիկ տարւոյն երկրորդ եռամսեակին.– Տիկին Վէրա Գարակէօզ 100 տոլար, Տիկին Թագուհի Փէշար 500 Ֆ· Պ· Զատիկ Մուրատեան 450, Տօքթ· Ռուբէն Տէօքմէճեան 400, Վաճառատուն Սարգիս 300, Տէր եւ Տիկին Ա· Էթեէմէզեան 250, Պ· Մասիս Ժամկոչեան 250, Պ· Ա· Խանճեան 200, Պ· Մանուկեան 200, Պ· Լեւոն Ազուրիկեան 150 Ֆ· Պ· Գէորգ Շիրինեան, Պ· Արամ Պիւյիւքեան, Պ· Ժորժ Տիրաց, Տիկին Մաւի Ակոնեան, Տէր եւ Տիկին Տօքթ· Տէրվիշեան, Վաճառատուն Եայեան, Նպարավաճառատուն կոմիտասնգի – ցուփլ, Պ· Եդուարդ Ա.էմեան, Տիկին Ռէժիս Պէրանժէ 100-ական Ֆ· Տիկին Մաւի Քիւրքճեան, Տիկին Տօսիկեան, Պ· Զաքարեան, Պ· Տիարեան, Տիկին Ապէլ, Տիկին Սաատէթեան, Պ· Մ· Տօղրամաճեան, Պ· Ա· Հարոյեան, Մէթր Համալեան, Պ· Ա· Օհանեան, Պ· Սիմոն Գըլըճեան, Պ· Գ· Սաատէթեան, Պ· Արթիւր Փանոսեան, Տիկին Անարէ Համէն 50-ական Ֆ· Ուրէնթըրէն Պ· Յակոբ Պահարեան, Օր· Սօնա Քէչեանի մահուան առթիւ 50 տոլար, Տիկին Ս· Զիլինկիրեան ընկերակցութեանս նախկին նախագահ Տօքթ· Վակրամ Զիլինկիրեանի մահուան 10-րդ տարելիցին առթիւ 450 Ֆ· Պ· Ժապ Ֆրանկիւլիէն ողբացեալ Տիկին Մաւի Ֆրանկիւլի յիշատակին 100 Ֆ·: Տիկին Ասրինէ Շեխիկեան, Տիկին Արաքսի Մերտինեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի՝ 100 Ֆ·:

Աղքատախնամ ընկերական տարեկան դաշտահանդէսին առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են·.– Տէր եւ Տիկին Պերճ Ճէզվէճեան 500 Ֆ· Տէր եւ Տիկին Հ· Մարտիրոսեան՝ 500 Ֆ· Տիկին Գ· Փափազեան 150, Պ· Ժան Ֆօնթքնօ 200, եւ Տիկին Նուարդ Պօյաճեան 100 Ֆ·:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

SEVAN VOYAGES
ANNONCE
SES DEPARTS GROUPES
LYON - BEYROUTH
du 1 au 29 août du 8 au 19 août
prix: 2200 F
Pour tous Renseignements:
Varoujan SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48. Cours de la Liberté 69003 - LYON
Téléphone: (7) 860. 13. 66

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.–

ԼԻՈՆ.– Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի Պարահանդէսը՝ Նոյեմբեր 7-ին, Casino Charbonnière.

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ Եկեղեցւոյ հիմնարկութեան 50-ամեակի բացառիկ հանդիսութիւնը՝

Հոկտեմբեր 11, Կիրակի օր, *բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի:*

Մանրամասնութիւնները՝ յետագային:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Ի նպաստ՝ Հայկ· Վարժարաններու
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 6-ԻՆ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՈՒՒԹԻԿ, ՏՈՄՍ ԿԱՄ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՇԱՐԱՆ, ԵԻԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

«ՅԱՌԱՋ — HARATCH»
83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ-ԵԻ ԿԻՐԱԿԻԷ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
24
VENDREDI
24 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ. 50

56ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.957 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 56e ANNÉE — No 14.957

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՄԱՀ

(ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ)

Սրբազան Խորհուրդը Հայ մարտիկին՝ Հայդուկին, որ ո՛չ խութերուն եւ ո՛չ ալ ահեկարներուն գնդակներուն առջեւ անձրկեցաւ: Այլ ընդհակառակն ընդու – նեցաւ ամէն զրկանք ու տառապանք՝ յա – նուն իր իտէալներուն, ա՛յն որ իր ժո – ղովուրդինը ներկայացուց՝ դիտակցական թէ ենթագիտակցական դիծերով:

Հայ Գուսան (Ա. Իսահակեան) դեռ 1900-ական թուականներուն, Դաշնակ – ցութեան պաշտօնաթերթ Դրօշակ-ին մէջ երկար շարքով մը մարմնացուց Հայդուկ – ներուն տիպարը՝ այնքան պարզ, եւ, միաժամանակ, սրտայոյզ խօսքերով: Ինքնագրեց նաեւ ասոնց ձգտումը: Ա – հա՛ քառատող մը ցայտուն եւ պատկերա – ւոր.

Կրծըւի պէս բա՛րձր ես թռնում,
Մասից բա՛րձր ազատութիւն,
Դա՛, կեանքից վե՛ր, դու լո՛յս – արեւ,
Ազատութի՛ւն, ազատութի՛ւն...

Այս տեսիլը, յատկապէս ստրկացած բազմութիւններուն մօտ, միշտ վառ մը – նացած է: Եթէ նոյնիսկ չրջանէ չրջան, ժամանակէ ժամանակ մարած հրաբուխի կրակարանը ստացած է: Լեռը, ներքնա – պէս, միշտ եռացած է, չիկացած երկաթի պէս ունեցած է՝ օր մը իր ժայթքը ար – ձակելու համար:

Եւ մեր լեռներուն, քարանձաւներուն վրայ թէ հովիտներուն մէջ սաւառնե – ցան, – բառը որքան ալ պատկերաւոր, նոյնքան ալ իրական, – մեր հերոսները՝ Թէոայի, սուրհանդակ, զինակիր կամ ասքաբեկիչ: Շարժումը եղաւ աննախընթաց, որովհետեւ անիկա կրեց համազ – գային նկարագիր: Որովհետեւ սերմերը իրենց ծիլերը արձակած էին: Աբովեա – նէն մինչեւ Րաֆֆի, Մխիթար Սեբաս – տացիէն մինչեւ Հ. Ղ. Ալիշան:

Ազդը դուռ էր իր ուղին: Սկսած էր ճանչնալ իր անցեալը, այսինքն՝ իր պատ – մութիւնը ղէպքերու եւ դէմքերու չա – րահիւսութեամբ: Սկսած էր ըմբռնել արժէքն ու կշիռը իր ստեղծագործ աշ – խարհին, այսինքն՝ մշակոյթին, այլա – սան երեսներով:

Մեր հերոսները հաստատեցին ժողո – վուրդին վերագարթնումին կամքը: Կար – ծիր դրօշը վերածեցին խորհրդանշան ազգին կենդանութեան, անոր ապրելու, կենսագործելու ձգտումին: Ազատութիւն կամ Մահ նշանախօսքը՝ արձանագրուած Յեղափոխութեան դրօշին վրայ, խորքին մէջ սահմանեց ազգին վճռակամ որո – շումը. – Ես կա՛մ ու կը մնա՛մ:

Քրիստափորեան պատգամը՝ թէ պէտք է պատռել արուեստական կերպով գըծ – ուած աշխարհագրական քարտէսները, ասոնց սահմանները Հայութեան հատ – ուածներուն միջեւ, իրողութեան մէջ ի – րականացուցին մեր հերոսները: Ստեղ – ծելով հոգեկան միասնականութիւն մը Արաքսէն այս եւ այն կողմ:

Անձանձիր նուիրումով Զանգեզուրցի, Ղարաբաղցի եւ չրջանի Հայորդիները նետուեցան մինչեւ երկիր, հոն՝ Սասու – նի, Շատախի, Վասպուրականի մէջ թէ այլուր պաշտպանելու համար իրա – ւունքները իրենց Արեւմտահայ եղբայր – ներուն:

Կռուի դաշտերուն վրայ, դիրքերու ե – ւս կռիւներուց, կռանուեցաւ մէկ ժո – ղովուրդ, մէկ հայրենիք ըմբռնումը:

Այսօր, այլեւս ազգային դաւանանք է այս: Հայրենիք – Սփիւռք ըմբռնումով: Միասնական, ամբողջական Հայաստանի գը կերտումի ձգտումով: Իբրեւ վերջ – նական, մնայուն հանգրուանը համայն Հայութեան:

Ժ. Մ.

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԵԼՔՈՆ ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆԻ ԴԷՄ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԸ ԾԱՆՐՕՐԷՆ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ Է, ԲԱՅՑ ԿԵԱՆՔԸ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ ՉԷ

ՎՐԴՈՎՈՒՄ ԵՒ ՅՈՒԶՈՒՄ

Խոր ցաւով և վրդովումով իմացանք որ Երեքշաբթի առաւտ ժամը 11–ին, երբ ընկ. Մելքոն Էպլիղաթեան դուրս կ'ելլէր Քանթարիի (արեւմտեան Պէյրութ) ռիւ Մէյ Զիատէի այն չէնքէն, ուր կը գըտնուէր իր բնակարանը, ժողովրդային տուն – ին 500 մեթր անդին, եւ կը պատրաս – տուէր իր կառքը մտնել. Ֆիաթ 127 կառքի մը կրակ բացուած է իր վրայ: Նռան գոյն կառքը, թիւ չունէր, եւ կը – րակողէն զատ, ուրիշ երկու հոգիներ ալ կային կառքին մէջ եւ երեքն ալ կռուող – ներու զգեստ (թրէյիս) կը կրէին: Ֆիա – թը վարողը անմիջապէս ճամբայ ելած է, մինչ ընկ. Էպլիղաթեան, արիւնլուայ զգեստուած էր մայթին վրայ: Քանի մը հոգի անմիջապէս օգնութեան փութացած են եւ երեսփոխանը անմիջապէս ամե – րիկեան համալսարանի հիւանդանոցը փոխադրուած է, ուր վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուած է: Ընկ. Էպլիղաթեան մէկ գնդակ ստացած էր ա՛յ գիստին, մէկ՝ ձախ գիստին եւ վնաս – ուած էին երկու երիկամունքները եւ լեարդը, ծանր արիւնահոսութիւն պատ – ճառելով:

Քննութիւնը ստանձնած է ընդհ. դա – տախազը՝ Քամիլ Թեժա որ իր գործա – կիցներուն հետ փութացած է Մելքոն Էպլիղաթեանի մօտ, իր յայտարարու – թիւնները լսելու համար, բայց երեսփո – խանը դեռ չատ տկար, նախընտրած է յետաձգել:

×

Ջորեքշաբթի օրուան Օռիաճ – լը ժուռ օրաթերթը կը գրէ թէ մահափորձը մեծ յուզում պատճառած է խորհրդարանա – կան եւ քաղաքական չրջանակներու մէջ, աւելցնելով որ Մելքոն Էպլիղաթեան ան – դամ Հ. Ց. Դ. Գերագոյն Մարմնի, նա – խագահն է նաեւ Հայ Երեսփոխաններու Պլոքին: Բուռն կերպով դատապարտը – ւած է այս արարքը եւ բազմաթիւ այցե – լուներ փութացած են հիւանդանոց իրենց համակրական ղղացումները արտայայ – տելու համար: Այցելուներու կարգին էր նախարարապետ՝ Ուազդան:

ԽՈՐԵՆ ԵՒ ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐՈՒ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Հինգշաբթի առաւտ, Պէյրութէն, հե – ռաձայնով, մեր առած լուրերը կը հաս – տատէին թէ ընկ. Մելքոն Էպլիղաթեանի կեանքը փրկուած կը նկատուի:

Ջորեքշաբթի կէս օրէ ետք իրեն այցե – լած են Խորէն Ա. Կաթողիկոսը եւ Գա – րեգին Բ. Ամոռակից – Կաթողիկոսը: Պարզ է որ Մելքոն Էպլիղաթեան դեռ չատ տկար է, այն ծանր գործողութենէն ետք, որու ենթարկուած էր, բայց կըր – ետք, որու ենթարկուած էր, բայց կըր – ետք, որու ենթարկուած էր, բայց կըր –

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄ

Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն եւ Նախարարներու Խորհուրդը, վերջերս, չատ լուրջ ուշադրութիւն դարձուցած են պատմական եւ մշակութային յուշարձաններուն պահպանումին սահմանուած օրինագիծին կիրարկումին վրայ: Այս ուղղութեամբ որոշում մը հրապարակած են՝ երկար եւ բովանդակալից:

Որոշումին մէջ նախ ընդգծուած է, թէ Հայաստանի մէջ այս անցնող քանի մը տարիներուն կարեւոր աշխատանքներ կատարուած են յուշարձաններու պահպանութեան ուղղութեամբ: Անցեալ տարի վերջ գտած են պատմական նկատուած վեց յուշարձաններու վերակառուցման աշխատանքները: Որոշումին մէջ չեն յիշատակուած ասոնց անունները:

Այնուհետեւ արձանագրուած է դրական երեւոյթ մը՝ կարմիր Բլուրի, Զուարթնոցի եւ Շէնգաւիթի թանգարաններու նորոգութիւնը: Անդին, նոյնպէս չատ կարեւոր աշխատանքներ կատարուած են յուշակազմելու – զատակարգելու համար պատմական չինութիւնները, ցայսօր բաղկացած եօթը հազար այսպէս ըսուած միաւորներէ: Միւս կողմէ, ինչպէս քանի մը առիթներով գրուած է «Յառաջ»ի մէջ, պատրաստուած եւ իր գործադրութեան հունին մէջ մտած է Կումայրիի – Լենինական, – հին թաղամասերուն նախկին դիմագիծը պահպանող գօտիին վերակերտումը, արգելավայր, ինչպէս կ'ըսեն Հայաստան: Նոյնիսկ նա – խագիծ մը վարեւացուած է Էջմիածինի պատմական նկատուած շրջանին համար:

Որոշում – բանաձեւին մէջ յիշատակելէ ետք կարգ մը շրջաններու Խորհուրդնե – րուն դրական եւ օրինակելի աշխատանքը (Երեւան, Լենինական, Դիլիջան, Ղափան, Վարդենիս), Կեդր. Կոմիտէն եւ Նախարարներու Խորհուրդը՝ հատուածումներու շարքով քննադատութեան խօսք ուղղած են այլ շրջաններու Խորհուրդներուն հասցէին. – Մեղրի, Թալինի, Արտաշատ, Աբովեան, Աշտարակ, Շամշադին: Դատապարտութեան կէտերն են՝ անուշադրութիւն պատմական յուշարձաններուն ուղղութեամբ, առանց արտօնութեան տեղահոխում խաչքարե – րու, վիշապներու եւ, ընդհանրապէս մոնումենտալ արուեստի յուշարձաններու՝ չինարարական բնոյթի աշխատանքներու ընթացքին (ճամբաներու չինութիւն, հողագործական ձեռնարկներ եւայլն): Նըկատած են յուշարձաններ աւերելու եւ փճացնելու փաստեր զանազան վայրերու մէջ:

Ցաւախն մատնանշուած եւ ցայսօր անբաւարար կերպով մը եւս տեղ գտած է որոշումին մէջ: Այն թէ՝ քաղաքներու, գիւղերու կառուցման – վե – րակառուցման նախագիծերուն մէջ նր – կատի չեն առնուիր յուշարձանները: Ցատակ ըսուած է. – առաջարկւում է հանդել հին շէնքերը, որոնք պատմական զգալի արժէք են ներկայացնում, բե – րագնահատւում է յուշարձանների ստեղծուած տեսամիջավայրը:

Ցաւուկ հրահանգներ ալ տրուած են՝ առաջադրութիւններու իմաստով:

Ստորեւ ասոնցմէ մէկ քանին, հիմնական գիծով:

× *Հայաստանի Նախարարներու Խորհուրդին առընթեր հատատուած պատմութեան եւ մշակոյթի յուշարձաններուն Պահպանութեան Վարչութիւնը պարտի մշակել իր աշխատանքներուն շրջագիծին մէջ մտած ծրագիր մը 1981 – 1990–ի համար: (Ցուշարձաններու պահպանում, վերանորոգում եւ օգտագործում):*

× *Նոյն ժամանակաշրջանին համար յուշարձաններու պահպանութեան, հրա – կողութեան գօտիներ ստեղծել ամէն տեղ:*

× *Որակաւոր մասնագէտներ պատրաստել նորոգութեանց, ինչպէս նաեւ դէպի յուշարձանները տանող ճամբաներ չինողներուն համար:*

× *Հրատարակել հանրամատչելի գիրքեր, պատրաստել նոյնպէս հանրամատչելի ժապաւէնները, իբրեւ քարոզչական միջոց: Զանոնք մասսայականացնել, ռեկլամային դարձնել:*

× *Ներքին նախարարութեան եւ հատատախան մարմիններուն պարտա – կանութիւնը կը մնայ խիստ միջոցներ ձեռք առնել յուշարձաններուն պահպանութեան եւ օգտագործումին տահմանուած օրէնքը խախտողներուն դէմ:*

× *Առաջքն առնել քանդումներուն, աւերումներուն՝ այլազան բնոյթի չինարարական աշխատանքներու ընթացքին:*

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի եւ Նախարարներու Խորհուրդի միատեղ որոշումը իր հատատումներու եւ հրահանգներու ճամբով կը մնայ խիստ օգտակար:

Ժ. Մ.

Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի
ՊԱՍՔԷԹ-ՊՈԼԻ ՀԱՄԱԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔԸ ՔԱՆԱՏԱՅԻ ՄԷՋ

Հեռաւոր Աւստրալիայէն, հիւսիսային Ամերիկայի զոյգ շրջաններէն, Եւրոպա – յէն ու Մէյնի Արեւելքէն Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեծ ընտանիքը՝ տղաքն ու աղջիկները, վերջերս Քանատա էին մասնակ – ցելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդրոնա – կան Վարչութեան նախաձեռնած պաս – քէթպոլի Ա. մրցաշարքին:

Թորոնթոյի եւ Մոնրէալի հայութիւնը Ցունիս 26-էն Ցուլիս 5 մասնակից եղաւ մարզական – երիտասարդական փառա – տօնի մը, որ իր տարողութեամբ իս – կապէս տպաւորիչ էր:

Ցունաստանի մէջ տեղի ունեցած, 1978–ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի համագաղութա – յին սկաուտական առաջին բանակումը որ իմ հատաքեց աւելի քան 250 սկա – ուտներ ու արենոյշներ, արձանագրեց մեծ յաջողութիւն ու ստեղծեց խանդա – վառութիւն: Հ. Մ. Ը. Մ. իր այս ձեռ – նարկով կը յաջողէր կապ հաստատել ու կամուրջ նետել աշխարհի 4 ծագերուն մէջ հատակ նետած հայ պատանիներու եւ երիտասարդներու միջեւ:

Բանակումին յաջորդող տարուան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Բ. պատգամաւորական ժո – ղովին (Կիպրոս), որոշում տրուեցաւ այս համագաղութային չարժումը չարունա – կել, նախ 2–րդ բանակում մը կազմակեր – պելով 1980–ին Ֆրանսայի մէջ որ հակա – ռակ աքանչելի կազմակերպութեան, նոյն խանդավառութիւնը դժբախտաբար չըն – ծայեց Փարիզի մէջ, տեղւոյն հայութեան իր սովորական անտարբեր կեցուածքին պատճառաւ ... Իսկ յետոյ մարզական խաղեր եւ առաջին հերթին պասքէթպոլի մրցաշարք մը կազմակերպելով:

Իր տեսնին, երբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդ – րոնական վարչութիւնը, որ կը գտնուի Պէյրութ, իր շրջաբերականով տեղեակ պահեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր շրջաննե – րը թէ ծրագրած է կազմակերպելու սոյն պասքէթպոլի բացառիկ մրցաշար – քը. Քանատայի շրջանը անվարանօրէն իր թեկնածութիւնը դրաւ, հոն կազ – մակերպելու համար այս խաղերը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Քանատայի շրջանային վարչութիւնը նախանձախնդիր լաւա – գոյնս կազմակերպելու այս խաղերը, համագործակցաբար շրջանի բոլոր մաս – նաճիւղերու վարչութիւններուն, կազմեց կազմակերպիչ մարմին մը, բազմաթիւ ենթայանձնախումբերով, լաւագոյնս տը – նօրինելու համար այս խաղերը եւ ա – նոնց յաջողութիւնը:

Կեդրոնական վարչութիւնը հրաւէր կ'ուղղէր Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր շրջաննե – րուն մասնակցելու պասքէթպոլի Ա. մըր – ցաշարքին իրենց շրջանի զտեալ իգական թէ արական խումբերով:

Կազմակերպիչ մարմինը շուտով ստա – ցաւ խաղերուն մասնակցող շրջաններուն անուանացանկը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի պասքէթպոլի համա – դաղութային Ա. մրցաշարքին, առաջին օրէն «այո» պատասխանող խումբերը հե – տեւեալներն էին: – Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներ, Արեւելեան Միացեալ – Նահանգներ, Լիբանան եւ Քանատա զոյգ զտեալ խումբերը, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի, Ցորդանանի, Եգիպտոսի, Սուրիոյ և Աւստրալիոյ տղոց զտեալ խումբերը: Դժբախտաբար վերջին վայրկեանին Սուրիոյ տղոց

չեզի ժապաւէնները, իբրեւ քարոզչական միջոց: Զանոնք մասսայականացնել, ռեկ – լամային դարձնել:

× *Ներքին նախարարութեան եւ հա – մապատասխան մարմիններուն պարտա – կանութիւնը կը մնայ խիստ միջոցներ ձեռք առնել յուշարձաններուն պահպա – նութեան եւ օգտագործումին տահման – ուած օրէնքը խախտողներուն դէմ:*

× *Առաջքն առնել քանդումներուն, ա – ւերումներուն՝ այլազան բնոյթի չինա – րարական աշխատանքներու ընթացքին:*

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի եւ Նախարարներու Խորհուրդի միատեղ որոշումը իր հատատումներու եւ հրահանգներու ճամբով կը մնայ խիստ օգտակար:

Ժ. Մ.

Եւրոպայի Արեւելեան Միացեալ – Նահանգներուն աղջկանց խումբերը, բանաւոր պատճառներով չկրցան մասնակցիլ այս հսկայ մրցաշարքին:

Այս զոյգ բացակայութիւնները նկատի ունենալով, կազմակերպիչ մարմինը փոփոխութեան ենթարկեց խազերու յայտագիրը: Մանչերու 8 խումբերը բաժանուեցան երկուքի եւ առաջին եւ երկրորդ հանդիսացողները խաչաձեւօրէն իրարու դէմ պիտի մրցէին կիսաւարտական մըրցումներուն, եւ յաղթականները պիտի խազային եզրափակիչ մրցումը:

Ա. բաժանմունքին մաս կը կազմէին Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներ, Լիբանան, Եգիպտոս եւ Աւստրալիա, իսկ երկրորդին Արեւելեան Միացեալ – Նահանգներ, Քանատա, Ֆրանսա եւ Ցորդանան:

Իսկ աղջիկները, Լիբանան, Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներ եւ Քանատա երթուղարձի ձեւով պիտի մրցէին իրա – րու դէմ, որմէ վերջ առաջին հանդիսա – ցողը ուղղակի եզրափակիչ խաղին պիտի մնար, իսկ երկրորդ եւ երրորդը, իրա – րու դէմ կիսաւարտականը պիտի խաղա – յին:

Քանատահայութեան կողմէ անհամբե – րութեամբ սպասուող մրցումները վեր – ջապէս սկսան, Ուրբաթ Ցունիս 26-ին Թորոնթոյի մէջ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի պասքէթպոլի համագա – ղութային առաջին մրցումով, նոր էջ մը բացուեցաւ: Միջմասնաճիւղային կամ միջ – երկրային հանդիպումներէ ետք, ահաւասիկ համագաղութային մրցաշարք մը, որուն կը մասնակցէին աչխարհի հինգ ցամաքամասերէ եկած 8 շրջան – ներ, 8 մանչերու եւ 3 աղջկանց խումբե – րով:

ԴԱՍԱԽՕՐՄԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Առաջին մրցումը տեղի ունեցաւ Արեւ – մըտեան Միացեալ – Նահանգներ եւ Քա – նատայի աղջկանց խումբերու միջեւ, եւ Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգները ա – ռանց դժուարութեան յաղթեցին Քանա – տային 74 – 49 :

Երկրորդ մրցումը Արեւմտեան Միաց – եալ – Նահանգներ եւ Աւստրալիոյ տղոց միջեւ էր: Արեւմտեան Միացեալ – Նա – հանգները որ Քալիֆորնիոյ շրջանին 6 Հ. Մ. Ը. Մ.ներու մէջէն գտուած էր. ունէր 5 խազացող որոնց հասակը կը հասնէր երկու մեթրի, իսկ կարճերուն (1·80) շութի տոկոսը 98%–ի կը հաս – նէր: Այսպիսի զօրաւոր խումբի մը դէմ, որ Ֆրանսայի մէջ հանդստօրէն «ազդա – յին 1» կրնայ խազալ, Աւստրալիոյ տը – ղաքը աքանչելի խազարկութիւն մը ցոյց տուին որուն արդիւնքը եղաւ 141 – 75 :

Ցաջորդ օրը, Լիբանանի աղջկանց խումբը որ հասած էր Թորոնթո միայն 20 ժամ առաջ, զժուար ճամբորդութենէ մը ետք, մրցեցաւ Արեւմտեան Մ. – Ն.ի դէմ: Մրցումին սկիզբը Լիբանանի աղ – ջիկները չատ լաւ խազարկութիւն մը ցոյց տուին եւ կիսախազը աւարտեցին 25 – 17 արդիւնքով ի նպաստ իրենց: Բայց երկրորդ կիսախազին, յոգնու – թիւնը անտանելի դարձած էր իրենց հա – մար, այդչափ որ քալելու նոյնիսկ կա – րողութիւն չունէին: Այս վիճակէն Քա – լիֆորնիոյ աղջիկները չատ լաւ օգտա – գործեցան եւ խազը չահեցան 49 – 48 արդիւնքով:

Օրուան երկրորդ մրցումը տեղի ունե – ցաւ Լիբանանի եւ Եգիպտոսի միջեւ: Շատ հետաքրքրական խազ մը եղաւ Լի – բանան յաղթեց Եգիպտոսին 79–75 (կի – սախազ 34 – 35): Լիբանան այս յաղթա – նակը կը պարտէր նախ իր հաւատքին որ նոյնիսկ ամենադէշ վիճակներուն մէջ չկորսնցուց զայն եւ յետոյ Եգիպտոս ա – մէնալաւ խազացողին 17–րդ վայրկեանին վիրաւորուելով, դաշտէն վերջնականա – պէս բաժնուելուն:

Երրորդ մրցումը տեղի ունեցաւ Աբե – լեւեան Մ. Ն. եւ Ցորդանանի միջեւ եւ վերջ գտաւ Արեւելեան Միացեալ – Նա – հանգներու յաղթանակով 99 – 66 (կիսա – խազ 47 – 27) :

ԽԱՂԵՐՈՒՆ ԲԱՑՄԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի Ցունիս 28–ին, Լիբանանի աղ – ջիկները Քանատայի 73 – 59 (կիսախազ 31 – 28), տղաքն ալ Աւստրալիոյ 74 – 32 (կիսախազ 32 – 19) յաղթելէն վերջ ա – ղի ունեցաւ մրցաշարքի հանդիսաւ – թիւնն ու տողանցքը, խանդավառ մըթ – նոլորտի մը մէջ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեամբ: Տղանցքը արժանա – վայել կերպով առաջնորդեց Հ. Մ. Ը. Մ. Թորոնթոյի Ֆանֆարի նուագախմբ խումբը, որուն դոռ հնչիւններուն կշռոյ – թին տակ մարզասրահ տողանցեցին մաս – նակցող շրջաններու մարզիկ եւ մարզի – կուհիները իրենց պատասխանատուներով ու դրօշներով: Անոնց առջեւէն կուգար հայկական եռագոյնը, ապա Քանատայի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշները:

Օրուան հանդիսավարը եղր. Աղբա – նիկ Արթինեան, յանուն խազերու կազ – մակերպիչ մարմնին, բարի գալուստ ու յաջողութիւն մաղթեց բոլորին ու հրա – ւիրեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդրոնական վար – չութեան առենապետ եղր. Վարդգես Տէր Կարապետեանը, որպէսզի պաշտօնապէս բացուած յայտարարէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի պասքէթպոլի Ա. մրցաշարքը: Եղր. Տէր Կարապետեան իր խօսքին մէջ բացատրեց խազերուն նպատակը ու յայտնեց թէ մրցաշարքի վերջնական յաղթականը Հ. Մ. Ը. Մ.ն է եւ անոր հետ միասին հայ ժողովուրդը:

Խօսք տրուեցաւ նաեւ Նորթ Եորքի քաղաքապետ Պան Լաթիմըն–ի որ բարի գալուստ մաղթեց մասնակցող խումբե – րուն:

Ապա, Թորոնթոյի Հայ Կեդրոնին կող – մէ յիշատակի մեդալներ յանձնուեցան խազերուն մասնակցող բոլոր շրջաններու ներկայացուցիչներուն:

ԴԱՍԱԽՕՐՄԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ (ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ)

Այս աքանչելի հանդիսութենէն վերջ, որ յուզեց ներկաներուն մեծամասնու – թիւնը, տեղի ունեցաւ օրուան վերջին մրցումը Քանատայի եւ Ֆրանսայի տը – ղոց միջեւ:

Քանատայի Հ. Մ. Ը. Մ.ը, որ կազ – մուած էր Մոնրէալի եւ Թորոնթոյի Հ. Մ. Ը. Մ.ներու մէջէն գտուած ամենալաւ խազացողներէ, եւ կը մարզուէր ՅԱմիսէ ի վեր չաբաթը չորս անգամ, այս մրցաշարքին համար իր խումբին մէջ առած էր նաեւ քանատահայ միջազգա – յին խազացող, Քանատայի Ազգային խումբին խմբապետը Վարուժան Կիրո – լեանը:

Իսկ Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.–ը որ կը մարզուէր միայն երկու ամիսէ ի վեր եւ այն ալ չաբաթը երկու անգամ, եւ զըր – կուած էր իր երկու ամենալաւ խազա – ցողներէն որոնք չէին կրցած հրաման առնել իրենց աշխատած տեղերէն. խազին սկիզբները մինչեւ 8–րդ վայրկեան լա – դիմադրութիւն ցոյց տուաւ Քանատայի դէմ: Այս պահուս արդիւնքը 15 – 15 էր, բայց յետոյ Քանատա երբ տեսաւ որ խնդիրը լուրջ էր. խազը արագացուց եւ քիչ առենէն բաւական առաւելութիւն հայթայթեց 35 – 27 :

Հ. Մ. Ը. Մ. Ֆրանսայի տղաքը, իրենց անփորձութեան եւ փոխարինողի պակասին զոհ երթալով հանդերձ, մինչեւ խազին վերջը պայքարեցան եւ դիմող – ներուն նեղութեան առիթ չտուին: Խազին արդիւնքը եղաւ 112 – 47 ի նպաստ Քա – նատայի, որ ի մէջ այլոց պէտք է յիշել թէ բոլոր մրցաշարքին մէջ իր ամենա – լաւ խազը խազաց Ֆրանսայի դէմ եւ անտարակոյս ինքն ալ խազին սկիզբը այսպիսի լայն յաղթանակ մը տանել չէր յուսար:

Ցաջորդ օրը Լիբանանի աղջիկները յաղ – թելով Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգ – ներուն (75 – 56) ոչվանցը առած եղան եւ այսպէսով ապահովեցին ուղղակի եզ – րափակիչ խազին մնալ:

Արեւելեան Միացեալ – Նահանգները որ գտուած խումբն էր Հ. Մ. Ը. Մ. Պոսթընի, Նիւ–Ճըրզի եւ Ուաչինկթընի, չատ դժուարութիւն չունեցաւ յաղթելու Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.–ին, որ փիզի – քապէս, ըլլայ հասակով, ըլլայ լայնքով իրենց վերի վարոյ կէտն էին ... ինչպէս նաեւ արդիւնքը 90 – 46 :

Օրուան վերջին մրցումը տեղի ունե – ցաւ Արեւելեան Միացեալ – Նահանգնե – րու եւ Եգիպտոսի միջեւ. եւ վերջ գտաւ տրամաբանօրէն Արեւելեան Միացեալ – Նահանգներու յաղթանակով 114 – 64:

Երկու օր դադարէ վերջ, խազերը վե – րսկսան Մոնրէալի մէջ: Ֆրանսա յաղ – թեց Ցորդանանին (82 – 68) չնորհիւ իր արագ խազարկութեան եւ խմբական ո – գին: Լիբանանի աղջիկները դարձեալ յաղթեցին Քանատայի (65 – 41):

Իսկ Քանատայի տղաքը չնորհիւ վա –

րուժան կիւրինեանի գերազանց խաղին յաղթեցին Արեւելեան Միացեալ – Նահանգներուն տասը կէտով՝ (88 – 78)։

Յաջորդ օրուան Յունիս 3ին այդքան խաղերը հետաքրքրական չէին, քանի արդէն 1 օր առաջուընէ յայտնի էր կիսաւարտականի մտացող խումբերը, բացի Աւստրալիոյ եւ եգիպտոսի տղոց մրցումէն որ շատ հաւասարակշռուած մրցում մըն էր եւ դասաւորման 3–րդ եւ 4–րդ տեղերը ինդրող առարկայ էին։ Մրցումին օրի – նուոր ժամանակը 72 – 72 հաւասար լը – մընալուն պատճառաւ խաղը, հինգ վայրկեան ըստ «Ֆ. Ի. Պ. Ա.»ի օրէնք – ներուն, երկարաձգուեցաւ, եւ յաղթա – կան հանդիսացաւ Աւստրալիան երկու կէտով (85 – 83)։

Միւս խաղերը նորմալ արդիւնքներով վերջ գտան Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներու աղջկանց խումբը յաղթեց Քանատային (77 – 36), իսկ տղոց խումբը Լիբանանին (98 – 56), Քանատան ալ Յորդանանի յաղթեց (92 – 59)։

ԿԻՍԱԻԱՐՏԱԿԱՆՆԵՐԸ

Յունիս 4–ին տեղի ունեցաւ կիսաւարտականի մրցումները։

Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներու աղջկանց խումբը որ դասաւորման մըր – ցումներու ընթացքին շատ դիւրութեամբ յաղթած էր Քանատային, այս կիսաւարտականի մրցումին շատ մեծ դժուարու – թեամբ, վերջին վայրկեաններուն միայն կրցաւ յաղթել իր մրցակիցին 53 – 50 ։

Իսկ Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներու տղոց խումբը, յաղթեց Արեւելեան Միացեալ – Նահանգներուն 94 – 79 արդիւնքով։ Այս վերջինս ցոյց տուաւ ամենալաւ դիմադրութիւնը, բոլոր մրցաշարքին մէջ, Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներուն որը պէտք է ընդունիլ միւս բոլոր խումբերէն երկու չափիկ բարձր էր։

Քանատան ալ, առանց դժուարութեան յաղթեց Լիբանանի (91 – 70)։

ԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Գ. եւ Դ. տեղին համար դէմ դիմաց կան, մէկ օր առաջուան կիսաւարտականներուն երկու պարտուած խումբերը՝ Լիբանանը եւ Արեւելեան Միացեալ – Նահանգները։

Լիբանանի տղաքը, այս մրցումին ընթացքին, աքանչելի խաղարկութիւն մը ցոյց տուին եւ մօտ 3000 հանդիսական – ներուն անմոռանալի ատեն մը անցընել տուին։ Կիսախաղին Լիբանան 42 – 38 կը յաղթէր։ Երկրորդ կիսախաղին Արեւելեան Միացեալ – Նահանգներն ալ երբ սկսան լաւ սկսան խաղալ, խաղը սկսան հաւասարակշռուեցաւ, այդպէս որ ան – գամ մը Լիբանան, անգամ մը Արեւելեան Միացեալ – Նահանգներ առջեւ կ'անցը – կին։ Խաղին վերջին երկվայրկեաննե – րուն, Լիբանանցիներուն կողմէն, տըխ – մարօրէն կորսուած դնդակ մը յաղ – թանակը տուաւ Արեւելեան Միացեալ – Նահանգներու (82 – 81)։

Ամասեակ այս մրցումին մասնակցողները եւ իրենց նշանակած կէտերը։

Արեւելեան Միացեալ – Նահանգներ։ – Խօրոէքեան Շարլի (2), Փոկարեան Կարի (8), Պոյաճեան Սեպուհ (18), Պոյաճեան Ռաֆֆի (16), Օրշանեան Զարեհ (14), Ժիրարեան Ժիրայր (24)։

Լիբանան։ – Քրօնինք Տէնղըլ (10), Էլ Ռըֆաի Պահի (8), Խաչերեան Յակոբ (27), Անճելօ Նորիկ (14), Գաթարճեան Հայկունի (2), Պէրպէրեան Նորայր (20) ։

Աղջկանց եղրաբակիչ մրցումը տեղի ունեցաւ, Լիբանանի եւ Արեւմտեան Մ. – Նահանգներու միջեւ։ Հակառակ որ Լի – բանանի աղջիկները, իրենց ամենագէշ խաղը խաղացին։ Նորէն ալ Կրցան յաղ – թել իրենց մրցակիցներուն (54 – 46)։

Լիբանան։ – Քրոչեան Ալին (19), Սարգիսեան Կասիա (12), Սարգիսեան Կրաս (11), Մկրտիչեան Ծովակ (6), Խանճեան Գարլա (2), Պոսնոեան Կասիա (4)։

Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներ։ – Արդեան Սիւզան (10), Ինճէճիդեան Արփի (2), Գալայճեան Արփինէ (2), Ուզունեան Ժիւլի (9) Ուրֆալեան Սեւան (20), Ազայան Ասրինէ (1), Շիրոյեան Մաուիէն (2) ։

Տղոց աւարտական խաղէն առաջ տեղի ունեցաւ խաղերու փակման հանդիսաւ – թիւնը եւ տողանցքը։

ՏՂՈՑ ԱԻԱՐՏԱԿԱՆ ԽԱՂԸ

Քանատայի եւ Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներու միջեւ եղած այս խաղը, իր հետաքրքրութիւնը պահեց միայն 12 վայրկեան։

Այդ վայրկեանէն յետոյ, Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգները դաշտին վրա – յէն «սրբեցին» Քանատան և տարին յաղ – թանակ մը որ կարելի չէր վիճաբանիլ ։ Կիսախաղին արդիւնքը 55 – 31 էր։ Երկ – րորդ կիսախաղին Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներ խաղացուցին միայն իր փո – խարինողները եւ նոյնիսկ իր փոխարի – նողներով տարբերութիւնը աւել – ցուց եւ խաղը վերջ գտաւ 113 – 79 արդիւնքով։

Մրցումէն ետք, Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդրո – նական վարչութեան առենապետ եղբ. Վարդգէս Տէր Կարապետեան հսկայ բա – ժակը յանձնեց, Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներու խմբապետ Պալիքեան Պըր – նիի խանդավառ ժողովուրդին ներ ծափահարութիւններուն տակ։

Ակռ գատ. պասքէթպոլի մրցաշարքին ընթացքին «Լանսէ – Ֆրան»ի մրցաշարք մըն ալ տեղի ունեցաւ։ Տղոց մօտ, 32 մասնակցողներու մէջէն, Հայկ Աստուրեան Եգիպտոսէն, 20–ի վրայ 18 կէտ նշանակելով առաջնութիւնը չհեցաւ ։ Սեպուհ Մինասեան Ֆրանսայէն 20–ի վրայ 16 կէտով երրորդ հանդիսացաւ։ Աղջիկներու մօտ ալ, 12 մասնակիցներէն Կրէթա Շամլեան Քանատայէն 20–ի վրայ 14 կէտ նշանակելով առաջին տեղը գրաւեց։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՈԳԻՈՎ

Հայ ազատագրական պատմութեան մէջ իր յատուկ տեղն ունի Խանասորի պատմական արշաւանքը, որ տեղի ունեցաւ 1897 Յուլիս 25–ին, վազ առաւօտեան, Մաղրիկ կոչուած ցեղախումբին դէմ։ Իսկապէս այն օրերուն իր տեսակին մէջ եզակի երեւոյթ մըն էր, իր տարողու – թեամբ եւ ինքնապաշտպանութեան դա – դափարով։

Դեռ հազիւ 7 տարեկան էր հայ կեան – քէն ներս մուտք գործող մարտական մեծ կուսակցութիւնը այդ արշաւանքի օրե – րուն, երբ յղացաւ եւ գործադրեց այդ ձեռնարկը։ Վարդաններու եւ Իշխան Ար – դութեաններու առաջնորդութեամբ ։

Ահաւասիկ աւարտական մրցումին մասնակցողները եւ իրենց նշանակած կէտերը։-

Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներ։– Շիրվանեան Արմէն (2), Մանուկեան Ռիք (19), Դաւիթեան Միքէ (14), Եաղճեան Վիգէն (4), Տեւեան Արա (14), Սարոչեան Վիգէն (6), Պալիքեան Պըրնի (40), Պալիքեան Միքէ (8), Թոմասեան Յակոբ (4), Եսիքեան Վիգէն (2)։

Քանատա։ – Ափրիկեան Արմէն (2), Զաքարեան Վահէ (2), Թազպազեան Հըրայր (4), Կիւրինեան Վարուժ (32), Թուխմանեան Ռոպէր (19), Մաքինթըր Ժաք (15), Արզարագաչեան Արման (2), Գրիգորեան Ֆրունզ (3)։

Պասքէթպոլի մրցումներուն սկսած օ – րէն ի վեր, կազմուած էր յանձնախումբ մը, որ պիտի զատէր թէ աղջիկներու եւ թէ տղոց միջեւ ամենալաւ խաղացողնե – րը եւ խումբին օգտակար խաղացողը։

Տղոց մօտ, Պըրնի Պալիքեան Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներէն ընտրուեցաւ ամենալաւը եւ Վարուժան Կիւրինեանի Քանատայէն իր խումբին ամէնէն օգտակար խաղացողը։

Իսկ աղջկանց մօտ, Սիւզան Արդեան Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներէն ամենալաւ խաղացողը, եւ Ալին Քրոչեան Լիբանանէն իր խումբին ամէնէն օգտա – կար խաղացողը զատուեցան։

Վերջնական դասաւորում. –

ՏՂՈՑ։ – Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներ, Քանատա, Արեւելեան Մ. Ն., Լիբանան, Ֆրանսա, Աւստրալիա, Եգիպտոս, Յորդանան ։

ԱՂՋԿԱՆՑ։ – Լիբանան, Արեւմտեան Միացեալ – Նահանգներ, Քանատա ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ԱԿԱՆ

Ի՞նչ էր այդ արշաւանքին դրդապատճա – ռը, եթէ ոչ պատժել Մաղրիկ ցեղը, որ բազմահարիւր անզէն եւ անմեղ Հայերու սպանութեան պատճառ եղած էր Շա – րաֆ Բէկի դվխաւորութեամբ։ Այդ չան ֆէտայիներու նշանաբանը ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ ցոյց տալ որ Հայն ալ կրնայ զարնել երբ հարկը ստիպէ, ինքզինքը պաշտպանելու համար Թուրքին ու Քիւրտին դիմաց։

Հայ մարտական կուսակցութիւնը հը – րապարակ եկած էր հայ կեանքէն ներս, եւ իր ասիւը կը տանար նոյնինքն հայ ժողովուրդի տառապանքէն եւ զրկան – քէն։ Իրեն նշանաբան ընտրած էր՝ ազա – տութիւն կամ մահ։ այս առաջադրու – թեամբ էր որ 250 չան ֆէտայիներ մար – տի դաշտը նետուեցան, զարկին եւ զար – նուեցան։

Խանասորի արշաւանքը յետագային ա – կօռներ բացաւ հայ ազգային պայքարի գործունէութեան մէջ։ ամէն տեղ կու – կունեան արշաւանքէն պանք – Օթոման, աւելի ուշ, Վանի, Զէյթունի, Համիտոյ, Շապին – Գարահիսարի, Եղէսիոյ, Սչն – թապի, Մուսա– տաղի, ու բազմաթիւ այլ վայրերու մէջ, ուր երէկ դեռ՝ ըստ – բուկ, Հայը զէնք բարձրացուց, ի նդիր ինքնապաշտպանութեան, յանդելու հա – մար մայիսեան փառաւոր արշալոյսին։

Ժողովուրդները իրենց գոյութիւնը պահած են եւ կրնան պահել միայն եւ միայն ամէն բանէ առաջ իրենց յոյսը դնելով իրենց սեփական բազուկներուն վը – րայ, առանց անտեսելու դրական եւ նը – պաստաւոր պարագաները։ ահա այդ հաւատքով եւ վճռակամութեամբ էր որ մարտի դաշտը նետուեցան հայ հերոս – ները 1897 Յուլիս 25–ին, դէպքը իր անդ – րադարձը ունեցաւ մեր ապերախտ թըշ – նամիին վրայ, որ համոզուեցաւ թէ հը – լու հնազանդ Հայն ալ դիտէ զէնք վեր – ցընել ինքնապաշտպանութեան հա – մար։

Այդ անմոռանալի թուականէն տասըն – եակ տարիներ յետոյ, ինչպէս բոլոր ժողովուրդները, հայ ժողովուրդն ալ մէկ ճամբայ ունի իր գոյութիւնը պահե – լու համար, այն է՝ վստահիլ իր սեփա – կան բազուկին եւ մտքին, առանց ինքնա – վստահութեան, առանց սեփական բա – զուկի ուժին, ժողովուրդները չեն կրնար յարատեւել։

Խանասորի հերոսներու ճամբան սուրբ եւ նուիրական էր եւ է՛ մանաւանդ այս օրերուն։

Թող այդ հերոսներու ոգին ներշնչման աղբիւր հանդիսանայ հայ ժողովուրդի երազներու իրագործման համար։

Խանասորի արշաւանքին 19 հերոսներ ինկան վասն ինքնապաշտպանութեան ։ Թող անոնց քաղցր եւ անթառամ յիշա – տակը վառ մնայ յետագայ սերունդներու սրտին մէջ։

Փա՛ռք բոլոր այն հերոսածին Հայ որ – դիներուն որ առանց տատամսելու իրենց կանանչ արիւները ընծայեցին ազատու – թեան եւ հայրենիքի զոհասեղանին։

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ԲԱՆԱԿԸ ԿՈՒՇԱՆԱՑ

×

Միայն թէ չմոռնար իր եասի աղօթ – քը ... Ձեռքերը նորէն ականջին վեր – ցուց, երբ լսեց հիրին Մուստաֆայի ձայնը, որ կը պոռար, կը հայհոյէր։ զինուորները անոր տան դորգայէն գող – ցած էին ոչխարներէն չորսը։ Բայց Զուլ – ֆայի ձայնը կ'ըսես մղկիթի արձագան – գի մը պէս կը զարնուէր մինարէթի բարձրութեան։

Միայն թէ չմոռնար իր եասիի աղօթ – քը ... Ու ձեռքերը ականջներուն՝ մուէզ – զինը սկսաւ կանչել շատ բարձր, բարակ ու թիթեղէ ձայնով՝

– Ալլահ էքպէր՝ Ալլահ էքպէր ...

Ցաջորդ առաւօտ, երբ Գարափունար – ցիները արթնցած, զինուորները տակա – ւին փողոցներուն մէջ էին։ Շատեր պա – զարի հրապարակը քնացեր էին, խումբ մը բաղնիքի ճամբէն կուգար, ծերուկ մը բաղնիքի ճամբէն կուգար, ծերուկ թուրք մը իրենց եոեւի բակէն կնոջ մը չամիչ, թուզ ու արմաւ։

Խանութպան Պէքիր, երբ բանալին հա – նեց խանութը բանալու, տեսաւ, որ կըզ – պանքը հանուած էր։ Գիշեր ատեն զին – ուորները խանութը զողութեան մատած էին, կոտրած էին լամպին շիշերը, ազը դեռին թափած ու տարած էին չաքար, չամիչ, թուզ ու արմաւ։

Այդ առաւօտ չատ կանուխ գիւղացի – ները իրարու զանգատի ելած էին։ Է՛հ, ի՞նչ կրնային ընել, թագաւորին բանակն էր, մանաւանդ որ Սպիտակ Ձիաւորին դէմ կ'երթար։

Ձինուորներն ալ, վտանգաւոր կռուի մը երթալու դիտակցութիւնով, իրենք իրենց ամէն իրաւունք կուտային։ Կիները դռներէն դուրս կը զգուշանային եւ – լել ։

Արեւը վաղուց ելած էր, եւ սակայն զինուորները հաւաքելու փողը կ'ուշա – նար ։

Փոստանը այդ օր նոր հաց չէր հաներ, որովհետեւ փուռին մէջ հացերը յափըշ – տակած էին։ Փողոցին մէջ ծեծած էին յոյն որմնադիր մը ու օղի պահանջած ։

Խանութպանները խանութները զոց պահեցին։ Այդ օր միակ լաւ առեւտուր ընողը Գարափունարի մէյհանեն թափա – ռող տէրվիշն էր, որ միշտ կռնակին ու – նէր հորթի կարմիր փոսթ մը։ Տէրվիշը զինուորներուն համար նուռախաներ դրե – լով զբաղած էր։ Մէկ նուռախան 40 փա – րա՝ ով որ իր վրայ կարէր, կռուին մէջ պիտի պաշտպանուէր կըլլէէ ու թուրէ։ Նուռախայի պահանջը աւելի կը չատնար, որովհետեւ տէրվիշը կը յայտարարէր, թէ Սպիտակ Ձիաւորը նոյն նուռախան ու – նի, ու նոյն նուռախան անոր անութին տակ կարած է Զէյնապը։

Կէսօրը անց էր, երբ գարափունարցի – ները իմացան, որ երեք առնաւուտ զին – ուորներ պոստանճի Սալէյի պարտէզը կը մտնեն, պոստանճին կը կապեն ծառին ու հնձանէն քաշելով դուրս կը հանեն անոր պառաւ կինը։ Այս լուրին վրայ Գարա – փունարի մուխթարը ու մի քանի էզա – ներ իրարու մօտ կուգան՝ Սարը պինպա – շուն քով բողոքի երթալու, ըսելու որ դիւղի փողոցներէն քաշէ պինուորնե – րը։

Կ'իմանան որ Սարը Շէվքէթ այդ օրն ալ Իպրահիմ փաչայի տղուն քէօչքն է ուր դաւիլ ու քէմանչայի ձայնին հետ կար Զուլֆայի ձայնը։ Եւ դէպի Իպրա – հիմ փաչայի տղուն քէօչքը կը քալեն։

Իրարու հետ չէին խօսեր։ Բոլորն ալ նոյն բանը կը մտածէին, թէ պիտի տես – նան պարը բոշայ աղջկան, ճէննէթի փէ – րիին, որ Իպրահիմ փաչայի տղուն տա – նը մէջ էջած էր։ Իմացեր էին որ Իպրա – հիմ փաչային տղան, Զուլֆայի երես – նայէն ի վեր, յոյն պարուհիին երես դար – ձուցած է ու բոշայ աղջկան պարի հա – դուստներուն վրայ ոսկի կոճակներ չա – րել տուած է։ Իմացեր էին, որ Հաճի Հիւսէյն Զուլֆայի համար մոռցած էր իր նամազներէն մէկը։

(Շար. 363)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մխաք Մխրզէ խորին ցաւակցութիւն – ներ կը յայտնէ Գամպերեան ընտանիքին իրենց եղբօր կարապետ Գամպերեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 150 Ֆ. կը նուիրէ «Ծառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գեղամ Հայոցեանի *մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պաղըրճեան 500–ական Ֆ. կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի, Սամուէլ – Մուրատեան վարժա – րանին եւ Դպրոցասէր Տիկնանց Վար – ժարանին (ստանալ «Ծառաջ»էն):*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Տէսինի մանուճիւղը ըս – տացած է Պ. Ճեպրայիլ Պահատուրեանէ 500 Ֆ. Դպրոցին համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեց– ւոյ հոգաբարձութիւնը հետեւեալ գու – մարներն ստացած է մատաղի առթիւ. – Ամն 1100 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Վրէժ Նե– տելեան, Պ. Գէորգ Շիրինեան, Պ. Ժի – րայր Մարգարեան 200–ական Ֆ. Այրի Տիկին Ազատ Դաւիթեան, Այրի Տիկին Շիրինեան Ազատի, Տիկին Մարլէն Պե – տիկեան 100–ական Ֆ. Այրի Տիկին Էսէ– եան, Այրի Տիկին Ծատուրեան 50–ական Ֆ. Այրի Տիկին Դարբինեան 25 Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շահիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը, եկեղեցւոյս անուա – նակոչման տօնին առթիւ շնորհակալու – թեամբ ստացած է. – Բարեպաշտուհի մը 1200 Ֆ. Պ. Յարութիւն Զուլհակեան 1000, Տիկին Սարգիս Մատաթ 600, Պ. Գրիգոր Փափազեան 200, Փանոսեան եղ– բայրներէն 500, Պ. Վահրամ Ասլանեան, Տիկին Հռիփսիմէ Նազարեան 200–ական, նաեւ այլ առիթներով երէցեան քոյրեր, Տիկին Պաղտասարեան, Տիկին Մատաթ, Տիկին Մարկոսեան, Տիկին Եղիչէեան, Աւետիս Պալթաեան, Տէր եւ Տիկին Պէ– քարեան 100–ական Ֆ. Տէր եւ Տիկին Արա Սերոբեան 150 Ֆ. Օր. Աննիկ Էք – պէրեան, Տիկին Թամար, Տիկին Աւագ– եան, Տիկին Փանոսեան 50–ական Ֆ.:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

Այս կիրակի, Յուլիս 26, վարդավառ է: Տօն է Պայծառակերպութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10–ին, կը մատուցուի Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմաձայն Պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳՈՇԵԱՆ

×

Երկուշաբթի, Յուլիս 27, Ցիշատակ է Մեռելոց:

Նոյն եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10–ին կը մատուցուի Ս. Պատարագ, եւ յաւարտ Ս. Պատարագը կը կատարուի Հոգե – հանգիստ վասն Համօրէն Նիւեցելոց:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Յուլիս 26, ժամը 9·30–ին հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝

ՊԱՊԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

L'OFFICE MUNICIPAL
SOCIO-CULTUREL
en collaboration avec
L'ASSOCIATION DES ARMENIENS
ET L'UNION HELLENIQUE
organise

Une Grande Soirée
Arméno-Grecque

avec VICKEN
accompagné par Simon et Varouj
et ANGELIQUE IONATOS
(*Grand Prix de l'Académie Charles Cros*)

DIMANCHE 2 AOUT à 21 h.30
PLACE MIRABEAU -- MARTIGUES

Renseignements :
Office Municipal Socio - Culturel
19, quai Paul-Doumer, Martigues
tél. 80 32 86 Prix des places : 25 F

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄՇԱԿՈՒԹԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան՝

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 11–ԻՆ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Ի նպաստ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան. – Աբաէի կէտիբեանի յիշատա – կին՝ Ճառայեան ընտանիք 100, Մշա – կոյթի Տան 5–րդ տարեդարձի առթիւ՝ Հայկ Սարգիսեան 500, Տիկին Տէրտէր – եան Մարիի յիշատակին՝ Ալպէռ Պօղոս– եան 100, Սիմոն Սիմոնեանի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գույումճեան 50, Թագուր եւ Ովսաննա Շահինեանի յիշա– տակին՝ Տէր եւ Տիկին Աստուր Քէօսէ– եան 100 Ֆ.:

Collège Arménien
Samuel-Moorat

Les Inscriptions pour l'Année Scolaire 1981 — 1982 sont ouvertes.

A.- Le Collège admet des élèves arméniens EXTERNES et INTERNES, GARCONS et FILLES à partir de 6 ans

B.- Le Collège dispense les cours depuis les classes élèmentaires jusqu'à la classe terminale du baccalauréat, section A. B. C. D.

C.- L'Internat est réservé aux garçons

D.- *Un service d'auto-car est assuré pour les transports aller - retour des élèves externes.*

E.- *Il a été décidé que des conditions spéciales de tarifs scolaires seront prévues pour tout élève MERITANT, lors de son inscription.*

F.- *L'ouverture d'une section relative à un NOUVEAU JARDIN D'ENFANTS est prévue.*

Les parents s'y intéressant sont invités à se mettre d'urgence en rapport avec la Direction du Collège.

26, *Rue Troyon* - 92310 *SEVRES*
Tél.: 534. 68. 28

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի առաւօտուն Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ քա– ղաքանութիւնը ստացած է հետեւեալ նը– ւէրները՝ Սիմոն Սիմոնեանի մահուան առթիւ. – Սիմոնեան ընտանիք 500 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Կարապետեան 200, Ժան Գոլմպալեան եւ Փօլ Կէտի ընտանիք 200, Սոքիքեան ընտանիք, Պ. Մերճեան, Պ. Շահպազեան, Յակոբ Պոնոյեան, Խաչիկ Իպրոյեան, Թագուր Մարտոյեան 100–ա– կան Ֆ. Գույումճեան Պօղոս, Ֆեռնան Համբարձումեան 50–ական Ֆ. Նարդու– հի Պապուչեան 20 Ֆ. Սիլվի Ալպէռ 30 Ֆրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոն.– Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնա– ճիւղի Պարահանդէսը՝ Նոյեմբեր 7–ին, Casino Charbonnière.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱՒԳԻՆ

Մահազդ	200 (235,20)
Հոգեհանգիստ	100 (117,6))
Շնորհակալիք	100
Հարսնիք, նշանառութ	100
Ծննդեան	100
Կը փնտռուի	40 (47,04)
Կ'ուզուի	60 (70,56)

Այս դիները մէկ անգամ հրատա– րակելի եւ սովորական ծանուցով ազ– դերու համար են, չորրորդ էջ: Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական եւ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել Թերթին վարչութեան:

Վերոյիշեալ սակերու վրայ կ'աւելնայ Թ. Վ. Ա.՝ 17,60 առ հարիւր (տես՝ փակագիծի մէջ գու– մարները):

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԵՐԿՍԵՌ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ
ԱՂՋԿԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿՆԱՑ

1981 – 82 *Տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները բացուած են:*

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը եւ պատրաստէ Պ. Ը. Փ. Սէ–ի քննութեան:

Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայերէն ճիւղեր՝ Լեզու, Գրականութիւն եւ Պատմութիւն:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

COLLEGE ARMÉNIEN
TEBROTZASSERE
CLASSES PRIMAIRES MIXTES
CLASSES SECONDAIRES DU I° CYCLE
POUR JEUNE FILLES
INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1981 — 82 sont ouvertes.

Application intégrale du programme des écoles françaises et préparation au B. E. P. C.

Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

DIRECTION

S'adresser à: Direction de l'ECOLE TEBROTZASSERE
1, Boulevard du Nord; 93340 LE RAINCY — Tél.: 381. 01. 72

VOYAGES
EN ARMENIE 1981

1° VOYAGES DE 12 JOURS
du 05 au 16 Sept. 81 — 3.990 F.

2° VOYAGES DE 14 JOURS
du 08 au 21 Août 81 — 4.290 F.
du 02 au 15 Octobre 81 — 3.490 F.

Renseignement - inscriptions

MONDOTOURS
OCIVEP

Spécialiste des Voyages
sur l'Arménie depuis 15 ans

2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis
de 14 à 19 h.

S'adresser à:
Elia PEHLIVANIAN
tél. domicile : 384 31 28

Les places étant limitées, veuillez nous renvoyer le coupon-réponse le plus tôt possible. Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN
Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris

Nom .....
Prénom .....
Adresse .....
..... Tél. .....
Ville ..... Code postal.....

1) M'inscris au Voyage spécial Arménie du ..... au .....
ci-joint 25% d'acompte.

2) Désire recevoir une documentation sans engagement de ma part pour :
.....

Rayer les mentions inutiles

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԾԱՌԱՋ» *ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԾԱՌԱՋ»*

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐՔ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 60 ֆր.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ
«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(Գին 35 ֆր.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)
ԾԱՂԿԱՓԱՂ *«ԾԱՌԱՋ»Ի ԳԻՄՆԱՄԵԱՑ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԻՆ*
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ *ԳԱՌԱՋՈՒ*
(Գին 120 ֆր.)

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ
«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

ԽԱՋԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ
«ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ» (1980)
Գինն՝ 70 Ֆ.
Թղթատարի ծախքին համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիրերուն վրայ:
Դիմել՝ «ԾԱՌԱՋ»ի

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
25-26
SAMEDI-DIMANCHE
25-26 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ. 50

56րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.958 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 56e ANNÉE — No 14.958

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՄԱՀԱՓՈՐՁԷՆ ԵՏՔ

ՏՈՔԹ. ԷՊԼԻՊԱԹԵԱՆ՝ ԱՊԱՔԻՆՄԱՆ ՄԷՋ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

———o———

Ուրբաթ (Յուլիս 24) առաւօտ, Պէյ – րութէն հեռաձայնով մեր առած լուրերը կը հաստատեն որ Տոքթ. Մելքոն Էպ – լիպաթեանի առողջական վիճակը դան – գաղ բարելաւում մը սկսած է արձանա – գրել: Ինչպէս գրած էինք, մեր նախորդ Հինգշաբթի, Տոքթ. Մելքոն Էպլիպաթեան նախամտածուած մահափորձի մը են – թարկուած էր երեքշաբթի առաւօտ, երբ ի պնակարանէն դուրս կ'ելլէր եւ երկու հոգի ատացած էր երիկամունքներուն եւ լարդին: Անմիջական վիրաբուժական գործողութենէ մը ետք, Յունիսի օր արդէն պետական երեսփոխանին առող – ջական վիճակը սկսած էր բարելաւուիլ եւ գլխաւոր կէտն այն էր, որ այլեւս կեանքը փրկուած կը նկատուէր: (Մեր նախորդ թիւով, արձագանգ հանդիսա – ցած էինք Օրհան լը Ժուռի լուրին եւ հիւրմացութեամբ գրած թէ Տոքթ. Էպլիպաթեան անդամ է Հ. Ց. Դ. դերա – գոյն մարմնին):

Հինգշաբթի ամբողջ օրը քաղաքական բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչները հաւաքուած են հիւանդանոց, ապաքինում հարցնելու համար: Այցելած են, ի մէջ այլոց, լիբանանեան յառաջդիմական շարժման պարագլուխ՝ Ուալիտ Ճում – պլաթ, Ֆաթ–ի (պաղեստինեան) մէկ պատասխանատու, եւլն. եւլն.:

Յուլիս 23–ին «Ազդակ» կը խորագրէր – ՝

«Քաղաքական, հաղաբանական, եւ համայն – հային դեկավարութեան կողմէ ընդ. Նէֆ. Մեյոճ Էպլիպաթեանի դէմ կա – տարուած ոճրափորձին դատապարտումի պիտի կը ծանալի»: Նոյն թիւով, «Ազ – դակ» կը հաղորդէր թէ ընդ. Էպլիպաթ – եանի վիճակը «կայուն է եւ բարելաւում կը նկատուի»:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, «Լիբանահայ քաղաքական կազմակերպութեանց» ատորա – կութեամբ կոչ մը հրապարակուած էր, ուր խօսքէն կը գատապարտուէր այս ոճրագործութիւնը, որ կը ծառայէ միայն Լի – բանահայութեան ազգային միասնականու – թեան թշնամիներուն եւ հրաւէր կը կար – դացուէր ժողովուրդին որ արթուն եւ զգաստ մնայ:

Յուլիս 23-ի Լիբանանեան Ռեվէյ օրա – կիրքը կը գրէ որ քաղաքական բազմա – թիւ անձնաւորութիւններ, որոնց մէջ նախագահներ՝ Քամիլ Էմ – Ամոան եւ Սլէյման Ֆրանճիէ, կը յիշեն նաեւ թէ Նախա – գահ Սարգիս Յարութիւնեան, որ այցելած էր Մոսկուա, Հանրապետութեան Նախագահը՝ Սարգիս Խորհուրդի նիստի ընթացքին, տարաձայնութեան նիւթ եղած է այս մահափորձին առթիւ եւ պատճառ տուած Արդարութեան նախա – գահ՝ Յակիճ Պապիկեանի՝ հաղորդել Տոքթ. Էպլիպաթեանի, որ Պետութիւնը կը տանձնէ հայ երեսփոխանին հիւան – դանոցի ծախքերը:

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԵՐԷՆ ԵՏՔ

ԾԱՆՐ ՎԻՐԱԽՈՐՆԵՐ
Ե Ւ
ՄԱՄՈՒԼԻ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄ

———o———

Ժընեւի կեդրոնական կայարանի, Քոր – նաւէնի, Զորեքշաբթի ժամը 17·27ի եղեռ – նափորձը, ինչպէս գրած էինք երէկ, 5 հոգի ծանրօրէն վիրաւորած է: Ռում – բը պայթած էր պայուսակի ինքնաշէսա – րկղի մը մէջ: Լիբաւորներու մէջ են՝ 22 տարեկան երիտասարդ մը, վերակենդա – նացման մէջ, քոյրը՝ 17 տարեկան, որու ամբողջ մարմինը այրած է, ուրիշ 17 տարեկան աղջիկ մը խոր վէրքեր ունի թեւերուն վրայ, մինչ ճափոնուհի մը խուլցած է պայթիւնէն եւ 21 տարեկան Ամերիկացի մըն ալ կուրծքէն վիրաւոր – ուած է: Մամուլի ասուլիսի մը ընթաց – քին է, որ ոստիկանութիւնը վերոյիշ – եալ մանրամասնութիւնները տուած է բայց գլխաւոր բախտաւորութիւնը եղած է Իտալիայէն եկող ճեպընթացին յապա – ղումը: Արդարեւ պէտք է հասնէր ժամը 17·20–ին եւ հասած է եղեռնափորձէն ետք, ապա թէ ոչ, անկարելի է երեւա – կայել զոհերու թիւը: Յուլիս 23ի, Հինգ – շաբթի օրուան ժուռնալ տը ժընեւը եւ Կազէթ տը Լօզանը (որոնք իրարմէ չեն տարբերիր նման լուրերու համար) մէկ էջ տուած են այս արարքին: Կայարանի եղեռնափորձին նկարագրութենէն ետք, առանձին դրութեամբ մը, զոր կը խո – րագրէն «Լօզան, Ցիւրիխ, Պեռն, Ժընեւ նո՞յն պատրաստութեամբ ռումբեր», կը յիշեն թէ Լօզանի եղեռնափորձէն ետք, 16 հոգի դեռ հիւանդանոցն են ու կ'անդ – րադառնան ոստիկանութեան քննութեան: Ասկէ զատ ժաք – Սիմոն էկլիի ստորա – գրութեամբ լոյս տեսած է յօդուած մը, որու խորագիրն է՝

« odieuse et absurde violence »

եւ ուր յօդուածագիրը սպէս կը սկը – սի. – «Պատմական կացութիւններ կան, ուր բիրտ արարքներ բացատրուած են, ներուած, նոյնիսկ երբեմն տօնուած:... Արդ, հանդիսատես ենք եղեռնափորձե – րու բազմացման մը արեւմտեան աշխար – հին մէջ, ամէնէն զանազան եւ երբեմն անհեթեթ դրդապատճառներով: Այս դրդապատճառներէն անդին, ուրեմն մարդկային բնոյթին հարցը կը դրուի: կարելի չէ եղեռնափորձերը բացատրել պարզապէս քաղաքական նպատակի մը հետապնդումով: Ուրիշ բան կայ, սար – սափելի կերպով վտանգաւոր, որ մարդ – կային տարօրինակ արարածին ամէնէն պզտոր աղբիւրներէն կ'առնէ քաշողա – կանութիւնը արեան եւ մահուան հան – դէպ»: Ապա յօդուածագիրը կ'ըսէ «հարկ է դեռ գիտնալ թէ անոնք որոնք ռումբեր դրին Ժընեւի կայարանը, Լօզանի մէկ վաճառատունը, Քլօթէն (Ցիւրիխ) եւ Պեռն իսկապէս կապ ունին Հայոց եւ Հա – յաստանի հետ: ... Շարժումը կ'ուզէ հանրային կարծիքին դիտակցութիւնը տալ, գայթակղելի կերպով մոռցուած հայկ. ողբերգութեան: Բայց անհեթե – թութեան դագաթնակէտը չէ՞»: Ու յօդ – ուածագիրը ծանրանալէ ետք Հայերու ցեղասպանութեան վրայ, որ աշխարհը

ցնցեց, կը յիշէ որ գանուէցաւ փոքրիկ երկիր մը (իմա՝ Զուիցերիա) որ կոչ ըրաւ գիտակցութեան եւ դուռները բա – ցաւ գաղթականներուն, կը թուէ զուի – ցերացի ընտանիքներու գործունէու – թիւնը այդ առընչութեամբ, ու կ'եզրա – կացնէ. – «Բացայատ է որ Զուիցերիա զերծ պիտի չմնար ամէն տեսակի հիւան – դագին, մոլեռանդ շարժումներէ: Բա – ցայայտ թող ըլլայ որ Զուիցերացիները երբեք պիտի չընդունին վարժուիլ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԸՆԴ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ (ՍԷ – ՃԷ – ԹԷ) մերժեց ստորագրել դործատիրութեան հետ համաձայնագի – րը, 39 ժամ աշխատանքի շուրջ: Ռազ – մավարութիւն մը կը տեսնէ բնագրին մէջ ի վնաս աշխատաւորներուն: Միւս սենտիքաները ստորագրած են:

ՀԱՑԸ պիտի սղէ Ֆրանսայի մէջ Օգոս – տոս 1–էն: Ծանօթ է որ դինները ազատ են եւ անցեալին պէս չեն նշանակուիր: Ա – սուհանդերձ պակէթին դինը 2 Ֆր.ը պէտք չէ անցնի Փարիզի մէջ:

ԿՈՊԵՐՆԻԿ փողոցի սինակոկին եղեռ – նափորձին կապակցութեամբ Սպանացի մը ձերբակալուեցաւ Փարիզ: Սպանական ծայրայեղ ալ շարժումներուն կը պատ – կանի:

ԵՐԵՒԱՆի վրայ լինկած անծանօթ օ – դանաւին ինքնուիթիւնը ճշդուած է: Ար – ժանթինեան օդանաւ մըն է, որ Լարնաքա (Կիպրոս), պէտք է երթար, ուր 24 թոն ուտեստեղէն եւ դեղ կը տանէր: Բայց խորհրդաւոր կէտեր կան, քանի որ յըս – տակ չէ թէ ինչո՞ւ ճամբան չեղած է: Անդարա կը հաստատէ որ արժանթինեան օդանաւ մը, որ Թեհրանէն կուգար եւ Լարնաքա կ'երթար, երբ Վանէն կ'անցնէր, ճամբան փոխած է եւ Հայաստան մտած: Մնացեալը ծանօթ է, քանի որ ըստ ԹԱՍ–ի բախում ունեցած է խորհ. օդա – նաւի մը հետ եւ ճգմուած է:

ԿԱՐՄԻՐ ՋՈԿԱՏՆԵՐԸ երկու պատանդ ազատ արձակեցին:

ԱՆԴԱՐԱՑԻ զինուորական դատարանը 287 մահապատիժ պիտի պահանջէ, ազ – գային կուսակցութեան (Ծայրայեղ - ձ) անդամներու եւ ղեկավարներու դէմ: Դատավարութիւնը կը բացուի Օ – գոստոս 19–ին: Միւս կողմէ համայնա – վար գաղտնի կուսակցութեան փաստա – բաններն ու պատասխանատուները յայ – տարարած են, որ շուրջ 50 քաղաքական բանտարկեալներ, որ Անդարայի Մամաք բանտն են, կամաւոր ծոմի դիմած են ե – րեք շաբաթէ, իրենց կրած չարչարանք – ներուն եւ դէշ վարմունքներուն դէմ բողոքելու համար:

ՍԱՖ.ի (քաղաքացիական գործունէու – թիւն) երեք անդամներ ձերբակալուած են, իբրեւ հետեւանք Մարսէյլի ջարդին: Ծանօթ է որ ընտանիքի մը վեց անդամ – ներ, մէջն ըլլալով երախայ մը, վայ – րագօրէն սպաննուած են, ինչ – ինչ «փաստաթուղթեր» գտնելու համար: Ֆինոքեէթթի, ուսուցիչ, խոստովանած է իր մասնակցութիւնը այդ սպանու – թեան:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Համայնավար կու – սակցութիւնը 17 միլիոն 500 հազար անդամ ունի, այսինքն 3 միլիոն աւելի բաղդատմամբ տասը տարի առաջ որը – ւած թիւերուն: Բնակչութեան թիւն է՝ 262 միլիոն:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ զինեալ ուժերու սպայա – կոյտը կը հաղորդէ որ, զինուորական իշխանութեան գլխէն ի վեր, տասը ամ – սուան ընթացքին, 442 հոգի սպաննուած եւ 653 հոգի վիրաւորուած են ահաբեկ – չական արարքներէ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՅՈՒԼԻՍ 17 – 21)

ՎԱԶԳԷՆ Ա.Ի ԿՈՉԸ
Ի ԽՆԴԻՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա., «Արմէնփրէս»ի դիմումին ի պատաս – խան կոչ մը ըրած է՝ Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի՝ աշխարհի խոր – հըրդարաններուն եւ ժողովուրդներուն ուղերձին առթիւ: Մտորեւ գլխաւոր մա – սերը. –

«Երկիր խաղաղութիւն ի մարդիկ հա – ճութիւն» երկնային պատգամը հետզ – հետէ այժմէական ու հրամայական է դառնում մեր օրերին: Հայաստանեայց եկեղեցին ու իր ժողովուրդը դուցէ աւե – լի քան ուրիշներ տենչանքը ունեն մեր երկրագունդի վրայ իրականացած տեսնել այս հրամայականը, որովհետեւ այդ է մեր Աստուծոյ կամքը եւ այդ է մեր ազգի ամենաջերմ ազօթքը:

«Հայ եկեղեցին ու իր ժողովուրդը ի Հայաստան եւ ի սփիւռս աշխարհի դի – տակցում են, թէ իրենց ճակատագիրը, իրենց հոգեւոր ու ազգային լոգերի ու երազանքների կենսագործումը պայմա – նաւորուած են աշխարհի խաղաղութեան պահպանումով եւ պետութիւնների հա – մերաշխ գործակցութեամբ:

«Սոյն մեր խօսքով մենք ջերմօրէն ող – ջունում ենք նաեւ Ռուսաց եկեղեցու պետ Նորին Սրբութիւն Պիմէն Պատրիարքի աստուածահաճոյ առաջարկը հրաւիրե – լու մի համաժողով աշխարհի բոլոր կրօ – նապետերի եւ կրօնական բարձրաստիճան գործիչների ի պաշտպանութիւն խաղա – ղութեան սրբազան դատի: Մաղթում ենք, որ մօտ ապագային հնարաւոր դառ – նայ գումարումը նման մի համաժողովի ի մխիթարութիւն բոլոր հաւատացեալ – ների, ի մխիթարութիւն բոլոր բարի կամքի տէր մարդկանց:

«Խաղաղութիւնը մեր ժամանակների ալֆան եւ օմեգան է»:

×

Բ. ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐԸ
ԴԱՍԱԽՕՐՄԱՆ ԳԼՈՒԽԸ Է ՄԻՇՏ
«ԿՈՏԱՅՔ»Ը

Աբովեան քաղաքի «Կոտայք» խումբը միշտ գլուխը կը դնուի խորհրդային ա – խոյենութեան Բ. դասակարգի 9–րդ խմ – բակի դասաւորման: 25–րդ շրջանին «Կո – տայք» իր դաշտին վրայ 2–ի դէմ 3 կէ – տով յաղթած է Հոկտեմբերեանի «ըՍ – պարտակ»ի, Լենինականի «Շիրակ»ը Փո – թիի մէջ հաւասար մնացած է (2 – 2) տեղւոյն «Կոլխեթի»ի հետ: Այս շրջանէն ետք «Կոտայք» ունէր 40 կէտ: Իրեն կը հետեւէին Սամարղիայի «Լոկոմոտի – վ»ը 37 կէտով, «Շիրակ»ը՝ 29 կէտով եւ «Սպարտակ»ը՝ 28 կէտով:

×

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ
ՆՈՐ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

«Սովետական Գրող» հրատարակչակա – նը լոյս ընծայած է Սիլվա Կապուտիկ – եանի քերթուածներու նոր հաւաքածոն՝ «Լիլիթ» տիտղոսով: Գիրքը, զոր ձեւա – ւորած է նկարիչ Հենրիկ Մամեան, կը բովանդակէ հեղինակին զանազան տարի – ներուն գրած բանաստեղծութիւնները, որոնք ընթերցողին մատուցուած են «Վա – ղորդայն», «Առաւօտ», «Կէսօր», «Մթըն – շաղ», «Իրիկնաժամ» խորագիրներով: Գիրքին յառաջաբանը գրած է Ռուբէն Զարեան:

ՎԱՐԴԱՎԱՌ ՀԱԽԱՏՔՈՎ

Թող Վարդավառը ջուր ցանէ բոլոր սնոտի կիրքերուն վրայ:

ՇԱԽԱՐԾ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Երբ յետադարձ ակնարկ մը նետենք իր փառահեղ անցեալին վրայ, կը տեսնենք որ Տարօնը դարերու ընթացքին եղած է հայկ. մշակոյթի վառարան: Ան տուած է մտքի եւ գրչի տիտաններ, ազատու – թեան հերոսներ եւ ազգային փառքեր: Տարօնը կեդրոն էր նաեւ հայ դիւցազնական Վահանդնի եւ Անահիտի: Հոն էին Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցն եւ Մովսէս Խո– րենացի, վերջապէս հոն էր Մամիկոնեան տունը, որ տուաւ այնքան մեծ հայրե – նասէրներու փաղանգ մը:

Տարօնի անմահ զաւակը, Հացեկ գիւ – ղի Ս. Մեսրոպը չէ՞ր որ ստեղծեց հայ գիրը եւ նոյն չրջանին Խորոնք գիւղացի մեծն Մովսէս չէ՞ր, որ անմահացուց Հայոց պատմութիւնը:

Տարօնը հարուստ էր նաեւ իր վանքե– րով, սրբավայրերով եւ մանաւանդ հա– տուածքի իր աւանդական Վարդավառով, երբ հազարաւոր ուխտաւորները մաղա– ղներով կ'երթային Սուլթան Սուրբ Կարա– պետին մեծ տաճարը իրենց ուխտը կա – տարելու համար:

Ով որ ապրած է Տարօն, ան միայն գի– տէ, թէ Վարդավառի ուխտագնացու – թիւնները որքան խանդավառութիւն եւ ուրախութիւն կը պատճառէին մանա – ւանդ երիտասարդներուն եւ պատանինե – րուն, որոնք մաս կը կազմէին ուխտա –ւորներուն: Իւրաքանչիւր ընտանիք օրեր առաջ մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէր ուխտի երթալու համար: Իրենց մատաղ տարած կենդանիներուն կռնակ – ները կարմիր կը ներկէին նուիրելու սուլթան Սուրբ Կարապետին:

Տարօնցին չինեց տաճարներ, չինեց վանքեր, չինեց մատուռներ եւ լոյս աղ – բիւրներ որպէսզի հաղորդակից դառնայ տիեզերական խորհուրդին հետ: Ան նիւ– թական հարստութեան կուտակումով չհետաքրքրուեցաւ երբեք:

Ամբողջ պատմութեան ընթացքին ան պատկանած է միայն հայ ազգին, հայ ժողովուրդին: Անոր համար կռուած, ա– նոր համար արիւն թափած եւ անոր բա– րօրութեան համար՝ աքնած:

Քեռոյ եկան 80–ական, 90–ական թը – ւականները, հայկ. յեղափոխութեան մե– ծագոյն շրջանը: Պայքար արիւնարբու թուրք բռնակալութեան դէմ: Տարօնը դարձեալ պատնէշի վրայ է: Ան իր վան– քերով, վանահայրերով, կուսական ան – տառներով եւ արի արանց ժողովուրդով դարձաւ հայ յեղափոխութեան օրրանը: Տուաւ հազարաւոր հերոսներ, Հրայրներ, Արաբօներ, Գէորգ Զավուշներ, իշխան Մակարներ, աղբիւր Սերոբներ, Հաճի Յակոբ Կոտոյեաններ, Մճոներ, Կո – րիւններ, Մարգարներ, իշխան Վարդան– ներ եւ բազմաթիւ ուրիշներ, որոնք զէնք առին չարան – չարան լեռ բարձրացան Երլտզ նստող կարմիր Սուլթան Համի – տին գոյց տալու որ մենք ալ դիտենք կռուիլ յանուն ազատութեան:

Տարօնի ռազմիկները տաժանելի եւ վտանգաւոր կեանք մը քարշ կուտային դաւառէ դաւառ, գիւղէ գիւղ եւ դաշտէ դաշտ, միշտ կռուելով վայրագ, արիւն– ռուչտ թուրք եւ քիւրտ հրոսակներու դէմ, պաշտպանելով Հայոց պատիւը եւ ինչքը: Տարօն իր զուռները լայն բացաւ նաեւ իր ազգին զործիչներուն եւ հերոս– ներուն առջեւ: Հեռուհեռու երկիր մը – տան Աբրօներ, Գուրգէններ, Անդրանիկ – ներ, Զաւէններ, Հ. Ց. Դաշնակցութեան պատասխանատու ներկայացուցիչ Վա – հաններ Կ. (Տօղրամաճեան), Սեպուհ – ներ, Սալատա Գրիգորներ, Մուրատներ եւ շատ մը ուրիշներ: Տարօնի արժանա – ւոր զաւակին եւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան գործիչին Հրայր – դժոխքի եւ Վահանի դեկավարութեամբ ձեռնարկեցին մեր ազատագրական սրբազան պայքարին: Այս բոլոր գործիչներուն եւ հերոսնե – րուն ուժը կուտային Տարօնի գիւղերու ներկայացուցիչներն եւ ռէսները: Աւրնայ Աօներ, Ծխաւայ Ցարութիւններ, փե – թարցի Պետոներ, Խասդիւղի քհնյ. Տէր Քերովբէներ (փոթորիկ), Ալիգլընցի Անդրանիկներ, Տիրգեվանքայ Վարդան– ներ, դառնինու Տիտոներ եւ Մկրտիչ – ներ Ալվառինճու Սմբատներ, Պընարճա – ներ Խաչատուրներ (մեծ հայրս) եւ ու – րիշներ:

Սակայն ա՜հ, վրայ հասաւ 1915–ի Մեծ Եղեռնը եւ արիւնածարաւ Թուրքը բնաջնջեց Տարօնի արի արանց ժողո – վուրդն եւ իր փայլուն աստղերը:

Վաթսուն եւ վեց տարիներէ ի վեր զրկուած ենք մեր սիրելի Տարօնէն, հա– լածական ու թափառական աչխարհէ աչ– խարհ, երկրէ երկիր եւ ծովէ ծով: Միշտ կարօտ մեր հայրենիքի մաքուր օդին, եւ պաղ ջուրերուն:

Միթէ մեր բեկորներուն սրտերը պիտի չըլլան պահապանը մեր նահատակնե – րուն, որոնց սրբազան ուխտին եւ զոհա– բերութեան պատմութիւնները տեսած կամ լսած ենք բոլորս:

Միթէ անոնց պաշտելի դաշափարները մեր սիրտերուն մէջ այնքան չուտով պի– տի խամրին: Չէ որ մենք ալ անոնց հո – գիով սնած ենք եւ անոնց դաշափարով հասակ նետած այս օտար հորիզոններու տակ: Տարակոյս չկայ թէ պիտի կատա– րենք մեր սրբազան պարտքը եւ պիտի քալենք ազատութեան ճանապարհէն, ուր հերոսաբար լինկան Արամներ, Աւտուր – ներ, Գալէներ, Ախօներ, Ղազարներ, Ցա– կորներ, Մուշեղներ եւ Մանուկներ:

Ով Տարօնի դժբախտ բեկորներ, այսօր Վարդավառի օրով, որ մեր խաչելութեան դողգոթան եղաւ, մեր պարտքն է ոչ մի– այն երկիւղածութեամբ խոնարհիլ ան – համար նահատակներուն չիրիմներուն առջեւ, այլեւ միշտ յիշել թէ ինչպէս կոտորուեցան անոնք, այր, կին եւ երա– խայ:

Տարօնը առանձին յանձնուած էր սեւ ճակատագրին եւ կը չարունակէր կռիւը, մինչեւ որ դաշտը եւ քաղաքը մնացին փլատակներու տակ, ժողովուրդը այրը– ւեցաւ տուներու եւ մարագներու մէջ, իսկ Արածանին եւ Մեղրագետը արիւնով ներկուեցան:

Այնուհետեւ կռիւը չարունակուեցաւ Սասնոյ եւ Սուրբ Կարապետի անառառնե– րուն մէջ, Տարօնի հայրենասէր եւ յեղա– փոխական ժողովուրդէն միայն բեկորներ մնացին:

Հին է եւ հարուստ Տարօնի պատմու – թիւնը, արիւնաստաւ եւ յաղթապանծ:

Հերոսներ ունենալ կը նշանակէ յաղ – թական ըլլալ, երբ անոնք նպատակ մը հետապնդած եւ նահատակուած են:

Զընկրկեցաւ Տարօն հազարաւոր բըռ– նակալներու առջեւ եւ մնաց միշտ բարձրագլուխ եւ անյաղթ, անոսանձ ինչպէս Նէմրութն եւ Գրգուռը, ինչպէս Սիփանն եւ Մասիսը:

Մօտեցէք վերապրող Տարօնցիին, դը – պէք իր զգացումներուն, վիրաւորեցէք իր աւանդական մտածումները, ա՜ն կ'ըմբոստանայ, վանդի, ըմբոստ եւ անխորտակելի լեռներուն անանուն ո – դիէն բեղնաւորուած է:

Երէկ Տարօնը աղաղակեց եւ աղերսեց. – բէգրանք նատելուց, մենք կռուիլ կ'ու – զենք, լոկ միայն Հայեր, տուէք մեզի զէնք:

Ողջոյն քեզի, կարօտակէզ հայրենիք իմ Տարօն: Արդեօք բախտը պիտի ժպտի անգամ մըն ալ քեզ տեսնէի, մաքուր օդդ ծծէի, պաղ եւ զուլալ ջուրերդ խմէի, ուխտի երթայի Սուլթան Սուրբ Կարա – պետին անտառը եւ երկիւղածութեամբ ծունկի գայի եւ համբուրէի այն պաշ – տելի հողը որուն վրայ նստած Վարդան վարդապետի նախապահութեամբ ժո – ղովներ գումարած են Շատաբէ Մխաք – եաններ, Հրայր – դժոխքներ, Տատրակ – ներ (Գեղամ), Գէորգ Զավուշներ, Ռոս– տոմներ, Զաւարեաններ, Անդրանիկներ, իշխան Մակարներ, իշխան Վարդաններ եւ ուրիշներ:

Ով կարօտակէզ եւ պաշտելի հայրե – նիք Տարօն, որքան ալ հեռու ըլլանք, քու անունդ եւ համայքդ վառ պիտի պա– հենք մեր հայրենակարօտ սրտերուն խորը: Որովհետեւ այդ կը պահանջէ քու յեղափոխական անցեալդ:

Փառք անունդ Տարօն եւ բիւր յար – գանք նահատակներուդ:

ՎԱՀԱՆ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

*Մշոյ արեւելեան կողմը, որ դաշտի վերջաւորութիւնն է, կը կոչուի Զըխուր, ուր կայ Շամբ կոչուած լիճը, եղէգնե – րով չրջապատուած, ահագին տարածու – թեամբ: Այդ Շամբը կը գտնուի, վար – դենիս եւ Արտօնք գիւղերու մէջտեղ: Կ'արտաղրէ ընտիր արօտ եւ խոտ, եւ խոիր գործելու համարճիլ. ատոր մէջ կը բնակին վարազ, արջ եւ զանազան կեն – դանիներ: Շամբին չնորհիւ էր որ, չըը – դեռնէն, երբ ռուսական բանակը եւ հայ կամաւորները Վանը զրաւէլէն ետք յառա– ջացան մինչեւ Բաղէշ, հոնկէ անցան Շամբ, ուր գտնուող վերապրողները միացան ռուսական բանակին ու մեկնե – ցան Հայաստան: Զօրավար Անդրանիկ, որ հայ կամաւորներու ընդհանուր հր. – րամանատարն էր եւ հոն կը գտնուէր, ինչո՞ւ արդեօք նահանջեց. եթէ իր կա– մաւորներով չուտով Մուշ գար, կրնամ ըսել որ մօտաւորապէս 50·000 վերապ – րողներ պիտի ազատէին: Զգենք պատ – մութեան դատաստանին: Դառնանք Վարդավառի մեր տօնակատարութեան: Զըխուրի չրջանի հայ գիւղերը Ս. Կա – րապետէն շատ հեռու ըլլալու համար, եզան կառքերով, ձիով կամ ոտքով ուխտի կուգային: Սորտար մօտիկ ըլլա– լով Ս. Կարապետին հոն կ'իջնէին: Հաղ– ուած եւ զարդարուած իրենց տեղական տարազներով. ուրախ ու զուարթ կ'ու – զէին ժամ առաջ հասնիլ եւ հատատամքի լեռը տեսնել: Շատեր առա– ջին անգամն էր որ կուգային, չէին գի– տեր որ Ս. Կարապետ կը գտնուի Իննա – կընեան բարձրացաց բարձունքի վրայ, որով անկարելի էր կառքով ելլել, ուստի ստիպուած էին ոտքով, ձիով բարձրա – նալ: Կէս գիշերին ճամբայ կ'ելլէին: Հա– ւիւ հոն հասած ազօթարանը կը բաց – ուէր, եւ կը լսէին վանքի զանգի քաղցր ղօղանջը. եւ կը տեսնէին բարձրացաց գմբէթը եւ երկու բարձր կաթողիկէները: Բոլորն ալ երկիւղած հաւատքով կը ծըն– րադրէին ու կը համբուրէին սեւաթաւիշ սրբազան հողը՝ ու երեսնին խաչակրն – քելով: Այո՛, այդ ճամբով իրենց նախա– հայրերը դարեր չարունակ, ուխտի եկած էին:

Երբ այդ սուրբ հողը՝ առաջին անգամ կը համբուրես, ամբողջ մարմինդ կը դո– ղայ. չնչառութիւնը կը կտրուի: Սիր– տդ կը բաբախէ, աչքերդ ակամայ կը սկսին թրջիլ: Այլեւս քու անձիդ տէրը չես. հին – հին պապենական յիշատակ– ներ կ'արթննան մտքիդ մէջ: Ս. Կարա – պետի մեծ եկեղեցին. իր բարձր պարիս– պով կամարակապ խաչքանդակ դռնով. իսկ մէկ անկիւնը պատի վրայ քարաչէն աղբիւր մը՝ որու վրայ չղթայով մը ամ– բացուած պղնձէ թասը կար՝ ուխտա – ւորներուն ջուր խմելու համար: Տարօ– նի ձմեռը շատ ցուրտ կ'ըլլայ, շատ ան – գամ վայրի անասունները չհառելու հա – մար կուգային վանքին պարիսպներու տակ ապաւինելու:

Իննակնեան սարէն կը տեսնես Մշոյ դաշտը հայելիի մը պէս կանաչագեղ հերկուած արտերով, իսկ Արածանին եւ Մեղրագետը անդադար կը չարունակեն իրենց հունը, շատ անգամ մեծ աւերներ գործելով չրջակայ գիւղերուն: Ս. Կա – րապետի ամենամօտիկ գիւղերն են՝ Սորտար, Պաղու, Զերթթ, Մեղտի, Բաղու, Կվարս, Պոկլան:

Ս. Կարապետ ունի երեք բակ, Խաչ բակ, Ցարութեան բակ եւ Ախոռի բակ, որ ամէնէն մեծն է, եւ հոն է որ տեղի կ'ունենային Վարդավառի տօնախմբու – թիւնները. այդ մասին շատ բան գրած եմ «Ցառաջ»ի մէջ. կրկնութիւնը աւե – լորդ է: Միայն, յիշեմ որ Ցարութիւն – եան բակի մէջ էր, Առաջնորդարանը, որ կը գտնուէր երկրորդ յարկի վրայ, եւ քովն ալ վանականներու սենեակները: Դիմացն ալ, կամարակապ 40 սենեակ – ներ՝ ուխտաւորներուն համար: Մխիթ գէպք մը ինկաւ. պատմեմ՝ կորուստէ վերկելու համար: Դէպքը հետեւեալն է:

1911–ին, թէ 1912–ին, լաւ չեմ յիշեր, Վարդավառին խաղերու գանազան տե – սակներ տեղի կ'ունենային այդ օր առա– ջին անգամ ըլլալով: Հայ եւ քիւրտ երի– տասարդ մը գօտեմարտի մրցում պիտի

ԽՄԲ. – Այս խորագրին ներքեւ ծանիճ վառուձ կը ներկայացնէ Գառգուի ցուցա– հանդէսը, Շաթօ սը Վասքէօյ, նորման– տիի ծոցը եւ ուր նկարիչը կը ներկայա– ցընէ զանազան գործեր 1952–էն սադիճ: Ցուցահանդէսը կը տեւէ մինչեւ նոյեմ – բեր 1:

×

Ծառաստանի ցանկապատը, պատուոյ գաւիթն ու Ֆրանսական ոճի ածուները անցնելէն ետք, մուտք կը գործենք նկա– րիչի սենեակներէն մէջ: Ցոյն ծամայար – դարումներով կլիներ, երազին վրայ բացուած հսկայ դռներու արձանային պահակուհիները լուռ կը հսկեն:

Հետեւինք սիրահարներու քայլերուն իրենց քաղցր ու մելամաղձոտ պոռոյին մէջ: Անոնք կ'անցնին բարձրաձիգ, մերկ, ճղակտոր ծառերով եզերուած կածան – ներէ: Զիւրար սեղմած՝ իրրեւ թէ հա – գիւ զգէին հոգին. անոնց հոգիները այնքան հեռու են երկրային աչխարհէն: Կը նմանին գիւղերազրկիկներու անոյշ ու խորհրդաւոր լոյսի մը մէջ, կաթնային կապոյտ՝ որ ոչ ցերեկուան է, ոչ գի – շերուանը: Հեռուն կրպակ մը, սայլակ մը, արձան մը, բոլոր այն ռոմանթիք կազմածները՝ որոնք կը ստեղծեն Գառ – գուի նկարչութեան մթնոլորտը: Երազը կը խառնուի իրականութեան, բնականը՝ գերբնականին:

Տեսլապաշտը կը ստեղծէ քաղաքներ, կախարդական բնանկարներ՝ մուգ կա – պոյտ, կարմիր կամ չէկ գոյնով մը թա– թաւուն: Այս հսկայ պատատուներուն մէջ ոչինչ ցուցական, ցայտուն, այլ դուրս գալու, փախչելու, հեռանալու փափաք մը: Իր Ցայտնութենէն քանի մը նմոյշ – ներ վկաներն են զառանցանքի մը, որմէ սակայն կը հեռանայ նկարիչը եւ կը վե– նայ խուսափիլ վայրագութիւններէն:

Տարիներու ընթացքին Գառգու կը չէ– տէ իր սուր, սեղմ եւ խիտ գծանկար – չութիւնը: Զրահաւոր մարդիկ կը հսկեն պալատներու ճակատներուն՝ վահան – ներու դերը խաղալով: Վենետիկի Ծաթ– թեռէի քարտին ի վեր նաւերը կայմերու անտառի մը մէջ խարսխած՝ կը սպասեն

ընդէնն: Բոլոր ուխտաւորներու ուշադ – րութիւնը այդ կողմ դարձաւ. բոլորը հաւաքուեցան բոլորակ չրջանակ մը կազ – մեցին: Երկու երիտասարդներ, մերկա – ցած մէջքէն վեր, մէջտեղ եկան: Գիր – ը լաւ մը իւղուած էր: Դէմ – դիմաց եկան, ուզեցին գիրար բռնել, բայց ան – կարելի եղաւ: Հայ տղան ամէն ջանք թափեց բռնելու համար. անկարելի էր. ամէն ձեռք տալուն, ճկան պէս կը սա – հէր մեր տղուն ձեռքէն: Վերջապէս ուխ – տաւորները սկսան անհամբերութիւն ցոյց տալ: Հայ երիտասարդը նկատի առաւ: Եա՛ Ս. Կարապետ կանչելով՝ գիւրացին վրայ խոյացաւ, ոտքը եռաւ, ձեռքը կրծ – քին: Այնպէս ուժով մը հրեց, որ գիւր – ը կռնակին վրայ ինկաւ: Հայ ուխտա –ւորները ակնածանքի անսահման էր: Զմոռնամ ըսելու որ վարդավառին, մօտակայ գիւրա գիւղացիներ ալ կուգա – յին եւ Հայերու հետ ձեռք ձեռքի բռնած պար կը պարէին: Գիւրա երիտասարդը այդ պարտութենէն ետք կատղած դնաց հազուստը հագաւ, եւ դաշոյնը ձեռքին կ'ուզէր մեր հայ տղան վրայ յարձա – կել: Այդ օրը բարեբախտաբար Մուշ – ի աղչինցի հարուստ տանուտէր Գոռոյ Գասպար ներկայ էր: Շատ հանրածանօթ անձնաւորութիւն էր, այդքան որ Հայի Մուսա Պէկը եւ Խասբ Պէկը եւ նոյնիսկ թրքական կառավարութեան պաշտօն – եաները յարգանքով կը վարուէին անոր հետ: Երբ այս Քիւրտին վարմունքը տե – սաւ՝ «տղաք, ի՛նչ կեցեր էք, զարկէք զէտ չունը» ըսաւ: Անմիջապէս մէկ – երկու երիտասարդներ յարձակեցան Քիւր – տին վրայ, որ փախաւ. տղաքը եռան ինկան եւ Մեսրոպի անտառի մէջ ըս – պանեցին: Հոն գտնուող քիւրտ պէկի – րը Հայերուն իրաւունք տուին: Հայե – րուն տրամադրութիւնը բարձրացաւ, սկսան տօնակատարութիւնը ուրախ ու – ւարթ անցընել:

ՍՈՐՏԱՑԻ

ԱՅՍՕՐՎԱ ՀԱՑԱԿԵՐՊ ՄԱՐԴԸ

ՎԱԼԵՐԻ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Ես ծնվել եմ Ալաշկերտի դաշտում, մեր գյուղի անունը Ծաղկահովիտ է, ինչպես ասում են՝ ծաղկած հովիտ։ Ամռանը ամեն կողմ ծաղիկներ են բուսնում, ամեն տեղ գույնզգույն ծաղիկներ։ Ես էլ ծաղիկ եմ, ինչպես մեր գյուղի բոլոր աղջիկները։ Ես էլ ծաղկում եմ, ինչպես մեր գյուղի բոլոր աղջիկները։ Ես էլ ծաղկում եմ, ինչպես մեր գյուղի բոլոր աղջիկները։

Ես ծնվել եմ 1963-ին։ Իմ հիշողության մեջ մնացել են մանկության տարիների դժվարությունները, ցրտաշունչ ձմեռները, երբ ամբողջ գյուղը ձյան մեջ էր թաղված, ամառվա տապը, երբ ոչ մի ծառ չկար, որ մի քիչ հովանոց անի, ոչ մի աղբյուր, որ ջուր տա։ Ես հիշում եմ, որ մենք ամեն առավոտ ջրի համար գնում էինք գյուղի ծայրը, որտեղ մի փոքրիկ աղբյուր կար։ Ես հիշում եմ, որ մենք ամեն առավոտ ջրի համար գնում էինք գյուղի ծայրը, որտեղ մի փոքրիկ աղբյուր կար։

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ Դաւրաի Հայկենակցական Միութեան վարչութիւնը իր բոլոր ան – դամ – անդամուհիներով, խորին ցաւակ– ցութիւններ կը յայտնէ հայրենակիից՝ Մկրտիչ Հայթայեանի մահուան առթիւ, իր եղբօր Պ. Նշան Հայթայեանի, Այրի Տիկին Սաթենիկ Հայթայեանի եւ զա – ւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն:

×

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպը – սակի Տէր եւ Տիկին Շմաւոն Պալեան 100 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգա – ւաճման:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Յարթէթ Յարութիւնեան վարդավառի ոճնին առթիւ փոխան հո – գեհանդիստի, Տարօն Տուրուբերանի ննջեցեալոց եւ նահատակներուն հոգւոց հանգստեան համար հետեւեալ նուէրնե – րը կ'ընեն. – 250–ական Ֆ. Աղքատախը– նամին, Դպրոցասէր վարժարանին, Հայ Ուսանողներու եւ Երիտասարդներու Նո– րակազմ Միութեան, Տարօն – Տուրբե – րանի Հայր. Միութեան (Ստանալ «Յա– ռաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին:

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Մուրատ – Ռափայէլեան նախկին աշակերտաց միութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Վիչէն Փարմաքսըզեանին, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Փարմաքսըզեանին, Պ. Կիլոմ Փարմաքսըզեանին եւ աղջկան, Արհ. Գերպ. կարապետ Եպիսկ. Ամա – տունիին եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց մօր, կնոջ, հարսին եւ աղգակա – նին՝

Տիկին ՌԱԵՄԱՆԹԻՆ ՓԱՐՄԱՔՍԸԶԵԱՆԻ
(Ծնեալ Եաղուպեան)

մահուան առիթով:

Միութիւնը այս առթիւ, փոխան ծաղ– կեպակի կը նուիրէ 300 Ֆ. Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Միսաք Գրիգորեանի *մահուան առթիւ (Սէնթ Անթուան – Մարսէյլ) եսթեր Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկին Թոմասեան եւ Յարութիւն Մէքճեան կը նուիրեն 50–ա– կան Ֆ. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Սէն – Մօրիսի վարչու– թիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ Դպրոցին Տէր եւ Տիկին Սարգիս Յովհաննէսեանէ 100 Ֆ. իրենց զաւկին Փաթրիքի ամուսնութեան առիթով:

×

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Վարդան Փիրաեանի յուղարկաւորութեան առ – թիւ. – Էքմէքճեան ընտանիք ե. պ. 50, Տիկին Ճամուզեան Կապոյտ Խաչին 100, Տիկին Ֆրանկիւլեան Կապոյտ Խաչին 50, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Ալեանաքեան ե. պ. 100, Կապոյտ Խաչի քաղաքի վարչութիւ– նը Մշակութային Տան 100, Սէֆէրեան ընտանիք Կապոյտ Խաչին 50, Սէնթ Մար– զըրիտ Տիկնանց Միութիւն ե. պ. 100, Տէր եւ Տիկին Պոտուրեան ե. պ. 50, Տի– կին Մարի – Պերթ Պաթանեան ե. պ. 50, Տէր եւ Տիկին Քազուրեան ե. պ. 50, Տի– կին Ճնտիկեան ե. պ. 50, Այրի Տիկին Սանթուրեան ե. պ. 50, Տիկին Սիրվարդ Պապիկեան Կապոյտ Խաչին 50, Տէր եւ Տիկին Սրբուհի Քազուրեան ե. պ. 100, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պարսամեան ե. պ. 100, Տիկին Տիրատուրեան ե. պ. 50:

ԵՐԳԻՉ՝ ՊԵՏԻԿ ՉԻԶԻ ԿՐ ԱՊԱՍԻ

ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ուր պիտի գտնէք յաւագոյն ճաշերը, յաւագոյն գինիներով եւ հայկ. ջերմ մթնոլորտի մը մէջ

BAR - RESTAURANT

SPÉCIALITÉS ARMENIENNES

ՍԵՒԱՆ SEVAN

Direction : M & Mme Bédikian

1, bd. Carnot — 17, quai J.-B Clément, 94140 ALFORTVILLE
tél. 376 32 19

Fermé le lundi *Ouvert tout l'été*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վալանսի Մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւ – եալ նուէրները. – Տէր եւ Տիկին Պետրոս Աբրահամեան փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆ. Տիկին Սաթենիկ Թերզեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գապա – եանէ 200; Տէր եւ Տիկին Էքմէքճեանէ 100, Մի ոմն–է 200, Համակիր մը 100 Ֆրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոն.– Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնա– ճիւղի Պարահանդէսը՝ Նոյեմբեր 7–ին, Casino Charbonnière.

×

Ամնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղե– ցւոյ հիմնարկութեան 50–ամեակի բաց – ուիկ հանդիսութիւնը՝

Հոկտեմբեր 11, կիրակի օր,

բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապե – տական Պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ա.ՐԲ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի:

Մանրամասնութիւնները՝ յետագային:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ի նպաստ՝ Հայկ. վարժարաններու
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 6–ԻՆ

L'OFFICE NATIONAL DE LA CULTURE ET DES TRADITIONS ARMENIENNES

Présidents d'Honneur:
Monsieur ALAIN POHER
(Président du Sénat)
S.E. Mgr. JEAN RUPP (Arhevêque)

Organise

Un 3e PELERINAGE en Roumanie aux Monuments et aux Eglises Arméniennes
(du XIVe au XIXe siècle)
DU 6 AU 20 AOUT
Animé par: GERARD STEPHANESCO

et

Un PELERINAGE en Bulgarie, aux Eglises et Communautés Arméniennes de Bulgarie
DU 28 AOUT AU 11 SEPTEMBRE

Renseignements et documentation:
Tél.: 734. 61. 41 (*le matin*)
Office National de la Culture et des Traditions Arméniennes
16, *Rue José - Maria de Heredia*
75007 - *PARIS*

VENDREDI 31 JUILLET à 21 h.
à la MAISON de la CULTURE ARMENIENNE de DECINES

PROJECTION DE DIAPOSITIVES
DISCUSSION
sur
L'ARMENIE SOVIETIQUE
A l'occasion de l'organisation d'un voyage en Arménie, en Géorgie et à Moscou du 14 au 25 août.

ENTREE LIBRE

L'OFFICE MUNICIPAL SOCIO-CULTUREL
en collaboration avec
L'ASSOCIATION DES ARMENIENS ET L'UNION HELLENIQUE
organise

Une Grande Soirée Arméno - Grecque

avec VICKEN
accompagné par Simon et Varouj
et ANGELIQUE IONATOS
(*Grand Prix de l'Académie Charles Cros*)
DIMANCHE 2 AOUT à 21 h.30
PLACE MIRABEAU -- MARTIGUES
Renseignements :
Office Municipal Socio - Culturel
19, quai Paul-Doumer, Martigues
tél. 80 32 86 Prix des places : 25 F

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍԸ

ԿՐ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2–ԻՆ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.–

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սեպտեմբեր 26–ին՝

ՍՈՖԻԹԷԼ

ի նպաստ Կապոյտ Խաչի գործու– էութեան եւ Իսիի Ս. Մարիամ Աստ– ուածածինի Եկեղեցւոյ Շորոգութեան:

OPTIMA Tours

ARMENIE 1981

CALENDRIER DES PROCHAIN DEPARTS

Δ 14 Août 1981

Δ 4 et 18 Septembre 1981

Pour chaque départ 3 *formules de séjour* 12 - 14 *et* 16 *jours.*
Cette année des formules originales:
1e/ *Voyages combinés en Arménie avion / bateau «LITVA».*
— *Départ par avion le* 27 *Juillet (séjour du* 28 *Juillet au* 6 *Août Erevan).*
— *Croisière en bateau du* 7 *au* 14 *Août arrivée Marseille.*
— *Croisière bateau du* 15 *au* 23 *Août séjour à Erevan du* 23 *Août au* 2 *Septembre et retour par avion le* 3 *Septembre.*
2e/ *Voyages combinés:*
— 1 *semaine EREVAN / 1 semaine Lac Sevan.*
— 1 *semaine EREVAN / 1 semaine Sotchi (Mer Noire)*

Départ de Lyon vol direct le 14 août

en raison des nombreuses inscriptions nous avons affrêté un appareil plus important dans lequel il reste encore quelques places libres
Dépêchez-vous de vous inscrire auprès de la Maison de la Culture de Décines
15, rue du 24 Avril 69150 DECINES tél : 7 . 849 . 42 . 97

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :

OPTIMA Tours

67-69 rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
75003 PARIS
Telex : 211 324 F.
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)

MARCEL UMIDIAN *PRADO VOYAGES*
353, *Avenue du Prado* 13008 *MARSEILLE*
Tél.: (91) 76-21-80 chaque jour de 17 à 19 h.

Pour la Région Lyonnaise:
MAISON DEL CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
Jusqu'à 16h.00: *Mme. BARAVIAN — de* 16h.00 *à* 18h.00: *Mme. ANTABLIAN*
15, Rue de 24 AVRIL, 1915 - 69150 DECINES Tél.: 849. 42. 97

SEVAN VOYAGES
ANNONCE
SES DEPARTS GROUPES
LYON - BEYROUTH
du 1 au 29 août du 8 au 19 août
prix : 2200 F

Pour tous Renseignements:
Varoujan SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48. Cours de la Liberté 69003 - LYON
Téléphone: (7) 860. 13. 66

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
28
MARDI
28 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍԵՐ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 160 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 350 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ. 50

56ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.959

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

56e ANNÉE — No 14.959

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆի նախագահ ընտրուեցաւ, ինչ – պէս նախատեսուած էր, Մոհամէտ Ալի Պանայի, ձայներու աւելի քան 90 առ հարիւր համեմատութեամբ, ինչ որ աւե– լի է քան Պանի Սատր 1980 Յունուարին: Բայց հարկ է նշել, որ քուէարկելու ի– րաւունքի տարիքը լրած էր 15–ի…: Պաշտօնական արդիւնքները երեքշաբթի կը յայտարարուին միայն: Վերջին օրե – րուն ալ զնդակահարում, տուներու խու– զարկութիւն եւ զանազան միջադէպեր չեն պակած: Վիրաւորներ ալ կան, ո– րոնց մէջ նոյնինքն Խոմէյնիի փեսան:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ծայրայեզ – ալ Մելի Մելամէթ (Ազգ. Փրկութիւն) կուսակցու– թեան պետը՝ Նեճմէտտին Էրպաքան եւ իր կուսակցութեան ինը ուրիշ անդամ – ներ ազատ արձակուած են, առջի օր, երբ որեւէ պատճառած ըլլալու մասին որեւէ ապացոյց չգտնուեցաւ: Ապրիլին երբ իր դատավարութիւնը կը սկսէր 14–էն 36 տարի բանտարկու – թեան պատիժ մը կը նախատեսուէր, ինչ որ պահանջած էր դատախազը, իրեն եւ ուրիշ կուսակիցներու դէմ: Իրենց դէմ ամբաստանութիւնն այն էր, որ ազգայնապրոլեթիւն մը հիմնած են՝ Պե – տութեան օրէնքները ենթարկելու համար հրէական Պետութեան մը: Միւս կողմէ 7 ամաքի բանտին 60 ծայրայեզ – ձախ ահաբեկիչներու կամաւոր ծոմը տա – ռած է եւ ներկայիս թիւը հասած է 230–ի: 19 հոգի հիւանդանոց փոխադրը– ած են:

ԼԵՒԱՍՏԱՆի մէջ, այս անգամ տան – գիներ են, որ վողոյ իջան բողոքե – լու համար ուտեստեղէնի պակասին դէմ եւ ամսական միայն 3 քիլօ միսի բաժնե– գրի անձ դլուխ: Սոլիտառիթէ ալ դոր– ծադուլի սպառնալիք կ'ընէ եթէ բաժ – նեկարու ձեռք առնուած միջոցները չվերցուին:

ԼԻԲԱՆԱՆի մէջ Ռեկընի բանագնացը յաղթեցաւ հրաղադար մը ընդունիլ տալ դոմներուն (Իսրայէլ եւ Պաղեստինցիք) եւ չաթթավերջին համեմատաբար յար– ուած էր, բացի մէկ – երկու միջա – դէպէ:

Վիլօ եղբայրներէն մէկը՝ Ժան – Փիէռ ամբաստանութեան տակ առնուեցաւ «Տրոս եւ Պել – Ժառանիէռ» ընկերու – թեանց ընկերային ինչքերու չահադործ – ման» համար: Պետութիւնը թէեւ 100 միլիոն պիտի տայ Պուսաֆ – Սէճ – Ֆը – ռէնի, փրկելու համար աշխատաւորնե – րը պաշտօնազրկումէ բայց ասոր երաշ – խիքը պիտի ըլլայ Վիլօններու անձնական սեփականութիւնը:

ՄԱՐՍԷՅԻ (Օռիոլ) ջարդին պատմու– թեան ծալքերը օրէ օր կը բացուին եւ Մաֆ–ի ազդ. քարտուղարն ալ ձերբա – կալուելէ ետք, ամբաստանուեցաւ: Կը թուի որ բաւական հին ու նոր հաշուե – յարդարներ, կողոպուտներ, սպանու – թիւններ եղեն. եւ մէջտեղ պիտի ել – լեն մինչ ջարդին 6 զոհերէն, երկուշաբ– թի առաու դեռ միայն մէկուն դիակը յանուած էր:

ՀԱՋԱՍՏԱՆի վրայ խորհրդային օդա– նաւի մը հետ բախում ունեցող արժան – թինեան օդանաւը կ'ըսէ Սբնտէյ Թայմզ Թարյէյնէն զինք կը տանէր Իրան, ըսա երկու երկիրներու միջեւ ստորագրուած համաձայնութեան մը: Թերթը անունը կուտայ զուիցերացի գինավաճառի մը՝ Անդրէաս Ձենլի, որ ըսած է թէ 360 թոն գինամթերքը պիտի յանձնուէր Լառնա – քայի նաւահով, 12 անգամէն:

ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԻՒՆ

«Ինչո՞ւ Հայկ. ահաբեկչութիւն մը կայ Զուիցերիա»

ՀԱՐՑ ԿՈՒՏԱՑ ՏԵՂԻՈՑՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

—o—

Ուրբաթ, Ցուլիս 24–ի Թրիպիւճ տը Ժընեւը, կրկին կ'անդրադառնայ ահա – բեկչական արարքներուն առթիւ, ծագած կարգ մը հարցերու: Նախքան հարցա – զրոյցը եւ ոստիկանութեան մէկ կոչը՝ եղեռնափորձերու վկաներուն, թերթը կը յիշէ թէ հայկ. ահաբեկչութեան զարթ – նումը տեղի ունեցաւ 1974–ին (Յառաջ՝ պէտք է ըլլայ 73) Լոս – Անճըլըսի մէջ, Թուրք հիւպատոսին եւ փոխ – հիւպա – տոսին սպանութեամբ Գուրգէն Եանըդ – եանի կողմէ: Ցաջորդաբար, կ'ըսէ Թեր– թը, ԱՍԱԼԱ–ն ամբողջ աշխարհի մէջ ա– հաբեկումներու երկար շարքի մը ձեռ – նարկեց ու կ'ոգեկոչէ տրուած դրդա – պատճառը՝ 1915–ի Իթթիհատի կազմա – կերպած ցեղասպանութիւնը: Թերթը կ'ըսէ թէ վերջին տարիներու ԱՍԱԼԱ–ն (Հ. Գ. Բ.) տէր եղած է աւելի քան 100 ահաբեկումներու, ու կ'աւելցնէ՝ ՍԷ – ՏԷ – ՍԷ – Ա–ն (եւ այս սկզբնատառնե – րուն կուտայ սա հրաշալի բացատրու – թիւնը՝ հայկ. ցեղասպանութեան պաշտ– պան կոմիտէ…), որու կեդրոնը Փա – րիզ է, իր դլխաւոր պայքարը տարաւ ծրնեւ՝ «Ազգերու պալատը» մարդկային իրաւանց պաշտպանութեան են – թայանձնախումբին առջեւ, 30–րդ պար– լերութեան համար, որու մասին դեռ ոչ մէկ որոշում տրուած է: Ցետոյ, Թրիպիւճ տը ժընեւի խմբագրութիւնը կ'ոգեկոչէ «Հոկտ. 3» չարժումին ստեղ – ծումը, իբրեւ հետեւանք երկու երիտա – սարդներու ձերբակալման, Հոկ. 3–ին երբ արկածով իրենց պատրաստած ռում– բը պայթեցան Պօ – Սիք պանդոկի մէկ սենեակը, յետոյ, այս նորը՝ Ցունիս 9, որ նախորդին հետ մաս կը կազմեն Հ. Գ. Բ.–ին, եղրակացնելու համար, որ Զուիցերիոյ 3000 անդամներէ կազմուած հայ դաղութը քանիցս դատապարտած է այս արարքները եւ ղեկոյցով մը, հրա – տարակուած Հինդշաբթի, «Զուիցերիոյ Հայկ. Մութիւնը, «անիմանալի եւ ա– նընդունելի» կ'որակէ այս արարքները, ցաւելով հանդերձ ի տես «թուրք կառա– վարութեան անտարբեր դիրքին»:

Այս նոյն էջին վրայ, Լիւք Մաթիլ հարցազրոյց մը հրատարակած է հայ դաղութին անդամներու հետ, եւ իբրեւ նախաբան խոկ, կ'ըսէ «ինչպէս կ'ուզէք որ բացատրենք ձեզի Զուիցերիա դոր – ծուած եղեռնափորձերու վերջին չարքին պատճառները, երբ մենք խոկ չենք հաս– կընար»: Այս է, կ'ըսէ Մաթիլ, հակիրճ ամփոփումը զուիցերահայ չրջանակնե – րու ազդեցիկ անձնաւորութեանց դիր – քին: Լրագրողին հայ խօսակիցներու յայ– տարարութիւններու գլխաւոր կէտերն են. –

Զուիցերիան մեր մէկ մասն է: Ջենք ծածկեր որ հայ դաղը համակրելի է մեզի եւ ինչ որ կրնայ տկարացնել թուրք պետութիւնը, մեզի համակրելի է: Բայց հայ ըլլալով հանդերձ, մեզի հա – մար Զուիցերիան քիչ մը, կամ շատ, մաս մըն է մեզմէ, Մենք մեր վրայ պիտի չյարձակինք:

Մեր մէջ, կ'ըսենք, ուր որ երկու հայ կայ, քաղաքական երեք կուսակցութիւն կայ: Կը խորհինք որ մէկ զդացում կայ, որ հասարակաց է բոլոր Հայերուն, այն որ կեղեքուած են, իրենց հողէն, իրենց ինչքերէն, ազդ մը կազմելու իրենց ի– րաւունքէն: Ակէ զատ, ոչ միայն ընկե– րային, քաղաքական, կրօնական նոյն

ԱՆՈՐԱԿԵԼԻՆ

—o—

Ահա անունը ահաբեկչական արարքի մը ուղղուած Հ. Ց. Դ.ի հաւատաւոր ուխտաւորներէն՝ Տոքթ. Մելքոն Էպլի – ղաթեանի դէմ: Ծանր վիրաւոր՝ մեր սի– րելի ընկերը ողջ է: Վրդովում ու դա – տապարտում առաջին զդացումներն են մեզ համակող: Ոճիր մը Պէյրութի մէջ, ուր ռումբերու տեղատարափը հանապա– զօրեայ ռազմախաղերուն մաս կը կազմէ, կրնար սեւ ցանկի մը վրայ աւելցուած անուն մը ըլլար միայն: Լիբանանեան ող– բերդութեան մէջ մեր երիտասարդու – թիւնը անթիւ զոհեր տուաւ դիմադրե – լու համար մեր դաղութին պարտադրը – ւած տարրալուծման վտանգին դէմ: Այդ բոլորը լուրջ մտահոդութիւններ կը յա – ռաջացնէին մեր մօտ բայց եւ այնպէս կը չարունակէինք յուսալ, որ չնորհիւ այդ զոհողութիւններուն երբեմն այդ չէն դաղութը պիտի դտնէր ապրելու եւ ստեղծադործելու իր բնական ընթաց– քը:

Դաչնակցական մարդը ո՛չ անցեալին ո՛չ ալ ներկայիս իր կեանքը սակարկելու անձը եղած է, երբ խնդրոյ առարկայ է ժողովուրդին գոյութեան հարցը: Ու ամէն անգամ օրհասական պահերուն կը դտնուէր մէկը այն հազարաւոր ուխտ – աւորներէն, իր կեանքին գնով մերժելու մեր համայնքներուն սպառնացող դաւադ– րութիւնները: Նոյն վիճակը նաեւ հոն՝ Պէյրութի մէջ, ուր մեր գոյութեան ըս– պառնացող վտանգը օր ըստ օրէ կը տա– րածէր իր չարաչուք ստուերը մեր ազ – գային կեանքի բոլոր մարզերուն վրայ: Միջազգային մուք դաւերու կրաւորա – կան դերակատարները ըլլալու դատա – պարտուած էինք:

Շատեր յուսալքուած մեկնած էին իրենց ետին ձգելով կեանքի մը վաստա– կը: Այսպանելի ոչինչ կար այդ ընթացքին մէջ: Ուրիշներ համակերպած կացու – թեան, հրաշքի մը ակնկալութեամբ կ'ապրէին: Մելքոն Էպլիղաթեան՝ ո՛չ առաջիններուն, ո՛չ ալ երկրորդ դասուն կը պատկանէր: Նուիրեալ հայ մտաւո – րականն էր, հայութիւնը իր վերջին նը – պատակը: Իր ներկայութիւնը խանդա – վառիչ եւ յուսադրիչ ազդակ մըն էր մեր զանդուածներուն համար, նամանաւանդ այդ սեւ օրերուն, ուր հոդիներուն մէջ դալկոտած էին բոլորին յոյսերը: Մէկն էր այն քիչերէն, որոնք կը մերժեն յու – սալքումը: Մինչեւ վերջը չանաց փրկել այն ինչ, որ դեռ կարելի էր փրկել: Այլ խօսքով մնաց պատնէշին վրայ մինչեւ, որ դաւադիր զնդակը ուղեց զգեստնել զինքը:

Կարելի է ածականներու չարք մը հիւ– սել իր դէմ եղած դաւադրութեան անուն մը տալու համար: Ան այժմ կը նախընտ– րենք սանձել մեր մէջ փոթորկող ընդ – վզումը ու զսպել յուզումը, եւ փորձել հասկնալ եղածը, որպէսզի մեր առջեւ ցցուած հարցականներուն պատասխան մը դտնելու կարողութիւնը ունենանք: Կատարուածը կանխամտածուած ոճիր մըն էր անկասկած: Բայց ո՞վ չահ ունէր որ հայ գործիչ մը վերջ դնէր իր գոր – ծունէութեան: Ո՞վ չահ ունէր որ հայ քաղաքական դէմք մը այլեւս չդործէր եւ չկա – տարէ իր պարտականութիւնը: Հո՛ս, կարեւոր չէ այնքան անձին կուսակցա – կան պատկանելիութիւնը, որքան պա – տահածին մտահոդիչ երեւոյթը: Ցարդ, չենք դիտեր և դուցէ երբեք ալ չդիտնանք թէ ո՞վ կամ որոնք են այս քամնելի ո– ճիրին հեղինակները: Բայց յստակ մէկ իրողութիւն կայ, թէ ով որ ալ ըլլայ, գործած է, ենթակային անձէն անդին, մեր ազդային ընդհանուր չահերուն դէմ:

Կը թուի ուրեմն, որ ընկեր Մելքոն Էպլիղաթեանի նման անձ մը, կրնար մտահոդել այն բոլոր մուք ուժերը, ո– րոնք ուխտած են զգեստնել այն ինչ, որ կրնար խորհրդանշել մեր ժողովուրդի տոկալու վճռականութիւնը:

Վրէժի զդացումներով անանդներէն չենք եւ պիտի մերժենք դաւադիր ուժե– րու ստորին եւ նենդ խաղերուն թակար– դին մէջ իյնալ: Բայց դիտենք, որ, Մել– քոն Էպլիղաթեաններու դէմ ուղղուած զնդակները, ուղղուած են խորքին մէջ, մեր բոլորին դէմ եւ կը մատնեն վտան– գաւոր խաղեր: Այդ իսկ պատճառով, պարտինք աւելի քան երբեք, ըլլալ զդոյշ եւ զգաստ, ի չահ մեր տարաբախտ ժո – ղովուրդին:

ԱՌԼԻՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

տարբերութիւնները կը ներկայացնենք ինչպէս կարելի է դտնել որեւէ Պետու – թեան մօտ, այլեւ մեր կրկնակ պատկա– նելիութեան պատճառով, կ'իւրացնենք անոնք որոնք կան այն երկրին մէջ, ուր կ'ապրինք: Ուրեմն, սովորական մահ – կանացուէն աւելի տարբերումներ ու – նինք: Այդ կրկնակ ինքնութիւնը խոչընդոտ մը չէ, ընդհակառակն: Կը նշանա– կէ աւելի հարուստ ըլլալ:

Ինչո՞ւ հայ ահաբեկիչները չեն յար – ձակիր Թուրքիոյ վրայ: Օ՛հ, շատ մը պատճառներով: Նախ դրեթէ հայ չկայ այդ երկիրը եւ միակ դաղութը Պոլիս է, որ երբեք հայկ. չէ եղած: Ցետոյ, բոլորս դիտենք որ հայկ. ռումբեր – կամ իբրեւ թէ այդպէս – զնողները ուրիչներ – ու կողմէ դրդուած են: Հայկ. պետու – թիւն չկայ, ուրեմն՝ ոչ բանակ, ոչ մար– դումի կայան: Պատրաստութիւնը կը կատարուի պաղեստինեան կայաններու մէջ: Պաղեստինեան՞ պետութիւն ալ չկայ: Ի՞նչ փոյթ գործնականապէս կայ: Ուրեմն մեր կարծիքով (իմա՛ միշտ զը – ւիցերացի լրագրողին հայ պատասխանա– տու խօսակիցները), գործնականին մէջ, հայ աֆթիվիստներու ետին կան Պաղես– տինցիները, որոնք նաեւ մարդեցին Պաատէրի եւ կարմիր Զոկատներու ան – դամները: Աւելի հեռուն, ծանօթ է որ գնդ. Քատաֆի մեծ ծրագիր մը ունի արեւմտեան աշխարհի ապակայունաց – ման: Եւ եթէ, միւս կողմէ, ոչ Խորհ. Միութիւնը ոչ ալ Միացեալ – Նահանգ – ները որոնք անկասկած միջոցներն ունին, բան մը չըրին բնականոն դարձնելու համար կացութիւնը «երեք ծովերու» մի– ջեւ (Միջերկրական, Սեւ ծով եւ Կասպից ծով) ուրեմն չահ մը ունին…:

×

Ապա Թրիպիւճ տը ժընեւ կը ճղդէ ժը– նեւի կայարանի արարքին զոհերու ինք – նութիւնն ու վիճակը: Ամէնէն ծանր ու մտահոդիչն է, կ'ըսէ 22 տարեկան զուի– ցերացի երիտասարդին վիճակը, որ չատ ծանր այրուածքներ ունի ամբողջ մարմնին վրայ: Կոչ մըն ալ կայ բոլոր անոնց, որոնք կրնան տեսած ըլլալ մարդիկ ո– րոնք պայուսակ մը կը դնէին 125 թիւ արկղը, «դաղտապահութեան» ապահո – վութիւն տալով: Հաստատուած է որ Պ ե ռ ն ի , Լօզանի եւ Ցիւրիխի ռումբերը նոյն նիւթէն չինուած էին:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 44–ՐԴ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

«ԶԷՆԻԹ» – «ԱՐԱՐԱՏ» ՀԱԻԱՍԱՐ

Խորհրդային 44–րդ ախոյենութեան դարձի մրցաշարքին, «Արարատ», Լենին– դրադի մէջ, հաւասար արդիւնքով (1 – 1) վերջացուցած է իր խաղը տեղ – ւոյն «Զէնիթ»ի հետ: Այս մրցումը կա – րեւոր էր երեւանցիներու համար, տը – ւած ըլլալով որ նախորդ չորս հանդի – պումներուն պարտուելով, անոնք իջած էին դասաւորման ամէնէն վտանգաւոր տեղը՝ 16–րդ, այսինքն՝ Բ. դասակարդ փոխադրութեան սահմանը: «Արարատ» քանի մը կարեւորութիւն ունեցած է կոլ նչանակելու, սակայն մէկ անդամ յա – ջողած է արդիւնքի հասնիլ, չնորհիւ Բարիկէն Մկքայէլեանի:

ՋՕՀՐԱՊ՝ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԽՄԲ.- «Նայիրի»ի Մարտ 31–ի թիւէն կ'արտատպենք Զօհրապի այս դասախօսութիւնը, կատարուած Սկիւտարի Բաֆֆի ակումբին մէջ, 1910–ին, օրին առաձին պրակով լոյս տեսած ու ... մոռցուած: Ցայտնուած միտքերը, խղճամիտ թէ դասակարգային, մեծ մտաւորականը նշելով հանդերձ կը մնան այսօր եւս այժմէական, խօսուն: Համոզուած եւ համոզող Զօհրապն է միշտ, որուն բոլոր դաւանական դիրքորոշումը հայ եւ թուրք յարաբերութեանց մարզին մէջ իսկ, թէ ընդհանրապէս՝ ընդհանուրին էր, Հայուն: Եթէ երբեմ պատմութիւնը Զօհրապներու ոգեւորութիւնն ու հաւատքը տարաւ գերագոյն յուսախաբութեան, մահուա՛ն, եկաւ, իբրեւ ուսուցիչ, առաւել եւս թելադրելու թէ «ազգերու կենսական չահերը այն ուղեցոյցն են որուն ուշադրութիւն ընելը աւագ պարտաւորութիւն է», ու կը մնայ: Այլապէս, ինչ կը վերաբերի մեր ներքին, ազգային կեանքին *մենծ աղայականութեան, կղերին, պահպանողականութեան, ընկերվարութեան ու ազատականութեան*, այսօր եւս կրնանք խօսիլ Զօհրապի լեզուով, բառացի:

Ա.

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ԵՐԵՔ ՀԱՆԴՐՈՒԱՆՆԵՐԸ

Հայրենակիցնե՛ր,

Պոլսոյ մտաւորական երեք մեծ վառարաններէն՝ Հապլուղէն, Օրթագիւղէն, Սկիւտարէն՝ ամէն մէկը մեր ցեղին դըրական հանճարը մարմնացնող դէմքով մը կը պարծի: Հապլուղը եղիա Տէմիր – ճիպաշեանը ունի. Օրթագիւղը՝ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանը, Պետրոս Դուրեանն ալ ձերինն է, Սկիւտարցինե՛ր:

Երեքն ալ ժողովուրդի զաւակ են. բայց եղիան քիչ մը մռայլ է. Պէշիկթաշլեանը քիչ մը տոհմիկ. Դուրեանն է ամէնէն պարզը ու իր պարզութեանը մէջ զգացմանց ամէնէն վեհ բարձրութեան հասնողը. բուն ժողովրդային հանճարն է ըստ իս:

Աւոր համար, ինչպէս ուրիշ ամէն անդամներ, այսօր ալ ոտք կոխելուս Սկիւտարի հողին վրայ՝ երկիւղածութեամբ ու քիչ մըն ալ տրամութիւնով կ'ողջունեմ քէմալ մըն ալ տրամութիւնով կ'ողջունեմ նեմ իր անչուք գերեզմանը որ հոս մօտիկն իս է: Թոյլ տուէք ինծի որ այս մեծ անունով, այս մեծ յիշատակով բարեւեմ զձեզ:

Այս անունները յիշելուս համար մի՛ կարծէք որ հոս եկայ դրական սեռերու վրայ բաղդատութիւն մը, ուսումնասիրութիւն մը ընելու համար: Այսօր դըրական վայելքները, անդորը ու պայծառ հորիզոնները թողած ենք: Քաղաքական ու ազգային անպակաս վէճերը աւելու – թիւններու վերածելու զբաղած ենք բոլորս, ճիշդ ինչպէս վայրենիները իրենց նետերուն բացած վէրքը բուսական չսե – պելով մահացու թոյնի մը մէջ կը թաթխեն զանոնք: Ամբողջ ժամանակնիս ասով զբաղուած է, աւուն չունինք զեղե – ցիկ ոճ մը, սիրուն ասացուած մը ճաշակելու:

Ներողամիտ, հայրենակիցնե՛ր, որ մեր ազգին մէջ այսօր պարզուող տեսա – րանին առջեւ կ'արժէ որ քիչ մը կանգ առնենք ու խորհրդակցինք:

Ցեղադիմութիւնը ու Աւաւրամտու – թիւնը մեր մէջ յարձակողականի սկսած են, հետեւելով պատերազմական արուեստի այն սկզբունքին՝ որ կ'ըսէ «լաւագոյն պաշտպանողականը յարձակողական չարժումով կ'ըլլայ»: Աւոր մէջ յանդուգն բան մը կայ. զարմանալի՝ ոչինչ: Մեր ազգը այս տեսակ կռիւներու չատ անգամ ականատես եղած է. խաւարը լոյսին առջեւ դիւրութեամբ չի հրաժարիր իր գաճան ու մութ տիրապետութենէն. քայլ առ քայլ կը նահանջէ անիկա:

Միմիայն եթէ Պոլսոյ վերջին եօթանասուն տարուան պատմութիւնին աչքէ անցընենք՝ նմանօրինակ երեք մեծ բախումներ կը տեսնենք խակոյն:

Առաջինը՝ արհեստաւորներու համբաւաւոր ընդվզումն է ամիրաներու դէմ. միմիայն ժողովրդական իրաւունքներու պայքար: Երկրորդը՝ Օտեաններու, Ռուսինեաններու, Ֆրանսայի մէջ ուսում առած մտաւորականներու, 48–ի երիտասարդներու երեւումն է. մաքի պայքար եւ լեզուի պայքար: Երրորդը՝ Միացեալ Ընկերութիւնները կազմող երիտասարդութեան ասպարէզ նետուիլն է՝ Աբդիւլհով, այն ատենի Աբեդլհով ըսել կ'ուզեմ, Հայրենիհով, այն օրերու Հայրենիհովը, եւ Մասիսով: Դաստիարակութեան մեծ գործն է, որ հայ յեղափոխականութեան դաշտը պատրաստեց. մըտաւորական եւ քաղաքական պայքար:

Ես՝ ալեւորած մարդ՝ այդ երրորդ ապստամբութեան սերունդին կը վերաբերիմ: Ապստամբութիւն ըսի, որովհետեւ ամէն ազատական չարժում ապստամբութիւն մըն է: Ես այդ սերունդին կրտսերն եմ. իմ երէց ընկերներէն չատերը չկան մէջտեղ. ոմանք մեռան, ոմանք ազդային գործերու ասպարէզէն քաշուեցան: Իրաւունք ունիմ Ոսկանին մէկ պեղեցիկ տողը իմ անձիս պատշաճեցնելու:

Իմ հարբս անկան եւ ես ահա ծերացայ:

Բ.

ՆՈՐ ՊԱՅԿԱՐԻՆ ԲՆՈՅԹԸ

Զորրորդը, այն որ այժմէութիւն ունի, յեղափոխական երիտասարդութեան Պոլիս մուտքէն ի վեր սկսաւ: Մեր ազգին մէջ հին ամիրաները չատոնց պակսեր էին, բայց տեղերնին խակոյն մենծ աղաները եկեր էին. մենծ աղաներն ալ հարիւր անհետեւութեացած՝ իրենց տեղը հի – մակուան պզտիկ աղաները նստեցան: Ժառանգական ու բարեչրջական եղելութիւններ են ասոնք:

Օսմանեան Սահմանադրութեան հրա – չակումին՝ այս պահպանողական տարրը խոհեմ ու լուռ էր. ատոր համար ազգին մէջ զեղեցիկ միաբանութիւն մը տեսնը – ւեցաւ: Տարիէ մը ի վեր այս տարրը դիմակը վար նետեց. կռիւը սկսաւ: Բացի ու գոյի խնդիրը չպիտի քննեմ հոս, որովհետեւ ատիկա միմիայն պատրուակ մըն է. մեր ազգին կրօնասէր մասը երկրին վայրկեան մը առաջ դուրս ելլելու զէնքն է ան, ո՛չ թէ կռուի ասպարէզը:

Կռուի ասպարէզը ուրիշ տեղ է. որոշ դասակարգի մը վերադարձն է ազգային գործերուղեկը ձեռք առնելու նպատակով: Ժողովրդական ու յառաջդիմական չարժումներու տեղ՝ մենծ աղայական ու կղերամոլական հիմեր դնելու կամ չդնելու մէջն է կռիւը:

Ո՞վ է մենծ կամ պզտիկ աղան մեր մէջ. հարկաւ հետաքրքիր էք տեսնելու իր պատկերը:

Մենծ աղան հարուստ դրամատէր մը չէ. բայց դրամի մարդն է անիկա: Մենծ աղային դաստղութեանը առջեւ դրամը մեծ ծանրակչիռ է մարդկային առաքինութիւններուն. ո՛չ Բաֆֆին եւ ո՛չ Դուրեանը, ո՛չ Պարոնեանը եւ ոչ Նալբանտեանը արժէք ունին իր աչքին առջեւ. որչա՞փ է անոնց դիզած դրամը. տարեկան ի՞նչ կը չահին. ոչի՛նչ. ուրեմն բան մը չեն արժեր. ահա անոնց բոլոր հոդերանութիւնը. չեմ մեղադրեր, յանցաւոր չեմ գտներ զիրենք այսպէս խոր – հելուն համար: Իրաւունք ունի՞մ կոյր մը, կաղ մը մեղադրելու. դժբախտութիւն մըն է ասիկա եւ ոչ ուրիշ բան:

Մենծ աղան բարձր կը խօսի, զգացնել տալու համար որ ամէնքը պարտաւոր են իրեն ունկնդրելու. ճամբան կամաց կը քալէ եւ կը պահանջէ որ ուրիշները իր ետեւէն գան, կամ բազմութեան մէջ՝ կը հրմշտկէ քովինները, իր տեղը ամբոխին մէջ չըլլալը, այս դռեհիկ չվուխին չհանդուրժելը հասկցնելու եւ այդ նուաստ դիրքէն վայրկեան մը առաջ դուրս ելլելու համար:

Մենծ աղան անպատճառ տզէտ եւ անուս չի նշանակեր. ուսեալ մենծ աղաներ ալ կը գտնուին, կէս ուսեալներ՝ որոնք բացարձակ տգէտներէն չատ աւելի զարհուրելի են: Ֆրանսերէն երեք բառ կը խօսին. հայերէն երկու բառ կը դրես: Ոչինչ կը հետաքրքրէ զիրենք իրենց մեծ «ես»էն դուրս. եւ այդ փոքրիկ խորանին առջեւ կը գոհեն ամէն բան, միշտ իրենց խղճմտանքը, երբեմն իրենց դրամը:

Մենծ աղան եկեղեցին կ'երթայ ամէն անգամ որ հարկը պահանջէ. Զատկին, Ծնունդին, ուրիշ մենծ աղայի մը յուղարկաւորութեան, կամ եթէ ակնկալութիւն մը ունի կամ նիւթական չահ մը որուն անպատճառ իրականացումը կը պահանջէ Աստուծմէ, 10 փարայի մոմ մը վառելով:

Տարիքի տեսակէտով մենծ աղայութիւնը 40–էն անդին կը սկսի. բայց մենծ աղայի զաւակներ կան, դեռատի պիտով երիտասարդներ որ հայրենի աւանդութիւններուն կը հետեւին: Մենծ աղան անցեալին մարդն է. Պօղոս Պաստրիալքի օրերուն կարօտը կը քաշէ եւ Տէրոյենցէն փաստեր կը քաղէ: Կաթողիկոս, Պատրիարք, Առաջնորդ դիմաւորելու գացող մարմիններու մէջ իր չատուկ տեղը ունի, ինչ որ իր անձեռնմխելի իրաւունքն է:

Մենծ աղան սովորաբար, դրեթէ ի ծընէ թաղական է:

Սխալ կարծիք մըն է, ենթադրելը որ վաճառական դասէն կը ծնի մենծ աղան. երբե՛ք. ամէն ասպարէզներէն կուգայ ան, էֆէնտութենէն ինչպէս օրագրութենէն: Զար մարդ մը չէ. կը բաւէ իր անձնասիրութիւնները չոյել՝ օգտուելու համար իրմէ. կղերը ի վաղուց անտի չահագործած է զինքը. ինքն ալ կը – ղերը:

*Ահա այս դասն է որ այսօր ազգին երիտասարդ ուժերուն դէմ սկսած է պայքարիլ. իր սովորական զինակիցները իր չուրջն են. կղերին մէկ մասը, ո՛չ բոլորովին մաքուրը. Մամուլին մէկ մասը, ո՛չ ամէնէն ազնիւը: Մինչեւ հոս՝ ոչինչ կայ զարմանալի. կսկծալին հոն է որ ժողովուրդին համեստ դասակարգերէն մարդիկ, մաս մը աշխատաւորներ, խարուա՛ծ ազատական մարդոց դէմ տարածուած սուտերուն, զրպարտութիւններէն, խեղաթիւրումներէն, անոնց միացած են: Եւ ինչ որ լրումն է՝ ատոնց քացած են: Եւ ինչ որ լրումն է՝ ատոնց քացած են: Եւ ինչ որ լրումն է՝ ատոնց ք

ուրիշ տարբերականէն վրաց Գէորգի Հերակլ արքայազնի խնդրանքով 1788–ին կառուցած վրացերէն Թարգմանութիւն մը, որուն գրչութեան վայրը Սեբաստիա ու թուականը 1504 կը սեպուի, եւ որուն բնագիրը ներկայիս Թիֆլիսի ձեռագրատունը կը գտնուի:

– Ի գաստու բժշկարանէն փոխած՝ անկատար հինգ էջնոց ձեռագիրը մը որ այժմ վենետիկ կը գտնուի, եւ որ Հ. Թ.ի մեխնարանութեամբ Բազմավէպի մէջ հրատարակուած է 1877–ին:

– Բժշկարան ձիոյ եւ ջորոյ կամ իշու, որ խոսրով արքայն գրել ետ՝ 1696–ին վանայ Ս. Հոգի վանքին մէջ Ղազար վարդապետ կատարուած փոքրածաւալ բնագիր մը, որմէ Ա. Տէր – Պօղոսեան հատուածներ հրատարակած է իր կեն – սագրական մտքի զարգացումը Հայաս – տանի մէջ գրքին մէջ: Ձեռագիրը Երե – ւան, Մաշտոցեան Մատենադարան:

– Յաղագս ձիոյ մարազի (հիւանդու – թեան) եւ ուռեցքի՝ ձիաբուժական մա – տենագիր մը, նոյնպէս Մաշտոցեան Մատե – նադարան:

Բժշկարան ձիոյ ձեռագիրը Հրաչեայ Ա.ճառեանի մէկ գլուխն է: Պոլսեցի հան – րածանօթ բանասէրը 1906–ին Թաւրիզ գտնուած միջոցին «պարտնակութեամբ եւ գրչութեամբ այս եզակի գործը» կարճ նկարագրականով մը իր Թաւրիզի ձեռա – գիրներուն մէջ անցընելով (թիւ 74) կը գտնայ:

Հայկական ձեռագիրներու անխոնջ որ – որդ բարկէն Լ. Զուզասզեան Պրոֆ. Ա. Ա.ճառեանէն լսմանալով թէ ձեռագիրը Լոս – Անճելըս Պ. Զարեհ Սարաճեանի քով կը գտնուի, կը յայտնէ անոր միկրոֆիլմը ձեռք ձգել: Գիրքը տարիներ առաջ Թաւ – րիզ Շերմազան անունով դերձակէ մը գտած էր, այժմու ստացողին հօրը նախիկ ազա Սարաճեանի կողմէ:

Երեւանի Մատենադարանը, հետազօ – տական աշխոյժ փեթակ մըն է, որուն անօրէնը, տեղակալը, տեւական ու պա – տասխան աշխատակիցները մեզուի պէս անդին ձեռագիրներ հաւաքելով, ցուցա – կագրելով, խնամելով, պահելով, ցու – յադրելով, աշխատասիրելով եւ հրատա – րակելով Հայոց պատմութեան ինչ – ինչ էջերը կը լուսաբանեն:

Բժշկարան ձիոյ գիրքը Գրիգորիս կա – թողիկոսի օրով Սմբատ Գ. թագաւորին յանձնարարութեամբ սուրիացի բժիշկ Յարահի արաբերէնէ «փոխած» եւ Հ. Թորոսի գրչէն ելած ձեռագիր մըն է:

Կաւելցած փայտեայ կողքի մը մէջ հաւաքուած մատեանին 184 նկարագրա – լարդ թուղթերուն առաջին գլուխին մէջ բժիշկ Յարահ, որ բժշկութիւնը Պաղատա որած է ու կատարելագործած, իր պարսիկ եւ արաբ աղբիւրները կը յիշէ եւ քրիստոնեայ մարդու աշխարհահայ – եացքով չարադրուած իր գործը կը ներ – կայացնէ որուն մէջ պարսիկ եւ արաբ ժողովուրդներուն պատերազմի ընթացքին ձիերու գոյնին ու երանգներուն տուած կարեւորութիւնը կրճատելով ձիերու կազմին, խնամքին ու բժշկութեան աւե – լի լայն տեղ կը յատկացնէ:

Ձիոս փիլիսոփային նկարէն զատ – տուզ, քանի մը հազար բնակիչ ունի, շրջապատուած բլուրներով, որոնցմէ մէկուն վրայ կը գտնուի իշխանին պատ – մական եւ դարերու կեանքին վկայ հին դղեակը:

×

Սկաուտական շարժումը, իբր անկախ ազգային կազմակերպութիւն, հիմնուած է 1931–ին, երիտասարդ իշխան Էմմա – նուէլի կողմէ: Ներկայիս քանի մը հա – րիւր սկաուտներ եւ արենոյշներ կան, որոնք կը մասնակցին միջազգային եւ ազգային բոլոր հաւաքոյթներուն եւ բա – նակումներուն: Կազմակերպած է նաեւ 1954–ի համաշխարհային սկաուտական ժողովը:

Հայ Աղիներու Միութիւնը չատ սերտ կապեր ունեցած է Լիխթընշթայնի ըս – կաուտական միութեան հետ եւ 1960ին հայ աղիները բանակած են եւ հիւր ե – ղած Վատուզի սկաուտներուն, երկու խումբերով:

Այս տարի Լիխթընշթայնի սկաուտ – ները կը տօնէին իրենց հիմնադրութեան 50–րդ տարեդարձը, ազգային բանակու – մով մը: Իշխան Էմմանուէլ փափաքած էր, որ բացառապէս հայ աղիներու պատուիրակութիւն մը մասնակցի այս բանակումին, որուն պաշտօնական բա – ցումը տեղի ունեցաւ Յուլիս 15–ին: Հայ Աղիները նախ ունեցան իրենց բանակու – մը նոյն բանակավայրը: Յուլիս 5–ին, Հայ Աղիներու Միութեան պատուիրա – կութիւնը մեկնեցաւ Վատուզ, դեկավա – րութեամբ Փարիզի Շրջանի փոխ – չըը – ջանային պետ Միշէլ Մեծատուրեանի եւ մասնակցութեամբ Փարիզէն եւ Լիոնէն սկաուտական խմբակներու: Իշխան Էմ – մանուէլ եւ սկաուտ պետեր դիմաւորե – ցին հայ աղիները:

Նոյն օրը չինուեցաւ բանակավայրը եւ հայկական ու Լիխթընշթայնի դրօշակ – ները բարձրացան կայմերու վրայ:

Հայ աղիները ունեցան բազմաթիւ այ – ցելուներ եւ հիւրեր: Իշխանը գրեթէ ա – մէն օր կ'այցելէր բանակավայրը: Հայ աղիները, ի պատիւ իշխանին, հայկա – կան ճաշ մը տուին:

Ամէնօրեայ յայտագիրներու մաս կը կազմէին արշաւներ դէպի շրջակայքը եւ լեռները, գաշտային խաղեր եւ պատյա – ներ, լոգանք եւ մարզանք: Հայ աղինե – րը կազմակերպեցին նաեւ բանակումի խարոյկ մը, հրաւիրելով Լիխթընշթայնի սկաուտներն ու պետերը, որոնք հիացան հայկական պարերու, երգերու վրայ:

Տասը օր բանակելէ ետք հայ աղիները Յուլիս 15–ին մասնակցեցան Լիխթընշ – թայնի սկաուտական Միութեան 50–ամ – եակի բանակումի պաշտօնական բացու – մին: Նոյն իրիկունը տեղի ունեցաւ հը – րաժեշտի հաւաքոյթը:

×

Յաջող բանակում մը, որ առիթ տը – ւաւ մեր տղոց մօտէն ճանչնալու Լիխ – թընշթայնի սկաուտները, անոնց գոր – ծունէութիւնը եւ փոխադարձաբար ծա – նօթացնելու անոնց հայ ժողովուրդը:

Գ. Մ.

ՀԱՑ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ Լ.ԻԽԹԸՆՇԹԱՅՆԻ ՄԷՋ

———o———

Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ փոքրիկ երկիր մը կայ, անկախ իշխանութիւն մը, Աւստրիոյ եւ Զուիցերիոյ միջեւ, Թիրոլի լեռնաշղթային սկիզբը եւ ստորոտը: Հը – պարտ իր անցեալով, շուրջ քսան հազար բնակչութեամբ եւ 157 քառակուսի քիլո – մեթր տարածութեամբ Լիխթընշթայնի իշ – խանապետութիւնն է. վերջին մնացորդը նախկին դարերու հզօր կեդրոնական Եւ – րոպայի կայսրութիւններէն: Անկախ ու չէզոք, Ա. և Բ. Աշխարհամարտերէն բախ – տով հեռու մնացած է եւ 1923–էն ի վեր կապուած Զուիցերիոյ՝ տնտեսական կա – պերով: Ժողովուրդը գերմանախօս է եւ Աւստրիոյ ու Հունգարիոյ կայսրութեան մնացեալ վերջին իշխանութիւնը ըլլալը պատմութեան կը պատկանի հիմա եւ չնորհիւ իր իշխանին ու կառավարու – թեան՝ տնտեսական ու մշակոյթի մեծ վերելք կ'ապրի: Մայրաքաղաքը՝ Վա – ուր, քանի մը հազար բնակիչ ունի, շրջապատուած բլուրներով, որոնցմէ մէկուն վրայ կը գտնուի իշխանին պատ – մական եւ դարերու կեանքին վկայ հին դղեակը:

×

Սկաուտական շարժումը, իբր անկախ ազգային կազմակերպութիւն, հիմնուած է 1931–ին, երիտասարդ իշխան Էմմա – նուէլի կողմէ: Ներկայիս քանի մը հա – րիւր սկաուտներ եւ արենոյշներ կան, որոնք կը մասնակցին միջազգային եւ ազգային բոլոր հաւաքոյթներուն եւ բա – նակումներուն: Կազմակերպած է նաեւ 1954–ի համաշխարհային սկաուտական ժողովը:

Հայ Աղիներու Միութիւնը չատ սերտ կապեր ունեցած է Լիխթընշթայնի ըս – կաուտական միութեան հետ եւ 1960ին հայ աղիները բանակած են եւ հիւր ե – ղած Վատուզի սկաուտներուն, երկու խումբերով:

Այս տարի Լիխթընշթայնի սկաուտ – ները կը տօնէին իրենց հիմնադրութեան 50–րդ տարեդարձը, ազգային բանակու – մով մը: Իշխան Էմմանուէլ փափաքած էր, որ բացառապէս հայ աղիներու պատուիրակութիւն մը մասնակցի այս բանակումին, որուն պաշտօնական բա – ցումը տեղի ունեցաւ Յուլիս 15–ին: Հայ Աղիները նախ ունեցան իրենց բանակու – մը նոյն բանակավայրը: Յուլիս 5–ին, Հայ Աղիներու Միութեան պատուիրա – կութիւնը մեկնեցաւ Վատուզ, դեկավա – րութեամբ Փարիզի Շրջանի փոխ – չըը – ջանային պետ Միշէլ Մեծատուրեանի եւ մասնակցութեամբ Փարիզէն եւ Լիոնէն սկաուտական խմբակներու: Իշխան Էմ – մանուէլ եւ սկաուտ պետեր դիմաւորե – ցին հայ աղիները:

Նոյն օրը չինուեցաւ բանակավայրը եւ հայկական ու Լիխթընշթայնի դրօշակ – ները բարձրացան կայմերու վրայ:

Հայ աղիները ունեցան բազմաթիւ այ – ցելուներ եւ հիւրեր: Իշխանը գրեթէ ա – մէն օր կ'այցելէր բանակավայրը: Հայ աղիները, ի պատիւ իշխանին, հայկա – կան ճաշ մը տուին:

Ամէնօրեայ յայտագիրներու մաս կը կազմէին արշաւներ դէպի շրջակայքը եւ լեռները, գաշտային խաղեր եւ պատյա – ներ, լոգանք եւ մարզանք: Հայ աղինե – րը կազմակերպեցին նաեւ բանակումի խարոյկ մը, հրաւիրելով Լիխթընշթայնի սկաուտներն ու պետերը, որոնք հիացան հայկական պարերու, երգերու վրայ:

Տասը օր բանակելէ ետք հայ աղիները Յուլիս 15–ին մասնակցեցան Լիխթընշ – թայնի սկաուտական Միութեան 50–ամ – եակի բանակումի պաշտօնական բացու – մին: Նոյն իրիկունը տեղի ունեցաւ հը – րաժեշտի հաւաքոյթը:

×

Յաջող բանակում մը, որ առիթ տը – ւաւ մեր տղոց մօտէն ճանչնալու Լիխ – թընշթայնի սկաուտները, անոնց գոր – ծունէութիւնը եւ փոխադարձաբար ծա – նօթացնելու անոնց հայ ժողովուրդը:

Գ. Մ.

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ՋՈՒԹԱԿԻ ՀԱՑ ՎԱՐՊԵՏՆԵՐՈՒ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈԶՆԱՆԻ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ՄՐՑՈՒՄԻՆ

Պոզնան (Լեհաստան) տեղի ունեցած ջութակի պատրաստութեան աւանդական 6–րդ միջազգային մրցումին յաջողու – թիւններ արձանագրած են հայ վարպետ – ներ: Մարտին Երիցեան եւ Աչոտ Վար – դանեան արժանացած են պատուոյ դիպի, իսկ Սամուէլ Երիցեան՝ դափնեկիրի կո – չումի: Այս վերջինը 1979–ին, Իտալիա տեղի ունեցած աղեղնաւոր նուագարան – ներու Սբ Թրատիվարիուս 2–րդ միջազգա – յին մրցումին արժանացած էր պատուոյ դիպի: Մարտին Երիցեան, որ վարպետ – ներու միջին սերունդի ներկայացուցիչ – ներէն է, արժանացած է համամիութե – նական կարգ մը մրցումներու պարգեւ – ներու, իսկ 1978–ին փորձառութեան փո – խանակման դծով, աշխատած է չեխ վար – պետ Պիլարժի եւ Շպիդլենի արուեստա – նոցներուն մէջ:

ԳԱՂՈՒԹԻ ԳԱՂՈՒԹ

ՀՌՈՄի Անարատ Ցղութեան Հայ քոյ – րերու Մայր Տան մէջ մեռած է Մայր Ազատուհի Ոսկեան, յառաջացած տարի – քի մէջ: Բնիկ Պոլսեցի եւ անուանի հայ դերդաստանի մը զաւակ, Մայր Ազա – տուհի Հայ Կոյսերու Միաբանութեան յարած էր աւելի քան 50 տարի առաջ եւ չնորհիւ իր բնատուր ձիրքերուն, պա – տասխանատու պաշտօններ վարած Միա – բանութեան Մայր Տան մէջ:

×

ԱՄՄԱՆի մէջ, Յունիս 10–ին, կազմը – ւած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի Զաւարեան Դաս – տիարակչական Յանձնախումբ մը, որուն նպատակն է «Ազգասիրութիւն, հայրե – նասիրութիւն, ճշմարտութիւն եւ կար – ղապահութիւն ներմուծել հայ պատա – նիին նկարագրին մէջ: Սորվեցնել պա – տանիին ըլլալ չարքաշ, արի: Անոր մէջ զարգացնել պարտականութեան եւ պա – տասխանատուութեան գիտակցութիւնը, համագործակցութեան եւ իրերոգնու – թեան ոգին»: Յանձնախումբը իր նպա – տակի իրագործման համար կը դիմէ հե – տեւեալ միջոցներու. – կը կազմակերպէ դասախօսութիւններ պատանիներու ընդ – հանուր զարգացման համար, կը կազմա – կերպէ ծնողական հանդիպումներ եւ հա – ւաքոյթներ, ինչպէս նաեւ բանակում – ներ, դասընթացքներ եւ մարզական խում – բեր՝ ֆիզիքապէս առողջ եւ չարքաշ ե – րիտասարդներ պատրաստելու համար:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ԲԱՆԱԿԸ Կ'ՈՒՇԱՆԱՑ

Գարափունարի մուխթարն ու էգանները երբ պարէգին դուռը բախեցին ու ծա – ռան բացաւ դուռը, անոնց այնպէս թուե – ցաւ, որ իրենց առջեւ ճչննչթի դուռը կը բացուէր: Ոմանք առաջին անգամն էր որ կը տեսնային Սայիտ պէկի քէօշքը: Դահլի ու քամէնչէյի ձայնը անոնց մարմնին աւելի ուժեղ զարնուեցաւ: Թել թել մօ – րուսով մուխթարին բերանը բաց մնաց, երբ հետուէն չատրուաններուն մէջ տեսաւ Զուլֆայի պարի չարժումները ու լսեց նրդին ձայնը արծաթէ:

Իպրահիմ փաշայի տղան յարգանքով դիմաւորեց եկողները: Այնտեղ էր Հաճի Հիւսէյնը: Սարի Շէվքէթ պինպաշին, ճմխիներով ոտքերը փարա դրած ու կըռ – նակը թաւիչէ բարձի մը կռթընցուցած, նստած էր ծանր մարմնով ու կը դիտէր պարը Զուլֆային: Աչքերը գորտի մը պէս դուրս պիտի իյնային կարծես:

Բարձերուն վրայ կռթնող հանդիսա – կանները տեղ տուին հիւրերուն ու անոնց չարքին նստեցան Գարափունարի մուխ – թարն ու էգանները: Բոշայ աղչկան պարը Հաճի Հիւսէյնին նամաղն էր մոռցուցեր, ալ ո՞ւր մնաց մուխթարի ու էգաններու բողոքը: Մուխթար թել թել մօրուսը վեր բռնած, իր քով նստող էգաններուն նայե – ցաւ եւ կամաց մը ձախ աչքը գոցեց, բե – րանի բաց ժպիտով:

Զուլֆան կը պարէր չոայլ լոյսերուն տակ, ինքն ալ չատրուաններուն մէջ չա – տրուան մը լուսեղէն:

Զուլֆա կը պարէր զիլերը մատներուն Խորասանի ծաղկեներկ գորգին վրայ: Վայրի աչքերով ան Սարը պինպաշուն աչքերուն մէջ կը նայէր. կը պարէր անոր համար միայն, անոր համար էին պտրտի բոլոր խաղերը...

Բոշայ աղչիկը բանակի մուտքին օրն իսկ իմացաւ, որ Սարը պինպաշին կ'ներ – քթայ Սպիտակ Ձիաւորին՝ այն ճահիլ տը – ղուն դէմ, որ հովտի ուռենիներուն տակ հանդիպած էր, նայած էր անոր էգ եղ – նիկի մը պարտուող աչքերով: Այն պա – հուն միայն զգացած էր, որ իր հոգին բուրվառին մէջ նետուած խունկի մը պէս կը ծխար: Զուլֆա խօսած, պարած էր անոր հետ, ու ինքզինք վտանգելով օգ – նած էր անոր, որ չիյնայ ժանտարմնե – րու ձեռքը: Այլեւս այն հեռանալն էր: Սպիտակ Ձիաւորը իր հետ տարած էր այն բոլոր գեղեցկութիւնները, որ սկը – սած էին նախշ բանիլ իր մէջ դարուներ ճոխ գոյներուն պէս:

Զուլֆա պիտի պարէր ամբողջ գիշեր, գիլերու ձայնին մէջ պիտի դառնար փո – թորիկի մը պէս, լուսնկայի լոյսի մը պէս պիտի թափէր իր կանացի բոլոր չնորհները, Սարը պինպաշուն համար միայն ... ուշացնելու համար բանա – կը:

Զուլֆա բանակը կ'ուշացնէր, երբ ըմ – պիտակ Ձիաւորը նոյն գիշերը Շէյխ ձէ – լալի չրջանը մտած՝ Հողդարի կռուին հասած էր:

×

Մարտիկի ձիաւորներէն մաս մը ցըր – ւած էր ձէլալի հայ գիւղերը:

Հնագրակի ճամբաներուն վրայ հսկող Հացեկացի ձիաւոր մը դէպի չրաղացքին կողմը իջաւ ու տեսաւ խումբ մը Հայեր, որոնք բոլորուած մէկուն չուրջ՝ հետա – քըրքրութեամբ մտիկ կ'ընէին: Ձիաւորը մօտեցաւ: Այդ մէկը Հողդարէն եկած էր ու կը պատմէր Հողդարի կռիւը ու Սպի – տակ Ձիաւորին կռուի վայրը հասնի – լը:

Պատմողը Հողդարի վարժապետն էր:

– Մանասը գեղի ճահիլներով բռնած էր աղբիւրի ճամբան, – կը պատմէր Հողդարէն եկողը...

(Շար. 365)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Պանէեւօ – Քաշանի Կապոյտ Ծաչի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Սօսէ Փափազեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իր հօր՝ Տիգրան Մկրտիչեանի *մահուան առթիւ։*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ։ – Վասպուրականի Հայր։ Մխիթեան Կեդրոնական Վարչութիւնը իր կազմակերպած հայրենակցական ճաշին առիթով ստացած է հետեւեալ նուէրները – չին առիթով ստացած է հետեւեալ նը – ւէրները։ – Տիկին Հայկուհի Շալճեանէ եւ Տիկին Վարդուհի Հացագործեանի 100–ական Ֆ։ *Նաեւ Տիկին Մարիամ Տէր-Սէրեանի մահուան առթիւ Պ. Ռուբէն Մանուկեանէ եւ Պ. Վարդան Տէր Կարապետեանէ* 100–ական Ֆ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները վոխան ծաղկեպսակի ողջագիալ՝ Արշակ – լոյս Թուլումճեանի *թաղման առթիւ։ – Պ. Տէլիպոյաճեան է. պ.* 100, *Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Աֆարեան* 50, *Տիկին Ճամուրեան եւ զաւակները է. պ.* 100, *Տիկին Անուշեան – Փարիզէն – է. պ.* 100, *Տէր եւ Տիկին Ֆրանկիւլեան Կապոյտ Ծաչին* 50, *Պ. Յարութիւն Տէրվիչեան է. պ.* 50 Ֆ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն – Լուի Սուրբ Գէորգ Եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը ստացած է հետեւեալ նուէրները։ – Աբաթսի կէտիբեանի *հոգեհանգստեան՝ կէտիքեան և Թադոյեան ընտանիք* 600 Ֆ։ *Աւետիս Նահապետեան, Ժիրայր Նահապետեան, Ադամեան, Տըրդատեան, Ալէքսան Պապայեան* 100–ական Ֆ։ Ալեքսան Գօճաօղլանեանի *հոգեհան – դստեան՝ Հմայեակ Գօճաօղլանեան* 300, *Փիէռ Գօճաօղլանեան, Գէորգեան, Թաշճեան, Ժիզել եւ Օլկա Տիմալէքիս, Յովսէփեան* 100–ական Ֆ։ *Գալուստ Եագմաճեան* 50 Ֆ։ *Պօղոս Պալիքեան* 20 Ֆ։ *Փոքրիկն Արգումանեանի մկրտութեան առ – թիւ՝ Տէր եւ Տիկին Ազատ Արզումանեան* 300 Ֆ։

Ecole St. Grégoire de Nareg

— Les inscriptions à l'Ecole St. Grégoire de Nareg sont dès maintenant ouvertes pour l'Année Scolaire 1981-1982.

Pour tous renseignements s'adresser au Père ZABARIAN.-

38, Route de Collonges
69450 - St. Cyr au Mont d'Or
Tél.: (7) 847. 28. 65

TERMINAL S.A.

Meubles, matériels, fournitures de bureau et informatique
PARIS 15e
20, RUE DE L'EGLISE

RECHERCHE

CHAUFFEUR - LIVREUR

écrire ou téléphoner
577 - 13 - 11

L'OFFICE MUNICIPAL
SOCIO-CULTUREL
en collaboration avec
L'ASSOCIATION DES ARMENIENS
ET L'UNION HELLENIQUE
organise

Une Grande Soirée
Arméno - Grecque

avec VICKEN
accompagné par Simon et Varouj
et ANGELIQUE IONATOS
(*Grand Prix de l'Académie Charles Cros*)

DIMANCHE 2 AOUT à 21 h.30
PLACE MIRABEAU -- MARTIGUES

Renseignements :
Office Municipal Socio - Culturel
19, quai Paul-Doumer, Martigues
tél. 80 32 86 Prix des places : 25 F

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
Կամիտաս Փողոց, 4

1981 / 82 *Տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Հեռաձայնել՝–*
– *Տիկին* ԳՈՒՐԱՃԵԱՆ 375· 27· 89
– *Տիկին* ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ 376· 68· 19

VENDREDI 31 JUILLET à 21 h.
à la MAISON de la CULTURE
ARMENIENNE de DECINES

PROJECTION DE DIAPOSITIVES
DISCUSSION
sur
L'ARMENIE SOVIETIQUE

A l'occasion de l'organisation d'un voyage en Arménie, en Géorgie et à Moscou du 14 au 25 août.

ENTREE LIBRE

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1981–1982 Ուսումնական Տարեշրջանի Արձանագրութիւնները բացուած են

Ա.– Վարժարանս կ'ընդունի ՅԵՐԵԿՕԹԻԿ եւ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ հայ աշակերտներ, ՄԱՆՉ եւ ԱՂՋԻԿ, 6 տարեկանէն սկսեալ։

Բ.– Վարժարանս ունի՝ ՆԱԽԱԿԸՐԹԱՐԱՆԷՆ մինչեւ ՊԱԿԱԼՕՐԻԱՑ–յի աւարտական դասարան՝ Ա. Բ. Գ. Դ. բաժիններով։

Գ.– Գիշերօթիկ բաժինը վերապահուած է մանչերուն։

Դ.– Ապահովուած է իմքնաշարժի յատուկ սպարսարկութիւն, ցերեկօթիկ աշակերտները հաւաքելու եւ ցրուելու համար։

Ե.– Որոշուած է թոշակի վերաբերեալ յատուկ դիւրութիւններ կատարել՝ ԱՐԺԱՆԱՒՈՐ ամէն աշակերտի արձանագրութեան համար։

Զ.– Ծրագրուած է բանալ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՆՈՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ԲԱԺԻՆ։

Հետաքրքրուող ծնողքները կը հրաւիրուին փութով յարաբերութեան մէջ մտնել վարժ·իս Տնօրէնութեան հետ։

26, *Rue Troyon* - 92310 *SEVRES*
Tél.: 534. 68. 28

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՐԿՍԵՌ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ
ԱՂՋԿԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿՆԱՑ

1981 – 82 *Տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են։*

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտու – հիները կը պատրաստէ Պ. Լ. Փ. Մէ–ի քննութեան։

Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայեցի ճիւղեր՝ Լեզու, Գրականութիւն եւ Պատմութիւն։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

S'adresser à: Direction de l'ECOLE TEBROTZASSERE
1, Boulevard du Nord; 93340 LE RAINCY — Tél.: 381. 01. 72

COLLEGE ARMÉNIEN

TERROTZASSERE

CLASSES PRIMAIRES MIXTES
CLASSES SECONDAIRES DU Ier CYCLE
POUR JEUNE FILLES
INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1981 — 82 *sont ouvertes.*

Application intégrale du programme des écoles françaises et préparation au B. E. P. C.

Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

DIRECTION

S'adresser à: Direction de l'ECOLE TEBROTZASSERE
1, Boulevard du Nord; 93340 LE RAINCY — Tél.: 381. 01. 72

ՀՈԿՏԵՓԵԲ 1-ԷՆ ԱՒԱՋ՝

Նորոգեցէ՛ք «Յառաջ»ի ձեր բաժանորդագրութիւնը.

կամ՝

Փակեցէք ձեր առկախ հաշիւները.

ՕԳՏՈՒԵԼՈՎ ԴԵՐԿԱՑ ՄԱԿԷՔ։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ, իրենց հասցէնեւրու առժամեայ փոփոխութեան համար՝ դիմեն մեկնումի Թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 12 Ֆ։–ի դրոշմաթուղթ։

Մեր այն բաժանորդները, որոնք կը կրնան իրենց Թաղի Թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած Վարչութեան աշխատանքը։

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, Թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով։

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ։ Հեռաձայնով չընդունուիր։

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն՝ փակել իրենց առկախ հաշիւները, արձակուրդներէն առաջ։

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոն։– Կապոյտ Ծաչի Լիոնի մասնաճիւղի Պարահանդէսը՝ Նոյեմբեր 7–ին, *Casino Charbonnière.*

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հիմնարկութեան 50–ամեակի բացառիկ հանդիսութիւնը՝

Հոկտեմբեր 11, կիրակի օր, *բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ՝* ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Մանրամասնութիւնները՝ յետագային։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍԸ

ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2–ԻՆ ։

ARMÉNIE

Nos prochains départs de PARIS, LYON et MARSEILLE

août : du 3 au 14, du 3 au 17, du 15 au 28

septembre : du 5 au 18

du 21 septembre au 5 octobre

Voyages accompagnés par: VAROUJAN SARKISSIAN

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
3, Rue de l'Arrivée
Imm. CIT - 7e étage
75749, Paris — Cedex 15
Tél.: (1) 538. 67. 47

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE :
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» *ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»*

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐՔ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 60 փր.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒԾ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(Գին 35 փր.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)
ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԳԻՄՆԱՄԵԱՑ ՀԱՒԱՔԱԺՈՂՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ *ԳՕՒՐՋԻՒ*
(Գին 120 փր.)

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

«ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ» (1980)
Գինն՝ 70 Ֆ.
Թղթատարի ծախքին համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ։
Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆԻ

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
29
MERCREDI
29 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 160 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 350 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ. 50

56ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.960

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

56e ANNÉE — No 14.960

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆ բացարձակապէս կը հերքէ, որ իսրայէլեան զէնք կը ստանայ, ինչպէս գրած էր Սընտէյ Թայմզ, արժանահիներէն օդանաւային տարօրինակ ճամբորդութեան առիթ (տես «Յառաջ», Յուլիս 24, 25/26 եւ 28)։ Ձայնասփիւռը կ'ընդունի որ Իրանեան կառավարութիւնը այդ օդանաւը իրեն սահմանած էր բայց «պարիկի հէքեաթ» կ'որակէ եւ «նոր դաւ մը մեր յեղափոխութեան դէմ» զէնքի պատմութիւնը։ Ըստ իրեն, օդանաւը կը պատկէր այն դաւակարգին, որ ուտեստեղէն կը փոխադրէ Իրան։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԷՋ գիները մէկ առ հարիւր յաւելում կրած են Յունիսին, ինչ որ ոչ լաւ, ոչ ալ դէշ արդիւնք մըն է կեդրոնական կառավարութեան, առանց ամսուան համար։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ սկսաւ վիճաբանիլ ապակեդրոնացման օրինագիծին մասին, այլ վիճաբանութիւնը հազիւ աչնան նայ վերջ գտնել։ Ներքին նախարարը ներկայացնելով իր օրինագիծը, չեչտեց թէ ան հիմնուած է երկու սկզբունքներու վրայ՝ ազատութիւն եւ պատասխանատուութիւն։ Ընկերվարականները համաձայն են կասթոն Տըֆէռի, որ կ'ամփոփէ, «արագ եւ հեռու» կ'ուզէ երթալ։ Նոր ընդդիմութիւնը, պարզ է, կը ջանայ ընդդիմանալ եւ Միշէլ Տըպրէ կը գտնէ որ ծրագիրը «Ֆրանսայի միասնական ըմբռնումը չէ այլ՝ դաշնակցային» մինչ Ժան Ֆուայէ աւելի հեռու կ'երթայ, պնդելով որ «այս օրինագիծը խնդրոյ առարկայ կ'ընէ Հանրապետութեան անբաժանելիութիւնը»։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Արտաքին Գործերու նախարարը՝ Շէյսոն, յայտարարեց թէ Մոսկուա չերթար, ցորչափ Որ. Մխիթիրը Աֆղանիստանը կը դուրէ։ Համայնավարները կը փորձեն նեմացնել հարցը եւ չեռնելու գալ, նոյնիսկ թէ նոր իշխանութիւնը իր արտաքին յարաբերութիւններուն նախապատուութիւնը կուտայ արեւմտեան զինակիցներուն։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ մինչեւ ճամբայ մը չանուեցաւ ուտեստեղէնի վերաբերեալ։ Կառավարութիւնը, առ այժմ, միայն Օգոստոս ամսուան սահմանափակած է մսական, անձ պլուս, 3 քիլօ մխի բաժնեչափը։

ՓԱՐԻՍ իրանեան մամուլի գործակալութիւնը հաղորդեց որ զօրաւոր ռումբ մը պայթած է, երկուշաբթի իրիկուն Թեհրանի սինեմայի մը առջեւ։ Սրահը պարապ էր եւ 9 անցորդ մեռած են։ Միւս կողմէ, դնդակահարութիւն եւ ձերբակալութիւններ չեն դարիր։ 10 իրանցի զնդակահարուած են առջի օր երկուքը՝ մեղադրուած «Իսրայէլի սիոնականութեան ի նպաստ լրտեսութեան» ամբաստանութեամբ, ուրկէ ալ «Հանրապետութեան դէմ գինուած ապստամբութեան յանցանքով»։ Երկու զրոյցական աղջիկներ 15 եւ 16 տարեկան տասը եւ մէկ տարուան բանտարկութեան դատապարտուած են Սպահանի մէջ «Պանի Սատրի ի նպաստ ցոյցի մասնակցած ըլլալու ամբաստանութեամբ»։

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

Յունիսի եւ Յուլիսի մէջ, չորս թիւերով, Մլլանոյի Իլ Ձիոռնալէ օրաթերթը, չորս յօդուածներով անդրադարձաւ Հայերուն, մեկնակէտ առնելով, ան չուշ, ահաբեկչութիւնը։ Յունիս 5–ին եւ 9–ին՝ էֆիսթօ Քոռատի վերնախորագրով մը՝ «Հայրենիքի երազէն ահաբեկչութիւն՝ ի՞նչ կը մտածէ Իտալիա ապրող հայ գաղութը» իբրեւ յաջորդական խորագրեր առած է. – ա) Հայ Սփիւռքի զաւակները, բ) խոստացուած Հայաստանը, գ) Հայերը իրենց արմատները կը փնտռեն, դ) Վենետիկ՝ հայ քաղաքակրթութեան փարոս մը։

Առաջին մասով պատմական հակիրճ անդրադարձ մը ունի, ուր կը յիշէ ապրիլեան ոգեկոչումները, դարուս առաջին ցեղասպանութիւնը, անկախութիւնը, կը հասնի Հայութեան ներկայ վիճակին ու կը քաղէ կարծիքներ, «ծայրայեղ» կամ չափաւոր, ինչպէս կ'որակէ լրագրողը եւ այս առաջին յօդուածին կուտայ սա եզրակացութիւնը. Հայու մը բերնով. –

«Մենք՝ Հայերս, ժողովուրդ մըն ենք, 30 դարու բաղաքակրթական եւ մշակութային պատմութեան տէր ու այսօր միայն ուրուականներ ենք։ Ժամանակը եկած է գործելու, սկսելու կրկնել, ինչպէս Հրեաները ըրին Երուսաղէմի հաւմար՝ «գալ տարի, Արարատի վրայ»...

Ու «լաւատեղեակ» լրագրողը կը բացատրէ՝ Արարատ, ՆԵՐԿԱՑԻՍ ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ...

×

Երկրորդ յօդուածով կը խօսի «Հայ Տան» մէկ վիճաբանական հանդիպումին մասին եւ կը մէջբերէ խօսողներու ելոյթներէն հատուածներ, Հայոց պատմութեան մասին։

Երկու վերջին յօդուածները լոյս տեսած են Յուլիս 16–ին եւ 21–ին։ Թերթին աշխատակիցը խօսեցնել կուտայ Հայեր՝ Տօքթ. Յակոբիկ Մանուկեան, որ տեղեկութիւններ կուտայ ու անդրադառնալով ահաբեկչութեան կը հաստատէ թէ եղեռնախորձերը հայկ. հարցին մասին խօսիլ ու գրել կուտան, ինչպէս նոյնինքն Քոռատիի ներկայ հետաքրքրութիւնն ալ կը փաստէ։ Լրագրողը կը տեսնուի նաեւ՝ Վազգէն Բամպակեանի եւ անոր զաւակներուն հետ, որոնք միշտ նոյն մօտեցումը կամ հայկ. նոյն զգայնութիւնը չունին։ Վերջապէս, Քոռատի Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանը կ'այցելէ, ուր կը խօսի Հ. Յարութիւն Պզտիկեանի հետ եւ Ս. Ղազար, ուր հայը Ներսէս իրեն կը բացատրէ հայկ. հարցը, յիշելով թէ Գերմանները ընդունեցան Հրեաներու Ջարդը ինչ որ չըներ՝ Թուրքիա, ապա լայն տեղեկութիւններ կուտայ Ս. Ղազարի եւ Մխիթարեան Միաբանութեան մասին։

×

Յուլիս 19–ի Ավվենիռէն յօդուած մը հրատարակած է, գլխաւորաբար, Իհոմի հաւաքոյթին առընչութեամբ եւ հարցազրոյցներ ունեցած է Փրոֆ. Տիդրան Գույումճեանի եւ Անահիտ Տէր – Մի – Նասեանի հետ, հայ եկեղեցւոյ մասին, որ Իհոմի այս տարուան օրակարգն էր։

×

Յուլիս 23–ի Ձիոռնալէն կ'արձագանգէ ժընեւի կայարանին եղեռնափորձին։ Նոյն օրուան Քոռիէռէ Տելլա Սեռան, նոյն լուրին անդրադառնալէ զատ, առանձին զրութեամբ մը խորհրդածութիւններ կ'ընէ, զոր կը խորագրէ՝ «վրէժ՝ ողջակիզումի մը համար»։ Ի՞նչ կ'ուզեն, կ'ըսէ լրագրողը, Ա.) Ցեղասպանութեան ճանաչումը, Բ) վերջ տալ խարականութեան այն 250 հազար (ուրկէ՞ առած է այս թիւը) Հայերուն, որոնք Թուրքիա կ'ապրին, Գ) Հողերու ազատագրումը։

Ու այս մէկն ալ շատ «լաւատեղեակ» ըլլալուն, կ'աւելցնէ թէ այս նպատակներուն հասնելու համար, զանազան ձեւերու կան (եղեր), որոնցմէ մէկն է՝ «զինադադարեան յոյսը, զոր կ'ապրեցնէ հայ առաքելական կազմակերպութիւնը՝ ԱՆՋԱ.... Այս մէկը արդէն, նորութիւնէն ալ աւելի բան մըն է։ Ուրիշ ձեւ մըն ալ, կ'ըսէ լրագրողը, Ասալան է, որու կեդրոնը Պէյրութ է եւ բաներէն ալ՝ Յակոբ Յակոբեան։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒԼԻՍ 17 – 21)

ԵՐԵՒԱՆԷՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԳԱՑԱԾ Է ՄԱՏԱԿԱՍՓԱՐ

Երեւանէն պատուիրակութիւն մը գացած է Թանանաեւիվ (Մատակասքար) ապելի ամրապնդելու համար երկու մայրաքաղաքներու բարեկամական կապերը։ Պատուիրակութիւնը կը գլխաւորէ երեւանի փոխ – քաղաքապետը՝ Սվետլանա Մելիքեան։

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԵՆԱՊԱԿԻՆ ՓՆՏՌՈՒԱԾ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Հայ վարպետներու ձեռքով պատրաստուած ճենապակիէ թէյամաններու, «Դուին» փարչերու, աղցանի ամաններու եւ սկահակներու մեծ քանակութիւն մը Որհ. Մխիթեան արտաքին առեւտրական կազմակերպութիւններու միջոցով, ղրկուած է Մոնկոլիա, որ դարձած է «Հայճենապակիի» ճեռնարկութեան արտահմանի նոր պատուիրատու։ Հայկական ճենապակիէ պատրաստուած արտադրանքը մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ արտասահմանի մէջ, յատկապէս արեւելեան երկիրներ։

×

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ՔԱՂԱՔԸ ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Էջմիածնի մէջ սկսած է նոր բնակելի շրջանի մը շինարարութիւնը։ Յարմար յատակագիծ ունեցող տուներու մէջ կ'ապրին բանուորներու, աշխատաւորներու տասը հազար ընտանիքներ։ Պատմութիւնը եւ ներկան սերտօրէն կը միահիւսուին այս քաղաքին մէջ։ Բ. դարուն հոն կառուցուած է Վաղարշապատ քաղաքը, որ յետագային դարձաւ Հայաստանի մայրաքաղաքը։ Քրիստոնէութեան պետական կրօն հռչակուելէն ետք, 303–ին քաղաքին մէջ կառուցանեցին Էջմիածնի մայր տաճարը։ Բացի Էջմիածնի տաճարէն հին հայկական ճարտարապետութեան գանձարանը մտած են նաեւ Հռիփսիմէի եւ Գայեանէի վանքերը, որոնք կը գտնուին պետական պահպանութեան տակ։ Էջմիածին անունը քաղաքին տրուած է 1945–ին։ Էջմիածնեցիները կ'արտադրեն մօտ հազար տեսակ արդիւնաբերական արտադրանք, այդ կարգին՝ սարքեր, առանին առարկաներ, բանջարեղէնի ու պտուղի որակաւոր պահածոներ, որոնք կը ղրկուին Որհ. Մխիթեան եւ արտասահմանի գրեթէ հազար հինգ հարիւր հասցէներու։

Էջմիածինը, ուր դարեր առաջ բացուած են հայկական առաջին դպրոցները, Ա.Ց.Մ. նախագահ Ա. Ղազարեանի հրամանագրով, դարձած է նաեւ Հայաստանի «ամէնէն ուսումնասէր» քաղաքներէն մէկն է։ 50 հազար բնակիչներուն քառորդը կ'ուսանի։ Կան 12 հանրակրթական, 2 երաժշտական, գեղարուեստական ու մարզական դպրոցներ, ինչպէս նաեւ տուամաթիք թատրոն, գրքատուններ, արուեստներ պատրաստելով։ Մխիթարեան մը եւս, կը հանդիսի Ս. Ղազարի փոքրիկ գերեզմանատան մէջ, կողքին իր եղբայրներուն, այսինքն անոնց, որոնց համար կրնանք միշտ կրկնել՝ վաստակեցան եւ աստ հանգչին։

ՀԱՆԳԻՍՏ

ՀԱՅՐ ՅԱԿՈԲՈՍ Վ. ԲՈՍՊՈՐՑՔՓԵԱՆԻ

Վենետիկէն կը հաղորդէին, որ Յուլիս 26–ին, խոր ծերութեան մէջ, վախճանած է Հայր Յակոբոս Վ. Բոսպորցքփեանի։ Ծնած էր 1885–ին, Պլէհիք եւ վանք մտած 1901, Յուլիս 26–ին (վախճանման օրէն ճիշդ ու ճիշդ 80 տարի առաջ)։ Քահանայ ձեռնադրուած է 1911–ին եւ յաջորդաբար պաշտօնավարած Մուրատ – Ռափայէլեան, Միլանօ, Փարիզ՝ Սա – մուէլ – Մուրատեան վարժարանը, ուր ուսումնասէր եղած է 1937–էն 1939։ Ապա, չուրջ երեսուն տարի ուսումնասէր, մատակարար, տեսուչ եղած է Պոլսոյ Մխիթարեան վարժարանը։ Ինք է որ կազմակերպած է վարժարանին փոխադրութիւնը Սադըզաղաճէն՝ Շիշլի։ 1926–ին, երբ վանքին տպարանին պատասխանատուն էր, լոյս տեսած է Թէոդիկի Ամէնուն Տարեցոյցը։ Քալ ծանօթ իտալերէնի եւ Ֆրանսերէնի, գրական բազմաթիւ գործեր թարգմանած է հայերէնի, երկու լեզուներէն։ Իր մեծ վաստակը կը մնայ, սակայն, գաստիարակչական գործունէութիւնը, զոր վարած է չիւսուն տարի, սերունդներ պատրաստելով։ Մխիթարեան մը եւս, կը հանդիսի Ս. Ղազարի փոքրիկ գերեզմանատան մէջ, կողքին իր եղբայրներուն, այսինքն անոնց, որոնց համար կրնանք միշտ կրկնել՝ վաստակեցան եւ աստ հանգչին։

Le mémorial d'un peuple assassiné

Այս խորագրին տակ է, որ Նուվէլ Լիթէռէր գրական շաբաթաթերթը ամբողջ էջ մը նուիրած է վահէ Քաչայի վերջին գործին, Քլեման Լեփիտիսի ըստորագրութեան երքեւ։

Յոյն գրագէտը լաւագոյնս վերլուծած է վէպը, զոր կ'որակէ «կարօտի դիրք», քանի որպէս հեղինակն իսկ «Հայը» վէպին, քանի ծանօթ է կեանքին անոնց՝ որոնք միշտ կը մնան արմատախիլներ։

«ՄԱՐՄԱՐԱ»Ի ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

«Մարմարա» օրաթերթի խմբագրութիւնը կը հաղորդէ արտասահմանեան իր բաժանորդներուն, որ թղթատարական դժուարութիւններու հետեւանքով, քանի մը շաբաթէ չէ կրցած թերթին առաքումը կատարել։

Կը խնդրէ, որ ներողամիտ ըլլան այս ակամայ խանգարումին համար եւ կը վստահեցնէ, որ հարցը կարգադրուելու վրայ է եւ քանի մը օրէն, առաքումները կը վերսկսին, կանոնաւոր կերպով։

ՉՕՀՐԱՊ՝
ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Գ.

ԻՆՉ Է ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ահա, այս տեսարանին առջեւն է, ո՛չ խրախուսիչ, որ մտածեցի ազատական կազմակերպութիւն մը ստեղծել Ազգ. Ժողովին մէջ: Ցեհադիմութիւնը իր հին բարի սովորութեանը համաձայն՝ դեղեցիկ սկզբունքներու անունով ճըչ – մարիտ զինուորահաւաքութեան մը ձեռ – նարկած է: Կանոնաւոր արշաւանք մըն է ասիկա: Բոլոր դրամի մարդիկ՝ բոլոր մոքի մարդոց դէմ: Փարաւոններու եր – կիրն ալ այս խաչակրութեան համար ճամբայ ելած է. բայց այս անգամ կար – միր Ծովէն չէ, այլ ամբողջ Արեւիպեղա – դոսին վրայէն անցնելով իր մարզարէ – ները Թուրքիա մոցնելու վրայ է: Այս մարդարէները մօտէն չեմ ճանչնար. բայց ինձի մեծ վատահութիւն չեն ներշնչեր անոնք. ալիւրի փոշիով ծածկուած պ ա բ կ ի ն կը նմանին քիչ մը. ce bloc enfariné ne me dit rien qui vaille, *կ'ըսէ Ֆրանսական առակախօսը: Իմ մա – սիս ես մեր մեծ ու պզտիկ ազանները այս ափրիկեցի առաքեալներէն կը նախընտ – րեմ, վասնզի ճանչցուած սատանան չճանչցուած քահանայէն աղէկ է:*

Այս ամէնուն դէմ՝ Պոլսոյ Ժողովրդ – ական եւ ազատական տարրերուն կ'ից – նայ միանալ, ո՛չ թէ փոխադարձ առելու – թիւն քարոզելու պահպանողական տար – բերու դէմ ո՛չ, հազար անգամ ո՛չ, այլ համոզելով, քարոզելով, օրինապահու – թեան սահմաններէն չչեղելով՝ պահելու եւ առաջնորդելու համար Ժողովուրդը յառաջդիմութեան ճամբուն մէջ: Վըս – տահ եմ որ ազատական երեսփոխանները, անկեղծապէս յառաջդիմասէր – եւ ո՛չ թէ միայն անունով – բաւական թիւ մը կը կազմեն մեր Ազգ. Ժողովին մէջ. դըժ – ւարութիւնը իրենց պզտիկ վէճերը լը – ռեցնելու, սխալ ըմբռնումները ճշդե – լու, ազգին օգտին առջեւ իրենց ջանքե – րը միացնելու մէջն է:

Ի՞նչ է ազատական կուսակցութեան ծրագիրը:

Ես մեր Պատրիարքարանին գործը չատ պարզ կ'երեւակայեմ: Առաջինը՝ դաս – տիարակութեան գործն է, փրկութեան գործ: Իմ կարծիքովս մեր ամէնէն մեծ դէմքերէն պէտք է Ուսումնական Խոր – հուրդը կազմել. միանգամայն ասոր հե – ղինակութիւնը զօրացնել. կրթական ծը – րագիրը բարեփոխել եւ մեր ամենօրեայ հոգածութեանը առարկայ ընել. գիտա – կան միտքը տիրապետող դարձնել ատոր մէջ: Մեր դաստիարակութիւնը պէտք է որ մտաւորական եւ տնտեսական զար – գացման ճգտի միանգամայն:

Երկրորդը՝ եկեղեցականութիւն մը պատրաստելն է, լուսամիտ եկեղեցակա – նութիւն մը, – բարձրացման գործ: Եր – րորդը՝ ամուսնական դրաւոր օրէնքի մը հաստատումն է, դարուս յառաջադէմ օ – րէնքներուն վրայ հիմնուած. անհրա – ժեշտ գործ, քանի որ հայ ընտանեկան կեանքին, պատուին, դիրքին եւ ապա – գային վերաբերող խնդիրները կամայա – կան վճիռներու ենթակայ են. չկայ հայ անհատ մը որ չբողոքէ այս կացութեան դէմ: Չորրորդը՝ Պատրիարքարանին վե – րակազմութեան գործն է. էական գործ. որովհետեւ ո՛չ իրաւաստութեան սահման կայ հոն, ո՛չ կանոնաւոր աշխատանքի եղանակ: Թնճուկ մըն է Պատրիարքարան ըսուած տեղը. պէտք է չոկել, յարդարել եւ եւրոպականացնել զայն: Հինգերորդ – դը՝ գաւառի հայութեան ընտրական իրաւունքներուն ընդարձակումն է, արդա – րութեան գործ, որ հարկաւ պատեհ ժա – մանակին պէտք է առաջ տարուի:

Ահա այս համեստ ու ամփոփ գիծերով կը ներկայանայ ազատական կուսակցու – թեան ծրագիրը:

Դ.

ԻՆՉ ԸՐԱՒ ՆԱԽՈՐԴ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ԻՆՉ Կ'ԸՆԷ ԻՐ ՅԱՋՈՐԴԸ

Այդ խղճերուն գործադրութեանը ձեռ – նարկած էինք արդէն նախորդ Քաղաքա – կան Ժողովին օրովը, որուն անդամակ – ցելու պատիւը ունէի, երբ ազատամտու – թեան դէմ կռիւը բարձրացաւ: Հոս տե – ղը չէ պատմել ձեզի այդ Քաղաքական Ժողովին աշխատութիւնները, թուել այն գործերը զոր կատարեց, դիւները յո – րեկին խառնելով: Պատրիարքարան մը՝ անկերպարան: Երուսաղէմ՝ ապստամբ թեմերը՝ Թափուր, դաղթականներով լե – ցուն մայրաքաղաք մը, Ատանայի ահա – ւոր ազէտը: Ատոնցմէ մէկը միայն պիտի բաւէր բոլոր բարի կամեցողութիւնները ուժասպառ ընելու: Այն Քաղաքական Ժո – ղովը իր բոլոր կորովը ժողվեց եւ այս դժուարութիւններուն մէջ կարելին ու եւ քիչ մըն ալ, – թոյլ տուէք ինձի այս մեծախօսութիւնը, այս ամբարտաւանու – թիւնը, որ իմ անձիս չէ, այլ ընկերնե – րուս, որ ներկայ չեն հոս, մատուցած մեծարանք մըն է, – «անկարելին» ըրաւ, մինչեւ յայտարարել տալով Օսմանեան կառավարութեան որ Ատանայի ազէտին բովանդակ պատասխանատուութիւնը Իս – լամ տարրին վրայ կը ծանրանայ, ինչ որ ճշմարտութիւն է:

Այդ Քաղաքական Ժողովը քաչուեցաւ, դնաց. բայց իր պարտքը լիովին կատա – րած ըլլալու մխիթարութիւնովը հեռա – ցաւ: Այնքան որ անոր յաջորդող Քաղա – քական Ժողովը ուրիշ բան չկրցաւ ըսել բայց եթէ խոստանալ թէ պիտի չարու – նակէ անոր բռնած ճամբան: Վերջէն տե – սանք թէ ո՛րքան չեզեցաւ անկէ. բայց այդ խոստումը ինքնին խոստովանութիւնն էր, բացարձակ եւ ի լուր աշխարհի խոս – տովանութիւն, թէ նախորդ Քաղաքա – կան Ժողովը ազգին չհերը իր հակա – ռակորդներուն իսկ պատկառանք ազդե – լու չափ պահպանած էր: Ահա այս Քա – ղաքական Ժողովին դէմ դաշնակցեցան բոլոր մութ տարրերը, չխղճալով մեր ազգին վիճակին:

Այս է մօտաւոր անցեալը. այս անց – եալը ամբողջ դաս մըն է, խրատ մըն է ինքնին: Ազատականները այն առեն յան – կարծակիի եկան. կազմակերպուած չէին. որովհետեւ կը հաւատային, միամիտ հա – ւատք, որ երեսուն տարուան դառն անցեալէն եռքը, ամէն ոք ազատական էր Հայոց մէջ:

Պահպանողականները Ժողով Ժողովի վրայ կազմեր էին: Պարտութիւններ կան՝ որոնք յաղթութիւններու հետ չեն փոխ – ուիր: Ջարդելը յաղթութիւն մըն է եւ ջարդուիլն ալ պարտութեան գաղափարը կուտայ. բայց ո՛չ ոք ջարդող մը ըլլալու տենչը կրնայ ունենալ իր սրտին մէջ:

Նախորդ Քաղաքական Ժողովին քաչ – ուելչն վերջը եկաւ, եւ բնական էր որ դար, եկեղեցիներու խնդիրը. գիտէք ա – տոր վիճակը. դիւրահաւատ Ժողովրդ – դական հատուած մը գործիք դարձած քանի մը հոգիի ձեռքը. Ազգային Ժողո – վը իր տարեգրութեանցը մէջ չտեսնուած որոշումով մը բեկանելով իր բարձր հե – ղինակութիւնը:

Թո՛ղ այդպէս ըլլայ:

Անցեալը Ցեհադիմականներուն կը թո – ղում. բայց ապագան մերինն է: Պզտիկ պատմութիւն մը. ասկէ 20 տարի առաջ ալ այսօրուան պայքարը կը մղէի մենձ ազաներ ու կղերամիտներու դասա – կարդին դէմ. քիչ մը աւելի ուժգնու – թեամբ, աւելի սրտիս թելադրութեանցը անսալով քան թէ կշռելով իմ ուժս: Օր մը ազգային երեսփոխան ընտրեցին զիս. դեռ 30 տարիս լրացուցած չէի ու այն առեն խաւարամիտները կեզծ օրինապա – հութենէ մղուած՝ այդ պատճառով մեր – ժեցին իմ երեսփոխանութիւնս. յաղթած էին: 30 տարի վերջը՝ 6 թաղէ միանգա – մայն երեսփոխան ընտրեցին զիս. չըսի՞ ձեզի որ ապագան մերինն է:

Ե.

ՀԱՑ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐՈՒՆ ԿԱՏԱՐԱԾ ԴԵՐԸ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՓԱՐԼԱՄԷՆԹԻՆ ՄԷՋ

Մէկ երկու խօսք ալ՝ Օսմանեան երես – փոխանական Ժողովին մասին:

Գիտցողները չգիտցողները Օսմանեան հայ երեսփոխաններու գործելու եղանա – կին վրայ քննադատութիւններ ըրին. վը – ճիռ արձակեցին: Ուշադրութեան արժա – նի տեսարան մըն է որ մինչեւ մեր թուրք, յոյն, հրեայ, արաբ հայրենա – կիցները Օսմանեան հայ երեսփոխան – ները մասին միշտ դրուատիքով կը խօ – սին, միայն կարգ մը Հայեր են որ հոս հոն, երբեմն ծանօթ մամուլի մը էջերուն մէջ անոնց վրայ կը յարձակին: Ճիշդ այն մամուլը որ առենով հինդ վարանոց էֆէնտիներուն առջեւ բարեւ բռնած ... կատուի մը պէս կը քծնէր: Կը ցաւիմ բայց չեմ զարմանար այս Հայերուն վրայ որ ազգային արժանապատուութեան ըզ – գացումէն զատ ամէն զգացում թերեւս ունին:

Առանց կանխակալ կարծիքի քննենք թէ ո՞րքան արդար են այս յարձակումնե – րը:

Ի՞նչ գործ տեսան Օսմանեան հայ ե – րեսփոխանները: Թող տանք որ իրազու – թիւնները խօսին: Աչք պտըտցնենք հա – յարնակ գաւառներու վիճակին վրայ: Վան, Կարին, Բաղէշ, Խարբերդ, Մուշ, անդորրութիւն կը տիրէ. հայահալած քաղաքականութիւնը իրապէս վերացած է. հարկաւ տեղ տեղ անհատական դէպ – քեր կը պատահին տակաւին. բայց երկ – րին ո՞ր մասին մէջ արդեօք այդ տեսակ դէպքեր չեն պատահիր. բոլոր հայարը – նակ գաւառները, Օսմանեան համերաշ – խութեան անկեղծապէս կուսակից եւ հետեւապէս «հայասէր» վալիներ ղրկը – ւած են եւ անոնք կը պահպանուին իրենց պաշտօնին վրայ, հակառակ կարգ մը դաւերու: Ջինուորական հրամանատա – րը՝ որուն սահմանադրական նոր կարգե – րու մասին ունեցած հակակացողութիւնը քիչ մը երկրարելի էր, հեռացուեցաւ այդ կողմերէն: Այս ճշմարտութիւնները պէտք է որ լսուին վերջապէս: Հայոց հողային խնդրոյն լուծումը անկեղծութեամբ փնտռտուելու վրայ է կառավարութեան կողմէն. ապացոյց՝ զանազան օրինագի – ծերը, զոր յղացաւ եւ որ խնդրոյն բարդ հանգամանքին բաւարար ջըլլալուն հա – մար միայն ետ ձգուեցաւ, ո՛չ թէ սկզբ – բունքին համար, ապացոյց՝ քննիչ մար – մինը, որ ղրկուեցաւ այդ կողմերը. ա – պացոյց՝ ներքին գործոց նախարարին վճռուած ճամբորդութիւնը՝ տեղւոյն վը – րայ քննութիւն կատարելու նպատակով: Այդ գաւառներուն մէջ եւ Թուրքիոյ ա – մէն քաղաքներու մէջ՝ Հայերը իրենց գործովը, առուտուրովը, ազատօրէն կը զբաղին, դրամ կը շահին, պաշտպանու – թիւն կը վայելեն, յարգանք կը տեսնեն կառավարութենէն: Նոյնիսկ Սուլթան Մահմուտի, Ապտիւլ Մէճիտ եւ Ապտիւլ Ազիզ կայսրերուն օրով այս աստիճան բարօրութիւն տեսած չէին:

Երբեք մոքէս չանցնիր այս գոհացու – ցիչ վիճակը միմիայն Օսմանեան հայ ե – րեսփոխաններուն ճարտարութեանը վե – րագրել, բայց արդար ըլլալու համար՝ պէտք է ընդունիլ որ կարեւոր մասնակ – ցութիւն մը ունին անոր մէջ: Երեսփո – խանական Ժողով մը թատերական սրա – հի կը նմանի. ան ալ իր քուլիսները, թաքուն անցքերը ունի. ամէն գործ բե – մին վրայ չի կատարուիր, կարգ մը աշ – խատութիւններ կան որոնք պզտիկ, մաս – նակի խօսակցութիւններով կը կատար – ուին, ո՛չ թէ մեծ ճառերով. ցո՞յց պէտք է մեզի թէ գործ. եթէ գործ կը փնտռենք, անիկա մէջտեղն է մեծարարբառ՝ մին – չեւ անգամ խուլերու լսելի ըլլալու չափ, բացայայտ՝ մինչեւ անգամ կոյրերէն տեսնուելու աստիճան. խօսքս կամաւոր խուլերուն եւ կոյրերուն համար չէ: Օս – մանեան հայ երեսփոխանները ետ չեն մնար, եթէ չեն գերազանցեր զանոնք ... Թոյլ տուէք որ այս մասին աւելի չխո – սիմ:

Եւ կը կարծէ՞ք մի թէ որ դիւրին է երեսփոխանի պաշտօնը Օսմանեան Խոր – հըրդարանին մէջ. կը կարծէ՞ք որ հոն կրօնամոլական, հին դաղափարներով տարուած հոսանքներ չկան: Պէտք է մօ – տէն ճանչնալ Օսմանեան Խորհրդարանը՝ դիտակցաբար դատելու համար հայ երեսփոխանին դժուարին եւ ապերախտ վաստակն ու յոդնութիւնները:

Կ'ուզէ՞ք որ ակնարկ մը նետենք Ատա – նայի ազէտին վրայ. անիկա մեր ազգին եւ կարծեմ թէ Օսմ. հայրենիքին մեծ սուգն է. ոչինչ աչխարհիս վրայ կրնայ մեզի մոռցնել տալ զայն: Անիկա այն մեծ զարհուրանքներու կարգէն է՝ որոնք Ցեհադիմութիւն կոչուած ոգւոյն, ո՛ր ազգին, ո՛ր կրօնքին մէջ ալ երեւան գայ, ինչ մեծ ազէտ մը ըլլալը ահաւոր կեր – պով կը ցուցնէ:

Անդարմանելի է ատ. բայց արդար ըլ – լալու համար պէտք է ընդունիլ որ Օս – մանեան կառավարութիւնը ըրաւ ինչ որ «ներկայ պայմաններու մէջ» բանաւոր կերպով կրնայինք պահանջել իրմէ: Ե՛րբ տեսնուած է որ ֆրիստոնէական ջարդի մը առթիւ 100-ի մօտ մահմետականներ կախաղան հանուին, 1000-ի մօտ մահմե – տական եդեռնագործներ շղթայակիր բանտարկութեան դատապարտուին: Սահմանադրական կառավարութիւնը այս արիւթիւնը ցոյց տուաւ եւ ամէն ոք – դարաւոր Հայու պարտքն է ճանչնալ զայն եւ ըստ այնմ վերաբերիլ Օսմանեան կառավարութեան հանդէպ: Իսկ նիւթա – կան վնասներու հատուցման համար նոյն կառավարութիւնը առանց որեւէ դժուա – րութեան, առաւօրէն տուաւ պէտք ե – ղած դրամը: Ասոր մէջ ամէն փառք Օս – մանեան հայ երեսփոխանները իրենց վե – րապահել չեն ուզեր, բայց անկրաւա – թիւն կ'ըլլայ կարծեմ իրենց աչխատու – թեան մեծ բաժինը անտեսել:

Ցիչեցէ՛ք երբ որ ազէտին լուրը առած օրս Խորհրդարանին բեմէն այնքան խրա – տութեամբ կը խօսէի այն առենուան պա – տասխանատու կառավարութեան դէմ, եկաւ վայրկեան մը որ այդ կառավարու – թեան կողմէ արտասանուած պատ ի պատ խօսքերը եւ պատասխանատուութիւնը Հայոց վրայ ձգելու միտող փաստերը՝ ծափահարութեան մահմետական երես – փոխաններու չարքերէն: Ահա այդ չար – քերուն բոլոր հոգեբանութիւնը փոխ. ցինք մենք, այն ատենի որ վերջին ա – մէն անգամ որ կառավարութիւնը Ատա – նայի օդնելու համար վարկ մը խնդրեց կամ օրինագիծ մը ներկայացուց՝ «միա – ձայնութեամբ», ուշադրութիւն ըրէք այս բառին մեծ նշանակութեանը, միա – ձայնութեամբ ընդունուեցան անոնք:

Ուրիշ ի՞նչ ըրին հայ երեսփոխանները: Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակու. մէն ի վեր կատարուած էն մեծ գործը, այն՝ որ այս երկրին մէջ Օսմանեան հա – մերաչխութիւնը պիտի հիմնէ եւ տեւա – կան դարձնէ, այն որ թէ՛ Օսմանեան հայրենիքին եւ թէ զայն ձեւացնող բոլոր ազգութիւններուն համար երջանկու – թեան միակ երաչխիքն է, – քրիստոնեայ ազգերու զինուորագրութիւնը, հայ ե – րեսփոխաններու նախաձեռնութեանը եւ յամառ պահանջումին արդիւնքն է:

Գիտեմ որ կարճատեսներ կ'ուրանան անկէ բխող բարիքները. հազիւ տարի մը անցած, ահա ամէն կողմէ գոհութեան, չնորհակալութեան ձայներ կը բարձրա – նան. քրիստոնեայ զինուորներու մասին մահմետական սպաներուն եւ նոյնիսկ պարզ զինուորներուն հայրական եւ եղ – բայրական վարմունքին չնորհակալ ենք յաւէտ:

Առեն մը կիրքը այն աստիճանի հա. սաւ որ ամէնէն անխիղճ զրպարտութիւն – ներն անգամ իրրեւ զէնք գործածեցին. մանաւանդ պատերազմի համար ըսուեցաւ եւ դրուեցաւ որ զաւակս Եւրոպա փախ – ցուցած եմ զինուորական ծառայութենէ ազատ կացուցանելու համար: Իմ տղա 7 տարիէ ի վեր Եւրոպա էր իր ուսումը ստանալու համար. այս տարի որ պին – տանալու համար. այս տարի որ պին – ուորական ծառայութեան ենթակայ է, Պոլիս դարձաւ, մեր հայրենիքին իր պարտքը հատուցանելու համար:

Այս անբարեխիղճ յարձակումները չեն վրդովեր զիս. 28 տարիէ ի վեր մէկ կող – մէ փաստաբանական արուեստին մէջ եւ միանգամայն հրապարակագիր ըլլալով ինքզինքս յօժարութեամբ միշտ հանրա – յին դատաստանին ենթական ըրած եմ. պատահած է երբեմն որ գովեստներ ըլ – լան, բայց ես միշտ անտեսի կերպով. նոյն – ռայլուն ինձի անտեսի կերպով. նոյն – պէս կը պատահի ահա որ ամէն կարգի յարձակումներ տեղացնեն չուրջս առանց արդար փաստի մը: Հանրային կեանքով ապրող մարդիկ յանձնառու ըլլալու են ատոր:

Պիտճէի առթիւ հայ երեսփոխանները իրենց պարտքը լիովին կատարեցին. անոնք էին որ քրիստոնեայ ազգերուն կրթական ծախքերուն համար կառավա – րական պիւտճէէն վարկեր ձեռք բե – րին:

Պզտիկ գործ մը չէր այս:

Անոնք էին որ գործաւորական հարցե – րու համար միշտ ձայն բարձրացուցին, անխրաւուած, անպաշտպան աշխատա – ւորներուն պաշտպան հանդիսացան:

Հոս՝ յետադիմականներու կողմէ յա – ռաջ նետուած մեծ առարկութեանը կը հասնիմ:

(Շար. 2)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԱՆԿՐՈՒՆԿ
(Թատերդութիւն)
Գրեց՝ ԱՐՄԱՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Պոլիս 1981

ARMÉNOUCH

de Takvor Takvorian

Ապրիլ 1915 :

Գարուն է: Բնութեան մէջ, եւ սիրտերուն մէջ: Ընտանիք մը, նման հազարաւոր հայ ընտանիքներու, հոն իրզրումի չրջանը, Հասան Քալա դիւղը, Ասուծոյ օրհնութեամբ, կ'ապրի իր սեփական հողերուն վրայ: Խաղաղ եւ հանգիստ: Կը մշակէ ու կը հնձէ: Կ'երազէ...: Տէր Յուսիկեան պատուական ընտանիքի ամօթայի ընդմէջէն հեղինակը կը վերադարձնէ կեանքը հայ ընտանիքին, իր աւանդութիւններով, իր բարքերով եւ հօրեղական սրբութիւններով: Աչխատանքի եւ արախութեան պահերուն մէջ սակայն, միշտ ներկայ է սխրութեան հով մը: Անցեալը: Անցեալը, 1894 – 1896–ի մըռայլ օրերն են իրզրումի, Վանի, Խարբերդի մէջ· 1905ը Սասունի մէջ· 1906–ին Ուրֆայի ջարդերը· 1909–ին Ատանայի սպանդը: Անցեալին մղձաւանջը միշտ կը սիրէ հոգիներուն վրայ: Թուրք բռնակեմ Օսման Ալիի նախագահութիւնը, աղգարարութիւնները եւ խորհուրդները կը դառնան օրէ օր աւելի մահաոգիչ: Վարժապետ Յակոբ էֆէնդիի իմաստութիւնը եւ անոր ունեցած ազդեցութիւնը գիւղին Թուրք ազանեցութեան վրայ, բան մը չեն փոխեր կացութենէն: Ու Շուշանի նման, երիտասարդ հայ մայր մը, բազուկներուն մէջ նորածին մանուկ մը, ամուսինը զինուորական պատարկութեան մեկնած եւ ոչ վերադարձած, այլ հայ մայրեր սիրտի ճամբէ նման նոյն ճակատագիրը: Ապրիլ 24–է: Նոր դուռ մը կը փակուի Յակոբ էֆէնդիի, կարապետ Տէր Դաւիթեանի... ու իրենց ազգակիցներու ճակատագրին վրայ: Ամրողջ ողբերգութիւն մը:

×

Մարտիրոս 1923 :

Նորածին մանուկը արդէն ութ տարեկան աղջնակ մըն է: Արմենոյհ իր մօրը հետ կը հասնի Մարսէյլ, նախ ապաստան գտնէ Ռուսերու քէմփը, Սէն Շարլ պլաթոյրմի կայարանին մօտ, եւ ապա ամէստ սենեակ մը ռիւ տէ Փըթիթ Մարսէյ: Շուշան գործ կը գտնէ «լուբիայի ցրծատունը» եւ Արմենոյհ կը յաճախէ նոր էքլիփսի նախակրթարանը: Հեղինակը կը նկարագրէ քէմփերու կեանքը եւ հայերու առօրեան իրենց հազարումէկ դժուարութիւններով: Գիրքը կը պարունակէ կարգ մը ճշմարիտ մանրադէպեր որոնք մինչեւ այսօր կը պատմեն մեր իրեցները: Լեզուի դժուարութեան հետեւանքով, ձեռքերով, չարժուձեւերով, միմոներով կը հասկցնէին իրենց ուզածը: Եւ այն ֆրանսացի անցորդին հար – յումը, ուղղուած հայ կիներու որոնք յղիացած օրուան աչխատանքէն մայրթի մը եզերքը նստած կը զրուցեն. «Էքքվու ֆաքիկէ, Մէտամ. մալաւտ: Ֆրանսացիները իրապէս ուսեալ են. ինչպէ՞ս ալ անմիջապէս հասկցաւ որ Մալաքիա – յէն ենք:

Կեանքը եւ հայ կեանքը հետզհետէ կը կազմակերպուի ըլլայ քաղաքին մէջ, կամ արուարձանները՝ Սէնթ Անթուան, Սէն Լու, Սէն Թերոմ, Սէն Թիւլիէն: Միութիւններ, մամուլ, դպրոց կը ըստեղծեն ազգային եռուզեռ, կեանք: Հեղինակը, ի մէջ այլոց, կը պատմէ ռիւ տէ Փըթիթ Մարիի նպարավաճառ Գրիգորի ոդիսականը, բժիչկ Շահպազեանի մարդասիրական աչխատանքը, Գրիգորիս եպիսկոպոս Պալաքեանի դերը եւ առաքելութիւնը, ռիւ Թափի վէռի առաջնորդարանը, Քափըլէթի չրջանը հաստատուած Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանը ... եւ Արմենոյհի առօրեան, իր առաջին կաղանդը եւայլն...:

×

Մայիս 1936 :

«Սինայիա» ռուսական նաւ մը, Մարսէյլի նաւահանգիստը, ժոլիէթթի քարափը: Մէկ բառ՝ ներգաղթ: Հեղինակը կը նկարագրէ ներգաղթողներու հոգեկան ցնծութիւնը, արտակարգ եռուզեռը ժողովուրդին որ պիտի վերադնէ «ազատագրուած հայրենիքը»: Ցուգումի պահ մը՝ Կոմիտաս վարդապետի աճիւններուն վերադարձը դէպի Մայր Հող: Արմենոյհ եւ Շուշան կը դիտեն քարափէն պատմական այս օրը, Մայիս ինը: Գրիգոր որ ներգաղթը կազմակերպողներէն է, ղեկավարներէն է կը մնայ քարափը բաժնուած երկու ղգացումներու միջեւ. Հայրենիքի եւ Շուշանի սէրը: Երկրորդը կը յաղթանակէ ի վերջոյ: Ապա հեղինակը կը ներկայացնէ հայկական հարսանիք մը, աւելի ճիշդ վանեցիական. բարքերով եւ աւանդութիւններով: Ցետոյ փոխադրութիւնը դէպի Վալանս, ուր կը ծանօթանանք կարդ մը ընտանիքներու: Այլ յատկանշական պատկեր մը՝ մայր եւ զաւակ զիրար կը վերագտնեն երկու տասնեակ տարի յետոյ:

Գարտնականութիւնը:

Երկրորդ Համաչխարհային պատերազմի նախօրեակին է որ ռիւ տէ Փըթիթ Մարիի նպարավաճառը Գրիգոր կը մեկնի զինուորական ծառայութեան: Վրայ կը հասնի պատերազմը: Ֆալաքար կը կռուի իր երկրորդ հայրենիքին համար եւ կ'իյնայ պատուոյ դաշտին վրայ Մառնի ճակատամարտին, յանուն Ազատութեան: Իր զինակիցներէն մին, Ժան Լը Փերտրօ, Պրըթոն մը, հինգ տարի յետոյ, Գրիգորի վերջին նամակը կը յանձնէ Արմենոյհին, քանի Շուշան քանի մը ամիսներ առաջ զոհ ղացած էր Մարսէյլի ռմբահոծութեան: Այս հանդիպումը անդամ մը եւս պիտի փոխէ Արմենոյհի ճակատագիրը որ հեռանալով Սէն Թիւլիէնի Պօ – սագիները իրապէս ուսեալ են. ինչպէ՞ս ալ անմիջապէս հասկցաւ որ Մալաքիա – յէն ենք:

Կեանքը եւ հայ կեանքը հետզհետէ կը կազմակերպուի ըլլայ քաղաքին մէջ, կամ արուարձանները՝ Սէնթ Անթուան, Սէն Լու, Սէն Թերոմ, Սէն Թիւլիէն: Միութիւններ, մամուլ, դպրոց կը ըստեղծեն ազգային եռուզեռ, կեանք: Հեղինակը, ի մէջ այլոց, կը պատմէ ռիւ տէ Փըթիթ Մարիի նպարավաճառ Գրիգորի ոդիսականը, բժիչկ Շահպազեանի մարդասիրական աչխատանքը, Գրիգորիս եպիսկոպոս Պալաքեանի դերը եւ առաքելութիւնը, ռիւ Թափի վէռի առաջնորդարանը, Քափըլէթի չրջանը հաստատուած Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանը ... եւ Արմենոյհի առօրեան, իր առաջին կաղանդը եւայլն...:

×

Մայիս 1936 :

«Սինայիա» ռուսական նաւ մը, Մարսէյլի նաւահանգիստը, ժոլիէթթի քարափը: Մէկ բառ՝ ներգաղթ: Հեղինակը կը նկարագրէ ներգաղթողներու հոգեկան ցնծութիւնը, արտակարգ եռուզեռը ժողովուրդին որ պիտի վերագտնէ «ազատագրուած հայրենիքը»: Ցուգումի պահ մը՝ Կոմիտաս վարդապետի աճիւններուն վերադարձը դէպի Մայր Հող: Արմենոյհ եւ Շուշան կը դիտեն քարափէն պատմական այս օրը, Մայիս ինը: Գրիգոր որ ներգաղթը կազմակերպողներէն է, ղեկավարներէն է կը մնայ քարափը բաժնուած երկու ղգացումներու միջեւ. Հայրենիքի եւ Շուշանի սէրը: Երկրորդը կը յաղթանակէ ի վերջոյ: Ապա հեղինակը կը ներկայացնէ հայկական հարսանիք մը, աւելի ճիշդ վանեցիական. բարքերով եւ աւանդութիւններով: Ցետոյ փոխադրութիւնը դէպի Վալանս, ուր կը ծանօթանանք կարդ մը ընտանիքներու: Այլ յատկանշական պատկեր մը՝ մայր եւ զաւակ զիրար կը վերագտնեն երկու տասնեակ տարի յետոյ:

Գարտնականութիւնը:

Երկրորդ Համաչխարհային պատերազմի նախօրեակին է որ ռիւ տէ Փըթիթ Մարիի նպարավաճառը Գրիգոր կը մեկնի զինուորական ծառայութեան: Վրայ կը հասնի պատերազմը: Ֆալաքար կը կռուի իր երկրորդ հայրենիքին համար եւ կ'իյնայ պատուոյ դաշտին վրայ Մառնի ճակատամարտին, յանուն Ազատութեան: Իր զինակիցներէն մին, Ժան Լը Փերտրօ, Պրըթոն մը, հինգ տարի յետոյ, Գրիգորի վերջին նամակը կը յանձնէ Արմենոյհին, քանի Շուշան քանի մը ամիսներ առաջ զոհ ղացած էր Մարսէյլի ռմբահոծութեան: Այս հանդիպումը անդամ մը եւս պիտի փոխէ Արմենոյհի ճակատագիրը որ հեռանալով Սէն Թիւլիէնի Պօ –

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆԻ ՀԱՆԴԻՍԸ

Աւելի քան մէկ չարաթ ի վեր արդէն, երախաները մեծ հանդէսը կը պատրաստեն: Փորձերը տեղի կ'ունենան ամէն առտու: Օրէ օր երախաներուն տրամադրութիւնը կը բարձրանայ:

Ցուլիս 18–ին, Շաբաթ առտու, առաջին ծնողքները կը հասնին: Պզտիկները պատուհանէն կախուած կը դիտեն զանոնք: Համբոյրներէն յետոյ, երախաները կը ծանօթացնեն իրենց հսկիչները, որոնք ծնողքները կ'առաջնորդեն այցելելու կայանը եւ հետաքրքրական հարցումներուն կը պատասխանեն: Այդ տեսարանը կը կրկնուի մինչեւ իրիկուան ճաչը:

Կիրակի առտու, Ցուլիս 19, ժամը 11–ին, բանակողները հաւաքուած են դրօչակները պարզելու՝ «Ցառաջ նահատակ» երգելով: Ծնողքները, յուզուած կը դիտեն, կամ կը նկարեն:

Ապա, կ'այցելեն այն սրահը ուր ի ցոյց դրուած են պզտիկներուն ձեռագին աչխատանքները, ու կը մօտենան սեղանին, զոր Կապոյտ Խաչի տիկինները պատրաստած էին: Խաչուհիներու կողմէ նուիրուած ճոխ ճաչի առեն, կոկիկ դումար մը հաւաքուեցաւ, մօտաւորապէս 30·000 ֆրանք:

Կէսօրէ ետք, ժամը 15–ին, սկսաւ զեղարուեստական բաժինը: Բացման խօսքը կ'ընէր Տիկին Զարուհի Քէչիչեֆ, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի նախագահուհին: Շնորհակալութիւն յայտնելով ծնողներուն, չեչոը դրաւ դժուարութիւններուն վրայ բանակումին պատրաստութեան համար: Ընդգծեց Կապոյտ Խաչի մշտական մտահոգութիւնը՝ կարճ ժամանակի ընթացքին պզտիկներուն հայ մշակոյթի փափաքը տալու: Այդ գործը յանձնուած է ձեռնհաս եւ նուիրեալ ղեկավարուհիի մը՝ Յասմիկ Գեւոնեանի, որուն կ'օժանդակեն փորձառու հսկիչներ: Իր վերջին փափաքն եղաւ, որ ծնողքները միշտ լաւատես ըլլան կայանի ապագային նկատմամբ:

Յասմիկ Գեւոնեան ներկայացուց յայտագիրը, որուն բացատրութիւններ տալով, երգ, պար, արտասանութիւն, կեդրոնի պատկեր իրարու յաջորդեցին: Այդ գեղարուեստական բաժինի առաւելութիւնը այն էր՝ որ յաջողեցաւ աւանդականն ու արդին միացնել գեղեցիկ յարմարութեամբ, թեպէտեւ կային քանի մը անխուսափելի թերիներ:

Վերջապէս, ծնողք ու երախաներ փոխարէն պարելով այդ հանդէսը փակեցին:

Կրնանք ըսել թէ, բոլորիս համճլի կերպով զարմանք պատճառեց այդ հանդիպումը, որ կարճ ժամանակուան մէջ, կրցած են այդ բոլորը սորվիլ: Իրիկուան ժամը 18–ին առաջին մեկնողները սկսան, բաժանումները դժուար եղան, բայց չուտ պզտիկները կը վերադառնան իրենց սովորական զբաղումներուն, ատեն մը հանդէսով ընդմիջուած:

Կրկին կ'ուզենք քաջալերել տնօրէնութեան բոլոր անդամները առանց խըտրութեան, որ ամէն ճիգ կը թափեն լաւագոյնը գլուխ հանելու համար:

Կեցցէ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը:

Կեցցէ կայանը:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

×

Կապոյտ յուշատետրը:

Արմենոյհ կը վերագտնէ Շուշանի կապոյտ յուշատետրը, որուն մասին յաճախ հարցումներ ըրած բայց մայրը միշտ լուռ անցած էր: Այժմ Արմենոյհ էլ առէլ կը վերապրի իր տարաբախտ մօր մղձաւանջը, տարագրութիւնը ահաւոր մանրամասնութիւններով: Հատորը կը վերջանայ Թալարի (Կախ քաղաքի մօտ) ուխտագնացութեամբ:

×

Հինգ գլուխներէ բաղկացած Ֆրանսատառ վէպը կը կարդացուի դիւրութեամբ: Հեղինակը կը գծէ կեանքի ճանապարհը հայ ընտանիքի մը, հայ մօր մը իր հայրենիքէն, իր ծննդավայրէն դէպի տարագրութիւն, դէպի նոր ափեր, նկարագրելով մանաւորաբար անոր աստիճանական համարկումը տեղական սովորութիւններուն, կեանքին:

ձշմարիտ պատմական դէպքերու հետ, Թագուր Թագուրեան գրած է նաեւ բանական զգայնութիւն, քնարերգութիւն իր երկին մէջ: Գործող անձերէն ոմանք իրապէս ապրած են ու կը կրեն իրենց բուն անունները: Նչուած վայրերը վաւերական են, նամանաւանդ այն մասը որ կը վերաբերի Մարսէյլ քաղաքին: Ար – դարեւ, հոն նկարագրուած դէպքերը, յիչուած եղելութիւնները յաճախ իրենց մանրամասնութեանց մէջ, մէկ պատկերն եղած են Մարսէյլի հայութեան կեանքին, այդ թուականներուն: Այս կապակցութեամբ, այսինքն գաղութի մը պատմութեան տեսակէտէն այս հատորը կը բերէ հետաքրքրական վկայութիւններ. նոյնիսկ երէկ երբեմն պատմութենէն կ'անցնինք պզտիկ պատմութեան:

Արձակուրդի այս եղանակին ընթերցումը մաս կը կազմէ առօրեայ զբաղումներուն: Ինչո՞ւ չկարդալ Թագուր Թագուրեանի «Արմենոյհ»ը որ անցեալէն դէպի մօտաւոր անցեալ մտածել կուտայ կարդմ մը հարցերու մասին:

Գիրքին կողքը պատկերազարդուած է Ալին էքմէքճեանի մէկ գեղեցիկ ջրաներկով:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ԲԱՆԱԿԸ ԿՈՒՇԱՆԱՑ

Պատմողը իր պատմութեան ընթացքին յաճախ կը յիչէր Մանասին անունը: Ուսնկիրներուն մէջէն հնագրակցի ծեռուկի մը մի քանի անգամ հարցումը բերանը լեցուց եւ սակայն չհամարձակեր շաւ Հողդարի կռուին հետաքրքրական պատմութիւնը ընդմիջել: Հնագրակցի ծերուկը ի'ուզէր հասկնալ, թէ ո՞վ է արդ Մանասը, որ հողդարցիներուն զբաղցրեցին անցած է: Ծերուկը մեծով պըղտոիկով կը ճանչնար Հողդարի բնակիչները, մանաւանդ որ խնամի ալ էր ու գիտէր, թէ ո՞ր տան զինին էր էն լաւը:

– Մանասը կռուի ...

– Ցօպդ չաքարով կարեցի, – վերջապէս հարցուց ծերուկը, – Ո՞վ է սա Մանասը:

– Կը ճանչնաս, էօտեղերն ալ եկած է, էն օտարականը, Խեւ Մանասը...

– Ի՞նչ կ'ըսես, վարժապետ, – հարցուց ծերուկը՝ զարմանքէն աչքերը բացած:

– Գիւղացիները էն ատեն խելքի եկան, որ էս մարդը ուրիչ էր, բայց ես դիտէի, խօսեր էի հետը: Հողդարի կռիւը Խեւ Մանասին կը պարտինք: Թէ չէ՝ Սպի – տակ Զիաւորը գալէ առաջ գեղը հող ու մոխիր կ'ըլլար:

Այո՛, այո՛, ծերուկը չատ լաւ կը յի – չէր Խեւ Մանասը, որ օր մըն ալ Հողդարի կողմերէն Հնագրակ լիքած էր: Գլխաբաց էր եւ ունէր խոշոր ճաղատ մը: Սամսոնի պէս հուժկու մարդ էր: Զգիտէին ո՞րտեղէն եկած է, առհասարակ դաչտերուն մէջ կը քնանար: Խեւ Մանաս կ'ըսէին: Հողդարցիներուն համար ալ անծանօթ մըն էր: Տակաւին երկու ամիս առաջ, ժամ պատարագիատեն եկեղեցիին մէջ օտարական մը երեւցած էր, հին հեթանոս աւերակներու մէջ ցցուած յաղթանիի մը պէս: Ան ծունկի չէր գար, աղօթք չէր ըներ. անոր խաչակնքելը չտեսան: Եկեղեցիէն յետոյ ժամուորները իրարու հարցուցին, եւ ան ոչ ոքի հետ խօսեցաւ անցաւ ժամուորներուն մէջէն երկար դեղնցած վերարկուով: Ունէր գոյզ մօրուսով հին ասորական գլուխ մը:

Օտարականը այլեւս Հողդարէն չհեռացաւ, հետզհետէ մօտեցաւ գիւղացիներուն մանաւանդ դաչտերուն մէջ, երբ հեռուն միս – մինակ լծուոր մը տեսաւ, նոյնիսկ օգնեց անոր լուծքին: Անոր հոգատարները պատասխան եւ դուրս ինկած էին հատ ու կոր երկու խոշոր սրունքներ: Հողդարի մէջ զանազան զրոյցներ եղան անոր մասին: Կը խօսէին, որ հեթանոս է, անաստուած է, այդ իսկ պատճառով Աստուած կայէնի պէս ուզած է դինքը այդ վիճակին մէջ ձգել: Կը խօսէին, որ Թրքաց բանտին մէջ չատ են չարչարեր ու գլխին գրած են չիկացած թաս:

Այդ օրերուն Շէյխ ձէլալ կ'իմանայ, որ Հողդարի կողմերը օտարական մը երեւցած է: Մարդ կը զրկէ ու բերել կուտայ: Խեւ Մանաս երկու զոլամի հետ դիւղ կը մտնէ, ուսին վրայ ձերմկած ոսկորներով, եղջիւրաւոր եղան խոշոր գլուխ մը դրած: Շէյխ ձէլալ այս որ կը տեսնէ՝ կը բարկանայ զոլամներուն, որ իր առջեւ խելագար մը բերած են:

Մանաս, Սպիտակ Զիաւորի երեւնալէն ի վեր, կ'ըսես Հեռաւոր Սուրբի Քարէն վերագարձեր էր: Ան սկսած էր այս անգամ տուներուն մէջ մտնել: Տարեց – ները սկսած էին պատկառիլ: Ճահիլները անոր մէջ լեռներէն զրկուած մարգարէն տեսան, թէեւ Մանաս կը պահէր իր խելքի կերպարանքը: Ճէլալի սպանութեան երեկոն դիւղացիները Հողդարի եկեղեցին լեցուցած էին: Եկեղեցիի բեմէն այդ օրը Խեւ Մանասը քարոզ պիտի խօսէր: Իրաւ ալ Խեւ Մանասը այդ օրը քահանային դան էր, ուժեղ հասակով, մերկ սրունքով ու ասորական խոշոր գլուխով: Տիբացուին զիրք կարդալէն յետոյ, Մանաս, Յովհաննէս Մկրտչի կերպարանքով մօտեցաւ զրակալին, կ'ըսես 40 տարի անապատին մէջ լռելէ յետոյ էր որ առաջին անգամ ըլլալով՝ իր լռութիւնը խզեց, երբ եկեղեցիին մէջ արճապանդ տուող ուժեղ ձայնով մը սկսաւ.

«Սիրելի ժողովուրդ Հայոց»...

(Շար. 366)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ· – Վարդան Քիւմիւէլեան եւ զաւակները Նարդուհի եւ Վարուժան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ – տօն կը կատարուի այս կիրակի Օգոս – տոս 2, Պօսնի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւո– րիչ եկեղեցին, իրենց սիրեցեալ կնոջ եւ մօր՝

ԱՐԱՔՍԻ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆԻ

մահուան 2–րդ տարելիցին առթիւ։

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՍԻՆ· – Այրի Տիկին Թէօփիսթէ Օ– հանեան, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Օ– հանեան, Պ· Ֆաժակ Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Շահրիկ Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Ճօրքայէֆ, Տէր եւ Տիկին Ղազար Օհանեան, Այրի Տիկին Թագուհի Օհան– եան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր ա– նոնց, որոնք անձամբ, նամակով, հեռա– դրով, ծաղկեպսակով եւ փոխան ծաղիկի նուէրներով, ցաւակցութիւն յայտնե – ցին իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԿԱՐՕ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ, եւ բաժնե – ցին իրենց սուգն ու վիշտը։

Այս առթիւ Այրի Տիկին Թէօփիսթէ Օ– հանեան կը նուիրէ Տէսինի Ս· Աստուա– ծածին եկեղեցիին, Հայ Դատի Ճանճա – խումբին 200–ական Ֆ· Հ· Ը· Դ· նոր սերունդին, Կապոյտ Ֆաչի զպրոցին, Մշակոյթի Տան 100–ական Ֆ· Լիոնի Ս· Ցակոբ եկեղեցիին 200 Ֆ· եւ «Ցառաջ»ի բարգաւաճման 200 Ֆր·։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Լեւոն Զորեանի (Զենկիլերցի) մահ – ուան առթիւ եղած են հետեւեալ նուէր– ները, – Պաք – պէլ – էոի Հայ Մշակոյ– թի Միութեան, Այրի Տիկին Հերմինէ Զորեան եւ զաւակները 200 Ֆ· Տէր եւ Տիկին Սուրէն Գորոսեան (Էքըս – Ան – Փրովանս) 200, Այրի Տիկին Անոյշ Զի – լինկիրեան եւ զաւակները (Նիս) 100, Տէր եւ Տիկին Սուքիաս Սուքիասեան (Վիէն) 200, Տէր եւ Տիկին Ֆաչիկ Զի – լինկիրեան (Կաի) 200, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Պէրպէրեան (Ալֆորվիլ) 200, Այրի Տիկին Աբշալոյս Իշխանեան (Ալ – ֆորվիլ) 100, Այրի Տիկին Մարի Անմահ– եան (Նիս) 100 Ֆ·։

Հետեւեալ նուէրները ալ եղած են մահուան քառասունքին առթիւ· – (Ցու– լիս 26, Մարսէյլի Ս· Կարապետ եկեղե– ցին) «Ցառաջ»ին՝, Այրի Տիկին Անոյշ Զիլինկիրեան եւ զաւակները (Նիս) 100, Այրի Տիկին Վարդուհի Աստեան (Նիս) 200, Տէր եւ Տիկին Վարդեվառ Գամպէր– եան (Պուք – պէլ – էր) 100 Ֆ·։

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Գրիգորեան Միսաքի յիշատակին· – Այրի Տիկին Եսթէր Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկին Թոմասեան, Ճարուքիւն Մեքճը – եան, Լեւոն Տէրտէրեան, Ժոզէֆ Մեք – ճեան, 100–ական Ֆ· Այրի Տիկին Նա – զելի Մեքճեան 50 Ֆ· Արաքսի Կէտիկեա– նի յիշատակին· – Նահապետեան ընտա– նիք 100 Ֆ· Վարդան Փիրանեանի յիշա – տակին· – Մարսէյլի Կապոյտ Ֆաչ 100 Ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍԸ

ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2–ԻՆ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՆԻՄ· – Հրաչ Զարդարեան 300 Ֆ· կը նուիրէ։

×

ԼԻՈՆ· – Ոմն 100 Ֆ· կը նուիրէ «առ ի հիացում թերթիդ երիտասարդ աշխա – տակիցներու՝ Յակիկ Թէօլէօլեանի եւ կարօ Ճովսէփեանի սքանչելի հայերէն յօդուածներուն համար»։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՏԷՍԻՆ· – Տէր եւ Տիկին Ճով· Հաբէլ– եան ողբացեալ կարօ Օհանեանի կսկծա– լի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպը – սակի 200 Ֆ· կը նուիրեն, ողբացեալի այնքան սիրելի «Ցառաջ»ի բարգաւաճ – ման։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Արթօ Զարքճեան 500 Ֆ· նուիրեն Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժա – րանին (ստանալ (Ցառաջ»էն) Յակոբ Մուրատեանի մահուան առթիւ։

Նոյն տխուր առթիւ ողբացեալին զա – ւակները՝ Տէր եւ Տիկին Արա Գարթալ – եան եւ Տէր եւ Տիկին Լեւոն Մուրատ – եան 200 Ֆ· կը նուիրեն «Ցառաջ»ին։

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ԻՐԱՒԱԲԻՃԱԿ՝ ԼՈԶԱՆ

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ու պատկան մարմիններէն նկատի ունե – նալ որ ամառնային արձակուրդի բեր – մամբ, Հ· Բ· Ը· Մ· Միութեան զուիցերա – կան իրաւասիճակով Ընկերակցութեան Գրասենեակը՝ Լոզան փակ պիտի մնայ Օգոստոս 7–էն Սեպտեմբեր 6–ը։

ԴԻՒԱՆ
ՎԱՐԻԶ ՄԱՐՄՆՈՑ

Collège Arménien Samuel-Moorat

Les Inscriptions pour l'Année Scolaire 1981 — 1982 *sont ouvertes.*

A.- Le Collège admet des élèves arméniens EXTERNES et INTERNES, GARCONS et FILLES à partir de 6 ans

B.- Le Collège dispense les cours depuis les classes élèmentaires jusqu'à la classe terminale du baccalauréat, section A. B. C. D.

C.- L'Internat est réservé aux garçons

D.- *Un service d'auto-car est assuré pour les transports aller - retour des élèves externes.*

E.- *Il a été décidé que des conditions spéciales de tarifs scolaires seront prévues pour tout élève MERITANT, lors de son inscription.*

F.- *L'ouverture d'une section relative à un NOUVEAU JARDIN D'ENFANTS est prévue.*

Les parents s'y intéressant sont invités à se mettre d'urgence en rapport avec la Direction du Collège.

26, *Rue Troyon* - 92310 *SEVRES*
Tél.: 534. 68. 28

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
Կոմիտաս Փողոց, 4

1981 / 82 *Տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են։ Հեռաձայնել՝–*
– *Տիկին* ԳԱՐԱՃԵԱՆ 375· 27· 89
– *Տիկին* ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ 376· 68· 19

SEVAN VOYAGES
ANNONCE
SES DEPARTS GROUPES
LYON - BEYROUTH
du 1 au 29 août du 8 au 19 août
prix : 2200 F
Pour tous Renseignements:
Varoujan SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48. Cours de la Liberté 69003 - LYON
Téléphone: (7) 860. 13. 66

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1-ԷՆ ԱՌԱՋ՝

Նորոգեցէ՛ք «Ցառաջ»ի ձեր բաժա– նորդագրութիւնը·

կամ՝

փակեցէք ձեր առկախ հաշիւները·

ՕԳՈՒՏԵԼՈՎ ՆԵՐԿԱՅ ՍԱԿԷՆ։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդ– ներէն կը խնդրուի որ, իրենց հասցէնե– րու առժամեայ փոփոխութեան համար՝ դիմեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 12 Ֆ·–ի դրոշ– մաթուղթ։

Մեր այն բաժանորդները, որոնք կըր– նան իրենց թաղի թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մե– ծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած վարչութեան աչխա – տանքը։

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատ– ճառով։

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱ– ՒՈՐ։ Հեռաձայնով չընդունուիր։

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն՝ փակել իրենց առկախ հաշիւները, ար – ձակուրդներէն առաջ։

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hautevillie — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

L'OFFICE NATIONAL
DE LA CULTURE ET DES
TRADITIONS ARMENIENNES

Présidents d'Honneur:
Monsieur ALAIN POHER
(Président du Sénat)
S.E. Mgr. JEAN RUPP (Arhevêque)

Organise

Un 3e PELERINAGE en Roumanie aux Monuments et aux Eglises Arméniennes
(du XIVe au XIXe siècle)
DU 6 AU 20 AOUT
Animé par: GERARD STEPHANESCO

et

Un PELERINAGE en Bulgarie, aux Eglises et Communautés Arméniennes de Bulgarie
DU 28 AOUT AU 11 SEPTEMBRE

Renseignements et documentation:
Tél.: 734. 61. 41 (*le matin*)
Office National de la Culture et des Traditions Arméniennes
16, *Rue José - Maria de Heredia*
75007 - *PARIS*

Ecole St. Grégoire de Nareg

— Les inscriptions à l'Ecole St. Grégoire de Nareg sont dès maintenant ouvertes pour l'Année Scolaire 1981-1982.

Pour tous renseignements s'adresser au Père ZABARIAN.-
38, Route de Collonges
69450 - St. Cyr au Mont d'Or
Tél.: (7) 847. 28. 65

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԵՐԿՍԵՌ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ
ԱՂՋԿԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿՆԱՑ

1981 – 82 *Տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները բացուած են։*

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտու – հիները կը պատրաստէ Պ· Ը· Փ· Մէ–ի քննութեան։

Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայերէն ճիւղեր՝ լեզու, գրականութիւն եւ պատմութիւն։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

COLLEGE ARMÉNIEN
TEBROTZASSERE
CLASSES PRIMAIRES MIXTES
CLASSES SECONDAIRES DU Ier CYCLE
POUR JEUNE FILLES
INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1981 — 82 *sont ouvertes.*

Application intégrale du programme des écoles françaises et préparation au B. E. P. C.

Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

DIRECTION

S'adresser à: Direction de l'ECOLE TEBROTZASSERE
1, Boulevard du Nord; 93340 LE RAINCY — Tél.: 381. 01. 72

Le Restaurant
EREVAN

a ouvert

son magasin de TRAITEUR et de COMESTIBLES
29, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS

RESTAURANT
EREVAN
26, Rue Bergère, 75009 Paris
Tél.: 770.85.81 - Fermé le Mardi
40 *Sortes de Hors - d'œuvres*
25 *Sortes de Plats*

TRAITEUR
EREVAN
29, Rue Bergère, 75009 Paris
Tél.: 523.44.73
Toutes sortes de Hors-d'œuvre, Charcuterie et Spécialités Arméniennes

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
30
JEUDI
30 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՇԽԱՐՀ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ. 50

56րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.961

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

56e ANNÉE — No 14.961

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՆԻ ՍԱՏՐ ՖՐԱՆՍԱ ԵԿԱԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՊԱՍՏԱՆ ՈՒԶԵՑ
ԵԻ ՍՏԱՑԱԻ
ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՌՏՈՒ

—o—

Յունիս 22–էն ի վեր, չատ յստակ էր թէ ո՞ւր է Իրանի Նախագահը՝ Պանի Սատր, որ այդ թուականին պաշտօնա – զրկուած էր: Ընդհանրապէս կը կարծը – ւէր թէ իրաքի սահմանին մօտ է եւ կը վայելէ Քիւրտերու պաշտպանութիւնը: Ձեւ քանի մը օր առաջ, յայտարարու – թիւններ կ'ընէր, նոյնիսկ կոչ կ'ընէր Ի– րանի ժողովուրդին որպէսզի քուէատուփ վերթայ, բայց կը թուի որ, ի վերջոյ այն համոզումին եկած է թէ դիմադրու– թիւնն իսկ աւելորդ է: Արդարեւ, Ձորեք– շաբթի առտու ժամը 4·30–ին «անծանօթ» մարդ մը կ'իջնէր էվրէյի զինուորա – կան օդակայանը եւ կը հաղորդուէր թէ անի Սատր քաղաքական ապաստան ու – ած էր Ֆրանսայէն (անգամ մը եւս...): Նաքին Ցարաբերութիւններու Նախա – արութիւնը քիչ ետք, կը յայտնէր թէ Պանի Սատրի դիմումը ընդունուած է, ապինքն քաղաքական ապաստան կը արձի Իրանի նախկին նախագահին, պայմանաւ որ քաղաքական որեւէ գոր – ծունէութիւն չունենայ:

Պանի Սատր, որ Փարիզի մերձաւոր Ջայն արուարձանը յարկաբաժին մը ունի, Ֆրանսա ապրած է թէ ուսանո – ղութեան տարիներուն եւ թէ իբրեւ «աք– ադրական» Շահին օրով, Խոմէյնիի նեա:

Միւս կողմէ, հետաքրքրական զուգա– դիպութիւն մը կար, Ձորեքշաբթի առ – աուտ Վիպերասիոնի մէջ, որ իր 22–րդ է– ին վրայ, կը խորագրէր, չակերտներու էջ առնելով, Իրանի համայնավար Թու– ածեհ կուսակցութեան պետին յայտարա – ութիւնը՝

"Bani Sadr à l'asile"

Այս ազիլ բառն է, որ իր կրկնակ ի– ամաներով (ապաստան կամ յիմարա – նոց) չահեկան կը դառնար ճիշդ այն օրը երբ Պանի Սատր ապաստան կ'ուզէր Ֆը– անսայէն մինչ Իրանի համայնավար պարպռլիւը՝ զինքը յիմարանոց կը ղրկէր: Քանուրի հարցազրոյցի մը ըն– ացքին է, երբ տուած է մամուլի Ֆրան– ական գործակալութեան (Ա· էֆ – Փէ), ր ըսած է, ի մէջ այլոց· – յիմարանոցի մը մէջ, միասին պէտք է արգելափակել Պանի Սատրը եւ Մուճա – ահետներու ղեկավարը՝ Մասուտ Ռա – Ջալի: Պանի Սատր դաւաճան մըն է եւ ազային հիւանդ մը, քաղաքականօրէն չատ վտանգաւոր: Անհաւատալի եսա – կերպն մըն է եւ կը կարծէ որ դարուս ՀԱծագոյն մտածողն է»: Համայնավար ղեկավարը հաւատարիմ կը մնայ« Ռո – ՀԷնիի պիծին» եւ ինչ կը վերաբերի Ցու– նիս 20–էն ի վեր կատարուած 250 զնդա– կահարումներուն, կ'ըսէ· – «աշխարհի յեղափոխականներուն հոգը չէ թէ ի'նչ կը մտածէ քաղբենի կարծիքը»:

×

Ներկայիս այլեւս կրօնականները են ետին ու տիրականը երկրին մէջ: Նո – րընտիր նախագահը Ռահայի հռչակուե – ցաւ «ժողովուրդին ընտրեալը» եւ զըն – դակահարութիւնները կը չարունակուին: Ասոնց կարգին Մուճահետեւիններու զե – կավարներէն մէկը՝ Մոհամէտ Սաատաթի եւ իր կուսակցութեան տասնեւինը ուրիչ անդամներ: Դռնփակ դատավարութենէ մը ետք է, որ գնդակահարուած են: Ցի– չենք, որ Սաատեթէ Խվինի բանտն էր 1979 Նոյեմբերէն ի վեր, քանի որ տասը տարուան բանտարկութեան դատապար – տուած էր, «Խորհ· Մխութեան ի նպաստ լրտեսութեան համար» եւ վերաքննու – թիւն ուզած էր, ինչ որ բացառաբար չը– նորհուած էր: Այդ վերաքննութեան դատն է որ պինքը կառափնատ տարաւ:

× Ձորեքշաբթի առտու կը հաղորդուէր նաեւ թէ Իրանի կառավարութիւնը կը պահանջէ Ֆրանսայէն, որ իրեն յանձնէ Սանի Սատրը: Առ այժմ պիտի յանձնուի միայն իրանեան այն օդանաւը, որ Փա – րիզ բերաւ նախկին նախագահը, եւ որու «չեղումի» մանրամասնութիւնները դեռ ծանօթ չէին Ձորեքշաբթի առտու:

× Ձորեքշաբթի առտու, նաեւ, թեհ – րանէն կը հաղորդէին թէ զօրաւոր երկ – րաշարժ մը պատհած էր Երեքշաբթի դի– շեր Իրանի հարաւ – արեւելքը, Քերմա– նի չրջանը եւ 3–է 4 հազար մեռեալ կըր– նայ ըլլալ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐԱԿՍԻ մէջ, Ռուսոլֆ Բատտէկ հօթն ու կէս տարի աշխատանքի կայանի դատապարտուեցաւ: Ենթական, որ մէկն է «77–ի ուխտը» ստորագրողներէն, հիմ– նադիրն էր նաեւ Վ· Օ· Ն· Ս·ի (անար– դարօրէն հետապնդուած անձերու պաշտ– պան յանձնախումբ): Դատապարտու – թիւնը հետեւանք է, ըստ իշխանութեանց՝ «խափանարարական գործունէութեան ա ր տ ա ս ա հ մ ա ն ի հետ յա· րաբերութեամբ» եւ «կարգուկա – նոնի մէկ ներկայացուցի վրայ յար – ձակումի»: Պատիժը չատ ծանր կը դըտ– նուի, արտասահմանի մէջ եւ Ֆրանսայի Աբտաքին Ցարաբերութեանց նախարա – րութիւնը զեկոյցով մը բողոքած էր ար– դէն, որ Չեխոսլովաքիա չի յարգեր հել– սինքի համաձայնագրերը:

Աթէնքի մէջ ֆրանքեւյունական խո – սակցութիւններ կ'ընդլան, օրակարգ ու – նենալով Եւրոպա եւ Կիպրոս:

ՄԵԾՆ – ԲՐԻՏԱՆԻԱ բոլոր հոգերը մէկ կողմ ձգած, ինչպէս նաեւ կամաւոր ծո– մէ, բանտերը մեռնող երկու իրլանտացի երիտասարդ եւս, իր դահաժառանգ իշ – խանը ամուսնացուց բազմահազար հիւ – րերու (ի չարս որոնց՝ Ֆրանսայի ընկեր– վարական նախագահը), և 750 միլիոն հե· ռատեսիլէն դիտողներու առջեւ: Շաբաթ– ներէ ի վեր է արդէն, որ բրիտանական մամուլը, նաեւ՝ Ֆրանսական կը զբաղի մամուլը, նաեւ՝ Ֆրանսական կը զբաղի մամուլը, նաեւ՝ Ֆրանսական կը զբաղի

ՁՕՀՐԱՊ՝ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Զ.

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՅՍ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Ընկերվարակա՞ն. Հայո՞ւն է ինկերը ընկերվարական ըլլալ. նախ, այս երկրին մէջ ընկերվարական հարցը դոյութիւն չունի. յետոյ, Հայերու ընկերվարական ըլլալը օտար դրամատէրները, օտար ձեռնարկները հայ գործաւորներ գործադելուն արդելք կ'ըլլայ, Հայ՛ը կը տուժեն միայն այս քաղաքական դաւանանքին բոլոր վնասը:

Մի առ մի քննելէ առաջ այս առարկութիւնները, թոյլ տուէք որ ըսեմ ձեզի, ինչպէս յայտարարեցի Օսմանեան Մորհրդարանին բեմէն, թէ ես ընկերվարական մըն եմ, համոզուած ընկերվարական մը:

Իցիւ թէ չըլլայի. որքա՜ն նիւթապէս պիտի օգտուէի անկէ. հիմա բոլոր դը – րամատէրերը ինծի դէմ են, նոյնիսկ կառավարական մեծ անձնաւորութիւնները կը վախնան ինձմէ. անձնական չահերուս տեսակէտով մեծապէս տուժած եմ այս յայտարարութիւնը ընելուս. բայց կեղ – ծիքի մարդ չեմ. համարձակութիւնը միակ փառասիրութիւնս է եւ ո՛չ ոք կըրնայ զայն ինէ կապտել. յորմէ յետէ հան – րային կեանքի մէջ ուոք կոխած եմ, անձնական չահի նկատումը չէ արդիլած զիս համարձակօրէն իմ համոզումս յայտնել. նիւթապէս միշտ վնասուած՝ անյող – դողդ քալած եմ այն ճամբէն զոր խիղճս ու պատիւս ցոյց տուած են ինծի իբրեւ ամէնէն ուղիղը:

Ընկերվարակա՞ն, հասկնանք զիրար. ոմանք կը կարծեն որ ընկերվարականը դրպանը «պօմպա» մը պահող անիչխա – նական մըն է, կամ թէ մէջի դրամը գող – նալու նպատակով դրամարկղները բա – նալիք գործիքներ ունի քովը: Ծիծաղելին եւ ծաղրելին մրցումի ելած են այս են – թադրութիւններուն մէջ:

Ընկերվարութիւնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ արտադրութեան միջոցներու եւ հա – րստութիւններուն արդար բաշխումը ընկերութեան մէջ. կ'ազաչե՛մ, ո՞վ է որ ասոր հակառակը պիտի ուզէ. դուք՝ որ ինծի ունկնդրելու պատիւը կ'ընէք՝ մի՞թէ չէ՞ պատահած որ ձեր արդար վաստակի մէկ մասէն զրկուիք. ձեր գործատու – թեանց մէջ միշտ ձեր աշխատութեան փո – խարէնը ամբողջապէս ստացա՞ծ էք. ե – թէ ստացած էք, կը չնորհաւորեմ ձեզ՝ վաստակ առանձնաշնորհեալներ էք. բախտաւոր էք. բայց կ'ազահովցնեմ ձե – զի որ հազուագիւտ բան մըն է տակաւ – ամէն գործատուութեան մէջ երկու կողմը հաւասար ուժի եւ ազդեցութեան տէր չըլլար. սովորաբար մէկը՝ զօրաւոր եւ միւսը՝ տկար կը դտնուի, եւ այդ պա – րագային՝ զօրաւորը տկարին, առհասա – րակ իրմէ նուազ զօրաւորին, վաստակին մէկ մասը – քիչ կամ շատ – չհատուցա – նելու կ'աշխատի միշտ եւ միշտ կը յա – ջողի. կեանքի պայքարն է ատ, կարդ մը տնտեսագէտներ մատուցումի եւ պա – հանջումի օրէնք կ'ըսեն ասոր. եթէ ա – նիրաւուած կողմը դուք ըլլայիք՝ չպիտի՞ չանայիք ձեր վաստակին ամբողջութիւնը ձեռք բերել. մի՞ղք գործած պիտի ըլլա – յիք մի՞թէ այդպէս վարուելով. ո՛չ: Ըն – կերվարութիւնը այդ «չանքն» է ո՛չ թէ անհատի մը համար, այլ առհասարակ ընկերութիւնը կազմող բոլոր անհատնե – րուն համար: Այսքան պարզ ու պայծառ դաղափար մը ո՛չ խեղաթիւրումի, ո՛չ աուութիւններու ձեռնտու է:

Եւ ո՞վ ըսաւ որ ընկերվարութիւնն այս վերջին տարիներուն ստեղծած մէկ դա – ւանանքն է. անիկա կայ այն օրէն ի վեր՝ ուր Ընկերութիւն կազմուած է ուժի վը – րայ հիմնուելով եւ ուր Իրաւունքը պայ – քարի ելած է ուժին դէմ: Ի՞նչ հարկ հե – ռու երթալ, Քրիստոնէութիւնը ընկեր – վարութիւն է. ընկերվարութիւն է նաեւ Իսլամ կրօնքը. պ ե ւ ժ նշանաւոր տնտեսագէտ մը լավէ կ'ըսէ թէ ամէն ոք ընկերվարական է ուրիշի մը հան – դէպ. որքա՜ն ճշմարիտ է այս խօսքը. նոյնիսկ Պիսմարք, երկաթեայ նախարա – րապետը, ընկերվարական էր: Դիտե – ցէ՛ք, կա՞յ երկիր մը որ ընկերվարական չըլլայ աւելի կամ նուազ չափով. մենք, Սահմանադրական Թուրքիա՞ն միայն պէտք էր մերժէր ամէնէն արդար պա – հանջները աշխատաւորներուն, ժողո – վուրդին, որոնք վերջապէս երկրին էն մեծ ուժերն են: Եւ Հայերուն չէ՞ր իյ – նար մի՞թէ, իբրեւ ամէնէն զարգացեա – լը, յառաջընթացը ասիական ազգերուն, այդ դասին պաշտպան կանգնիլը:

Հայ գործաւորները պիտի տուժե՞ն. երբե՛ք, վասնզի այն գործատէրերը ո – րոնք պիտի համարձակին՝ միմիայն ըն – կերվարական համոզումներ ունենալնուն պատճառով, ճամբու դնել հայ գործա – տորները, այս կերպ իշխի բռնաբարում – ներու համարձակողները մե՛զ պիտի դանեն իրենց դէմը եւ ի հարկին՝ Օս – մանեան կառավարութիւնը պիտի հա – նենք, Օսմանեան ազգը պիտի հանենք ի – րենց դէմը. անոնք մենէ չատ աւելի պի – տի տուժեն եւ չուտով պիտի խրատ – ւին:

Անտեղեակները միայն կրնան ըսել թէ գործաւորական հարց չկայ Թուրքիոյ մէջ: Թէեւ «մեծ ճարտարարուեստը» գո – յութիւն չունի այս երկրին մէջ, բայց այսուհանդերձ գործաւոր դասակարգ մը կայ, եւ երկու միլիոնի մօտ կը հաշուեն զայն՝ հողային գործաւորները միասին առնելով. երկու միլիոն գործաւորը ար – համարհելի դասակա՞րգ մըն է մի՞թէ:

Տեսէք Հրեաները Սելանիկի մէջ. որքա՜ն գործաւորական կազմակերպութիւններ հաստատած են– պէտք է հիանալ անոնց վրայ եւ ո՛չ թէ անտեսել այդ մեծ ջան – քը:

Ընկերվարութեան անունով մեր պա – հանջները աշխատաւոր դասակարգին հա – մար բոլոր քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ, նոյնիսկ Ռուսիոյ մէջ, օրէնքներով հաստատուած, տարիներէ ի վեր ի գործ դրուած կանոններ են, եւ ոչ ուրիշ բան:

Է.

ՀԱՑ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐՈՒ ՓԱՐԼԱՄԷՆԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԻԹԹԻՀԱԴԻ ՀԵՏ

Չեմ ուզեր ձեր ժամանակը ասկէ աւելի դրաւել. միայն պէտք է որ անպատաս – խանի չթողում վերջին քննադատութիւն մը որ Օսմանեան հայ երեսփոխաննե – րուն կ'ուղղուի, այն է՝ անոնց համակիր վերաբերումը եւ աջակցութիւնը Իթթի – հատ եւ Թէրագգը կուսակցութեան հան – դէպ:

Գիտցէք, հայրենակիցնե՛ր, որ Օսման – եան Սահմանադրութեան հռչակումովը երեւան եկած յեղափոխութիւնը կատար – եալ գործ մը ըլլալէ հեռի է: Իսլամ տարրը դիւրութեամբ չի կրնար հրաժա – րիլ դարերու չրջանով կազմուած համո – զումէ մը՝ որ դինքը բացարձակ տիրող տարր կը հռչակէ այս երկրին մէջ: Ա՛չ – խատութիւն պէտք է, տարիներ պէտք են փոխելու համար այդ հոգեբանութիւնը. կրնա՞ք պահանջել որ սերմ մը նետելով հողին մէջ՝ վայրկեանին տունկ մը բուս – նի, ծառ ըլլայ, տերեւներով ծածկուի, եւ պտուղ տայ:

Իսլամ հայրենակիցներու մէջ անոնք որ ճշմարտապէս ազատականներ են, մե – ղի պէս ազատականներ, շատ քիչ են թը – ւով. անոնք, գրեթէ մեծ մասամբ այդ կուսակցութեան կը պատկանին. մեր հա – մոզումները, մեր զգացումները կը պատ – ուիրեն մեզի որ աջակցինք իրենց ձեռ – նարկած դժուարին գործին եւ դիւրա – ցընենք զայն:

Ո՛չ ոք ինծի չափ խստութեամբ, եր – բեմն անդութ կերպով, մատնանիշ ըրած է այդ կուսակցութեան թերութիւնները. բայց պատճառ մը չէ ասիկա որ չճանչ – նանք անոր ազատական հիմերը, եւ ո՞ւր է աւելի ազատական կուսակցութիւն մը որուն աջակցիլը նախամեծար պիտի ըլ – լար: Ազատական եւ ժողովրդա – կան ըսուած կուսակցութիւնները ի – րենց կազմութեամբը յետադիմական ու կրօնամոլական մարմիններ են: Առանցմէ դուրս անկախ եւ ճշմարտապէս ազատա – միտ երեսփոխաններ կան հարկաւ, բայց անոնք դեռ չեն կազմակերպուած:

Ասկէ զատ, մի՛ մոռնաք որ այս Իթ – թիհատ եւ Թէրագգը կուսակցութիւնը կառավարական կուսակցութիւնն է. եթէ նոյնիսկ զգացումներնիս ու հաւատքս –

ՄՈՒՍԱ ԼԵՐԱՆ ՎԷՐՔԵՐՆ ՈՒ ԵՐԳԵՐԸ

Երէցներէն չատերու յիշողութեան մէջ տակաւին թարմ են Մուսա Լերան հերո – սամարտի դէպքերը, որոնց յաջորդեցին Փոռթ Սայիտի քառամեայ գաղթականու – թիւնը, ապա՝ յետգարձ դէպի հարազատ վայրերը, մինչեւ 1939, երբ անգլեֆրան – սական պետութիւնները Թուրքիոյ չը – նորհեցին Ալեքսանդրէթը, այդ կարգին նաեւ Մուսա լեռը: Այս անգամ Մուսա – լեռցիները վերջնապէս ձգեցին իրենց տունն ու տեղը եւ հազարաւոր մարդիկ ապաստանեցան Այնճարի աւազուտնե – րը:

1946 – 1947 թուականներու ներգաղ – թին, Մուսալեռցիներու 70 տոկոսը՝ մօտ 700 ընտանիք Այնճարէն եւ 50 ըն – տանիք այլ վայրերէ, ներգաղթեցին Հա – յաստան: Անոնք բնակութիւն հաստատե – ցին Երեւանի նորակառոյց թաղամասերը, Էջմիածին, Հոկտեմբերեան եւ այ – լուր:

Հայաստանի կառավարութեան եւ հոն ապրող Մուսալեռցիներու ներկայացու – ցիչներու ջանքերով Երեւանէն Էջմիածին տանող ճամբուն վրայ հիմնուած է Մու – սալեռ աւանը, որուն բարձունքին կա – ռուցուած յուշարձան – կոթողին չուրջ, ամէն տարի, Սեպտեմբերին՝ հրապարա – կային հանդիսութեամբ, երդ ու պարով եւ աւանդական հարխայով կը տօնուի Մուսա լերան հերոսամարտի օրը:

Ներգաղթած Մուսալեռցիներէն չատեր կ'աշխատին Արարատեան դաշտի բեր – քատու վայրերը, ինչպէս նաեւ Երեւանի մեքենաքի, Լենինականի ու Կիրովականի հիւսուածեղէնի գործատունները: Նոր սերունդը կ'ուսանի դպրոցներու եւ բարձրագոյն ուսումնական հաստատու – թիւններու մէջ:

Գանի որ համատարած զրագիտու – թեան, դիտութեան ու թէքնիքի ներկայ պայմաններու մէջ հետզհետէ կ'անհետա – նան աւանդական բարքերն ու սովորու – թիւնները, բարբառն ու բանահիւսու – թիւնը, 1956–էն ի վեր կ'աշխատինք, մեր ուժերու ներած չափով, կորուստէ փըր – կել Մուսալեռցիներու բանաւոր ստեղ – ծագործութեան բեկորները:

Հայաստան ապրող Մուսալեռցիներէն զրի առած մեր նիւթերու մէջ կան վի – պական, քնարական ու բանաձեւի տեսա – կի ժողովրդական գործեր:

Հէքեաթները, որոնք հրաշապատում, իրական եւ ապրելակերպի վերաբերող տեսերու ստորաբաժանումներու կ'են – թարկուին, ունին դաստիարակչական եւ փիլիսոփայական բնոյթ: Ժողովուրդին սիրած հերոսները բարի, խելօք, հնարա – միտ, աշխատասէր ու ազատատենչ մար – դիկ են, որոնք բնութեան բարի ուժերը խորհրդանշող իմաստուն ճիրս, խօսող ձուկի, խրատ տուող մեղուի չնորհիւ կը յաղթեն դեւերու եւ հրէշներու, անյաղ – ու դաժան թագաւորներու եւ վէգիրներու եւ ձեռք կը ձգեն ոսկի արտադրող թա – սը, հրաշալի սփռոցը, կախարդական դնդակը, թռչող բարձ եւ այլ հիքեաթա – կան իրեր, որոնք հանդիսանալով ժո – ղովրդական գիտութեան նուաճումներու նախատիպերը՝ նախապէս յաղթահա – րած են ժողովուրդի երեւակայութեան մէջ, երեւակայութեան միջոցով:

Ազգագրական այս խումբի հէքեաթնե – րուն մէջ բարձր կը գնահատուի մարդու արժանապատուութիւնը, անոր սէրը գե – ղի գպրոցն ու լեզուներու ուսումը: Եթէ աղքատ ու հասարակ ընտանիքի տղան իր ստացած ուսումով (սէրվիչի կախարդա – կան գիրքը կարդալով) թագաւորի աս – տիճանի կը հասնի, ապա քալ որսորդը իր բարեսրտութեան համար օձերու աք – քայէն պարգեւ կը ստանայ կենդանինե – րու լեզուն հասկնալու գաղտնիքը՝ կան – խելու համար վերահաս վտանգը: Հոս ամենայն հատանգականութեամբ իր ցոյ – գումը գտած է ոչ միայն մարդու պայ – քարը բնութեան անհամեմատելի երեւոյթ – ներու դէմ, այլեւ օտարութեան մէջ ապ – րող պանդուխտի այն համոզումը, «քիչ դուզիս դուշմանէտ յաղթել՝ անուր լի – զօն սուրվէ» (եթէ կ'ուզես թշնամիդ յաղթել՝ անոր լեզուն սորվէ):

Մուսալեռցիներու սեղմ ու խորհրդաւոր առած – ասացուածքներու մէջ խոստա – ուած են հայ ժողովուրդի լաւագոյն յատկանիշները՝ տոկունութիւնը եւ աշ – խատասիրութիւնը: Գաղթաշխարհի մէջ ապրող Հայը դիտակցած է, որ «Զա – նուութը խպում մադնա է. յօր ըր գործ – թուս, Հիզխա գուկու» (արհեստը ոսկի մատանի է, ուր որ երթաս, հետդ կու – գայ): Եւ կամ միասնականութեան ու համախմբումի պահանջը՝ «Դայըզին մինձը չուդ թը գըննօ, ան բաթմըշ գնն – նօ» (եթէ նաւու դեկավարը չատեր ը – լան՝ անիկա կը խորտակի):

Պատկերաւոր ու արտայայտիչ են նաեւ երգմնարանադրական բանաձեւերը. հոգ ու ջուրը, ծաղիկն ու տերեւը ըլլալով բնութիւնը վերակենդանացնող ուժեր, մարդկային լաւագոյն յատկութիւնները գնահատող չափանիշ կը դառնան. «քիս գնահատող չափանիշ կը դառնան. «քիս լուճ դիզիս վուրթ թըղ պուտնօ» (քա – լած տեղդ վարդ թող բուսնի), «Մինի – նէն նադուր դիւրիս գօ, քանզան դարս թող արբէս» (Ձիթենիին քանի տերեւ կայ, այնքան տարի թող ապրիս) եւ ընդհակառակն՝ անաչառ ու ոչնչացնող է Մուսալեռցիի անէծքը. «Հուցը ծիա – ւուր, տօն՝ եաման, ուրթո՛ւս – ուր – թո՛ւս չհասնուս զը» (Հացը ձիաւոր, գուն՝ հետիոտն, երթա՛ս – երթա՛ս չհասնիս անոր):

Մուսալեռցիք ունին նաեւ պատկեր – ուր հանելուկներ, որոնք դաղափար կու – տան ազատագրութեան գոյներն են. պէտք է որ անբաժան մնան ապագային, պէտք է որ անբաժան մնան իրարմէ. երիտասարդութիւնը՝ ժողո – վուրդին հետ: Ասոր մէջն է Յաոպղի – մութիւնը: Բայց ասով չի լմննար:

Ասկից երկու տարի առաջ Գլենդա ճամբորդած պահուս, Գրիւնէյլի մէկ հրապարակին վրայ արձան մը տեսայ նոր կանգնուած: Գիտէք որ Գլենդալի մէջ կառավարութիւնը կաթոլիկնե – րուն ձեռքն է. կարծեցի որ այս արձանն ալ կառավարութեան կուսակից մէկու – մը արձանն էր: Ո՛րչափ մեծ եղաւ զար – մանքս, տեսնելով որ ընդդիմադիր կու – սակցութեան, ազատական կուսակցու – թեան պետին՝ Ֆրէր Օրպանի արձանն էր ան: Հպարտ ժեստով մը ձեռքը վեր բարձրացուցեր էր, երդում մը ընելու համար կարծես: Ու պատուանդանին վը – րայ՝ հետեւեալ վերտառութիւնը կար – դացի. «Մինչեւ վերջին չունչս ... մինչեւ վերջին չունչս ազատական պիտի մը – նամ»:

Ահա կոչումը որ կ'ընէ ձեզի, հայ ժողովո՛ւրդ, հայ երիտասարդութի՛ւն, մինչեւ վերջին չունչերնիդ ազատասիրտ ու ազատամիտ մնացէ՛ք:

(Շար. 3 եւ վերջ)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԱՀԷ ՔԱՋԱՑԻ

« Un poignard dans ce jardin »

ՀԱՏՈՐԻՆ ԱՌԹԻԻ

Էվիան 24 Ցուլիս 1981

Սիրելի «Ցառաջ»

Վահէ Քաջայի գիրքն է որ առիթը կուտայ, այս երկտողը գրելու· արդա – րեւ, քանի մը օրէ ի վեր անոր ընթեր – ցումով յափշտակուած էի, մոռնալով նոյնիսկ ճաշի ժամս. զայն վերջացուցի քիչ առաջ եւ յուզումը դեռ կոկորդիս մէջ, ահա գրիչը ձեռք կ'առնեմ հիացու – միս զուգահեռ չնորհակալութեան խօսքս ուղղելու սոյն գրքին հեղինակին հա – ցէին, որու կեանքին մասին բան չեմ գի – տեր եւ գինքը կը ճանչնամ հեռուէն մի – այն, ինչպէս չատեր:

Ցայտնի է, որ առաջին տողէն մինչեւ վերջինը, սրտով, յուզումով եւ մանա – ւանդ երկունքով գրուած են այդ տողերը, որոնց կը միանայ անշուշտ իր թափան – ցող միտքը, գրելու չնորհը եւ, ամէն մէկ մանրամասնութիւն, կենդանի պատկերի

թամբած ձի նատիլ, Հայաստան երթալ, դպրոց յաճախել, խելք ու չնորհք սոր – վիլ, հայրենիքը չէնցնել·

«Ծառը գառնէ հիլիլա,
Աշխը բիշուձ ձիրիրա,
Ասրձու խնտրիցա,
Այարում ձիօճ հիձնիլա,
Հայաստան ուրբիլա,
Մաբթաբ ուրբիլա,
Խելոու շնուրբ սուրվիլա,
Միր վաթանը շինցընիլա»:

Ա.անդական խաղէն վերաճած երգը պատմական նոր չերտաւորումներով զարձած է նոր երգ:

Հայրենիքի մէջ բնակութիւն հաստա – տած Մուսալեռցիներու բանահիւսու – թեան ուսումնասիրութեամբ մենք կա – րելիութիւն ունեցած ենք հետեւելու ազ – գագրական այդ խումբի աւանդապահու – թեան եւ կարգ մը հարցերու, որոնք կ'ուսումնասիրուին յետագային:

ՎԵՐԹԻՆԷ ՍՎԱՋԼԵԱՆ

մը վերածելու գրագէտի աքանչելի կա – րողութիւնը: Այն որ սարսափի եւ զուր – հուրանքի այդ օրերը ապրած է, անոր ընթերցումով անգամ մըն ալ կը վերապ – րի այն զողգոթան, որ եղաւ, հայ ժողո – վուրդինը: Թող հազար ապրի ու գրիչը միշտ գալար մնայ ուրիշ նորանոր փըթ – թումներու: Այն, իբրեւ հայ, պատմու – թեան հանդէպ իր պարտականութիւնը կատարած ըլլալու հոգեկան գոհունակու – թիւնը ունի· իսկ մենք ալ՝ երախտա – պարտ պէտք է ըլլանք իրեն, որ տքնե – ցաւ, երկունքով լոյս աշխարհ բերելու համար նման արժէքաւոր ու «մաժիսթ – րալ» հատոր մը, որմով, կուզայ անգամ մըն ալ արար աշխարհին ապացուցանե – լու թէ՝ Թուրք բառին տակին թաքնուած միակ համանիշը՝ Հրէչ բառն է իր ամ – բողջական իմաստով:

Ասիկա թո՛ղ օրինակ ծառայէ, մեր ե – րիտասարդ սերունդին, որ սթափի, իր միտքն ու գրիչը տրամադրելու համար նաեւ հայ ժողովուրդի զողգոթային թա – քուն ծալքերը օտարին ծանօթացնելու համար թէ՝ Ազատներու, Տիգրաններու եւ Զօհրապներու գոհողութիւնները ի դերեւ չեն եղած եւ գիրենք փոխարինող – ներու թիւն ալ անհամար է: Այո, սիրելի «Ցառաջ», մենք գէնքէն աւելի գրչի եւ ի – մացական միտքերու պէտք ունինք: Ինչ որ հայրենիքի մեր եղբայրները չեն կըր – նար ըսել ու գրել, սփիւռքի հայորդի – ներու վզին պարտքն է, անոնց ձգած պա – կասը ամբողջացնելու, լրացնելու հա – մար· ազատ երկիրներու մէջ ապրելու երջանկութիւնը վայելող հայ մտաւորա – կան երիտասարդը պէտք է գիտնայ որ իբրեւ Հայ՝ բան մը ունի ընելիք: Հըր – եաները մեզի իբրեւ օրինակ պէտք է ծա – ռայեն, որոնք ամենաչնչին առիթն ան – գամ օգտագործելու յանդգնութիւնը ու – նին բանիւ եւ գործով:

Անոնք մեզմէ աւելի խելացի չեն, բայց մեզմէ աւելի լա՛ւ կազմակերպուած են: Բոլոր համեմատութիւնները ի հարկէ յարգելով:

Ֆաչիկ Թէօլէօլեան եւ անոր նմանները չա՛տ բան ունին ընելիք, պէտք է ըսա – այնմ կազմակերպուին եւ զինչն իրենց սերնդակիցները, առանց կուսակցական պարտադրանքներու ճնշումին ենթար – կուելու: Ազատ մտածելն ու գործելը, ի – մացական լայն հորիզոններ բանալու լա – ւագոյն ազդակներ են, երբ անհատը մը – տաւորականի չնորհքներով օժտուած է, եւ որպիսին այդ՝ անոնք կ'երեւան մեր սփիւռքեան ազգ· կեանքի յառաջապահ – ներն ըլլալու:

Ներեցէք որ այս սրտցաւ խօսքերով ձեր սուղ ժամանակէն խլեցի: Քանի մը տող գրելու մտքով սկսայ, ահա արդէն երկար նամակի մը բնոյթն առաւ:

Այս հոյակապ հատորին ընթերցումէն ցնցուած եւ անկէ կրած տպաւորութեան տակ, ի նշան չնորհակալութեան հեղի – նակին, եւ ի յիշատակ մեր անչիրմ նա – հատակներուն, 1000 Ֆ· կը յատկացնեմ գիրքին տարածման համար կազմուած մարմնին:

Մ· ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Խրիմեան կրթ· Հիմնարկութեան դիմաց, Ցուլիս 5–ին, տեղի ունեցած է նոր մարզադաշտի բա – ցումը: Կրօնական արարողութենէն եառ խօսք առած են Հ· Մ· Ը· Մ·ի Վալեն – թին Ալսինայի մանուճիւղի վարչութեան ատենապետ Ցակոբ Հալաճեան, Հիմնար – կութեան Մնողական Ցանձնախումբին կողմէ Արմէն Մեծոյեան եւ տնօրէնուհի Ֆարիս Դաւիթեան: Այնուհետեւ Խրիմ – եան Հիմնարկութեան մէջ ճաշ մը տրը – ւած է: Հուսկ, Խրիմեանի աշակերտներ մարզական խաղեր կատարած են:

×

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Հայ Կեդրոնի սը – րահին մէջ, Ցունիս 26–ին, տեղի ունե – ցած է յուշի երեկոյթ մը, նուիրուած՝ Պարոյր Սեւակի, անոր մահուան տաս – նամեակին առթիւ: Բացումը կատարած է Ռոսիթա Պալեան: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած են «Կոմիտաս» երգչախումբը, զեկավարութեամբ Մաք – րուհի Իօլմէսէքեանի եւ հայկական վար – ժարաններու աշակերտներ: Դասախօ – սած է Արշամ Քհնյ· Պողոյեան, որ կեն – սագրական տեղեկութիւններ տալէ եառ վերլուծած է Պարոյր Սեւակի գործե – րը:

×

ՀԵԼԻՈՊՕԼՍՈՑ (Գահիրէ) «Ցուսաբեր» ակումբին մէջ, Ցուլիս 8–ին, դասախօ – սութիւն մը տուած է մանրանկարիչ Աբ – րահամ Գուրդէնեան: Պարսկահայ ար – ուեստագէտը աւելի քան 80 լուսապատ – կերներով ցոյց տուած է Հայ Մշակոյթի երախտաւորներն ու զանազան բարքեր, զորս մանրանկարած է ինք:

×

ՀԵԼԻՈՊՕԼՍՈՑ «Ցուսաբեր» ակումբին մէջ, Ցուլիս 4–ին, տեղի ունեցած է ըն – դունելութիւն մը, ի պատիւ «Գալուստեան», «Նուպարեան» եւ օտար վարժա – րաններէ չրջանաւարտներուն: Հանդի – սութիւնը վարած է Ցակոբ Կորկիսեան: Խօսք առած են «Գալուստեան» վարժա – րանի տնօրէն Նշան Վարդեան, «Նուպար – եան» վարժարանի տնօրէն Արամ Մով – սէսեան եւ «Ցուսաբեր» Մշակ· Ընկերակ – ցութեան վարչութեան անունով Կայծ Կոկանեան: Ընդունելութիւնը կազմակեր – պուած է «Ցուսաբեր» ակումբներու կող – մէ:

×

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ «Լիսէօ» թատերա – սրահին մէջ, Ցուլիս 6–ին, Համազգայի – նի թատերախումբը ներկայացուցած է Լեւոն Շանթի «Եսի մարդը», բեմադրու – թեամբ Գալուստ Ճանսըզեանի, որ ըս – տանձնած է նաեւ գլխաւոր դերը:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ԲԱՆԱԿԸ Կ'ՈՒՇԱՆԱՑ

Այդ պիչեր Հողդարի ժողովուրդը Մա – նաին հետ էր, ու Մանասին հետ ոտքի կեցաւ, երբ Քիւրտերն ու Թուրքերը ճամ – բաներուն վրայ սկսած էին սպանութիւն – ները ւեթալանողները հետզհետէ գիւղ կ'իջնէին:

Մանաս կռուի զանազան ճակատնե – րուն վրայ էր, կը պատմէր հողդարցին: Ազօթկողը դեռ չէր ցաթեր, գիւղացի – ներուն մէջ ինկաւ չփոթ մը, մանաւանդ որ Ախուռի կողմէն հետզհետէ Հողդարի կը մօտենար նաեւ Ձին Տուրսունը զո – լամներով ու պաշըպօզուքներով: Մի ը – սեր, որ Ձին Տուրսունը մեզմէ առաջ խժդժէր էր Սպիտակ Ձիաւորին ձէլալի

չրջանը մտնելը եւ ուզած էր իր ուժերը ձէլալի փեսին ուժին հետ միացնել: Աստուած մի արասցէ, եթէ Սպիտակ Ձիաւորը քիչ մըն ալ ուչանար ... էն ժամանակ ես կ'ըսէի՝ «Թէ որ լրատար երկու ձիաւորները ապահով Խուրչիտի հողը հասնին, արեւածագին Սպիտակ Ձիա – ւորը մեր դեղը կ'ըլլայ»: Եղպէս ալ ե – ղաւ:

«Գիւղացիները պատնէշներուն վրայ տակաւին կը տանէին կռիւը: Ձին Տուր – սուն մօտեցած էր գիւղին: Առաջին ան – գամ Ուսեփենց Մկրտը էր, որ լուրը պատ – նէչները հասցուց: Ժողովուրդին վրայ կ'ըսես աղաւնակերպ լոյս մը իյնալ՝ «ըՍ – պիտակ Ձիաւորը կուգայ»: Էս ուրախ չարժումներուն մէջ գեղի ծերուկ ժամ – կոչը սկսաւ եկեղեցնայ սանդուխներէն վեր ելլել: Փողոցէն գրուած սանդուխ

մըն էր որ միչտ կար, ուրկէ ժամկոչը տանիք կ'ելլէր՝ զանկ տալու ժամուր – ներուն, բարի ու խաղաղ օրերուն: Նախ չհասկցանք, թէ ժամկոչն ինչո՞ւ սան – դուխներէն վեր կ'ուզէր ելլել, առանց վերահաս վտանգը նկատի ունենալու: Գնդակներու տարափին տակ, ան տանի – քին վրայ մօտեցաւ զանգակատան ու ըս – կըսաւ զանգին կապը քաշել: Հրացաննե – րու ձայներուն հետ հեղ մըն ալ տեսանք՝ պիւղը զանգակին ձէնով բռնուեցաւ, կ'ը – սես երկնքէն իյնած Սերոբէներու ու Ֆե – րոբէներու ձայներն էին: Ծերունի ժամ – կոչը, ուրախութենէն ինքն իրմէ ելած, Սպիտակ Ձիաւորի գալուստը կը զան – գէր:

«Ժողովուրդը կ'ըսես զանգի ձայնին հետ խառնուեցաւ: Թշնամիի կողմէն հը – րացանի գնդակները սկսան աւելի արագ թափիլ եկեղեցիի տանիքը: Ժամկոչը զանգակին կապը կարծես իր ուսով կը քաշէր եւ ձայնը աւելի ու աւելի կը տա – րածուէր: Մեզ չէր լսեր: Հեղ մըն ալ տեսանք՝ զանգակին ձայնը թուլցաւ ու ժամկոչը թշնամիի գնդակէն զարնուած՝ չրջուեցաւ տանիքին վրայ:

«Բարեբախտ տանիքէն տեսանք Սպիտակ Ձիաւորը, որ ձիաւորներով կեծէկի նը – ման Կաթնաղբիւրին կողմն իջաւ: Այդ այն վայրն է, ուր Ձին Տուրսուն ձէլալի փեսին ուժերուն կը միանար: Գիւղամէջ – չէն չատ բան չտեսանք, բայց էնպէս ըզ – գացինք, որ կեծէկը անտառը զարկաւ ու փոթորիկը տուները չարժեց:

«Ես Մանաս գիւղի ձահիլներով պատ – նէչէն վար իջաւ ու Կաթնաղբիւրի ճամ – բան բռնեց՝ Սպիտակ Ձիաւորին միանա – լու համար: Անոնք գիւղէն դուրս ելան թէ չէ՝ քիւրտ պաշըպօզուքներուն խու – ճապը փրթաւ:

«Սպիտակ Ձիաւորի յարձակումը այն – քան ուժեղ ու արագ եղած էր, որ պա – շըպօզուքներ իրենք գիրենք չէին կրցած պահել ու անկանոն փախփխուքով գիւղն էին թափուեր ու սկսեր փողոցներուն, տուներուն մէջ ապաստան փնտռել: Սպի – տակ Ձիաւորի անունը կախարդ դեւի մը պէս կ'ըսես խուճապին եռեւէն ինկած էր:

4Շար· 367)

ՏԱՅԱՆՔ

ՄԻԳԱՄԱՍ ՀՈՐԻԶՈՆՆԵՐ
Գրեց՝ ՀԱՅԿ Հ· ՓՕՂՈՍԵԱՆ
Տպարան «Ցուսաբեր» 1980 – 81

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼՈՆՏՈՆ. – Այրի Տիկին Արշալոյս Ա-լանեան – Աւանէսեան, Տէր եւ Տիկին Սե-պուհ եւ Լուսիկ Ալանեան – Աւանէսեան եւ զաւակները, Նժդեհ Ալանեան – Աւա-նէսեան, Սեդա եւ Հէնրիկ Սահակեան եւ ղ ա ւ ա կ ն ե ր ը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի Օգոստոս 2, տեղ – ւոյն Ս. Սարգիս Եկեղեցին, առաւօտեան ժամը 11–ին, իրենց սիրեցեալ ամուս – նոյն, հօր եւ մեծ – հօր՝

ԱԻԵՏԻՍ ԱՍԼԱՆԵԱՆ - ԱՒԱՆԷՍԵԱՆԻ մահուան (Լոնտոն պատահած) քառա – սունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՅԻՇԱՏԱԿ

Անթէս Տէր Եղիայեանի մահուան առա-ջին տարեդարձին առթիւ Տէր եւ Տիկին Ալպէռ Պօղոսեան եւ զաւակները կը նը – ւիրեն 200–ական ֆ. Մարսէյլի Հայ Մը-չակոյթի Տան եւ Սենթ Մարկրիթ Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Եավերեան 200–ական ֆ. Կա – պոյտ Խաչէ Կայանին եւ «Ծառայ»ին, Տէր եւ Տիկին Ժաք Պօղոսեան 200 ֆ. Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան, Սոնիա Յովսէփեան 100 ֆ. Մարսէյլի Հայ Մշա-կոյթի Տան, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Ճա-ռայեան եւ Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփ-եան 100-ական ֆ. Սամուէլ – Մուրատ – եանվարժարանին, Տէր եւ Տիկին Ժօժօ Յովսէփեան 50 ֆ. Մարսէյլի Հայ Մշա-կոյթի Տան:

TERMINAL S.A.

Meubles, matériels, fournitures de bureau et informatique

PARIS 15e

20, RUE DE L'EGLISE

RECHERCHE

CHAUFFEUR - LIVREUR

écrire ou téléphoner

577 - 13 - 11

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

60–ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

3 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ – 18 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Առանց նիւթական ակնկալութեան. հե-տեւաբար՝ անմրցելի գիներով:

Արձանագրութեան համար դիմել՝

Հայ կարմիր խաչի գրասենեակը

32 Ռիւ տը Թրեվիզ, 75009 Փարիզ:

Երկուշաբթի օրերը, ժամը 16 – 18, եւ կամ հեռաձայնել՝–

— *NAVASSARTIAN*; 985. 36. 53

— *SAGHATELIAN*; 854. 35. 74

— *SIRICA*; 790. 30. 53

Տեսինի Հայ Մշակոյթի Տուն

Վիռնի Հայ Մշակութային Ընկերակցութիւն

Վիլէօրպանի Հայ Մշակութային Միութիւն

Հայերու եւ Բարեկամներու Իւնէսքօ – Ակումբ

ԿՈՉ

ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԻ ՄԸ

ԱՌԹԻԻ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

17–ԷՆ 25

(Լ Ի Ո Ն)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ԳՈՐԾԱԴԱԿԱՆ ՏՈՀՄԻԿ ԻՐԵՐՈՒ

ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ

Զարդեղէններ – տարազներ – դրդռել – ոսկեայ առարկաներ – աշխատանքի գործիքներ – ձեռագործներ – գէնքեր – փիլքեր – լուսանկարներ – բացկներ – երաժշտական գործիքներ – եւայլն...

1915–ի ցեղասպանութեան հետեւանքով հայկական տեղահանութեան ընթացքին, Արեւելեան թէ Արեւմտեան Հայաստանէն մեզի հասած զանազան գործածական իրեր:

Կը խնդրուի բոլոր այն հայրենակից – ներէն որոնք այս կարգի առարկաներ ու-նին իրենց մօտ, հաղորդակցութիւն հաս-տատել Տեսինի Հայ Մշակոյթի Տան հետ Սեպտեմբեր 15–էն առաջ:

15, rue du 24 Avril 1915, 69150 Décines
tél. 16 (7) 849 - 42 - 97

ՅԱՒԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Տարօնի Հայր - Միութեան վարչութիւնը, իր խորին գոհակցութիւն-ները կը յայտնէ Արթինեան ընտանիքին եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրելի եղբօր՝ հայրենակից՝ Հայկազ Արթինեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆ. կը նուիրէ «Ծառայ»ին:

Նոյն տխուր առթիով չնորհակալու – թեամբ, Տիկին Քնարիկ Յարութիւնեա – նէն, ստացած է 50 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տարաբախտ վարսենիկ Ճորոյեանի թաղման առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները չնոր – հակալութեամբ ստացած է Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը. – Տէր եւ Տիկին Ժան – Ժաք Լօէչ ե. պ. 100, Տէր եւ Տիկին Օ– մոյեան ե. պ. 100, Գազերեան, Խաչա – տուրեան եւ Գրէմոնի ընտանիքները ե. պ. 200, Տիկին Ովսաննա Փափազեան ե. պ. 50, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քէօ – սէեան ե. պ. 50, Տէր եւ Տիկին Ժան – Ժաք Գուլումճեան ե. պ. 100, Տէր եւ Տիկին Ժանօ Կարիպեան ե. պ. 100, Տէր եւ Տիկին Զարուքեան եկ. դպրոցին 200, Տէր եւ Տիկին եղիա Ահարոնեան եկ. դպրոցին 50, Տէր եւ Տիկին Անտրէ Թէր– զիպաշեան եկ. դպրոցին 100, Տէր եւ Տիկին Անտրէ Նիկողոսեան եկ. դպրոցին 100, Պ. Գալուստ Ահարոնեան եկ. դպրոցին 100 Ֆրանք:

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Կոմիտաս Փողոց, 4

1981 / 82 *Տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են: Հեռաձայնել՝–*

– Տիկին ԳԱՐԱՃԵԱՆ 375. 27. 89

– Տիկին ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ 376. 68. 19

Collège Arménien Samuel-Moorat

Les Inscriptions pour l'Année Scolaire 1981 — 1982 *sont ouvertes.*

A.- Le Collège admet des élèves arméniens EXTERNES et INTERNES, GARCONS et FILLES à partir de 6 ans

B.- Le Collège dispense les cours depuis les classes élèmentaires jusqu'à la classe terminale du baccalauréat, section A. B. C. D.

C.- L'Internat est réservé aux garçons

D.- *Un service d'auto-car est assuré pour les transports aller - retour des élèves externes.*

E.- *Il a été décidé que des conditions spéciales de tarifs scolaires seront prévues pour tout élève MERITANT, lors de son inscription.*

F.- *L'ouverture d'une section relative à un NOUVEAU JARDIN D'ENFANTS est prévue.*

Les parents s'y intéressant sont invités à se mettre d'urgence en rapport avec la Direction du Collège.

26, *Rue Troyon* - 92310 *SEVRES*
Tél.: 534. 68. 28

L'UNION DES COMPATRIOTES DE CESAREE ET ENVIRONS

Organise le 5 Septembre

Un VOYAGE de 16 Jours

Dont: 3 Jours à Leningrad, 12 Jours à Erévan (l'Arménie Historique et Pélérinage à Nor-Césarée), 1 jour à Moscou.

Au prix forfataire de 4.350 F.

Hôtel de 1ère Classe.

Pour les inscriptions:

Au Trésorier: SAADETIAN KEVORK;
18, Rue de Picardie - 75003 Paris
Tél.: 887. 99. 06 — 412. 34. 04
C. C. P. 3413602 — LA SOURCE

ԵՐԳԻՉ՝ ՊԵՏԻԿ Զեզի կը սպասէ

ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ուր պիտի գտնէք լաւագոյն ճաշերը, լաւագոյն գինեւոով եւ հայկ. ջերմ մթնոլորտի մը մէջ

BAR - RESTAURANT

SPÉCIALITÉS ARMENIENNES

ՍԵՒԱՆ SEVAN

Direction : M & Mme Bédikian

1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément, 94140 ALFORTVILLE
tél. 376 32 19

Fermé le lundi *Ouvert tout l'été*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան՝

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 11–ԻՆ.

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱԶԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ՝ Հայկ. Վարժարաններու

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 6–ԻՆ

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ հիմնարկութեան 50–ամեակի բացա – ռիկ հանդիսութիւնը՝

Հոկտեմբեր 11, կիրակի օր,

բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապե – տական Պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Մանրամասնութիւնները՝ յետագային:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ՝–

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սեպտեմբեր 26–ին՝

Ս Ո Ֆ Ի Թ Է Լ

Ի նպաստ կապոյտ խաչի գործու-էութեան եւ Իսիի Ս. Մարիամ Աստ-ուածածին Եկեղեցւոյ նորոգութեան:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍԸ

ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ ՁՈՐԵԿՇԱԲԹԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2–ԻՆ:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդ-ներէն կը խնդրուի որ, իրենց հասցէնե-րու առժամեայ փոփոխութեան համար՝ դիմեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 12 Ֆ.–ի դրոշ-մաթուղթ:

Մեր այն բաժանորդները, որոնք կը-նան իրենց թաղի թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մե-ծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած վարչութեան աշխա-տանքը:

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատ-ճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱ-ԻՈՐ: Հեռաձայնով չընդունուիր:

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն՝ փակել իրենց առկախ հաշիւները, ար – ձակուրդներէն առաջ:

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՈՒՈՒՑԻԿ, ՏՈՄՍ ԿԱՄ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՁԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՇԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

«ՅԱՌԱՋ — HARATCH»

83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
31
VENDREDI
31 JUILLET
1981

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ. 50

56ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.962

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

56e ANNÉE — No 14.962

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՆԻ ՍԱՏՐԻ
ՓԱՐԻԶ ՀԱՍՏԱՏՈՒԵԼԷՆ ԵՏՔ

«ԱՅԼԵՒՍ՝ ՄԻԱՅՆ ԽՈՄԷյՆԻ ԿԸ ՊԱԿՍԻ...»

ԿԸՍԷ ՊԱԽԹԻԱՐ

—o—

Ֆրանսա, հաւատարիմ մնալով «ապաստանի հողի» իր աւանդական համբաւին, ընդունեցաւ ուրեմն, որ Պանի Սատր եւ իրեն հետ 3 Իրանցի, Ֆրանսա ապրին: Իրանի նախկին նախագահը եկած էր միւռորական ընթացիկ օդանաւով մը, թէհրանէն մեկնած եւ օդաչուն յանկարծ համոզած էր, Պանի Սատրի կ'ըսի, վերադառնալ Մասուտ Ռաճաւիի, Մուճահետական ներու (ձախ իսլամական) չարժումին ղեկավարներէն մին: Այս կազմակերպութիւնը ծնած է 1965–ին Իրանի Ազատագրման Շարժումի հերձուածէն, իր հիմնադիրն եղած են Մոչէն Հանիֆնեճատ, Նահիզատեկան եւ Սայիտ Մոչէն, երեք ալ չարչարանքի տակ մեռած, Շահին դէմ: Այս չարժումը զօրավիզ կեցաւ Պանի Սատրի, երբ պայքարը ծայր տուաւ Իրանի նախկին նախագահին եւ կը բնամոլներուն միջեւ: Քաղաքական ձեռնի վրայ, Իսլամի կը միացնէ մարքսիստ տեսակէտը:

Պիտի ածխլած, Պանի Սատր միացաւ կնոջ եւ երեք զաւակներուն Քաշանի իր արկաբաժինը, զոր գնած էր քանի մը տարի առաջ (եւ խոհեմութիւնն ալ ունեցած պահելու Հանրապետութեան նախագահ ըլլալէն ետքն ալ): Դրացիները չատ դոհ չեն անշուշտ, յիշելով մանաւանդ Պախթիարի դէմ մահափորձը, որուն զոհը դրացուհի մը եղաւ: Ոստիկան, Հանրապետութեան Ապահովութեան գունդ (Ս. Ռ. Ս.) չէնքը կը չրջապատեն եւ բնակիչներն ալ անձնագիր ցոյց տալէ եւ խուզարկուելէ ետք միայն կրնան իրենց տունը երթալ: Ինչպէս յայտարարեց Արտաքին Ցարաբերութեանց Նախարարը՝ Շէհոն, Պանի Սատր քաղաքական ապաստանը: Պանի Սատր սակայն չի հրաժարիր իր քաղաքական նպատակներէն Ֆրանսա պիտի մնամ մինչեւ այն օրը, երբ Իրանի ժողովուրդը բանայ ճամբան դէպի իսկական ժողովրդավարութիւն մը եւ երբ քաղաքական կեանք անունը կրող բան մը ըլլայ Իրանի մէջ»:

Ինչպէս գրեցինք երէկ թէհրան կը պահանջէ Ֆրանսայէն որ յանձնէ Պանի Սատրը եւ «կը յուսայ որ Ֆրանսա նը–կատի կ'առնէ դիմումին հիմնաւորուած ըլլալը, խուսափելով քաղաքական նոր ճգնաժամէ մը Ֆրանսայի եւ Իրանի յարաբերութեանց մէջ»: Պարզ է որ Ֆրանսա ընթացք չի տար նման դիմումի մը: Շահին վերջին նախարարապետն ալ Շապուր Պախթիար, այս առթիւ յայտարարած է. – «Սկզբունքներու չուրջ չենք կրնար համաձայնիլ, իսկ ռազմավարութեան դեմի վրայ, ի՞նչ չահ կայ: Ինք (իմա՛ Պանի Սատր) է որ գրած է թէ Իրանցի չկայ առանց Իսլամի: Ինք է որ երաշխաւոր եղաւ մոլլաներու դերագահութեան, որ օրհնութիւնը տուաւ ահրինուշտ Խալխալիին՝ յեղափոխական դատարաններուն դլուխը: Կարծեց որ ժողովրդական է մինչ մեկայն զժգոհնէ – րուն համախմբումն էր, որ իր անունը կ'օդտագործէր Խոմէյնիի դէմ պայքարելու համար: Անդամ եղաւ Խոմէյնիի յեղափոխութեան խորհուրդին, յետոյ իսլամական Հանրապետութեան նախագահ եւ որոշ տեսակէտով, ինչպէս Խոմէյնի, աստիճան մը վար, իմ գատիս ի նպաստ աշխատեցաւ՝ փաստեց որ իսլամական Հանրապետութիւնը անկարելի է»: Գալով ապագային, ըստ Պախթիարի ան փարիզ չէ այլ Իրանի մէջ, որ կը վճռուի, «միայն թէ ի մօտոյ յարկաբաժին մըն ալ պէտք է վարձել Խոմէյնիի համար»...:

Ցիշենք որ Պանի Սատր քաղաքական ապաստան կը վայելէ ինչ որ ոչ Խոմէյնիի, անցեալին, ոչ ալ Պախթիարի, այսօր, պարագան է: Երկուքն ալ Ֆրանսա եկած են կանոնաւոր անցագրով եւ ապրած «ժամանակաւոր բնակիչի» քարթով, պարբերաբար վերանորոգելի: Ինչպէս ուէ օտարական «վերապահութեան պարտաւորութիւն» մը ունին եւ եթէ անոնտեն օրէնքին, իրենց ինքնութեան թուղթը կրնայ առնուիլ: Քաղաքական ապաստան վայելող մը, չատ աւելի իրաւունք ունի գինքը ընդունող երկրին մէջ, եւ անկէ՝ աւելի ալ պարտականութիւն:

× Խալխալի, Զորեքչաբթի առտու յայտարարած է թէհրանի Խորհրդարանին թէ տեղւոյն Ֆրանսական դեսպանատունը բանի մը չի ծառայեր եւ եթէ կառավարութիւնը որոշում մը չտայ այդ ուղղութեամբ՝ ժողովուրդը կուտայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԿԱԹՈՆ ՏԷՖԷՒ Մատրիտ գնաց – եկաւ, չատ պաղ մթնոլորտի մը մէջ տեսնուելով իր պաշտօնակից՝ Սպանիոյ Ներքին Նախարարին հետ: Մատրիտ միշտ աւելի սերտ գործակցութիւն կ'ակնկալէ Ֆրանսական ոստիկանութենէն պայքարելու համար Պասքական ԷԹԱ ահաբեկիչներուն դէմ:

ՄԱՐՍԷՒԼԻ մէջ, Զորեքչաբթի ճերեքշաբթի գիշեր, Օռիոլի Ջարդին կապակցութեամբ, չորրոը խոստովանած են որ մասնակցած են Մասիէ ընտանիքի վեց անդամներու վայրագ սպանութեան: Այլեւս պղտոր բան չկայ քանի հինգ յանցապարտները գտնուած ըլլալով, ծանօթ է նաեւ ցարդ չդտնուած հինգ դիակներու ուր ըլլալը: Բոլոր ձերբակալուածները անդամ են ՍԱՖ-ի (քաղաքացիական գործունէութեան ապահարկութիւն) կօլիսթ հակում ունեցող տեսակ մը «զուգահեռ ոստիկանութիւն» որու տարօրինակ գործունէութեան ծալքերը կը բացուին:

ԻՍՐԱՑԼԵԱՆ օդուժը սուրիական Միկ օդանաւ մը վար առաւ Լիբանանի վրայ:

ՓՐԱՆՍԱՑԻ ԾԱՆՕԹ ԵՐԳԻՉ՝ Ժան – Միշէլ Քառատէք մեռաւ առջի օր, կառքի ծանր արկածի մը հետեւանքով:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒԼԻՍ 24 – 27)

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ ՈՒԵԿՈՁՈՒԱԾ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Բոզդանովկայի մէջ (Վրաստան) տեղի ունեցած է բանաստեղծական երեկոյթ մը, որու ընթացքին Բարկէն Ներսիսեան վրացերէն եւ հայերէն արտասանած է Տէրեանի քերթուածները: Բանաստեղծին ծննդավայրը՝ Գանձա, ամէն տարի տեղի կ'ունենան նման երեկոյթներ, իրրեւ սիրոյ արտայայտութիւն Վրացիներուն՝ ղէպի Տէրեանի բանաստեղծութիւնը: Վրացիները գուրգուրանքով կը պահպանեն Տէրեանի յիշատակը, նախ եւ առաջ այն պատճառներով, որ ան իր ամբողջ կեանքը, իր սիրտին հուրը նը – ւիրած է աշխատաւորութեան չահերու պաշտպանութեան պայքարին եւ իր տաղանդով ծառայած հայրենիքին: Վահան Տէրեան թարգմանութիւններ ըրած է վրաց դրականութենէն: Երեկոյթին խօսք առած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղար Արամ Գրիգորեան: Տէրեանի նուիրուած հանդիսութիւնները վերջ գտած են Գանձայի մէջ, ուր հաւաքուած են աւելի քան 15 հազար հոգի՝ Ախալցխայէն, Բոզդանովկայէն, Ախալքալաքէն եկած աշխատաւորները, ինչպէս նաեւ Հայաստանէն ու Թիֆլիսէն ներկայացուցիչներ ու հիւրեր, ոգեկոչելով Վահան Տէրեանի յիշատակը:

×

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ 12-ՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱԾ Է: «ԹԷՀՐԱՆ – 43» ԾԱՊԱԻԷՆԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Մոսկուա տեղի ունեցած չարժանկարի 12–րդ միջազգային փառատօնը (Ցուլիս 12 – 21) վերջ գտած է: Դատական կազմը ոսկէ մրցանակներով պարգեւատրած է «Քամուած մարդ» (Պրազիլիա), «Ամայացած դաչտը» (Վիէթնամ) եւ «Թէհրան – 43» (Խորհ. Միութիւն) չարժանկարները: Մանկական ժապաւէններու մէջ ոսկէ մրցանակը տրուած է «Սեւ հաւը կամ ատորերկրեայ բնակիչները» (Խորհ. Միութիւն) ժապաւէնին: Փառատօնին կը մասնակցէին 95 երկիրներէ չարժարուեստագէտներ: Ցուցադրուած են աւելի քան 500 չարժանկարներ:

×

ՔՈՒՊԱՑԻ ԴԵՍՊԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՑՑԵԼԱԾ

Երեք օրով Հայաստան գացած է Քուպայի Մոսկուայի դեսպան Սեվեռօ Ա–կիրէ տէլ Քրիսթօ: Հիւրը ընդունուած է կուսակցութեան Ա. քարտուղար Կարէն Դեմիրճեանի կողմէ, որ խօսած է Հայաստանի տնտեսական ու մշակութային զարգացման մասին: Դեսպանը հանդիպումներ ունեցած է Գերագոյն Խորհուրդի Պրեզիտիումի նախագահի տեղակալ Յովհաննէս Բաղդասարեանի եւ փոխ – վարչապետ Ալեքսան Կիրակոսեանի հետ: Խորհ. Միութեան արտաքին առեւտրական կազմակերպութիւններու մի – ջոցով Քուպա կը ղրկուին աւելի քան հարիւր տեսակ արտադրութիւններ՝ հաստոց, չարժակ,, թրանսֆորմաթէօր, տարբեր եւ այլն, զորս կ'արտադրեն Երեւանի, Լենինականի եւ Կիրովականի արդիւնաբերական 35 ձեռնարկութիւնները: Քուպայի բարձրադոյն եւ միջնակարդ ուսումնական հաստատութիւններու համար որակեալ վարիչներու պատրաստութեան կ'օգնեն Երեւանի բժշկական, հանրաուեստից, գիւղատնտեսական հիմնարկներու, երաժշտանոցի մասնագէտներն ու դասախօսները: Համագործակցութեան սերտ կապեր հաստատուած են Հայաստանի հողագիտութեան գիտական հիմնարկի եւ Քուպայի Գիտութիւններու Ակադեմիայի համապատասխան հիմնարկի միջեւ: Փրոֆ. Հերանտ Պետրոսեանի առաջարկով Հաւանայի մէջ ստեղծուած է Գիտական Խորհուրդ մը, որ կը գործադրէ խորհրդային, մասնաւորաբար հայ մասնագէտների թելադրութիւնները երկրի քիմիական հանքարանական հետազօտութիւններու, հողերու մաշումի դէմ պայքարի վերաբերեալ: Քուպայի դեսպանը յայտարարած է, թէ Հայաստանի աշխատաւորները աւելի քան քանի տարիէ ի վեր Քուպայի կարեւոր օգնութիւն կը ցուցաբերեն տնտեսութեան, գիտութեան ու թէքնիքի զարգացման մէջ:

«ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԷՆ»

TIMES-Ի ՅՕԴՈՒԱԾԸ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆ՝ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՊՈՒՐԹԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆ

—o—

Այս խորագրին ներքեւ է, որ Մայքըլ Պայնըրն յօդուած մը տորագրած է Լոնտոնի «Թայմզ»ի Ցուլիս 28–ի թիւին մէջ, ուր առաւելաբար կը ներկայացնէ մեծ գնահատանքով Երեւանի ժամանակակից Արուեստի Թանգարանի տնօրէն՝ Հէնրիկ Իգիթեանի գործունէութիւնը, եւ իր տեսակին մէջ եզակի, աշխատանքը,

Լրագրողը կ'ըսէ թէ մինչ Մոսկուա եւ Լենինգրատ ապրող նկարարիչները, վերջին տասը տարիներու ընթացքին վէճեր – րու մէջ մխրճուած են գրաքննիչներու հետ, Խորհ. Միութեան փոքրագոյն հանրապետութեան նկարիչները ազատօրէն կը ցուցադրեն իրենց արդի գործերը կուսակցութեան օրհնութեամբ: Ցօդուածագիրը, ապա, մեծ գովեստով կ'արտայայտուի «սեւամօրուս» Իգիթեանի մասին, որ տնօրէնն է երկու ցուցասրահներու՝ եզակի Խորհ. Միութեան մէջ, Մանկանց պատկերասրահը եւ Ժամանակակից Արուեստի Թանգարանը: Կը բացատրէ որ Իգիթեանի առաքելութիւնը, որուն զօրավիզ է կուսակցութիւնը բարձրագոյն մակարդակի վրայ, դրեթէ ցը – նորական է իր յանդգնութեան եւ փառամոլութեան մէջ: Կ'ուզէ որ դեղագիտական դաստիարակութիւնը այնքան հիմնական ըլլայ Հայաստանի իւրաքանչիւր երախայի կեանքին մէջ, որ մէկ սերունդէն զարգացումի մակարդակը դէպ անցնի մինչ որ իրագործուած է առաջ այս հին եւ քաղաքակրթուած ժողովուրդին կողմէ:

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը նկարագրէ Իգիթեանի դանազան աշխատանքները այս ուղղութեամբ՝ հաւաքել լեռնային հեռաւոր գիւղերու տասը տարու երախաներ, որ նկարեն իրենց չուրջը տեսած կեանքը եւայլն, եւայլն.: Կը յիշէ 1915–ի ողբերդութիւնը, ըսելու համար թէ նոյնիսկ հիմա, Իգիթեան թուրք մանուկի մը նը–կարը չի կախեր պատկերասրահին մէջ: Աւելի խոցող են ցուցադրուած այն հրաշալի նկարները, զորս իր տղան՝ Ռուբէն ըրած է 8–էն 14 տարեկան: 1975–ին, Ռուբէն, Իգիթեանի կինն ու աղջիկը մեռած են օդանաւի արկածի մը մէջ եւ այդ օրուընէ իր կեանքը նուիրած է մանուկներու արուեստի այս կեդրոնին: «Տասը տարի ալ պէտք ունիմ» ըսած է Իգիթեան անդլիացի լրագրողին, չինելու համար կեդրոն մը, դեղագիտական, որ օրինակ ըլլայ աշխարհի համար: Լրագրողը կը թուէ դեռ Իգիթեանի այլ հեռանկարները, եղրակացնելու համար որ «ցնորական է անոր տ ե ս լ ա կ ը երիտասարդացած հայ մշակոյթի մը՝ ներգաշնակութիւն կառավարութեան եւ ինտելիկենցիայի միջեւ, դրական, առողջ թեմաներ, արտայայտութեան ազատութիւն»: Իգիթեան, այս ամբողջը չէ գտեր արեւմուտք եւ յուսախաբ ալ եղեր է Ֆրանսա տեսածէն ու ըսեր՝ «այսպէս կամ այնպէս բազկերակը տկարացած կը թուի»:

ՍԻՊԻԼԸ

(Ա. Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ)

Ա՛նցեալս ինչպէս նկարիչ մը հինգ – վեց դիմծերով պիտի տար մէկու մը ճշդիւթ դիմաստուերը, Ա. Մ. Մինասեան իր խոր եւ հմուտ ուսումնասիրութիւնը Սիպիլի մասին կը սկսի սա ամփոփ տարով – «բանաստեղծ, վիպասան, մանկավարժ, մի շարք դասագիրքերի հեղինակ - հասարակական գործիչ, ազգանուէր հայուհեաց հիմնադիր – ահա Սիպիլի Զապէլ Ասատուրի դիմանկարը ընդհանուր գիծերով»:

Սիպիլի մասին դիրքը որ լոյս տեսած է 1980–ին հրատարակութիւնն է Երեւանի Պետական Համալսարանին:

Ա. Մ. Մինասեան սպառիչ կերպով յայտնաբերած է Սիպիլի դիմագիծը եւ անոր մասին ժամանակակից գրագէտ – ներու, քննադատներու, բանաստեղծնե – րու վկայութիւնները: Ան օգտագործած է նաեւ տեղեկութիւններ Սիպիլի աղջկան Աղրինէ Տօնէլեանի հետ իր թղթակցութիւնը 1966–ին:

Աղրինէ Տօնէլեան նկարչուհի էր, ամուսնացած է Փանոս Թէրլէմէզեանի: Աղրինէ մեռած է 1975–ին Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցի ծերանոցը:

Ամբողջ կէս դար Արեւմտահայ գրականութեան մէջ Սիպիլ ներկայութիւն մը, կարկառուն դէմք եղած է եւ հազուագիւտ կին մտաւորականներէն մէկը:

Սիպիլ – Զապէլ Ասատուր ծնած է 1863–ին Սկիւտար, Սէլամըզ, յաճախած է նախ Ս. Խաչ Վարժարանը, ապա Սկիւտարի Ճեմարանը, ուր աշակերտած է ծանօթ հայկարաններու:

Իր հանրային գործունէութեան դէպ – խաւոր առանցքը կը կազմէ հիմնադրութիւնը «Ազգանուէր Հայուհեաց Ընկերութեան»: Ահա թէ ինչպէս տեղի ունեցած է այս ընկերութեան կազմութիւնը, քաղուած Արշակունիի Թէոդիկի Սիպիլի գրած նամակէն: Իրենց տան նախկին ծառան Զակոր աղբար երկու տարի առաջ մեկնած Պոլիսէն իր ծննդավայրը՝ Քղի եւ վերադարձած է կոպտացած, թափթփած, կեղտոտ եւ հնամաշ զգեստներով: Զապէլի հարցումներուն թէ այս ի՞նչ վիճակ է, Զակոր աղբար, կը պատասխանէ թէ իր երկիրը շատ աղքատ է, թէ՛ հացին հաց կը գտնեն, այլ – երուն դործ չկայ, կիները առողջութեան մասին գաղափար չունին, ո՛չ գըրել, ո՛չ կարել – ձեւել գիտեն, բժիշկ չկայ, դեղ չկայ. հիւանդներէն շատեր կը մեռնին անդարման, տղաքը դպրոց չունին, փողոցները կը թափառին եւ – այլն: Սիպիլ կ'աւելցնէ թէ բոլոր օրը, բոլոր դիշերը այդ մղձաւանջին տակ մնացի, աչքիս առջեւէն չէր հեռանար թափօրը թշուառ տղոց, բոկոտն, գիւա – խրռիւ, հիւանդ: Քանի քանի անգամներ երգած եմ հոգիիս բոլոր թափովը Եփրատի ծաղկաւէտ ափերը, Շաւարշանի բուրմնադեղ չուշաններէն իմ սկըս – նակի ճախաւեր տաղերուն մէջ, եւ սա – կայն երբեք չեմ խորհած հոն ապրող տառապեալ ժողովուրդին մասին: Մեղի սորվեցուցած են շատ մը քաղքերու անուանները: Իսկ Զակոր աղբարնե՞րը, անոնց անօթի, անօգնական, անուս դա – ւակնե՞րը...: Զակոր աղբարէն իր լը – սածները կը պատմէ ձեմարանի իր ուսթ դասընկերուհիներուն եւ բոլորը միասին կ'ուխտեն աշխատիլ հայրենիքին համար եւ ահա այս աղջիկներու խումբն է որ կը կազմէ «Ազգանուէր Հայուհեաց ընկերութիւնը» 1879–ին Սիպիլի մօր եւ հօրերութիւնը» 1879–ին Սիպիլի մօր եւ հօ– քրոջ (Տիկին Ալեանակեանի) հովանաւորութեամբ: Այս ընկերութիւնը ընդհատումներով գոյատեւած է 22 տարի: Միայն առաջին հինգ տարիներուն բա – ցած է դասարաններու մէջ 35 դպրոց:

Պոլսոյ մէջ արդէն կային աղջկանց վարժարաններ, առաջինը, բացուած է Ճանիկ ամիրա Փափազեանի քրոջ կողմէ, այնուհետեւ Ճանիկ Ամիրայի ջանքերով 1821–ին Սամաթիոյ մէջ կը բացուի Նունեան – Վարդուհեան աղջիկներու դպրոցներ: Մինչեւ այս վարժարաննե – րուն բացուիլը Պոլսոյ մէջ զարգացած կիները կը կազմակերպէին դասընթացք – ներ, որոնցմէ յայտնի է Նազլը Վահանը, մայրը՝ Սրբուհի Տիւսաբի:

Երբ «Ազգանուէր Հայուհեաց»ի թիւը 75-էն կը բարձրանայ 600, ան կը հիմնէ 30 դպրոց դաւառները իգական սեռի համար, Թրքահօս, քրտահօս, արաբահօս հայարնակ գիւղերու մէջ:

Սիպիլ եղած է նաեւ դաստիարակ, մանկավարժ, դասաւանդած է Պոլիս եւ դաւառները: Իր առաջին ամուսինին փաստաբան Կարապետ Տօնէլեանի հետ մեկնած է դաւառ, Պիլէճիք, Պրուսա, Գազաթիս (Անգարա), ուր զբաղած է ուսուցչութեամբ, միեւնոյն ատեն գրական եւ մանկավարժական յօդուածներով աշխատակցելով Պոլսոյ մամուլին: Այդ շրջանին կը հիմնէ նաեւ աղջկանց դըպրոցներ:

Առաջին ամուսինին մահէն ետք, Զապէլ կ'ամուսնանայ Հրանդ Ասատուրի հետ, եւ միասին կ'աշխատին աշխարհաբար քերականութեան դասագիրքեր պատրաստել, ուսումնասիրելով ժամանակակից գրադէտներու աշխարհաբարը, որ արդէն իսկ կազմաւորուած ձեւ առած էր 1894–էն առաջ: Անոնք պատրաստեցին դասագիրքեր՝ «Թանգարաններ»ը:

Բազմաթիւ են Սիպիլի հասցուցած ա – շակերտ – աշակերտուհիները, որոնք աշքադուռ դեր կատարած են գրականութեան թէ գեղարուեստի մէջ, ինչպէս Սիրարփի Տէր Ներսէսեան, Հայկանոյշ Մառք, Վահրամ Փափազեան, Արուս Ոսկեան, Աղաւնի Մեսրոպեան: Ներկա – յիս Պոլիս կ'ապրին, կը գրէ Ա. Մ. Մինասեան, յայտնի Թարգմանչուհի Սիրվարդ Կիւլպէնկեան, Խաչեան Լիպէի տեսչուհի Հերմինէ Գալուստեան (այժմ Փարիզ), վիպագիր Աւրինէ Տատրեան (այժմ Նիս):

Մամուլի մէջ գրած յօդուածներէն Ա. Մ. Մինասեան քաղած է Սիպիլի հայ – եացքները կեանքի, երիտասարդութեան, դեղարուեստի եւ գրականութեան մա – սին: Սիպիլ կը մտածէ թէ «լեզուն եւ դպրափարները պէտք է յարմարցնել ժամանակի ոգիին, իմացականութեան յառաջդիմութեան որ յաւէտ թարմ է: Պէտք է ապրիլ պիտնալ եւ ապրելու արուեստը իր միջավայրին յարմարելուն մէջ կը կայանայ: Ան ամէն բանի մէջ կ'ուզէ տեսնել դեղեցիկը, նուրբը, մաքուրը եւ ազնիւը, զերծ կեղծիքէ, սուտէ, մոլու – թենէ:

Սիպիլ նախապէս եղած է դրաբարի պաշտպան: Ըստ իրեն աշխարհաբարը կանոնաւոր ուղղութիւն չունի, լեցուն է ֆրանսերէն եւ թուրքերէն տարրերով: Բայց յետոյ կը համոզուի որ սխալ դիր – քի վրայ կանգնած է եւ գործօն մասնակցութիւն կը բերէ աշխարհաբարի կերտ – ման մէջ:

1898–էն ետք Սիպիլ կը սկսի գրական յօդուածներ դրել մամուլի մէջ: «Բա – նաստեղծութիւնը կը համարէ, զգացման եւ երեւակայութեան դեղահրաշ ուժը որ փոքր հպումով մը կը ստեղծէ լոյս, կեանք եւ խինդ: Ան թափանցուն իմա – ցականութիւնն է որով պէտք է ներզգալ կաթիլ մը ջուրին դեղը: Բանաստեղծութեան մէջ մեծ ու պզտիկ նիւթ չկայ, վասնզի չէ միայն գուլպարայազգի մարտիկը: Ամենամանր բաներն անդամ կըրնան բանաստեղծութեան նիւթ դառնալ, ատոնք եւս վսեմ են իրենց անթափանց դաղտնիքին մէջ: Բանաստեղծը պէտք է իր նիւթը քաղէ իր հոգիէն երբ մանա – ւանդ իր տաղերն ալ բառերու եւ յան – գերու երաժշտութեան համայքը աւելցնեն անոր վրայ: Խօսքը պէտք է թափանցէ ընթերցողին մաքին եւ հոգիին, արտա – յայտէ համամարդկային խոհերն ու ըզ – գացումները· ի՞նչ կ'արժէ բանաստեղ – ծութիւնը եթէ կաթիլ մը ջուր չցօղէ այրած ճակտին» եւայլն.:

«Ինծի համար գրականութեան մէջ դպրոց չկայ, կ'ըսէ Սիպիլ: Ամէն մէկ գրող կրնայ ինքն իր մէջ ստեղծել ուղ – ղութիւն, ինքնատիպ ոճն ու ձեւը, արտայատել իր խոհերը, որոնք ըլլան բնական, համահնչիւն կեանքին ու ժամանակին»:

Ան մեծ հիացող եղած է Սրբուհի Տիւսաբին, անոր ռոմանթիք վէպերուն եւ կը մեղադրէ բոլոր անոնք որ քնական եւ րեւալու համար կը խաթարեն ճշմարտութիւնը: Նաեւ բարձր գնահատող եղած է Զօհրապի նորավէպերուն, իրրեւ անմրցելի հրաչակերտներ:

Երախտապարտ ենք Կոմիտասին, կ'ըսէ Սիպիլ, մեր ազգային ոգին պատկերացնող երգերուն համար: Անոր երգերը աւերակներու խորերէն յանկարծ եղեմի դրախտը կը փոխադրեն մեզ:

Սրբուհի Տիւսաբի հետ Սիպիլ, նաեւ անոնց ժամանակակից մտաւորականներ Սա. Ոսկան, Մ. Մամուրեան, Գր. Զօհրապ, Լինկիրեան կը պաշտպանէին կնոջ դատը: Կինը միայն ծննդաբերութեան մեքենայ չէ կ'ըսէին: Անոր ազատագրութիւնը նոյնքան անհրաժեշտ է: Սրբուհի Տիւսաբ կնոջ դատը կը պաշտպանէ իր վէպերուն մէջ, իսկ Սիպիլ հրապարակախօսութեամբ, նաեւ իր վէպին «Աղջկան մը սիրտ»ին մէջ: Այս գիրքը գնահատած եւ ցոյց տուած են Թոյլ կողմերը, Զօհրապ, Սրա. Յարութիւնեան, Զօ. պանեան, Ցովհ. Գազանճեան, Լ. Խանճեանեան, Հ. Մեսրոպ Ճանաշեան, Ց. Օշականի, Թ. Ազատեան, Մինաս Թէօլէօեան, Զապէլ Եսայեան, կը գրէր թէ այս վէպը իրապաշտ եւ վիպապաշտ գպրոցներու խառնուրդ է:

Սիպիլ գրած է նաեւ նորավէպեր որոնք կը կրեն Զօհրապի ազդեցութիւնը եւ ամփոփուած են «Կնոջ հոգիներ» ժողովածուի մէջ: Անոնց նիւթերու առանցքը կը կազմէ բարոյախօսութիւնը, առաքինութիւնը, ազնուութիւնը, նաեւ պոլսական եւ դաւառական բարքերու նկարագրութիւնը եւ արտաւար կողմերը: Սիպիլի նորավէպերը երբեմն չինծու են:

Սիպիլ ձեռք զարկած է գրական – գեղարուեստական ամէն մարզի: Բացի վէպերէ, նորավէպերէ, բանաստեղծութիւններէ, գրած է նաեւ կարգ մը փոքրիկ թատերգութիւններ:

Գրիգոր Վանանդեցիի կարծիքով Սիպիլ Արեւմտահայ քնարերգութեան զարգացման մէջ կամուրջ մը կը կազմէ Պետրոս Դուրեանի բանաստեղծութենէն դէպի Մխսաք Մեծարենցի բանաստեղծութիւնը:

Այս ժամանակներու քաղաքական կացութիւնը, համիտեան բռնակալութիւնը նկարագրելով Ա. Մինասեան ցոյց կուտայ ամբացնող ազդեցութիւնը գրականութեան վրայ, չատ ճիշդ բնորոշելով կ'ըսէ թէ գրողները փակուղիի առջեւ կը գտնուէին, միայն սէր, կին եւ անգոյն գրականութիւն մը մշակելով. Սիպիլ իր ընդվզումը կ'արտայայտէր բողոքելով Աստուծոյ դէմ:

Սիպիլի բանաստեղծութեան մէջ բնութիւնը պարզ չրջապատ մը չէ, ան միաձուլուած է իր էութեան հետ, ինչպէս էր ԺԹ. դարու առաջին կիսու ֆրանսական քնարերգութեան մէջ: կը սիրէ ծովը, որովհետեւ «ան իր հոգիին պատկերն է»: Անոր մշուշները իր հոգիին վարանքներն են: Իր թախիծը կը բաղդատէ լքեալ տաճարին հետ, ուր փակ են դուռները, ո՛չ ուխտաւոր, ո՛չ ժամկոչ ներս կը մտնէ, «բայց երբ արցունքով պաշարուն՝ յոյսերն իրենց լաթը կը սպրմռտերպեն, ժամն աղօթքով կը լեցուի»:

«Տեսիլքներ» բանաստեղծութիւնը գըրած է Կիլիկիոյ Ջարդի ահաւոր տպաւորութեան տակ: Իսկ «Պղտաները 1915ի աղէտին խոստումն է:

Երբ Սիպիլի բանաստեղծութենց հատորը «Ցոլքեր» լոյս կը տեսնէ, մամուլը մեծ խանդավառութեամբ կ'ընդունի:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՍՈՒՐԻՈՅ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԱՊԱՏԿԱՆ ԹԵՄԵՐՈՒՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄԸ (*)

Ա.ո Նորին Ամենապատուութիւն
Տ. Տ. Եղիշէ Ս. Արքեպս. Դուրեան,
Բարեխնամ Պատրիարք Ս. Աթոռոյն
Երուսաղէմի

Ամեն. Սրբազան Հայր,

Համաձայն Ձեր Ամենապատուութեան բարձր հրամանին, պատիւ ունինք այսու խոնարհաբար ներկայացնել, Սուրիոյ մեր թեմերուն (Պէյրութ, Դամասկոս եւ Լաթաքիա) աթոռապատկան եկեղեցինե – րու, վանքերու եւ վարժարաններու կի – լիկիոյ կաթողիկոսութեան փոխանցման գործողութեանց տեղեկագրութեան հետ, ասոնց խնդիրը ծագման, ընթացքին եւ վերջաւորութեան ամփոփումը:

×

Ս. Աթոռոյ բոլոր միաբաններս եւ մանաւանդ Ձեր Ամեն. Սրբազնութիւնը՝ իրրեւ պետ Ս. Ուխտիս, լաւ ըմբռնած ենք, թէ պատմական ի՞նչ արժէք կը ներկայացնեն մեզ համար Սուրիոյ աթոռոյ պատկան այդ թեմերուն եկեղեցիներն ու վանքերը, որոնք մինչեւ ԺԹ. դարու վերջին քառորդը՝ Հայաստանէն եւ Կիլիկիայէն ցամաքային ճամբով Ս. Քաղաքս այցելող հայ ուխտաւորական կարաւաններու օթեւաններ եղած են «Հոգեստուն» անունով, եւ Երուսաղէմի Ս. Աթոռը միշտ կատարած է իր վրայ դըրուած եւ միջազգային կերպով ճանչցուած երկու բարձր պարտականութիւնները, որք են՝ 1· պաշտպանել եւ պայծառ պահել հայ ազգին վայելած դարաւոր իրաւունքներն ի Ս. Տեղիս, եւ 2· դիւրացնել հայ հաւատացեալներուն ուխտագնացութիւնը դէպի Ս. Երուսաղէմ:

Այդ վայրերու մեր եկեղեցիներուն եւ հոգեւոններուն յիշատակարանները՝ ի մասին հիմնարկութեանց կամ յաւելեալ շինութեանց՝ ցոյց կուտան թէ դարերու ընթացքին մեր միաբանները ո՛րքան նախանձախնդիր եղած են Ս. Աթոռոյ այդ աւանդական պարտականութիւններուն հանդէպ:

Պէյրութի, Դամասկոսի եւ Լաւոդի – կէի վանքերուն ու եկեղեցիներուն գլուխը գտնուող Ս. Աթոռոյ միաբան հոգե – ւոր տեսուչները, որոնք պատրիարքական փոխանորդի հանգամանք ալ ունեցած են պինդադարձին եւ ետք, վերջին տարիներս աւելի նշանակութիւն ստացան իրենց պաշտօնական դիրքովը· վանդի ընդհանուր պատերազմէն յետոյ կազմուած Մեծ – Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Ալեւիթներու պետութեանց մօտ այդ տեսուչները Պէյրութի, Դամասկոսի եւ Լաւոդի – կէի մայրաքաղաքներու մէջ, հին Փէր – մաններու ուժով, Ս. Աթոռոյ ներկայացուցիչներ հանդիսացան:

×

Զինադադարին յաջորդած ամիսներուն՝ Դամասկոսի Ս. Սարգիս, Պէյրութի Ս. Նշան եւ Լաւոդիկէի Ս. Աստուածածին վանքերն ու եկեղեցիները եղան գլխաւոր եւ կարեւոր կեդրոններ, ուր ամփոփուեցան Սուրիոյ անապատներէն վերադարձող հոդները եւ տարագրութեան, պատերազմի եւ ջարդերու շրջաններէն վերապրողները: Ցիշեալ վայրերուն մէջ վերահաստատուած Ս. Աթոռոյս պատր. փոխանորդներուն միջոցաւ բաժնուեցան այդ խեղճ տարագիրներուն համար ղրկուած նպաստներն ու օգնութիւնները: Զինադադարին յաջորդեց Կիլիկիոյ գրաւումը դաշնակից յաղթական զօրքերու կողմէ, եւ Ֆրանսական պետութեան կողմանէ, եւ Հայերուն հոն ամփոփուելու մասին նոր յոյսեր արծարծուեցան, բայց երբ 1921 Հոկտեմբերին տեղի ունեցաւ Կիլիկիոյ դժբախտ պարպումը Ֆրանսացւոց կողմէ, 100·000–է աւելի հայ ժողովուրդի բազմութիւնը ցաւալի պարագաներու տակ, ու մեծ կորուստներով դէպի Սուրիա սկսաւ դաղթել:

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան կաղմը, որ մեծապէս վնասուած եւ թուով ալ մեծապէս վնասուած էր պատերազմի հազարապէս նուազած էր պատերազմի հետեւանքներու երեսէն, ընկերացած էր իր դաղթական ժողովուրդին ի Սուրիա, սակայն ի վիճակի չէր ապահովելու իր ցըրուած հօտին հոգեւոր պէտքերը: Բացի անոնց փոխոխ մնացած Բերիոյ հին վիճակին կացութիւնը դժնդակ էր նորահաստատ մեծ քէմբերուն, եւ ատ ու անդ նոր կազմուող դաղութներուն մէջ:

(Շար. 1)

(*) Այս փոխանցման առթիւ փոխանակուած նամակներն են Տանն Կիլիկիոյ Սահակ Բ. եւ Երուսաղէմի Եղիշէ Պատրիարքի միջեւ, լոյս տեսած առանձին գրքոյկի ձեւով, 1930–ին Երուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց տպարանը:

ՆՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐ

ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲՅԱՆ

ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ ԿԱՄ ՈՉՆՉԱՑՈՒՄ

Վեպ երկու հատորով

Ներկայացնում ենք Յակոբ Յակոբյանի «Արշալույս կամ ոչնչացում» վեպի առաջին հատորը, որ նվիրված է 1915 թ. Մեծ Եղեռնի նախօրյակին և հայ ժողովրդի ազգային-ազատագրական պայքարի սկզբնական շրջանին։ Հեղինակը ներկայացնում է հայ գյուղացիության, մտավորականության, հոգևորականության, ինչպես նաև հայ հեղափոխական կուսակցությունների դիրքորոշումը Առաջին համաշխարհային պատերազմի նկատմամբ։ Վեպի գործողությունները ծավալվում են Վանում, Մուշում, Սասունում, Կարինում, Կ. Պոլսում, Ռուսաստանում, Ամերիկայում։

Գինը 1 ռուբլի 50 կոպեկ

ՎԱՀԱՆ ՏԵՐՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

Գրքում ընդգրկված են հեղինակի հոդվածները, որոնք նվիրված են հայ գրականության, մշակույթի, պատմության, ինչպես նաև հայ ժողովրդի ազգային-ազատագրական պայքարի հարցերին։

Գինը 1 ռուբլի 50 կոպեկ

ՀՐԱՆՈՒՇ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

Գրքում ընդգրկված են հեղինակի հոդվածները, որոնք նվիրված են հայ գրականության, մշակույթի, պատմության, ինչպես նաև հայ ժողովրդի ազգային-ազատագրական պայքարի հարցերին։

Գինը 1 ռուբլի 50 կոպեկ

ԳՐՔԱՎԱՃԱՌՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ ԿԱՐԵԼԻ ԵՔ ՍՏԱՆԱԼ ԲՈԼՈՐ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՄՈՏ։

ՀԱՅՈՎՁ ԿՈՏՎԱԾ

ՎԱՀԱՆ ՏԵՐՅԱՆ

Վահան Տերյանի ստեղծագործական ժառանգությունը հարուստ է ու բազմազան։ Նրա գրչին են պատկանում ինչպես ռեալիստական, այնպես էլ ռոմանտիկական ոճով գրված ստեղծագործություններ։ Նրա գրական ժառանգության մեջ կարևոր տեղ են գրավում նաև հոդվածները, որոնցում նա անդրադարձել է գրականության, մշակույթի, հասարակական կյանքի տարբեր հարցերի։

Գրքում ընդգրկված են Վահան Տերյանի ամենանշանավոր հոդվածները

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մկրտիչ Հայթաեանի *մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուէրները Շաւիլի Եկեղեցւոյ պայծառութեան.* – Տէր եւ Տիկին Շմաւոն Պալեան 200, Տէր եւ Տիկին Ոսկան Պալեան, Տիկին Էլիզ Շամինեան, Պ. Վարդան Էլմասեան, Օրիորդ Աստղիկ Առաքելեան, Տէր եւ Տիկին Մաթէոս Պալեան, Տէր եւ Տիկին Մանուկեան 100-ական Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինի Եկեղեցւոյ վարչութիւնը սաստյած է. – Նախկին Տէսինաբնակ (Այժմ Քօթ ա'Ազիւր) Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Գարաճեանէ իրենց հանգուցեալ բարեկամներու յիշատակին 100, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Սարգիսեան, կարօ Օհանեանի յուշարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէսինի Եկեղեցւոյ 200 Ֆ.:

Ի ՆՊԱՍՏ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Անոյշ Գասգասեանի *յիշատակին՝ Պօ – ղոսեան ընտանիք, Ճառայեան Վահրամ, կարօ Ճոլաէպեան, Ճարութիւն Մեքճեան 100-ական, Տէր եւ Տիկին Մեքճեան, Այլի Տիկին Նազիկ Մեքճեան, Շալճեան 50-ական Ֆ. Պետրոս Զինիճեանի յիշատակին՝ Զինիճեան ընտանիք 1000, Մել – քոնեան 100 Ֆ. Տիրան Խայիկեանի հոգեհանգստեան առթիւ՝ Երուանդ Տօրում – եան 50 Ֆ.:*

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՋՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ԻՐԱՒԱՎԻՃԱԿ՝ ԼՈԶԱՆ

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ու պատկան մարմիններէն նկատի ունենալ որ ամառնային արձակուրդի բեր – մամբ, Հ. Բ. Ը. Միութեան զուիցերա – կան իրաւաւիճակով Ընկերակցութեան Գրասենեակը՝ Լոզան փակ պիտի մնայ Օգոստոս 7-էն Սեպտեմբեր 6-ը:

ԴԻՒԱՆ
ՎԱՐԻԶ ՄԱՐՄՆՈՑ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄԻՍԸ

ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2-ԻՆ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ֆրանսայի համասեբաստահայ վերա – ինայ մխութիւնը, առ ի դիտութիւն կը տեզեկացնէ որ Մխայեալ – Նահանդներէն «Նոր Սերաստիա» պարբերաթերթին խմբագիրը՝ Վահան Ղազարեան եւ Թոր – գոմ Փեհլիվանեան, ուխտագնացութիւն մը կազմակերպած են դէպի Հայաստան Սեպտեմբեր 19-էն Հոկտեմբեր 2:

Ֆրանսայի այն հայրենակիցները, ո – րոնք կը փափաքին մխանալ այս խում – բին, պէտք է դիմեն հայրենակից՝ ժաք Շելելեքեանի, վարը տրուած հասցէին: Ուժմբը ներկայ կ'ըլլայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին գահակալութեան 26-րդ տարեդարձին, կ'այցելէ նաեւ Սեւան, Գառնի, Գեղարդ, Սարդարապատ եւլն., դեկավարութեամբ ժ. Շերելեքեանի:

Արձանագրուիլ. –

J. CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, 13001 Marseille
tél. (91) 95 - 90 - 12
Lic. A. 1037

Մեկնում նոյն թուականին Փարիզէն, Լիոնէն, Մարսէյլէն :

Ecole St. Grégoire de Nareg

— Les inscriptions à l'Ecole St. Grégoire de Nareg sont dès maintenant ouvertes pour l'Année Scolaire 1981-1982.

Pour tous renseignements s'adresser au Père ZABARIAN.-

38, Route de Collonges
69450 - St. Cyr au Mont d'Or
Tél.: (7) 847. 28. 65

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Մահազդ	200 (235,20)
Հոգեհանգիստ	100 (117,6))
Շնորհակալիք	100
Հարսնիք, նշանտուք	100
Ծնունդ	100
Կը փնտռուի	40 (47,04)
Կ'ուզուի	60 (70,56)

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի և սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ: Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական եւ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել Թերթին վարչութեան:

Վերոյիշեալ սակերու վրայ կ'աւելնայ Թ. Վ. Ա.Ն՝ 17,60 առ հարիւր (տես՝ փակագիծի մէջ դումարները):

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1981–1982 Ուսումնական Տարեշրջանի Արձանագրութիւնները բացուած են

Ա.– Վարժարանս կ'ընդունի ՅԵՐԵԿՕԹԻԿ եւ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ հայ աշակերտները, ՄԱՆՉ եւ ԱՂՋԻԿ, 6 տարեկանէն սկսեալ:

Բ.– Վարժարանս ունի՝ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆէն մինչեւ ՊԱՔԱԼՕՐԷԱՑ-յի աւարտական դասարան՝ Ա. Բ. Գ. Դ. բաժիններով:

Գ.– Գիշերօթիկ բաժինը վերապահուած է մանչերուն:

Դ.– Ապահովուած է ինքնաշարժի յատուկ սպասարկութիւն, ցերեկօթիկ աշակերտները հաւաքելու եւ ցրուելու համար:

Ե.– Որոշուած է թոշակի վերաբերեալ յատուկ դիւրութիւններ կատարել՝ ԱՐԺԱՆԱՒՈՐ ամէն աշակերտի արձանագրութեան համար:

Զ.– Ծրագրուած է բանալ ԱՐԴԻՒԱԿԱՆ ՆՈՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ԲԱԺԻՆ:

Հետաքրքրուող ծնողքները կը հրաւիրուին փութով յարաբերութեան մէջ մտնել վարժ.խս Տեսչութեան հետ:

26, *Rue Troyon* - 92310 *SEVRES*
Tél.: 534. 68. 28

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐԸ
Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան՝
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 11-ԻՆ.

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ի նպաստ՝ Հայկ. Վարժարաններու
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 6-ԻՆ

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Հիմնարկութեան 50-ամեակի բացառիկ հանդիսութիւնը՝
Հոկտեմբեր 11, կիրակի օր,
բարձր Հովանաւորութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի:
Մանրամասնութիւնները՝ յետագային:

×

ԼԻՈՆ.– Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի Պարահանդէսը՝ Նոյեմբեր 7-ին, Casino Charbonnière.

SABERATOURS
DEMENAGE
A partir du 1er Août
Sa nouvelle adresse sera:
31, RUE D'ARGENTEUIL
75001 - PARIS
Tél.: 261. 51. 13
Métro: Pyramides

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
Կոմիտաս Փողոց, 4

1981 / 82 *Տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Հեռաձայնել.*–

– *Տիկին ԳԱՐԱՃԵԱՆ* 375. 27. 89
– *Տիկին ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ* 376. 68. 19

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ, իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար՝ դիմեն մեկնումի Թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 12 Ֆ.-ի դրոշմաթուղթ:

Մեր այն բաժանորդները, որոնք կը ընան իրենց Թաղի Թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն Ծանրաբեռնուած Վարչութեան աշխատանքը:

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, Թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ: Հեռաձայնով չընդունուիր:

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն՝ փակել իրենց առկախ հաշիւները, արձակուրդներէն առաջ:

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ARMÉNIE

Nos prochains départs de PARIS, LYON et MARSEILLE

août: du 15 au 28

septembre: du 5 au 18

du 21 septembre au 5 octobre

Voyages accompagnés par: VAROUJAN SARKISSIAN

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

VOYAGES EN ARMENIE 1981

1° VOYAGES DE 12 JOURS
du 05 au 16 Sept. 81 — 3.990 F.

2° VOYAGES DE 14 JOURS
du 02 au 15 Octobre 81 — 3.490 F.

Renseignement - inscriptions

MONDOTOURS
OCIVEP

Spécialiste des Voyages
sur l'Arménie depuis 15 ans
2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis
de 14 à 19 h.
S'adresser à:
Elia PEHLIVANIAN
tél. domicile: 384 31 28

Les places étant limitées, veuillez nous renvoyer le coupon-réponse le plus tôt possible. Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN
Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris
Nom .....
Prénom .....
Adresse .....
..... Tél. .....
Ville ..... Code postal .....

1) M'inscris au Voyage spécial Arménie du ..... au .....
ci-joint 25% d'acompte.
2) Désire recevoir une documentation sans engagement de ma part pour:
.....
Rayer les mentions inutiles

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935